

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Kralın Kervanları

Jean-
Christophe
Rufin

1997 Goncourt İlk Roman Ödülü
1997 Méditerranée Ödülü

Çeviren: Gülseren Devrim



Kralın Kervanları

Jean- Christophe Rufin

“İddialı ve çekici bir konu: dönemin renkli kişilikleri, Doğu’nun büyüdü dekorunda entrika ve aşk. Maceranın sürükleyici temposuyla usta bir kalemde, çarpıcı, sıcak bir öykü.”

Le Figaro

“Tarihî romanın bütün özelliklerine, sağlam yapısına ve çekiciliğine sahip *Kralın Kervanları*’nın hareket noktası tarihî bir gerçek: Fransa Kralı XIV. Louis, Habeşistan neçasisiyle dostça ilişkiler kurmaya karar verir; asıl hedefini, bu bilinmeyen ülkeyi Katolik Kilisesi’ne kazandırma hedefini gizleyerek... Ve hekim Jean-Baptiste Poncet’yi Habeşistan’a gitmekle görevlendirir.

Müslüman bir tüccarın kervanıyla yolculuk başlar. Sina Çölü, felaketler ve mucizeler. Habeşistan. Krallar Kralı’nın Sarayı. Poncet’nin XIV. Louis’nin huzuruna çıkışı.

Hayal kırıklıkları, keşiflerin entrikaları, isyanlar, dostluk, sadakat ve cesaret, ümitsiz bir aşk...

Yazarın kolaya kaçmayan, canlı, duru ve tutkulu üslubuyla.”

Le Monde des Livres

“Rufin’in gözünde bütün iktidarlar suçlu. Yalnızca toplumdan kopanlar, ezilenler ve başkaldıranlar –âşıklar, maki savaşçıları, Sina keşifleri– dünyanın kokuşmuşluğundan uzak kalabiliyorlar. Bir de romanı okurken okuyucu.”

Lire

Jean-Christophe Rufin, 1952 Bourges (Fransa) doğumlu. Nöroloji ve psikiyatri uzmanı bir doktor. Sınır Tanımayan Doktorlar örgütünün başkan yardımcısı. Rufin’in, çağdaş insanın sorunlarına eğilen deneme ve makalelerinden sonra ilk romanı *Kralın Kervanları* büyük ilgi ve beğeniyle karşılandı, 1997’de Méditerranée ve Goncourt İlk Roman Ödüllerine layık görüldü. *Rouge Brésil* 2001 Goncourt Ödülü’nü kazandı. Yazarın diğer eserleri *Sauver Ispahan* (1988) ve *Les causes perdues* (1999) de, *Rouge Brésil* gibi Doğan Kitap yayın programındadır.

Kralın Kervanları

KRALIN KERVANLARI

Orijinal adı: L'Abyssin

© Edition Gallimard, 1997

Yazan: Jean-Christophe Rufin

Fransızca aslından çeviren: Gülseren Devrim

Türkçe yayın hakları: © Doğan Kitapçılık AŞ

1. baskı / mayıs 2003

3. baskı / aralık 2003 / ISBN 975-293-106-5

Bu kitabın 3. baskısı 2 000 adet yapılmıştır.

Kitaba katkılarından dolayı **Milliyet** gazetesine teşekkür ederiz.

Kapak ve kitap tasarımı: DPN Design

Baskı: Altan Matbaacılık / Yüzyıl Mahallesi

Matbaacılar Sitesi 222/A Bağcılar - İSTANBUL

Doğan Kitapçılık AŞ Hürriyet Medya Towers, 34544 Güneşli - İSTANBUL

Tel. (212) 677 06 20 - 677 07 39 Faks (212) 677 07 49

www.dogankitap.com.tr

Kralın Kervanları

Habeşistan imparatorunun
Fransa Kralı XIV. Louis nezdindeki elçisi
Jean-Baptiste Poncet'nin
olağanüstü yolculukları

Jean-Christophe Rufin

Çeviren: Gülseren Devrim



Kazazede

Birinci kısım

Güneş Kral'ın yüzü berelenmişti. Doğu ülkelerinde yağlı çürüten bir çeşit cüzam, verniğin altına kadar sokulmuştu, her gün biraz daha yayılıyordu. XIV. Louis'nin, ressamın seyreden gözlere ihtişamla sergilediği sol yanağında siyahımsı, büyük bir leke vardı, paslı kahverengi iplikçiklerini ta kulağa kadar uzatan, iğrenç bir yıldız. Dikkatle bakıldığında gövdede de haleler görülüyordu; çorabı kirletenler dışında, ürkütücü olmayan.

Tablo üç yıldır Kahire'deki Fransız Konsolosluğu'nu süslüyordu. Orijinali, Hyacinthe Rigaud'un nezaretinde Paris'teki atölyesinde yapılmış, gemiyle Mısır'a gönderilmişti. Bu felaket yetmiyormuş gibi Kahire'de ve Ortadoğu'nun ulaşılabilir uzaklıktaki benzer şehirlerinde onarım işinin ustası bir ressam yoktu. Konsolos De Maillet'nin önünde iki seçenek kalıyordu: krala affedilmez bir saygısızlıkta bulunacak ve Konsolosluk binasının büyük salonunda herkesin resmi görmesine izin verecek ya da resmi, tamamen mahvedebilecek acemi ellere teslim edecekti. Diplomat bu önemli sorunu üç ay boyunca kafasında evirdi, çevirdi. Sonunda cesaretle karar kılarak onarımı göze aldı.

De Maillet, bu iş için, şehirdeki Fransız kolonisinden birini, iklimin zedelediği tabloları başarıyla onardığı söylenen bir otacıyı seçti. Uzun boylu, iri yapılı, gözlerinden gayrı bütün yüzü kır düşmüş kapkara bir sakalla kaplı, saçları astragan gibi kıvrır kıvrır, upuzun kollarını, bacaklarını sallayarak dolaşan kaba saba bir adamdı. Ama bir işe yoğunlaştığında elleri inanılmayacak kadar özenli oluyordu. Adı Juremi Usta'ydı, otlardan ilaç yapıyordu. En affedilmez kusuru Protestan oluşuydu. Kralın tablosunu, her an saldırıda bulunabilecek bir fanatiğe emanet etmek diplomatın hiç hoşuna gitmiyordu. Ama adam dürüst biri olarak tanınıyordu, ki bu,

şehrin sürekli kaynaşma halindeki ahalisi arasında sık rastlanmayan bir şeydi ve üstelik De Maillet'nin seçme şansı da yoktu.

Juremi Usta, tabloyu görünce, işin on beş gününü alacağını söyledi. Hemen ertesi gün, iki metre yüksekliğindeki bir iskele- nin tepesinde, Konsolosluk'un küçük Nübyeli kölesinin yardımıyla, terebentin ve haşhaş yağı kokan kocaman, toprak çanağın içindekileri karıştırmaya başlamıştı. Konsolos, ustanın tabloya her dokunuşunda orada hazır bulunacağını bildirmişti. Her sabah, saat on bire doğru, karıştırma işi tamamlanınca, çünkü karışım taze taze tatbik edilmeliydi, ertesi güne saklanamazdı, hizmetkârlar konsolosa haber vermeye gidiyorlardı ve Juremi onun gözü önünde onarıma başlıyordu. Önce, belli belirsiz fark edilenlerden, kırmızı tüniğin kıvrımlarındaki lekelerden başladı. Bu ilk denemenin sonucu cesaret vericiydi: saydam cila parlaklığını kaybetmemiş, yağlıboyanın rengi solmamış ve lekeler hemen hemen görünmez olmuştu. Konsolos De Maillet iyimser olabilirdi artık. Ama Juremi Usta dana kulağından yapılmış küçük fırçalarıyla yücelerin yücresi tabloya her yaklaştığında ağzı açık bekleyen konsolos, dışının kerpetenini gören bir hasta gibi çılgınlık atmaya başlıyordu. Birkaç kez, çok acı vereceği anlaşılan tedaviye ara vermek zorunda kaldılar.

Nihayet sıra, haşmetli yanağı kemiren kansere geldi. Konsolos De Maillet, ince dokumadan robdöşambriyle başı peruksuz, tablonun karşısına koydurttuğu taburede kıvranıyordu. Karısı adamın bir elini eline almış, göğsüne, kalbinin üzerine koymuştu. Yukarıya bakarak sızlanıp dua eden bu grup, yakınlarının çarmıha gerilişini seyreden bir aileye benziyordu. Üç gündür aralıksız eserek Nübye Çölü'nün kuru solüğünü şehre getiren sıcak rüzgârla ağırlaşmış bir mayıs ikindisiydi. Juremi Usta, başında bez takkese, küçük kölenin uzattığı incecik fırçayı kutsanmış çehreye yaklaştırdığında, Konsolos De Maillet bir çılgık atarak fırladı:

– Durun !

Otacının eli havada kalakaldı.

– Kesinlikle emin misiniz, bu...

– Evet, Sayın Konsolos.

Juremi Usta'nın dış görünüşü gibi iç dünyası da şaşırtıcı zıtlıklarla doluydu. Yüzüne de yansıyan olağanüstü bir çabayla içinde esen öfke fırtınalarının üstesinden gelmeye çalışıyordu. Aşırı ısındığı halde patlamayan bir kazan gibi, fokurduyor, homurdanıyor, ısıklık sesine benzer sesler çıkartıyor ve için için böylesine kaynayan bir insandan beklenmeyecek bir yumuşaklıkla derdini anlatıyordu.

– Bu, sadece ilk tabaka, dedi. Bakınız Ekselansları, tam dokunuyordum...

İsteğine kalsa, on dördüncü burnu kıpkırmızı boyardı Protestan, peruğun üstüne köpek kulakları çizerdi. O ve bütün ailesi bu kral yüzünden inanılmaz acılar çekmişlerdi. Ona gösterdiği bu özen bile fazlaydı. Juremi Usta bir kez daha, bugün bu iş bitmeyecek olursa her şeyi kafalarına atıp, çıkıp gitmeye karar verdi.

Konsolos, onarım ustasının parlak gözlerinin ardında korkutucu fırtınalar estiğini fark etmiş olmalı ki yerine oturdu ve:

– Pekâlâ ! Madem öyle gerekiyor ! dedi.

Eli ağzında, gözlerini yumdu.

Tam o sırada, büyük bir gürültüyle kapıya vuruldu, peş peşe, iki kez. Ressam geri çekildi, Sudanlı köle beyazı çok gözlerini göğē kaldırdı, konsolos heyecandan kızarmış gözleriyle kapıya baktı. Birden salona gergin bir sessizlik çöktü, sanki bizzat yüce kral, ona karşı girişilen affedilmez saygısızlık karşısında korkunç yıldırmalarını fırlatmıştı gökyüzünden.

Üç kez daha vuruldu kapıya, daha da şiddetle. Her şey kuşkuyla yer olmayacak biçimde açıktı. Konsolosun, onarım çalışmalarını sırasında asla rahatsız edilmemesi konusunda verdiği kesin talimata rağmen biri, hole ve çalışma odalarına açılan çift kanatlı, ağır, meşe kapıya vurma küstahlığını göstermişti. Diplomat, ropdöşambrının önü iyice kapalı mı kontrol ettikten sonra hızlı adımlarla kapıya yürüdü ve sert bir hareketle açtı. Kapıda Macé duruyordu, amirinin öfkeli görünüşü karşısında, bir çeşit reveransla iki büklüm oldu, geometri açısından çığınca bir denemeydi, çünkü mantık gereği o an yüzüstü yere kapaklanması gerekirdi. Ama iyi dayandı, belki kalkışındaki ustalık sayesinde; bu yeteneğiyle, hem saygılı hem kararlı tavrıyla amirinin gözüne girmişti, alçak sesle anlattı:

– Yeniçeri ağasının ekselanslarına bir mesajı var. Çok acil bir mesele olduğunu önemle belirtmiş. Türklerin, hiçbir gecikmenin kabul edilemeyeceği türden sorunlar için kullandığı bir formül var. Benim çok önemliden gayrı bir cümleyle tercüme edemeyeceğim bir formül; bu nedenle kesin emirlerinize saygısızlık etmek zorunda kaldım.

Macé bir “dillerin çocuğu”ydu, yani Doğu dilleri okulunun öğrencilerinden biri. Oradan mezun olanlar, hariciyeci ya da tercüman olmadan önce Macé gibi, dış temsilciliklere gönderiliyorlardı. Konsolos “yerini doldurduğu” için genç adamı beğeniyordu. Soylu değildi Macé, her görevi, haddini aşmadan ve sınırlarının

bilincinde, dikkatle yerine getiriyordu.

– Bir mektup gönderilmiş mi ?

– Hayır, Ekselans. Ağanın habercisi atından bile inmeden, efendisinin sayın konsolosu, şu anda sarayında beklediğini söyledi.

– Yabanîler beni çağırıyor demek, dedi De Maillet, dışlerinin arasından. Önemli bir gerekçelerinin olduğunu umarım. Aksi halde bizzat paşaya hesabını verirler.

Macé, konsolosa sokuldu, sonra onunla yan yana gelebilecek şekilde sırtını salonda bulunanlara döndü. Ve dillerin çocuğu bu defa, bir devlet sırrını kalabalığın ortasında “faş etmek” gerektiğinde başvurulmuş fısıltı dilini kullandı. Juremi Usta, devlet görevlilerinde ikinci bir tabiat haline gelen görgü kuralı kılığındaki bu terbiyesizliği fark ederek omzunu silktilti.

– Ağa, dün Kahire’de yakalanmış bir Fransız tutuklu hakkında ekselanslarıyla acil olarak görüşmek istiyormuş, diye fısıldadı Macé.

– Eee, ne olmuş ? Bizi rahatsız etmeye geçecek bir şey mi bu ? Şansını denemeye gelen bu sefillerden biri ikisi her gün yakalanıyor. Bu yüzden beni...

– O sıradan bir tutuklu değil, diye fısıldadı Macé. Bu kez sesini iyice alçaltmıştı; konsolos, sekreterin söylediklerini dudaklarından okuyabildi ancak. Beklediğimiz kişi o; kralın mesajını getiren adam.

De Maillet şaşkınlıkla bir çığlık attı.

– O zaman vakit kaybetmeden gitmemiz lazım, dedi yüksek sesle. Beyler, bugünkü çalışma bitmiştir, dedi öncelikle Juremi Usta’ya hitap ederek.

Konsolos yüzünde ciddi ve sıkkın bir ifadeyle salondan çıktı. Aslında, en tatsız haberi bile, bu yarıda kalan korkulu rüyaya tercih ediyordu.

Nihayet yalnız kalabilen Juremi Usta, yüksek sesle bir küfür savurdu ve fırçayı öfkeyle toprak çanağa fırlattı. Kral yanağı için hazırlanmış değerli karışım, genç kölenin kara alnında pembe damlacıklar bırakarak etrafa saçıldı.

* * *

Hızlı yürüyen bir insan o devrin Kahiresi’ni üç saatte dolaşabiliyordu. Henüz küçük bir şehirdi; yabancılar çirkin, çıplak ve cazibeden yoksun olduğu fikrinde birleşiyorlardı. Uzaktan bakıldığında, bahçelerden yükselen palmiyelerin renkli gösterişli sorguçla-

n ile ince, zarif minarelerin görünüşü şehre kişiliğe benzer bir şey kazandırıyor. Ama dar sokaklarına girildiğinde bakışlar, bütün süsü, gelip geçeni korkutacak kadar dışarı taşmış sedir ağacından cumbalardan ibaret evlere takılıyordu. Beylerin sarayı, paşanın oturduğu ve Rumeyye Meydanı'na bakan kale, çok sayıda cami, bütünün karmaşası içinde kayboluyordu. Bu mesafesiz, perspektifsiz, havadan ve ışıktan yoksun şehir, güzelliği, mutluluğu ve tutkuları, sağır duvarların, karanlık kafeslerin ardına itiyordu. Sadece çarşının çevresinde ve taşradan gelen tüccarların girip çıktığı bazı kapıların önünde insanlara rastlamak mümkündü. Örtülere sarınmış kara silüetler, sokakları, ömürleri orada geçen dilenciler ile sıska, salyalı köpeklerle bırakmak ister gibi telaşla hızlı hızlı yürüyüp, kayboluyordu.

Eski Kahire sokaklarında yabancılara çok az rastlanırdı. Avrupalılar, XVI. yüzyıldan beri Fransa'nın Osmanlı padişahıyla Barbaros Hayreddin aracılığıyla imzaladığı kapitülasyon anlaşmasından yararlanıyorlardı. Ne var ki özgürce ticaret yapabildikleri ve bazı haklara sahip oldukları halde Hristiyanların kendilerini güvende hissettikleri söylenemezdi. Bitmek bilmeyen kavgalar Mısırlıları birbirine düşürüyor; paşayı milislerle, yeniçerileri beylerle, beyleri imamlarla ve imamları paşayla karşı karşıya getiriyordu, olaylar aksi yönde gelişmediği sürece. Her seferinde Hristiyanlara karşı ortak bir hareket için, Müslüman cephe, aralarında ateşkes yaparak, kısa süreli de olsa sözde anlaşmaya varıyordu, olaylar asla ileri gitmiyordu: birkaç kişi dayak yiyor ve her şey eski düzene geri dönüyordu, daha doğrusu düzensizliğe. Ama bu Frenklerin –o zaman öyle deniyordu– onlara ayrılmış mahallelerden mümkün olduğunca seyrek çıkmaları gerektiğini düşünmeleri için yeterli bir sebepti.

O gün akşamüstü Eski Kahire'nin dar sokaklarında yürüyen genç adamın rahat hali bu nedenle şaşırtıcıydı. Az önce, sıradan bir Arap evinden çıkmış, basit tahta kapıyı arkasından çekip kapatmıştı. Yerli halktan biri gibi kendinden emin, karmaşık sokaklara doğru yürüyordu; hiç kuşku yok ki bir Frenk'ti ve bunu gizlemeye gerek görmüyordu. Hamsin sıcak ve kumlu nefesiyle bütün sabah esmişti. Sürekli gölgede kalan daracık sokaklarda bile hava boğucuydu. Genç adam, açık yakalı basit bez bir gömlek, pamuklu, ancak dizlerini örten pantolon ve yumuşak çizmeler giymişti, başı açıktı, koyu mavi yünlü kumaştan ceketini koluna almıştı. Genç yabancı, Hasan Camii'nin önünde rastladığı, onu gülümseyerek selamlayan iki yaşlı Arap'a dillerinde karşılık ver-

di. Türk olmadığı için hiçbir resmî sıfatı yoktu, ama şehirde herkes adının Jean-Baptiste Poncet olduğunu ve kalede, paşanın yanında önemli bir görevde bulunduğunu biliyordu.

İriyari, sağlam yapılı, omuzları geniş, boynu güçlüydü. Alnyazısının onu kadırgalardan biri yerine, neden buraya süreklediğini pek çok kez sormuştu kendine. Hiçbir inceliğin beklenmediği bu güçlü kuvvetli bedenün üstünde yeşil gözlerin parladığı genç, pürüzsüz bir yüz, siyah saçların çevrelediği ince, uzun bir baş vardı. Çizgileri simetriden yoksundu; sol elmacıkkemiği sağdakinden biraz daha çıkıktı ve gözlerinde, bakışlarının etkisini artıran bir tuhaflık vardı. Bu uyumsuzluklar, ona yalın bir güç ve gizem kazandırıyordu.

Jean-Baptiste Poncet, üç yıldır yaşadığı Kahire'deki hekimlerin en ünlüsü olmuştu. Ve bu 1699 mayısında yirmi sekiz yaşını dolduruyordu.

Yürürken elindeki küçük çantayı sallıyordu; içinde, ortağının yardımıyla hazırladığı ilaçlar vardı. Küçük şişeler, birbirine çarparak, çanta derisinin hafiflettiği sesler çıkarıyordu. Jean-Baptiste şingirtıların eşliğinde adımlarına neşeli bir ritim vererek eğleniyordu. Önüne bakıyor, kaygısız gülümsüyordu ve panjurların, ahşap kafeslerin ardında bakışların onu izlediğini hissediyordu, hiç tedirgin olmadan. Evlerin pek çoğuna, mesleği nedeniyle ya da konuk olarak davet ediliyor, ev sahipleriyle çay içiyor ya da yemek yiyordu. Şehrin küçük sırlarının büyük bölümünü –hatta büyük sırların küçük bir bölümünü– onlarla paylaşıyordu. Herkesin, özellikle de tutku ve entrikayla için için kaynayan karanlık saraylardaki kadınların sınırsız merakının odağında olmaya alışmıştı. Bu hali, mutluluk ya da heyecan duymadan kabulleniyor, belki de, en önemsiz ziyaretini bile kaçırmayan binlerce avcının gözlediği, zincire vurulmamış egzotik hayvan rolünü, ilk günlerdeki kadar eğlenceli bulmuyordu.

Yoluna devam ederek İtiryatçılar çarşısının yanından geçti, sonunda Kaliş kıyısına geldi. Bir süre, diğer mevsimlerde, sağanakla bir anda kaboran, taşan suyun kurumuş yatağı boyunca yürüdü ve üzerinde dükkânların bulunduğu köprüye girdi. Burada da ima az da olsa bir kalabalık olurdu, çünkü Eski Kahire'yi Arap mahallelerine bağlayan tek yol bu dar geçitti. Ama bugün dikkat çekici bir hareketlilik vardı ve Jean-Baptiste yol bulup geçmekte zorlandı. Ortasına geldiğinde köprünün üzerine iki yanlı inşa edilmiş dükkânlardan birinden çıkan yoğun dumanı görünce olağandışı bir durum olduğunu anladı. Kumas, tıccarının mangalından

kıvılcım sıçramıştı, dediklerine göre. Mısırlıların oluşturduğu bir grup, alevleri söndürmek için bağırıp çağırarak, komşu evden doldurdıkları kovalarla koşa koşa geliyor, suyu dükkâna doğru savuruyorlardı. Yangın sona ermek üzereydi, felaket korkutucu olmaktan çıkmıştı. Ama, heyecanlı olayların çok az yaşandığı şehirde, bu küçük değişiklik, kalabalığı burada biriktirmiş, geçişi zorlaştırmıştı. Jean-Baptiste yürüyebilmek için sağı solu dirseklemeyi sürdürüyordu. Köprünün girişinde, geldiği yönün tam karşı yönünde çift atlı bir araba kalabalığa sıkışıp kalmıştı. Yanına gelebildiğinde Jean-Baptiste üzerinde Fransız Konsolosluğu'nun armasını gördü. Ve orada uzun süre sıkışıp kalmamak için işsiz güçsüz seyircileri daha da sert hareketlerle itmeye başladı.

Şehirdeki resmî görevi sadece eczacılık olan ve hiçbir diploması bulunmayan Poncet, tamamen yasadışı olarak hekimlik yapıyordu. Türkler pek üzerinde durmuyorlardı; ama vatandaşlarının gözünde, özellikle de aralarında diplomalı bir hekim olduğunda – neyse ki şimdilik Kahire'de yoktu – şüpheli bir kişiydi. Her an bir ihbar olacağı korkusu içindeydi, bu nedenle iki şehirden ayrılmak zorunda kalmıştı. Güvenliği için, yasayı temsil eden bütün gözlerden uzak durması gerekiyordu ve burada da Fransızları ilgilendiren bütün konularda konsolos, yasa demekti.

Hafifçe öbür tarafa çevirdiği başını omzuna gömerek arabanın yanından geçiyordu ki birinin Fransızca seslendiğini duydu:

– Beyefendi, bakar mısınız lütfen? Beyefendi, rica ederim, bir şey sorabilir miyim?

Jean-Baptiste, konsolos olması ihtimalinden korkmuştu, ama ses, kadın sesiydi. Yaklaştı. Camlar sonuna kadar açılmış, kadın başını dışarı çıkarmıştı. Bunaltıcı sıcak yüzünden ter içindeydi; yanaklarındaki allık eriyip akmış, altından, yüzüne sürdüğü, pul pul kabarmış beyaz boya görünmüştü. Yılların çöküntüsünü yavaşlatmak için başvurulmuş hileler aksine hızlandırıyordu onu. Şayet boyaların ihaneti böylesine küçük düşürmemiş olsaydı, elli yaşlarındaki bir kadının gülümseyen, iddiasız yüzü, hâlâ güzelliğin ışıltılarını taşıyan tatlı, ürkek, iyilik dolu mavi gözleri görülecekti.

– Arabamızın neden yavaşladığını bize söyleyebilir misiniz? Bir tehlike mi söz konusu?

Jean-Baptiste, Konsolosluk'un bahçesinde birkaç kez görme fırsatı bulduğu konsolosun karısını tanımıştı.

– Bir yangın başlangıcı, Hanımefendi, insanlar o nedenle birikmiş, ama az sonra her şey düzelecektir.

Kadın rahatlamış göründü, Jean-Baptiste'e nazikçe teşekkür ettikten sonra içeri çekildi, tekrar kanepeye yerleşti ve yelpazesini açtı. O zaman kadının arabada yalnız olmadığını gördü genç adam. Karşısında, güneşin Kalış'ın açıklığından süzülerek gelen ışığında bir genç kız oturmuştu. Birinin kusurlarının diğerinin iyi taraflarını belirginleştirdiğini söylemek bile azdı. Birbirlerine tümüyle zıttılar. Yaşlı olanın bedenini şişiren aşırı tembelliğe genç kızın taze bedeni karşılık veriyordu. Genç kızın sakın ve hareket-siz ağırbaşlılığı, kadının yerinde duramamasına yol açan korkusuyla tezat oluşturuyordu. Nasıldı genç kız? Jean-Baptiste bilmiyordu. İlk kez gördüğü güzellikten bütüne ait bir izlenim kalacaktı onda. Saçma ve olağanüstü çekici bir ayrıntı öne çıkıyordu sadece: saç örgülerine mavi ipek kurdeleler bağlamıştı. Jean-Baptiste genç kıza baktı ve aslında rahat bir insan olmasına rağmen, şaşkınlığı, gördüğü yüzü bütün hatlarıyla algılamasına izin vermedi. Süslü araba, arabacının bir kamçı vuruşuyla birden yürüdü ve gözlerin bu dilsiz konuşmasını yarıda kesti. Jean-Baptiste'i şaşkın, heyecanlı ve mutlu, köprü üstünde tek başına bıraktı.

– Tanrım, dedi genç adam alçak sesle. Kahire'de böyle bir şey görmedim bugüne kadar.

Ve oturduğu Frenk Mahallesi'ne doğru, ağır adımlarla yürüdü.

İkinci kısım

Konsolos De Maillet, Fransa'nın batısında, soylu, oldukça mütevazı bir ailede doğmuştu, cılız soyağacının henüz üç beş sağlamca dal verdiği bir köşede. Maillet'lerin bütün servetlerini kaybettiği söylenemezdi. Çünkü zaten önemli bir varlıkları yoktu. Girişimci burjuvaların, para kazanmış köylülerin arasında bu küçük soylular, hiçbir şey yapmayarak itibarlarını, yoksulluklarıyla yetinerek de onurlarını koruduklarına inanıyorlardı. Onları diğerleriyle kıyaslanmaktan ve böylece acı çekmekten koruyan tek şey soyluluklarıydı; pırıltıdan yoksun, ama sıradan hayatlarına anlam kazandıran soylulukları. Onlar için kurtuluş, hiç şüphe yok, üst makamlardan gelecekti. Aileden birinin bir gün mutlaka gerçekleşecek olan yükselişi uzak da olsa, bütün öteki akrabaları da yüceltecekti. Mucize epey gecikti, ama sonunda, De Maillet'nin anne tarafından kardeş torunu, Pontchartrain'in, kralın gücünün doruğunda olduğu sırada bakan, sonra adalet bakanı oluşuyla gerçekleşti. Kimsenin tek başına çıkamayacağı bu yükseklığe ulaşmayı sağlayan yeteneklerdi. Birtakım insanları sürekli kollamak, bir yerlere ulaşmasını sağlamak ve günü geldiğinde harekete geçirmek gerekliydi. Onlar, bir yerlere getirilmeden önce birer hiç idiyse, bağılılıkları daha da fazla olurdu. Pontchartrain bunları biliyordu ve ailesini kullanmakta tereddüt etmedi.

De Maillet, sofuca bir aylıklıkla geçirdiği ilk gençlik yıllarında kitaplardan, sonra da hayattan pek az şey öğrenebilmişti. Güçlü dayı, Kahire konsolosluğuna getirerek onu yaşadığı hiçlikten kurtardı.

Kurtarılmış yeğen, koruyucusuna korkuyla karışık minnet duyuyordu; bu borcu sırf kendi çabasıyla ödeyemeyeceğini biliyordu. Her şeye muktedir - onu tekrar hiçliğe göndermeye de - insa-

nın, ondan hayatını tehlikeye atmadan başaramayabileceği çok önemli bir şey isteyeceği günü beklemek zorundaydı. Oysa De Maillet tehlikeyi hiç sevmezdi.

Kahire konsolosluğu Ortadoğu'da en çok arzu edilen görevlerden biriydi. Fransız Konsolosluğu'nun İstanbul'la yakın teması yoktu. Kahire'nin bir geçiş noktası olmaması, pek çok sorundan uzak olması anlamına geliyordu. Sadece, birtakım tüccarlar ile maceraperestlerin oluşturduğu, sürekli olay çıkaran küçük bir kalabalığı idare etmek gerekiyordu. Genelde, olağandışı şartların getirip buraya bıraktığı bu adamlar, gözü karalığı bir erdem, parayı tek güç ve sürgünde eskimeyi onur belgesi kabul eden pervasız kişilerdi. Konsolos, artık onlardan yana olmayan kanunun güç, erdemin de asla sahip olamayacakları soyluluk olduğunu onlara hatırlatmayı çok iyi biliyordu. Ama asıl önemli olan –De Pontchartrain ısrarla altını çizmişti– Türklerle iyi ilişkiler içinde olmaktı. Fransa politikasının ana hatlarının –ki imparatorluğa karşı Osmanlılarla gizli ittifak temeline dayanıyordu– gereği idi bu; ayrıca, günlük hayatın güvenliği de bunu icap ettiriyordu. Konsolosun bir işaretiyle Türklerin, baş ağrıtan birini hemen sınır dışı edeceğini bilmek kadar Frenk halkını rahatlatan bir şey olamazdı.

Bütün bunlara şunu da eklemek gerekirdi: konsolos kira ödemiyordu, yılda dört bin lira maaş, mutfak ve personel harcamaları için de beş bin lira ödenek alıyor, sadece iki buçuk kuruş gümrük ödeyerek yılda yüz fiçı şarap getirtebiliyordu ki bu, önemli bir menfaat sağlıyordu. De Maillet, onu zengin bir adam yapan bu iyiliklere çok büyük minnet duyuyordu. Her ay, İskenderiye'ye uğrayan Hindistan Kumpanyası gemileriyle gönderdiği mektuplarla saygı ve şükranlarını tekrar tekrar sunuyordu. Mektuplarda ana tema övgüydü, ama fazla yağlı ballı sözlerle bıkkınlık, hatta bulantı yaratmamak için konsolos bunları yerel durum izlenimleri içinde eritiyordu. Yazdıkları daha çok kendi düşünceleriydi, Akdeniz'i Kızıldeniz'e bağlayacak bir kanal hayali gibi en çok gurur duyduğu fikri, ki okuyanın üzerindeki etkisinden emin değildi.

De Pontchartrain mektuplarına daima cevap veriyordu. Söyledikleri hakkında düşündüklerini yazıyor, bazen politik durum konusunda bir iki satır ekliyordu. Bir aydan daha uzun bir süre önce gelen son mektubunda, ilk kez, doğrudan talimata benzer bir şey yazılıydı. Konsolostan, Roma'dan gelecek bir Cizvit'i ağırlamak üzere hazırlık yapması isteniyordu. Cizvit, Versailles'dan gönderilmişti. Bakan, rahibin bütün taleplerinin yerine getirilmesi konusunda De Maillet'i uyarıyordu. İstekleri doğrudan kon-

seyin ya da bizzat kralın emirleriymiş gibi kabul edilecekti.

Kullanılan yol, De Maillet'yi korkutmuştu. Mektuplaşmanın tehlikesi göz önünde bulundurularak özel bir elçiyle, elden gönderilmesi bu emirlerin çok gizli ve önemli olmasını gerektiriyordu. Ama Cizvit'ten haber çıkmayınca hükümdarların politikalarının anlaşılmaz olduğunu ve her an yönünün değişebileceğini düşünen konsolos rahat bir nefes almıştı. Başka entrikalar üstün gelmiş ve Cizvit başka yerlere gönderilmişti herhalde. Sadece yolunu kaybetmemişse tabii.

Oysa haberci, yarı çıplak bir tutuklu olarak, yeniçeri ağasının sarayında aniden ortaya çıkmıştı. Türk komutan, tutsağını konsolosa teslim etme konusunda hiç zorluk çıkarmadı; madem konsolos kefil olmuştu. Ne var ki olay şimdiden merak uyandırmıştı. Paşa ve şehirdeki diğer yabancılar, Güneş Kral'dan siyasî bir mesaj getirdiğini açıklayacak kadar ihtiyatsız davranan ve çamurlara bulanmış bir halde çıkagelen elçiyi kuşatan gizemi çözmeden işin ucunu bırakmayacaklardı.

De Maillet, kafasında bu kaygı verici düşünceleri evirip çevirerek Konsolosluk'un büyük salonunda yürüyordu. Konuğu için sofrayı hazırlamalarını emretmişti, biraz sonra yemek yiyeceklerdi. Karısı ve kızı, sadece "mübarek zat"ı selamlamak üzere gelecek ve sonra, konuşmaları için onları baş başa bırakacaklardı. Merdivenlerde inip çıkan telaşlı ayak sesleri duyuluyordu: Nüb-yeli uşaklar yolcunun yıkanması için serin sular taşıyorlardı. Besbelli, birkaç saat öncenin tutuklusu, suyun keyfini çıkarıyordu. Sabırsızlanan De Maillet, sinirlenmeye başlamıştı. Dolaşmaktan vazgeçti ve onarılmakta olan tablonun karşısındaki sıraya oturdu. Ve gördüğü şey karşısında şaşırdı. Kralın yüzü el değmemiş gibi, pırıl pırıldı. Leke kaybolmuştu, cildin doğal rengi bütün tazeliğiyle görünüyordu. Konsolos yaklaştı: dikkatle bakıldığında, bir süre önce lekenin bulunduğu yerde, yüzün geri kalanından biraz daha canlı bir kırmızılık fark ediliyordu. Bir çocuğun yanağında böyle bir kırmızılık şamar izi sanılabilirdi. Haşmetli kralda bu koyuluk hükümdarın sağlığını göstermesi ve halkına iyimserlik telkin etmesi için biraz fazlaca sürülmüş bir boya demekti.

Kısa bir süre De Maillet bir mucize olduğunu düşündü. Cizvit'in ortaya çıkışıyla lekenin kayboluşu, evi kutsal ve güçlü avucuna almış bir iyilik meleğinin varlığını belirtir gibiydi. Sonra gerçeğe döndü ve çingırağı çalmaya koştu.

– Juremi Usta'ya yarın sabah bana gelmesini söyleyin, diye bağırdı kapıdan. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Küstah sapık, yokluğunda onarımı bitirmeye cüret etmişti ! Sonuç başarılıydı. Bu bir şans ! Ama ne pahasına; korkunç bir felaketin kıl payı yanından geçilmişti ! İş bitmişti, ücretin ödenmesi gerekiyordu –konsolos pazarlığı yapmıştı çoktan– ama itaatsizlik ceza gerektirirdi. İktidar, bu itlerle uğraşmak zorundaydı işte ! Yarın konsolos, seçimi otacıya bırakacaktı: sekiz gün hapis ya da alacağı ücreti aynı nispette azaltacak para cezası. Hiç kuşkusuz, para cezasını tercih edecekti otacı. Onarımı başarıyla yürütmüş olmanın keyfine ücret ödememenin mutluluğu da katılıyordu. Böylece Rahip Versau içeri girdiğinde konsolos onu bu mutlu ruh haliyle karşıladı.

– Sevgili dostum ! diye bağırdı Cizvit iki elini birden konsolosa uzatarak. Konukseverliğiniz karşısında ne söyleyeceğimi bilemiyorum. Yeniden yaşamaya başlıyor gibiyim. Bu banyo, temiz çamaşırlar, bu huzur dolu ev... bütün bunları nasıl özlemiştim, bilemezsiniz.

Gözlerinde minnet yaşları parlıyordu. Ve Machiavelli'nin dediği gibi insan gerçekten de birini, yaptığı iyilik karşılığında seviyorsa, konsolosun bu kadar cömertçe ikramlarda bulunduğu adama karşı birden güçlü bir sempati duymaya başlamasına şaşmamak gerekirdi.

– Bayan De Maillet'yi demin holde selamladım, dedi rahip. Bizimle yemek yemeyeceğini öğrendim. Ama evin düzenini bozmayı kesinlikle arzu etmem...

– Rica ederim, rica ederim. Baş başa görüşülecek şeylerimiz var. Bu akşam yemeğini, aynı zamanda çalışma fırsatı olarak da değerlendirebiliriz.

– Evet, öyle de denilebilir. Sevgili kızınızla da karşılaştım az önce, güzelliği ve soylu davranışları için sizi kutlamak isterim. Öğretmenin hatta eğitim kuruluşunun bile bulunmadığını sandığım bu yabancı ülkede onu bu kadar iyi yetiştirebilmeyi nasıl başardınız ?

– On dört yaşına kadar Fransa'da kaldı. Onu buraya, yanımıza son yıllarda getirttik.

Birbirleriyle henüz tanışmışlardı ve şimdiden özel hayatlar hakkında konuşuluyordu. Cizvit, kralın portresine ve “böyle bir iklimde bu kadar iyi korunmuş olmasına” duyduğu hayranlığı dile getirdi. Konsolosun sağlığı hakkında bir iki sevecen soru daha sordu. Sonunda sofraya oturuldu ve ciddi konulara geçildi.

– Sevgili konuğum, yolculuğunuzun ayrıntılarını öğrenmek için sabırsızlanıyorum. Sizi böyle her şeyinizden yoksun bıraka-

nın, bir deniz kazası olduğunu söylemişsiniz, değil mi ?

– Bir kaza, hem de en korkuncundan ! Şu saatte çoktan ölmüş olmam gerekirdi, kurtuluşumu sadece Tanrı'nın sınırsız lütfuna borçluyum.

Ve Ortadoğu'ya gitmek üzere Roma'dan nasıl yola çıktığını, İtalyan gemilerini istemediği için bir Yunan kadirgasına bindiğini anlattı uzun uzun. Yola çıktıktan sonra kaptan ile mürettebatın ne kadar bilgisiz ve yetersiz olduğunu görerek dehşete düşmüştü. Kıbrıs'a yaklaştıkları sırada sığ sulara giren gemi karaya oturmuş; geminin en kısa zamanda batacağını anlayan rahip, filikalarından birini denize indirmiş, birkaç kişiyle birlikte oradan uzaklaşmıştı. Güçlü akıntılara kapılan sandal, dalgaların dövdüğü sivri kayalarla dolu sarp bir kıyıya sürüklenmiş ve kayalığa çarparak, dalgaların arasında parçalanmıştı. Rahip, bir an, asla yeryüzünde bir mezarı olamayacağını düşünerek üzülmüştü, çünkü herkes bilir ki mezarı olmayan bir ölü, kıyamet günü öteki ölülerle birlikte dirilemez. Ama bu sorunu, tıpkı dünyevî hayatında ve alrı yazısında olduğu gibi, Tanrı'ya emanet etmiş ve kendini ölüme bırakmıştı. Son anısı, siyahımsı kabarcıkların kaynaştığı buz gibi suda ki ölüm olmuştu. Bundan sonrası, küçük bir koyda kumların üzerinde, denizin kıyıya attığı bir tahta parçasına sarılmış olarak kendine gelişinin öyküsüydü. Orada, Âdem'in yaratıldığı gün olduğu kadar yalnız, çıplak, şaşkın ve korku içindeydi. Ama Tanrı onu terk etmemişti. Kıyıda imdadına koşan, bir şeyler bulup sırtına geçiren, balıkçılar vardı. İki gün sonra onlarla, ağlarını bırakacakları Mısır kıyılarına doğru yola çıktı. İsteği üzerine onu İskenderiye yakınındaki bir kumsalda kıyıya bıraktılar. Türk topraklarına üzerinde hiçbir belge olmadan girdiği için büyük şehirden uzak durmayı tercih etmiş, Nil kıyısına biraz daha aşağıda ulaşmak üzere çölü geçmiş ve tek kuruşu olmadığını farkında olduğu halde Kahire'ye giden gemicilerle pazarlık bile yapmıştı.

– Gerisini biliyorsunuz, dedi öykünün sonunda.

De Maillet, bütün bu anlatılanları şaşkınlık ve korku dolu çığlıklar atarak dinledi. Bu küçücük, kuru ve sıska adamın bunca zorluğa nasıl dayanabildiğini düşünüyordu.

Cizvit yüzü daha da ciddileşerek devam etti:

– Yaşadığım serüven, sadece, burada bulunuşumu ve huzuru-nuza geldiğimde üzerimde bulunan garip kıyafeti açıklama açısından önem taşıyor. Ama artık, esas konuya gelmeliyiz, ki bu anlattıklarımın onunla ilgisi yok.

– Evet, evet, dedi De Maillet. Kralın mesai!

Rahip Versau iskemlesinde doğruldu, hafifçe gözlerini kırptırarak konuşmaya özel bir resmiyet kazandırdı. De Maillet, birden orada, başlarının üzerinde hükümdarın varlığını hisseder gibi oldu, tabloya baktı.

– Gerçeği söylemek gerekirse, dedi Cizvit. Size bir mesaj getirmiş değilim.

– Ama bana dediğinize göre...

Siyahlı adam elini uzattı. Zamana ihtiyacı vardı.

– Yazılı bir mesaj, demek istiyorum. Kralın eliyle yazdığı ya da yazdırdığı bir mesaj... Bu tedbirli davranış çok da gerekliymiş, gördüğünüz gibi. Başıma gelebilecek bütün talihsizlikler düşünüldüğünde bu çeşit bir belge taşımamam çok daha ihtiyatlı olacaktı.

– Size katılıyorum, dedi De Maillet.

– Ama, böyle bir mesaj yoksa da, kralın, manevî hayatının sırdaşı olan o büyük kişiye emanet etmiş olduğu bir amacı var.

– Saray başrahibi mi yoksa?

Cizvit gözlerini yumdu. De Maillet şaşkındı, donup kalmıştı, define sandığı bulmuş bir çocuk gibiydi.

– O mübarek zat... diye devam etti Versau. Bizim ruhanî çevremizdendir, biliyorsunuz, en güvenilir ve sadık birkaç kişiye kralın bu arzusunu nakletmiş: Versailles Sarayı'nda Katolik Kilisesi'nin en ateşli savunucusu olan Markiz De Maintenon, Adalet Bakanı Pontchartrain, Ortadoğu Katolik cemaatinin en yüksek mertebedeki lideri Başrahip Fleuriau ve ben, tilmizi ve temsilcisi olarak. Ve şimdi siz...

De Maillet, iktidar sahiplerinin iradesine uyacağını göstermek ve gözlerinde biriken minnet yaşlarını saklamak için başını öne eğdi.

– Konuyu birkaç sözcükle açıklayabilirim. Günümüzde Hıristiyanlığın düşmanlarıyla sürdürdüğü savaşı biliyorsunuz. Türkler artık durdurulacak. Kaybedilen yerlerin geri alınması gerekiyor. O da olacak! Ama asıl büyük ihanet, İsa'yla yaşadıklarını iddia edenlerin bağrından çıkmıştır. Reform, Tanrı'nın eserini içinden kemirmek istiyor. Fransa kralı onunla her yerde savaştı. Yurdunda, geçmişte Huguenot'larla¹ yaptığı barış anlaşmalarını iptal etti. Tacını tehlikeye atma pahasına Bütün Avrupa'da hain Oranje'lı Willem'in kışkırttığı Protestan prenslerin isyanlarıyla mücadele etti. Ama bugün bu savaş artık, dünyanın Akdeniz ve çevresinden ibaret olduğu geçmiş günlerdeki savaş değil. Bütün dünya bu savaşın içine çe-

kilmiştir. İsa'nın mesajını bilinen bütün topraklara götürmek, Tanrı yolundan sapmış olanların ele geçirdiklerini geri almak zorundayız. Ama bilinmeyen topraklar da var, son iki yüzyılda ortaya çıkmış yeni dünyalar, bunlar aynı zamanda Hristiyanlığın yeni savaş alanları: Amerikalılar, Hindistan, Çin ve en uzak sınırlarına kadar Uzakdoğu. Biz her yerde aynı engelle karşılaştık: gerçek imanın dışında yaşayan ve bu yoksunluğun sonsuzluğa ulaşma yolunda kendileri için ölümcül bir tehlike oluşturduğundan habersiz halkların direnci. Ama öte yandan şu sözde Reform'un rekabeti var, İncil'i yorumladıklarını iddia ederek inananları Tanrı'nın gerçek kitabından uzaklaştırmaya çalışanların o iblisçe girişimi.

De Maillet, söylenenleri dikkatle takip ettiğini belli etmek için arada bir başını sallıyordu. Gerçekte, küçük adamın anlatmadaki ustalığı, politikadan ve dinden konuşurken sözlerinin birden bir vaaza dönüşmesiyle konsolosu büsbütün şaşırtmıştı.

– Fransa kralı uzun iktidar yıllarında pek çok şey öğrendi, diye devam etti Cizvit. Kendini, tarihin olağan akışından soyutlamayı öğrendi önce. Savaşının gerçek ve derin anlamını ve gücünün haklılığını çok iyi biliyor ve inanılmaz bilinciyle manevî sırdasını da hayran bırakıyor. Bütün varlığıyla, gerçek imanın güçleri ile karanlıklara gömülmüş olanlar arasındaki savaşla meşgul. Savaşı son nefesine kadar sürdürmeye kararlı. Bu sayılamayacak kadar çok savaş arasında, diğerlerinden önce sonuçlandırılması gerekenler var. Türklerle, size az önce de söylediğim gibi, sorunun çözümünü zamana bırakmak gerekiyor. Zaten içlerindeyiz, burada alevi canlı tutan Hristiyanlar var. Osmanlı anıtı çöktüğü an, gediklerinden girerek kaleyi fethedeceğiz. Ama henüz vakit gelmedi. Buna karşılık, buraya çok yakın bir ülke var bizi çağıran, tarihin ve garip şekilli dağlarıyla inanılmaz coğrafyasının bizden uzak tuttuğu, karanlıklar içinde yaşayan ve –rahatça söyleyebilirim– bize ulaşmayı bekleyen bir ülke: Hristiyanlığın kazanmış olduğu, ama kötü ellerce sulandığından imanının yanlış yönlerle doğru büyüdüğü bir toprak...

– Habeşistan! dedi De Maillet, büyülenmiş gibi.

– Habeşistan, evet, bu neredeyse hiç tanımadığımız, hemen hemen bütünüyle Hristiyanlığı kabul etmiş ülke; bugüne kadar kim sokulmayı denemişse karanlığında boğulup kalmış, ama buna rağmen bizi çağıran ülke!

Cizvit öne eğildi ve kalaylı tabaklarda sunulmuş yemeklerin durduğu masanın üzerinden elini uzatarak De Maillet'nin elini tuttu:

– Fransa kralı zaferlerine, bu ülkeyi Kilise’ye kazandırmanın başarısını da eklemelidir. Majesteleri sizi orada elçilikle görevlendiriyor.

Üçüncü kısım

Eczacılık işinde ortak olan Jean-Baptiste Poncet ve Juremi Usta, Frenk Mahallesi'nin bir köşesinde, mesleklerinin gerektirdiği gizliliğe uygun, gözlerden uzak bir sokakta, imalathane görevi de yapan bir evi paylaşıyorlardı.

– Hey! diye bağırdı Jean-Baptiste bekâr evinin kapısını iter ve inanılmaz bir dağınıklığın hüküm sürdüğü sofaya girerken. Evde misin, büyücübaşı?

Üst kattan bir homurtu geldi. Jean-Baptiste hâlâ kolunda duran ceketi bir sandalyenin üzerine attı ve arkadaşına bakmaya yukarı çıktı.

Üst kattaki oldukça geniş teras, dört yanı duvarlarla çevrili bir avluya bakıyordu. Bütün pencerelerin –tuğla örülüp kapatılmamış olanlar– panjuru kapatılmıştı. Poncet, Protestan'ı ayakta, parmaklığa yaslanmış elinde bir kılıç, gözleri dalgın buldu.

- Ne yapıyorsun orada, tek başına, elinde o zırlıtyla?
- Az önce konsolosu öldürdüm, dedi Juremi Usta.
- Sahiden mi?

Jean-Baptiste bu sözle heyecana kapılmayacak kadar iyi tanıyordu dostunu.

- Sahiden. On iki kez öldürdüm onu. Görmek ister misin? Bak!

Bunları söyledikten sonra kılıcını çekti ve adım adım gerileyen rakibiyle dövüşmeye başladı. Duvara dayanınca savurduğu kılıcı canlı bir bedene saplanmış gibi garip bir inilti çıkardı. Flörenin sivri ucu duvara çarptı, bir sıva parçası yere düştü ve iki tuğlanın kırmızı kenarları göründü.

– Bravo! diye bağırdı Jean-Baptiste ellerini çırparak. Hak etmişti! Rahatladın mı biraz?

- Hem de nasıl!

– O zaman madem rahatladın, şimdi anlat bakalım ne oldu ?

Jean-Baptiste demir sandalyeyi çekti, oturdu. Öteki ayaktaydı hâlâ, kılıcını arada bir bacağına vurarak dolaşıyordu.

– Artık burama kadar geldi, o konsolos belasından bıktım. Gördüğüm an gebertmek geliyor içimden.

– Bu beklenmedik bir şey değil, dedi Jean-Baptiste, gülümseyerek. Bu işi kabul etmemen gerektiğini sana söylediğimi sanıyorum.

– Kabul etmemek mi ? Haberci gönderip çağırttı beni.

– Beni çağırtmış olsa, gitmezdim.

– Öyle mi ? Sana Protestan olmadığını hatırlatabilir miyim ? Bunun seni birçok tatsızlıktan koruduğunu; ayrıca, paşanın hekimi olarak sana akıl danıştığını, onurlandırdığını, oysa ben, ne olduğum belirsiz, sıradan bir ot toplayıcısıyım... Her neyse, artık bunları konuşmak için çok geç. Maillet beni çağırttı; gittim, işe başladım ve bitirdim.

Juremi Usta ortağına, konsolosun koyduğu yasağı yokluktan faydalanarak nasıl çiğnediğini ve tablonun onarımını bitirdiğini anlattı.

– Başarılı oldu mu ? diye sordu Jean-Baptiste.

– Bence oldu.

– O zaman her şey hallolmuş, demektir.

– Ah ! onu tanıyorsun ! Her an adamlarını gönderip beni çağırtmasını bekliyorum. Yaptığım rötuşu hâlâ fark etmediğine göre önemli bir işi çıkmış olmalı !

– Ne yapabilir ki ? İşinde isteneni yerine getirmek suç değil, herhalde.

– Tabii değil ! Ama bu beyefendi herkesin emirlerine uymasını ister. Beni suçlu çıkaracaktır, en üstten en aşağıya güvenlik görevlisi yetkisine sahip: hem yargıç, hem her şey... Cimrinin biri olduğu için para cezası verecek, sonra bana ödeyeceği ücretten kesecek.

– Öde gitsin, bir daha bundan söz edildiğini duymak istemiyorsan !

– Asla ! Onu gebertip, kaçmayı tercih ederim.

Parayla ilgili konularda Juremi Usta'nın, tamamen Huguenot'lara özgü bir adalet anlayışı vardı. Alın teriyle kazanılmamış tek zecchino'yu² bile kabul etmez, ama hak ettiği ve kazandığı paranın ödenmemesini de asla affetmezdi.

– Sakin ol, Juremi. Sana doğrudan para cezası verme yetkisi yok. Yasamız her zaman bize seçim hakkı verilmesini emrediyor: ya para cezası ya hapis. Onu göğsünden bıçaklayacağına cimriliğinden vur, bu onun canını çok daha fazla acıtır. Hapis cezasını seç, iki gün hücrede yat sonra dikkat et bir daha ona işin düşmesin.

Juremi Usta, konsolosu öldürmenin keyfini yeterince sürmüştü hayalinde. Arkadaşının verdiği öğüdün hınzırca, ama mantıklı olduğunu kabul etti.

Bir süre konuşmadılar. Sıcak rüzgâr öğle üzeri hafiflemişti. Taşayıp, getirdiği incecik toz demirlerin siyahını, büyük saksılarda ki portakal ağaçlarının yeşilini soldurmuştu. Jean-Baptiste içeriden bir testi su ile iki kalaylı maşrapa getirdi içtiler.

– Kalış Köprüsü'nde yangın çıktı, biraz önce. Büyük bir kargaşa yaşandı, dedi. Konsolosun karısı bile arabasıyla kalabalığın ortasında sıkışıp kaldı.

– Ya! dedi Juremi Usta, çok da ilgilenmiş görünmeden.

– Sahi, bak... dedi, Jean-Baptiste maşrapasına su koyarken. Sen Konsolosluk'a gidip geldin...

Protestan, omuz silkti.

– Bayan Maillet'nin yanındaki genç kız kim olabilir sence?

– Nasıl bir kız?

Jean-Baptiste, hayalinde sadece saçlarındaki kurdeleleri canlandırabildiğini itiraf etmeye utandı.

– Pek iyi göremedim...

– Sarışın, kocaman mavi gözleri hüznü bir kız!

– Evet, sanırım, dedi Jean-Baptiste heyecanlanarak. Evet, evet, anlattığın gibi.

– O kurbağa suratlı konsolosun kızı olmalı!

– Tabiat bazen ne olmadık işler yapıyor, diye mırıldandı Jean-Baptiste, düşünceli.

– Görebilmiş olmana şaşıtm. Aslında o kız pek dışarıya çıkmaz. İki yıldır burada, yüzünü hiç kimse, yani, hemen hemen hiç kimse görmüş değil. Ben de bir kere, bir koridorda rastladım. Ha, sanırım anladım: bugün Pentekostes Yortusu, Meryem'in Ziyareti tarikatının ayinine gidiyorlardı kuşkusuz. Evet, öyle olmalı. Çok önemli günler dışında kızını hazine gibi evinde saklıyor konsolos.

– Adam haklı, dedi Jean-Baptiste. Öyle bir kız hazine gibi saklanır.

– O konsolos bir hayvan, diye ekledi Juremi Usta.

Bu sözleri söylerken boğuklaşan sesi kişisel öfkesinin hâlâ dinmediğini gösteriyordu.

Jean-Baptiste sandalyesinde arkaya yaslanarak gerinirken, uzattığı ayaklarını parmaklığa dayadı. Evlerin üstünde, terası çatı gibi örten dört köşe gökyüzü eflatuna dönüşmüştü, bir duvardan ötekine uzanan bulut iplikçikleri günbatımıyla pembeleşmişti.

Aynı çevreden olmadığı bir genç kızla bu beklenmedik ve başdöndürücü rastlaşma ona Venedik'i, Parma'yı, Lizbon'u hatırlatmıştı. Ama oralarda her şey mümkündü.

Jean-Baptiste, böylesi bir göçebe hayatın, her yerde gezgini var olan sınıflardan kurtardığını ve özgür insan saygınlığı kazandırdığını çok çabuk anlamıştı. Nereden gelmiş olursa olsun, yersiz yurtsuz bir gezgin, eğer yetenekli ve hayal gücü kuvvetliyse prenslerin dostu hatta bir prensesin sevgilisi bile olabilirdi. Poncet, yeteneklerinin ve hayal gücünün özgürleştirdiği şehirlerde bunu pek çok kez denemişti.

Ama Kahire'deki Frenk kolonisi gibi kendi toplumuna girer girmez, kökenlerini unutturmak için harcadığı bütün çabaya rağmen, ne olduğu belirsiz, sıradan biri, bir hizmetçinin oğlu olmaktan kurtulamıyordu. Koşullardaki farklılık, yıkıcı bir engel oluşturuyor ve böylesi rastlantılar karşısında mutluluk ihtimalini düşleme eğlenmesinden bile yoksun bırakıyordu. Mısır'a geldiğinden beri bu türden rastlantıları pek az yaşamıştı Poncet, her seferinde hüsrana uğramaktan da şikâyetçi değildi.

– Artık bu şehirden sıkılmaya başladığımızı fark ediyor musun? dedi Jean- Baptiste.

– Ah, ah! Kalkıp başka yerlere gitmeyi çok isterdim, diye cevap verdi, Juremi Usta. O da aynı düşüncededeydi. Ama nereye?

Ortadoğu'nun her yerinde, yabancı topraklarda olmayacaklarını, devletlerinin çok iyi tanıdıkları, çok güçlü temsilcileriyle karşı karşıya kalmanın sıkıntısını yaşayacaklarını biliyorlardı. İdeal olan, Avrupa'ya dönmekti, ama orada diplomaları olmadan mesleklerini sürdüremezlerdi, bu da onları, süresiz olarak kaçak yaşamaya mahkûm ediyordu.

– Yenidünya'ya gitmeliyiz, dedi Jean-Baptiste.

Fikir olağanüstü göründü onlara; daha iyi keyfini çıkarmak için, neşeyle Eski Kahire'ye kadar yürüdüler ve olağanüstü lezzetteki sütte pişmiş koyun etinin yapıldığı Arap meyhanesine girdiler.

* * *

Cizvit biraz dinlenmek için müsaade istemiş ve odasına çekilmişti. De Maillet yalnızdı, dirsekləri masaya dayalı, düşünüyordu.

Elçilikten söz ettiği andan sonraki dinî açıklamaları dinleyememişti. Darbe çok ağırdı, yol açtığı sarsıntıyı belli etmemek için büyük bir çaba harcamıştı. Yalnız kalır kalmaz kendini koyuverdi ve boğuk bir feryat kopardı. Uşaklardan biri koştu, kalkmasına yardım ederek koltuğa kadar götürdü ve konsolos oraya yığılıp kaldı.

Karısı ve kızı o sırada Meryem'in Ziyareti tarikatını ziyaretten yeni dönmüşlerdi; bahtsız adanun yanına koştular.

Konsolosun karısı çok az sokağa çıkıyordu, evde ona bir oda tahsis edilmişti, bir köşesini küçük ve özel bir kiliseye çevirmiş, öbür köşelerini kâh birini, kâh ötekini yaptığı dikiş ve dokuma işlerine ayırmıştı. Kocasına tapıyordu ve bu tapınırcasına sevgi karamsarlığını büsbütün artırıyor. De Maillet, karısına konsolosluk hayatının rutininden ibaret olan önemsiz sıkıntıları onu ürküntüye sevk edecek abartıyla aktardığından zavallı kadın, bunları hayalinde korkunç tehlikeler olarak canlandırıyor. Kocasının bir gün böyle yıkılıp kalacağını uzun süredir korkuyla beklediği halde, bu durumda ne yapacağını hiç düşünmemişti. İnleyip, ağlayarak dört dönüyordu. Kızı biraz daha soğukkanlı davrandı: ince parmaklarıyla babasının boğazını sıkarak dantel jaboyu gevşetti.

Macé toplaşanların arasına karışmıştı. Konsolosun durumunu görünce bir hekim çağırmayı önerdi, iki kadın heyecanla kabul ettiler.

– Evet ama, kimi ? diye sordu genç kız, ürkerek.

– Plaquet... Macé, alçak sesle önerdi.

Konsolos bir çığlık atarak doğruldu.

– O olmaz !

Hemen kalkıp oturdu, hiçbir şeyi olmadığını söylüyordu.

Yalnızca ismin mucizevî etkisiydi bu. Doktor Plaquet, bir tiyatro oyuncusuna âşık olmuş, peşinden Kahire'ye gelmiş, donanmadan yaşlı bir cerrahtı. Sonra kadın ölmüş, Plaquet kalmıştı. Kahire'deki Frenk kolonisinin başvurduğu, hekim sıfatına layık son hekim dört yıl önce öldüğünden beri resmî pratisyen yalnızca Plaquet kalmıştı. Ne yazık ki! Ama tıp alanında bilgisi öylesine eski, öylesine eksiklerle dolu, işini yaparken öylesine haşindi ki kimse ona gitmek istemiyordu. Hastalandıkları an onun korkutucu müdahalesine muhtaç olacaklarını bilen Frenk kolonisi boğulmama umuduyla nefesini tutanlar gibi hastalıklarını gizlemeye çalışıyorlardı. Sonra, yavaş yavaş, tüccarlar ve sıradan insanlar başka çarelere başvurmaya başladılar: Yahudi ya da Türk şarlatanlara, otacılar, ki en ünlüleri Jean-Baptiste Poncet'ydı. Ne var

ki konsolos, bu yasadışı kişilere başvurmayı kesinlikle yasaklamıştı. Örnek olmak zorundaydı ve Mısır'da geçireceği birkaç yılda da onlara muhtaç olmamayı ümit ediyordu. Gerekirse, durum ciddi görünürse, İstanbul'a götürülmesini isteyecekti.

Ama Plaquet, asla !

Orada bulunanlar konsolosun çabucak iyileşmesinden mutlulardılar ve hava yumuşadı. Bayan De Maillet kahve emretti.

Biraz sonra dördü de ellerinde bir fincanla daire biçiminde dizilmiş koltuklarda oturuyorlardı.

– Önemli bir şey değil, diyordu konsolos. Yemek... biraz ağırdı kuşkusuz. Şarap... bu sıcakta.

Ne söyleyebilirdi ? Bu çenesi düşük kadınlara, kendisine emanet edilmiş olan büyük sırrı açamazdı. Belki Macé ? Evet, Macé de sırrı paylaşmalıydı. Bütün bunlar yakın bir gelecekte çok çalışmasını gerektirecekti. Bir yardımcıya ihtiyacı vardı. Cizvit anlayacak, hak verecekti.

Macé güvenilir bir adamdı, çok sadıktı. Her ne kadar onun kızıyla konuşmasından pek hoşlanmıyorsa da. Şu an, mesela, ellerinde fincanlar, sohbet ediyorlardı. Kızcağız bunda hiçbir kötülük görmüyordu. Ama öteki, gerekmediği halde ısrarla bakıyordu. “Bu oyunlar en kısa zamanda bitmeli !” diye düşündü De Maillet.

Macé, genç kızın yakınındaki, daha doğrusu çevresindeki tek genç erkekti. Onu çok çirkin bulduğu ve bazen pek temiz olmadığı şüphesini uyandıran hafif bir koku duyduğu halde içinde hapsedildiği yalnızlıkta, sözlerini büyük bir nezaketle dinleyen bu değişik insanla konuşmak genç kızın hoşuna gidiyordu. Macé'ye gelince, o kesin tercihini çoktan mesleğinden yana yapmıştı ve kızına kur yaparak, geleceğinin bağlı olduğu adamla arasında sorun çıkarmaya hiç niyeti yoktu. Buna rağmen, seyrek de olsa yakın olduğunda genç kızın olağanüstü güzelliğinin, zarafetinin, tazeliğinin cazibesine kapılıyordu. Ve kimseye aldırmadan büyülenmişçesine bakıyordu ve genç kız da çevresine aldırışsız, mutlu görünüyordu. Fakat babanın bütün bu olan biteni, bir suçun başlangıcı gibi değerlendirmesine yetiyordu.

– Lütfen beni Bay Macé'yle yalnız bırakır mısınız ? dedi sert bir sesle.

İki kadın çekildiler. Yalnız kaldıklarında De Maillet odada bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı; Macé, amirinin oturmasını emrettiği sandalyede sessizce bekliyordu.

– Davranışlarınızla ilgili konuşmamızı gerektiren bazı şeyler var, Macé, dedi konsolos sertçe. Fakat şimdi sırası değil. Sizinle

çok önemli bir politik sırı paylaşmak zorundayım; bakın, zorundayım diyorum, bunu hak ettiğinizi söylemiyorum. Bu güvene layık olduğunuzu göstermeniz gerek, aksi halde, dünyanın neresine giderseniz gidin, ihanet ettiğiniz kişinin intikamından kurtulamazsınız.

Bunu söylerken, parmağıyla hükümdarın tablosunu işaret etti. Genç adam, emre itaatini göstermek için iki büklüm oldu ve oturduğu için de burnu neredeyse dizlerine değdi.

Dördüncü kısım

– Kralınız, diye başladı De Maillet, törensel bir ciddiyetle. Size açıklamaya yetkimin olmadığı bazı nedenlerle, Habeşistan’a diplomatik bir heyet göndermek arzusundadır.

– Siz, Ekselansları, geçtiğimiz yıl bu konuda bir resmî yazı göndermiştiniz, dedi Macé.

– Çok doğru. Akılabam olan bakan, bu ülkeye girme konusunda benimle fikir alışverişinde bulundu. Olay Versailles’da konuşulmaya başlanmıştı, sarıırım. Çıkardığım sonuçları hatırlıyor musunuz?

– İki yol var, demiştiniz: biri denizyolu, Cidde ve yarımada kıyısından. Öbürü karayolu, Müslüman Sennar Krallığı topraklarından ve dağlardan geçen.

– Kusursuz bir belleğiniz var, Macé. Bu iki yolla ilgili önerilere eklediğim düşüncelerimi de hatırlıyor musunuz? Denizyolunda, ülkenin girişi Türklerin müttefiki bir zorbanın kontrolünde. Bu barbarın tek görevi, topraklarına tek beyaz Hıristiyan’ın, özellikle de Katoliğin girmesine izin vermemek. Elli yıldır bu engeli aşmaya kimse muvaffak olamadı. Geçmeyi deneyen son rahipler boğazları kesilerek öldürülmüş ve tıraşlı başları bir sandıkta, katledilmelerini emreden Habeşistan kralına gönderilmiş.

Macé yüzünü buruşturdu ve küçük bir dantelli mendil çıkarak burnuna götürdü.

– Karayolu için de, diye devam etti konsolos. Aynı ümit kırıcı gözlemleri tekrarlayabiliriz. Ülke topraklarına girmeyi başarak necaşiye kadar ulaşabilen tek tük Avrupalı gezgin, yaşadıkları sürece sarayında mahpus kalmışlar. Birçoğu, Katolik oldukları anlaşılar anlaşılmaz sokakta halk tarafından paramparça edilmiş.

– Bütün bunlar Cizvitlerin yüzünden, dedi Macé, üzgün ve öfkeli.

– Susun! diye bağırdı konsolos, bembeyaz kesilmişti.

Kapıya doğru yürüdü ve ardında biri var mı anlamak için arayıp baktı.

– Burada gördüğünüz o adam da onlardan biri, dedi sonra. Üstelik kralın günah çıkardığı rahibin yakını.

– Ama, dedi Macé, alçak sesle. Orada olanları biliyorlar, değil mi?

– Onlar elli yıl önceydi.

– Ne olursa olsun! diye devam etti sekreter, fısıldayarak. Bunca yetkinlik ve bunca beceriksizlik! İnanabiliyor musunuz, nece-şiye Hristiyanlığı kabul ettirdiler, hemen hemen bütün ülkeye hâkim oldular ve sonunda ne oldu, lanetlendiler, kovuldular, sürüldüler, Habeşistan’a bir Katolik’in bile girmesinin yasaklanmasına sebep oldular. Hayır, Ekselans bu rahibin tekrar oraya dönmeyi düşünecek kadar aklını kaybetmiş olduğunu söylemeyin bana!

– Hayır Macé, korkmayın; oraya bizzat gitmek istemiyor. Projesi düşünebileceğinizden de şaşırtıcı.

Konsolosun dudakları hafifçe titriyordu. Yeni bir krizden korkarak eliyle meşe masaya dayandı.

– Bu kez oraya beni göndermek istiyorlar.

– Sizi mi Ekselans? diye bağırdı Macé, birden ayağa fırladı. Olmaz öyle şey!

Bir an öylece durdular, ayakta, karşı karşıya yüzleri bembeyaz, kalakaldılar. Çöken sessizlikte biraz utanç da vardı. Olmayacak bir şey, evet, olmaz! Ama neden? Tek sebebin gerçek sebebin itiraf edilmesi mümkün değildi. İnsan korktuğunu söyleyemezdi. Bu kesin, bu apaçık tepki neyle açıklanabilirdi o zaman? Macé bunun konsolosun ona güvenilir adamı olarak verdiği ilk önemli görev olduğunu birden anladı. De Maillet’nin kızıyla ilişkisindeki ihtiyatsızlığı yüzünden kaybettiğinden endişelendiği güveni tekrar kazanabileceği bulunmaz bir fırsattı bu.

– Sağlığınız... dedi sekreter, bir fikri yakalamak istercesine eliyle bir kelebeği avlar gibi yaptı.

– Evet, evet... diye heyecanla devam etti konsolos. Sağlığım buna elvermez. İklim! Çöllerden geçmek gerek...

Sonra karamsarlaştı.

– Bana inanmayacaklar. Versailles’dan bakıldığında Kahire ile Sudan çölleri arasında fark yoktur.

– Ama, gene de... dedi Macé, bir yandan düşünüyordu.

– Türkler! dedi konsolos birden. Türkler asla bana izin vermez. Hristiyan inancını yaymaya çalışmak kesinlikle yasak burada ve Türkler Habeşistan’ın Müslümanlarca kuşatılmış olarak

kalmasını istiyorlar. Zarar görecekleri bir Katolik ittifakından korktukları kadar hiçbir şeyden korkmazlar.

– Evet, dedi Macé. Bu elçilik olacaksa, kesinlikle çok gizli olmalı. Tanınmamış biri...

De Maillet, söylediklerinin birbiriyle çelişmesine aldırmadan:

– Üstelik, daha da ucuza gelir, dedi. Türklerden para karşılığın her şeyi alabilirsiniz, ama paşaya göre bey seviyesinde olan bir elçinin yer değiştirme izni için çok büyük bedel ödemek gerekir.

– Her safhada hediyelerin değeri daha da artacaktır...

İki adam birden büyük bir coşkuya kapılmışlardı. De Maillet yardımcısını, bir kepenkli masanın durduğu köşeye sürükledi. Aşırı sıcak tahtaları kurutmuştu, masa aralık duruyordu. Macé bir kalem, bir kâğıt aldı ve amirinin söylediklerini yazdı; konsolosun, Habeşistan'a gitmesindeki sakıncaları eksiksiz sıraladığı bir metin oldu bu. Heves ve heyecanla bir kez daha okudular. De Maillet iki küçük bardağa Jerez koydu (evde, zamanla tadı değişmiş eski Bordeaux şarabına böyle diyorlardı) karşılıklı içtiler.

– Gene de, dedi konsolos, bardağı karamsar bir ifadeyle masaya bırakırken, sanki içtiği sıvıyla ruhuna acı bir şeyler dolmuştu. Krala itaatsizlik etmek!

– Siz itaatsizlik etmiyorsunuz, Ekselans! Kral bir elçi istiyor, siz, sadece, bu görevi üstlenemeyeceğinizi söylüyorsunuz.

– O zaman başka birini bulmamız gerek.

Macé, konsolosun onu düşündüğünü zannederek bir an ürperdi. Parlak ve sıkıntısız bir meslek hayatına ulaşmayı umarken bile ölüme gidebilecekmiş gibi görmüyordu kendini.

Acele karşılık verdi:

– Başaracağına kesin gözüyle bakılabilecek biri olmalı, dedi. Kral sadece oraya bir elçinin gitmesini istemiyor, sanırım. Dönmesini de istiyor. Bir diplomat çok dikkat çeker: Mısır sınırını bile geçemez.

– Çok doğru, dedi konsolos. Bunu bakanlığa gönderilecek mektupta da yazdık.

Sessizce düşündüler. Küçük kilisenin saati ikiyi çalmıştı. Şehri tutsak eden sıcak, evleri kuşatan yeşillik perdesini bile aşıyordu. Ter, Macé'nin keten ceketinin koltuk altlarında kocaman lekeler yapmıştı. Konsolos bir an tiksinti duyarak: "Gerçekten de, arada bir üstünü değiştirmeli!" diye düşündü.

Sonra sorunlarına döndü. Ama dikkatinin bir an dağılması zihninde yeni fikirler doğmasını sağlamış olmalıydı, çünkü:

– Oraya, işe yarayacak birini göndermeliyiz, dedi birden.

Söylediklerine kendi de şaşmış gibi bir an sustu. Macé de bu kadar zengin olasılıklara açık bir fikir karşısında aynı şaşkınlığı duymuştu.

– Evet, diye tasdik etti heyecanla. Ekselanslarının hakkı var. Necaşiye ihtiyacını en fazla duyduğu şeyleri verebilecek bir adam olmalı.

– Bir tüccar!

Macé'nin yüzü birden aydınlandı.

– Sayın Konsolos, hatırlıyordur sanırım, dedi. Kahire'ye Habeşistan'dan bir kervan geldiği bildirilmişti. Ama kimse görmedi onları. Herhalde güneye indiler. Başlarında Müslüman bir tüccar vardı, Habeşistan'a pek çok kez gidip gelmiş bir adam.

– Onu tanıyor musunuz?

– Bir kez Kahire'de bana göstermişlerdi. Çok yoksul görünen bir adam, neredeyse bir dilenci. Oysa son yolculuğunda necaşinin ismarladığı mallar karşılığında bin beş yüz ekü değerinde altın tozu, miskkedisi postu ve amber aldığı söyleniyor.

De Maillet heyecan içinde, bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu.

– Hâlâ burada mıdır?

– Bilmiyorum. Pek sanmıyorum, ama belli de olmaz. Her şey çok gizli. Ayrıca, bizimle konuşmayı kabul edeceğinden hatta, Habeşistan hakkında istediğimiz ayrıntılı bilgileri vereceğinden hiç emin değilim.

– Her şeyin bir ilki vardır, dedi konsolos, kendine güvenen bir insan tavrıyla. Siz adamı getirin. Onu ikna etmenin bir yolunu buluruz.

Karar alınmıştı. Macé'yi kapıya doğru itti:

– Derhal onu aramaya başlayın!

Sekreter bu aceleciliğe biraz şaşırmıştı.

– Atımı alın, bir muhafız, para yani ne gerekiyorsa alın. Bura-daysa, hemen bana getirin. Ha, adı ne adamın?

– Araplar Hacı Ali, diyor.

– Pekâlâ, Hacı Ali'yi bulmanız için şansınız açık olsun, sevgili dostum!

Bu “dostum” sözcüğüyle mutlu, ama üstlendiği görev yüzünden kaygılı, avluya çıktı. Macé on dakika sonra şehirdeydi.

* * *

Cizvit, güzelce dinlenmiş rahatlamıştı. Macé'ye yazdırdığı metni tabîî bir biçimde ve sözde hazırlıksız özetleyen De Maillet'yi sakince dinledi.

Kanıtların bu kısa dökümü karşısında Rahip Versau, konsolosun düşüncesine hak verdi ve onu iyice rahatlatarak, Habeşistan'a gitmesinin uygun olmayacağını söyledi.

– Gerçeği söylemek gerekirse, dedi sonra. Zaten hiç kimse sizin gitmek isteyeceğinize ihtimal vermiyordu.

Konsolos bu küçük eleştiriyi birden tedirgin oldu. Korkak olduğunu mu söylemek istiyorlardı? İtiraz edecekti, ama asıl cesaretin böyle saldırılara sükûnetle göğüs germek olduğunu düşündü. Ve cesaretle sustu.

Cizvit:

– Bize başka neler öneriyorsunuz? diye sordu.

– Bana öyle geliyor ki, diye başladı De Maillet. Hristiyanlığın onuru olan kralımızla bu zorba hükümdarın – tacı olsa da nihayetinde bir yerli – güçleri arasındaki aşılmaz fark göz önüne alındığında Majeste Kral XIV. Louis'nin bir yakınlaşma talep eder gibi görünmemesi daha uygun olur. O insanlara güvenilmez. Majestelerinin elçisinin, geçen yüzyılda Portekiz elçisinin maruz kaldığı gibi tutsak edilmesinin kralımızı ne kadar rahatsız edeceğini düşünün. Elçi Pedro de Covilham kırk yıl tutsak kaldı ve orada öldü, hatırlarsınız. Bu durumda, bize gönderilecek elçi çok önemli bir kişi olabilir, ama mesajımızı götürecek kişinin daha önemsiz olmasında yarar var.

– Çok doğru düşünüyorsunuz, dedi Cizvit. Gerçek bir elçinin gönderilmesinin, Habeş imparatoruyla kurmak istediğimiz dostluk ilişkisi açısından daha yararlı olacağını düşünmüştük. Ama sizin aynı sonuçlara varmamızı sağlayacak başka önerileriniz varsa...

Birinci katta, Rahip Versau'ya tahsis edilmiş olan büyük odanın açıldığı balkonda konuşuyorlardı. Bu çıkantıdan ana cadde ve çevresindeki Fransız kolonisinin yaşadığı mahalleler görünüyordu. Konsolosluk'un önünden geçen herkes, balkonda De Maillet'yi görerek saygıyla şapkasını çıkarıyordu.

– Bana kalırsa, dedi konsolos. Habeşistan'ın bu ülkeyle, Mısır'la olan doğal ilişkisinden yararlanmak en akılcı yöntem olur.

– Ne gibi ilişkiler bunlar?

– İki tür ilişki söz konusu. İmparator, zaman zaman İskenderiye'deki Kıptî patriğine ulak göndererek bir abuna atamasını ister. Çok eskilere dayanan bir geleneğe göre, abuna denilen Habeşistan kilisesinin başının bir Kıptî olması gerekir, Mısırlı bir Kıptî. Ne var ki bu olasılığa pek fazla güvenemeyiz. Çok ender olan bir şey ve zamanını kestiremeyiz.

– İkinci olasılık?

– Tüccarlar. Bazı yıllar, Habeşistan'dan bir kervan gelir ve mallarını trampa için Kahire'de ve yolu üzerideki öteki şehirlerde bekler.

– Necaşinin Müslümanlarla savaş halinde olduğunu sanıyordum.

– Sayın efendim, biz de Türklerle savaş halindeyiz, ama bakın, şu balkonda durmuş, rahatça konuşuyoruz. Devletlerin, bazen kişilerin de örnek alabileceği tedbirleri olur. Asla kopmaması gereken bağlar vardır.

De Maillet bu son cümleleri, bir an kendisi olabilmenin derin mutluluğunun okunduğu bir yüz ifadesiyle söylemişti.

– Ekselans, dedi Cizvit, diplomata duyduğu samimi güveni belli eden hafif bir gülümsemeyle. Kralın projesini gerçekleştirimize hizmet edebilecek her türlü öneri için sizinle birlikteyim.

Konsolos başını salladı. İçi, alçakgönüllü bir gururla doluydu.

* * *

Macé saat beşe doğru döndü. Ter içinde, saçları şakaklarına yapışmış, yanakları toza bulanmış, yarım yamalak bir özürle konsolosun bürosuna daldı.

– Buldum dedi, soluk soluğa.

– Tüccarı mı ?

– Hacı Ali'yi.

Bir eli göğsünde, kalbinin üstünde; durdu, nefes aldı.

– Bütün şehri didik didik aradım. Gitti zannediyorlardı. Sonunda şans bana güldü. Adamlarımdan biri dün onu görmüş.

– Nerede şimdi ? dedi konsolos, sert bir sesle.

– Kapıda. Bekliyor. Bir dakika beni dinlemenizi rica ediyorum...

Ve devam etti:

– Ekselans...

Soluk alınca görgü kuralları aklına gelmişti; bu onun için önemliydi. De Maillet, sebep ne olursa olsun aşırı samimiyeti hoş karşılamazdı...

– Dalaverecinin biri, diye devam etti Macé. Tilki gibi kurnaz. Habeşistan'ın lafını bile ettirmiyordu. Söz vermek zorunda kaldım, ona...

– Ne ? Ne sözü verdiniz ?

– Yüz ekü.

Konsolos yerinden sıradı.

– Deli misiniz ?

– Bu paraya konuşacaktır.

– Yüz eküye degecek ne söyleyebilir ?

– Ekselans, verdiğim sözü yerine getirmeme izin verin. Aksi halde ölmüş bir adam olurum.

– Anladım, ödeyeceğim. Neler söyledi size ?

– Henüz bir şey söylemedi.

– Siz benimle oyun mu oynuyorsunuz ? dedi konsolos öfkeyle kalkıp gitmeye davranarak.

– Ekselans, izin verin. Konuşacak. Necâşinin neye ihtiyacı olduğunu söyleyecek size.

De Maillet ne yapması gerektiğini düşünerek bir an tereddüt etti.

– Pekâlâ, dedi sonra gülererek. Adamı içeri almak için ne bekliyorsunuz ?

Hacı Ali, kökenini asla tahmin edemeyeceğiniz garip adamlardan biriydi. Kemikli ellerine ve etsiz yanaklarına bakılırsa çok zayıftı, yüz hatları ince, burnu kemerli, gözkapakları şişti ve cildinin rengiyle Yemen’de bir Yemenli, Mısır’da bir Arap, Habeşistan’da Habeş, hatta Hindistan’da Hintli zannedilebilirdi. Belki çok zorlanırsa, tropik güneşiyle kavrulmuş bir Avrupalı da olabilirdi. Şu anda sırtında Arapların giydiği gibi mavi bir entari ve ayaklarında yeşil pabuçlar vardı. Sağ kulağında bir küpe parlıyordu. Konsolosun elini iki avucunun arasına aldı, önce üç kez eğilerek selam verdi, elini göğsüne, kalbinin üzerine getirdi ve son olarak parmaklarının ucunu öptü.

De Maillet bu çeşit çeşit saygı gösterisine karşı çıkmamaya alışmıştı, ama selamünaleykümlerden sıkılırdı hep. Konuşma karşısındaki sırada yer gösterdi, adam bağdaş kurarak oturdu.

Konuşma, Macé’nin tercümanlığıyla, yavaş yavaş başladı. Hacı Ali Konsolosluk’un dekorasyonunu, resmini gördüğü kralın yakışıklılığını, ikram edilen *hibiscus* şurubunu övdü, sonra, biraz hüznle, tüm bu zenginliklerine karşın yerleşik yaşamın, uykuya daldığında başucunda bekleyen yıldızların dostluğundan yoksun olduğunu söyledi. De Maillet nezaketle bu düşünceye katıldı. Konuşma yürümüyordu.

Macé’nin bir işaretiyle konsolos yazı masasından içinde söz verilen paranın bulunduğu deri bir kese çıkardı. Kervancıya verdi, adam anında keseyi yok etti. Ve Hacı Ali necâşiden bahsetmeye başladı. Şu andaki imparatorun adı İyasu’ydu, bu isimdeki ilk hükümdar. Kırk yaşlarında olmalıydı. Yaman bir savaşçıydı, ülke şimdi barış içindeydi. Ama pek çok savaşta bulunmuştu.

– Habeşlerin hiçbir şeye ihtiyacı yok, dedi Hacı Ali, Macé'den sorulacağını öğrendiği soruya peşin cevap vererek. Ülkelerinde her şeyleri var.

– Bana söylendiğine göre, dedi konsolos, imparator size, Mısır'dan getirmenizi istediği bazı şeyler ısmarlamış. Doğru mu bu?

Hacı Ali kısa bir karşılık verdi.

– Sadece “Şeyler değil!” dedi, diye tercüme etti Macé.

– Ne demek “Şeyler değil”. Nedir o halde?

– Bilmiyorum, Ekselans. Belki hayvanlar?

– Sorun ona.

Macé soruyu tercüme etti, tüccar kahkahalarla gülmeye başladı. Elleriyle kasıklarını tutuyor, kocaman açtığı ağzında altın kaplama kapkara dişler görünüyordu, iğrenç bir görüntüydü. Konsolos sabırsızlandı, sinirlenmişti. Hacı Ali yavaş yavaş sakinleşti, gözlerini siliyordu.

– Bu ani neşenin sebebini açıklayabilir mi?

– Yönelttiğimiz sorulara gülüyormuş, dedi Macé.

– Ben size “götüreceğim şeyler değil” dedim, siz de “hayvan mı?” dediniz. Bu çok tuhaf, dedi Hacı Ali, hâlâ gülerek.

– Sayın konuğum, dedi De Maillet. Bunun gülmekten kırıp geçirecek kadar komik olduğunu kabul ediyorum. Ama benim öğrenmek istediğim bir şey var, her şeyi anlatmak üzere bizimle bir anlaşma yaptınız ve söylemek zorundasınız, nedir o şeyler de, hayvan da olmayan?

Hacı Ali birden ciddileşti.

– Bir adam, dedi.

De Maillet çabucak Macé'ye baktı

– Bir adam ha, bak sen! Peki öğrenebilir miyim, kim bu adam?

– Bu bir devlet sırrı, kimseye söyleyemem, dedi Hacı Ali, bir tartışmaya izin vermeyeceğini belli ederek.

Uzun bir sessizlik oldu, Macé, konsolosa yazı masasına gitmesi ve bir kese daha çıkarması için işaretler yapıyor, De Maillet ses çıkarmadan, yüzünü buruşturarak reddediyordu. Hacı Ali, gözkapakları yarı kapalı, hiçbir şey fark etmiyor gibiydi. Çaresiz kalan ve kendini sonuca yaklaştırmış hissedenden De Maillet söyleneni yapmak zorunda kaldı. İkinci kese de kervancının entarisinin içinde kayboldu.

– Geçen yıl hastalandım, diye anlatmaya başladı. Para kesesi mekanik bir oyuncakın anahtarı gibi adamı hemen harekete geçirmişti.

Konsolos bu başlangıçtan korktu: <https://rantey.org>

– Asıl konuya gelelim lütfen.

Macé, bu sabırsız sözleri Arapça'ya çevirmemeyi tercih etti, kervancının keyfince bir giriş yapmasına izin vermeliydi.

– Hastalandım ve tedavi olmak için Kahire'ye geldim. Arap hekimler çare bulamadılar. Aslında onlara hiç güvenmemi. Her zaman Frenk hekimlerin daha iyi olduğunu düşünürüm. Sonra sizin koloninize geldim, bana bir rahibin adını verdiler. Gözleri neredeyse kör, yaşlı bir adamdı. Bizim gibi giyinmişti, cüppesi kahverengiydi, belinde bir ip bağlıydı.

– Bir Kapuçin... dedi De Maillet, sabırsızlıkla.

– Herhalde. Burada onlardan çok var. Adamlara, “Gücü Muhammed’e inananları da iyileştirmeye yeter mi?” diye sordum. “Evet” dediler. Sahiden de beni iyileştirdi.

– Bunları öğrendiğime çok memnun oldum, dedi konsolos... Ama anlaması gerek ki onun sağlık sorunları bizi çok fazla ilgilendirmiyor. Ona, bu işlerin bizimle ne alakası olduğunu sorun!

– Eylül kervanıyla Habeşistan’a döndüm, diye devam etti Hacı Ali. Döner dönmez imparator çağırttı beni. Görülmüş şey değil ama, benimle yalnız konuşmak istedi. Orada bana kendi hastalığını anlattı, tam tamına benim hastalığım, Frenk rahibin iyileştirdiği hastalık.

– Ve siz de buraya hekim bulmaya geldiniz! dedi De Maillet, heyecandan yüzü kızarmıştı.

Hacı Ali sözlerin doğruluğunu göstermek için saygıyla eğildi.

– Sorabilir miyim... onu buldu mu acaba?

– Ne yazık ki hayır! dedi Hacı Ali, abartılı bir üzüntüyle, geçen yıl beni tedavi eden ihtiyar Frenk rahip, kurak mevsimde ölmüş. Çok yaşlıydı, kuşkusuz, kalbi dayanamadı, ve...

– Ne yapacaksınız şimdi? diye sordu konsolos.

– Bekliyorum. Allah çare gösterir, ona sınırsanız, tabii...

– Bu güzel bir küçük vaaz, dedi De Maillet, gene sabırsızca. Ama dünyada işler nasıl yürüyecek?

– Benim ölen rahibime benzeyen öteki Frenk din adamları, kısa zamanda başka bir hekim bulacaklarına söz verdiler. Birini bekliyorlar, kendi tarikatlarından tıp konularında bilgisi olan biri, bugünlerde Kudüs'ten dönecekmiş. Şu sıra İskenderiye'ye yaklaşıyor olmalı. Birkaç aya kalmaz burada olur.

– Hele şükür! dedi De Maillet.

– O adamın gelmesi beni de çok sevindirecek, diye devam etti kervancı, çünkü öncekinin verdiği ilaçlar bitti, yenilerini bulmanı gerek.

Konsolos:

– Hastalığın ne olduğunu sorabilir miyiz ? dedi Macé’ye, usulca.

Macé uzun uzadıya sıraladığı duruma uygun nezaket sözcükleriyle nakletti soruyu.

– Benim hastalığım gizlenecek bir şey değil ama, necaşininkinin de aynı hastalık olduğunu bildiğinize göre, açıklamam ona ihanet olur. Şunu bilin ki öldürücü bir hastalık değil, sadece çok kaşındırıyor ve sonuçta insan huzursuz, sinirli oluyor. Bu da bir hükümdar için çok kötü bir şey.

Ardından konuşma nazik ve anlamsız bir sohbete dönüştü. Macé saat altıya doğru kervancıyı götürdü, ayrılmadan önce ertesi gün tekrar buluşmak üzere sözleştiler.

De Maillet umduğunun da ötesindeki bu başarıdan çok memnundu. Sözlerini yerlere kadar eğilerek dinleyen sekreterine övgüler yağdırdı. Bugün, elçilik projesine, amacından uzaklaşmadan yeni bir yön vermişler ve konsolosun hayatını kurtarmışlardı. Necaşinin zayıf noktasını keşfetmişler ve yakın çevresine bir gizli elçi göndermenin yolunu bulmuşlardı. Üstelik bu elçi bir din adamı olacaktı ki bunun XIV. Louis’yi çok memnun edeceği kesindi. İkisi de şu an kendilerini fevkalade başarılı buluyorlardı. Zaferlerinin ilanı için, Cizvit’e haber vermeleri yeterdi.

– Bu arada, dedi De Maillet. Sizce söz konusu hastalık ne olabilir ?

– Ben Hacı Ali’nin bir cilt hastalığı olduğunu düşünüyorum. Herhalde siz de sürekli sağ göğsünü kaşıdığını fark etmişsinizdir. Az önce, çay fincanını almak için elini uzattığı zaman dirseğinin yan tarafında ormanlarımızdaki ağaçların kabukları üzerindeki likenler gibi sivilceye benzer bir şeyler gördüm.

– Her neyse ! dedi konsolos. Hastalığın cildinde ya da vücudunun başka bir yerinde olmasının bizim için hiç önemi yok.

Bu sözlerden sonra Rahip Versau’yu görmeye yukarı çıktılar. Cizvit, parmakları karnının üstünde kenetlenmiş olarak oturduğu yerde anlatılanları nazik bir tavırla dinledi. Ama De Maillet, Frenk hekimden söz ettiğinde siyahlı adam, karşındakileri dehşete düşüren korkunç bir öfkeye kapıldı. Önce, bu kadar güçsüz bir bedenden böylesine şiddetli bir patlama karşısında şaşaladılar. Sonra bu ani patlamaya neden olabilecek nasıl bir hata yapmış olabileceklerini anlamaya çalıştılar. De Maillet o zaman, her şeyin, “Kapuçin” sözcüğünü söyler söylemez başladığını anladı.

Beşinci kısım

Büyük kukuletalı değişik cüppeleriyle ayırt edilen Kapuçinler Aziz Francesco tarafından kurulmuş tarikatın mensuplarıdır. O yıllarda bağlı oldukları, Kutsal Topraklar'daki Kilise'yle aralarında önemli bir anlaşmazlık baş gösterince Mısır'da sayıları hızla azalmış ve durumları sarsılmıştı. De Maillet bunu biliyordu. Bu ülkedeki varlıklarının tamamen silinip, yok olmasından korktukları için bir kurnazlığa başvurduklarını da biliyordu. Roma'ya kadar giderek papadan duruma el koymasını istemişlerdi. Elli yıl önce Habeşistan'da Cizvitler tarafından Hristiyanlaştırılanların, tarikat necaşinin emriyle kovulduğu sırada zulme uğradıklarına onu ikna etmişlerdi. Ignacio tilmizlerinin gereksiz ve baskıcı işgüzarlığının ve sapkın Habeşlerin kurbanı olan zavallıların çok zor şartlarda yaşama savaşı verdiklerini iddia ediyordu Kapuçinler. Dediklerine göre, bu Hristiyanlar, Mısır'ın, güneyinde Sennar ile Habeşistan sınırı arasında bir yerlerde hiç de konuksever olmayan insanlar arasında dağınık olarak yaşıyorlardı. Kapuçinler, bu hiç kimsenin görmediği, ama var oldukları bilinen Katoliklerin koruyucusu olmak istiyorlardı. Papadan, bu görevi resmî olarak kendilerine vermesini talep ettiler. XII. Innocentius bu oldukça cahil, basit rahiplerin tarikatını iyi düşüncelerle karşıladı, üstelik pek çoğunun İtalyan olması da yüreğini yumuşatmıştı. İstedikleri lütfu onlardan esirgemedi. Papalığın bu çok güçlü desteğini alan Kapuçinler iki yıl önce Mısır'a döndüler. Güneyde, Yukarı Mısır'da bir kimsesizler yurdu kurdular. Böylece kısa bir süre önce yok olacağından korkulan tarikat, eskisinden çok daha güçlü olarak ülkeye yerleşti.

De Maillet, Kapuçinlerin bununla yetinmeye niyetleri olmadığını biliyordu, ama konunun üzerinde düşünmemişti. Gerçek hedef-

leri sürgündeki Katolik Habeşlere yardımını sınırlı değildi. Habeşistan'ı Hristiyanlaştırmak istiyorlardı. Papa bu kutsal isteği desteklemiş ve Habeşistan'a gönderilecek misyonerler için bir fon oluşturmuştu. Bu girişim onları, başarısızlıklarını asla kabul etmeyen, Habeşistan'a geri dönecekleri günü bekleyen Cizvitlerin doğal rakibi yapıyordu.

Mısır'daki sayıları az olan Cizvitler, yaşayışlarını öylesine sakin, gürültüden uzak ve çevreleriyle barış içinde sürdürüyorlardı ki, konsolos, onları öteki tarikatlarla en üst düzeyde karşı karşıya getiren kıyasıya rekabeti fark edememişti. "Kapuçin" adını söyler söylemez Rahip Versau'nun kapıldığı korkunç öfke De Maillet'ye hatasını acımasızca hatırlattı.

- Fransa kralının mesajının İtalyanlara emanet edilmesi gibi bir şey söz konusu olamaz, dedi Cizvit şiddetle. Üstelik bu görev bizim cemaatimize, sadece bize verilmiştir. Alçakgönüllülüğüme yakıştıramadığım için saklamış olduğum bir gerçeği size açıklamak zorunda kalacağım, Roma'da bulunduğum sırada, papa hazretleriyle görüşme imkânı buldum.

De Maillet'nin gözünde Cizvit'in itibarı birden daha önce olmadığı kadar artmıştı. Kralın emirlerini günah çıkarttığı rahipten bizat alma ayrıcalığından başka bir de karşısındaki adam kilisenin hükümdarı olan kutsal kişinin mahremiyetine girmiş, onunla konuşmuştu. Bu hayranlık, diplomatın affedilmez hatasından duyduğu utancı daha da artırmıştı. Her şeyi, tam bir inanç ve itaatle yapmaya hazırdı şimdi.

- Fransa kralının arzusunu kendisine naklettiğimde papa, bu arzuya bütün kalbiyle katıldığını söyledi. Tarikatımızın ne yazık ki karanlık bir sapıklıkta boğulan Habeşistan'ın kurtarılması için üstleneceği bütün görevleri kutsadı.

Tropik iklimlerde gece çabuk iner; odayı, Cizvit'in sözlerinin ilahî havasını daha da belirginleştiren mavimsi bir alacakaranlık kaplamıştı.

- Bu böyle, diye devam etti Cizvit. Muazzam bir ülkenin manen fethi gibi yüce bir girişimin gerçek bir imanin eseri gibi sonuçlandırılması için bu görevin, her türlü dünyevî hırsın ötesinde olduğu tartışılmaz, evrensel bir güç tarafından gerçekleştirilmesi icap eder. Sadece Fransa kralı, Katolik hükümdarların en büyüğü böyle bir güce sahiptir ve böyle bir girişimi çıkar kaygılarından tümüyle arınmış bir amaçla başarıya götürebilir. Bundan böyle her şey bu büyük amacın hizmetinde olacaktır: papa onu kutsal ilan etmiştir ve tarikatımız görevi yerine getirmeye hazırdır.

Bir an sustu, bekledi, sonra sesinde belli belirsiz bir alayla devam etti:

– Bir girişim güçsüz bir ulusa mensup çoğunlukla cahil rahipler tarafından üstlenilirse, sadece maddî çıkarlarla yürütülmesi kaçınılmaz olur.

Bu cümle bir iç geçirmeyle bitti. De Maillet yıkılmıştı, nefes bile alamıyordu.

– Hazırlanış olduğunuz plan mükemmel, dedi Cizvit birden normale dönen sesiyle. O kervancıyla birlikte gidecek bir hekim bulmak mükemmel bir fikir. Sadece o hekimin Fransız olması ve cemaatimize mensup bir rahiple birlikte gitmesi şartıyla.

Hizmetçiler ellerinde şamdanlarla içeri girerek büyüğü bozduklar, bir daha bu konuya değinilmedi.

Akşam yemeği neşeyle yendi. Cizvit yolculuğuyla ilgili birçok öykü anlattı. Kadınlar Versailles'ı, Roma'yı sordular. Rahip özellikle de genç kıza hitap ederken göz kamaştırdı. Baba De Maillet bunu, ünlü tarikatın rahiplerinin özellikle genç ruhlara rehberlik etmelerinin bir ispatı olarak yorumladı ve duygulandı.

Rahip Versau, o günlerde Kahire'de olduklarını bildiği iki Cizvit'in, ertesi gün kendisini görmeye gelmelerini istiyordu. Macé onlara haber ulaştıracaktı. Cizvit erkenden odasına çekildi ve konsolos çalışma odasında yalnız kaldı. Önce inanmak istemediği o korkunç gerçeği düşündü uzun süre: Cizvitler, delice bir cesaretle, Habeşistan'a elçi göndermekle yetinmiyor lanetlendikleri bu ülkeye bizzat gitmeye hazırlanıyorlardı. Ama De Maillet için, sorunun en feci kısmı bu değildi: Kahire'de, tek Fransız hekimin bulunmadığı Frenk kolonisinde bir hekim bulmak zorundaydı.

* * *

Sabahın yedisinde, gecenin serinliği ılık bir ışık banyosunda yavaş yavaş eriyordu. Frenk Mahallesi'nin kocaman ağaçlarının gölgede kalabilmiş dallarında kuşlar cıvıldaşıyordu. Yerdeki toz, adımlarla kalkıyor ve havada asılı kalıyordu.

Juremi Usta, çınar dallarının oluşturduğu kubbenin altındaki ara ara gölgeliklerden aydınlığa geçerek kumlu yolun kenarında yürüyordu. Sıcak havadan serin suya atlayan, serin sudan sıcak havaya sıçrayan bir yunus gibi mutluydu. Elinde küçük, bez bir torba vardı, ıslık çalıyordu. Konsolosluk'un adamları, önceki gece, tıpkı tahmin ettiği gibi, onu çağırmaya gelmişlerdi.

Juremi Usta, sonunda Jean Baptiste'in mantıklı tavsiyesine uy-

muştı. Bir torbaya temiz bir gömlek, küçük bir İncil, sabun vb koymuştu ve hapishane hücreğine öğle üzeri balık tutmaya giden bir adam gibi keyifle yürüyerek gidiyordu.

Konsolosluk'un kapısında bir uşak onu aşırı bir saygıyla karşıladı. Birinci kata çıktılar, sonra holde, gözlerden uzak alçak bir kapıdan geçerek küçük, serin bir odaya girdiler: açık pencere dev bir dut ağacının yeşilliğine bakıyordu. Ortadaki, neredeyse odanın tamamını kaplayan masada bir sofraya kuruluydu. Işık, De Maillat'nin arması işli beyaz örtüde kıpırdıyor, kristal bardaklarda ışıltıyor, portakal suyu dolu bir sürahiyi, iki porselen fincanı, taze ekmek dilimlerini aydınlatıyordu. Uşak sandalyelerden birini Juremi Usta'nın oturması için çekti. Otacı oturmadı. Bütün bunlar hiç kuşkusuz az sonra ortaya çıkacak bir yanlış anlaşılmanın eseri idi. Juremi Usta uşağa, bir yanlışlık olduğunu, hapishaneye girmek için geldiğini söylemek istedi, ama adam kaybolmuş, onu ayakta, elinde torbasıyla, bu yanlış anlaşılma ile müşkül bir durumda kalıp kalmayacağını tartarken, bırakıp gitmişti.

Biraz sonra konsolos geldi. Çok kötü görünüyordu, gözleri kırmıştı, yüzüne sürülen boyalar iyice abartılmıştı. Bitkinliği şaşılacak kadar belirgindi.

– Juremi Usta! Sizi tekrar görebildiğim için çok mutluyum! Ama neden hâlâ ayaktasınız? Buyurun, oturun lütfen!

Otacı, içinde son kez uyanan kuşkudan sonra, iri gövdesi iki büklüm, küçük sandalyeye oturdu. Konsolos, nane çayı getirilmesini emretti, sonra sütün, şekerin, kaşığın servisini dikkatle gözledi; kendisi iki bardağa portakal suyu doldurdu. Juremi Usta “keskin kılıç” seçeneğinden vazgeçtiği için kendine kızmaya başlamıştı, vazgeçmeseydi bu komedi bir anda sona ererdi.

– Çok başarılı bir iş çıkardınız, dedi De Maillat ve kaşlarını kaldırarak ekledi gene de. Benim yokluğumda...

Juremi Usta ne cevap vermesi gerektiğini bilemedi. Ağzına bir geyik boynuzu³ attı ve konuşmadan girisini bekledi.

Şunu söylemek gerekir ki, günlük hayatında da çok rahat konuşan biri değilken, bu şartlarda hemen gevezeliğe başlaması beklenemezdi.

– İşiniz ayrı bir yetenek gerektirir, şüphesiz, diye söze devam etti konsolos. Bitkileri birbirine karıştırarak macunlar, boyalar, cilalar yapmak... değil mi?

Juremi Usta başını sağa sola çevirerek omuz silkti, ağzındaki ni çiğniyordu hâlâ.

Konsolos sözü bir konuya getirmek istiyordu. Ama hangi konuya ? Diplomat fincanındaki kahveyi bir dikişte içti ve otacı, işin uzamayacağını anladı.

– Bu karışımlar birçok işe yarayabilir, değil mi ? Hatta, kendi kendime, belki... ilaç bile yapabilirsiniz, diye düşünüyorum.

– Ha, demek mesele bu ! dedi Juremi Usta.

Soluğu sıklaştı birden, arkasında çalılıkların hışırdadığını duyan bir antilop gibi.

– Korkmayın, dedi konsolos, cebinden yıkana yıkana rengi sararmış bir mendil çıkarıp ağzını silerken. Benden öncekiler, geçmişte, gerekli diplomaları olmadığı halde eczacılık, hatta hekimlik yapan bazı vatandaşlarınıza çok sert davranmışlar. Ben de belli bir ölçüde ihtiyatlı olmak istedim; bu gerekliydi. Burarlarda o kadar çok şarlatan var ki. Siz de öyle düşünmüyor musunuz ?

Juremi Usta kaşlarını iki kere kaldırdı ve De Maillet bunun onaylama anlamına geldiğini düşündü.

– Ama artık bir fikrim var, olumlu bir fikir ! Sizi çalışırken gördüm; evet, bir tablonun üzerinde; ama gene de... Ve hakkınızda edindiğim bilgiler. Bana, bazı ilaçlar yaptığınızı söylerseniz, inanın, benden sadece destek görürsünüz. Ben dostlarına sadık bir insanımdır bilir misiniz ?

– Evet, Ekselans, diye zorlanarak cevap verdi Juremi Usta.

– O zaman benimle açıkça konuşabilirsiniz. Söylendiği gibi, bitkilerden ilaç yapmayı biliyor musunuz ?

– Sanırım, evet, dedi otacı.

– Sanırım ! Ne kadar alçakgönüllüsünüz ! İştittiklerime göre, sağlığınıza daha fazlasını yapıyormuşsunuz, bütün Frenk kolonisi size geliyormuş, paşayı bile siz tedavi ediyormuşsunuz.

Juremi Usta önüne bakıyordu.

– Pişmanlık duymayın **salın**, diye ısrar etti De Maillet. Çok iyi şeyler bunlar ! Güzel şeyler ! Böyle yetenekleriniz olduğunu tahmin edemedim. Öyle alçakgönüllüydünüz ki Juremi Usta ! Dün gece biraz rahatsızlandığımda karımdan öğrenebildim gerçeği. Karımı, benim karım, benden habersiz sizden yardımınızı istemiş, altı ay önce ve onu tedavi etmişsiniz.

Konuğunun yüzündeki ürkmüş ifadeyi gören konsolos, daha da yumuşak bir sesle konuştu:

– Gerçekten, hiçbir şeyden korkmayın. Güveninizi nasıl kazanabilirim, bilemiyorum. Samimiyetle kutluyorum sizi. Hem de sizi yüreklendirmek istiyorum.

De Maillet kalktı, pencereye doğru bir iki adım attı, döndü ve otacıya bakarak:

– Mesela, cilt hastalıklarını da tedavi edebiliyor musunuz? diye sordu. Burada, siyahlarda sıklıkla görülen cüzama benzer o hastalığı?

– Söylemek isterim ki Ekselans, diye kekeledi Jureni Usta. Biz iki kişiyiz.

– Ne demek istiyorsunuz?

– Bir ortağım var.

– Çok iyi, bunu zaten biliyordum. Siz önce soruma cevap verin.

– Beni anlayın lütfen, hekimlik onun işi; formülü o veriyor, ben ilacı hazırlıyorum. Sayın eşiniz için de öyle oldu, durumu ona anlattım, ne yapmam gerektiğini söyledi, karışımı hazırladım ve verdim. Benim rolüm bundan ibaret.

Konsolos masaya döndü, oturdu.

– Anlıyorum, dedi. Asıl ortağınızla konuşmam gerekiyor demek ki.

– Ben de Ekselanslarına bunu ifade etmek istiyordum.

De Maillet'nin sözlerine kattığı sıcaklık birden azalmıştı sanki.

– Adı ne ortağınızın?

– Poncet, Ekselans. Jean-Baptiste Poncet.

– Onu nerede bulabiliriz?

– Aynı evi paylaşıyoruz. O birinci katta yatıyor, ben giriş katında.

– Ya laboratuvarınız?

– Ah ! Ekselans, şunu itiraf etmeliyim ki, evimizde günlük yaşamda kullandıklarımız ile işimizin ayrılması o kadar kolay olmuyor. Size anlatmakta zorluk çekebilirim.

Konsolos uzunca bir süre durdu, düşündü.

– Sizce, dedi sonunda. Arkadaşınız uzun bir yolculuğu göze alabilecek durumda mı?

– Onu kendisine sormak gerekir, Ekselans. Çünkü nasıl ifade edeceğimi bilemiyorum, biraz garip bir çocuktur. Onun ortağı olmasam... bir dâhi olduğunu söyleyebilirim.

– Dâhi mi? Demek öyle...

“Bu gezgin serseriler kendilerinden ne kadar eminler” diye düşündü De Maillet.

– Onunla görüşmemi sağlar mısınız?

– Tabîî, eğer arzu ederseniz. Biz kralın uyruklarıyız ve siz onu temsil ediyorsunuz.

Hiçbir önemli sıfatı olmayan bir adamın ağzından çıksa da bu

sözler, De Maillet'nin ruhunu okşardı ve bağlılığını içtenlikle bildiren birine minnet duymadan edemezdi. "İşte, monarşi rejimindeki uyum" diye düşündü, "minnetle dolu uyrukların başının üstünde taşıdığı bir iktidar."

Juremi Usta kendi kendine gülümsüyordu. Ani ve şiddet dolu bir isyan ile dalkavukça bir kabul ediş arasında hiçbir ara iklim tanımadığını düşündü. Bu onun Protestan maskesiydi. Şu anda karşısında, Oranje'lı Willem'in emriyle İrlanda kıyısında Stuart'ların savunma hatlarını delmek için neredeyse çıplak elle vuruşan o öfkeli göçmenlerden birinin bulunduğunu söylese De Maillet ne düşünürdü acaba? Karnındaki yara izi bunun kanıtıydı; Juremi Usta gömleğini sıyırmak ve kılıç yarasının izini konsolosun şaşkın gözlerine sokmak için delice bir arzu duydu.

– O halde, dedi De Maillet. Ortağınıza yarın sabah saat on birde kendisini bekleyeceğimi söyleyin.

– Nasıl isterseniz, Ekselans. Yalnız...

Juremi Usta bir an kararsız kaldı: konsolos kötü niyetli gibi görünmüyordu. Jean-Baptiste'in gerçek işini açıklamak değildi asıl tehlikeli olan, genç adamın karakteriydi. Daha dün ona "Beni çağdırtmış olsalar gitmezdim" dememiş miydi?

– Yalnız?

– Yalnız, arkadaşımı Poncet'yi iyi tanıdığım için size bir öneride bulunmak istiyorum.

– Söyleyin.

– Düşünüyorum ki, Ekselansları ona gidebilse, yani bize, evimize; ortağım size çok minnettar olacak ve hiçbir isteğinizi reddetmeyecektir.

– Onun evine gideceğim, öyle mi? Bu önemli kişi iş görüşmelerini evinde yapıyor, demek!

Protestan susmanın daha akılcıca olacağını düşündü.

Konsolos bunun tuhaf, anlamsız, sinir bozucu olduğunu düşündü. Ama madem acil bir durum vardı, madem o küstah, güçlü konumdaydı, konsolosun kısa bir süre için öfkesini gizlemesi gerekiyordu.

– Bir saat sonra evde olur mu? diye sordu De Maillet, yumruklarını sıkarak.

Altıncı kısım

Araba, Konsolosluk'un, yuvarlak kesilmiş kütüklerle döşeli avlusunda bekliyordu. Montereau'da yapılmış olağanüstü güzellikte bir arabaydı bu ve Fransa'dan iki gemiyle taşınmıştı (tekerlekler birinde, kasa ve ok ikinci gemide). Konsolos şehirdeki resmî ziyaretlerinde kullanıyordu; bu sayede Türklerin gözünde önemi artmıştı. Bir karara varmak için uzun süre düşünüp, taşındıktan sonra De Maillet hekimin evine arabayla gitmesi gerektiği sonucuna varmıştı. Kırk elli metre ötede oturuyordu adam; yürüyerek gitmek çok daha kolay, çok daha doğal olurdu. Bu garip ziyaret belki gizli de kalabilirdi böylece; ama kuşkulu da görünebilirdi. Hayır, çok fazla dikkat çekmemenin en uygun yolu, arabayla gitmek, arabayı konsolosun ara sıra konuk olduğu zengin bir tüccarın evinin önünde durdurmak, sonra, sanki sırf meraktan dolaşıyormuş gibi arabaya bir dönüş yaptırarak otacıların evine gitmekti. De Maillet, Macé'ye de fikrini sordu o da uygun bulduğu için iki adam saat ona gelirken arabaya bindiler.

Daha sıradan görünmek için konsolos arabacıya koloniden çıkarak şehirde bir tur attırdıktan sonra dönüp, "Tüccar B'nin konağının önünde" durmasını emretti.

– Evet Macé, dedi konsolos, biraz sinirli. Ziyaret edeceğimiz önemli kişi hakkında fişlerimizden neler öğrendiniz?

– Çok az şey Ekselans. Adam kendinden söz ettirmiyor. Aslında, Poncet'nin gerçek adı olup olmadığını bile bilmiyoruz. Bura-ya üç yıl önce gelmiş. Önce, altı ay İskenderiye'de kaldığı biliniyor oraya Venedik'ten kaçarak gelmiş. Birçok kez, sanatını Marsilya'da, Beaucaire'de ve İtalya'da da icra ettiğini söyleyerek övünmüş. Kâğıtlarının sahte olduğunu düşünüyoruz. Doğumuyla ilgili belge Grenoble'dan alınmış, geçen yıl evrak sahteciliğinden

tutuklanan şu keşiş eskisinin çalıştığı bölgeden. Ekselansları, bütün bunlardan haberdar edildiği halde, şu Poncet'yi iyi niyetle koruyucu kanatları altına alıyor, doğum yeri, tarihi, koşulları hakkında yeterli bilgimiz olmadığı halde...

– Doğumundan sana ne! dedi konsolos, öfkeyle, dişlerinin arasından.

De Maillet'ye göre sadece bir soylu belli bir yerde doğardı, toprakları ve insanları kendisine ait olan, adını taşıyacağı bir yerde. Ötekiler nerede doğabilirlerse orada; bunun hiçbir önemi yoktu.

– Bu sürekli gezgin yaşamasının sebebi hakkında bir şey biliniyor mu? Bu Poncet de ortağı gibi Protestan olamaz mı?

– Ben, daha çok, ihbar edildiği için yer değiştirmek zorunda kaldığını düşünüyorum. Hekimliği ve eczacılığı diploması olmadan yapıyor. Ama, dini konusunda, Roma Katoliği olarak vaftiz edildiğini kesin olarak biliyoruz.

– Ben ona şapelde hiç rastlamadım.

Frenk kolonisinin her pazar toplandığı Konsolosluk'a bitişik kiliseye böyle deniyordu.

– Evet! Yazık ki kolonimizin dörtte birinden fazlası gibi.

– Biliyorum ve çok da gecikmeden bu işe bir düzen vermek gerek, diye düşünüyorum.

– Kilisenin rahibi, onu ara sıra, ayınlar dışında gördüğünü söylüyor; koloniye yeni geldiği sıralar. Bir keresinde kiliseye çiçek bile getirmiş.

– Günah çıkarmış mı?

– Hayır.

Konsolos omuzlarını silkti sabırsızlıkla ve açık camdan dışarı bakmaya başladı.

Macé, dizlerinin üzerindeki sararmış kâğıtları karıştırıyordu. Pencerelerden ılık rüzgârla birlikte Arap şehrinin baharat ve kahve kokuları geliyordu. Yayaların arabaya sürtünerek geçebildiği daracık sokaklarda, sürekli kalabalıkla çevriliydiler. Çocuklar kendi dillerinde edepsizce sözler bağırıyor hemen kaçıyorlardı. Pamuklu çarşaflarına bürünmüş, birkaçı daima bir arada olan kadınlar, arabaya kaçamak bakışlar fırlatıyorlardı.

– Çok az suçlama var, diye devam etti Macé. Gece gürültü yapılmış; ortağıyla birlikte bir şey kutlamak için çokça içmişler. Bir düello ihbarı var; aslında ikisi kılıçla dövüşüyorlarmış eğlenmek için. Poncet Türklerle görüşüyor, paşayı, birçok beyi tedavi ediyor, azaplar kâhyasını, yeniçerileri, pek çok tüccarı...

Konsolos için, bu nazik olayın en iyi yanı buydu. Otacının Türk

yönetiminin ileri gelenlerince korunması geniş ölçüde rahatlama-sını sağlıyordu. Konsolos, deneyimlerine dayanarak çok iyi bili-yordu ki, ilk işarete yerli halkın öfkesini kıskırtabilecek, böyle-ce büyük siyasî sorunlara sebep olacak kimselere sataşmak fev-kalade tehlikeliydi. Poncet de bunu biliyor olmalıydı. Bu nedenle davranışını aşırı küstahlığa vardırırmaktan çekinmeyebilirdi.

– Dosyanız iyi hazırlanmamış, bu iş için sizi tebrik edemeyece-ğim, dedi konsolos, sert bir sesle; genelde ulusundan olanların durumlarıyla çok az ilgilendiği halde.

Araba, şehir gezisinin sonunda, konsolosun işaret ettiği evin önünde durmuştu. Ev sahibi zengin tüccar, şaşkınlık ve sevinç çılgınlıkları arasında karşılamaya koştu. Diplomat, sıkkn bir ifadeyle, adama, onu görmekten kendisinin de mutlu olduğunu, ama aslında sırf merakından ilgilendiği önemsiz bir işin onu beklediğini söyledi. Sonra Macé'yi de yanı sıra sürükleyerek, mağrur adımlarla karşıya geçti.

Poncet ile Juremi Usta'nın paylaştıkları ev, karşısındaki ev ka-dar gösterişli değildi. Gerçekte birbirine bitişik, tek katlı bir grup evdi söz konusu olan. Ahşap bir ilave yapılmamış olsa, sokağa bakan cephe, dümdüz bir duvardan ibaret olacaktı. Bu ahşap çı-kıntı, bir çeşit kubbe oluşturuyor, altında gölgesinde yürünüyor ve üst kat balkonları güneşten koruyarak evi serin tutuyordu mutlaka. Otacıların komşularınınakinin eşi olan evi, dışarıdan bir sı-ra bina arasında ayırt edilemiyordu. Bu küçük mahallede, koloni-den imkânları en kıt olanlar, üst üste ve sağlıksız koşullarda yaşı-yorlardı: yeni gelenler, işleri bozulanlar, dullar ve konsolosun ba-zen lütfedip kendi ulusundan saydığı, iki ırkın melezi, gayrimeş-ru çocuklar.

Otacıların kapısı açıktı. İki diplomat, sokakta daha uzun süre kalarak dikkat çekmemek için, davet beklemeden içeri girdiler. Juremi Usta onları karşıladı ve dar bir sofayı geçerek evin giriş ka-tının tümünü oluşturan, geniş ve loş bir odaya girdiler. Odaya, ta-rifi mümkün olmayan bir dağınıklık, gözün hemen kavrayamaya-cağı bir aykırılık hâkimdi. İlk izlenimleri, bakır eczacı havanların-dan akseden yaldızlı pırıltı oldu. Kırmızı kohlara oturtulmuş top-rak çanaklardan tüten dumanlar, önce yukarı doğru çıkmaya çalı-şıyor, ağır, esrarengiz maddelerle dolu çöküyor ve duvar boyunca, yatay çizgiler çizerek yayılıyordu. Bir köşede, eski bir çarşafı ör-tülü bir ot minder duruyordu. İsten kararmış tavan alçaktı; içleri kurutulmuş otlar, buruşmuş meyveler, fare yemi olması için kuru-muş ekmek parçaları dolu, yüz, belki iki yüz hasır sepet asılmıştı.

– Sizi laboratuvarımızda ağırlamak bizim için büyük bir onur Ekselans, dedi Juremi Usta, uzun, iri bedeni neredeyse tavanın kirişlerine değiyordu.

– Ortağınız burada mı?

– Üst katta.

Alacakaranlıkta yukarıdan sızan bir aydınlık fark ediliyordu ve bu dört köşe aydınlığın altında bir çatı katı merdiveni vardı. Konsolos, ardında Macé'yle merdiveni çıktı.

Yukarı kat, aşağıdaki karanlığın aksine, ışık içindeydi. Dört büyük pencereyle, bir yanda balkona, karşıda avluya açılan dört pencereyle aydınlanıyordu. Tavan tahtaları tamamen sökülmüştü – belki de hiç olmamıştı – insan, kirişlere, merteklere ve yuvarlak kiremitlerin grileşmiş girintilerine varıncaya kadar çatının altını görüyordu rahatça.

Bu bölüm yaprakların işgalindeydi. Kocaman tahta fiçılara dikilmiş ağaçları, güneş ve nemli sıcak iyice büyütmişti. Dev bir sütleğen çatının tepesine kadar uzanıyordu; güzel bir incirin, tül-lü gövdeli ya da dikenli ağaçların dalları birbirine karışmıştı. Bu devlerden boş kalan yerlere pek çok küçük bitki yerleştirilmişti. Terasın camlı kapısına, karşıdaki balkon kapısına, üzerine kitaplar yığılmış masaya ve bir aynanın asılı olduğu tek karanlık köşeye uzanan daracık geçitler dışında taban döşemesinin üstü hemen hemen tümüyle küçük saksılarla doluydu. Çatı ile yer arasında, duvarlarda baş hizasındaki bakır çiçekliklerde, çatı merteklerine iple asılmış saksılarda başka birçok bitki: etli bitkiler, maydanozgiller, likenler, orkideler keyifle yaşayıp gelişmişti.

Konsolos ve sekreteri bir an şaşkınlıkla kalakaldılar. Bu gerçek seranın inanılmaz karmaşası arasında uçuşan küçük kuşların cıvıltıları duyuluyordu. Juremi Usta aşağıda kalmıştı. Konuklar, bu yeryüzü cennetinde kendilerinden başka insan göremiyorlardı.

Sonra yukarıdan gelen bir ses:

– Buyurun, içeri gelin lütfen, dedi.

İki diplomat, sürekli sulanmaktan rutubet içindeki taban tah-talarını gıcırdatarak iki adım attılar. Odanın dibinde, baş hizasındaki bir hamak, iki çengelin arasında sallanıyordu.

– Bir aşı yapıyorum, hemen geleceğim, dedi ses. Lütfen oturun, masanın yanında iki tabure var. Keskin gözleri olan Macé, en yüksek ağaca dayanmış merdiveni işaret etti konsolosa. Üst basamakta yumuşak deriden çizmenin konçunun sardığı iki bacak görünüyordu.

– Pekâlâ, pekâlâ, dedi konsolos, yüksek sesle, sinirlendiğini

belli etmeden. Siz acele etmeyin!

Macé'ye işaret etti. Saksıların üstünden atlayarak, çorapları den-siz dikenlere takılarak masaya ulaştılar ve kendilerine söylendiği gibi oturdular.

Ses merdivenin üstünden:

– Aşılama mevsimi çok kısa, diye devam etti. Oysa bizim işi-mizde melez bitkiler çok önemli. Yabanî bitki sonuçta bir malze-medir. Eyvah, tel gene koptu! Çok özür dilerim.

– Anlıyoruz, dedi Macé telaşla, konsolosun öfkesine hâkim olamamasından korkarak.

– Evet, dediğim gibi, bir malzeme. Çaprazlama gerekiyor, biri öbürünü tamamlıyor. Özetle, doğa, bizim için bir anlamda başlan-gıç. Hammaddelerimiz var. Gerisi, birleşimler dünyasını iyi tanı-mak!

Masanın üzerinde konsolosun sinirli parmaklarıyla karıştırdı-ğı, birbiriyle ilgisiz kitaplar vardı: bir botanik kitabı, Horatius'tan lirik deyişler ve Arapça birkaç risale.

Kalın bir dalda iki flöre asılıydı ve yerde, deri yelekler, maske-ler, zırh eldivenleri, eskrim için gerekli her şey bir kenarda duru-yordu.

– Meseleyi anlatmaya başlayabilirsiniz, dedi ses. Adım Jean-Baptiste Poncet. Bana söylemek istediğiniz bir şey varmış.

– Beyefendi, dedi konsolos, birden ayağa kalkarak. Sizinle ko-nuşacağım mesele gerçekten çok acil. Size şunu söyleyebilirim ki bu kadar önemli olmasaydı asla buraya gelmezdim. Aslında sizi görmek istiyordum. Ama birbirimizi duyabildiğimize göre, böyle de konuşabiliriz.

– Şu işi tamamlamama izin verdiğiniz için size minnettarım, de-di Jean-Baptiste, sıcak ve sevecen bir sesle. Aksi halde hazırla-dıklarımın hepsi mahvolacaktı.

– Bay Poncet, dedi konsolos, ayakta ve başını çatıya doğru kal-dırmuş. Hekimlik yaptığınız doğru mu?

– Ah, Ekselans! Bu anın bir gün geleceğini biliyordum. Gerçe-ği daha uzun süre saklamamıza imkân yok. İnanır mısınız, size daha önce açılmadığım için çok pişmanım. Aslında sadece insa-nlara hizmet için var olan bir sanatı icra ederken gizlenmek zorun-da kalmak çok acı! Sizin bu konuda çok katı olduğunuzu sanıyordum. Oysa buraya geldiniz. Size çalışmalarımın bazı örnekler gösterebilirim...

Konsolos onun sözünü kesti:

– Dinleyin, Poncet! Size çok basit bir soru soracağım. Kesin-

likle hiçbir art niyetim yok! Size karşı hiçbir yaptırım olmayacak; aksine! Tekrar soruyor ve kısaca cevap vermenizi istiyorum: hekimlik yapıyor musunuz?

– Evet.

– Mesela cilt hastalıklarını; yerlilerde görülen cüzam, liken gibi bazı cilt hastalıklarını da tedavi edebilir misiniz?

– Çok basit bir iş. Tabii tek bir mucize ilaç yoktur ve her vaka-ya özgü tedavi gerekir.

– Biliyorum, biliyorum, diye sözünü kesti konsolos. Şimdi başka konuya geçelim. Ben size, fevkalade önemli bir görev teklif etmek için geldim.

– Gene bu tel... Juremi! diye bağırdı merdivenin tepesindeki adam.

– Dinliyor musunuz beni? dedi konsolos.

– Evet, evet, devam edin.

– Fransa kralının elçisi olmayı kabul eder misiniz?

– Ne istiyorsun? diye sordu gizlendiği yerden çıkıp gelen Juremi Usta.

– Şu bakır tel! Başka bir makara getirir misin bana? Elimdeki ikide bir kopuyor.

– Bakın Poncet, dedi, öfkesine hâkim olmaya çalışan konsolos. Size fevkalade önemli bir konudan söz ediyorum. Bana iki dakikanızı ayırmak için şu ağaçtan inemez misiniz?

– İşim neredeyse bitiyor. Sadece iki üç yer var bağlanacak, ama şu an bırakırsam her şey mahvolur. Ama siz bana bakmayın. Sözlerinizi işitiyorum, kralın elçiliğinden bahsediyordunuz...

– Sizi Hristiyanlığın ve bizzat papanın en onurlu, en saygın evlatlarından biri yapacak bir görev!

– Az önce söylediğim gibi, dedi Poncet, hiçbir heyecan hissedilmeyen sesiyle. Sizi memnun etmek için her şeyi yaparım. Ama yazık ki, resmî işlerden hiç hoşlanmıyorum.

– Olayı başka yönüyle ifade edeyim: aslında bir hükümdarın tedavisi söz konusu.

– XIV. Louis mi?

– Hayır efendim, dedi konsolos alayla, bu saçma sapan sözlerden sıkılmıştı. Fransa kralının sizi göndereceği bir hükümdar! Anlıyor musunuz? Bir kralın bedenini hastalıktan kurtarmak büyük bir onur değil midir?

– Biliyor musunuz Ekselans, biz hekimler için, bir hasta varsa iyileştirilecek, artık o bir kral değildir.

Macé konsolosa bakıyor, amirinin de, tıpkı kendisi gibi, her an bir öfke patlamasıyla ya da gözyaşlarıyla sonuçlanacak bir ümit-

sizliğe kapıldığını fark ediyordu.

– Çok iyi, teşekkür ederim, Sayın Konsolos, dediğim gibi, bana gelmeniz beni çok duygulandırdı. Kral ya da değil, benden tedavi etmemi isterseniz, sizin için bunu yaparım. Yalnız çok uzakta olmadığını umarım. Çünkü burada yapılacak çok işim var, uzun süreli ayrılamam.

– Bu durumda, dedi konsolos, tabureye yığılırcasına oturarak. Korkarım boşuna konuşmuş olacağız.

– Gene de söyleyin.

– Bu, size bahsettiğim, dedi konsolos alayla. Kısa sürecek bir yolculukla halledilecek bir şey değil. Hastanıza gidebilmeniz için altı ayı göze almanız gerekecek sanırım.

– Altı ay! Bu neyle ilgili bir iş?

– Habeşistan imparatorunu tedavi etmek için o ülkeye gitmeniz söz konusu.

Yaprakların arasında uzun bir sessizlik oldu. Sonra konuklar merdivenin kımıldadığını ve ayakların indiğini gördüler.

Jean-Baptiste az sonra aşağıdaydı. Gömleğine ve saçlarına takılmış küçük yaprakları elleriyle silkeleyerek yavaş adımlarla diplomatlara doğru yürüdü.

Halkın, yaşlı bilge kişilerce icra edilmesini tercih ettiği mesleğinin De Maillet'ye düşündürüttüğünden çok daha gençti.

Bu ilk izlenimden sonra konsolos, karşısındaki kişinin fiziksel görünüşünü incelemeye koyuldu. Daha çok tavırlarını gözledi ve sonuç hoşuna gitmedi. Bu genç adamda, nezaket gereği zoraki takınılmış hiçbir mimik, ifade, hiçbir saygı ve itaat belirtisi yoktu. Tamamen doğallığın yansıması olan yüzü, yapmacık hiçbir şey gizlemiyordu. Karşısındaki iki konuk, pudralı, süslü, ter içinde, başlarında peruklarıyla kusursuz bir biçimde otoriteyi temsil ediyorlardı. Ev sahibi, onlara, yeryüzündeki her şeye baktığı gibi, hiçbir zaaf belirtisi olmayan, çocuksu bir merak, saflık ve sevecenlik dolu gözlerle bakıyordu ve bu affedilmez bir küstahlıktı. Karşısında bu kadar acayip bir kişi bulan De Maillet, her zamankinden daha dikkatli olmaya karar verdi. Ve Macé, içinde korkunç bir nefretin doğduğunu hissetti.

Konsolos ve sekreteri, biri asla emir altına alamayacağı için, öteki asla sahip olamayacağı için, ikisi de özgürlükten nefret ediyorlardı ve karşılarında özgürlüğü görüyorlardı o an.

– Habeşistan necâşisi! Vay, vay, vay! Bunu konuşmamız gerek.

Yedinci kısım

Karısı, De Maillet'yi girişteki merdivenin üst basamağında bekliyor, gül desenli büyük bir Çin yelpazesini sinirli sinirli sallayarak serinlemeye çalışıyordu. Araba saat on birde döndü. Konsolos yardımcısıyla arabadan indi. Kadın kocasını karşılamaya koştu.

– Efendim, rica ediyorum, dedi. Biraz dinlenin hiç durmuyorsunuz. Bu sıcak tehlikeli. Kalbiniz...

– Benim için korkmayın, dedi konsolos. Devlet işleri için korkun, şu günlerde epey zor yürütülüyor. Şimdi Rahip Versau'nun nerede olduğunu söyleyin bana.

– Dairesinde bu sabah ziyarete gelen iki Cizvit rahiple bir saat-tir görüşüyor.

Konsolos birinci kata çıkmak için yürüdü ve Macé'ye kendisini izlemesini işaret etti.

Cizvit'e tahsis edilen büyük odadan, alçak tavanlı, duvarları lambrili küçük bir çalışma odasına geçiliyordu ve rahip en çok burada çalışmayı seviyordu. De Maillet kapıyı vurdu, onun ve arkasından gelen Macé'nin girmesine izin verildi. Etrafında üç din adamının kara silüetlerinin sıralandığı masanın karşısına oturdular.

– İzninizle size, sanırım daha önce karşılaşmış olduğunuz Rahip Gaboriau'yu ve henüz tanışmadığınız Rahip De Brèvedent'i takdim etmek istiyorum.

Diplomatlar iki rahibi selamladılar. Rahip Gaboriau on beş yıldır burada yaşıyordu. İri yapılı bir adamdı, elleri ve yüzü dört köşe, kırmızı. Frenklerin çocuklarına öğretmenlik yapıyordu. Peş peşe birçok kuşak küçük öğrenci, büyülenmiş gibi bakarak, bir ikisi her yöne doğru çıkmış, karmakarışık üst dişlerinin, en az yukarısı kadar inişli yokuşlu olan alt çeneyle nasıl üst üste geldiğini keşfetmeye çalışmışlardı. Oysa rahip konuşmasını bitirince,

her defasında mucize gerçekleşiyor ve bu kertenkele ağzı rahatça kapanıyordu. Bu biçimsiz çene, tek bir şeye yol açtı, rahibin sıvılara düşkün olmasına. Herkesçe bilindiği üzere, şarap ticaretini hemen hemen tekeline almış olan konsolos, yüce gönüllülüğünden tarikat mensuplarına maliyetine şarap sağlıyordu. Bu kutsal adamlar ölçüyü aşmazlarsa kazançta önemli bir kayıp olmuyordu. Aşırıya giden sadece Rahip Gaboriau'ydu, dini bütün bir adam olan De Maillet onun pis bir sarhoş olduğunu itiraf edemese de hırsız gibi gördüğünü söyleyebilirdi.

Öbür genç adam onun tam aksiydi. Uzun boyluydu, zayıf değildi, ama ince yapıydı, cildi balmumu gibi sarıydı; küçük burnun zorlukla taşıdığı bakır çerçeveli bir gözlük takmıştı. Yüzün ortasının bu denli silikliği dikkati daha çok, kısa kesilmiş saçların altındaki geniş, çıkıntılı alna ve özellikle de büyük ağza, iri, çıkık çeneye çekiyordu. Fakat yüzün aşağısındaki bu irilik, kemikten çok etle ilgiliydi: kocaman dudakları zorlukla kapanıyor ve boyun derisi çenenin hemen altında başlıyordu. Çıkık, geniş alnından, sararmış sayfaları çevirmeye alışık kemikli parmaklarından ve öne eğilmiş bedeninden ilk bakışta kendini araştırmaya ve öğrenmeye adanmış bir insan olduğu anlaşılıyordu.

– Evet, gerçekten, dedi konsolos, eğilerek selamladı. Rahip Brèvedent'la tanışmıyoruz.

– Geleli iki ay oldu, Türklerin çok zorluk çıkardığını biliyorsunuz. Resmî olarak, sadece birimizin süresiz kalma izni var. Geri kalanlar sıradan gezginler. Resmî makamlara göre rahip, herhangi bir gezgin.

Brèvedent, başını çevirmeden konsolosa göz ucuyla bakarken, hafifçe gülümsedi.

– Nasıl, diye devam etti, Rahip Versau. Gizli elçimiz olabilecek birini bulabildiniz mi?

– Evet, dedi konsolos. Birini buldum ve çok da kolay olmadı, doğrusu. Fransız, Katolik, hekim, iri, sağlam yapılı, macerayı seven, gözü pek biri.

Cizvit, masanın çevresindekilerin de onayını almak ister gibi bakışlarını etrafta dolaştırarak:

– Sanırım eşsiz bir inci bulduk, dedi. Kesin olarak kabul etti mi?

– Yani... Öğleden sonra burada olacak. Kararı henüz kesin değil. Çok sıkıştırmamanın daha doğru olacağını düşündüm. Görevinin ayrıntılarını siz açıklarsınız. Eğer kabul ederseniz, hepimiz bir aradayken konuşalım, böylece verdiği söz daha sağlam olur.

Sonra De Maillet söz konusu kişi hakkında ayrıntılı bilgi verdi.

Büyük bir ustalıkla, nitelikleri ile gariplikleri arasında nazik bir seçim yaptı. Rahip Versau'yu, göreceği adamın yaşı hakkında önceden hazırlamayı da ihmal etmedi.

– Çok genç görünüyor, ama güvenlik örgütünce yapılan araştırmada, görüldüğü kadar genç olmadığı anlaşıldı.

Konsolos, gülerek ilave etti:

– Bitkileri karıştırarak yaptığı ve denemek için önce kendisinin kullandığı bir iksirin etkisi de olabilir.

– Bir gençlik iksiri mi ? dedi Peder Gaboriau; hayatı boyunca bitki özsularından medet ummuş, ama pek de başarılı olamamıştı.

– Sanırım. Gençliğini bu kadar iyi koruyabilmiş olması başka nasıl açıklanabilir ?

İksirler hakkında konuştular bir süre daha. Hanımefendinin gönderdiği bir uşak yemeğin hazır olduğunu haber verdi, aşağı indiler.

De Maillet'nin genç kızı yemekteydi. Rahip Versau ilgi çekmek için, kralın verdiği Habeşistan'la ilgili görevi bütün ayrıntılarıyla anlattı. Konsolos bu konuşmanın gereksiz hatta tehlikeli olduğunu düşündü. Hemen o akşam kızıyla konuşarak, bu konunun gizli kalmasının fevkalade önemli olduğunu söylemeye karar verdi. Yemek çok değişik bir gösteriye dönüştü. Rahip Versau, Habeşistan imparatorları hakkında, yüzyılın başında içlerinden birine Hıristiyanlığı kabul ettirmiş olan Cizvitlerden edinilen bilgileri nakletti. Bu misyonerlerin maruz kaldıkları haksız baskıları ve sürgün edilmişlerini anlattı. Kadınlar çok şaşırmış, üzölmüşlerdi. Ardından şimdi oraya gidecek olan misyoneri bekleyen tehlikeleri, insanların ve doğal şartların acımasızlığını adeta gözlerinde canlandırdı. Yemek heyecan yüklü bir şaşkınlıkla sona erdi. Konsolos kabul etmek zorundaydı, bu evde böyle renkli ve konunun ciddiliğine rağmen bu kadar neşeli bir yemek çok enderdi. Konuk iki Cizvit ise çok beğenilmedi. Çünkü biri, Brèvedent, sofu dindar görünümünü sürdürmüştü yemek boyunca ve öteki, her zamankinden daha kırmızı, üçüncü kadehten sonra uyuklamaya başlamıştı.

Sofradan kalkılırken kâhya “Bay Poncet”nin geldiğini haber verdi. Kadınlar kendi dairelerine çekildiler ve konuğun, Konsolosluk'un toplantı salonunda, kralın tablosunun altında kabul edilmesine, kahvenin de orada içilmesine karar verildi.

Poncet içeri girdi. Üstünü değiştirmeye gerek görmemişti: sadece gömleğinin üzerine, fazla kısa mavi ceketini giymişti. Ne şapka, ne kolluk, ne baston; kıvrıcık siyah saçları omuzlarına dökmüştü. Parmak uçları yeşil lekeli ince elleri, konuşmaya baş-

lağı an harekete geçiyordu. Konsolosu, sonra peş peşe üç din adamını gözlerinin içine bakarak nazikçe selamladı. Konsolos onları tanıştırdı. Kralın portresinin altında büyük bir koltukta oturan Rahip Versau, bir tören havası içinde konuştu.

– Bay Jean-Baptiste Poncet, diye başladı, çok ciddi bir tavırla. Sizden, bugün bize, Majeste Kral XIV. Louis'nin özel mesajını iletmek üzere Habeşistan kralına gitmeyi kabul edip etmediğinizi resmen bildirmenizi istiyoruz.

Poncet'nin yüzü geniş bir gülümsemeyle aydınlandı:

– Anlıyorum, çok aceleniz var, dedi. Ama görüyorsunuz, hâlâ ayaktayım, bütün sabah çalıştım ve buraya yürüyerek geldim, sokakta bir tek ben vardım. Çünkü bu sıcakta hiç kimse evinden çıkmaya cesaret edemez. Hem, şurada kahve ve bisküvi görüyorsunuz.

– Haklısınız, diye bağırdı konsolos, o da bu acelecilikten şaşkınlıktı. Lütfen oturun. Size ne ikram edebilirim? Macé, Bay Poncet'ye bir fincan şekerli kahve verebilir misiniz?

Genç adam az sonra rahatça oturmuştu. Kahvesini yavaş yavaş içiyor, kralın portresinden, portrenin onarımından, gelirken Konsolosluk'un bahçesinde gördüğü ağaçlardan bahsediyordu. Karşısındakiler nihayet biraz gevşediğinde, ses tonları normale döndüğünde birden konuya girdi.

– Anladığım kadarıyla beni Krallar Kralı'nı⁴ tedavi etmem için Habeşistan'a göndermeyi düşünüyorsunuz. Doğrusu, güzel bir fikir. Hatta çok güzel! Çünkü, düşünüyorum da, sadece bir hekim, daha sınırı geçerken öldürülmeden bu ülkeye girebilir. Ama şimdiki imparatorun benim hizmetime ihtiyacı olduğunu nereden biliyorsunuz?

– Son derece güvenilir bir kaynaktan, dedi konsolos. Bizzat kral, bir uzmanın yardımını istemiş. Bu şehirde bu görevi üstlenmiş bir elçi var, siz onunla birlikte gideceksiniz.

– Umalım, kral ben oraya varmadan ölmüş olmasın... Her neyse, göreceğiz!

– Ne olursa olsun, denemek zorundayız, dedi konsolos.

Rahip Versau, biraz daha samimi bir tavırla araya girdi:

– Bu tıbbî göreve ek olarak bir mesaj götürmenizi de istiyoruz sizden.

– Meselenin aslı nedir? diye sordu Jean-Baptiste.

– Bakın, dedi Rahip Versau, konuşmanın nihayet en önemli konuya gelmesinden memnun olmuştu. Siz uyguladığınız tedaviyle

Habeşistan imparatorunun güvenini kazanacaksınız. Sonra, vakti gelince ona, aynı zamanda –hatta öncelikle– Haşmetli Kral XIV. Louis'nin elçisi olduğunuzu söyleyeceksiniz. Fransa kralının, Hıristiyan Habeşistan İmparatorluğu'na duyduğu büyük ilgiyi anlatacaksınız. Fransa kralının benzersiz yüceliğini, sonsuz gücünü ve Tanrı katındaki yerini ona bütün ayrıntılarıyla anlatma konusunda size güveniyoruz. Bu necaşinin, Batılı hükümdarların büyük bölümünün, Fransa kralına saygı ve minnetlerini göstermekte olduklarını ve kendisinin, Habeşistan kralı olarak bu ulaşılmaz ışıkla aydınlanmakta ve yüzünü ona dönmekte çok büyük menfaati olduğunu öğrenmesi ve anlaması gerekiyor.

– Çok iyi, çok güzel, dedi Poncet. Başarabileceğimi ümit ederim. Ama bütün bunlardan hangi elle tutulur sonucu bekliyorsunuz?

– Necaşinin, karşılık olarak Versailles'a bir elçi göndermesini istiyoruz, dedi Peder Versau. Bu elçilik imparatorun güvendiği, önemli bir kişiye emanet edilmeli, yakın çevresindeki soylu ailelerden birer temsilci de bu heyette olmalı. Ve en önemlisi, beraberlerinde Paris'te, Louis-le-Grand Koleji'nde okumak üzere birkaç genç ve yetenekli Habeş'i de getirmeliler. Tüm dünyanın hayran olduğu dilimizi, kültürümüzü ve bilim hazinemizi öğrenme imkânını bulmuş olurlar böylece.

– Bu mesaj için bana resmî bir mektup verilecek mi?

– Gerekli bütün imza ve mühürleri taşıyan bir mektup, diyerek araya girdi konsolos.

– Ama bu belgeyi çok özenle saklamanız gerek, dedi Rahip Versau. Mektubu doğrudan ve bizzat necaşiye vereceksiniz.

– Sanırım her şeyi anladım, dedi Poncet. Şimdi, meseleye benim gözümle bakabilirsiniz, bu misyonun bir ek görev olduğunu kabul edersiniz.

– Ek görev mi? diye bağırdı konsolos, şaşkınlıkla.

– Evet, ek bir görev, çünkü siz de teslim edersiniz ki, benim mesleğim diplomatlık değil. Oraya öncelikle imparatoru tedavi etmeye gidiyorum. İşte tartışmamız gereken konu bu.

– Tartışılacak ne kaldı? dedi konsolos. Bize, evet ya da hayır diyeceksiniz, o kadar!

– Affedersiniz, Ekselans, dedi Jean-Baptiste. Tam aksine bana, karara bağlanması gereken ayrıntılar var gibi geliyor, öncelikle de ücret konusu; bana nasıl ödeme yapılacak?

– Ücret mi? diye bağırdı Rahip Versau. Kralın iradesini yerine getirmeniz söz konusu! Bu onur...

– Herkes kendinde olmayanın peşine düşer, diye sözünü kesti Poncet. Bende olmayan şey para.

Konsolos şaşkın gözlerle Rahip Versau'ya bakıyordu.

Gergin sessizlikten hiç etkilenmemiş görünen Jean-Baptiste:

– Eğer zenginler ödemezse, yoksullara nasıl bedava bakabiliyim, dedi gülümseyerek.

– Bakın, diye konuştu sonunda Rahip Versau. İmparator bir hekim istiyor; ücretini ödeyecektir. Bize düşen sadece yol masraflarınızı karşılamak.

Tartışma, hekimin konsolostan yol masraflarının ve uzun ayrılığı boyunca uğrayacağı iş ve hasta kaybını karşılayacak tazminatın ödeneceğine dair kesin söz aldığı sıkı bir pazarlıkla devam etti. Ardından, yanında götürmek zorunda olduğu, yolda kuşkusuz zarar görecekti hatta kaybolacak tıbbî malzeme için, peşin ödeme, kışlık giyecek ve silah talepleri kabul edildi. Bütün bunlara atlar ve her krallığın sınırında ödenecek ayakbastı paraları da ilave edildi.

Konsolos, hepsini kabul ederken harcamalar karşısında dehşete düşüyordu. De Pontchartrain'e derhal mektup yazarak masrafların karşılanmasını istemeye karar verdi.

– Pekâlâ kabul ediyorum, dedi Jean-Baptiste. İstedığınız zaman Habeşistan'a gideceğim.

Herkes rahatladı.

– Bir ayrıntıyı daha konuşalım, dedi Rahip Versau, kesinleşmemiş hiçbir şey kalsın istemiyordu.

Ve eliyle arkadaşını işaret ederek:

– Peder Brèvedent da size refakat edecek, dedi.

– Bir Cizvit, dedi Poncet. Habeşistan'da! İmparatorları elli yıl önce sizleri düşman ilan etti. Rica ederim, bu hiç kimsenin göze almasını istemeyeceğim bir tehlike.

– Buna karar verecek olan siz değilsiniz, dedi Rahip Versau, kesin bir dille. Söz konusu olan kralın emirleri. Üstelik sizin de söylediğiniz gibi, bu olay elli yıl önce yaşandı. Orada pek çok şeyin değiştiğini düşünebiliriz. Hem, içiniz rahat olsun, Rahip Brèvedent oraya Cizvit kimliğiyle gitmeyecek. Burada onu hiç kimse tanımıyor. Sıradan bir gezgin. Orada da, diyelim ki, mesela, sizin uşağınız olur.

Poncet, az önce dayak yemiş biri kadar mutlu görünen Rahip Brèvedent'a bir an baktı.

– Peki, uşak olsun, dedi sonra, kendisi de uygun görüyorsa. Sonra, Cizvit'e dönerek sordu:

– Size... Joseph mi desem ? Ne dersiniz Sayın Rahip ?

Brèvedent yere bakıyordu.

– Şu an gidecek heyeti konuştuğumuza göre, dedi Jean Baptiste. Yanımda olmazsa çok zorluk çekeceğim bir ortağım var. O da bizimle...

– Bir Huguenot ! diye bağırdı konsolos.

Bu sözler üzerine Rahip Versau ayağa kalktı.

– Sanırım bütün taleplerinizi karşıladık, dedi. Lütfen, ileri gitmeyin. Kralımızla ve Kilisemizle yakından ilgili bir meseleye bir mülteciyi karıştırmayın. Bu anlaşılmayacak bir şey değil ! Bir daha bundan söz etmeyelim.

Henüz olanları Juremi Usta'ya anlatmamış olan Poncet, bu baştan kaybedilmiş savaşta direnmenin anlamı olmadığını düşündü. İş bu kadarla kaldı.

Anlaşma şartları resmiyete döküldü. Sonra konsolos, Poncet'yi kapıya kadar götürdü. Döndüğünde, küçük grupta apaçık bir memnuniyet görünüyordu. Konsolos da sevinçli koroya katıldı. Ve her zaman olduğu gibi Macé de.

* * *

Jean-Baptiste Konsolosluk'un önündeki sahanlıkta derin bir nefes aldı. Çok yakındaki Azbakiye Bahçeleri'nden, sıcak havaya karışmış çam kokuları geliyordu ! Ama vahanın kokularının gerisinde, çölün kokusunun gerisinde, bu rüzgârların doğduğu yerden, yüksek platolardan ırmağın yanı sıra akarak gelen, keşfe gönderildiği baharat ülkesi Punt kıyılarının kokuları da gizliydi sanki. Habeşistan... Bu topraklar, Venedik'te arkadaşı Barbarigo'nun ona João Bermudes'in maceralarını anlattığı günden beri hayallerinin ülkesiydi. Bermudes, geçen yüzyıl, Müslüman istilasına karşı korumak için Habeşistan'ın yardımına koşan Cristóvão da Gama'nın, büyük Vasco'nun oğlunun kader arkadaşıydı. Venedik'te kurduğu hayaller, Jean-Baptiste için rüyadan ibaret kalmış gerçekleştirmek için gerekli cesareti bulamamıştı hiç. Ve işte şimdi, her zaman inandığı talihi ona bir imkân sunmuştu. Yeni bir dünyanın hayalini kuruyordu. Oysa meçhul ve ıssız olmayan, aksine herkesin göz diktiği, altını ve tarihiyle olağanüstü zengin, bu ülke kadar ulaşılmaz ve efsanevî bir başka yeni dünya olabilir miydi ?

Bir felaket döneminde devletsiz ve yoksul bir Fransa'da, Fronde'lar⁵ Fransası'nda doğan Jean-Baptiste, acıyla ve ümitsizlikle

çok erken tanıştı. Ve bunlara asla teslim olmamaya yemin etti. Onunki kadar keyifli, gündelik alışkanlıklardan ve zorlamalardan uzak, özgür bir hayat tasavvur edilemezdi. Şimdi, artık çok iyi tanıdığı bu şehirden sıkılmaya başladığını fark eder etmez, talihi tıpkı bir Doğu masalında olduğu gibi onu hayallerinin ülkesine götürüyordu.

Jean-Baptiste, rüyada gibi basamakları indi. Konsolosluk'un küçük bahçesinin önünden çok kez geçmiş, hiç içeri girmemişti. Bir an bahçede durdu. Çakıl taşları döşeli kısa bir yolun sağında, ortasında küçük bir taş çeşmenin aktığı bir çimenlik vardı. Yaklaştı. Havuzun arkasında, hiç tanımadığı bir ağaççık gördü. Hayallere dalmış bile olsa Jean-Baptiste botanikçi dikkatini kaybetmiyordu. Ağaççığın yanında diz çöktü, yaprakları inceledi ve adını kitaplarda aramak için, biraz da bugünün anısı olarak saklamak üzere, cebinden tahta saplı bir aşı bıçağı çıkararak küçük bir dal kesmeye davrandı. Önce onu gören var mı diye çevresine bir göz attı. Bakışları Konsolosluk'un birinci katında bir genç kızın bakışlarıyla karşılaştı. Konsolosun genç kızı pencerenin pervazına yaslanmıştı ve genç adamın bakışlarını ona doğru kaldıracığını hiç beklemediği için, en az onun kadar şaşkındı.

İçini dolduran mutlulukla Jean-Baptiste, iki günde bu ikinci karşılaşmanın müjdeli bir işaret olduğunu düşündü. Gülümsedi. Saçlarında gene mavi kurdeleler vardı ve tanıdık renk Jean-Baptiste'in başka şeyleri görmesini sağladı: genç kızın inanılmayacak kadar zarif yüz hatlarını, küçük, düzgün burnunu ve özellikle de gözlerini, ona gülümsediğinde bütün durgun ciddiliği kaybolan, berrak gözlerini. Ama bir an güneşte tutuşan bembeyaz dişlerini görmüştü ki genç kız kayboldu. Jean-Baptiste bir süre dizi yere dayalı bekledi, tekrar görünmesini umarak, sonra ayağa kalktı. Pencere boş kaldı. Ağır adımlarla çakıllı yolu geçti dışarı çıktı, ağır ağır evine kadar yürüdü.

Kendisine önerilen olağanüstü yolculuk bütün hayallerini doldurmuştu. O güzel genç kızın görünmesi dün hüznü vermişti, bugün mutluluğunu artırıyordu. Her şey mümkündü bir kez daha; yeniden, kendisini hiçbir bağlılığı olmayan özgür bir gezgin gibi hissediyordu, Venedik'teki gibi, Parma'daki, Lizbon'daki gibi. Sadece bunu hayal etmek bile haz vermeye yetiyordu ona. Daha fazlasını istemiyordu.

Sekizinci kısım

Alix de Maillet on dört yaşına kadar çok çirkin bir çocuktü. Anne ve babası Fransa dışında olduğundan Chinon yakınındaki bir manastırda yaşayan küçük kız şişmanlığıyla ve kırmızı yanaklarıyla alay eden yakıştırma adlara katlanmak zorunda kalmıştı: şişko patates, topaç ve unuttuğu başkaları. Vücudun bu talihsizliğinin bir ölçüde avutucu tarafları da vardı. Kimseyi ürkütmüyor, kimse de kıskançlık uyandırmıyordu ve görünüşünün iticiliği yüzünden insanlar garip bir sevecenlik duyuyordu. Yetişme çağında değişen bir şey olmadı: vücudunun geçireceği değişim aynı talihsiz ölçüler içinde oluşacak gibiydi. Bu manastıra altı yaşında çirkin bir çocuk olarak gelmişti; on dört yaşında çirkin bir kız olarak Mısır'a gitti. Ve o zaman birden, anlaşılmaz bir biçimde ve çok geç, yüzde yüksek ateşle bir anda beliren döküntüler gibi güzellik birden genç kıızı fethetti. Zayıfladı, incelme, uzadı. Birikmiş olan bütün yağlar adeta özsuya dönüştü ve beden serpildi, gelişti. Yanakların kırmızısı soldu: o kadar çok beyaz koyu pembeye karıştı ki, cilde inanılmaz bir duruluk ve kadifemsi bir yumuşaklık verdi. Meşe ağacı renginde gölgeli yansılar veren topuz ve örgülerin koyulaştırdığı gür, sarı saçlarını çözdü. Şanssızlık devam etmiş, güzellik ona bundan böyle yalnız olacağı, dışarıdan hiç kimsenin ona güzelliğini söyleyemeyeceği bir dönemde gelmişti. Anne ve babasının bakışları iyi bir hakem değildi; ona görüntüsünü yansıtacak bir arkadaş yoktu ve tek başına ayna bir şey söylemiyordu. Bir şeylerin değişmekte, oluşmakta olduğunu hissediyordu; hatta baktığında bu önsezinin izlerini görür gibi oluyordu. Ama kendi kendine bütün bunların, içine hapsoldüğü korkunç yalnızlığın eseri olup olmadığını düşünüyordu, çünkü Kahire'deki bu güzel evde yapayalnızdı, kimseyi görmüyordu ve hiç kimse onu görmüyordu.

Önceleri birkaç eski arkadaşıyla mektuplaşmayı denedi. Ama mektuplar gelmiyordu, çok geç geliyordu, öyle ki beklemekten vazgeçti; sonraları yazmadı bile. Birkaç piyano dersi aldı, ama ona ders veren kadın bir gün derse gelirken sokakta fenalaştı. On gün kendini bilmeden yattıktan sonra öldü. Rahip Gaboriau ona, rahibeler okulunda iyi bir öğrenci olduğu için çok iyi bildiği Latince'yi ve hiç sevmediği matematiği öğretmeye çalıştı. Alix, babasından, onu bu gereksiz tekrarlardan kurtarmasını rica etti. Geriye kitaplar kalıyordu. Konsolosluk'un kitaplığı epey zengindi. Doğa bilimlerinden ve trajedilerden hoşlanıyordu. Ona Telemahos'u ve La Fontaine'in fabllerini verdiler. Babasının okumadığı, okumadığını açıkça söylediği halde beğenmediği romanlar buldu kitaplıkta. *Prences de Clèves* bir daha unutmayacağı yepyeni bir dünya açtı. Hayal kurmak için güzel olmaya gerek yoktu. Aksine, çocukluğu boyunca bunu yapmıştı. Bedeninden doğan, mutluluğa layık olduğuna inandıran bütün o garip dürtüler ona gerçek hayatta sadece kaygı ve sıkıntı vermişti. O kadar ki sonunda daima en güzel olduğu, herkesin ona tapındığı bir hayal dünyada yaşamayı tercih etti.

Cizvitlerle yediği öğle yemeğinden sonra, odasında, Konsolosluk'un bahçesine açılan pencerenin önünde oturmuştu, ıhlamlarını seyrediyordu. Sözü edilen Habeşistan'ı düşünüyordu; kuşkusuz başka genç kızların hayaller kurdukları, kendisinin de pekâlâ doğmuş olabileceği o çok yakın, ama ulaşılamayacak kadar uzak ülkeleri hayal ediyordu. Kendisini siyah bir tenle gözünün önüne getirmeye çalışıyordu, bileğinin süt beyazı renginde parıldayan altın bileziğe bakarak, aynı sarı ışıltının koyu renk bir zeminde nasıl görüneceğini tasavvur etmeye çalıştı. Bir düşünceden öbürüne atlayarak, çevresini kuşatan her şeyden koptu sonunda ve pencerenin pervazına dayanmış olarak, artık ikinci tabiatı haline gelen ve saatlerin hissedilmeden gelip geçtiği hayal dünyasına bıraktı kendini.

Birden aşağıda, kapının önünde sesler duydu, babası birini geçiriyordu. Sonra konuk merdivenden indi: onu arkasından gördü, ince, uzun boylu, şapkasız, kıvrıkcık siyah saçlar, ayağında yumuşak çizmeler. Çakıllı yolda durdu. Genç kız bakmaya devam ediyordu. O sırada konuk yoldan ayrıldı, çimenliğe girdi, kendisinin de fark edip, ne olduğunu anlayamadığı ağaççığın önünde diz çöktü.

Şimdi konuğu yandan görüyordu. İki gün önce Kaliş Köprüsü'nde gördüğü, kendisine garip bir biçimde bakan genç adamdı.

Hareketlerinde hem büyük bir doğallık hem de olağanüstü bir zarafet vardı. Nasıl rahatça diz çöktüğünü gördü, cebinden o bıçağı nasıl çıkardığını, bir dalı tuttuğunu... Konsolosluk'ta karşılaştığı tek tük insanlar, dış görünüşleriyle birbirinden farklı iki dünyadan geliyor gibiydiler: bir yanda, belli bir çevreden, okumuş, iyi yetişmiş, saygınlıklarından emin oluşlarının katılaştırdığı, kendini beğenmiş, gereksiz hiçbir şey yapmayan kalburüstü insanlar. Öte yanda halktan insanlar, her işi yapan, ama hiçbir şey olmayan, aşçı, arabacı, bekçi olarak becerilerinin gereği haşın ve kaba olduklarından susmaları istenen ve gölge gibi yaşayanlar. Gözlerinin önündeki genç adam bu iki sınıfın özelliklerini garip bir şekilde birbirine karıştırmış gibiydi: bir "efendi"nin görünümüne ve bir uşağın hareketlerine sahipti.

Onu seyrederken, başlangıçta görülebileceğinden korkunmuştu. Alix hâlâ rüyalarının ülkesindeydi; rüyasındakiler uyuyanı göremezdi. Oysa genç adam bakışlarını ona çevirmişti. Aslında toplum içinde yaşayanlar için çok doğal olan, bakılma hissini duymayalı ne kadar zaman olmuştu ? Hatta, çocukluktan çıktığı günden beri hiç duymuş muydu ? Belki babasının akşam yemeğinde görmesine izin verdiği birkaç yaşlı rahip. Ama böylesine zarafetle, bütün doğallığıyla ve yüzündeki şaşkınlığın bütün gerçekliğiyle görülmekten çekinmeyen bir erkeğin haşın çekiciliğini yaşamamıştı hiç. Şaşırmıştı Alix, gülümseyişine gülümseyerek cevap verdi. Sonra birden kendini suçlu hissederek dehşete kapıldı, iki adımca pencereden kaçtı. Elleri arkasında birbirine kenetlenmiş, kapının ahşabına yaslanarak, uzun süre öylece ayakta durdu, müthiş bir heyecan içinde, zorlukla nefes alarak.

"Neden kaçtım ? diyordu kendi kendine. "O genç adamdan korkmuyorum. Hayır hayır, korkmadım. Zaten çok nazik, dürüst birine benziyor. Öyle olmasa babam onu kabul etmezdi. Pencerede durup dışarı bakmakta ne kötülük var ? Konsolosluk'tan çıkan bir konuğa bakmak utanılacak bir şey mi ?"

Uzun süre düşündü. Ve bu küçük iç mücadelede terazinin kefelerinden biri sonunda ötekine ağır basınca tekrar pencereye koştu. Yabancı kaybolmuştu.

Biraz bekledi, geri dönmediğini görünce odasına döndü. Dışarıda ağaçların ılık rüzgârla sallanışı evin içinde sıcaklığı hafifletmiyordu. Yatağının, yeşil muareden örtüsüne, adının baş harflerinin işlenmiş olduğu yastıklara, küçük masaya ve üzerindeki örtüye, sandalyeye, üstündeki şapkaya, kitaplara ve küçük porselen beklere baktı. Uzayıp giden günlerinde onu biraz rahatlatmış

olan bütün bu dost eşya aslında yalnızlık zindanının bekçileriydi. Bir tek bakış maskelerinin düşmesine yetmişti. Onu teselli etmelerine imkân yoktu biliyordu, ama dert yanmak istiyordu gene de ve hıçkırmaya başladı, elleriyle yüzünü örterek.

* * *

– Yemyeşil ! dedi konsolos, tereddütsüz. Beni duydunuz. İki gün korkunç acılar çektikten sonra yere düştü, kaldı, çürük meyve gibi.

– Bir dakika Ekselans, dedi Macé, ellerini sallayarak. Bir dakika izin verin, tercüme edeyim.

Hacı Ali, kendini geriye doğru atmış, yüzünü buruşturmuştu.

– Hasta ölmüş mü, diye soruyor, dedi Macé.

– Hayır, dedi De Maillet, çok şey bilen adam tavrıyla. Yani, hemen ölmedi. Uzun süre acı çekti. İşini bitirsinler diye yalvardı etrafındakilere. Ama biz Hristiyanlar bir ruhu bedenden ayırmaya mezun değiliz.

– Ben olsam yapardım, diye bağırdı Hacı Ali, o acayip entarinin kıvrımları arasından bir kama çıkararak.

– Hey, yavaş olsun, dedi konsolos, geri çekilerek. O şeyi de cebine soksun !

Hacı Ali entarisinin koluyla alnını sildi, daha sakın bir sesle, diplomatın gözünün içine bakarak sordu:

– Bu söylediklerinizin doğru olduğu inancında mısınız ?

– Ne demek doğru olduğu inancında mıyım ? Kudüs'teki meslektaşım İstanbul'daki büyükelçimiz De Ferriol'a bizzat yazmış, o da bana özel bir ulakla bilgi verdi. Haberci bu sabah geldi, ahırımızda atının teri soğumadı daha.

Macé Arapça'ya çeviriyordu sözlerini.

– Bir Kapuçin, diye devam etti De Maillet, ders verir gibi kelimelerin üzerine basa basa. Hekim olduğunu söyleyen bir Kapuçin rahip İskenderiye'ye ve Kahire'ye gitmek üzere Kudüs'ten ayrılmış. Aynı kişi, değil mi ?

– Kuşkusuz, dedi Hacı Ali.

– Cüzam tedavisi yaptığı söylenen üç hasta o gittikten sonra Konsolosluk'a getirilmiş. Meslektaşım birinin henüz hayatta olduğunu, öbür ikisinin öldüğünü görmüş. Hepsinin elleri, kolları yemyeşilmiş, biri organlarından birini tamamen kaybetmişmiş.

– Yeter, diye bağırdı Hacı Ali, koluyla ağzını kapatarak, midesi bulanmıştı. Her şeyi tekrar tekrar anlatmayın.

– Anlatıyorum, çünkü inanmak istemiyorsunuz. Kuşkularınızda ısrar ediyorsunuz

– Başka Kapuçinler de var, onlardan biri...

– Artık bu konuyu kapatalım, dedi De Maillet, ayağa kalkarak. Sizi uyarmış oldum. Eğer necaşiye bir şarlatan götürme tehlikesini göze alıyorsanız, sonuçlarına da katlanacaksınız, demektir. Sonuçta, kafası uçurulacak olan ben değilim.

– Ama o Kapuçin'i götürmezsem, kimi götürebilirim ?

Konsolos geldi, yerine oturdu. İş yavaş yavaş yoluna giriyordu.

– Kolonimizde çok yetenekli bir Frenk hekim var.

– Bilmiyordum, dedi, birden ilgilenerek. Kim o ?

– Bir otacı. Paşayı da o tedavi ediyor.

– Ha ! Evet, ondan söz edildiğini duydum, dedi kervancı. Ama, sizce olacak şey mi ? Türklerin güvendiği bir Frenk, tuhaf değil mi ?

– Ne demek, Türklerin güvendiği ? Peki, ya, benim güvencem ? Hayır, hayır, size kesinlikle bu adamı tavsiye ederim. Benim karımı da o tedavi etti.

Hacı Ali ikna olmuş görünmüyordu.

– Kapuçinler onu tutmuyor.

– Neden dolayı, lütfen söyler misiniz, kusuru neymiş ?

– Dindar değil.

– Dindar mı değil ? diye bağırdı De Maillet, sabrının sınırına gelmişti. Önce, bu bütünüyle yalan; o kiliseye gidiyor. Sonra, söyler misiniz bana, dindarlığın işimizle ne ilgisi var ? Adam iyi bir hekimse, üst yanından size ne ?

– Bu işte, Tanrı'nın yardımı olmadan hiçbir şey yapılamaz, dedi kervancı, başını sallayarak.

– Siz neler söylüyorsunuz ? Siz Müslüman'sınız, o hekim Katolik ve necaşi sapkının biri; bütün bunların hesabını hangi tanrı tutacak ?

– Tanrı tanrıdır, dedi Hacı Ali, parmaklarının ucunu öpüp elini havaya kaldırarak.

– Tamam, o halde İskenderiye'deki Kıptî patriğini götürün o size mucizelerini göstereyim, diye korkunç bir öfkeyle bağırdı konsolos.

Ve birden, bu devecinin onu, sırf adayını kabul ettirmek uğruna, iğrenç bir tanrıtanımazlığa kadar gidecek saçma, anlamsız bir tartışmaya sürüklediğini fark etti. Sustu ve kervancı uzun süre düşüncelerine dalmış olarak oturdu kımıldamadan.

Hacı Ali, Kudüs'ten gelen haber öyküsüne inanmalı mıydı; tartıştı zihninde. Çöl insanı olarak böyle olağandışı vakalara inanma

eğilimindeydi ve uzaktan yakından, doğaüstü olabilecek olaylar karşısında ihtiyatlı olmayı yeğlerdi.

Buna karşılık, bilimsel bir kesinlikle, konsolosun anlayamadığı bir nedenle onu, Kapuçin'i götürmekten vazgeçirmeye, Frenk hekimi götürmeye razı etmek için zorladığını görüyordu. Çıkarının nerede olduğunu düşündü ve açıkça, rahipler cephesinde olmadığına karar verdi; hiçbir şey vaat etmemişlerdi, aksine ona önemli bir hizmette bulunmuş tavrı takınmışlardı. Üstelik, neta-meli insanlardı, Türklerde ve yol boyunca rastlayacakları yerel güçlerde kuşku uyandırabilirlerdi. Oysa Frenk doktorla sorun çıkması olasılığı çok daha azdı ve hükûmeti onun gitmesini bu kadar istiyorsa bunun bir bedeli olmalıydı.

Hacı Ali sızlanmaya ve bir şeylerden yakınmaya başlamıştı.

– Şu adama neden inleyip, sızlandığını sorar mısınız ? dedi konsolos, Macé'ye; sesi sinirliydi.

– Başka bir hekim götürecek olursa bütün planının değişeceğini, yeniden masraf etmek zorunda kalacağını söylüyor.

– Anlaşıldı, dedi konsolos, göğüs geçirerek, gene başlıyoruz.

Tartışma bir yarım saat daha devam etti. De Maillet üç kez daha kepenkli yazı masasının çekmesine gitti, geldi. Değiştirilecek develer için, gönderilecek haberciler için, okunması gereken dualar için ödemeler yapıldı. Ama sonunda bütün hesaplar dürüstçe görüldü, iki taraf da memnun ayrıldı.

* * *

Rahip Versau, mutlu sonu öğrenince, ertesi gün gideceğini bildirdi. Kendisini başka işlerin beklediği Şam'a gitmek üzere yola çıkacaktı. Akşam yemeği sessizce ve çok çabuk yendi. Rahip Brè-vedent gece, son talimatı almak için Konsolosluk'a geldi. İki rahip birinci katta oturup, konuştular.

De Maillet yorgun olduğunu söyleyerek erkenden dairesine çekildi.

Oradan pek de uzak olmayan bir yerde, koloninin uçtaki sokaklarından birinde Jean-Baptiste ile Juremi Usta neşeyle yemek yemiş ve en iyi şaraplarından bir şişeyi içip bitirmişlerdi. Saat onda terasa çıktılar. Rüzgârla uçuşan kumlar, yıldızları tülünden bir perdeyle örtüyor, ılık hava getiriyordu. Arap şehrinde her yerden dümbelek sesleri ve zılgıtlar duyuluyordu, çünkü evlenme mevsiminin son günleriydi. Köpekler uluyarak karşılık veriyordu.

– Hayır dedim, hayır, diye konuşmayı sürdürdü Juremi Usta,

böyle bir işe bulaşmam imkânsız...

– Konsolosun herhangi bir şey bilmesi söz konusu değil. Ben ona hiçbir şey söylemeyeceğim, uşağımla birlikte şehirden çıkacağız, biraz ileride seninle buluşacağız.

Bir eliyle şarap bardağını yakalamış olan Protestan, öbür elini kaldırarak kesin bir tavırla:

– Hayır, olmaz ! dedi.

– Demek ayrılıyoruz, öyle mi ?

Beş yıl önce birlikte gelmişlerdi Venedik'ten. Jean-Baptiste bir eskrim hocası arıyordu. Bir gün yolu, bu sahte kimlikle yaşayan, saçı sakalı kara, irikyım, suratsız, serseri Fransız mülteciyle karışlaştı. Öğrencileri ona Juremi Usta diyorlardı.

– Öyle ya ! dedi Protestan, keyifsiz.

Başını yana çevirdi, kolay duygulanırdı, bunun görünmesini istemiyordu.

Eskrim hocası olmadan önce her tür işi yapmıştı ve bir eczacı kalfası olarak çalıştığı günleri özlemle anıyordu. Jean-Baptiste ona havan ile imbiği kullanmayı öğretti, o günden sonra kılıcıyla para kazanmaktan vazgeçti. Ortak oldular ve birlikte Doğu'ya kaçtılar.

– Çok güzel ! diye bağırdı birden, yerinde doğrularak. Sanki hepsi benim suçum !

Terasta öfkeli adımlarla gidip geldi, sonra ortağına döndü:

– Ben gelmek istemiyorum diye ayrılmıyoruz, dedi, senin tek başına, hiç düşünmeden verdiğin bir karar yüzünden ayrılıyoruz, çok acele bir karar...

– Daha dün artık Kahire'den gidelim, diyen sen değil miydin ? diye kendini savundu Jean-Baptiste. Yenidünya'ya gidelim diyen ?

– Yenidünya'ya, belki, ama konsolosun emriyle değil ! Eğer bir gün o ayak basılmamış topraklara gidecek idiyisen, bu gidiş Cizvitleri peşin sıra oraya götürmek için olmamalıydı !

– Ah ! Cizvitler... dedi Jean-Baptiste. Onlar sadece bir araç ! Bu görevin beni ilgilendirdiğini mi sanıyorsun ? Onların elçileri de, kralları da umurumda değil ! Ama onlar bana at, alet edevat, silah verecek kadar budala ! Onlardan daha aptal olup, bana verilen fırsatı tepmem mi gerekirdi ?

– Ne olursa olsun, sonunda onların emrindesin.

– Emrinde miyim ? Alay mı ediyorsun ? Benden istenilenleri yapacağımı kim söylüyor sana ? Hoşuma giden bir yer olursa kalırım; beni çeken bir yön olursa, giderim. Elçiliklerinin canı cehen-neme ! Ben Habeşistan'ı görmek istiyorum, başka hiçbir amacım

yok. Zaten, hoşuma giderse, orada kalabilirim.

Uzun süre sustular. Juremi Usta, tek kelime konuşmadan, bir mumun yandığı odaya girdi, iki kılıcı yerinden indirdi deri yelekleri aldı. Eczacılığa başladıklarından beri eskrim, yaz gecelerine mahsus bir eğlence olmuştu. Gard aldılar.

– Haydi, haydi, dedi Jean-Baptiste, kılıç kılıca gelmeden önce. Seni tanırım benimle geleceksin.

– Hayır efendim hiç uğraşma fikrimi değiştiremezsin, dedi Juremi Usta.

Kılıçlar şakırdamaya başlayınca, çökmeye hazırlanan hüznün dağıldı gitti.

Dokuzuncu kısım

Hacı Ali'nin rehberliğinde Poncet ve uşağı Joseph'le birlikte yola çıkacak olan kervanın en ince ayrıntılarına kadar hazırlanması kalmıştı geriye. İşlerin alışlageldiği üzere yürütülmesi ve Türklerin şüphesini çekmemesi gerekiyordu. Konsolosluk'un karışmaması ve Jean-Baptiste'in çok ilgili görünmemesi lazımdı. Böylece develerin, katırların, eyerlerin, kolanların ve semer takımlarının satın alınışıyla Hacı Ali tek başına meşgul oldu. De Maillet'nin bu hazırlıkların masrafını, Hacı Ali'nin verdiği hesaba göre ödemesi gerekiyordu. Kervancı için bu, ayrıca beklenmedik bir kazanç imkânıydı. Hacı Ali kazandıklarıyla, Habeşistan'da altın ve miskkedisini postuyla değiştireceği mallar satın alarak hayvanlara yükledi, böylece dönüşte kârı iki üç katına çıkmış olacaktı.

Konsolos necaşiye hitaben bir mektup yazdı. Macé'ye Arapça'ya çevirtti. İyice emin olmak için, ondan çeviriyi, Arap mahallesinde yaşayan, Ortadoğu dilleri uzmanı bir keşişe, Rahip François'ya da okutmasını istedi. Sonra Fransa Krallığı'nın damgalarıyla mühürlenene mektup Poncet'ye verildi. Topraklarından geçecekleri "küçük" krallar için de hediyeler alınması gerekiyordu, törelerce çok katı kurallara bağlanmış bir listeye göre.

Jean-Baptiste'e gelince... De Maillet'nin verdiği, şişe taşımaya mahsus bir sandığa, akla gelebilecek her koşulda kullanılabilecek ilaçları özenle yerleştirdi. Silahlarla da meşgul oldu; Joseph'in atına büyük bir alaybozan asıldı. Jean-Baptiste, barut ile kapsül fitillerini kendi torbasına koydu. İki kılıçtan başka, kendisi için iki tabanca aldı ve atının eyer kuburluğuna sakladı.

Bu hazırlıklar süresince Konsolosluk harekâtın karargâhı oldu. Kervan yolcuları her akşam, yemekten sonra, hazırlıkların yürütülmesini görüşmek üzere orada gizlice buluştular. Sözde uşak,

Joseph şüphe çekmemek için rahip giysisini çıkarmıştı. Ama öteki uşakların kuşkulananmasından ve onun aralarına girmiş bir casus olduğunu düşünmesinden korkulduğundan henüz uşak üniformasını giymemişti. Hacı Ali, Poncet, hatta yolculuğa katılmadığı halde hazırlıklara yardım eden Juremi Usta, izin almaya gerek görmeden Konsolosluk'a girip, çıkıyorlardı. De Maillet bu aşırı serbestliğe katlanıyordu, çünkü yakında biteceğini biliyordu. Bu gidiş gelişler konsolosun karısını yormuştu, ama bu sayede evden çıkmadan yabancı yüzler görebilen kızı Alix çok mutluydu. Üstelik, bu önceden bahçede gördüğü genç adamla birkaç kez daha karşılaşmak ve kim olduğunu öğrenmek için fırsat olmuştu. Jean-Baptiste her zaman çok dikkatli davranıyordu; genç kızla doğrudan ona hitap ederek konuşmamaya özen gösteriyordu. Ama Alix, onunla, baş başa konuşuyormuşçasına yakın ve şaşılacak kadar gerçek bir duygu ve düşünce alışverişi içinde hissediyordu kendini. Bu duyguya ilk kez, katırlara ve develere yüklenecek malzemenin uzun uzun tartışıldığı sırada kapılmıştı. Jean-Baptiste, düşünülenin aksine, develerin, tektoynaklılar kadar yük taşıyamadığını iddia ediyor ve bunu Hacı Ali'yle tartışıyordu; konsolos, Macé ve Rahip Brèvedent da kendi fikirlerini savunuyordu. Konsolosluk'ta kapıların açık bırakıldığı yeni koşullardan faydalanan Alix, tartışmaların yapıldığı salona girmişti. Bir köşede tabureye oturdu, elindeki elişini yapar görünerek konukları seyretti. O an, birden, o genç adamın kendisine hitap ederek konuştuğu hissine kapıldı. Tuhaf, tanımadığı bir histi bu. Jean-Baptiste'in sözleri, karşılarında oturduğu ve onun da ters ışıktaki arkadan, gördüğü adamları aşıyordu. Sözler ona kadar ulaşıyordu, yassı çakıl taşları gibi heceler silinmiş, geride sadece onu büyülemek için gönderilmiş bir müzik kalmıştı ve büyülüydü da. Bu gerçek bir konuşma olsaydı, sözcüklerin anlamlarını dinlerdi; bu dilsiz konuşma ise tatlı bir heyecandı sadece.

Genç adam arada bir ondan tarafa bakıyordu. Bakışları pence-
renin ötesinde, uzakta bir yere takılıyor gibiydi; ötekiler kuşku-
suz, konuşanın bazen dile getiremediği bir fikri aradığını düşün-
yorlardı. Ama genç kız, tereddütsüz bir kesinlikle, bu bakışın ona,
yüzüne, uzun sarı saçlarına yansıyan ışığa yöneldiğini ve imgesini
bütünüyle o gözlerin karanlık odasına, ve oradan da genç adamın
giz dolu kalbine taşıdığını biliyordu. Bu bakış oyunu –yazık ki–
bir hayal dünyasına sürüklese de, ateşlediği tutkuları söndüremi-
yordu. Bu başdöndürücü işaretler Alix'in, genç adama yakın ola-
bilme arzusunu her gün biraz daha şiddetle hissetmesine neden

oluyordu. Genç adam onları birbirinden ayıran uzaklığı aşmak için hiçbir şey yapmıyordu, toplumdaki saygın yeri ve cinsiyetine özgü utangaçlık nedeniyle o da hiçbir şey yapamazdı.

Yine de bir öğle sonu, Alix, annesini bir saygınlık kalkanı olarak kullandı, Konsolosluk'un bahçesine giren genç adamla konuşma fırsatı yarattı. İki kadın küçük bahçede dolaşıyorlardı. He-kim çakıllı yolda hizalarına geldiğinde, Alix, Jean-Baptiste'in birkaç gün önce önünde diz çöktüğü ağaççığa bakarak, onun duya-bileceği kadar yüksek sesle annesine:

– Dün baktığımız ve tanıyamadığımız bu küçük ağacın adını neden konuğumuza sormuyoruz ? dedi. Kendisi bitkileri çok iyi biliyor.

Jean-Baptiste durdu, çok doğal bir tavırla selamladı onları ve hiç şaşmış görünmeden cevap verdi:

– Benim de dikkatimi çekti. Düşünebiliyor musunuz, memleketimizde hiç tanınmayan bir bitki, John Ray'in botanik kitabında bile yok. Onun hakkındaki bilgiyi eski bir Mısır kitabında bulabildim. Güneyde daha yaygın olduğu anlaşıyor. Bitki asla buradakinden daha fazla uzamıyor ve yaşamı boyunca, sadece bir kez, çok kısa ömürlü, ateş kırmızısı çiçekler açıyor. Bazıları onun Eski Ahit'te anlatılan ünlü "alevler içindeki çalılık"⁶ olduğunu iddia ediyorlar.

Bu sözleri genç kızın gözlerinin içine bakarak söylemişti. Bu kez yanan genç kız olacaktı. Sonra tekrar selam verdi ve gitti.

Anne, kızının heyecanını fark etmemişti, Eski Ahit'e ait bu çok hoşuna giden öyküyü sık sık hatırladı. Ancak ertesi hafta, öyküyü günah çıkardığı rahibe anlattığında, Kitabı Mukaddes'in bu sembolik ya da bilimsel izahlarının Kabalacılara ve onlar gibi dinsiz filozoflara ait söylemler olduğu cevabını aldı.

Kervanın yola çıkacağı gün gelince Alix birden, bu karmaşa ve mutluluk günlerinin biteceği, o genç adama hiçbir şey söylememiş olduğu ve onun belki de bu tehlikeli yolculukta öleceği gerçeğiyle yüz yüze geldi. Bir şey yapabilir miydi ? Her zamanki gibi, onu düşlerinden uyandıracak sınırı geçeceği an, tereddüt etti. Gerçek hayata dair bilgisinin ne kadar az olduğunu düşündü, o adamdan kaynaklandığına inandığı duyguların, bakışların, düşüncelerin hepsi aslında iç dünyasının yansımalarıydı belki. Genç adam onunla konuşmayı, küçücük bir mektup vermeyi denemiş miydi hiç ? Ona doğru atacağı ilk adımda yanıldığını anlayacaktı. Sen ne diyorsun, al yanaklı topaç ? Bu şişko patates ne sanıyor

6. Musevî inancına göre Tanrı, Musa'ya ilk kez, alevler içindeki bir çalılıkta görüldü. (ç.n.)

kendini. Aslında böylesi daha iyiydi, çok daha iyiydi. Doğrulanmamış bile olsa, aldandığı da doğrulanmadığına göre yeni hayallerle, sıcak duygularla ve hayalî insanlarla rüyalarında yaşamayı sürdürebilirdi. Daha fazla ne umabilirdi ki.

Jean-Baptiste, büyük bir duygu karmaşası içindeydi. Macera tutkusuyla, yeni dünyaların peşinde, mutlaka sonuçlandırmak istediği bir yolculuğa çıkacaktı. Coşkuyla hazırlanıyordu. Oysa genç kızla ilgili duyguları, yüreğini, yaşamayı umduğu büyük mutluluğa gölge düşüren gizli bir pişmanlıkla doldurmuştu.

Kaliş Köprüsü'ndeki ilk karşılaşmadaki ümitsiz hüznün ve Konsolosluk'un penceresindeki ikinci rastlaşmayla daldığı mutlu ve çocuksu hayallerin ardından olağan ziyaretler ve gündelik buluşmalar gerçekleşmişti. Jean-Baptiste, sadece belli belirsiz varlığını fark ettiği yüzü görebilmek, adını da öğrendiği genç kıza "seyredebilmek" mutluluğunu yaşamıştı. Bu yakınlık, başlangıçtaki zarafet ve o sır dolu güzellik izlenimini yok edeceğine öylesine derinleştirmiş, beslemiş ve güçlendirmişti ki, artık rüyalarını da ele geçirmişti. O kadar ki, görmediğinde şiddetle özlüyordu Alix'i.

Şartların yarattığı ayrılık –ki bunu hemen başlangıçta görmüş, sonra görmemeye çalışmıştı– aralarında, sadece bakışlarının geçebildiği, aşılması imkânsız bir duvar örmüştü. Jean-Baptiste çaresizdi.

Bu hazırlık ve her gün rastlaşma dönemi ancak bir hafta sürdü. Gidişin telaşlı karmaşası içinde geçen bu kısacık süre, duyguların gerçekliğiyle algılanmasına fırsat vermemişti. Kime açılabilirdi ki? Juremi Usta'nın bu tür konulara net, olumsuz bir bakışı vardı. Protestanlara özgü katı bir ahlakçılık ile asker utanmazlığı arasında, orta bir nokta yoktu onun için. Onun dışında, bütün şehrin dert ortağı olan Jean-Baptiste, rolleri değiştirebilecek ve itiraflarını dinleyebilecek birini tanımıyordu. Birden kendini, dünyanın en yalnız ve en mutsuz insanı gibi hissetti; böylesine olağanüstü bir yolculuğa çıkmak üzereyken hayatında ilk kez ruhunu dolduran bu duygular ona, gene hayatında ilk kez, kendine acımanın buruk zevkini tattırdı. Yola çıkmadan bir gün öncesinde, akşamüzeri Arap mahallelerine gitti, El Ezher'den çıkan iki düğün alayına rastladı ve Revde bahçesine girdi.

Şiş göbekli, yaşlı sagu palmiyeleriyle, koca mangoların eğri büğrü gövdeleriyle ve ciddi görünümlü, mağrur akasyalarıyla bu bahçe, bütün Kahire şehrinde, benzerlerini bırakıp gidecek bir insanın, kendi içine dönerek istiğrak edeceği tek mekândı, Ez-Zeytun gibi. Ama bu yalnızlığa ulaşır ulaşmaz, ümitsizliğe tahammü-

lünün olmadığını fark etti Jean-Baptiste. Bahçedeki özsuuyyla dolu bitkiler, toprağın serinlettiği havayı ağdalı kokularıyla doldurmuştu. İhtiyar bahçıvanlar, dalgın gözlerle, genç bitkileri suluyordu ve su kurumuş topraktan hafif, gönül okşayıcı seslerle akıyordu. Günler uzundu daha; güneşin çoktan terk ettiği, ama dünyanın hâlâ eflatun bir aydınlık içinde olduğu bu akşam saati çabuk sona ermeyecekti. Bir sıraya oturdu ve hayatının bir saatini hüznle ziyan edecek kadar aptal olabildiği için güldü kendine, sonra, bir daha hiç kimsenin onu böyle hüznlendirmesine izin vermeyeceğine yemin etti.

Ve duruma olabildiğince soğukkanlılıkla bakmaya çalıştı. Öncelikle, deneyiminin ne kadar az olduğunu gördü. Uzun süredir çaba harcamadan kadınların özel ilgisini çekiyor olsa da, uyardığı, ama kendisinin paylaşmadığı bu tutkular dışında aşkla tanışmamıştı. Bu tek taraflı tutkular pek bir şey öğretmemişti ona, bazı kocaların şiddete dönüşebilecek kaskanlıklarından kurtulabilme becerisi dışında. Bu öfkeli delilerden biri yüzünden Venedik'i terk etmek zorunda kalmıştı. Kahire'ye geldiğinden beri, onu, ateşli Osmanlı güzellerinin kollarına atacak tuzaklardan kurtulabilecek kadar tedbirli davrandı. Dost olduğu beylerden biri büyük kıızıyla evlenmesini teklif etmişti. Bu evlilik için, doğal olarak, Müslüman olması şartı vardı ve Jean-Baptiste, kuşkusuz duyguların ağır basmadığı bu evlilikten kurtulmak için bunu bahane olarak kullandı.

Neyse ki, bu oyunlarla, anlık hazları aşkla karıştırmayacak kadar akli başındaydı, gerçek aşkı hiç tanımamış olduğunu biliyordu. Bundan sevinç duyacak ya da üzülecek değildi; böyle olmuştu. Hiçbir kadın, onda sürüp gidecek, ruhunu ve düşüncelerini esir alacak tutkulu bir heyecan asla yaratmamıştı. Başına gelenlerin hep iyi yanlarını görmeye alışmış, tutkunun asla özgürlüğünü kısıtlamamasından mutluluk duymuştu. Bu nedenle, yolculuklarının en renklisine çıkacağı bir sırada, genç bir kızın uzak ve hülyalı anısını hep yanı başında hissetmekten huzursuzdu.

Yoksul bir ihtiyar, eşeğinin üzerinde yoldan ağır ağır geçiyordu. Akşamın kımıltısız sessizliğinde dilini şaklattığı duyuluyor, bu ses toynakların yumuşak vuruşlarına karışıyordu. Semere bağlanmış bir sepete frenkinciri doldurmuştu. Aynı hizaya geldiklerinde Jean-Baptiste köylüye işaret etti, bir kuruş uzattı, karşılığında dört frenkinciri aldı. Çakısıyla kabuklarını soyarken hâlâ düşünüyordu.

Sonunda aşka tutulmaktan pişmanlık duymuyordu, çünkü bu

kez aşktı yaşadığı. Şimdi sorun şuydu sadece: ne yapacaktı ? Sadece kötü hal çareleri geliyordu aklına. Kahire'de kalacak olursa konsolosun, onu yeni sürgünlere mahkûm edecek öfkesiyle karşılaşacaktı. Böyle bir durumda, nasıl olursa olsun, kızıyla bir ilişki kurabilmesi boş bir hayal olurdu. Zavallı kız, gözü kimseyi görmeyecek kadar heyecanlanmıştı. Aslında Jean Baptiste gibi bir adamın en ufak bir ümide kapılamayacağı kadar farklı bir çevre dendi; hele bir de ona verilen misyonla kazandığı geçici ayrıcalığa sırt çevirirse... Öte yandan, gidecek olursa, belki de bir daha, asla göremeyecekti onu. Ama gene de en uygun olanı buydu. Her şey olur biter ve yolculuk geçmişin tatsız anılarını siler her şeyi yeni ve güzel izlenimlerle örterdi.

Ama, bütün bunların yanında, içinde bir ses ona, hem Habeşistan'ı tanıma tutkusundan hem de erişilmez Alix de Maillet'yi fetihme rüyasından vazgeçmeden, bağdaştırılmaz gibi görünenleri uzlaştırabileceğini söylüyordu. Bütün varlığı onun, kendisi için onu mutlu etmek için yaratıldığını haykırıyordu.

Frenkinciri yumuşak ve ballıydı. Küçücük, katı çekirdeklerle meyvenin yumuşak eti arasındaki zıtlığı seviyordu. Üstünde dikenler kalmıştı, eline battı. "Böyle can yaktığı için bu kadar tatlı" diye düşündü.

Bu, kafasında başka düşünceler olduğunda da bazen dilinin ucuna gelen, anlamsız bir cümleydi. Herhalde şunu demek istiyordu; kuşkusuz kaktüs, güzel tadına bakmak isteyen hayvanlardan meyvesini korumak için dikenlerle donanmış. Ama hep aynı düşünceyle bunalan zihni, bu zıtlığı yakaladı ve geliştirdi. Birden bir ilham gelmiş gibi mutlu olmuştu. "İşte" dedi kendi kendine, frenkincirlerini unutarak. "Onunla aramızda geçilmez engeller var; ancak olağanüstü koşullarda aşabiliriz onları. Kahire'de kalırsam bir daha asla göremem, yaklaşıpam ve her şey imkânsız olur. Ama bana verilen ve ölümcül tehlikeleri göze alarak kabul ettiğim görevden parlak bir zaferle dönersem... döneceğim. Habeşistan'a gidiyorum, necaşiyi iyileştireceğim. Benden beklendiği gibi elçilik heyetini getireceğim gelirken, onlarla Versailles'a gideceğim. XIV. Louis, bana soyluluk unvanı verdiğinde konsolos kızını vermemezlik edemez! Bu kadar! Bugün dikenler; yarın onlar sayesinde inanılmaz bir tat..."

Genç adam birden kalktı, sürekli bir şeyler mırıldanarak bahçenin çıkışına doğru yürüdü. Bir kez bir karar verildikten sonra gerisi çok da zorlanmadan gelirdi. Çok sıradan bir şeymiş gibi zihninde bir plan yaptı Jean-Baptiste, kusursuz olduğuna inandı-

ğı bir plan ve başaracağına söz verdi kendine.

Şimdi her şey bir başka görünüyordu gözüne, özellikle ona emanet edilen misyon. Başlangıçta sadece Fransa kralına ve paya hizmet edeceğini düşündüğünden coşkusuzdu. Şimdi mutluluğuna da aracılık edeceğini anlamıştı. İş bayağı ciddileşmişti.

Onuncu kısım

Kahire'ye ulaşımı sağlayan Bulak'ın nehir kenarındaki limanında gemiciler, kendilerini sorgulayan Macé'ye, iki Kapuçin rahibin derme çatma bir felukayla deltayı geçmekte olduğu haberini vermişlerdi. Şehre üç günlük yoldaydılar. Bu haber hazırlıkları hızlandırdı. Ve iki gün sonra, pazartesi sabahı yola çıkma kararı aldılar. Rahip Brèvedent – De Maillet onun, işe yarar bir adama benzemediğini düşünmeye başlanıştı– ayını Konsolosluk'ta yapmak istediğini söyledi. Kolonideki herkesin pazar ayinine geldiği kilisede yapmak tehlikeli olabilirdi. Böylece yolcuların duası kabul salonunda, kralın portresinin altında yapıldı. Üç üyesiyle hazır bulunan De Maillet ailesinin dışında duaya Rahip Gaboriau, Macé, Konsolosluk tercümanı Frisetti ve Jean-Baptiste katıldı. Her zamanki gibi genç adam Alix'e yönelik hiçbir hareket yapmadı, ama son kez ona baktı; genç kız büyük bir şaşkınlıkla, bu bakışta neşe ve mutluluk gördü.

Ama konsolos, hekimin davranışlarından ayin ve dua usullerinden tamamen habersiz olduğunu anladı. Bu ayrıntı, söz konusu kişinin yüz kızartıcı dinsizliğinin deliliydi.

Ayinden sonra, yandaki salonda basit bir yemek yenildi. Jean-Baptiste fırsattan yararlanarak, konsolostan son bir görüşme talebinde bulundu.

– Pekâlâ, dedi konsolos. Baş başa kaldıklarında sert bir sesle. Gene ne var?

– Size, ortağının, ben gittikten sonra Kahire'de kalamayacağını bildirmek istedim Ekselans. İlaçlarını benim reçetelerimle yapıyor, benim yokluğumda hiçbir şey yapamaz. Bu nedenle bir eczacının uzun süredir kendisini çağırdığı İskenderiye'ye gidecek.

– Çok iyi, dedi De Maillet. Ama bunun benimle ne ilgisi var, lütfen söyler misiniz?

– Söyleyeceğim. Bu geçici bir durum. Habeşistan'dan döndüğümde...

Konsolos bakışlarını yere indirdi.

– Evet, dediğim gibi, diye devam etti Jean-Baptiste kararlı bir sesle. Habeşistan'dan döndüğümde Juremi Usta da gelecek ve işlerimize burada devam edeceğiz.

– Mükemmel !

– Bu nedenle...

– Bu nedenle ?

– Evimizi el sürmeden öylece bırakacağız.

– Olabilir, bence sakıncası yok. Kirayı düşünmeyin, dedi konsolos, kadere razı olmuşçasına, hekimin sözü nereye getirmek istediğini anladığını sanmıştı.

– Orada bir sorun yok. Sizden istediğim ücrete bir yıllık kirayı da katmıştım zaten.

– O zaman her şey yolunda !

– Hayır, dedi Poncet, konuştukları küçük salonda önüne bakarak iki kez gidip geldikten sonra konsolosa doğru yürüdü, önünde durdu; ondan bir baş daha uzundu. Bu ev hiçbir şey değil, ama içindekiler çok değerli. İşimiz için gerekli bütün alet edevat orada. En önemlisi, biz o evde paha biçilmez bitkiler yetiştirdik, son birkaç yılda büyük bir sabırla, özenle çok değerli melezler yarat-tık. Bunların yok olmaması gerek.

– Sanırım adamlarıma bitkilerinizi sulamaları için talimat vermek gerekecek.

– Sulamak mı ? Adamlarınız mı ? Ah Ekselans, bu işlerden hiç anlamadığınız nasıl da belli oluyor, dedi Poncet, bakışlarını göğ-e doğru kaldırarak. Böylesi bir hazineyi hayatta tutmak için, herhangi birinin herhangi bir saatte vereceği birkaç damla su yeter sanıyorsunuz, öyle mi ?

– Evet, öyle düşünüyorum, dedi konsolos, şaşır-mıştı.

– Hayır efendim, diye birden öfkelen-di Poncet. Öyle değil. Bi-ze bu nedenle para veriyorlar; insanlar dünyasındaki karmaşanın yanında çocuk oyuncağı gibi kalan bu bilinmedik, garip dünya hakkında bilmemiz gereken sırlar için. Birbirine acımasızca düş-man olan bütün bu bitkileri yaşatabilmek için nasıl sonsuz bir sa-bır, hayal gücü ve bellek gerektiğini tasavvur bile edemezsiniz.

Jean-Baptiste, heyecan duyduğu bir konudan söz ederken da-ima yaptığı gibi ellerini kollarını sallayarak konuşuyordu.

– Bir tür mesela, ısı birkaç derece yükseldiğinde ölecektir. Bu-nu bildiğiniz için, pencereyi biraz açmanın yeterli olacağını düşü-

nürsünüz. Yanlış, çok yanlış! Bitki cereyanının ortasında kalır; sabah ölmüş olduğunu görürsünüz.

Bunun bir soykırım olduğunu söyledi genç adam, De Maillet korkudan büyümüş gözlerle ona bakıyordu.

– Öteki, dedi birden ve konsolos bir an yerinden sıçradı. Verdiğiniz bütün suyu emer. Capcanlı, yaprakları dirilmiş dolgun, şişmiş. Bir tulum sanki ve her sabah bir ibrik suyu boşaltırsınız dibine. Sonra birden kuru dönemine girer. Hiçbir belirti yoktur görünürde, sadece botanikçilerin sırrını ancak yüz yılda çözebildiği hemen hemen hiç fark edilmeyen birkaç küçücük işaret dışında. Ve o zaman, dibine dökülen bir bardak su, onun tamamen çürümesine yeter. Birbiriyle hiç geçinemeyenler vardır: birbirini yiyen, boğazını sıkın, dallarının bütün gücüyle öldüresiye bir savaş sürdüren komşular vardır. Sanki...

– Sanırım anladım, dedi konsolos, sözünü keserek, diğerlerinin yanına dönmek istiyordu artık. Konuklarınızı kime emanet edeceksiniz.

– Bana okuma bilen, tahsilli biri gerek, çünkü yapılması gereken her şeyi yazdık. Evde her türün, yeri, kökeni, hastalıkları, besin ihtiyacı, su ihtiyacı, solunum sistemi özel defterlerde kayıtlı. Ama bundan ibaret değil. Dokunduğu an bitkiyi öldüren bilginler var. Çünkü bizim bitkiyi tanımak için büyük çaba harcamamız gerektiği gibi, o da bizi uzaktan, sezgileriyle tanır, aslında bizi görür. Mesela Macé'yi bırakın bizim eve, bir hafta sonra bir toplu mezar görürsünüz.

– Kim o halde! dedi konsolos, teklif edeceği adayın önceden reddedilmesine sinirlenmişti.

– Size anlattım, insanlarda, bitkilerin görüp olumlu bulduğu gizli işaretler vardır. Biz botanikçiler, nasıl olduğunu kendimiz de açıklayamadan, kimin onlara uygun olacağını anlarız. Burada doğanın seçmiş olduğu bir tek kişi var.

– En azından birinin olmasına sevindim, dedi konsolos, artık konuşmayı bitirmek için sabırsızlanıyordu. Kim olduğunu söyleyin, hemen haber verelim.

– Kızınız, Ekselans.

Poncet bombayı fırlatmadan önce iki adım geri çekilmişti. Konsolos bir an hareketsiz kaldı.

– Kızım, dedi sonunda soğuk bir kendini beğenmişlikle. Bu gibi işlerin söz konusu bile edilemeyeceği bir toplumsal konuma sahiptir.

– Oysa doğa onu bu işler için uygun bulmuş.

– Toplumun yasakladığı bir şeyi doğanın uygun bulması hiçbir şeyi değiştirmez. Bu teklifi derhal unutun ve rica ederim, kendinize başka bir aday bulun!

– Öyle biri yok.

– Çok iyi o zaman bitkileriniz ölür; biz zararınızı tazmin ederiz.

– Bu bir para sorunu değil, dedi Jean-Baptiste, çok ciddi bir yüzle.

Sonra konsolosa yaklaştı ve sakın bir sesle konuştu:

– Düşünün, sizden çok zor bir şey istenmiyor. Ortağım ve ben yarın gitmiş olacağız. Ev boş olacak. Kızınız geldiğinde, bir etajerde, içinde Latince yazılmış bilgiler bulunan iki büyük defter görecektir. Sonrası için kendisine güveniyorum; bitkiler için gerekli olan sevecenliğe sahip ve onların beklentilerini içgüdüleriyle bulacaktır.

– Görüyorum ki konu kapanmış olduğu halde ısrar ediyorsunuz. Kızım o eve gitmeyecek.

– Bu durumda, dedi Jean-Baptiste. Ben de gitmiyorum. Necâşinin çıbanlarını tedavi edecek başka birini bulun!

– Biraz saygılı olun, Poncet, bir kraldan bahsediyoruz.

– Evet, bir kral ve çıbanları! İkisini de şifalı ellerinize terk ediyorum.

Jean-Baptiste eğilerek selam verdi ve kapıyı açtı.

–Poncet! diye haykırdı konsolos. Artık yeter! Yaptığınız sürekli şantajla haddinizi aşıyorsunuz. Kapıyı kapatın ve beni dinleyin.

Hekim kapının ağzında durdu.

– Sekiz gündür bize her istediğinizi yapıyorsunuz. Her şeyin bir sınırı var. Resmen söylüyorum, bir kez daha: eviniz için ne yapmanız gerekiyorsa yapın, teklif ettiğiniz ve kabul edilmesi imkânsız olan şey dışında. Sonra Habeşistan'a gidin! Aksi halde...

– Aksi halde?

– Aksi halde sizi derhal tutuklatırım. Bu şehirde yaşayan uyruklarımız üzerinde devletimizin gücünü ben temsil ediyorum. Ve hiç tereddüt etmeden bu yetkiyi kullanırım.

– O zaman beni tutuklayın, hemen şimdi!

– Beni kıskartmayın! diye bağırdı konsolos.

Poncet, kelepçeleri bekler gibi bileklerini uzatmıştı.

– Evet, ne bekliyorsunuz?

Gürültüye koşan Macé ve Rahip Brèvedent araya girerek iki öfkeli adamı yatıştırdılar. Poncet evine gitti. Gitmeden önce konsolosa kararının değişmeyeceğini ve düşünmesi için yarın sabaha kadar zaman tanıdığını söyledi.

De Maillet son olayla bitkin düşmüştü. Sekreterine ve Cizvit'e olanları anlatmadı ve hemen yatıp dinlenmek için dairesine çıktı. Karısı konsolosu böyle sarsılmış görünce merak etmişti, yanına gitti. Onu, yatakta başı, üst üste konulmuş iki yastıkta, sırtüstü uzanmış buldu. Ve De Maillet, karısına genç adamın saygısız teklifini anlatınca biraz rahatladığını hissetti.

Hiç kimse konsolosun karısının onursuz bir insan olduğunu söyleyemezdi. Soyağacı hakkında en az kocası kadar iddia sahibiydi. Ama kadınlar genelde zorunlu olan ile "az önemli" olanı ayırt etmeyi çok iyi bilirler. Usul usul, dikkatli bir özenle, kocasına, Poncet'nin bu son talebini kabul etmekle, ısrarla reddetmekten çok daha az zarar göreceğini anlatmaya çalıştı. Otacı gitmediği takdirde konsolosu tedirgin etmeye devam edecek ve sağlığına mal olabilecek karışıklıklara neden olacaktı. Aksine, De Maillet teklifi kabul ederse, bundan kimseye zarar gelmeyecekti.

– O ev boş olacak. Herkes evin bitkiler ve botanik kitaplarıyla dolu olduğunu biliyor. Alix'i, bitkileri inceleme bahanesiyle, Rahip Gaboriau'yla beraber gönderebiliriz; hiç kimse bunda bir kötülük görmez. Kızımız için de iyi olur; arada bir evden çıkmak ve bir şeylerle meşgul olmak iyi gelir ona.

– Şu da var, kızımızı nasıl bu kadar iyi tanıyabiliyor? dedi konsolos yattığı yerden doğrudan. Bu evde bizden habersiz bir şeyler mi oldu?

– Endişelenmeyin efendim. Kızımız çok ciddidir, ahlaklıdır, ben bunun tanığıyım. Kızımızla bir kez konuştu, o da yanımdayken.

Ve kısaca bahçedeki rastlaşmayı anlattı.

– Bitkilere duyduğu ilgiyi o gün keşfetmiş olmalı. Ben de onun fikrine katılıyorum. Saksılardaki çiçeklerimden biri sıcaktan, susuzluktan sararınca Alix'e veriyorum. Odasına alıyor ve birkaç gün sonra çiçeklenmiş olarak bana geri veriyor.

Karısı konuşmayı o kadar ustalıklı yürüttü ki konsolos sonunda ona hak verdi. İçinden, Poncet'nin bu yolculuktan dönme şansının kesinlikle bulunmadığını söylüyordu kendine. Teklifini bazı onursuz ve ahlaksız niyetlerle yapmış bile olsa, niyetlerini gerçekleştirme şansı asla olmayacaktı... Bu son engeli de aşmış olmanın rahatlığıyla –ki bir ölçüde onun eseri– Jean-Baptiste'e bir mektup yazarak Nübyeli hizmetçiyle gönderdi: "Kızım bitkilere bakmak üzere her sabah Rahip Gaboriau'yla birlikte evinize gidecektir. Artık en kısa zamanda yola çıkın."

Habeşistan'a yolculuk

Birinci kısım

Güneş Kral'ın Habeşistan heyeti, bir pazartesi sabahı saat on birde yola çıktı. Hacı Ali, başında yepyeni muslin bir türban, devesinin üstünde önden gidiyordu. Arkasında, eşkin giden atının sırtında Jean-Baptiste, abadan beyaz bir harmaniye bürünmüştü. Ve sözde Joseph, sahte uşak Cizvit rahibi, yüzü kocaman bir hasır şapkanın gölgesine saklanmış, şehir çıkışında katırının üstünde onları bekliyordu. Beş yük hayvanı, develer, katırlar, bir avuç Nübyeli kölenin koruması altında eşyaları taşıyordu.

Mümkün olduğunca dikkatli davranmak için, dün akşamkinden başka Konsolosluk'ta vedalaşma olmamıştı. Jean-Baptiste, sabah dokuzdan önce, ötekilerle buluşmak üzere giderken Konsolosluk'un önünden geçmişti. De Maillet ve karısı balkodan ona el salladılar. Büyük olasılıkla geri dönemeyeceği bir yolculuğa çıkan zavallı çocuğa, neredeyse şefkatle, gözlerinde minnet yaşlarıyla el sallamışlardı. Aslında bu iki ihtiyar baykuş, Jean-Baptiste'in umurunda bile değildi, Alix'i pencerelerden birinin arkasından görebilme ümidiyle bakıyordu.

Sonra sıra Türklerle vedalaşmaya geldi, sevgi gösterileri arasında, uzun bir veda oldu bu. Kervana gerekli bütün izin belgelerini veren paşa, hekiminin gidişine çok üzülmüyordu. Onun dediklerini yaparak iyileşmeye alıştı. Ne var ki bu kez yazdığı reçete acıydı. Hüseyin adındaki paşa elli yaşlarındaydı, çok zorlu mücadelelerle sınırsız zevk âlemlerinin birbirini takip ettiği bir hayatla epey yıpranmıştı. Mısır pek hoşlanmadığı, en zor yönetilen ülkedi onun için. Milisler ile yerel derebeylerin entrikaları onu yoruyordu. Bıkkınlık ve ilgisizlik dönemlerini – bu dönemlerde kargaşa inanılmaz boyutlara ulaşıyordu – öfke ve acımasızlık dönemini izliyor, düşmanlarının çevirdiği dolaplardan usanarak birkaçı-

nın kafasını uçuruyordu. Poncet'nin yatıştırıcı telkinleri bu değişkenliği epey azaltmıştı: onun sayesinde daha az kargaşa ve daha az mahkûm oluyordu. Ama bütün bunlar Allah'ın takdiriydi ve paşa kadere karşı çıkmak istemezdi.

Jean-Baptiste'in tedavi ettiği Türk ve Arap, başka zenginler de hayırlı dönüş dileyerek içi para dolu keseler armağan ettiler. Ama Kahire'nin yoksul halkı da, boynu büküklerden yardımını esirgemeyen hekimin gidişine en az onlar kadar üzülmüştü. Yolculuk haberini alan, sakatların, dilencilerin, sıradan insanların oluşturduğu küçük bir grup, dar sokaklarda yanı sıra yürüyerek onu geçirdi, gölgelerde uyuyan uyuz köpekleri korkutup kaçırttılar; kafeslerin altından başlarını uzatan kadınlar bir an peçelerini kaldırıp baktılar; Jean-Baptiste hepsine döneceğine dair söz verdi ve artık yola çıkabilmesi için peşini bırakmalarını istedi onlardan.

Bu sevgi gösterileri yüzünden yavaşlayan yolcular dolambaçlı sokaklardan geçerek şehirden çıktılar. At üzerinde surlara kadar onları izleyen Juremi Usta, kervanı ifadesiz bir yüzle selamladı. O sert, ciddi Tanrı'nın huzurunda gevşemek olmaz! Jean-Baptiste her gün, fikrini değiştirip değiştirmediğini sordu ona; o da her gün arkadaşına artık kendisini düşünüp, üzülmemesini söyledi cevap olarak. Sonuçta, hayatın aynı sefalette bir an yollarını birleştirdiği iki maceraperesttiler, şimdi her biri kendi yoluna devam edecekti. Jean-Baptiste yolundan sapamayacak kadar kararlıydı; arkadaşının da başka türlü hareket etmesini gerektiren özel nedenleri vardı. Kabullenmek gerekiyordu. Böylece Juremi Usta, Jean-Baptiste'in elini kendi kocaman, dört köşe elinde sıkarken çok da heyecanlı görünmedi. Belki her zamankinden biraz daha uzun tuttu avucunda ve tek kelime söylemeden gitti.

Küçük kervan şehirden çıktı; Joseph'i Firavunlar Sukemerî'nin kemerlerinden birinin altında buldular. Saat öğleden sonra üçtü. Güneş taşları sarıya boyamıştı. Doğuya doğru yürüdükçe, arkalarındaki gölgeleri uzuyordu. Nil'i, belden yukarıları çıplak Arapların kürek çektiği iki büyük tekneyle geçtiler. Korkan develer kenevirden örülmüş yularlarını zorluyordu. Nehrin ortasında sular akşam saatinde mürekkep rengine dönüşmüştü. Kıyıda, uzakta, Kahire'nin kül rengi yığını görünüyordu, Osmanlı minareleriyle; karşı kıyıdaki palmiyelerin koyu renkli perdesinin ardında, piramitlerin gölgeleri, sıradağlar gibiydi. Gece inerken Gize köyüne geldiler, daracık sokaklar, yağ kandillerinin sarı ışıklarının görüldüğü kerpiç evlerin arasında dolaşıyordu.

Hacı Ali'nin yeğeni onları, ortasında bir mimozanın yükseldiği,

büyük, taş döşeli avlusunda ağırladı. Evin çatısındaki terasta uyuyabileceklerdi. Kahire şimdiden uzaklarda kalmıştı, gece ay-sız, kapkara ve serindi. Çok rahat uyudular.

Ertesi sabah erkenden tekrar yola koyuldular. Nehir boyunca, yemyeşil bir kumaş gibi gözü okşayan nihayetsiz bir ova uzanıyordu, şurasında burasında dört köşe, koyu renk yamalarla. Binlerce köylü, tek başına ya da rengârenk gruplar halinde, yeni ekili tarlalarda iki büklümdü. Bazıları yollarda öküzleri güdüyor ya da omuzlarında karasabanlarını götürüyorlardı. Kervan bu bereketli ovanın ortasından geçti ve piramitlerin yanında çöle ulaştı. Sabahın ılık sessizliğinde ağır ağır yürüyerek önlerinden geçtiler. Jean-Baptiste Kahire'ye geldiği günden beri, hayal kurmak için sık sık buraya geliyordu. İki kez Keops'un tepesinde güneşin doğuşunu beklemişti. Sfenks'in yanına gelince usulca kervandan ayrıldı ve kumdaki devin çevresinde dolaştı. Arapların Ebü'l-hevl, "Korku Babası" dedikleri ve ölümden korkar gibi korktukları yüze bakmak için durdu, iri, kapkaranlık gözlere, gözlerini dikerek konuştu:

– Tekrar görüşeceğiz, yemin ederim.

Sonra, atını dötrnala kaldırarak, kervana yetiştı.

İkinci gece, postlara sarınarak, açık havada uyudular, çölü ekili topraklardan ayıran sınırda. Sonra, Menfelut'a ulaşacakları güne kadar iki hafta boyunca deveçilerin alışılmış yürüyüş ritmiyle yol aldılar; sabah güneşle uyanmak, çalı çırpı alevinde ısıtılmış çok şekerli bir bardak çay içmek, hayvanları yüklemek, sessiz adımlarla, neredeyse hipnotize olmuş gibi, uykuda gibi yürümek, yürümek, gecelenecek bir yer aramak, yükleri indirmek ve uyumak.

On dört günlük yürüyüşten sonra ulaştıkları Menfelut, topraktan pek az yükselebilen, alçak, taş evleriyle büyük bir şehirdi, bu haliyle çölden çıkmışa benziyordu. Ama şehre girince istedikleri her şeyi buldular ve üst katını gezginlere kiralayan bir Yahudi tüccarın evine yerleştiler.

Onları Nübye'ye götürecek olan büyük kervana burada katılacaklardı. Hacı Ali kervanın "bugün yarın" geleceğini söylüyordu. Ama bu çöllerde "bugün yarın" sözü, "bir gün gelir"den biraz daha ümitlidir, olsa olsa. Günler geçti ve sıcakın boğduğu bu küçük şehirde uyuşuk bekleyiş sürdü.

Jean- Baptiste, yolda karşılaşacakları varsayılan tehlikelerden çok, bu uzun yolculuğu birlikte yapacağı insanları düşünerek kaygılanıyordu. Hacı Ali, develerinden daha konuşkan değildi. Günlerini, ince, sivri bir tahta çubukla kararmış dişlerini karıştırarak ge-

çiriyor, yediği yemeklerden kalmış küçücük bir parçayı çıkarmayı başardığında gürültüyle nefes vererek, yüksek sesle Peygamber'e şükreliyordu. Poncet'nin her sorusuna "Allah'ın dediği olur" diye cevap veriyordu. Yolculuk hakkında, Habeşistan ya da imparator hakkında en ufak bir bilgi vermiyordu. Jean-Baptiste çoktan anlamıştı, bu yolculuğu konsolosun baskısı ve cazip kazanç hesaplarıyla kabul eden deveci, hekim olarak ona güvenmiyordu ve sinamak için ne olduğunu bilemediği bir fırsatı bekliyordu.

Rahip Brèvedent'la ilişkisi biraz daha rahattı. Hacı Ali'nin yanındayken Jean-Baptiste sözde uşağına sadece kısa emirler vermek zorundaydı; "uşağın" gözlerini başka yöne çevirerek katlanabildiği emirler. Ama Menfelut'taki avare bekleyiştten yararlanarak bitki aramaya giderken rahibi de götürüyordu. Böylece bazen Nil'e doğru yürüyorlardı, orada, balçık düzlükte, tanımadıkları saz türleri ve kanallarda suyosunları buluyorlardı; bazen de kalın yapraklı bitkiler topladıkları çöle gidiyor, orada akreplerin dövuşünü seyrediyorlardı. Rahip Brèvedent'ın gerçek bir bilgi birikimine sahip olduğunu hemen fark etmişti. Jean-Baptiste eşyaları arasında zengin bir Türk'ün hediye ettiği küçük bir sekstantı da getirmişti. Cizvit ona aletin kullanılmasını öğretti ve neredeyse özür dileyerek, bu dersi astronomi bilgileriyle tamamladı. Niha yet epey samimi olduklarında, Brèvedent, her zamanki olağanüstü alçakgönüllü tavrıyla bir itirafta bulundu:

– Aslında bir ara; ah, eskiden, gençken tabii, uzun yıllar önce bir makine yapmışım, bir devridaim makinesi. Üstünde durulacak bir şey değil, ama fizikçileri hep meşgul etmiştir. Hatta bir maket bile yaptım, metal ve tahtadan...

Jean-Baptiste heyecanlanmıştı, ayrıntıları sordu.

– Tam olarak hatırlamıyorum, dedi rahip. O kadar uzun zaman oldu ki.

Sonra, kızarak devam etti:

– Akademi dergisi planlarımı yayımlayarak beni onurlandırdı.

Astronomiyi uçarılık olarak gören, hüzünlü bir Cizvit'ten daha keyifli bir yol arkadaşı bulunabilirdi, ama onunla bağdaşmak gerekti ve dostluklar kurmadan yaşayamayan Jean-Baptiste yüreğindeki sıcaklığı Brèvedent'a sundu. Akşamları, iki eski dost gibi yan yana, gömlekleri terden sırtlarına yapışmış olarak, ellerindeki sepetlerde yeni keşfedilmiş otlarla, bütün gün birlikte içip bitirdikleri suyun boşalmış deri tulumu sırtlarında, yorgun dönüyorlardı. Şehir kapıları görününce, asık yüzü efendi-uşak oyunu başlıyordu yeniden.

Poncet, artık, ne kadar değerli niteliklere sahip olduğunu öğrendiğinden Brèvedent'in, bu iyi yetişmiş soylu, kültürlü, nazık, ama sağlıksız adamın koşturduğunu, nefes nefese, su dolu kovaları taşıdığını, ona aşağılık biriymiş gibi davranan Hacı Ali'ye boyun eğdiğini gördükçe kahroluyordu. "Böyle bir aşağılanmaya nasıl katlanabiliyor" diye düşünüyordu. "Yıllarca üstün zekâsıyla, özgürce yaşamaya alışmış bir insan için bu durum daha da acı olmalı!"

Ama, bu arada, yolculuklarının amacı da aklından çıkmıyor, kaygılanıyordu, çünkü büyük kervan bir türlü gelmiyordu ve bu gecikme arzu edilmeyen sonuçlar doğurabilirdi.

* * *

Alix, başlangıçta, hiç beklemediği bir görevin kendisine verilmesine şaşırır. Babası ona her şeyi anlattı; birkaç saniye düşündü, sonra inanılmaz bir mutluluk duydu. Bütün sabahı, odasında serinetini çalıp, şarkı söyleyerek geçirdi. Bir görev! Hayatında ilk kez biri ona, doğrudan ona bir sorumluluk veriyordu. Bütün duvarları kabul olunmuştu. Hücresindeki bir mahpus gibi dört duvarı arasında dolaşıp durduğu bu evden çıkabilecekti sonunda. Daha da önemlisi, sadece kendisinin olan bir yere gidecekti, ev boştu çünkü. Babasının ona anlattıklarıyla o ev, eşyası, bitkileriyle merakını uyandırmıştı. Ama bu sevinç, biraz da kaygıyla karışıyordu aslında; görevini gerektiği gibi yerine getirebilecek miydi ? Orada, onu yabancı, hatta düşman varlıklar beklemiyor muydu ? Bitki bile olsalar yabancı birtakım canlılar... Anlaşamayacağı, tanımadığı canlılar; ölebilirlerdi. Tehlike korkulacak kadar büyüktü, ama Alix, için için kendine güveniyordu. Zaten bunlar, büsbütün yabancı bir mekânda olup bitmeyecekti. Ev Jean-Baptiste Poncet'nin eviydi. Böylece onun yaşadığı yere girebilmiş olacaktı; gidişinin ve suskunluğunun hissettirdiği derin hayal kırıklığına rağmen, bu eve karşı da, sahibine duyduklarına benzer duygular besleyeceğini biliyordu.

Bu görevi çok da keyifle kabul etmemiş olan Rahip Gaboriau, kervanın yola çıktığının ertesinde Alix'i almaya geldi: bitkilerin uzun süre bakımsız kalmaması gerekiyordu. Konsolos bir araba verdi ve iki dakikalık yola böyle gittiler. O sabahtan itibaren De Maillet, bütün konuklarına, kızının Rahip Gaboriau'yla birlikte otacıların eski evinde bitkilerle ilgileneceğini anlatmaya başladı. Olayı herkesin bilmesini, yani doğal karşılanmasını sağlamak istiyordu. Cizvit arabayı Poncet'nin evinin önünde bıraktı ve anah-

tarın kendisinde olduğunu da gizlemedi. Juremi Usta'nın ini olan ilk odaya girdiler. Protestan, gitmeden önce odaya biraz çekidüzen vermiş, yatağını bir yere saklamış, bulaşıkları yıkayıp kaldırmıştı. Odanın ortasındaki masanın üzerinde Rahip Gaboriau'ya yazılmış bir mektup vardı. Rahip mektubu genç kıza okuttu, çünkü bozuk gözleri için ışık yeterli değildi. Mektupta Cizvit'in ilerlemiş yaşı yüzünden üst kata çıkmaya mecbur olmadığı yazılmıştı; ona giriş katında, kendisinin de fark edeceği gibi, rahat bir şezlong hazırlanmıştı. Ve bu nazik özene ilave olarak, otacılar, altında musluğu olan küçük bir cam damacanada ağırlarını dindirecek bir karışım bırakmışlardı Cizvit'e. Günde bir bardak içmesi yeterliydi. Üst katta, genç hanımefendi, iki büyük kitapta bitkilerin bakımı için gerekli bütün bilgileri bulabilecekti.

Rahip ilacının tadına baktı ve yüzünü mutlu bir ifadeyle buruşturdu.

– Acı mı? diye sordu Alix.

– Bu bir ilaç güzel kızım; acı da olsa içmek gerek!

Karışım, işinin ehli olanlar tarafından hazırlanmamış olsa Rahip Gaboriau bunun sıradan bir içki olduğunu düşünecekti. Bardağını içip bitirdikten sonra şezlonga uzandı ve öğrencisine, yukarı çıkıp işe başlamasını söyledi.

Alix üst kata çıktığında babasının birkaç gün önce anlattığı gibi, birçok başka duygunun yanı sıra, bu sera evin inanılmaz bolluk ve zenginliğini keşfederek gözlerine inanamadı. Bitkiler bütün gece nemli soluklarını vermişlerdi. Odada hapsolmuş hava taze kesilmiş ağaç ve çiçek kokularıyla ılık ve rutubetliydi. Çatıda kuşlar cıvıldaşıyordu.

Genç kız, saksılar arasındaki daracık yolda ağır adımlarla yürüdü. Parmak uçlarıyla dallara dokunuyordu, masaya kadar geldi, taburelerden birine oturdu. Gerçekten olağanüstü bir yerdi burası, tıpkı bunları yaratan ve şu anda, burada olduğu hissine kapıldığı o genç adam gibi. Bir an daldığı rüyadan ona görevinin gereklerini hatırlatan iki büyük kitabı görerek uyandı. Birinci cildi açtı. Yirmi yıl önce Hollanda'da basılmış, çok ciddi görünümlü, Latince bir botanik kitabıydı. Kalınlığını görünce bir an ümitsizliğe kapıldı. Hepsini okuyup, anlayacağı süre içinde bitkiler çoktan ölmüş olacaktı. Ama ilk sayfaları karıştırırken, sayfa şeridi gibi küçük, ucu dışarı taşmış bir kâğıt parçası gördü, üzerine tüy kalemle şu sözler yazılmıştı: "Büyüklerle her sabah bir küçük kova, küçüklerle bir bardak ve etli bitkilere haftada yarım bardak su verin. Sonra, içinizden nasıl geliyorsa öyle davranın. Ve özellikle

de konuşun onlarla, bir gün benimle konuşacağınız gibi... Jean-Baptiste”.

Alix birden kahkahayla güldü, sonra eliyle ağzını kapattı, ihtiyar rahibin dikkatini çekmekten korkarak. Ama aşağıdan sadece uyuyan birinin düzenli solukları duyuluyordu. Alix kâğıdı katladı, bir etajerdeki iki kitabın arasına sakladı; verilen o çok basit ve çok hoş programı uygulamaya girişti.

İkinci kısım

Misyonun yola çıkışından iki gün sonra, De Maillet, Konsolosluk'ta, adının Rahip Pasquale olduğunu söyleyen garip bir konuğu ağırladı.

Kabul salonuna girer girmez, konsolos ürperdi. Bir Kapuçin keşişiydi, tarikatının cüppesiyle, belinde bağlı kalın ip ve sırtındaki kapüşonuyla. Bol giysinin içinde vücut çizgileri seçilemiyordu, ama geniş omuzları, uzun, iri gövdesi ve nasırlı elleriyle adam, tarikata girmiş eski bir oduncuya benziyordu. Kocaman köşeli bir kafa, kıvrıcık, kara bir sakal ve küçük, sabit bakışlı fazla parlak gözler, görünüşünün korkunçluğunu daha da artırıyordu. Abartılı bir İtalyan vurgusuyla, r'leri yuvarlayarak konuşuyor ve Fransızca kelimeleri etten yağları ayıklayan bir kasabın sertliğiyle ikiye üçe bölüyordu.

– Cemaatimizin başrahibiyim, dedi, konsolosu selamladıktan sonra.

“Bu hödük başrahipse” diye düşündü konsolos tiksintiyle, “ötekiler nasıldır, kim bilir!”

Keşiş, doğrudan konuya girerek, Konsolos De Maillet'nin Habeşistan'ın necaşisine bir mesaj götürmekle görevlendirdiği adamla görüşmek istediğini söyledi.

Konsolos, anlamazlıktan gelerek, bu sözlere şaşmış göründü. O zaman Kapuçin, cüppesinin altından bir kâğıt çıkararak, konsolosun Poncet'ye emanet ettiği ve üzerinde Fransa Krallığı'nın mühürleri bulunan mektubun birinci paragrafını okudu. Konuşmaya tanık olan Macé, De Maillet'nin bayılacağını sandı bir an, konsolos bembeyaz oldu. Sonra kendini topladı ve keşişe, bu belgeye nasıl erişebildiğini soracak gücü buldu.

İtalyan keşiş bozuk Fransızcasıyla:

– Bu belgeyi sizden aldık, dedi, dişsiz ağzını gösteren geniş bir gülümsemeyle.

– Ben size böyle bir belge vermedim !

– Sizin sekreteriniz, sanırım şimdi burada gördüğüm yardımcınız, çevirisini rahiplerimizden birine, Rahip François'ya yaptırmadı mı ? Rahip François'yu tanıyorsunuz değil mi ?

Konsolos, Macé'ye döndü ve öldürecekmiş gibi baktı. Mümkün olsa şu an parçalayabilirdi onu. Bu o kadar büyük, o kadar bağışlanmaz bir hataydı ki, yeterli cezayı bulmak bile olanaksızdı. Konsolos, Macé'ye mektubun çevirisini, Eski Kahire'de mezbanın arkasındaki bir sokakta oturan, Ortadoğu dilleri uzmanı ihtiyar Maruni Rahip François'ya göstermesini emretmişti. Ve bu beceriksiz, bu salak, rahipleri birbirine karıştırmış, o zararsız, yaşlı Doğulu rahip yerine, bir Kapuçin'e gitmişti.

Öte yandan, Macé için de, bir an ona diplomatik bir bilmece gibi görünen olayın sırrı –yazık ki çok acı bir biçimde– çözülmüştü böylece. Konsolosun, özel bir çaba harcayarak yolculuktan uzak tuttuğu Kapuçinleri necaşiye yazdığı mektup konusunda bilgilendirmiş olması Macé'ye, bu acemi, tecrübesiz yabancı diller uzmanı çocuğa, Doğu'daki usta yöneticilerin Makyavelizminin ispatı gibi görünmüştü. Oysa korkunç gerçek ortaya çıkmıştı işte...

Bu arada De Maillet zihnini toparlamaya çalışıyordu. Önce, elinde böylesi bir koz bulunan bu cüppeli kalasın ne istediğini anlaması gerekti. Yazdıklarını hatırlamaya çalışan konsolos, necaşiye gönderdiği mektupta Cizvitlerden hiç söz etmediğinden emindi, bunu düşünerek ferahladı.

– Elçi göndermek çok iyi bir fikir, diye devam etti Rahip Pasquale, bozuk Fransızcasıyla. Buraya size yardım önermeye geldim. Bütün Mısır'da, hatta Nübye'de kardeşlerimiz var. Size çok faydalı olabiliriz.

Sonra keşiş, tarikatın Habeşistan'la alakalı her konuyla yakından ilgilendiğini söyledi. Bizzat papa, bu kutsal görevi, Habeşistan'a Hristiyanlığı yayma görevini Kapuçinlere vermişti. On beş gün önce, Aziz Francesco¹ tarikatının başrahibine Habeşistan'da Papalık elçisi unvanını bağışlamıştı. Konsolos, XII. Innocentius'un artık ünlü olmuş ikiyüzlülüğünü çok iyi biliyordu. Bu güvenilmez ve entrikacı papa, Fransa kralının desteğindeki Cizvitlere verilen görevi kutsarken, aynı anda rakip bir tarikatın başrahibini Habeşistan'a Papalık elçisi atıyordu. Yani, birbirine karşı hiç de dostça duygular beslemeyen, birbirini hoşgörmeyen iki tarika-

1. Assisili Aziz de denir; Kapuçinlerin de bağlı olduğu Fransisken tarikatının kurucusu. (ç.n.)

tı aynı yere gönderiyordu. Güçlü olan kazansın!

Ama şimdi düşünerek vakit kaybetme zamanı değildi. Konsolos tehlikeyi hissetti ve büyük bir hızla harekete geçti. Gerçekten, böyle zamanlarda kendisini çok takdir ediyordu. Ah! Şu an Pontchartrain onu böyle yüzü altüst, büyük bir üzüntü ve sözüm ona hayal kırıklığı içinde telaşla konuşurken görseydi.

– Tanrım, Tanrım, sevgili konuğum, ne büyük aksilik! Sizi gerçekten de sekreterim vasıtasıyla bilgilendirmek istemiştım. Ama Rahip François sonradan bize cevabınızı nakletmediği için, sizin sadece bilgilennemle yetindiğiniz sonucunu çıkardık. Yolculuğa katılmak istediğimize dair bir işaret almadığımız için de, görevlilerimiz üç gün önce yola çıktı ve kesinlikle onlara ulaşma imkânımız yok.

– Yazık, çok yazık gerçekten, dedi Rahip Pasquale başını sallayarak. Üç beş gün için önemli bir fırsatı kaçırdık. Kardeşlerimizden ikisi necaşiye bir hekim götürmek için bir Arap tüccarla birlikte gidecekti. Adam yok oldu.

– Olacak şey değil! diye bağırdı. Konsolos, ter içindeydi. Sizi anlıyorum, can sıkıcı bir durum!

Avutucu birkaç cümle daha söyledi. Ama Kapuçin boş sözlerle yetinecek adamlardan değildi. Daha fazlasını öğrenemeyeceğini anlayarak, birden kalktı konsolosu selamladı ve gitti.

Hayatta bazı rastlantıların olabildiğini bilirdi Rahip Pasquale ve her şeye şaşmamak gerektiğini öğrenecek kadar çok yaşamıştı Doğu'da. Ama gene de şu kervanın yola çıkışı biraz aceleye gelmiş benziyordu ve konsolos da dürüst olamayacak kadar telaşlıydı. Tahkikatı derinleştirmek için Arap mahallesine daldı.

Keşiş Konsolosluk'tan gider gitmez De Maillet, başını ter içinde bırakan bukleli peruğu çıkarıp attı. Mac'é'ye döndü ve öfkelerini haykırmaya vakit bulamadan sekreterinin kırılan ceviz sesine benzer çatırtılarla birden parkede diz çöktüğünü gördü. Ondan af dileyen affedilirdi. De Maillet onu sadece, iki aylığını keserek cezalandırdı.

* * *

Büyük kervan nihayet Menfelut'a varmıştı. Sabah çok erken, şehir henüz uykudayken geldi. Bir önceki akşam, geniş pazar meydanı, üç beş sefil köpeğin dolaştığı, kül rengi bir kumla örtülü bomboş bir düzlüktü. Sabah çökmüş develer, kocaman denkle ve korunak niyetine tahta sırtlara gerilmiş tentelerle dolmuş-

tu. Mavi entarili, türbanlı ya da türbanı çözülüp omuzlarına düşmüş insanlar bağırarak dolaşıyordu. Çalı çırpı ateşleri üzerinde teneke çaydanlıklar kaynıyordu. Koyun etlerinin kızardığı ateşlerden, yağla ağırlaşmış, mavimsi bir duman adam boyu yükseliyordu her yanda.

Hacı Ali kervancıyı –Hasan el Bilbesi diye biri– iyi tanıyordu, bu tanışlık ona oracıkta bir alışveriş yapma imkânı verdi. Beş katırı iki deveyle değiştirdi, böylece develerin Kahire’dekinden daha ucuza geldiğini ve çölü geçmelerini de kolaylaştıracağını söylüyordu. Ama yazık ki iki yeni hayvan, katırların taşıdığı yükü ancak taşıyabilecekti. Sonuç olarak Hacı Ali, yüzünde kötü bir gülümsemeyle, Joseph’in bineceği hayvan kalmadığını, Nübyeli kölelerle birlikte yürümesi gerekeceğini söyledi, şu farkla ki, köleler hayvanların yanı sıra, kumda yürümeye alıştıktılar.

Rahip Brèvedent bu yeni aşığılanmayı itirazsız kabul etti. Hatta yol arkadaşının karşı çıkmasına da, kuşku uyandırmamak gerektiğini söyleyerek izin vermedi. Jean-Baptiste, Cizvit’in bu aşığılanmalardan garip bir zevk duyduğunu düşünmeye başlamıştı. Ayrıca, başta ona duymaya başladığı sempati de epey zayıflamıştı. Rahibin bu dostça duyguları gönülsüzce sadece nezaket icabı paylaştığı belliydi. Brèvedent sürekli ihtiyatlı bir mesafede duruyordu. Jean-Baptiste’le dolaşmaktan çok mutlu görünmesine rağmen, genç adamı, onun bu gezintilere çıkmamayı tercih ettiğini anlamıştı. Tek istediği, dua etmek ve imanını güçlendirecek tapınmalarını sürdürebilmek için bir *nopalea*’nın kuytusunda yalnız kalmaktı. Bir gün, kısa bir konuşma aralarındaki farklılığın derinliğini ortaya çıkardı.

Jean-Baptiste’in, tarikata yönelişi hakkında sorduğu soruya, sözde uşağı Joseph:

– Çok açık, diye cevap vermişti. Ben zengin ve tanınmış bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldim. Her şey kolaydı benim için. Benden beklenen sadece öğretilenleri öğrenmemdi. Ve bilimin diliyle bana, ardında saklı olan yaratılışın sırları da verildi. Tanrı inayetiyle beni mutlu etmişti. Bana her şeyi verdi; ben ona şükran borcumu ödemek istedim sadece.

– Benim için hiç de öyle olmadı, dedi Jean-Baptiste. Anasız, babasız, çok yoksul bir çocuktum. Altı yaşında beni bir eczacının yanına çırak verdiler. Kızı, eğlenmek için, köpeğe marifet öğretir gibi, okuma yazma öğretti bana; bakıp, gülmek için! Bütün öğrenimim bu oldu benim. Geri kalanı, kendim öğrendim; yapabildiğim kadar. Yani, sizin söylediğiniz gibi söylemem gerekirse, şunu

diyebilirim: Tanrı hiçbir şey vermedi bana ve benim ona hiçbir borcum yok!

Cizvit ona dehşet içinde, yanında sınıf arkadaşı suçüstü yakalandığı için aynı cezayı yemekten korkan bir öğrencinin korku dolu gözleriyle baktı. Besbelli, hekimi şeytanın ta kendisi, en azından ona tapanlardan biri olarak görüyordu. Kuşkusuz, ilk günden beri var olan bu önyargı, Rahip Versau ile konsolosun bağnaz uyarılarının eseri idi. O gün ilk kez Jean-Baptiste, yalnız olduğunu anladı. Juremi Usta'nın dostluğunu, onu her türlü sahtekârlıktan uzak tutan dürüstlüğünü, gerçeğe olan tutkusunu, gönül zenginliğini ve çok az insanda rastlanan zarif mizah anlayışını acı bir yoksunlukla özledi.

İki gün sonra Menfelut'tan ayrıldılar. Yüz elli kadar hayvandan oluşan kervan, ağır ağır ilerleyerek çölde uzayıp gidiyordu. Hacı Ali, Poncet ve Joseph ortalarda bir yerdeydiler. Doğu yönünde iki mil yol yaptıktan sonra El Kantara kasabasında durdular. Nil'in kollarından olduğundan emin oldukları bir akarsuyu, taş bir köprüyü aşarak geçtiler. Ertesi gece, çölün ortasında, görkemli bir kalıntının yanında mola verdiler. Kalıntı, oturur durumdaki bir firavun heykelinin kol ve bacaklarına aitti; erozyon, başı ve gövdeyi parçalamış ufalamıştı.

Hacı Ali ve Poncet, kervanbaşının ikramı olarak en iyi yerde, taş devin ayak parmakları arasında, kocaman taş bloklar oyularak oluşturulmuş, onları gecenin soğüğundan koruyacak mağaralarda uyuyacaklardı.

Joseph efendileri için yemek hazırlıyordu. Çorbayı karıştırırken Poncet yanına geldi. Yüzünde, her zamankinden daha kaygılı bir ifade vardı.

– Az önce devecilerin arasına karıştım, dedi Cizvit. Konuşmalarına kulak misafiri oldum.

– Evet, ne anlatıyorlardı peki?

– Kervanda bir Frenk daha varmış.

– Ey, bundan daha doğal ne olabilir, dedi Poncet, heyecanlanmamıştı. Tüccarlar düzenli olarak Yukarı Mısır'a ve Nübye'ye gidip geliyorlar.

Cizvit'in davranışları onu gerçekten rahatsız etmeye başlamıştı. Sahte alçakgönüllülüğü, bitmez tükenmez kaygıları, fazla ciddi hali yüzünden, kendini tutmasa, bir tekme de Jean-Baptiste atacaktı adama.

– Ama, düşünsenize, diye inledi Rahip Brèvedent. Bu kadar kalabalık bir kervanda tek başına olsanız ve iki Hristiyan'ın daha

olduğunu bilseniz –çünkü herkes biliyor, değil mi ?– hemen onları bulmaya çalışmaz mısınız ?

– Doğu'ya gelmiş maceraperestler arasında, kendi insanlarına görünmemeyi tercih edenler çoktur, dedi Jean-Baptiste, sabırsız bir sesle.

– O zaman o adamı bulmaya çalışalım. Bizden saklanıyor mu, saklanıyorsa nedeni ne, öğrenmenin tek yolu bu.

Jean-Baptiste sonunda teslim oldu, usanmıştı; ayrıca lanet olası keşişin kuşkuları bulaşıcıydı. Kervanı dolaşp aramaya karar verdiler. Joseph kaşığı bir Nübyeliye vererek, çorbanın dibini tutturmamasını tembih etti. Geceye kadar önlerinde çok az zaman kaldığını ve kervanın büyüklüğünü göz önüne alarak, ikiye ayrıldılar; Cizvit taş devin bir tarafına, Poncet öbür tarafına gitti. Hava hızla kararıyordu. Güneş, ufkun hemen yakınında, şimdiden kararmış çölün sonsuzluğunda kızılışarak batıyordu. Kervan kalabalığının kaldırdığı tozla bin bir yönde kırılan yatay ışınlar, görüntüleri buğulu bir sisle kuşatıyordu. İki adam, kendi yönlerinde, gece ininceye kadar dolaşarak aradılar, Frenk'e benzer bir yüz görmediler. Ama Cizvit tatmin olmanıştı. Rahip Versau, onu, Kapuçinlerin çevirebileceği dolaplara karşı çok uyarık olması gerektiğini söyleyerek uyarmıştı ve Rahip Brèvedent şimdi bu esrarengiz yolcunun ardında onların bulunduğunu düşünüyordu.

Sonraki günler korkunç geçti, bir damla suya rastlamadan taşlık çölleri yürüdüler. Joseph acınacak haldeydi. Sıcaktan bitkin düşmüş olarak, her molada kuruyup çatlamış dudaklarını, Poncet'nin devesinde asılı deri tuluma yapıştırmaya geliyordu. Cizvit'in tokalı pabuçları daha ikinci gün parçalanmış, kor gibi yanan taşlarda yalınayak yürümek zorunda kalmıştı. Bir günde tabanları kanlı yaralarla doldu. Poncet ilaçlarının durduğu deri sandığı açtı, bahtsiz adamın tabanlarına, yaralarını kurutan ve acısını dindiren bir merhem sürdü. Ama ertesi sabah, kalkmaya davrandığında Cizvit bembeyaz kesildi, bayılmak üzereydi. Jean-Baptiste bir günlüğüne kendi atını teklif etti, ama Joseph kabul etmedi ve akşama kadar ses çıkarmadan yürüdü.

“Bu adamda boyun eğme tutkusu var” diye düşündü Poncet, “Gerçekten! Özgürlükten korktuğu kadar hiçbir şeyden korkmuyor.”

Neyse ki, ilerleyen saatlerde gökyüzü bulutlandı; toprağın kavuruculuğu hafifledi; çölün bu bölümü ince bir kumla örtülüydü, çıplak ayaklar için daha yumuşaktı. Gece, konakladıkları yerde Hacı Ali gelerek, bir süre kalacakları büyük vahaya bir günlük

yolda oldukları haberini verdi. Sonra kervanbaşının yemeğine ortak olmak için gitti: Hasan el Bilbesi yaralanan bir deveyi kestirmişti; lifli etini kocaman bir ateşte pişiriyordu.

Ertesi gün hava gene çok sıcaktı, Joseph çok zorluk çekti. Nihayet gece, eskilerin Parva Vahası² Arapların El Vaha dedikleri büyük palmiyeliğe ulaştılar. Kıraç, kayalık, küçük koyların arasında birbirlerine yeşil bir bitki örtüsüyle kaplı daracık geçitlerle bağlı palmiyelikler, bir çeşit takmada oluşturmıştu. Tamamı büyücek bir şehir kadar vardı. Kara topraktan çok sayıda kaynak fışkırıyor, bereketli, boylu, sık bitki örtüsünü besliyordu. Etrafları yassı taşlarla çevrili tarlalar ekilmişti. Sinameki ve ebucehil-karpuzu yetiştiriyorlardı. Palmiyeliklerin ara yollarından, koyu esmer tenli çocuklar geçiyordu, bir kuklalar gibi, başlarında biçimsiz sukabakları taşıyorlar, gülüşüyorlardı. Hacı Ali'nin palmiyeliklerde, tanıdıklarından biri, düzenli müşterilerinden, konuk-sever bir yerli kadın vardı. Poncet'ye içinde yatak bulunan, palmiye yapraklarından yapılmış bir kulübe ayarladı. Bir su birikintisinde sulanan develer, çözülmüş, otlığa bırakılmıştı. Jean-Baptiste yatağını Joseph'e bıraktı ve iki palmiye arasına bir hamak kurdu.

Üçüncü kısım

Büyük palmiyeliğe geldiklerinin ikinci günü Hacı Ali, Jean-Baptiste'in yanına, oturmaya geldi ve dostuk işareti olarak, ona çay yapmayı teklif etti. En az bir saatlik gevezelikten sonra kervancı, hekimden, bir dakika için kulübeye girmelerini rica etti.

– Şuna bir bakar mısın ? dedi deveci, içeri girdiklerinde.

Bir kolunu bol entarisinden çıkarınca; berbat görünen, kabuk tutmuş cüzam yaralarıyla kaplı kolu, omzu ve sırtının bir bölümü görüldü.

– Ne zamandan beri hastasın ? diye sordu Poncet.

– Üç yıl oluyor. Geçip, geçip gene oluyor bu şey.

– Kaşınıyor mu ?

– Çok fena kaşınıyor, gece gündüz durmak bilmiyor. Artık Peygamber Efendimiz kurtarsın beni ! O beni unutursa, kaşına kaşına derilerim yüzülüyor.

Poncet adama giyinmesini söyledi. Tekrar çıktılar, Hacı Ali çaydanlığın başına döndü, Poncet kulübenin girişine yığıldığı eşyasının yanına gitti ve ağzı mantar tıpayla kapatılmış bir şişe getirdi.

– Bu ilacı sabah akşam yaraların üzerine süreceksin. Üç gün sonra bir kez daha konuşalım.

Hacı Ali ellerini öptü, şeyeyi özenle aldı ve gerekli olanı, keyifli olanla birlikte yapmak için, ilacı sürdürmeye Çingenesine gitti.

Uzaktan olanları seyretmiş olan Brèvedent, Jean-Baptiste'in yanına oturmaya geldi. Rahip geçirdiği kötü günlerden sonra kendine gelmişti, ama hâlâ aynı ürkek ve kuşkulu ruh hali içindeydi.

– Neden bu kadar bekledi ? Yaralarını yola çıkmadan önce gösteremez miydi, diye sordu, uzaklaşan kervancının arkasından kötü kötü bakarak.

– Tabîî gösteremezdi. Farz edin, Kahire’den ayrılmamızdan önce tedavimin hiçbir işe yaramadığı belli oldu; yolculuktan derhal ve kesinlikle vazgeçilecekti. Çünkü bundan, necaşiye de iyileştiremeyeceğim sonucu çıkarılacaktı. Şimdi Hacı Ali’ye istediği paraları verdik, artık onun elindeyiz. Bizden kurtulmak isterse, işi kendisi için en faydalı olacak şekilde halledebilir.

Sustular ve Jean-Baptiste karanlık düşüncelerin her zamankinden de daha çok, Cizvit’i pençesine aldığını fark etti.

Gerçek şuydu ki Rahip Brèvedent, Jean-Baptiste’in tıp alanındaki yeteneklerine kesinlikle güvenmiyordu. Bitki keşfine çıktıklarında rahip, otacının bu konudaki eksikliğine tanık olmuştu. Bazen Brèvedent’in ondan çok daha fazla bilgi sahibi olduğu ortaya çıkıyordu. Jean-Baptiste bundan rahatsız olmanışı. “Botanik, tıp demek değildir” demişti. “Önemli olan o kendine özgü heyecan, canlı varlıklar arasındaki duygu alışverişini algılamaya yarayan o yanılmaz ilhamdır, acı çeken insan ile onu teskin edecek olan bitki arasındaki gerekli ve güçlü iletişimi sezinleyebilmektir”.

Brèvedent için bu zırvaların sihirbazlıktan farkı yoktu. Bütün bu saçmalıkların ne şimdi Hacı Ali’ye, ne de yarın necaşiye bir faydası olabilirdi. Ama artık geri dönüş için çok geçti, imkânsızdı ve Cizvit’in kaderi, ne olursa olsun, bu tuhaf otacıya bağlıydı.

Konuyu değiştirmek ve havayı yumuşatmak için Jean-Baptiste sözü palmyeliğin adına, El Vaha’ya getirdi:

– Sanıyorum bu, El Hava sözcüğünün bozulmasından ibaret bir isim. Bu adı, burada sürekli hissedilen serinlik ve palmye ağaçlarını hışırdatan hafif rüzgâr için seçmiş olmalılar.

Brèvedent, tatlılık anlamına gelen halavet sözcüğü üzerinde duruyordu. Bu filolojik tartışmayı bir yerliyle çözümlemeye karar verdiler. İlk karşılarna çıkan elindeki sopayla, hurma yüklü iki eşeği güden bir ihtiyar oldu.

Araplar dillerini sever; hakkında tartışmaktan kaçınacakları hiçbirini bir sözcük yoktur. İhtiyar adam, iki gezginin açıklamalarını gülerek dinledi. Mumyayı andıran, bumburuşuk bir yüzü vardı. İkisi de ayrı ayrı kendi varsayımını anlattığında ihtiyar, elindeki sopa bir floreymiş gibi Brèvedent’in göğsüne dokundu.

– Hayır! dedi.

Aynı sözü Poncet’ye de tekrarladı.

– El Vaha! dedi sonra, kendi söyleyişiyle ve onları ardından gelmeye çağırırdı.

Bir açıklıktan geçtiler, ebucehilkarpuzu tarlasının yanından yürüdüler, ihtiyar adam önde, arkasında Jean-Baptiste, sonra

Brèvedent ve en arkada iki eşek.

Sonunda, siyaha yakın koyu yeşil yapraklı çalıların bulunduğu bir ağaç altında durdular. Elindeki sopayla çalıları gösteren ihtiyar üç kez tekrarladı:

– El Vaha!

Bir çeşit çobanpüskülüydü, sivri, koyu yeşil yaprakları cilalı gibi pırl pırl.

– Musa'nın asası, dedi ihtiyar. El Vaha!

Ve çalıyı gösterdi.

– Halid bin Velid'in bastonu: El Vaha!

– Halid bin Velid kim? diye sordu Brèvedent, utanarak.

İhtiyar kaşlarını çattı. Soru ona affedilmez bir cahilliğin delili olarak görünmüştü.

– Büyük komutan, dedi. Hristiyanları kılıçtan geçiren büyük komutan!

– Gerçek mi? dedi Cizvit; bozulmuştu.

– Eskiden buranın suyu acıydı. Halid bin Velid bastonuyla vurdu kaynaklara. Su tertemiz oldu. El Vaha!

İhtiyara teşekkür ettiler ve sessizce döndüler.

– Evet, dedi Rahip Brèvedent, yol arkadaşını düşüncelere dalmış görerek. Bu bitki size ne gibi doğaüstü haberler gönderiyor?

Jean-Baptiste elini gelişigüzel bir hareketle salladı. Konakladıkları yere gelince vahada tek başına dolaşmaya çıktı.

Bu çalının, Konsolosluk'un bahçesindeki o yapayalnız kaybolmuş, yabancı, garip bitki olduğunu anlanıyordu; küçük bir dal koparmaya davrandığı an Alix'i görmüştü. Bu anı onu tatlı hayallerle sürükledi.

* * *

Alix iki haftadır, her gün buraya geliyordu: çok hoş bir alışkanlık edinilmişti bile. Rahip Gaboriau ilacını içtikten sonra şezlonga uzanıp uyuyordu. Genç kız kuşlarla ve ağaçlarla konuşmaya yukarı çıkıyordu. Jean-Baptiste'in talimini doğru çıkmıştı, her biri için ne yapmak gerektiğini sezgileriyle bulmuştu, küçükleri yüreklendiriyor, en büyüklerin işgalci coşkusunu birkaç bıçak darbesiyle durduruyordu. Kitapları karıştırmaya da zamanı olmuş, asılı bırakılmış kılıçların topuzluklarını ürkek elleriyle okşamıştı. Hamağa uzanma cesaretini bile göstermişti. Bütün bu mekân, her şeyiyle bir yokluğu hatırlatıyordu. Ruh haline göre Alix, bazen izlerini bıraktığı her köşede Jean-Baptiste'i görüyordu. Bazen de

hiçbir yerde onu yakalayamıyordu, başı koparılarak cansız bırakılmış bir gövde gibiydi burası...

İç avluya bakan terasa çıkmayı göze alması için iki haftanın geçmesi, evin ona artık tanıdık gelmeye başlaması gerekti. Bütün pencereler kapalıydı, ama biri arkalarından bakabilirdi. Dedikoduların babasına kadar ulaşmasından korkuyordu.

İlk günler, ancak birkaç dakikalığına çıkabilirdi. Onu görebilecekleri pencerelerin ardında hiç hayat yok gibiydi. Sonunda, bir sandalye çıkarmaya cesaret etti ve sabahlarının yarısını açık havada geçirmeye başladı.

Kervanın gidişinin on beşinci günü, panjurlardan birinin ardından hafif bir ses işittiğinde gene terastaydı. Birden ürktü, dondu kaldı. En iyisinin korkmuş görünmemek, yaptığı kuşku verici bir şeymiş gibi kaçıp saklanmamak olduğunu düşündü. Ses tekrar işitildi. Başından, bir metre kadar yukarıda, terasa en yakın pencereden geliyordu. Birden, bir tek hareketle panjurlar açıldı ve pencerede bir kadın görüldü. Parmağını dudaklarına götürdü, susmasını işaret etti hemen, genç kızın yardım istemek için çığlık atmak üzere olduğunu görerek. Alix sakinleşti, iki kadın bir an birbirlerine baktılar. Pencereyi açmış olan, olgunluk çağına gelmiş görünüyordu: genç kıza, o yaşlarda insanın asla ulaşmayacağını sandığı hayatın uzak kıyılarına çoktan varmış gibi görüldü. Yani, kırk yaşını geçmişti herhalde. Dolgun köylü yüzünde göz okşayan çizgiler, gülümseyen, aydınlık bakışlı gözler vardı; bu gözler, dostlara içtenlikle ve diğerlerine cesaretle ve yoksullara özgü gururla bakıyordu kuşkusuz. Üzerinde basit, kahverengi bir hizmetçi giysisi vardı; yuvarlak, diri kolları, dopdolu bir külahtan taşmış meyveler gibi çıkmıştı giysiden, güçlü omuzları ve ortasında derin bir çizgiyle ikiye ayrılan dolgun göğsü görünüyordu.

– Kardeş! Kardeş! diye sesleniyordu alçak sesle, bir eli hâlâ ağzında, öbür elini sallayarak.

Alix'in rahatladığını görünce, alçak sesle konuşmayı sürdürdü:

– Rahip uyuyor mu, bir bakın!

Genç kız denileni yaptı.

Merdivenden dikkatle inerken düşünüyordu, “Burada bir rahip olduğunu nereden biliyordu bu kadın?”

Rahip Gaboriau rahat rahat horluyordu. Terasa döndü ve başıyla evet işareti yaptı.

– Aşağı iniyorum, dedi kadın, itiraz istemediğini belli ederek.

Genç kız karşı çıkmaya cesaret edemedi. Ve o güçlü, yapılı kadının ayağını pencereden aşırıldığını ve sessizce terasa indiğini

gördü, bir kedinin kıvraklığıyla. Topuksuz sandallarına rağmen Alix'ten daha uzundu. Eliyle hafifçe iki kere vurarak eteğini düzeltti, genç kıza yaklaştı, dostça bir otoriteyle bileklerini kavrayarak kollarını hafifçe yukarı kaldırdı.

– Gerçekten çok güzelmişsiniz! dedi.

Alix birden kıpkırmızı oldu. “Şişko patates” diye geçirdi içinden.

– Onun anlattığından da güzelmişsiniz, diye ilave etti kadın.

Bu yüzde yumuşak, avutucu bir şeyler vardı. Belki gülümsemesinde, gözlerin ve ağzın kenarlarında incecik çizgilerle beliren gülümsemesinde; belki de o çocuksu neşeye sorumlulukların ağırbaşlı ciddiyetini katan gözyaşlarının, çekilmiş acıların bıraktığı izlerde.

– “O” kim? diye sordu Alix.

– Juremi, tabii! dedi kadın.

Alix'in yüzünde engel olamadığı bir hayal kırıklığı belirdi bir an.

– Benimle konuşan o olduğuna göre, dedi kadın bir şeyler gizlediğini belli eden bir bakışla.

Alix'i elinden tuttu, sandalyeye kadar götürdü, oturttu. Kendisi de terasın alçak duvarına oturdu.

– On beş gündür sizi gözlüyorum. Hakkınızda her şeyi bilmem; adınızı, kimi sevdiğinizi, çok büyük bir haksızlık. Ben de size kendimi tanıtmalıyım: adım Françoise, şu penceresinden çıktığım evde oturuyorum. O iki hekim buradayken onların yemeklerini yapıyordum. İşte, bunları öğrenmek içinizi rahatlatmış mı?

– Evet... Hayır... Bilmiyorum, dedi Alix, şaşkıncı.

– Haklısınız, bu biraz zalimce oldu! Çok önceden sizinle konuşmam gerekirdi. İki adım ötemde, böyle tek başınıza burada dolaşıp durduğunuzu görmek hoşuma mı gitti sanıyorsunuz?

Sımsıkı topuzundan kurtulan bir tutam siyah saç alına düştü birden, elleriyle yerine koydu Alix, ev işleriyle kızarmış, kısa tırnakları kırık, ellerini gördü kadının, gene de kadın elleriydi bunlar, damarların kabarmıklığını göstermeyen, gergin, yumuşak cildiyle bir kadının elleri.

– Ama bana hak vermeniz gerek, diye devam etti Françoise. Öyle talimat almıştım. Talimat... neyse, o kadar önemli değildi, insan emirlere uymayabilir. Ama söz vermişim.

– Söz mü vermiştiniz? Neye, kime söz vermiştiniz, peki?

– Juremi'ye. Bana yemin ettirmişti, siz buraya iyice alışana kadar bekleyecektim, sonra da rahibin uyuduğundan emin olacaktım... Sahi, doldurdıkları iksirden var mı daha?

- Damacananın yarısı duruyor.
- Bitmesi yaklaştığı zaman bana hatırlatın, doldurayım.
- O içecekten var mı sizde? diye sordu Alix, iksirin biteceğini düşünerek gelecek günler için kaygılanıyordu.

- İstedığınız kadar. Babanızın bize yirmi kuruşa sattığı en ucuzundan şarap!

Françoise ağzını kocaman açarak sessizce güldü. Dişleri kumsursuzdu, inci beyazlığında, pırlıl pırlıl. Ciddi bir yüz takınarak devam etti:

- Juremi'ye bu konularda yemin ettim. Mektubu sonra verecektim.

- Mektup mu? diye bağırdı Alix, çığlık atar gibi.

Anlayamıyordu; Juremi ve bir mektup. Birden korkmaya başlamıştı.

Françoise susturdu onu; aşağıyı, uyuyanın çıkaracağı sesleri dinledi bir süre. Hiçbir şey olmadığını, genç kızın da heyecandan bayılmak üzere olduğunu görerek elbisesinin kıvrımları arasına elini soktu, bir zarf çıkardı:

- İşte burada! On beş gün beklediniz, iki dakika sabredemiyorsunuz! Alın!

Alix mektubu aldı ve zarfın üzerini okudu: "Bayan De Maillet'ye." Bu, ilk günden beri her gün, tekrar tekrar okuduğu küçük kâğıttaki el yazısıydı, Jean Baptiste'in el yazısı.

Dördüncü kısım

Üç gün boyunca büyük kervan yavaş yavaş derlenip toparlandı. Gececekleri yerler, daha güneydeydi, korkunç bir sıcakla kavruluyor olacaktı. Yeniay büyümeye devam ediyor, çölü aydınlatıyordu. Böylece geceleri yol alma kararı alındı. Her gün öğleden sonra, güneş alçalmaya başladığında hareket edilecekti. Kuyular azalacaktı, yiyecek takviyesi yapılacak yerler de. Sekiz günlük kumanyayla yola çıkmak zorunda kaldılar. Hayvanlar son haddine kadar yüklenmiş olduğundan, Joseph de sırtında bir torba taşıyacaktı.

Hacı Ali'nin ne düşündüğü anlaşılmıyordu. Gidiyor, geliyor, kervanın yüklenmesine nezaret ediyor, emirler yağıdırıyor, kırba-cını şaklatıyordu durmadan. Birkaç kez Poncet'nin yanından geçip gitti, ilacının etkisi konusunda tek söz söylemeden. Hekim, üç gün geçmeden hiçbir şey sormamaya özen gösteriyordu.

Gece serinliğinde yola çıktılar, kervan ağır ağır ilerliyordu. Aydan yere inen toz gibi bir aydınlık her şeyi kuşatıyor belirginleştiriyor, gölgelere garip boyutlar kazandırıyor. Develerin salınışı, insanların suskunluğu, yüzlerce ayağın kumda çıkardığı boğuk, tekdüze ses, ruhları ve düşünceleri sakinleştiriyor, uykuya neredeyse karşı konulamayacak bir özlem yaratıyordu. Uyumak için gayret etmek gerekiyordu.

Şafağın sökmesine yakın, sollarında gökyüzü eflatun bir aydınlıkla renk değiştirmişti ki ilk kuyuya ulaştılar ve çadırları kurdular. Burası bir vaha değildi: üç beş ağaç ve şap gibi tuzlu bir kuyu. Suyun berbat bir rengi ve tadı vardı. İnsanlar yüzlerini yıkamak, serinlemek için kullanabildiler ancak. O suyu içebilmek için ölmeye karar vermiş olmak gerekirdi. Hacı Ali'ye verilen üç günlük tedavi süresinin son günüydü. Çadırlar kurulunca kervan-

cı, Poncet'ye doğru yürüdü, yüzü ifadesizdi, önünden geçti, aptes almak için kuyunun çevresinde toplanmış deveçilerin yanına gitti. Adamlar başlarını açmışlardı, bellerinden yukarıları çıplaktı. Hacı Ali yavaş yavaş soyundu. Üzerinde sadece bol, uzun pamuklu şalvarı kaldı, ayakları da çıplaktı. Yüzüne gözüne su çarptı, ovaladı, tükürdü. Sonra bir eline entarisi ile türbanını, öbür eline çizmelerini alarak Poncet'nin yanına geldi. Poncet, ilacın uygulandığı deri yüzeyinde sadece zor seçilen birkaç kabarcık kalmış olduğunu gördü. Bunun da kısa sürede yok olacağı kesindi. Hasta iyileşmişti. Hacı Ali, Jean-Baptiste'i saygıyla selamladı, entarisini giydi ve seccadesini sereceği köşeye doğru yürüdü.

Sahneye tanık olan Joseph, istavroz çıkararak mırıldandı.

– Tanrım bu bir mucize !

Hekimin başarısını hafife alan bu sözler, Jean-Baptiste'in hoşuna gitmemişti.

– Kabala ne der, bilir misiniz ? dedi. Mucizelere inanan budaladır...

Rahip Brèvedent başını öne eğmişti.

– ... ve inanmayan bir tanrıtanımazdır. Bunları bu gece düşünülürsünüz, yola çıktığımızda.

Sonraki geceler ve günler birbirinin aynı oldu. Çöl gemisi yalnızlıktaki yolculuğunda değişmez ritmine kavuşmuştu. Pek çok kez, sınırsız genişliğin ortasında, sadece çadırların, başlarının üstüne gerilmiş derilerinin gölgesine sığınarak uyurdular. Çadırların altında bir hamam sıcaklığı vardı. İlk günlerin aksine, dinlenme saatleri, gecenin serinliğinde yapılan yürüyüşlerden daha fazla azap vericiydi. Bir başka kuyuya ulaştılar bir süre sonra, suyu tatlıydı, tulumlarını doldurabildiler.

Hacı Ali, hekimin yeteneğini, kendi deneyimine dayanarak kabul ettiğinden beri Jean-Baptiste'e karşı daha saygılıydı. Sohbetlere girişmese de sorularına cevap veriyor, hatta, bazen kendiliğinden, edindiği bilgileri ona naklediyordu. O gün de, yola çıkmadan önce Hacı Ali, Poncet'ye geldi:

– El Vaha'ya kadar kervanda bir Frenk daha varmış, biliyor muydunuz ?

– Bize de söylediler, ama biz görmedik. Kimmiş ?

– Bilmiyorum. Önümüzde gidiyor, iki günlük yolda.

– Yanında kim var ?

– Bir deveye binmiş, bir deve de eşyasını taşıyormuş. Adam yalnız.

Kervancı gider gitmez Joseph haber sormaya geldi. Jean-Bap-

tiste, hem Cizvit'e acıdığından, hem de ümitsizliğinin sinir bozucu görüntüsüne yol açmak için, her şeyin yolunda olduğunu söyledi.

Sıcak ve kahredici mola günleri ve dolunayın kör edici aydınlığında gece yürüyüşleri birbirini izledi. Sonra çınlıplak bir platoya tırmandılar ve bütün bir gece yürüdükten sonra, sabahın ilk saatlerinde, ayaklarının dibinde, tarlalardan yükselen sisler içinde uyuyan Nil'in geniş vadisini gördüler. Nehrin çizdiği kavsın içinde büyük bir şehir vardı. Alçak, toprağa yakın evler arasında bahçelerin yeşilliği ve Aşağı Mısır'daki ok gibi incecik Osmanlı minarelerine hiç benzemeyen, kale burcu gibi kalın ve tıknaz minareler görünüyordu uzaktan. Dungula'ya gelmişlerdi, krallığının ilk şehri. Kervan, şehir duvarlarının önünde durdu. Hacı Ali, Poncet ve üç adım geriden yürüyen uşığı öğle saatlerinde şehre girdiler ve Sennar kralı adına Dungula'yı yöneten prense belgelerini ve armağanlarını sundular.

Prens, canlı renkli kumaşlarla süslü tahtında zor seçilen, sağlıklı, zayıf bir adamdı. Yolcuları büyük bir nezaketle karşıladı. Sonra Poncet'ye, hasta olan kızını tedavi edebilir mi, diye sordu. On bir yaşındaki en küçük kızı kör olmak üzereydi. Ancak bir hizmetçinin yardımıyla yürüeyebilen çocuğu getirdiler. Gözleri sarımsı bir çapakla tamamen kapanmıştı. Vali, bazen geceleri ellerini bağlamaya mecbur kaldıklarını, çocuk kaşımaya başlar başlamaz iltihabın daha da arttığını anlatıyordu. Jean-Baptiste Joseph'ten ilaç sandığını getirmesini istedi. Kırmızı bir toz çıkardı ve çok temiz bir suda eritmelerini istedi. Bu eriyikle, çocuğun gözlerini günde üç kez yıkamaları gerekiyordu, gece yatarken, gözkapaklarının üzerine aynı eriyiğe batırılmış birer parça pamuk koyacaklardı.

Ertesi sabah küçük kızın gözkapakları kuruydu. Üç gün sonra gözlerini rahatça açabildi, görmesinde hiçbir kusur yoktu. Mutluktan uçan vali, Poncet'ye ne isterse yapmaya hazır olduğunu söyledi. Hekim, hiçbir şey istemediğini söyledi, sadece kendilerini korumasını isteyebilirdi. Dungula'da kaldıkları bir hafta süresince olağanüstü itibar gördüler, sarayda kaldılar; konuklara antilop budu ve karıncayiyen kızartması ikram edildi. Suaygırı yanğını yemekten zor kurtuldular, vali buna çok üzüldü, çünkü bu mevsimde çok zor bulunan bir şeydi. Poncet, soylulardan ve ailelerinden birçok hasta tedavi etti. Vali ona bir at ve uşığı için de bir eşek tahsis etti. Şehir çevresinde dolaşabildiler ve kıyı topraklarının bu yöredeki inanılmaz verimliliğini görerek hayret ettiler. Bu-

rada yamaç, nehir yatağından iki, üç metre yükseklikteydi. Toprak, Mısır'daki gibi doğal taşkınlarla sulanmıyordu. Burada insanın el becerisi işe karışmıştı, sudolaplarıyla, içi oyulmuş dev tomruklarla, küçük biriktirme havuzlarıyla, sürekli ve çok zorlu bir çalışmayla sulama sistemi yaratılmıştı. Poncet, saraya dönüşünde hükûmeti övdü ve bu bölgenin yöneticilerine hayranlığını dile getirdi. Küçük adam bu sözlere heyecanla karşılık verdi:

– Eğer kabul ederseniz, bu şehir sizindir. Hekimimiz olarak yanımda kalın, hemen bugün size bu vadide yirmi dönümlük arazi ve toprağı işleyecek otuz aile verebilirim. Şehirde bir eviniz, develeriniz ve Arap atlarınız olur. İnanın, çok mutlu olursunuz!

Hacı Ali, ilk kez faydalı oldu. Valiye nezaketle Frenk yolcunun necaşiye gitmek zorunda olduğunu ve onur verici armağanını ancak dönüşünde alabileceğini söyledi. Bütün Nil halkları için Habeşler “suların efendileri”ydiler, nehrin kaynakları onlardaydı, isterlerse akış yönünü değiştirebilir, hatta komşularını susuz bırakabilirlerdi. Su kaynaklarına hükmeden ülkenin kralını kışkırtmayı hiç kimse göze alamazdı. Vali kabul etmek zorunda kaldı.

Bu arada, Poncet'nin tedavi ettiği hastalardan iyi haberler geliyordu. Her gün, gözle görülür bir iyileşmenin müjdesi duyuluyordu. Rahip Brèvedent, sebebini açıklayamasa bile, kabul etmek zorundaydı; bu genç adamda gerçek bir güç vardı. İnsanlarla, teskin edebildiği acıları süresince sıcak ilişkiler kurabiliyordu, ama bu sıcak ilişki hayatlarının sıradan akışı içinde de devam ediyordu. Bir çocuğun gülümsemesi için ona bakması yetiyordu. Hayvanlar bile onun yanında sakinleşiyordu. Köpekler, insanlardan korkan kimsesiz, uyuz, perişan sokak köpekleri, ardına takılıp, peşinden gidiyordu hiçbir şey vermediği halde. Tanrı'nın bütün yarattıklarıyla bu duygu alışverişi, bu anlaşma Aziz Francesco ve müritlerinin saçmalıklarına çok yakındı, Aziz Ignacio'nun ağırbaşlı ciddiliğine değil. Cizvit'ten, böyle çocuksu, saçma şeylere hayranlık duyması beklenemezdi. Buna karşın, diller gibi, yerel inançlar gibi, yani özetle, hiçbir işe yaramayan bütün bunlar gibi Poncet'nin yetenekleri de gerçek imanın hizmetinde kullanılabiliyordu. Habeşistan için iyi bir anahtardı, sadece onu kullanmak kalıyordu.

Sonunda gidiş için her şey hazırlandı. Son akşam saraya davet edilmişlerdi. Kervan sabah hareket edecekti, çünkü, geçecekleri bölgenin tehlikeleri düşünülerek, gündüzleri yol almayı kararlaştırmışlardı.

Poncet odasında biraz dinleniyordu ki hafifçe kapısına vurul-

du; kuşkusuz, şehirde tedavi rica edecek bir hastadan gelen bir haberdi. Kapıyı açtı ve saçları tıraş edilmiş, yarı çıplak, sümüklü bir küçük çocuk gördü, çocuk bir kâğıt uzatıyordu. Poncet açtı, okudu. Fransızca yazılmıştı:

“Çocuğun götüreceği yere gelin, sizi bekliyorum”.

Mesaj, herhalde yazının tanınmaması için büyük harfle yazılmıştı ve imza yoktu.

Poncet, giriş katında uyuyan Rahip Brèvedent'a da söylemeye karar verdi. Sonra hazırlanmış olduğu sandığını açarak kılıcını aldı, dehşet içinde kalan Cizvit'e uzun hançeri verdi. Çocuğun peşinde akşam karanlığının yavaş yavaş indiği dar sokaklardan geçtiler. Şehir, en ücra köşelerine kadar yaşamaya başlıyordu. Sıcaklığın gücünü kaybettiği, yaralarının havada dolanmaya başladığı bu saatte, insanlar, mahzen gibi serin, kör ve sağır evlerinden çıkarak, bir kapıdan ötekine birbirlerine sesleniyorlardı.

Jean-Baptiste geçtikleri sokakları aklında tutmaya çalıştı, ama sonra ipin ucunu kaçırdı. Sonunda üç ara sokağın açıldığı küçük bir meydana geldiler. Köşelerden birinde, siyah demir parmaklıklı, büyük iki pencerenin ardında, bütün Doğu'da sıkça rastlanan çayhanelerden biri vardı. İçeri girdiler. Çayhane hemen hemen boştu; zeminde ve üç duvarın önündeki sedirlerde kırmızılı mavili yıpranmış halılar seriliydi. Oymalı bakır tepsilerde yağ kandillerinden sıcak bir aydınlık yayılıyordu. İçeri girdiklerinde, yarı karanlıkta oturmuş bir adam ayağa kalktı ve Poncet elini kılıcının kabzasına götürdü.

– Arkadaş! dedi adam.

Poncet bir an dondu kaldı. Karanlıkta, önünde duran uzun boylu gölgeye bakıyordu.

– Bu ses...

Yabancı, masalardaki yağ kandillerine doğru yürüdü, abasını çıkardı, yüzü göründü.

– Juremi Usta! diye haykırdı Cizvit.

Daha ilk sözüyle arkadaşını tanımış olan Jean Baptiste, Juremi'ye doğru atılarak sımsıkı sarıldı ona. Keyif dolu çığlıklar atıldı. Poncet için ortağıyla buluşmanın mutluluğuna, Joseph'in deva olamadığı yalnızlığından kurtulmanın sevinci de ekleniyordu. Juremi Usta kahveleri ismarladı, fincanları pencereden dışarı boşalttı, cebinde taşıdığı yassı bir şişeden beyaz bir sıvı doldurdu. Buluşmaları şerefine içtiler.

– Demek o Frenk yolcu sendin, dedi Jean-Baptiste.

– Mısır topraklarında olduğumuz sürece sizlere görünemezdim.

Ama şeytan, ortaya çıkmam için sürekli dürttü beni.

Artık kandillerin ölgün aydınlığına alışan gözleriyle Poncet, arkadaşının yüzündeki değişikliği daha iyi görüyordu şimdi, zayıflamış, gözleri çukura kaçmıştı.

– Burada da sizin valiyle olan işlerinizi bitirmenizi bekledim ve hareketinizin hemen öncesinde ortaya çıkmaya karar verdim. Ne diyorsun ? Sizinle gelmemde bir sakınca olabilir mi ?

– Ben her şeyi hallederim. Tekrar buluşabildik, bir daha asla ayrılmayacağız.

Buluşmanın keyfini çıkarmaya devam ettiler. Juremi Usta bir kez daha fincanları doldurdu. Bir dikişte içip bitirdiler ve şakalaşarak, gülüşerek konuştular.

– Bana yolculuğunu anlatacaksın, dedi Jean-Baptiste. Bizimle gelmeye ne zaman karar verdin? Menfelut'ta seni göremedik, bunu nasıl becerdin ?

Juremi Usta, içerken bir taraftan da hemen anlatacağını belirtmek için elini sallıyordu. Ama tam o sırada, şenliğin dışında kalmış olan Cizvit'in yüksek sesi duyuldu:

– Affedersiniz, ama dedi. Yaptığınız anlaşmada bu “beyefendinin” de bizimle geleceğine dair bir madde yoktu.

Birden, bir amir tavrı takınmıştı. O bütün emirlere boyun eğen uşak değildi şimdi. Juremi Usta onu şu an fark etmiş gibiydi.

– Bu ne diyor? diye sordu Rahip Brèvedent'a sevgisiz gözlerle bakarak.

– Biz buraya kralın emri ve aziz papamızın talimatıyla geldik, diye devam etti. Bu misyon bize, sadece ve sadece bize verildi. Konsolos yola çıkacağımız gün bunu tekrar söyledi; elçilik heyetimize böyle bilinmedik bir...

Juremi Usta'nın yüzünde birden öylesine korkutucu bir ifade belirmişti ki, Cizvit cümlesini tamamlamayı göze alamadı.

– Çenesini kapatsın, yoksa ben kapatacağım, diye gürlledi Juremi Usta, yumruğunu masaya indirerek. Şangırtılar yükseldi masadan, kahveci koştu geldi.

Cizvit, saldırının yönünü daha sakin görünen ve aslında alınan kararın sahibi olan Jean-Baptiste'e çevirdi:

– Siz bir anlaşmanın şartlarını kabul ettiniz. Ne kadar uzağa gidersek gidelim, bir gün döneceğiz, yani, ümit ederim... Dönüşümüzde yaptıklarımızın hesabını vereceğiz. Bu adamı götürürsek, onun, sizin bilginiz olmadan geldiğine hiç kimseyi inandıramazsınız. Bunun tarafınızdan tasarlanmış olduğunu söyleyecekler, komplo olduğunu...

Juremi Usta bu kez gerçekten böğürdü, aniden elini kılıcına attı. Cizvit'in üstüne yürüyerek:

– Bırak, geberteyim şunu! diye bağırды.

Poncet aralarına girdi. Bağırışmalar devam ediyordu. Meraklılar, pencerelere, kapının önüne birikmişti, bu akıl almaz şeyi; Frenkler arasındaki bir kavgayı görmek için. Jean-Baptiste arkadaşının elinden kılıcını almayı başardı. Onu çayhanenin dibine doğru itti, sonra Rahip Brèvedent'a döndü:

– Yardıma ihtiyaç duyacak bir dostu çölün ortasında kaderine terk edeceğim diye bir anlaşma yapmadım, dedi. Şunu iyi bilin, onun burada bulunuşuyla hiçbir ilgim yok, ama bizimle gelmesi konusunda bütün sorumluluğu üstleniyorum.

Sonra, Juremi Usta'yı kolundan çekerek ve Joseph'i önü sıra dışarı iterek:

– Hemen, şimdi, gerekli belgeleri almak için valiye gidiyoruz, dedi.

Kapı önünde birikenlerin arasından sıyrılarak, onlara gelirken yol gösteren çocuğun peşi sıra kapkaranlık olmuş daracık sokaklardan geçtiler.

Poncet'ye, kızını iyileştiren adama gönül borcu olan vali, istediği yardımı ondan esirgemedi. Juremi Usta için Sennar kralına ve necaşiye birer mektup yazdı. İki yabancıya bu özel muamelelerin yapılmasından rahatsız olan Hacı Ali, gene de meselenin üzerine gitmemenin daha uygun olacağını düşündü. Rahip Brèvedent, Joseph kimliğine dönmüştü, sesi çıkmadı. Alt dudağı iyice sarkmış, çenesinin altı büsbütün gevşeyerek yüzü o her günkü yılgın, mutsuz ifadeye tekrar bürünmüştü. Eskisinden de suskundu şimdi ve Jean Baptiste, o güne kadar kendisine çok az yakınlık gösterdiği halde Cizvit'in, iki dostun buluşmuş olmasından kıskançlık duymuş olabileceğini düşünüyordu.

Her neyse, sahte Joseph bu işten kazançlı çıkacaktı Protestan'ın beraberinde getirdiği iki deveden biri valiye sunulan armağanları taşıdığından, uşak yola bir deveyle devam edecekti.

Hiçbir şey rahibi, Poncet'yle ortaklaşa hazırlandıkları bir oyunla Juremi'nin onlara katılmış olduğu inancından vazgeçiremezdi. Oysa bu düşünce baştan sona yanlıştı. Kervan yürürken, saatlerce bu konuyu konuşma fırsatı buldular. Gerçekte, arkadaşını bu kadar büyük bir tehlike karşısında tek başına bırakmaktan pişmanlık duyan Protestan, hemen o gün yolculuğa katılma kararı almıştı. Ama, konsolosla aralarında birtakım sorunlar çıkartmak ve Jean-Baptiste'i Juremi Usta'nın nefret ettiği bir şeyi yap-

maya, yalan söylemeye mecbur etmemek için, susmayı ve ona Mısır dışında katılmayı tercih etmişti.

Jean-Baptiste, epey önce, esrarengiz bir Frenk'in civarlarında bir yerde saklandığını duyduğunda, bir önseziyle böyle bir şey olabileceğini düşünmüştü, ama son ana kadar gerçeği öğrenememişti.

Juremi Usta'nın arkadaşı gittikten sonra bir gece daha geçirdiği Kahire'den de söz ettiler. Otacı, Alix ve Rahip Gaboriau'yu getiren araba evin önünde durduğunda sokağın köşesini dönüyordu.

Jean-Baptiste:

– Mektubumun ona verildiğinden emin misin? diye sordu, heyecanla.

Beşinci kısım

Şimdi artık tavsiye edilen iksirin ne olduğunu bilen Alix, Rahip Gaboriau'nun ilaç dozunu korkusuzca artırabilirdi. O gün, otacıların evine geldiklerinde ona, bir dikişte bitireceği büyüklükte bir bardak iksir vermişti. Ve rahip beş dakikaya kalmadan uyudu. İlk horultuyla Alix terasa koştu kapalı panjurlara bakarak seslendi:

– Françoise! Gelebilirsiniz.

Panjurlar hemen açıldı ve Françoise terasa, genç kızın yanına indi. İki sandalye getirdiler, yan yana oturdular.

– Evet, dedi Françoise. Dün verdiğim mektup sizi mutlu etti mi?

Alix kızardı. Daha yeni tanıştıkları halde genç kız, yüzüne bu kadar sevecen gözlerle bakan kadına garip bir güven duyuyordu. Sabahın bir türlü geçmek bilmeyen saatleri boyunca Alix, kendisini anladığını hissettiği bu yabancıya açılacağı anı beklemişti.

– Alın, dedi mektubu ona uzatarak. Kendiniz okuyun.

Françoise, Jean-Baptiste'in düzgün yazısıyla dolu sayfaları aldı ve okudu:

Sevgili Alix,

Size bu satırları, götüreceğim şeylerin karışıklığının ortasında, bir sandığa oturmuş, zihnim, bu hazırlığın saçma ve gereksiz kaygılarıyla daha da karışıklaşmışken yazıyorum. Bu, duyguları dile getirmek için çok uygun bir ortam değil. Ama ben bugün bu duyguları, duygularımı apaçık ve net görebiliyorum, tıpkı onların beni şekillendirmeye zorladığı ve düşünürken mutlu olduğum, geleceğe ait tasarımlarım gibi... Tek korkum bunları size böyle birdenbire ve belki de henüz öğrenmeye hazır olmadığınız bir zamanda sunmuş olmak. İşte bu yüzden, mektubumun size biraz gecikerek ulaşmasını istedim, beni bağışlayacağınızı umuyorum. Bu satırları okuyorsunuz: şu halde evime geldiniz, ona

alıştınız; sevgili bitkilerim, ki hepsinde benden bir şeyler vardır, size kollarını açtı; ve nihayet Françoise size göründü ve güveninizi kazana-bildi; buna fevkalade layıktır. Bu şartlarda, Alix, sizinle rahatça konu-şabilirim. Beraber olmasak da aynı mekânı paylaşıyoruz; bizi bir ara-ya getiren dostlarımız var. Asla birbirimize bu kadar yakın olmamıştık: şimdi mesafeler, bir arada olduğumuzda bizi ayıran engelleri ortadan kaldırıyor.

Bu uzaklığın verdiği cesaretle, duygularını basit, kısacık bir itiraf-la ifade edebilirim şimdi. Son günler buna cesaret edemedini, böyle bir şey yapsaydım, sırlarını ele vermiş olurdum. Oysa başkalarına ba-kıyormuş gibi görünsem de sadece sizi görüyordun, başkalarıyla ko-nuşurken size söylüyordun ve düşüncelerimde sadece siz vardınız.

Birbirimize rastlanmamız o kadar yakın bir geçmişte oldu ki, her anı-nı hatırlamamam imkânsız. Kalış Köprüsü'nde sizi ilk gördüğümde gü-zelliğinizle, bütün varlığınıza taşan zarafetle sanki büyülenmiştim. Size yaklaşabildiğim, sizi görebildiğim, bakışlarınızla konuşabildiği-miz andan beri bu hayranlık her gün biraz daha derinleşti. Böylesine güçlü duygulara alışık olmadığım, kendimi bu büyük mutluluğa teslim etmeden önce ürktüm, hatta kendime öfkelen dim. Şimdi varlı-ğınızdan taşan ve beni büyüleyen bütün güzellikleri anlatabilmek için zamanımın olmasını isterdim; şu birkaç sayfa yeterli olamaz. Hepsini söyleyebilme imkânından yoksun olduğum için, hiçbir şey söyleme-meyi tercih ediyorum, söyleyemediklerini olursa bilmediğimi düşün-menizden korkarım. Sevgili Alix, sizin olan her şeyi çok seviyorum ve şunu da söylemeliyim ki, içinizde gizlenen ve yakında başkaldıracak olan o gücü de seviyorum, tutkuyla seviyorum.

Bütün bunları şimdi, uzaklara giderken söylemek neden ? Duygula-rım bu kadar güçlüyse neden gidiyorum ? Ve gittiğim halde, neden di-le getiriyorum ? İşte, şu son günler, hayatında ümitsizliğe en küçük bir yer bile vermemeye kararlı bir insanın öfkeli isyanıyla bunları düşün-düm. Ve bu soruları zihnimde sürekli tartarak sonunda gidişimi mutlu bir yolculuk olarak görmemi sağlayan cevabı buldum. Evet Alix, yan-lış okumuyorsunuz, siz de hak vereceksiniz: bu yolculuk bize bahşe-dilmiş bir şans ! Kahire'de kalmış olsaydın hiçbir şansım olmayacak-tı. Tam tersine, bana verilen görevi başarıyla tamamlarsam, her şeyi ümit etme hakkına sahip olacağım. Zafer beni sizin seviyenize yüksel-tecek ve siz de isterseniz, özgür ve eşit olacağız. Bu görevi sizin için, sadece sizin için tamamlanmaya yemin ettiğimden beri, bu hedefte üs-tesinden gelemeyeceğim tehlike kalmadı. Beni sizden uzaklaştıran her adım size yaklaştırıyor. Yolculuğunu ve görevim konusunda hiç kor-kum yok: geri döneceğim. Tek dileğim dönüşümü bekleyecek kadar

sabırlı olmanız. Biliyorum sevgili Alix, siz bu satırları okuduğunuz sırada geçmekte olduğum uzak topraklarda yanıma gelemezsiniz, ama beni terk de edemezsiniz. Hep yanımda olduğunuzu hissetmek sonsuz bir mutluluk benim için. Ve burada, bu ıssız çölde, her şeyden kurtulmuş olarak, sizi kucaklarına küstahlığını göze alabiliyorum.

– Eh, dedi Françoise, okuyup bitirdikten sonra. Sadece “sizi seviyorum” demek için bir sürü tantana...

– Ama, dedi genç kız, heyecanla. Onunla birkaç kez karşılaştık, doğru dürüst konuşmadık bile.

– Peki insan birine nasıl âşık olabilir, sizce? Hiç hoşlanmadığı birini her gün saatlerce görerek mi?

– Tabii ki hayır! Ama samimi olduğuna... samimiyetine nasıl inanabilirim?

Alix, gece boyunca düşündüklerini dile getiriyordu.

– Böyle bir yolculuğa çıkan bir adamın yalan söylemesi için bir neden olamaz.

– Belki bir çeşit isyan, geçici bir duygusallık, kendini bir roman kahramanı gibi görme isteği... Sonunda, beklememi isterken, ne kaybediyor ki?

– Bu söylediklerinizin bir kelimesine bile inanabiliyor musunuz?

Genç kız önüne baktı, bir an düşünür göründü. Yanağından bir damla gözyaşı yuvarlandı.

– Hayır, inanmıyorum, diye itiraf etti sonunda. Sadece... kendimi aksine inandırmaya çalışıyorum, çünkü bütün duygularım beni sevdiğini söylüyor... benim de onu sevdiğim gibi.

– Bunu kabullenmek çok daha kolay olmaz mı?

– Bu durumda, dedi genç kız, hâlâ düşünüyordu. Ne olursa olsun, ben mutsuz olacağım.

– Ama neden, diye sordu Françoise.

– Düşünün, dedi genç kız, birden heyecanla, yaş dolu güzel gözlerini arkadaşının gözlerine dikerek. Bu yolculuktan dönemese, ömrümün sonuna kadar acı çekeceğim. Dönebilirse...

– O zaman her şey olabilir. Kendisi de öyle demiyor mu?

– Siz babamı tanımıyorsunuz!

“Hâlâ bir küçük çocuk!” diye düşündü Françoise yumuşak bir sesle devam ederken:

– O kadar uzağı düşünmeyin. Şimdilik dönmesini bekleyin. Sonrası için ona güvenin. Kimsenin giremediği imparatorlukların kapılarını zorlamış, adı bilinmedik kralları ikna etmiş, onları

Fransa kralının ve kutsal papanın iradelerine boyun eğdirmiş bir insanın, bir babayı, babaların en inatçısı bile olsa, ikna edememesi mümkün mü?

Alix ona, duymak istediği sözleri kelimesi kelimesine söylenlere minnetle bakan bir insanın güven dolu gözleriyle baktı.

– Her sabah buraya gelin. Konuşur, sohbet ederiz. Vakit daha çabuk geçer, dedi Françoise.

Sonra genç kıızı kollarına aldı, saçlarını okşadı ve üç beş dakika daha ağlamasına izin verdi.

* * *

Sennar'a kadar her şey iyi gitti. Büyük kervan Beyyude Çölü'ndeki on günlük yürüyüşten sonra şehre vardı. Güneye gidildikçe çevre yavaş yavaş yeşilleniyordu. Arapların Rahmetullah "Tanrı'nın merhameti" adını verdiği ülkeye girdiler. Bu merhamet, bu bağışlama suyla geliyordu, burada, Dungula'da olduğu gibi toprağı sulamaya gerek kalmıyordu: sulamayı doğa, tropik yağmurlarla, kendisi yapıyordu. Her yanda yemyeşil otlaklar, özgürce boy atmış ağaççıklar hatta tek tük ağaçlıklar görülüyordu. Göğün bu cömertliği sayesinde köylüler rahatlık içindeydiler, türkü söyleyerek eşeklerini dolaştırıyorlardı.

Başkent Sennar, Habeşistan dağlarından doğup killi çamurlarını buralara kadar taşıyan Mavi Nil'in kıyısında kurulmuştu. Büyük bir tarım ve ticaret merkeziydi, zengin çarşıları, güzel camileri ve kralın yaşadığı büyük sarayla göz okşuyordu. Hepsisi, üzeri kırmızı bir harçla sıvalı taştan yapılmıştı.

Çölün bu son bölümünde yolculuk olaysız geçmişti. Buluşmanın ilk sevinci geçtikten sonra Juremi Usta, yeniden suskunluğa ve gamlı ruh haline gömülmüştü. Cizvit'le aralarındaki, silahları bırakmadan yapılmış bir barıştı. Birbirlerini görmezden geliyorlar, sadece hakem görevi yüklenmiş olan Poncet'yle konuşuyorlardı; iki adam arasındaki bu aracı rolü Poncet için de çok tatsızdı. Ama Joseph'in durumu kuşkusuz çok daha kötüydü. Düşmanı, bir efendi gibi yürürken o uşak olarak aşağılanmış hissediyordu kendini, develerin yüklerini indiriyor, yüklüyor, her molada yemeği hazırlıyor, kuyularda tulumları dolduruyordu. Üstelik Hacı Ali ona doğrudan emirler veriyordu. Poncet ona bunu yapmamasını söylemişti. Ama artık yabancı topraklarda yürüyorlardı ve deveci onlardan korkmuyordu. Dikkatli olmak gerekiyordu. Jean-Baptiste'e gösterdiği sözde saygı kervancının her fırsatta, en küçük kabileler

için bile para talep etmesine engel olmuyor, bunlar yüklü bir toplam oluşturmaya başlıyordu. Beyyude Çölü'nde Hacı Ali, yeni bir şantaj için bir moladan yararlandı. Yanında harmanisine iyice sarınmış, kumdan kızarmış gözlerinden başka bir yeri görünmeyen Hasan el Bilbesi olduğu halde Frenklerin çadırına geldi.

– İki gün sonra Kerri'de olacağız, dedi. Orası çiçek hastalığı için kontrol noktası.

Sennar kralının, bu hastalıktan çok korktuğu için şüpheli yolcuların durdurulması amacıyla karantina noktaları kurdurduğunu anlattı.

– Hasan karantina görevlisini tanıdığını söylüyor. Arapların geçmesini sağlayabilirmiş. Ama adam sizden korkacaktır. Sizi burada bırakıp, yola devam etmek zorunda kalacağız. Ama eğer siz...

– Eğer biz ?

– Eğer siz adamı razı edecek parayı vermeyi kabul ederseniz, bu işi ayarlayabiliriz.

Hacı Ali inanılmaz bir rakam söyledi. Bunu, yerli diliyle konuştuğu Hasan el Bilbesi'yle oynanan bir komedi izledi: adam, hiçbir şeyi kabul etmek istemeyen inatçı bir köylü gibi kafasını sallayıp duruyordu. Sonuçta fiyat indi, ama hemen ödemek zorunda kaldılar. İki gün sonra kontrol noktasına geldiklerinde binaları boş buldular. Kuşkusuz artık çiçek salgınından korkmuyorlardı, karantinayı da kaldırmışlardı. Ama ne Hacı Ali, ne Hasan parayı geri vermeye razı oldu, çoktan paylaşmışlardı.

Sennar'da her şey çok iyi başlamıştı. Mektupları ve armağanları krala vermek için saraya gittiler. Dungula'da olduğu gibi, Poncet'nin hekim olduğunu öğrenen kral, yakınlarından birini tedavi etmesini istedi. Ve o andan itibaren işler ters gitmeye başladı.

Poncet'yi, taht salonuna bitişik başka bir salona alan hükümdar, tanıtma mektubundan otacı olduğunu öğrendiği Juremi Usta'yı da oraya çağırmıştı. Cildi kömür gibi kara çok zayıf bir adamdı kral; küçük gözlerinde, pek çok korkunç eylemin emrini vermiş olan ve bu nedenle her an çok daha korkunç bir intikama kurban edilmeyi bekleyen birinin korku dolu acımasızlığı vardı. Hacı Ali muayeneye alınmamıştı. Poncet ve Juremi'nin iyi bildikleri Arapça'yla olayı bizzat kral anlattı. Muhafızlardan biri salona, on dört yaşlarında olması gereken, iki Frenk'ten de daha uzun boylu bir genç çocuk getirdi. Genç hasta, kralın emriyle sırtındaki siyah, altın işlemeli gömleği çıkardı ve bütün zayıflığıyla çıplak kaldı. İncecik derinin altında bütün kasları, bir makinenin açıkta bırakılmış çarkları gibi belirliyordu. Garip olan şeydu ki genç çocuk, aşı-

rı zayıflığı dışında, gayet sağlıklı görünüyordu.

– Üçüncü karımın oğlu, dedi kral. Ona ne olduğunu anlayamadık. Yedikleri öylece dışarı çıkıyor. Darı yese, darı çıkıyor; koca-darı yiyor, kocadarı yapıyor; et yiyor, et yapıyor...

Sonra, fikirlerini almak için hekimlere döndü.

– Sen ne düşünüyorsun, diye sordu Poncet, Juremi'ye bakarak.

Juremi Usta, Joseph'le aralarında geçen yeni bir tartışma yüzünden bu sabah çok sinirliydi.

– Gayet basit, dedi kibirli bir tavırla, bok yesin !

Jean-Baptiste hiç beklemediği bir anda gelen bu cevabı duyunca birden kahkahayla güldü. Ve hemen toparlandı, ama olan olmuştu. Kral hastasıyla ya da daha da kötüsü, kendisiyle alay ettiklerini sandı. Poncet'ye, eczacının ne dediğini sordu, Poncet önce önemli olmadığını söyledi, sonra bir şeyler uydurdu, ama kralı tatmin edemedi.

Ve durum düzelmedi. Poncet genç çocuğu büyük bir özenle tedavi etti, hemen ertesi gün yediklerini daha iyi sindirmesini sağlayan ilaçlar verdi. Ne var ki kralın güveni, parçalanmış, ama iyice çatlamış bir tabak gibi bir daha onarılmadı.

Ardından, herhangi bir yerde, herhangi bir zamanda hiç sorun olmayacak bir olay yaşandı. Ama, bu o gizli çatlağı parçalanma noktasına getirdi. Felaketin hazırlayıcısı Rahip Brèvedent oldu.

Kervanın önü sıra yürüyen esrarengiz Frenk'in kimliği anlaşıldığından beri Cizvit, bir Protestan'la yan yana yürüme bahtsızlığına rağmen, epey rahatlamıştı; söz konusu kişi bir Kapuçin değildi. Tehlikenin uzaklaştırılmış olduğuna ve Kahire'de erken harekete geçerek rakiplerini geride bıraktıklarına kendini inandırmıştı.

Brèvedent o kadar rahatlamıştı ki, Poncet'ye birlikte, tabii kendisi sahte uşak kimliğiyle olmak koşuluyla, Sennar'daki Kapuçin manastırını ziyaret etmeyi teklif etti; şehirde küçük bir Kapuçin topluluğu vardı. Belki onlardan çevre hakkında bilgi alabilir ve daha da önemlisi, Habeşistan'la ilgili ne dolaplar çevirdiklerini öğrenebilirdi. Poncet kabul etti. Juremi Usta'yı, Hacı Ali'nin onlar için şehirde kiraladığı evde bırakarak, manastıra gittiler.

Bu ülkenin Müslüman kralının başkentinde Katolik manastırının kurulmasına izin vermesi tuhaftı, ancak açıklaması basitti. Kapuçinler kralın karşısına bu misyonu kabul ettirmek için papaya sundukları gerekçelerden çok başka gerekçelerle çıkmışlardı. Roma'da, Habeşistan'dan kovularak bu ülkeye sığınmak zorunda kalmış olan Katolikleri kurtarmak için Sennar'a gideceklerini

söylemişlerdi. Oysa başta kral olmak üzere herkes, bu krallıkta Katolik sığınmacı bulunmadığını biliyordu. Cizvitler Habeşistan'da, necaşiden başkasına –o da kısa bir süre için– Hristiyanlığı kabul ettirememişlerdi. Geldikleri gibi dönmüşlerdi: kendi başlarına. Siyaset ve iktidar gerçeği çok açıktı: Sennar'da Katolikler bulunsaydı kral, kendisine karşı bir ayaklanma hazırlayabilecek olan Hristiyan din adamlarını ülkesine sokmazdı. Hiç Katolik bulunmadığına göre ve gelen Hristiyan din adamları –en ağır cezaları peşinen kabul ederek– tek bir Müslüman'ı bile dinini değiştirmeye teşvik etmeyeceklerine dair yemin ettiklerine göre, çocuklara okul açan, tek tük hasta tedavi eden ve kralının Avrupa'yla ilişki kurnasını sağlayarak Sennar'ı yalnızlıktan kurtaran bu bir avuç iyi niyetli din adamının ülkeye yerleşmesinde bir sakınca yoktu.

Poncet, ardında Joseph olduğu halde, manastırın ahşap kapısını itti, geniş bir avluya girdiler. Kırmızı bir tozla kaplı zeminde, şurada burada, büyük fıçıların içinde, özenle budanmış portakal ağaçları vardı. Konukları karşılayan Kapuçin şaşmış görünmedi. Penceresiz, bütün ötekiler gibi avluya açılan bir mekâna aldı onları. Kayışların örülerek gerildiği taburelere oturdular. Dört rahip yanlarına geldi. Giydikleri, Aziz Francesco müritlerinin cüppeleri, bu dekorda Arapların harnianilerine benziyordu. Boyunlarındaki haçları olmasa, kara sakalları, güneş yanığı koyu esmer tenleri ve Abruzzi köylülerine özgü geniş, sağlam yapılarıyla, Nübye krallığının halkından sanılabilirlerdi.

Rahiplerden biri kendini başrahip olarak tanıttı. ismi Raimondo'ydu. Onun kadar kötü görünen arkadaşlarını takdim etti. Birkaç adım geride duran ve Poncet'ye kuşku dolu gözlerle bakan iki keşişi işaret ederek anlattı:

– Bu iki kardeşimiz bizi ziyarete gelmişler. Dün sabah geldiler, Kahire'den.

– Dün sabah mı, diye bağırdı Poncet. Hangi yoldan geldiniz? Sizi Dungula'da görmemiz gerekirdi.

– Buraya gelen birçok kervan yolu var, dedi Rahip Raimondo. Onlar Nil Vadisi'ni ikinci çavlıana kadar inmişler, sonra kuzeydeki kum çölünü geçmişler.

– Daha uzun bir yol, değil mi? dedi Poncet.

– Mevsime bağlı. Nil taşkın durumunda değilse vadide atla gidilebilir ve hızlı yol alınır.

Jean-Baptiste ne zaman yola çıktıklarını sordu. Onlardan on gün sonra Kahire'den ayrılmış olduklarını hesapladı.

Altıncı kısım

Sahte Joseph, daracık sokaklardan geçerek manastırdan dönerlerken dehşet içindeydi. Rahip Versau'nun yola çıkışlarından önce ona Kapuçinlerin korkunç entrikaları hakkında anlattıklarının en beklenmedik biçimde gerçekleştiğini görüyordu. Ilık gece, görünmez varlıklarla, tehlikelerle doluydu. Cizvit, onları buraya getiren yolculuk boyunca yürüdükleri günleri, geceleri düşünüyordu: bunlar üzerlerine kapanan ve onları aydınlıktan koparan ağır granit taşlar gibiydi. Orada bağırabilir, ölebilirlerdi: kimse imdada gelemezdi. Bu korkunç düşüncelerle rahip, bir balina gibi sesli soluyordu. Jean-Baptiste'i sinirlendirmişti, adımlarını sıklaştırdı ve bu sesleri duymayacak kadar öne geçti. Haksız olduğunu bile bile, bütün suçu onları bu kurt kapanına sokmaktan ibaret olan zavallıya kusuyordu kinini, Kapuçinlerin alçakça şantajlarının yol açtığı bütün öfkesini. Bu biçimde yürüyerek, biri öfkeden çıldırmak üzere, öbürü bütün ümitlerini kaybetmiş, peş peşe Juremi Usta'nın kendilerini beklediği eve geldiler.

Protestan, avluda, hasır sandığa oturmuş pirinç bir fenerin aydınlığında bir şey okuyordu. Poncet ve Joseph karşısına oturdular.

– Kapuçinler her şeyi biliyor, dedi Jean-Baptiste, Brèvedent bitkindi, başını öne eğmişti.

– Her şeyi mi? Yani...

Juremi Usta, gözlerini Poncet'den ayırmadan, çenesiyle Cizvit'i işaret etti.

– Hayır. Neyse ki bunu bilmiyorlar, sanırım...

– O zaman?

– En önemlisini: Fransa'nın elçisi olarak gittiğimizi.

– Onlara, susmaları gerektiğini söylemeliydin, dedi Juremi Usta, uydurma sandalyesinden zorlukla kalkarak; bacakları tutulmuştu.

Avlunun kerpiç duvarları ancak adam boyundaydı. Gecenin bütün sesleri bu yetersiz engeli aşarak kulaklarına ulaşıyordu: uzaktaki konuşmalar, çocuk bağırışları, daha yakından gelen fısıltılar, köpek havlamaları, ayak sesleri... Başlarının üstündeki derin, aysız, yıldızlar serpiştirilmiş gökyüzünde, yükseklerde güçlü bir rüzgâr dolanıyordu.

– Peki, gerçekte, sizden bekledikleri ne? diye sordu Juremi Usta, öylece, ayakta duruyordu.

– İçlerinden ikisini beraberimizde götürmemizi istiyorlar. Bizim Kahire’den ayrılışımızdan iki gün sonra konsolosu görmeye gitmişler; Hacı Ali’nin üstlendiği görevden faydalanma imkânını elden kaçırmak istemiyorlar...

– Peki, önerilerini reddedersek?

– Sennar kralına her şeyi anlatacaklar. Bunun ne anlama geldiğini düşünebiliyor musun? Kral Müslüman. Necaşiye gidecek hekimî ülkesine kabul edebilir de bir Hristiyan kralın elçisine asla geçit vermez.

– Yani?

– Yani, önce tutuklanacağız, herhalde hapse atılacağız. Ve o saygıdeğer Kapuçinler bununla da yetinmeyecekler, anladığım kadarıyla. Halk onlara güveniyor, özellikle de yabancılardan gelecek kötülükler konusunda. Büyücü olduğumuzu söyleyecekler, ilaç şişelerimin durduğu sandık bunun delili olacak kuşkusuz. Kraldan kellelerimizi isteyecekler. O da bu talebi seve seve yerine getirecek.

– Onlara ne cevap verdiniz? diye sordu Juremi Usta.

– Hacı Ali’yle konuşmamız gerektiğini, elimizden geleni yapacağımızı söyledik. Sonuçta, iki gün mühlet istedik.

– Çok güzel! dedi Juremi Usta. O iki günde ne yapacağız?

Poncet, verilecek cevabı olmadığını anlatmak için kaşlarını kaldırdı. Suskun, düşünmeye başladılar. Durum çok kritik olduğu halde Poncet gerçek bir korku hissetmiyordu. Her şeyin kesinlikle kötüye gittiği şu anda, sadece beklenmedik bir tersliğin ortaya çıkışı nedeniyle öfkeliydi; yolculuklarının başarılı bir sona ulaşacağından kuşkusu yoktu. Bu tereddütsüz inancın kaynağı Alix’in hayaliydi belki de.

– Yanımıza Kapuçin’in birini alalım, dedi Juremi Usta, büyük bir ciddiyetle. Sonra buradan uzaklaşınca kesip üç parçaya bölelim.

Rahip Brèvedent dehşetle yerinden sıçradı. Her zamanki gibi Protestan’a hitap edecek yerde Poncet’ye döndü:

– Reformcu Fransiskanleri misyonumuza ortak etmeyi kesin-

likle reddediyorum. Rahibi öldürmeye gelince, bu bir insanın aklına gelebilecek en günahkâr düşünce.

– O halde başka bir teklif yapsın, dedi Juremi Usta, kötü kötü bakarak.

Poncet ayağa kalkmıştı, küçük avluda, karanlığın sınırına kadar gidip geliyordu. Sonra geldi önlerinde durdu:

– Bu akşam yola çıkacağız! dedi.

– Bu akşam mı? diye bağırdı iki adam, ilk kez birlikte.

– Evet, bu akşam! Önümüzde iki gün, iki gece var. Kapuçinlerin casuslarını aldatacak bir şeyler hazırlamalıyız, bizim hâlâ şehirde olduğumuzu zannetmeleri gerek. Ve bu sırada biz, mümkün olduğunca hızlı yol alarak onlarla arayı açarız.

– Bölgeyi tanınıyoruz, dedi Rahip Brèvedent.

– Kervan bir hafta sonra yola çıkacak, dedi Juremi Usta.

– Kervanı beklemeyeceğiz. Hacı Ali bize rehberlik edecek.

Poncet cevaplarını, konuştukça buluyordu tıpkı, heyecandan düşünemedikleri halde, kurulun önünde son anda gereken cevapları söyleyiveren adaylar gibi.

– Siz burada kalın. Eşyanızı toplayın, mümkün olduğunca az olsun. Ben Hacı Ali'ye gidiyorum.

Onlar, daha ne olduğunu anlayamadan fırlamıştı bile. Dışarıda karanlıkta hiçbir şey görünmüyordu. Jean-Baptiste bir şeylere çarptı, sokağın taşlarında sendeledi. Neyse ki, kervanların şehirdeki molalarında kaldıkları geniş, kumlu düzlüğe dümdüz bir yol izlenerek gidiliyordu. Çadırlar arasından sessizce geçerek Hasan el Bilbesi'nin çadırından içeri süzüldü. Tahmin ettiği gibi Hacı Ali yere serili bir halıda oturuyordu. Kervanbaşıyla ve öteki tüccarlarla konuşuyordu. Herkesi selanladıktan ve bir fincan sıcak çayı, sabırsızlığına rağmen telaşsızca içtikten sonra Poncet, acele bir iş için Hacı Ali'yle birkaç dakika görüşmek istediğini söyledi. Sonunda kervancıyı, istemeye istemeye, dostlarından ayrılmaya razı etti ve birlikte eve gittiler. Onu avluda, az önce üçünün olayı tartıştıkları köşeye oturttu.

– Böyle alalecele koşup gelmenize sebep ne, ne oldu? dedi Hacı Ali, neşesi adamakıllı kaçmıştı.

– Olan şu ki bu gece yola çıkmak zorundayız, dedi Poncet.

Hacı Ali, alaycı bir gülümsemeyle çürük dişlerini göstererek:

– Bu gece mi? dedi.

– Evet, çok ciddi söylüyorum.

– Gerçekten yazık, dedi Hacı Ali, hâlâ alaycı bir gülüşle. Ve yalnız gidiyorsunuz, öyle mi?

– Hayır. Sen de geliyorsun.

– Ha, çok güzel! Peygamber Efendimiz mayalanmış içecekleri yasaklayarak ne kadar iyi etmiş; insana tuhaf şeyler düşündürüyor!

– Mayalanmış içki içmedim, diye bağırdı Poncet ve sana söyleyeceklerimi dinlemenı öneririm, tabiî yarın kırbaçlanıp, hapse atılmak istemiyorsan...

– Kırbaçlanmak mı? Kim kırbaçlayacak beni?

– Kralın adanları.

Hacı Ali birden ciddileşti.

– Bak, hatırlıyorsun, değil mi, Kahire’de Fransa konsolosu senin Kapuçin keşişleriyle gitmeni istememişti.

– Evet, biliyorum.

– Konsolos haklıydı, sana söyledikleri de doğrudu. Ama onlar kolay vazgeçmezler: öç almak için iki arkadaşlarını peşinden yola çıkarmışlar ve sonunda seni buldular.

– Burada mı?

– Evet, burada. Üstelik, o iki Kapuçin’in bu şehirde bir evleri var ve Sennar kralı onları koruyor.

Hacı Ali korkmaya başlamıştı. Omuzlarının çökmesinden, yüzünde beliren acıklı ifadeden belliydi:

– Beni neyle suçlayabilirler ki? dedi.

– Hepimizi suçlayacaklar. Bu görevi engellemek istiyorlar. Yarın krala gidip hekim olmadığımızı, sadece birer şarlatan olduğumuzu söyleyecekler ve kral onlara inanacak. En önemlisi, XIV. Louis’nin özel elçileri olduğumuzu söyleyecekler ve kral bizi derhal hapse atacak.

– Ayyy! diye inledi Hacı Ali; bu felaketten kendi payına ne düşeceğini düşünüyordu.

– Sen de hükümdara bizi Frenk hekimler olarak tanıttığın, böylece yalan söylediğin için hapse atılacaksın.

– Ben hiçbir şey bilmediğimi söylerim, diye bağırdı Hacı Ali. Hiçbir şeyden haberim olmadığını söylerim.

– Unutma, Kapuçinler Kahire’de konsolosla görüşmüşler, senin de her şeyi bildiğini öğrenmişler.

Sonra, gözlerinin içine bakarak ekledi:

– Onlar söylemezse, biz tanıklık ederiz.

Jean-Baptiste bu sözleri elinden geldiğince acımasız bir ifadeyle söylemeye çalışmıştı, ama içi rahat değildi. Hacı Ali insan sarrafıydı; Poncet’nin en kötü düşmanına bile böyle bir şey yapamayacağını biliyordu. Ama, garip de olsa, bu beceriksiz cümle, akla

gelmeyecek bir yol izleyerek istenilen sonuca varacaktı. Hacı Ali, üç yabancıнын gerçek bir tehlikeyle karşı karşıya olduklarını hemen anlamıştı; bundan nasıl yararlanabileceğini düşündü. Onların burada yakalanmasının kendisine hiçbir menfaat sağlamayacağı kesindi. Çölün ortasında başlarına bir şey gelseydi malları kervancıya kalabilirdi. Ama şimdi Sennar kralının ilk işi, kafalarını uçurduğu yabancıların her şeyine el koymak olacaktı.

Hayır, Hacı Ali'nin açık menfaati, onları necaşiye götürmesini gerektiriyordu, ondan büyük bir ödül alacağı kesindi, çünkü Habeşistan kralı hiç kuşkusuz Poncet'nin tedavisinden memnun kalacaktı. Ayrıca Kahire'deki Frenkler de Hacı Ali'ye minnettar kalacaklardı. Evet, menfaati, yabancıları kurtarmayı emrediyordu. Üstelik, Sennar'dan kaçarcasına ayrılacakları için yükün bir kısmını bırakmak zorunda kalacaklardı, Hacı Ali tazminat bile isteyebilirdi. Böylece kervancı hemen karar verdi. Ama Poncet'nin olabildiğince yüksek bir bedel ödemeye razı olması için yaptığıının çok büyük bir fedakârlık olduğu izlenimini vermesi gerekti.

Hacı Ali inlemeye, sızlanmaya başladı; kırbaç ve hapisten korktuğunda alnında biriken terleri sildi. Paradan söz etti. On beş dakika sonra anlaşma kesin şeklini almıştı. Beş deve ve mümkün olduğunca az sandıkla yola dördü devam edecekti: üç Frenk ve Hacı Ali. Her yolcu kişisel eşyasını ve silahlarını, kendi devesinde yanına alacak, yük devesi sadece necaşiye gidecek armağanlar ile ilaç sandığını taşıyacaktı. Geri kalan her şey (çok sayıda bilimsel alet edevat, yolları üstündeki yöneticilere verilecek armağanlar, yedek giyecekler) hemen bu akşam kervancının Sennar'dan her geçişinde kollarında avunduğu genç bir dulun evine bırakılacaktı. Kadın bunları Hacı Ali'nin şehirden bir sonraki geçişine kadar saklayacaktı. Ve kervancı develerin bu geceden sonra, kendi malı olmasını istiyordu. Frenkler bırakılan eşya için, herhalde bugüne kadar böyle bir iş için ödenmiş en yüksek emanet ücretini ödeyeceklerdi.

Hacı Ali, bu önemsiz menfaatler karşılığında yabancıları kurtarmayı kabul etti. İyi kalpliliğini, Hasan el Bilbesi'yi, kaçışlarını gizlemeye razı etmeye kadar götürdü. Ertesi sabah, kervanbaşı soru yöneltenlere, Frenklerin nehir kenarına bitki toplamaya gittiklerini, Hacı Ali'ninse, başı çok ağrıdığı için hamamda dinlendiği söyleyecekti. Sonrası tekrar düşünülürdü.

Biraz uzandılar, ama uyuyamadılar. Sabaha karşı saat ikide Hacı Ali, Hasan el Bilbesi'yle konuşmaya gitti, peşinde bir deveyle döndü, götürülecek iki sandığı yüklediler. Sonra üçü, kervancının

peşi sıra daracık sokaklardan süzöldüler, ellerinde eşyaları ve hayvanların eyerleriyle. Kervandan uzağa bağlanmış develerin koşumlarını taktılar ve yola çıktılar. Gece simsiyahtı. Neyse ki Hacı Ali çevreyi çok iyi tanıyordu. Hiçbir şey kaçmak kadar güven vermez insana. Artık korkmuyorlardı. Birkaç saat her türlü olasılığa karşı, ağır ağır ilerlediler. Şehirden iyice uzaklaştıklarında artık köpek havlamaları duyulmuyordu. Sol yanlarında, karanlığın içinden, nehirden gelebilecek nemli serinlik hissediliyordu. Bundan, Mavi Nil boyunca ilerledikleri sonucunu çıkardılar. Şafağın ilk ışıklarıyla önlerinde, sazlıkların oluşturduğu örtünün üzerinde beliren kerpiç kulübeler gördüler. Şaşkın gözlerle bakan sığırlar, nehrin kıyısında durmuş, bitmekte geciken soğuk gecenin etkisini hafifletmek ister gibi sesli sesli soluyorlardı. Kütüklerden yapılmış bir köprü Nil'in iki kıyısını birbirine bağlamıştı; hayvanları köprüye sürdüler ve nihayet geçtiklerinde Doğu'nun eflatun şafağına doğru son hızla yola koyuldular.

* * *

Her sabah otacıların terasında buluşmayı âdet edinmiş olan Alix ile Françoise'in rahatı, hiç ummadıkları bir taraftan hoyratça tehdit edildi. O tedavisini aksatmadan uygulayan iyi niyetli, ihtiyar Rahip Gaboriau'ya felç geldi. Bir gün Alix, onu uyandırmaya gittiğinde zavallı adamı şezlongunda eli aşağı sarkmış, bir gözü koskocaman açık ve ağzı çarpılmış, yatar buldu.

İhtiyar rahip ölmedi, ama dilsiz ve yatağa mahkûm kaldı. Yokluğu iki arkadaş için talihsizlik oldu. Konsolos, çirkin bir baskı sonucu izin vermek zorunda kaldığı bu günlük ziyaretlere son vermek için bu fırsatı kullandı. Kızı, "bu laboratuvarın sahiplerine" verilmiş "şeref sözü"nü hatırlattı. Diplomat gülerek omuz silkti. O iki hayduda yakıştırılan şatafatlı sığfata ancak gülünürdü. Ama kızından ilk kez, hiç alışık olmadığı bir direnç gördü. Sonunda Alix, annesiyle birlikte görevine dönme izni aldı. Françoise hiç ortaya çıkmayacaktı. Alix ilk günden başlayarak annesine bir botanik kitabından –başkasını bilmiyordu– günün şartları gereği icat edilmiş Latince isimlerle bıkıtırıcı bir konferans verdi: her bitkinin önünde, en sıradan otlarda bile dünyadaki tek örnekmiş gibi dakikalarca durdular. Zavallı kadın müthiş sıkılmıştı, ayakları sızlayarak eve döndü. Ertesi gün bir kez daha gelecek gücü buldu kendinde, ama bu son oldu. Bu seranın havasının kendisini hasta edeceğini söyledi; ama kızına çok iyi geldiğini kabul etti.

Kocasını, bitki bakımı işinin Alix için zararsız bir tutku olduğuna ikna etti; onu bundan yoksun bırakmanın, izin vermekten çok daha sakıncalı olabileceğini söylüyordu. Frenk kolonisinde kızının günlük ziyaretleri konusunda hiçbir dedikodu duymamış, hatta kendi oğlu da şifalı otlarla ilgilenen bir tüccardan övgü dolu sözler dinlemiş olan konsolos sonunda boyun eğdi. Alix, bir daha oraya gidememekten ya da başına bir gözcü dikilmesinden korkmuştu; babası yalnız gitmesine izin verdi, böylece Françoise'ı görebildi.

Bu, gerçek bir mutluluk dönemi idi. Genç kız kendinde inanılmaz bir değişim hissediyordu. Son olaylar sırasında, babasının karşısında gösterdiği kararlılık bunun ilk deliliydi.

Başta, çocuksu oyunlar oldu. En çok ihtiyaç duyduğu yıllar dostluktan, arkadaşlıktan yoksun yaşamıştı Alix; şimdi güzelliğinin ve koşulmuş bir safkan gibi güç gösterisi yapan yeni bedeninin –hâlâ ürkerek– bilincine varıyordu.

Bu, öğleyin, eve dönmeden önce alelacele bozulması gereken yeni saç biçimlerinin denendiği bir dönemdi. Pek çok sabah Alix, annesinin elbiselerini bir çantaya sokup getiriyor ve giyinerek çocuk gibi oynuyordu. Portakal ağaçlarının yettiği gölgeli terasta arkadaşının önünde kendini gösteriyordu gülerek. Françoise genç kıza, güzelliğin çok bilinen, ama çok da sıradan kurallarından başka her ayrıntıyı görebilmenin ve değerlendirmenin sırlarını da öğretiyordu. Alix nadide bir çiçek gibi renkleniyordu.

Zaman geçtikçe kendini çocukça bir saflıkla keşfettiği bu uzun dönemde gösterdiği güler yüzlü sabır için Françoise'a derin bir minnet duydu.

Bu ilk haftalar fark edilmeden gelip, geçti. Alix niteliklerini biliyordu artık, kuşkuları kalmamıştı, kendi sınırlarını öğrenmişti. Bu dönem ona huzur ve derin bir özgüven kazandırmıştı, tavrındaki, sözlerindeki alçakgönüllülüğü bozmadan, değişimi gözden saklanmayı başaracağı hak edilmiş bir özgüven. Annesi her zaman ki gibi, hiçbir şey görmedi. Alix, çok az tanıyabildiği için üzülüyordu şimdi. Hayatı bir roman konusu olabilecek Françoise'la ne kadar büyük fark vardı aralarında! Grenoble yakınlarında paralı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmişti Françoise; babası tahıl tüccarıydı. Genç kız, bu dürüst insanları terk ederek bir adamın peşinden gittiğinde, onlara yaptığı haksızlığın intikamını da kendinden almış oldu. Otuz yaş büyüğü olan bu adamın hiçbir mesleği yoktu, ama her işi yapmıştı. Françoise'ın babasının aksine, zengin değil-

di, ama çok harcıyordu. Yakışıklı âşık çok güzel konuşuyordu; Doğu'yu tanıyordu, İtalya'yı tanıyordu. Genç kızı alıp götürdü. Bu, *Binbirgece Masalları* gibi peş peşe dizilecek maceraların başlangıcı oldu. Kaçış, bol para, yolculuklar, sefalet, açlık. Birbirlerini seviyorlardı. Sürgün, yalanlar, kumar, gene sefalet. Kahire'ye geldiler; anlaşmazlık başlamıştı çoktan. Ardı gitgide daha acı günlerle geldi ve her şey, adanın Françoise'tan uzakta, yapayalnız, bu Arap şehrindeki utanç verici ölümüyle sona erdi. Bitmek bilmeyen yolculuklardan değişik insan imgeleri, yaşannuş öyküler ve hayata dair dersler kalmıştı genç kadına. Öğüt verirken, kendisinin artık asla ihtiyaç duymayacağı şeylermiş gibi konuşuyordu, geçen yıllar ve bıkkınlık, içinde bir yerleri soğutmuş gibiydi. Ama Alix onun, otacılardaki işini anlattığında Juremi Usta'dan söz ederken sesinde hissedilen gizli heyecanı fark etmişti.

– Onu seviyor musunuz? diye sordu genç kız.

– Sizden dürüstlük beklediğime göre, ben de dürüst olmalıyım, dedi Françoise. Cesur, iyi bir insan, evet, sanırım, onu seviyorum.

– Kendisine söylediniz mi?

– Ah, onu tanımadığınız belli! dedi Françoise. O çok fazla ciddi, hatta somurtkan bir adam... Belki yirmi kez konuşmaya karar verdim. Bütün gece, ne söylemem gerektiğini düşündüm. Sabah geldim, öfkeli gözlerle baktı bana; cesaretimi kaybettim. Görüyorsunuz işte; tecrübeli ve güçlü bir kadınmışım gibi görünüyorum, ama sizden daha yürekli değilim.

Bu sanımlı sözler anlattığı bütün öteki öykülerin de değerini artırıyordu; Françoise, cesaretini olduğu kadar zaafalarını da dürüstçe itiraf ediyordu, geçmişte sonuna kadar yaşamış olduğu tutkuyu ve şimdi henüz yaşama cesareti gösteremediği duygularını.

Alix ona hayrandı. Babası bir hizmetçiye duyulan böylesi hisleri kesinlikle hoşgörmezdi. Oysa Alix onu başka gözle görüyordu. O, özgür bir kadındı, bu özgürlüğe çok ağır bir bedel ödemişti ve pişman değildi.

Bugüne kadar bir kadın için boyun eğmekten başka seçenek olmadığına inanmıştı Alix. Françoise başka bir ümidi temsil ediyordu. Onun etkisiyle, yeni hayaller biçimleniyordu zihninde, maceralara açılan, belki taşlı, çakıllı yolların cesur hayalleri. Alix özgür olduğunu hayal ettiğinde, Jean-Baptiste'in yanında uzaklara gidiyordu. Önceleri bu hayalleri, çevresinde başka kimse olmadığı için gördüğünü düşündü. Françoise yanıldığını anlattı ona:

– Rüyalarınıza bu kadar egemen olan bir erkek oradan kolay kolay çıkmaz bir daha, dedi başını sallayarak.

Yedinci kısım

Yirmi gün durmadan yürüdüler. İlk günler Sennar kralı ve askerleri tarafından takip edildikleri korkusu kâbus gibi peşlerini bırakmadı. Her yerde onun gücünü hissediyor gibiydiler. Korkularından ona, gerçekte olduğundan çok daha büyük bir güç yakıştıyorlardı. İzlenmediklerine, kralın telaş içindeki sanki kanat takmış korkunç casuslarından hâlâ ilerde olduklarına inanmaları için bir hafta geçmesi gerekti. Gerçek şu ki, bu sınırsız çöl hükümdarlığında kaybolmuşlardı. Asıl düşman, görünmeyen Sennar kralı ya da entrikacı Kapuçinler değildi, hayır! Durup dinlenmeden yürüdükleri bu susuz, yiyeceksiz ıssız topraklardı.

Arazi engebesizdi. Kayalık, taşlık, geniş kıraç düzlükleri dibinde kumların biriktiği vadiye benzer çukurlar izliyordu. Burada su, yılda bir kez, çılgın bir öfkeyle, tufan gibi iniyor ve akarsulara kavuşmadan toprak tarafından emiliyordu. Ve vadilerde, bambuların, kamışların oluşturduğu yeşillığe, o mevsimde çiçeklenen frenkincirleri, sarısabırlar, akasyalar katılıyordu. Toprağa halı gibi yayılan bodur devedikenleri çevrede konaklamayı, hatta çoğu zaman yürümeyi imkânsız hale getiriyordu.

İyice azalttıkları eşyaları arasında kaçakları koruyacak hiçbir şey yoktu: ne çadır, ne hanak ne sarınacak örtü. Çölden geçerlerken, örümcekten, akrepten, engereklerin zehrinden korkuyorlardı. Vadilerin bitkileri arasında, eğer yol bulup, yürüyebilirlerse, sinekler, büyük yılanlar ve Yaratan'ın, insanın bu yalnızlıktan kaçıp, kendi cinsinden olanların yanına sığınmasını sağlamak için icat ettiği bin türlü börtü böcek bekliyordu yolcuları. Firarlarının ilk günü Rahip Brèvedent'in ayak bileğini dev bir örümcek soktu. Poncet acısını dindirecek bir ilaç sürdü. Ama yangı bütün bacağı sardı, ateşi yükseldi. Yolculuk çok zahmetli oldu Cizvit için. Son-

ra kızarıklık dağıldı, rahip iyileşti, ama nekahat uzun sürdü ve Brèvedent zayıf düştü.

Takip edildiklerine inandıkları sürece köylerden uzak durmaya çalıştılar, zaten köyler çobanların yaşadığı üç beş kulübeden ibaretti çoğunluk. Kuyu başlarına geceleri gidiyor ve tulumlarını dolduruyorlardı. Sennar'dan beri yedikleri kuru bakla bitince, bir otlakta tek başına dolaşan bir danayı yakaladılar. Hacı Ali dinî kurallara uygun olarak kesti, parçalaması için Joseph'e verdi. Bir Müslüman'ın kestiği, bir Katolik'in parçaladığı ve bir Protestan'ın yediği bu danadan daha "dini bütünü" bulunamazdı herhalde, sadece kemikleri sıyracak bir haham eksikti. Kalan et parçalarını eyerlere astılar. Ama yazık ki, küçük çobanın haber verdiği bir grup kara derili adam, ellerinde mızraklar ve bronz hançerlerle koşup geldi. Poncet, saldırganların sayısını gördüğünden, kaçmak istedi, ama Juremi Usta derhal kılıcını çekerek bağırdı:

– Gelin bakalın, gelin!

Jean-Baptiste de bir silah yakalayıp arkadaşına yardıma koştu. Öndeki iki yerliye saldırdılar. Büyük bir hızla savrulduğu için flöreleri göremeyen iki çıplak adam bir anda delik deşik olurken gözleri hayretle koskocaman açılmıştı. İki kara adam daha öne fırladı; bu inanılmaz ve neredeyse gerçekdışı dövüşten hoşlanmışa benziyorlardı. Silahların çarpışması onları coşturuyordu. Öbür yerliler çepeçevre etraflarında durmuş, bu garip dövüşü bir köy şenliği gibi seyrediyorlardı. İki yabancı uzun, demir kollarını havada, yusufçukların kanat çırpışı gibi savuruyorlardı. Rakipleri vuruşları ağır mızraklarıyla karşılamaya çalışıyordu, bazıının ufağ, deri kalkanları vardı. Yaralandıkları an, yerlerini başkaları alıyordu. Işın sonu belliydi, çünkü çepeçevre etraflarını almış kara derililer iki yüzü aşmıştı. Bileklerindeki ağır halhalleri şangırdatarak ayaklarını yere vuruyorlardı. Poncet ile arkadaşını kuşatan çember kapanmıştı artık. Nefes nefese kalmış, düşmanın yorgunluğa yenik düşeceği anı bekliyorlardı. Birden, kavgadan bir saniye gözünü ayıran Poncet, Joseph'i gördü, yerlilerin ortasında değildi, develerin yanında, kollarını sarkıtmış, şaşkın ne yapacağını bilemiyordu.

– Tabancalar! diye bağırdı Poncet.

Cizvit hâlâ taş kesilmiş gibi duruyordu.

– Eyere takılı, tabanca dolu ateş edin çabuk!

Çember ağır ağır daralıyordu. Poncet artık sadece yerden kalkan tozu ve belli bir ritme uyarak inip kalkan çıplak, sıska bacakları görebiliyordu sayısız sıska, kapkara bacak.

Birden, peş peşe iki el ateş edildi. Kara adamlar durdu. Sanki asırlarca süren kısa bir sessizlik oldu, sonra bir anda dönüp, yaralılarını ve silahlarını bırakarak kaçtılar.

Rahip Brévedent, iki elinde tabanca, kılmıdamadan duruyor, hâlâ namlulardan tüten dumana bakıyordu dehşet içinde.

– Vay vay! dedi Juremi Usta, Joseph'e doğru yürüyerek. Zafer diye buna derler! İki tabancayla bir devlet kurulur burada!

Ve ilave etti:

– Hiç kuşum yok, biraz sıkıştırsak, Katolik bile olurlardı.

Cizvit omuz silkti.

Bütün bunları uzaktan seyretmeyi tercih etmiş olan Hacı Ali'yi saklandığı biraz ilerideki dikenli çalılıkta buldular. Poncet'den, dikenlerin açtığı yaralara, sıyrıklara ilaç sürmesini istedi ve tedavi sırasında inleyip, sızlandı. Bu kısa ve kahramanca dövüşte sadece o yaralanmıştı.

Jean-Baptiste, kralın intikamının ulaşamayacağı kadar uzaklaştıklarına karar verdiğinden, artık saklanmaya gerek kalmadığı düşündü. Sıradan yolcular gibi davranacak yerde köylerin çevresinde dolanıp dururlarsa, halkın kuşkusunu çekiyorlardı. Görülmeyi göze aldıkları andan itibaren hayatları biraz kolaylaştı. Kabilelerde iyi niyetli bir merakla karşılandılar, yerliler beyaz insanları uzaktan seyretmeye geldiler, çok korktukları halde dokunmak için kalabalıktan ayrılp, yanlarına gelenler oldu. Şaşkın ve kararsız olmalarına karşın, çok konuksever insanlardı. Onlara saldıranlar kendilerine ait bir şeyin çalınması karşısında öfkeye kapılmışlardı. Oysa, dostça bir istekte bulunulduğunda, ellerinde ne varsa vermeye hazırdılar. Yolculara geceleyecekleri bir kulübe veriyor, dar çöreği ve onlar için nefis bir içecek olan taze sığır kanı katılmış süt getiriyorlardı. Ve çok doğal bir tavırla, akrabalarından güzel kızları da ikram ediyorlardı konuklara. Poncet ve Juremi Usta'nın deve sırtında saatler boyu yol aldıktan sonra tek arzuları uyumaktı. Geceyi onlarla geçirmesi için sunulmuş olan kadının yanına uzanarak horlamaya başlıyorlardı. Ama uyumadan önce, özellikle belden aşağılarının anatomisini bir gecelik arkadaşlarına gösteriyorlardı. Bu kızlara verilen en önemli görevin, kabiledeki insanları bilgilendirmek olduğu söyleniyordu; ertesi sabah, yolcuların mahrem köşelerinin rengi konusunda bilgi vermeleri bekleniyordu onlardan. Yerliler bu adamların en önemli organlarının aynı garip beyaz deriyle kaplı oluşuna inanmakta zorluk çekiyorlardı.

Yol arkadaşlarının, kendileri gibi davranmasını ve bahşedilen

büyük onuru reddeder görünmemesini istedikleri Rahip Brève-
dent, geceyi, Yaratan'ın ani bir öfkesiyle cezalandırılma korku-
suyla, dua ederek geçiriyordu. Zehirlendikten sonra eski sağlığı-
na kavuşamayan, yol boyunca yaşadıklarının zayıf düşürdüğü
Cizvit, bu uykusuz ve hummalı gecelerle büsbütün hırpalanıyor-
du. Juremi Usta, gizlemediği bir alayla, bekâretini korumak için
Aziz Ignacio'nun "*Perinde ac cadaver*"³ prensibini harfî harfine
uygulamak zorunda olmadığını söylüyordu ona.

Hacı Ali ise bu ikramdan nasibini alamıyordu diken yaralarıyla
perişandı hâlâ ve en hafif bir sürtünmeyle bağrımayaya başlıyor-
du. Bu vahşi takımının âdetleriyle alay etmekle ve açık bir ikiyüz-
lülükle, İslam'ın onları doğru yola getirmemiş olmasına üzüldür
görünmekle yetiniyordu.

Böylece beş gün yürüdüler, bir köyden ötekine ve sonunda pal-
miyelerin, çiçek ve meyveyle kaplı guava, avokado, nar ve porta-
kalların gölgesine sığınmış El Garef'e vardılar. Ağaçların oluşturu-
duğu çatıda yaşayan papağanlar ve canlı renklerdeki çeşit çeşit
kuş, günlerce tek yol arkadaşları olan ve tepelerinde dolaşan ak-
babalardan sonra mutlu bir değişiklikti.

Çölde iki kısa menzilleri daha oldu, sonra Serke'ye kadar uza-
nan verimli Simen Vadisi'ni geçtiler. Pamuk tarlaları ile bembeyaz
görünen tepeler arasındaki Serke, büyük bir ticaret merkeziydi.
Çok hareketli, kalabalık pazar yerinde çevreden getirilmiş
sebzeler dolup taşıyordu, her yer şehirde dokunmuş ve kök bo-
yalarla karmen kırmızısına, safran sarısına, koyu maviye boyan-
mış kumaşlarla rengârenkti. Havada baharat kokusu vardı; tez-
gâhlarda Habeşistan'dan gelmiş hoş kokulu bitkiler yığın yığındı.
Çünkü şehir, üstünden bir köprü'nün geçtiği daracık bir akarsuda
sona eriyordu ve suyun karşı kıyısı, tozlu ufukta göz alabildiğine
uzanan alçak yüksek tepeleriyle Habeşistan'dı artık.

* * *

Köprüyü akşama doğru, saat altıda geçtiler. Çevrede hiçbir şey
değişmediği halde, içlerinde birden uyanan heyecanla, karşı kıyı-
ya ayak basar basmaz sevinç çığlıkları attılar. Poncet ilaç sandı-
ğını açtı ve bu büyük gün için sakladığı şişeyi çıkardı. Dev bir kö-
pekbahşının yüzgeçlerini gibi üçgen biçiminde, kocaman kökle-
rine oturup, yaslanabilecekleri görkemli bir ağacın altında mola
verdiler. Jean-Baptiste şişeyi açtı ve Habeşistan'a ulaşmalarını

3. "Ceset gibi." Tarikatın kurucusu Ignacio de Loyola'nın "disiplin ve üstlere kesin ita-
at" anlamındaki emrinden. (ç.n.)

kutlamak için havaya kaldırdı. Sonra lıkar lıkar içti, Juremi Usta'ya geçirdi, o da aynı şeyi yaptı. Bu, Rahip Gaboriau'ya, şezlongunda mutlu saatler geçirten ilaçtandı. Hristiyanların arasında kendini daha az Müslüman hisseden Hacı Ali ilaçtan çift doz içti. Joseph içmek istemiyordu. İçmesi için teşvik ettiler. On dakika sonra ilk kez kan kustu. Rahip için birden kaygıya kapılan Poncet, kervancıya, nehrin bu yakasında, Habeşistan'da, en yakın kasaba ya da köye ne kadar zamanda ulaşabileceklerini sordu, hastayı güvenli bir büyük ağacın gölgesinde hatta bulabilirlerse bir evde uzunca süre dinlendirip, tedavi edebilecekleri bir yere...

Hacı Ali yakınlarda hiç köy bulunmadığını söyledi. En iyisi yola devam etmektir, çünkü başkent çok uzak değildi. Tüccarın bir an önce hedefe varmak istediği belliydi, onun gözünde bir hizmetkârın hayatının hiçbir değeri yoktu, zaman kaybetmeye değmezdi.

Cizvit de aynı düşünceyi paylaşıyordu. Hastalığının önemli olmadığını söylüyordu ısrarla.

– Artık platolara doğru gidiyoruz, dedi. Yüksek yerlerin serinliği, çölde boğucu sıcakta dinlenmekten çok daha iyi gelir bana.

Vakit kaybetmeden develere bindiler. Bir saate kalmadan dağın eteğine varmışlardı bile. Kamışlarla ve abanoz ağaçlarıyla örtülü geniş bir vadiye girdiler. Dar toprak yolda ilerledikçe yeşillik gitgide daha sık, daha geçilmez oluyordu. Akşam yolun kenarındaki bir açıklıkta mola verdiler. Geceyarısı korkunç, dehşet verici kükremelerle, acı çığlıklarla uyandılar. Ay kaybolmuştu etraf zifîrî karanlıktı. Bir arada kalıp, sabahı beklemenin daha güvenli olacağını düşündüler. Şafakta, develerden ikisinin olmadığını gördüler. Topraktaki bir çukur kanla dolmuştu: hayvanlardan biri aslana yem olmuştu. Ötekini iki yüz metre kadar ötede, yamacın dibinde buldular, korkuyla yularını koparmış, kaçmıştı.

Artık çöldekinden çok daha korkunç vahşilikteki bir hayatın var olduğunu öğrendikleri sık ve yoğun yeşilliğin ortasında yollarına devam ettiler.

Hayvanlardan birinin kaybı, yolculardan birinin yürümesi zorunluluğunu doğurmuştu. Cizvit gönüllü oldu. Zayıflamış, güçsüz kalmıştı, bacakları şişiyordu. Poncet kararlı bir sesle kendisinin yürüyeceğini söyledi,

– Hayır, dedi Cizvit. Bırakın beni. Düşünmeyin. Ben bir hizmetkârım, unutmayın. Başka türlü davranırsanız, şüphe uyandırabilirsiniz. Ama bu kez onu dinleyen olmadı. Juremi Usta, öfkeliymiş gibi, Cizvit'i deveye doğru iterek kervanın yanında yürümeye başladı.

Gitgide daha cömert bir yeşilliğin kapladığı vadide birkaç mola daha vererek yürüdüler. Geceleri ateşin başında, develer hemen yanlarında bağlı, elde silah, sırayla nöbet tuttular. Ardından vadinin sonundaki çok daha geniş bir vadiye ulaştılar. Yükseklik, sabahları havaya tatlı bir serinlik veriyordu, geceler soğuk ve nemliydi. Vadiyi bir sonraki vadiden ayıran kısa geçitten, arkalarında kalan inanılmaz güzellikteki manzarayı seyrettiler: geçtikleri yol, dağı kuşatan yemyeşil örtüyü bölen bir bıçak yarası gibi uzanıyordu. Kocaman kayaların, ağaçların oluşturduğu dev kütle, bir kıynın kumlarında ölmeye gelen fırtınalı bir okyanus gibi kıvrılıyor, yuvarlanıyor, bu yükseklikten artık görebildikleri boz renkli düzlüğe iniyordu. Uzaklarda, palmiyeler arasında ekili tarlaların karmakarışık beyaz lekeleri, bitki denizinin çatlayan dalgasıyla savrulmuş köpükler gibiydi.

Yeni ulaştıkları vadinin yamaçlarında bitki örtüsünü *nabea*'lar ve yabanî zeytinler oluşturmuştu. Bir tarlakuşunun ötüşünü duydular, ağaçlarda sürüler halinde alakargalar ve saksaganlar vardı. Yol dik bir yokuşla yükseliyordu. Bazen, aşağıda, altlarında bir kez, iki kez dolandığını görüyorlardı. Habeşistan'a girdiklerinden beri, henüz bir yerleşim yerine rastlamamışlardı, odunkömürü yüklü çuvaları sırtlamış korkunç derecede pis ve zayıf üç beş köylü dışında bir kişiyle bile karşılaşmamışlardı.

Gece, çevre daha az tehlikeli görüldüğü halde nöbet tutmayı sürdürüyorlardı. Gündüz, bacakları uzunluğundaki kollarını ustalıkla kullanan, çok sıska, siyah tüylü maymunlar dışında hiç hayvan görünmüyordu.

Nihayet ormandan çıktılar ve göz alabildiğine sarı çiçeklerle donanmış geniş bir çayıra çıktılar. Tek tük ağaçlar da bitmişti: garip bir komşulukla yan yana gelmiş iğneyapraklılar, bodur babaplardı bunlar. Yukarıda, çok dik bir bayırın bitiminde, dorukları keskin bir çizgiyle kesen bir duvar gibi görünen, yüksek platonun kenarıydı. Yaklaştıkça, başlarının üstünde, doruklarda bir kale bedeni gibi uzanan bu boz siyah duvarın yükseldiğini fark ettiler. Birkaç devasa çatlaktan ayrılarak yuvarlanmış kocaman bazalt kayalar eteklerinde asılı kalmıştı. Bereketli çayırılıkta, yeşillikler arasındaki siyah kayalıklardan kaynak suları fişkırıyordu. Yüksek platonun bazalt duvarıyla çevrili bu yemyeşil amfitiyatroda kendilerini haz dolu, mutlu bir uyuşukluğa bıraktılar. Yumuşak otlara uzandılar, berrak sulardan içtiler, okşar gibi esen tatlı rüzgârın serinliğinde güneşte ısındılar sessiz, dalgın gözlerle uyukladılar. Onlar ki, o güne kadar her şeyi topraktan bekleye-

rek, sadece hayatta kalabilmeyi düşünmüşlerdi, şimdi ruhları, Tanrı'ya duydukları minnetle doluydu. Jean-Baptiste hepsinin dua ettiğini hissediyordu. Hacı Ali'nin yakarışı gözle görülüyordu. Yüzünü Mekke'ye dönmüş, diz çökmüştü. Rahip Brèvedent'in gözleri yarı kapalıydı, çok çok uzaklardan gelen ve Her Şeyin Sahibi Olan'ın gücünü ve zaferini ilan eden kutsal boru seslerini dinler gibiydi. Kilisesinden ve görkemli ayinlerden yoksun olarak bu yalnızlığın acısını en çok hisseden oydu kuşkusuz.

Biraz uzakta duran Juremi Usta, büyük bir kayaya oturmuştu, başını sallıyor, dudaklarını oynatıyor, arada bir, haşın gözlerini göğe kaldırıyordu. Poncet arkadaşını çok iyi tanıyordu, bu onun dua etme biçimiydi. Juremi Usta Tanrısının bakışlarının daima üstünde olduğunu biliyordu. Dua sadece Tanrı'yla konuşacağı özel bir şey olduğu zaman gerekliydi. Juremi Usta dolambaçlı yollara sapmazdı: Yaratan'ın da, yarattığına karşı, görevleri vardı; yarattığınıninkiler kadar, hatta belki daha da fazla, çünkü "bu ilişkiyi başlatan oydu"! Protestan bir haksızlığa isyan ettiğinde, Tanrı'dan doğrudan hesap sormakta tereddüt etmiyor, onunla tartışıyor, taleplerini sıralıyordu.

Jean-Baptiste, bir kez daha, adını da, yüzünün nasıl olduğunu da bilmediği güçlere, göğün ve yerin gizli güçlerine teşekkür ediyordu. Ve sonra, bu uzun yolun onu sevdiğine biraz daha yaklaştırdığı inancının verdiği mutlulukla Alix'i düşünmeye başlıyordu.

Sekizinci kısım

Onları yüksek platoya ulaştıracak son düzlüğe çıkmadan önce sırtlarındaki Avrupalı giysilerini değiştirdiler (pis, yırtık pırtık pantolonlar, kuyularda su birikintilerinde, dağlardan inen sular-da yüz kez ıslanıp, kurumuş, içine işleyen tozla kaskatı olmuş gömlekler). Üçü de uzun, mavi entari ve bir türbandan oluşan Mağribî kıyafeti giydiler. Hacı Ali kendilerini sıradan deveciler olarak tanıtmaya karar vermişti, böylece sokaktaki Habeş'in düşmanca davranışlarından korunmuş olacaktı.

İki saatte bazalt duvarın eteğine varmışlardı. Kazıklardan bir çit gibi yan yana, sımsıkı dizilmiş bazalt sütunları arasında bir geçit buluncaya kadar duvar boyunca yürüdüler. Sonra, bloklar arasında kıvrılarak tırmanan yolun sonunda yüksek platonun kenarına tünemiş bir köy görüldü.

Yeşillikler arasında ilk gördükleri, sivri çatısında haçıyla sekizgen biçimli kilise oldu. Ayın saati olmalıydı: temiz ve kımıltısız havada, uzaktan ilahiler duyuluyordu.

Burası, halkını çiftçiler ile kölelerin oluşturduğu büyük bir kasabaydı. Başları açık, omuzlarında bir keçi postu ve bellerine sarı beyaz bir bez parçasıyla dolaşıyorlardı. Bu insanların tenleri, güne kadar rastladıkları bütün kara derililerden daha açık renkti.

Sennar'ın henüz Hristiyan olduğu uzak geçmişte, çok hareketli bir ticaret hayatı bu yolu kullanıyordu ve bu kasaba gümrük görevini üstlenmişti. Gelirken yanından geçtikleri yıkık şehir surlarının yapılış nedeni buydu. Hacı Ali onları, hiçbir zorluk yaşamadan, tanıdığı bir tüccarın evine götürdü, adam konukları suç ortaklarına özgü sinsi mırıldanmalarla karşıladı. Alacakaranlıkta, mavi entarilerle kimsenin dikkatini çekmemişlerdi. Buralarda tanınan Hacı Ali, özellikle yüzünü açık bırakmıştı.

Ertesi gün, onları konuk eden tüccar, artık çölden geçmeyeceklerinden katır karşılığında develeri satın aldı. Üste biraz para vermeleri gerekti. Geceyi tüccarın avlusunda, açık havada, sisallifinden örülmüş bir yatakta geçirmenin etkisinden mi? Yoksa, kilisenin çatısında gördüğü hacın verdiği huzur ve güvenin sonucu mu? Her neyse, Rahip Brèvedent ertesi sabah daha iyiydi. Hacı Ali ayakbastı parasını yani geçiş izni için kasabadaki imparatorluk temsilcisine ödemesi gereken ücreti, vermeye gitti, öğle üzeri yola çıktılar.

Önce, çiçeklenmiş fundalar, yabanî yulaflar ve hasırotlarıyla örtülü, az engebeli bir arazide yol aldılar. Sonra seyrek ağaçların oluşturduğu aydınlık, ferah bir sedir ormanından geçtiler, iri gövdelerin çevrelediği, yüksek dalların yemyeşil çatısıyla örtülü bir çeşit avluydu burası. Katırlar, develerin ağır salınışından sonra yolculara çok iyi gelen düzenli bir tırısla yol alıyordu. Güneşte hava sıcaktı, ama tertemizdi ve çölün yapışkan tozundan sonra hayat veriyordu insana. En küçük bir gölgeyle, bir ağacın ya da bir bulutun gölgesiyle, garip bir şekilde Avrupa'yı hatırlatan, beklenmedik bir serinlik oluşuyordu. Bütün bu elverişli şartlar yolcular üzerinde olumlu bir etki yapmıyordu, ne yazık ki! Bedenlerinin katlandığı bütün acılar, susuzluk ve tropik iklimin miyasmaları ve sağlıklarına karşı işledikleri suçlar... hepsi su yüzüne çıkıyor ve bu huzurlu ortamda kendini gösterme fırsatı buluyordu. İlk akşam, geceyi geçirmek için birkaç kulübeden ibaret bir köyün yakınında durduklarında, Juremi Usta Poncet'yi bir kenara çekti ve bacağına gösterdi. Bileğin üstünde, kızarmış ve kabarmış bir delikte, küçük, beyaz bir şerit gibi, bir medinekurdunun başı görünüyordu. Jean-Baptiste bir tavuk tüyü aldı. Parazitin en üstteki bölümünü usulca tüye doladı ve üzerini bir pamukla kapattı.

Jean-Baptiste de berbat haldeydi. Ürperiyor, üşüyordu; eklemeleri ve sırtı ağrıyordu. Titreyerek yattı. Sabah, Cizvit'in hastalığının nüksettiğini gördüler. Dudakları çatlamıştı, kuru öksürüklerle sarsılıyor, alnında soğuk ter taneleri parlıyordu. Hacı Ali bile, böylesi yolculuklara alışık olduğu halde, bağırsaklarının bozulduğunu söyleyerek Poncet'den ilaç istedi.

Ama bu küçük köylerde kaybedecek vakitleri yoktu. Kurtuluş ümidi başkentteydi, beş günlük yoldaki Gonder'de. Bu yolu, ateşin pençesinde neredeyse bilinçlerini kaybetmiş olarak yürüdüler ve bu yarı baygınlık hali, yolculuğun son bölümünün onlara sunduğu inanılmaz gösterinin etkisini daha da şiddetle hissetmelerine neden oldu. Belleklerindeki boşluklar, izlenimlerindeki bu-

lanıklık hastalığın bedenlerine de aksettirdiği heyecanlar hepsi, her şey birleşerek, geçtikleri yerlerden onlarda karmaşık ve bir o kadar da güçlü izlenimler bıraktı.

Üzerinde yürüdükleri yüksek plato, onlara, yeryüzündeki herhangi bir düzlük gibi göründü; deniz kıyısında kireçtaşı havzalarıyla sıradan bir toprak gibi. Yolları platonun sonuna, en uca yakın bir yere varınca birden gördükleri derin, karanlık vadi, yükselen buharlar ve toz bulutlarıyla onlara, çok yüksekte baktıklarını bir çukur olduğu gerçeğini hatırlatabilirdi, ama bir an dehşete kapılarak, bu cehennemî ağızda dünyanın korkunç karnını gördüklerini sandılar. Birkaç dakika sonra, yol uçurumdan uzaklaşınca platonun düzlüğünden keskin çizgili bir dağın yükseldiğini gördüler, etekleri bitki örtüsüyle kaplı, doruğa çıkıldıkça çıplak, soğuk ve kısır. Düzlükte sivri tepeler, şurasında burasında kayaların asılı durduğu, gri taştan, acaip, dev anıtlara benziyordu. Çoğu kez, iki etki birbirine karşıyordu; bir yanda derin, karanlık bir uçurumu izleyen yol, öbür yanda porfir kayalıklarıyla yükselen bir dağın kibirli yalnızlığı.

Geceden geceye mola verdikleri üç beş kulübeli köylerin insanları dışında kimseye rastlamıyorlardı. Bir çift kartal günlerce başlarının üstünde dolanıp durmuştu. Fil dışkıları gördüler, ama hayvanlar görünmedi. Bir gün, Habeşlerin etini severek yediği bir grup yaban keçisi gördüler Hacı Ali Poncet'den tabancasıyla birini vurmasını istedi, ama otacının midesi bu çeşit maceraları kaldıramayacak kadar kötüydü.

Nihayet, Gonder'e yarım günlük uzaklıktaki Barço şehrine vardılar. Hacı Ali, imparatorun şu sırada başkentte olmadığını öğrendi, eyaletlerden birinde başlamış bir isyanı bastırmaya gitmişti:

– Gonder'de hemen ortaya çıkmanız gereksiz, dedi Poncet'ye. En iyisi burada kalıp, imparatorun dönüşünü beklemek. Burada sizi saklayabilecek bir dostum var. Ben başkente gideceğim, zamanı gelince sizi almak üzere dönerim.

Poncet'nin deveciye hiç güveni kalmamıştı. Her şeylerini ellerinden almış olmasını affetmiyordu; sadece Krallar Kralı'na verilecek hediyeler kalmıştı. Geri kalan ne var ne yok hepsi kervancınınındı artık; üstelik, sırtlarındaki mavi entarilerin de onun malı olduğunu söylemekten utanmamıştı; imparatorun vereceği ilk altınla bu borcu ödemelerini bekliyordu. Jean-Baptiste, onları bütünü terk edip gitmesinden duyduğu korkuya rağmen Hacı Ali'nin gitmesine izin verdi. Neyse ki sağlıkları düzeliyordu. Juremi Usta medinekurdunu her sabah biraz daha doluyordu tavuk

tüyüne. Yakında tamamen kurtulmuş olacaktı. Sadece Cizvit'in durumu gitgide daha kaygı verici bir hal alıyordu. Hacı Ali'nin onları yerleştirdiği ev, aralarına çamur, saman ve tezek karışımı doldurulmuş tahtadan yapılmıştı. Zemin topraktı. Bir hastanın tedavisi için en uygun yer sayılmazdı. Zavallı Joseph, derme çatma yatağında yavaş yavaş toprağa giriyor gibi görünüyordu. Bahtsız adam gücüne çok fazla güvenmişti. Görevine olan körükörüne bağlılığının, onu, kütüphanelerin huzurlu konforuna alışmış aydın araştırmacıyı, birkaç günde en berbat yolları yürüyebilecek bir forsaya dönüştürebileceğini sanmıştı. Ama kuraklığın, çalıların çabucak tutuşur hale getirmesi gibi, güçsüzlüğü de bedenini kolayca hastalanır duruma düşürmüştü. Gerçekten de acınacak haldeydi Cizvit: zayıflamış iri vücudu bir sarmaşık dalı gibi bükülmüştü. Sıcak havanın ve ateşli nefesinin kuruttuğu, kavrulmuş dudaklarıyla ağzı açık, zorlukla soluk alıyordu. Jean-Baptiste ve Juremi Usta nöbetleşe başında bekliyorlardı. Ve Protestan'ın hastaya gösterdiği bütün sevecenliğe rağmen o, bu sapkın dinsizin varlığından duyduğu tedirginliği açıkça belli ediyordu. Sağlığına kavuşabileceğine inandığı sürece Brèvedent bir tutkuya, misyonunun başarıyla tamamlanması tutkusuna sarıldı. Saatlerce, donuk, tekdüze bir sesle, bazen sayıklar gibi büyük hayalini, Habeşistan'ı Hristiyan yapma hayalini anlattı sürekli.

– Her şeyden önce, diyordu, törelere, âdetlere, alışkanlıklara, dile girmek gerek. Evet, dile! Her şeyden önce! Oraya varır varmaz dillerini inceleyeceğim. Fransa'da bana temel bilgileri verdiler. Ama hiç kimse gerçekten bilmiyor. İnsanlar ancak dil aracılığıyla ikna edilebilir. Sonra, inançlar... İnançların çok iyi bilinmesi gerek... İşin sırnı burada... Avrupa'da Kilise, putperest kült yerine gerçek imanın töresini egemen kıldı... Ama aynı mekânları, aynı tarihleri, aynı görünümeleri koruyarak.

Bazen, başucunda bekleyeninin elini yakalıyor, artık Poncet sandığı Juremi'yle konuştuğu da oluyordu.

– Bizden öncekilerin hatalarını tekrarlamayacağız, değil mi? Din adamlarından, sokaktaki insanlardan önce kralı Hristiyan yapmak olmaz!

Bu sayıklamalar sırasında Cizvit, ruhunun derinliklerini çınlı çıplak ortaya dökerek, takındığı alçakgönüllü tavrın gerçekte aşırısını kendini beğenmişliğini gizleyen bir maske olduğunu itiraf etmiş oluyordu. Tarikatın kurallarına körü körüne itaat ediyor ve taleplerinden tereddütsüz vazgeçiyordu, ama olağanüstü hedeflere ulaşmak için, paylaşılan güç tutkusu, iktidar hırsı için. Su ko-

valarını taşımayı bir kralın ve ülkesinin efendisi olabilmek için kabul etmişti. Jean-Baptiste'in tedavisine ve yüreklendirmelerine rağmen hastalık ilerliyordu. Cizvit sonunun geldiğine inandı. Bu inançla boyun eğme tutkusu başka bir hedef buldu: görevinin ondan beklediklerine uymaktan vazgeçerek, Tanrı'nın istediklerine boyun eğmeye karar verdi, yani kendini onun gönderdiği hastalığa bıraktı. Ve artık yapılabilecek hiçbir şey kalmamıştı. Ölümün çağrısına Hacı Ali'nin emirlerine yaptığı gibi boyun eğerek iki gün sessizce can çekti.

Poncet ve Juremi Usta avluya gölgesini sunan akasyanın altına onu gömmek istediler. Tüccar ev sahipleri, bu evi yaptıran dedelerinin bir kaza sonucu öldüğünü ve buraya gömüldüğünü söyleyerek reddetti. Yanında sonsuzluğa kadar kalacak uygunsuz bir komşu gömmek, ona saygısızlık olurdu.

Böylece, geceyarısı, sokaklardan geçerek fasulye ekilmiş bir tarlaya geldiler ve orada, tarlanın kenarında Cizvit'i bırakacakları derin bir çukur kazdılar. Üzerinde Mağribî kıyafeti vardı. Hacı Ali isterse giysileri ondan sorabilirdi. Juremi Usta İncilinden kısa bir dua okudu ve oradaki tek Katolik, Poncet, tören usulünü bilmediğinden, ellerini de nereye koyacağını şaşırdığından duanın bitmesini beklemeden mezara toprak atmaya başladı; hayatı uzun haftalar boyunca paylaştığı, sunduğu dostluğunu gerçekten reddetmiş miydi bilmediği bu adamın çukurda kaybolmakta olduğunu görerek...

– Hiç kimse özgür olma korkusuyla bu kadar uzağa gitmemiştir, dedi Juremi Usta, İncil'i kaparken.

Zavallı rahibin mezar taşı yazısı bu oldu.

Eve dönerken iki arkadaş düşünceleriyle o esrarlı kıtaya, yaşanarak tüketilmiş çocuklukların, katledilmiş ümitlerin ve yok olmuş geçmişin kıtasına gittiler. Konuşmaya başladıklarında ikisi de Cizvit'in hayatının, ölümünden daha hazin olduğu fikrindeydiler, şimdi bu ölüme içtenlikle ağlasalar da onun adına üzülüyorlardı.

Ertesi gün acıklı hava dağılmıştı. Hatta yeniden, yeni bir neşe hissettiler ve bu ruh halini sürdürmeye karar verdiler. Üç gündür yok olan Hacı Ali döndü. Kenarı renkli şeritli beyaz tüniğiyle Habeshler gibi giyinmiş kervancıyı tanımakta zorluk çektiler. Saçlarını arkaya doğru taranış, kokular sürünüştü. Joseph'in ölüm haberi onu, kayıp bir katır kadar etkilemedi. Hakkında tek kelime konuşmadı ve doğrudan konuya girdi:

– Krallar Kralı bugün Gonder'e dönüyor, diye başladı. Ondan

bir görüşme talebinde bulunacağız.

– Saat kaçta? diye sordu Poncet, kaç gündür içinde dört dökler evden nihayet çıkacağı düşüncesiyle mutluydu.

– Saat kaçta değil, hangi gün! dedi Hacı Ali.

– Hangi gün mü? Bu Krallar Kralı bir an önce iyi olmak istemiyor mu?

– İstiyor tabii! Ama önce çevresindekileri, bir Frenk doktorun tedaviye geleceği fikrine alıştırması için şimdiye kadar tedavi edeceğini söyleyenlerden hiçbir sonuç alamadığını açıklamak zorunda.

– Bizim yollarda olduğumuz aylar boyunca o adamların kralı iyileştirmeye ya da öldürmeye bol bol zamanları olmuştur.

– Kuşkusuz, dedi Hacı Ali, yeni kıyafetine uygun, kibirli bir tavırla. Ama kraliçenin çevresindeki Frenk düşmanları, dönüşümü gördüklerinden ve üstlendiği görevden kuşkulandıklarından son bir hamle daha yapmaya karar vermişler. Şunu da söyleyeyim, bu grubu oluşturan din adamlarından kâhinler, kralın karşısında aşağılanmış olduklarından şimdi mutlak bir zafer kazanmak istiyorlar. Son askerî harekâtın başlayacağı gün gökte çok uzun kuyruklu, çok parlak bir yıldız görülmüş. Kâhinler, kralın savaşı kaybedeceğini ve geri dönemeyeceğini söylemişler. Oysa savaşı kazandı ve burada. Şimdi adamların yeniden kralın gözüne girmek için bir şeyler yapmaları gerek.

– Ne yapmayı düşünüyorlar?

– Geçen hafta Lalibela'dan peşinde büyük bir kalabalıkla bir ermiş geldi. Bir keşiş. Yirmi yıldır yemeden ve içmeden yaşıyor-muş.

– Yirmi yıl mı? diye bağırdılar Juremi Usta ve Jean-Baptiste aynı anda alayla.

– Gülmeyin. Bu olay gerçek. Ermiş herkes gördü. Bir sayvanın altında yatıyor, sedyesini dört keşiş taşıyor. Önde, patriğin çevresinde, ellerinde kocaman altın bir haçla ilahiler söyleyerek yürüten bir düzine adam. Arkasında yalınayak otuz genç savaşçı.

– Ve bal şerbeti fiçilerini taşıyan bir düzine katır... diye devam etti Juremi Usta, gülerek.

– Keşiş geldiğinden beri dua ediyor, dedi Hacı Ali, polemiğe girmek istemediğini belli ederek. Bu sabah neçaşıyla görüştü; onu büyük bir Meryem Ana ikonuyla kutsadı. Yarın ona kutsal sözleri içirecekmiş.

– İçirecek mi? Peki nasıl yapacak bunu? diye sordu Jean-Baptiste, ciddi bir yüzle.

– Çok garip, gizemli bir durum. Pek çok şey söylüyor alçak sesle, duyulmuyor; işin sırrı o sözlerde herhalde. Çünkü hareketlerinde olağanüstü bir şey yok, hep yaptığımız şeyler. Kralın içtiklerini denetleyen iki subay olayı seyretmiş, bize de anlattılar. Şöyle yapıyormuş: ermiş, metal bir çubuğa bir kelime yazıyor; nedir, bilinmez! Sonra çubuğu kutsanmış suya batırıyor, kelimenin mürekkebi suda eriyor. Bu suyu hükümdara içiriyorlar.

– Bu işlemi kaç kez tekrarlayacaklarmış? diye sordu Jean-Baptiste, sesinde garip bir bıkkınlık vardı.

– Sadece iki kez.

– Peki, sonuç kaç günde belli olacak?

– Kral bana, eğer bir hafta içinde bir düzelme olmazsa yardımınızı isteyeceğini söyledi.

– Peki ya iyileşirse? diye sordu Poncet. Olabilir ya!

– Olabilir mi? diye bağırdı Juremi Usta. Tabii ki olur! Eğer ilk uygulamanın yararı olmazsa, dozu artırmak ve İncil'i bütünüyle yarım maşrapa pirinç rakısına daldırmak yeter!

– İyileşirse geri döneriz, dedi Hacı Ali.

– Kralla görüşmeden mi?

– Anlanıyor musunuz, sizi buraya davet etmekle bile kral büyük bir tehlikeyi göze almış oldu. Cizvitler dedesinin döneminde bütün memleketi Hristiyan yapmaya kalkıştığından beri necaşi hareketlerinde özgür değil. Din adamları ile Katoliklere karşı olanlar onu yakından izliyor. İlk yanlış adımında entrikalar başlayacak ve muhalifler kralın demir yumruğundan kurtulmak için bu fırsatı kullanmaya bakacaklar. Herkes, Frenk rahiplerin Habeşistan'a sızma fikrinden vazgeçmediğini bildiğinden her şeyden kuşkulanıyorlar. Kral, tedavi gibi haklı bir bahane olmazsa sizi geri göndermeyi ve sarayında rahat yaşamayı tercih edecektir.

Bu kaygı verici haberlerden sonra Hacı Ali, saraya dönmek için onlardan ayrıldı. Yalnız kaldılar. Kendilerine olan güvenleri sarsılmanıştı, ama bu avluda işsiz, dolanıp durmaktan sıkılıyorlardı.

Onları konuk etmiş olan tüccarın oğullarından biri baharat çarşısından istedikleri bütün bitkileri getirdi. Büyük bir heyecanla incelediler gelenleri, çünkü bu ülkede, dünyanın başka hiçbir köşesinde bulunmayan şifalı otlar, kokulu reçineler, kökboyalar ve baharat vardı. Juremi Usta havanıyla, süzgeçleriyle ve uydurma bir karniyle Poncet'nin reçetelerine göre dövdü, kaynattı, mayalandırdı, sübyeler yaptı. Yolculuğun yarı yarıya boşalttığı ilaç sandığını epey doldurdular. Kralı görmeden dönecek olurlarsa

hiç olmazsa yeni ilaçları ve botanik alanındaki keşifleriye avuncaklardı.

Hacı Ali'nin ortaya çıkışının üçüncü günü, evine sığındıkları tüccar, ertesi akşam başka bir eve taşınmaları gerektiğini söyledi onlara. Gece inerken, arkalarında, pek yoksullaşmış olan eşyalarını yükledikleri katırlarla, onları başkentten ayıran son merhaleyi yürüdüler. Bir başka Müslüman, Gonder'in Mağribîler mahallesindeki evinde onları karşıladı. Kafesli pencereleri dar bir sokak arasına bakan, üç beş parça mütevazı eşyayla döşenmiş iki odaya yerleştiler. Ev sahibi yemeklerini bizzat getirerek, sabırlı olmalarını söyledi.

Hacı Ali bir hafta sonra onları bu kasvetli sığınaktan almaya geldi. Bir gün önce Habeş giysileri getirmişti: kısa beyaz pamuklu tünik ve omuzlara atılmış küçük beyaz bir ihram. Sonunda, ertesi sabah ponponlar ve renkli tüylerle süslenmiş bodur bir atın üstünde kervancı görüldü. Ardında dizginlerini kölelerin tuttuğu yedek iki at daha vardı. Poncet ve Juremi Usta, bu kez Hacı Ali'nin isteği üzerine Habeşler gibi giyinmiş olarak atlara bindiler ve küçük kabile, bodur atların küçük adımlarıyla Koskam Sarayı'na doğru yola çıktı.

Dokuzuncu kısım

– Devam edin! dedi De Maillet, sabırsızlıkla. Eğer İskenderiye’den kalkacak son gemiyle gitmesini istiyorsak bu mektubun bugün bitmesi gerek.

Macé, geçirdiği uykusuz gecenin yorgunluğuyla keyifsiz, kepenkli masanın önünde oturuyordu. Gerginliğinin nedeni, kurak mevsimin başlamasıyla şehre egemen olan sivrisineklerdi. İnsanları uzak tutan şey her neyse, sinekleri cezbediyordu; yazık ki bu açık gerçeğe rağmen temizlik ve vücut bakımı konusunu bir kez daha gözden geçirmeyi akıl edemiyordu.

– Ve, ve... diye devam etti, bıraktığı yerden devam etmek için gözleriyle aranırken, şöyle dedi: “tarikatından keşişlerle görüşmek için Konsolosluğumuzdan yardım istemiş olan Kapuçin rahip dün beni ziyarete geldi. Ekselanslarına itiraf etmek isterim ki...”

– Hayır, hayır ! Bu diplomasiye yakışır bir sözcük değil ! Bir konsolos bakana itirafta bulunmaz.

– O halde şöyle diyelim: “Ekselanslarına üzülererek bildiriyorum ki...”

– Böylesi daha iyi. Devam edin.

– “Ekselanslarına üzülererek bildiriyorum ki, bu, nazık ve adaba uygun bir görüşme olmadı. Rahip Pasquale birçok kez nezaket, hatta terbiye sınırlarını aştığı halde görüşmeyi sonuna kadar sürdürmeyi başardım.”

– Evet, fena sayılmaz, dedi De Maillet, bir ayağını öne uzatarak; okunanlardan ve son gemiyle Fransa’dan gelen, elma yeşili ipek çorabından memnun görünüyordu.

– “Görüşmemizden sonra adamlarını elçi heyetimizin peşinden göndermiş. Kapuçinler Sennar’da görevlilerimize yetişmişler ve taleplerini ısrarla tekrarlamışlar. Gecenin aysız olmasından ya-

rarlanan görevlilerimizin kaçtığını söylüyorlar, ama hiçbir ize rastlanmamış.”

– Çoğul kullanmanız gerek.

– Ne gibi, Ekselansları ?

– İzler, demeniz gerek.

– Haklısınız.

– İzleri, diye yazın. “İzlerine rastlanmamıştır”. Gece karanlığında, birbirlerinin ayak izlerine basarak peş peşe kaçacak değiller herhalde !

– “İzlerine rastlanmamıştır.”

– Evet, oldu.

– “Bu firarla kuşkulanan Kapuçinler derhal araştırmaya başlamışlar ve sözde uşak Joseph’in gerçek kimliğini öğrenmişler. Rahip Pasquale’nin olayı papaya ileteceği söyleniyor”.

– İhtiyar tilkiden mümkün olduğunca az söz edelim. Sadece: “Kapuçinlerin iddiasına göre” diye yazın.

Macé böylece yazdı.

“Ekselanslarının bu tatsız olaydan iki sonuç çıkaracağını düşünüyorum: öncelikle, görevlilerimizin aşağı yukarı bir ay kadar önce sağ ve sağlıklı olarak Sennar’da bulunduklarını öğrenmiş bulunuyoruz, biz de onların o tarihte Sennar’a ulaşacaklarını hesaplamıştık”.

De Maillet pencerenin önünde durmuş, bahçeye bakıyordu.

– “İkincisi, ki daha uzak bir ihtimal; bu misyona sokulacak dinî işlerin, sorunlara neden olacağı kanaatindeyim. Kendi başlarına çok daha az zorlukla karşılaşacak olan misyon, iki tarikat arasındaki rekabet ve Habeşlerin Katolik din adamlarına duyduğu açık düşmanlık nedeniyle sonu belli olmayan bir maceraya dönüşüyor. Başka bir deyişle, bir kesimi rahatsız etmeyi göze alarak, Cizvitlerin destek ve emek verdikleri bu projeyi tehlikeye attıklarını söylemek isterim. Şuna inanıyorum ki, majesteleri, bu görev için emir verirken, bütünüyle Hristiyanlığın zaferini amaçlamıştır.”

Dün gecedен beri mektubun bu dördüncü okunuşuydu. Konsolos, cesur ve öngörülü olduğuna inandığı bu son bölümü dinlemekten usanmıyordu. Birden dışarıda merdivende kızını gördü. Bu diploması harikasını onun da paylaşmasını ve ileride bir gün, onun ne yazık ki artık bu dünyada olmadığı bir gün babasının dehasını bu imgeyle hatırlamasını ne kadar isterdi.

– “Demek oluyor ki” diye devam ediyordu Macé, “bu olayda Fransa kralının çıkarlarının, Katolik inancın çıkarlarıyla nereye

kadar örtüştüğünü iyi anlamak gerekecektir. Elçilerimiz döndüklerinde, benden beklenen tutum konusunda Ekselanslarının tavsiyelerini bekleyeceğim. Devlet ilişkilerini din işleriyle birlikte yürütmek zorunluluğu sürececek mi, yoksa diplomatik ve özellikle de ticarî ilişkiler kurulması gündeme gelirse, öncelikle ve sadece majestelerinin ve devletin yüksek menfaatlerinin kollanacağı bir tutum mu tercih edilecek?"

– Sanırım her şey tamam, dedi De Maillet, adeta dinî bir saygıyla. Düzeltmeleri yazıp bitirdiğinizde bir kez daha okuruz ve artık gönderebiliriz.

Macé kalktı ve büro olarak kullandığı daracık, boğucu odaya döndü.

Konsolos, perdenin arkasından sevecen gözlerle evde artık herkesin “çiçek bakımı” dediği günlük işine giden kızını seyrediyordu. Zarif vücuduna, uçar gibi hafif yürüyüşüne, şimdi daha az çocuksu ve daha olgun tavrına hayranlıkla bakarken:

– Artık onu evlendirmeyi düşünme vakti geldi, dedi içinden.

* * *

– Bu hayvan sonunda beni fırlatıp atacak.

Juremi Usta, kocaman açılmış gözleriyle çırpınırcasına yürümeye çalışan ufacık ata iri cüssesiyle tünemişti. Hacı Ali kölelerden birine seslendi, adam geldi dizginleri tuttu.

– Şimdi dikkati üzerimize çekmenin zamanı değil, dedi Jean-Baptiste, dizginlere sımsıkı yapışmış, atını tırısta kalmaya zorluyordu. Mağribîlerin mahallesinden çıkmışlar şehrin merkezine giden köprüden geçiyorlardı. Artık Müslümanların sarındığı örtülerin altında değillerdi; herkes beyaz olduklarını görebilirdi. Ancak sokakları dolduran kalabalık ilgisiz görünüyordu; meraklı bakışlar yoktu. Bunun birçok nedeni vardı: öncelikle çöl güneşinde yanmış yüzleriyle Frenkler, çok da koyu renkli olmayan Hristiyan Habeşlerle hemen hemen aynı esmerlikteydiler. Sonra, Gonder’de epey yabancı yaşadığından halk yüzlerine alıştı. Çoğunluğu Yunanlı, Ermeni ve Güney Slav halkından insanlardı, imparator, Osmanlı egemenliğinden kaçan bu yabancıları koruyordu. Ve son neden de –yolcular bu gerçeği yavaş yavaş öğrendiler– Habeşlerin duygularını, düşüncelerini belli etmekten hoşlanmalarıydı. Ne olursa olsun, bunların hiçbirinden haberi olmayan iki arkadaş sadece, o kadar hayalini kurdukları bu masal ülkesinde o ülke insanlarından biriymiş gibi dolaşmanın mutluluğunu

yaşıyorlardı. Juremi Usta, kendisine bir ermiş havası veren kır düşmüş gür sakalıyla; Jean-Baptiste kapkara, kıvrıkcık saçları, güneş yanığı teni ve ona genç bir soylu görünüşü kazandıran zarif duruşuyla yan yana, biraz kaygılı, ama inanılmayacak kadar mutlu, atlarını sürüyorlardı.

Atlarının küçük adımlarıyla saraya doğru çıkarlarken kalabalıktaki beyaz silüetler kenara çekiliyor, onlara yol veriyordu. Kadınlar gibi erkekler de sadece ince bedenlerine sardıkları beyaz, pamuklu kumaşlarla dolaşıyorlardı. İnce yüz çizgileri, badem biçiminde iri, siyah gözleri, dik duruşlarıyla soylu ve gururlu görünüyorlardı. Buna karşın, köleler ilk bakışta ayırt ediliyordu. Ülkelere işgal altında olan bu insanların, derileri daha karaydı ve tabii sırtlarındaki yüklerle iki büklüm, bağırıp çağırarak sürekli konuşuyorlardı.

Şehirde hâlâ askerden geçilmiyordu, ellerinde mızrakları, deri kalkanları ve arkalarında son savaştan getirdikleri tutsaklarla sokaklarda dolaşıyorlardı. Muhtemelen bir süre önce askerlerin talmim ya da yoklama sırasında toplandığı boş bir arazinin yanından geçerlerken Juremi Usta, Jean Baptiste dönerek bağırdı:

– Önceki gün duyduklarımızın açıklaması bu herhalde.

Necaşinin yenilgiye uğrattığı Şangalla askerlerinden yirmi kadarı buradaydı, inliyorlardı. Bazısı taşlara oturmuştu, bazısı ayakta, kollarını öne uzatmış, bağırıyordu. Beş altı tanesi yerdeydi, yüzlerini elleriyle kapatmışlardı. Simsiyah yüzlerinin gözçukurlarında kanlı yaralar vardı.

– Hainlere verilen ceza! dedi Hacı Ali.

Zafer kazanmış ordunun tutsak edip getirdiği isyancı şeflere verilen ceza gereği gözleri oyulmuştu. Hüküm iki gün önce infaz edilmişti. Acı çığlıklar bütün şehirde duyulmuştu, yolcuların beklediği evden bile.

Saraya doğru yollarına devam ettiler. Korkunç manzarayı görmek için birkaç kez dönüp bakan Jean-Baptiste, kalabalığın bu kanlı işkenceyi görmezden geldiğini fark etti. Kurbanlardan biri, mahkûm edildiği karanlıkta el yordamıyla bir Habeş'e yaklaşır veya yolunun üstüne çıkarsa, adam çarpmamak için kenara çekilmekle yetiniyordu; bir su birikintisinin üstünden atladığında ya da sokakta dolaşan bir hayvanla karşılaştığında nasılsa ancak o kadar sarsılmış görünüyordu.

Saray, çevresini dolduran özensiz binaların ve çadırların arasında zor fark ediliyordu. Üstlerinde yumurta biçimi kubbeleri olan dört köşe kuleleriyle kesme taştan bir binaydı. Hacı Ali'nin

yanlarında bulunuşu, büyük kemerli kapıdan, nöbetçilere hesap vermeden geçmelerini sağladı. Atlarından indiler, hayvanlar muhafızlardan birine teslim edildi, loş bir koridordan geçtiler. Taşlardan buz gibi soğuğu hissettikleri bir odada bir süre bekledikten sonra, iki yüksek penceresi iç avluya bakan bir kabul salonuna alındılar. Duvarın önünde sıralanmış on, on iki kişi onları bekliyordu. Hacı Ali yerlere kadar eğilerek selam verdi, yanındakiler onu taklit ettiler.

Adamlardan biri gruptan ayrıldı: öbürlerinin ortasında, ama bir adım önde duruyordu, kenarları altın işlemeli, siyah, kısa bir pelerine sarınmış gene altından bir kolye takmıştı. Yüzü yuvarlaklı, kısa kesilmiş, siyah, kıvrıkcık saçları çok geniş bir alından sonra başlıyordu, kısa, siyah bir sakalı vardı. Juremi kadar iri değildi, ama onunla aynı yaşta görünüyordu. Yabancılarla bakarak yüksek sesle konuştu.

– Frenk olup olmadığınızı soruyor, dedi Hacı Ali.

– Peki, o kim? diye alçak sesle sordu Jean-Baptiste, cevap vermeden önce.

– Ras Yohannes, başmabeyinci, imparatorundan sonra krallığın en güçlü adamı.

– Frenk derken Katolikleri kastediyorsanız, hayır Ekselans biz onlardan değiliz. Haşmetli Kral XIV. Louis'nin tebaasıyız, ama Roma Kilisesi'nin büyük rahibinin kulları değiliz.

Bekledikleri bitmek bilmeyen günlerde Jean-Baptiste ve Juremi Usta, büyük olasılıkla kendilerine yöneltilecek sorulara uygun cevapları tartışıp, kararlaştırmışlardı. Bu cevaplara isyan edecek Rahip Brèvedent da artık olmadığına göre, Cizvitlerle çok farklı olduklarını hatta düşmanlıklarını belli etmek için Katolik diniyle ilgili konularda çok özgürce davranmaya karar vermişlerdi. Diğerlerinden riski daha çok ya da daha az olmasa da tehlikeli bir oyundu aslında.

– Geldiğiniz ülke nerede? diye sordu ras, bir süre düşündükten sonra, çünkü ilk soruya aldığı cevap onu şaşırtmıştı.

– Sennar'dan ve Mısır'dan ötede, Ekselans, büyük denizin karşı yakasında.

Jean-Baptiste, Habeşler için coğrafya bilgisinin bu iki ülkeyle sınırlı olduğunu biliyordu. Başka halklar olduğunu öğrenmişlerdi, Portekizlileri, İtalyanları konuşurken duymuşlardı, ama evrende onları bir yerlere yerleştirmeleri mümkün değildi.

– Oralarda Hristiyanların şefi olduğunu iddia eden adamın kral olmadığı ülkeler de var mı?

Jean-Baptiste bu sözlerde Cizvitlerin elli yıl önce, papanın bütün Batı'nın tek hükümdarı olduğu yolundaki telkinlerinin izlerini gördü.

– Ekselanslarına, neyse ki çok sayıda öyle ülke olduğunu söyleyebilirim. Papa ruhları yönettiğini iddia ediyor. Ülkeleri yönetmiyor. Bizim kralımızdan başka birçok kral ülkelerinde kendi tebaalarını yönetiyorlar, bizim gibi papanın otoritesini kabul etmeyen tebaalarını da.

Gelirken rastladıkları işkence görmüş insanlardan etkilendikleri için midir, nedir, bu konuşmanın yaratabileceği korkunç tehlikeleri düşünen, Juremi Usta sürekli gözlerini ovuşturma ihtiyacı hissediyordu.

– Demek, İsa Peygamber'e inanmıyorsunuz? dedi birden, başka bir adam, rasın solundaki kırmızı takkeli iri yapılı ihtiyar.

– Ona inanıyoruz ve kelimasına yürekten bağlıyız. Ama kendi usullerimizle tapınıyoruz ona, papanın emrettiği gibi değil. Ve bu nedenle doktrinimizi tıpkı sizin inancınız gibi acımasızca suçluyor; bizler bu nedenle en ağır cezalara mahkûm edildik.

Dinleyiciler şaşmış ve tedirgin olmuşlardı. Soylu tavırlarını elden bırakmadan bakıştılar bir an. Bazı fısıldaşmalar bile duyuldu.

– Rahip misiniz? diye sordu aynı ihtiyar.

– Hayır değiliz.

– Oysa hastalıkları iyileştirdiğiniz söyleniyor.

– Biz sadece Yaratılış günü Tanrı'nın dünyayı donattığı bitki ve hayvanların özelliklerinden en iyi şekilde yararlanarak, hemcinslerimize faydalı olabilmeye çalışıyoruz.

– O halde dualar olmadan şifa verilebileceğine mi inanıyorsunuz?

– Dualar mucizeleri davet eder biz mucize yapmıyoruz.

– Mucizelere inanmıyor musunuz?

Jean-Baptiste, Cizvit'e verniş olduğu cevabı tekrarlamayı düşündü bir an, ama ihtiyatlı olmayı yeğledi.

– İncil'de yazılı, Tanrı'nın Oğlu tarafından gerçekleştirilmiş mucizelere inanıyoruz. Başka mucize tanımıyoruz.

– Büyük ermişler de mucizeler yaptı, dedi ras.

– Belki bu bizim inancımızın gereği, diye cevap verdi Jean-Baptiste. İsa'nın tüm sözlerine ve kutsal İncil'de yazılı her şeye inanıyoruz. Ama sıradan ölümlüler söz konusu olunca aynı güveni gösteremiyoruz. Mesela, bir ermişin günün birinde şeytanı değiştirebileceğine, mesela, hasta ve aç bir keşişin, dualarıyla, tabağını kızarmış bıldırcınla doldurabileceğine inanmıyoruz.

Bunlar Jean-Baptiste'in Rahip Brèvedent'dan duyduğu örneklerdi, o da Habeşistan'dan sürülmüş Cizvitlerden öğrenmişti. Bu iddiaların, iblisi yenen erniş ile bildiricın avcısı keşişin Kıptî Kilisesi'nde de tartışmalara yol açtığını biliyordu. Bu kez salonda gözle görülür bir hareketlenme oldu. Jean-Baptiste'in dinleyiciler arasındaki derin ve kesin görüş ayrılıklarını bir kez daha ateşlediği anlaşılıyordu. Ras susmalarını emretti. Herkes sustu. O zaman saray ileri gelenleri arasından ufak tefek bir adam öne çıktı. Patlak gözlerinin çok az gördüğü ve dünyaya bir sis perdesinin ardından baktığı belli oluyordu.

– İsa'nın kaç doğası vardır? diye sordu birden, yüksek sesle.

Cizvitlerin uğrunda çok uzun süre savaş verdiği, on iki yüzyıl önce Kiliselerin cevabını ararken parçalanıp, bölündüğü bu soru, hemencecik çözülemeyecek kadar karmaşık, çapraşık bir ilahiyat konusuydu. Gariptir, bu sorgulamaya zihinlerinde hazırlanırken iki yolcu, sanki çok açık ya da fazla nazik bir soruymuş gibi, sanki hiç kimse böylesine çıplak bir basitlikle sormaya cesaret edemezmiş gibi, bu konu üzerinde hiç durmamışlardı. Juremi Usta, derin bir şaşkınlığın izleri okunan yüzüyle dönmüş, Jean-Baptiste'e bakıyordu.

Onuncu kısım

– İsa'nın kaç doğası vardır? diye tekrar sordu keşiş.

Ağır, gergin bir sessizlik oldu. Bakışlar, şaşkın, donup kalmış Jean-Baptiste'e çevrilmişti. Sonra, sanki birden bir ilham gelmiş gibi başını kaldırdı Jean-Baptiste:

– İsa'nın kaç doğası mı vardır? Ama bu soruyu benim size sormam gerekir, saygıdeğer efendim! dedi.

Hacı Ali'ye tercüme etmesi için gerekli zamanı bıraktıktan sonra devam etti:

– Herkes kendi bilgi alanı içinde konuşmalı. Ben hekimim, arkadaşım ilaç hazırlamayı bilir. Başkaca bildiğimiz tek iş, şu yanımda gördüğünüz ve ülkemizde kılıç denilen sivri demiri kullanmaktır. Bitkiler ve silahlar konusunda bize istediğinizi sorabilirsiniz. Cevap vermeye çalışırız. Ama sorduğunuz bu soruya ancak bir ilahiyatçı cevap verebilir ve siz bir ilahiyatçısınız. Sizin bu konuda vereceğiniz bilgiyi dinlemeye hazırız.

Jean-Baptiste cümlesini, saygıyla eğilip selam vererek bitirdi. Beyaz ihramına sarınmış, bir eli kalbinin üstünde, rasa ve yanındakilere tereddütsüz bir açık yüreklilikle bakıyordu.

Ve cehennem azabı içindeydi; iki yanı uçurum, daracık bir yolda yürür gibi. Kalbi hızlı hızlı atıyor, buz gibi bir ter sırtından süzülüyordu. Ama hiçbir şey belli etmemek için büyük bir çaba harcıyordu.

Cevabını uzun bir suskunluk izledi. Sadece avludan, bir ıstırap korusu gibi, acı çeken insanların, inleyen erkekler ile kadınların sesleri geliyordu.

– Kralların Kralı'nı görmek için hazır olun, dedi Ras Yohannes sonunda, soğuk ve kibirli bir tavırla. Kendisini iyileştirebileceğinizi söylediğinize ve majesteleri tedavinizi deneme lütfunda bulunacağına göre, huzura kabul edileceksiniz. Size şunu hatırlatmak is-

terim: imparatorumuz hiç kimseyle, hele yabancılarla yakın ilişkiye girmez. Kendisine yaklaşamaz, dokunamazsınız, sadece uzaktan görebilirsiniz ve söyleyeceklerini, sözcüsünün ağzından dinleyebilirsiniz.

– Ama bu imkânsız, diye bağırdı Jean-Baptiste. Bu durumda nasıl...

– Bu kadar ! dedi ras, onu susturmak için elini kaldırarak. Majestelerini iyileştirebilecek misiniz... evet mi, hayır mı ?

Jean-Baptiste, hükümdarın tedavisinden çok –Hacı Ali'den, hastalığı aşağı yukarı öğrenmişlerdi– elçilik görevi nedeniyle kaygıya kapılmıştı: bu şartlarda değerli mesajı hükümdara nasıl iletebileceklerdi ?

Rasın tavrı, tartışma ümidini yok edecek kesinlikteydi. Poncet her şeyi kabul etti. Saray ileri gelenleri salondan çıktı, üç kişi kralın huzuruna çıkmak üzere bekleyecekti.

– Bu ayrıntılardan bize hiç söz etmemiştin, dedi Jean-Baptiste kervancıya, öfkeyle.

– Tebaaların arasındayken hiç kimse yanına yaklaşamaz, dedi kervancı. Yasa böyle; yerde yürümeye bile hakkı yok. Tahtına kadar bir katıra binmiş olarak gidiyor ve ancak orada, haliya basmak üzere hayvandan iniyor. Katır da halının üzerine çıktığından, –göreceğimiz gibi– Pers motiflerinin tam ortasına dışkısını anı olarak bırakıyor. Ama hiç önemi yok, herkes buna alışık. Üstelik, sizler şanslısınız; işler epey düzeldi. Eskiden hükümdar hiç görülemezdi. Bugünkünün büyükbabası yılda iki üç kez ortaya çıkarıldı. Devlet işlerini bir örtünün ardından yürütürdü.

– Peki, neden konuşmuyor ?

– Öyle işte ! Her organı için görevli bir yaveri var. Gördüğü her şeyi krala nakleden bir gözü var. Kralın kulağı her şeyi onun için dinliyor. Sağ eli için ayrı, sol eli için ayrı iki görevli subay var, orduların komutası için. Siz de az sonra *seraş maseri*'yi dinleyeceksiniz, onun sözlerini yüksek sesle tekrarlamakla görevli yaveri.

– Bari çocuklarını kendi yapabiliyor mu ? diye sordu Juremi Usta alayla.

– Ciddi olalım, çok az vaktimiz kaldı, dedi Poncet. O elli yıldır yemek yemeyen ermiş ne oldu ? Onunla rekabet edecek miyiz, yoksa kovuldu mu ?

– Yirmi yıldır yemiyormuş, diye düzeltti. Hacı Ali. Yirmi yıl ! Ah, bizim Peygamberimiz olsa böyle şeylere izin vermezdi...

Kendi elini öptü, yukarı baktı.

– Hayır, diye devam etti sonra. İmparator ona güvenmiyor artık.

– Emin misin ? dedi Juremi Usta. Adamın ekmeğiyle oynamak istemeyiz.

Poncet arkadaşına öfkeli gözlerle baktı.

– Kusura bakma, dedi Protestan. Beklemek sinirlerimi bozuyor.

– Şakalarını gözlerimizi oymaya geldikleri zamana sakla, dedi Poncet, azarlar gibi, o da en az arkadaşı kadar gergindi.

O sırada iki saray muhafızı onları almaya gelmişti. Peşlerine takılıp bir dizi küçük, karanlık ve soğuk odadan geçtiler. Sonuncuda kısa bir süre bekledikten sonra kabul salonuna alındılar. Çok geniş bir yerd, kenarlara ve ortaya beşli düzende yerleştirilmiş altı büyük sütun üzerinde üç katlı tonoz vardı. Saray ileri gelenleri dipte, ayakta bekliyorlardı. İki yanda kenarda kalanların, necaşi tarafından görülmeleri imkânsız olduğundan oturan sayısı sıralar krala yaklaştıkça artıyordu. Bakışlarını çevirebileceği yerlerdekiilerin ayakta durmaları gerekti, toplantı saatler sürse bile.

Hükümdar dipte, bir çeşit yüklüğe konmuş tahtında oturuyordu, taht halının üzerindeydi; kuşkusuz kral buraya kadar katınyla gelmişti. Tahtın yer aldığı bölümü, saray halkının oluşturduğu ilk sıradan birkaç metrelik bir boşluk ayırıyordu. Yabancıları derin bir sessizlik karşıladı. Ve o sırada, iç avluya bakan pencerelerde, Krallar Kralı'nı onurlandıran, ünlü tutsak aslanların kükremeleri duyuldu. Rasla konuşurlarken yolcuların işittikleri ağlamalar inlemeler de işitiliyordu.

Önceden kararlaştırdıkları gibi Poncet ile arkadaşı Hacı Ali'nin hareketlerini tekrarladılar. Kervancı, kralın önüne geldiğinde diz çöktü, sonra taş döşeli zemine boylu boyunca kollarını öne doğru uzatmış olarak yattı. İki yolcu hemen yere yattılar. Ama acemi Protestan fazla önde diz çökmüştü, uzattığı elleri kralın halısına değdi. İki subay haşin bir hareketle onu geri çektiler. “Kralın ağzı” onlara hükümdarın huzurunda ayakta durabilme izni verene kadar öylece, tapınma gösterisinde beklediler. Ve kalktıklarında nihayet hükümdarı rahatça görebildiler.

I. İyasu Habeşistan'ın Krallar Kralı, Hint işi kumaşlarla kaplı yaldızlı ahşap bir tahtta oturuyordu. Ne alev kırmızısı bir pelerine sarınmış vücudunu ne de yüzünü görebildiler, çünkü uzun siyah saçlarını sarmalayan bir tül ensesinde bağlanmıştı ve yanaklarını örterek göğsüne iniyordu. Sadece ince burnu, iri siyah, sabit bakışlı gözleri görünüyordu. Ağzı, boynunu da saran sarı bir ipek örtüyle gizlenmişti.

Konuşması sırasında, sözlerini nakletmekle görevli yaver kraliyet kararlarını yüksek ve güçlü bir tonda halka açıklamadan önce

ancak sesi işitiliyordu. Jean-Baptiste, bu görüşme sırasında Hacı Ali'nin tercüme yapmadığını fark etti: "kral'ın ağzı"nın yanında duran Habeş tercüman resmî cümleleri Arapça'ya tercüme ediyordu. Görüşme inanılmayacak kadar kısa sürdü. Necaşi, hakkında en ufak bir bilgi bile vermediği hastalığının tedavisi için yabancıların tavsiyelerini dinleme iradesini tekrar etti. Poncet, hükümdarın "sağ eli"ne Mısır paşasının verdiği tavsiye mektubunu teslim etti. Krallar Kralı, iyi ticarî ilişkiler içinde bulunduğu bu dost "prens"e, ayrıca, Habeşistan Kilisesi'nin bağlı bulunduğu İskenderiye patriğinin abuna seçme yetkisi konusunda gösterdiği anlayış için de minnettar olduğunu bildirdi.

Paşa, çevirmenin okuduğu kısa, ama övgü dolu mektubunda Poncet'nin hekim olarak yeteneklerinden söz ediyordu. Poncet, mektupta adı geçmeyen Juremi Usta'ya kefil oldu. Protestan başka bir yavere, hükümdara getirdikleri armağanları sundu. Sıradan insanlar olduklarından, otacılar, çok şatafatlı armağanlardan kaçınmışlardı. Hacı Ali'nin tavsiyesiyle tahta bir kutuda sapı fildişi kakma bir ustura takımı ve bir geyik avını temsil eden, bir metreye bir buçuk metre boyutlarında goblen duvar halısı getirmişlerdi. Armağanlar bir anda tahtın arkasında kayboluverdi.

Necaşi, teşekkür etmeden, gidebileceklerini söyledi. Ertesi gün ilaçları beklediğini ilave etti. Ras Yohannes, tahta doğru yaklaşarak ilaçların önce üç köle üzerinde, sonra iki yaverde deneceğini ondan sonra necaşiye uygulanacağını bildirdi, tehditkâr bir tavırla. Bu denemeler esnasındaki bütün anormallikler, yabancılar için çok kötü sonuçlar doğuracaktı. Ve son olarak, şehirde ve ülkede serbestçe dolaşabileceklerini söyledi ras. İstedikleri her konudan bahsedebilirlerdi, ancak Katolik inancı yayma niyetiyle söylenmiş gibi görünen ilk cümlede onlara yasaların bu suç için öngördüğü ceza derhal uygulanacaktı.

Bir kez daha secdeye vardılar ve işkence cezasına çarptırılmışlar gibi titreyerek, soğuk terler dökerek salondan çıktılar.

Hacı Ali'nin Müslüman dostunun evine döndüler, ama eve girer girmez, yoksulca giyinmiş bir haberci koşarak arkalarından geldi, iki yabancıya hemen eşyalarını toplamalarını, atlara yüklemelerini, peşinden gelmelerini söyledi. Eşya çabuk toplandı; zaten Hacı Ali hemen hemen her şeylerini almıştı. Elllerinde kalan üç beş parça eşyayı, Avrupalı giysilerini, Mağribî'nin okumadığı kitapları, ilaç sandığını ve bezlere sarılı kıymetli kılıçlarını bir heybeye doldurdular. Haberci onları, sarayın az önce girdikleri kapısının aksi yönündeki duvarına bitişik, küçük, taş bir binaya götürdü. Girişte,

merdivene açılan bir koridor vardı. Habercinin ardından basamakları çıktılar, adam büyük bir anahtarla ağır, sağlam bir kapıyı açtı. Yabancıları, tek penceresi sabahtan başlayarak gün boyunca güneş alan, orta büyüklükteki bir odaya yerleştirdi. Eşya olarak, örülmüş kayışlar gerili iki yatak, ağaç kütüğünden yontulmuş iki tabure, bir masa ve ayna görevi yapacak küçük bir cam parçası vardı.

Kapının kilitlendiği kocaman anahtar, Poncet ile arkadaşının zihnini kurcaladı. Onlara verirlerse, kendilerini evlerinde hissedebilirlerdi. Başka birine emanet ederlerse bu, tutsak oldukları anlamına gelirdi. Haberci anahtarı kapının üzerinde bıraktı. Adam Arapça bilmiyordu daha fazlasını öğrenemediler.

Nihayet yalnız kaldıklarında yataklarına uzandılar, uzun süre suskun, kıpırtısız kaldılar...

– Kendini Yunus Peygamber gibi hissetmiyor musun? dedi sonunda Juremi Usta, dışarı çıkma ümidinden yoksun, kocaman bir balığın karnına.

– Her şeyin zamanı var, dedi Jean-Baptiste, yatağa uzanarak. Engellerin birkaçını aştık, ötekileri bekliyoruz şimdi. Bu akşam kralın merhemini hazırlayacağız, Hacı Ali onun da kesinlikle aynı hastalığı çektiğini söylediğine göre. Sonra... bakalım, göreceğiz!

Bunları söyledikten sonra hemen uyudu ve Juremi Usta da uykusuna seve seve eşlik etti.

Kapıya usul usul vurulduğunu duyarak uyandılar. Odanın içi artık pek aydınlık değildi, sokaktan mavimsi bir gölge uzanıyordu. Saat öğleyi epey geçmişti. Odalarına, yirmi yaşlarında ufak tefek, incecik, genç bir adam girdi. Yüzü çiçek hastalığının izleriyle doluydu; hastalık cildini delik deşik etmişti, yüz hatları, özellikle de kısa ve toparlak burnu şeklini kaybetmişti. Ama büyük, kara gözleri zekâ ve yaşama sevinciyle pırıl pırıldı, dudaklarında bir gülümseme vardı; tavırları ahenkli ve zarifti. Bu nitelikleri ve siyah dalgalı saçları yüzünden, Jean-Baptiste'in, şansı yaver gitmemiş kardeşi denilebilirdi.

– Adım Demetrios, dedi Arapça.

Çok açtı ki Arapça'yı bir yabancı gibi konuşuyordu. Yunanca bildiğini söyledi, anadiliydi, ötekiler bilmiyordu Yunanca'yı. İtalyanca'da biliyordu genç adam. İki Frenk Venedik'te bu dili öğrenmişlerdi, İtalyanca konuştular.

Demetrios imparatorun “şahsî” hizmetkârlarından biri olarak tanıttı kendini. Şehirde çok işi olan Hacı Ali sürekli onlarla birlikte bulunamayacaktı; kendisi emirlerindeydi, ne zaman isterlerse yanlarında olabilecekti. Aslında, bu sözler onun, yeni gardiyanla-

n olduğu anlamına da gelebilirdi. Ama genç adam o kadar güler yüzlü, o kadar sevimliydi ki yolcular yardım teklifini kuşkuya kapılmadan, hatta mutlulukla karşıladılar.

– Şehri dolaşmak ister misiniz? Sizi dışarıda yemeğe götürebilirim veya isterseniz, yemeğinizi buraya getirebilirim.

Vakit daha erkendi ve şehri henüz doğru düzgün görmemişlerdi. Rehberlerinin peşi sıra dışarı çıkmayı sevinerek kabul ettiler.

Şehri yürüyerek dolaşacaklardı. Mağribî Hacı Ali'nin silueti yanlarında değildi. Üçü de aynı pamuklu giysiler içindeydi, bu onlara yabancı olmadıkları, benzedikleri bir halkın arasında özgürce dolaştıkları hissini veriyordu, mutluydular. Demetrios, gülümseyen yüzüyle onları bu keyifli rüyadan uyandırdı:

– Ben yanınızdayken korkmanıza gerek yok, dedi birden. Rahipler sizi öldürmeye cesaret edemez!

Bu sözlerden sonra iki yabancı yolda rastladıkları herkese kuşkuyla bakmaya başladılar. Habeşler onlarla kesinlikle ilgilenmiyor gibi görünüyordu. Yabancılarla karşılaştıklarında bakışlarını kaçırmıyorlardı, ama dikkatle incelemiyorlardı da. İnsan onların yabancıları fark etmediğine yemin edebilirdi.

Sokak bazen birden genişliyor ya da bir ana caddeyle kesişiyordu. Caddelerden birinde bir tören alayıyla karşılaştılar, geçmesini beklediler. Alayın önünde kırmızı ihramlarına sarınmış, başlarında sim işlemeli uzun külahlarıyla rahipler yürüyordu. Ellerindeki kalın sopaların ucunda, dantel gibi işlenmiş, oymalı, süslü, metal haçlar taşıyorlardı, her haç boy boy haçlarla süslüydü: ana haçın üzerinde sabahları parıldayan kırağı damlaları gibiydiler. Arkada mızrakları, kalkanları, bellerinde hançerleriyle askerler yürüyordu. Bazısının koluna uçuk pembe kumaş şeritler bağlanmıştı. Demetrios bunun bir zafer nişanı olduğunu, her şeridin bir düşmanın öldürülüşünü temsil ettiğini anlattı. Bu sessiz ve mağrur savaşçıların ortasında, görünüşe göre bu törenin yapılma nedeni olan şey görülüyordu. Ötekilerden bir baş daha uzun, güçlü bir Habeş, ucuna bir tahtanın enine mihlandığı bir sırığı gönder gibi elinde taşıyordu. Bu elbise askısının üstünde, koyu renkli, parlak bir kumaştan yapılmış bir çeşit ceket vardı; bu kolları yana açık, iki parçalı ceket, dilencilerin sırtındakiler gibi pis, kenarları lime lime ve yırtıktı. Ve bu garip alay sancağından pembe bir sıvı damlıyordu.

– Ah, sanırım bu hiç hoşunuza gitmeyecek, dedi Demetrios, pırlıl pırlıl gözleriyle bakarak.

– Sanki... dedi Juremi Usta dehşet içinde. Bu... bu bir deriye benziyor.

– Evet ! Ülkenin yasalarını anlamak gerek, dedi Demetrios. Burada çeşitli cezalar var. Bu gördüğünüz nadiren uygulanan bir ceza, çünkü Tanrı'ya şükür ender rastlanan bir suç için veriliyor. Yasaya göre, hainler eğer düşmansa, gözleri oyulur...

– Gördük, biliyoruz.

– Evet ! Ve sadece dostların, bizim tarafımızdan, ailemizden, bizden olanların... diri diri derisi yüzülür.

Bu sözler üzerine Jean-Baptiste ile arkadaşı, rüzgârda sallanan o korkunç şeye baktılar, sonra birden kusma ihtiyacıyla başlarını çevirdiler. Tören alayı şimdi gülümseyen, sessizce el çırpın kadınlar ile çocukların önünden geçiyordu.

Üç adam yollarına devam ettiler. Demetrios iki yabancının gördüklerinden çok etkilendiklerini hissediyordu.

– Unutun bunları ! dedi. Sizler zaferle sonuçlanan bir savaşın hemen ardından geldiniz. Tutsaklar cezalandırıldı, vatan hainleri yakalanıyor, kahramanlar ödüllendiriliyor. Ama günlük hayat her zaman bu kadar hareketli değildir.

– Bunu öğrenmek bizi rahatlattı, dedi Juremi Usta. Demek ki yüzülmüş derilerimiz böyle sokaklarda gezdirildiğinde, en azından halkı biraz eğlendirmiş olacağız ! Bu da bir teselli sayılır.

– Derileriniz asla sokaklarda dolaştırılmayacak, dedi Demetrios, kahkahayla gülerek. Bu kesinlikle imkânsız.

– Peki, yaptığımız tedavi sonuç vermezse ?

– Bunların hiçbirisi gelmez başınıza. Siz imparatorun konukları-sınız.

– Cizvitler de onun konuğu değil miydi ? dedi Juremi Usta.

– Ah, hayır, durun ! dedi Demetrios, parmağını kaldırarak. Bil-dğim kadarıyla Cizvitlerin derisi yüzülmedi. İlgili yasa maddesi uygulandı onlara.

– Yani ?

– Yani, onlar taşlanarak öldürüldü. Şuradan inerken göreceksiniz. Bir meydanın ortasında iki taş yığını var. Öldürülen son Cizvitler altında yatıyor. Taşlara dokunmak yasak.

– Yani biz de olsa olsa taşlanarak öldürülürüz, dedi Poncet, bu açık yürekli, açık sözlü genç adamla arkadaşça konuşuyordu.

– Haydi, haydi, hiçbir şekilde öldürülmeyeceksiniz, dedi Demetrios, ikisini de kollarından yakalayıp, yanı sıra yürüterek. İmparator sizi himaye ediyor, ben de onun hizmetkârıyım. Pekâlâ ! Artık bu konuyu kapatıyoruz ! Bu ülkede daha hoş şeyler olduğun-u göreceksiniz.

On birinci kısım

Alçak bir kapıdan girilen, yarı yarıya yer altında, çok geniş bir lokantada akşam yemeklerini yediler. Orta yaşlı, iri yapılı bir kadın onları karşıladı, göğsüne renkli ipliklerle kocaman bir haç işlenmiş, uzun, beyaz pamukludan bir elbise giymişti. Artık tanıma-ya başladıkları bu soylu ırka özgü ağırbaşlı güzelliğin izleri vardı yüzünde. Onları, tül bir perdeyle salonun geri kalanından ayrılan dar bir bölmeye aldı. Tülün ardında gidip, gelen gölgeler görülüyordu. Habeşler herkesin ortasında yemek yemiyorlar, yemekler aracılığıyla yabancı bakışlardan bedenlerine kötü ruhların gireceğine inanıyorlardı. Sonuçta, yemek saatlerinde lokantalar, üçer beşer kişilik grupların birbirlerinden saklanarak küçük hücrelerde yemek yedikleri bir tül perdeler cümbüşüne dönüşüyordu. Yemek faslı bitince, tül perdeler çekiliyor, lokanta, renkli hasır masalar çevresinde, taburelere ya da yere halılara oturmuş müşterilerle günlük, sıradan manzarasına geri dönüyordu. Konuklar ve rehberleri, tef –yüksek platoda yetişen bir tahıl– unundan yapılmış keskin tatta, bir arşın boyundaki peksimeti yediler, üzerine iyice baharatlanmış bir sos dökülmüştü. Uzun boyunlu toprak testilerden, masum görünüşlü, ama içildiğinde insanın zihnine tatlı bir bulanıklık veren kıvamlı, bal şerbeti içtiler. Perdeler çekilip, müşteriler ortaya çıkınca, Poncet ile arkadaşı etraflarındaki kadınlar ile erkeklerin güzelliği karşısında şaşkına dönmüşlerdi. Uzun uzun bakmaktan kendilerini alamadılar, kadınlara bakmayı tercih ettikleri açıktı.

– Dikkatli olalım, dedi Demetrios. Burada töreler çok açıktır. Bu halk zinayı büyük bir günah olarak görmez, ama erdem, özsaygı ve onur çok önemlidir. Kadınlara, biraz tepeden bakan, ama saygılı bir tavırla yaklaşmanız gerekir. Onlara ısrarı bakmaktan kaçının.

Fark edilirsiniz. Hiç kimse size bakmıyor şimdi, ama herkes sizi görüyor. Benden, yapamayacağım bir şey istemek zorunda kalmak istemiyorsanız, şunu aklınızdan çıkarmayın: burada, bir yabancı-nın bakışı en büyük tehlikedir. Bu kadınların hangisiyle yalnız, baş başa kalsanız evli bir kadın da olsa, bir prenses de olsa, istediğiniz her şeyi elde edebilirsiniz. Ama o zamana kadar ona bakmayın.

Yüzülmüş insan derisinin görüntüsü zihinlerinde henüz o kadar canlıydı ki iki yabancı derhal bakışlarını çevrelerinde gezdirmekten vazgeçtiler... Demetrios bakılmasında sakınca olmayan tek insandı şimdi.

Genç adam rahatça İtalyanca konuşuyordu. Şehirde bu dili bilen tek kişi olduğunu söylemişti; annesi, Sicilyalı bir anneden olma bir Yunanlıydı. Pek çok tüccar gibi, onun ailesi de Kızıldeniz'den geçerek bu ülkeye gelmiş ve sonra, ister istemez buraya yerleşip kalmıştı. Annesinin, beş çocuğundan ikisi bir Habeş'ten olmuştu, Demetrios o melezlerden biriydi.

– Uzun süre bu koca şehrin en güzel çocuğuydum, dedi, çiçek hastalığından kalma yara izleriyle dolu gözçukurlarından onlara bakarak. Sonra salgın patlak verdi. Pek çok insan öldü. Ben kurtuldum, yaşıyorum ve üst yanı vız geliyor! Annemin ve babanın ölümünden sonra kral beni hizmetine aldı ve sürekli iyiliğini gördüm. Gerçekten, diye devam etti, çocuksu bir saflıkla bakarak. Çok yüce gönüllü bir hükümdardır, biliyor musunuz?

– Herhalde, dedi Jean-Baptiste. Bunu kanıtlayan bir iki olaya tanık olduk.

– Yok! diye itiraz etti genç adam. Siz hâlâ o iki olayın etkisinde-siniz! Böyle yapmayın! Hükümdarları böyle ayrıntılara bakarak yargılamayın. Tekrar söylüyorum, İyasu iyi bir kral, belki de tarihimizin uzun bir süredir gördüğü en iyi kral. Size bir örnek vermemi ister misiniz? Burada, necaşi tahta çıktığında, taht üzerinde hak iddia edebilecek erkek ve kız kardeşlerinin hepsinin, yüksek platolardan birinde kimsenin ulaşamayacağı bir yerde hapsedilmelerini emreden eski bir töre var. Ömürlerinin sonuna kadar orada yaşıyorlar. İçlerinden biri kaçacak olursa yakalanır yakalanmaz organlarından biri kesilerek sakatlanır, çünkü yasalara göre sakat bir kişi tahta çıkamaz. Oysa, bakın İyasu imparator ilan edilince ne yaptı: bir tören kıtası hazırlattı ve yaya olarak Anba Vahine'ye, prenslerin hapsedildiği yere gitti. Serbest bırakılmalarını emretti ve orada bekledi. Bu manzarayı hayal bile edemezsiniz! O acınacak haldeki insanların dağdan inişlerini! Bir deri bir kemik, paçavralara sarırmış, bitler içinde ihtiyarlar vardı. Onlar haneda-

nın İyasu'dan önceki üç kuşak prensleriydi. Çocuklar vardı: birinin kulağı kesilmişti, çünkü çocuk bir köleye acımişti, onu giysisinin altına gizlemişti korumak için. İşte bu insanlara merhamet etmek gerekti, onlar ne vatan haini, ne de asiydi, sadece kral soyundan gelmiş insanlardı. Bu töre, sadece adaletsiz değil, tehlikeliydi de ve İyasu bunu anlamıştı. Çünkü hapsedilenlerin gözüpek olanları, krala karşı yüreklerinde sadece nefret taşıyorlardı ve her yolu deneyerek onu devirmeye hazırlardı. Muhalif gruplardan biri bu hapishaneyi ele geçirecek olursa, orada, intikam için her şeyi yapmaya yemin etmiş, yasal hükümdar adayları bulabilirdi. Böyle bir olay geçmişte bir kez yaşanmıştı. Ve İyasu böylece bütün tutsakları serbest bıraktı. Onlara giyecek ve yiyecek verilmesini emretti. İki gün süresince, mutluluk ve şükran gözyaşları aaktıldı.

Bal şerbeti anlatıcıyı konuşturuyor ve iki yabancıнын rahatça dinlemesini sağlıyordu. Yumuşak halılara oturmuşlardı, bir ihtiyarın çaldığı krar ruhlarını okşuyordu, iki arkadaş Demetrios'u dinliyor, heyecanlı, keyif dolu mimiklerini seyrederek eğleniyorlardı.

– O prenslerin döktüğü gözyaşı çabuk kurumuştur, kuşkusuz, dedi Jean-Baptiste. İktidar hırsı ve kıskançlık, gerçekten önlenebilmiş oldu mu?

– Evet ya! Kralımız ailesinden, teşekkür ve saygıdan başka bir şey görmedi. Yeğenlerinden sadece biri isyana kalkıştı.

– Ve canlı canlı derisi yüzüldü, dedi Juremi Usta.

– Demek olayı biliyorsunuz? diye şaşkınlıkla sordu Demetrios.

– Sadece sonunu, dedi Juremi Usta.

Genç adam kahkahalarla güldü.

– Sadece ailesi değil ki, diye devam etti birden ciddileşerek. Balabatlar, yani prensler, öbür soylular var, sonra eyalet valileri, aşiretler, hepsi, bu koca ülkedeki herkes kral için bir tehlike. Gallaların saymazsak tabii! En az baş ağrtanlar komşu Müslüman memleketler. Gırtlığımızı sıkınmak isterler, ama şu sıralar bize sataşmıyorlar. Gerçekten de kralımız hiç rahat değil. Her kral aynı durumda, aslında. Ama İyasu onu uzun yıllardan bu yana gördüğümüz en büyük hükümdar yapan bir siyasî başarı gösterdi. Prensleri kazandı, aşiretlerle iyi ilişkiler kurdu, Gallaları safdışı bıraktı, Müslümanların saygılı bir mesafede tuttu. Gerçekten çok büyük bir başarı!

– Bak! dedi Poncet, zihni hafifçe bulanmıştı. Saygısızlık yapmış olmak istemem ama, az önce gördüğümüz o canlı mumyanın, bu işleri nasıl yapabildiğini anlayamıyorum. Tümüyle o başmabe-yinci ile o sıra sıra rahiplerin etkisi altındaymış gibi geldi bana.

– O mu? dedi Demetrios. Şaka mı ediyorsunuz? Kraldan ödleri

kopar. Güçlerini ellerinden aldığı için ondan nefret ediyorlar. Koda-man rahipler takımı asla bu kadar sıkı denetim altında tutulmamıştı. Kral din konusunda pek bir şey bilmez, ama o alanda da iktidar onda. Ve tabii, Kilise'de birliğin önemini biliyor. Din adamları ve babatlar arasındaki hizipleri bastırdı. Onları önünde hazır olda tutuyor. Oturumlarda, görüşmelerde böyle canlı bir heykel gibi oturuyorsa bu, prensleri, soyluları, rahipleri huzurunda, yorgunluktan yıkılacak gibi olana kadar ayakta durmaya mecbur etmek içindir.

– Ama aralarında üzerinde biraz daha fazla tesiri olan ya da mesela ona bir mesaj ulaştırabilecek biri vardır herhalde, dedi Jean-Baptiste, konsolosun ona emanet ettiği görevi düşünerek.

– Bu gördükleriniz arasında mı ? Hayır! Öyle biri yok. Ama başka yollar bulunabilir.

– Mesela, siz ? dedi Jean-Baptiste Demetrios'a bakarak.

– Böyle düşünmeniz bile benim için büyük bir onur.

Gecenin karanlığında, nereye bastıklarını iyice göremeden döndüler. Demetrios onları kapılarının önünde bıraktı. Jean-Baptiste yatmadan önce ilaç sandığını açtı, reçeteleri ile karışımlarının formüllerini yazdığı defteri çıkardı. Ceplerinden birine küçük defteri, ötekine bir yazı kalemi koydu.

Öylece, üstündekilerle yatağa uzanırken:

– Yarın günü gününe not tutmaya başlayacağım dedi.

Juremi Usta ağzını kocaman açarak esnedi:

– Neden, ne işe yarayacak ?

– Bir kere çok ilginç. Sonra, ülkeden çıkabilmemize de yardımcı olacak.

* * *

Jean-Baptiste kilitte bir anahtarın döndüğünü işittiğinde ortalık henüz zifirî karanlıktı. El yordamıyla yatağın altına sakladıkları kılıca uzanırken, kapı sessizce açıldı, toprak bir şamdandaki kısa mumun loş aydınlığında bir gölge görüldü.

Jean-Baptiste harekete geçmeye hazır, tetikte bekliyordu ki birden bir kılıç parladı karanlıkta ve Juremi Usta'nın kocaman gövdesinin hiç ses çıkarmadan öne atıldığını gördü. Protestan beklenmedik konunun üstündeydi, kılıcı kalbine dayanmıştı, çoktan. Gölge hem ellerini ve hem de elleriyle birlikte şamdanı havaya kaldırınca yüzü aydınlandı: Demetrios'tu:

– Bu saatte ne işiniz var burada ? diye sordu Juremi Usta, bağırarak.

– Şişşt ! Lütfen bağırmayın, dedi Demetrios, fısıltıyla. Gürültü etmeyin, şu kılıcı da çekin üstümden !

Juremi Usta ayağa kalktı. Demetrios içeri girdi.

– Çabuk giyinin, dedi, alçak sesle.

– Zaten giyiniğiz.

– O zaman peşimden gelin, merak etmeyin, korkacak bir şey yok.

İki arkadaş, akıl danışır gibi birbirlerine baktılar bir an, sonra kılıçlarını kuşandılar, Demetrios'un ardından yürüdüler. Genç adam evden çıkmak yerine, gündüz gözlerine ilişen ve kiler kapısı sandıkları küçük kapıyı açtı. Dar bir koridora çıktılar. İki kapıdan daha geçtiler ve duvarlardaki taşların büyüklüğünden saraya ulaştıklarını anladılar. Önleri sıra yürüyen Demetrios onları, soğuk bir rüzgârın estiği mazgal delikleriyle dışarı açılmış, daracık bir döner merdivenden yukarı çıkardı. Surların üzerindeki kulelerden birine giden taş döşeli yola çıktılar. Gökyüzü berrak ve bulutsuzdu, şehirden sadece nöbet kulübelerinin ışıkları ve yer yer askerlerin yaktığı ateşler görünüyordu. Başlarının üzerinde gök kubbe, öylesine sakın, öylesine göz alabildiğine, ısıtılar içindeydi ki, boşluğun yıldızlarla dokuduğu ipek bir kumaş sanılırdı. Yollar bu yüksek platoya geldiklerinden beri, toprak onlara çok uzaklarda olduklarını unutturuyordu; bunu hatırlatan, gökyüzüydü hep. Ve kale burcunun üstünden Güneyhaçı görünüyordu.

Demetrios onları bir duvar boyunca yürüttü ve onun ardı sıra sarayın dört köşesindeki küçük kubbelerden birinin altına girdiler. Bu kubbe, küçük, kare biçimli bir mekârun tavanını oluşturuyordu. İçeride tahta bir masa ve dört tabure vardı sadece. Birinde, beli renkli işlemeli bir kemerle sıkılmış, çok sade, beyaz tünik giymiş biri oturuyordu; dirseği masaya dayalı, şamdana doğru eğilmiş. İçeri girdiklerini görünce doğruldu. Ve bu kadar basit bir giysi içinde onları karşılayan adamın gözlerinden ve burnunun biçiminden, daha o sabah onları yaşayan bir heykel gibi huzuruna kabul eden, önünde yere yatarak tapındıkları ulaşılmaz tanrıyı, tanıdılar; karşılarındaki imparatordu. Poncet bir iki saniye, karsarsız, durdu. Bu daracık mekânda yere uzanmaları gerekirse, çok zor olacaktı bu. Ama Jean-Baptiste derisinden ayrı düşmek için daha kötüsünü bile yapmaya hazırdı. Ancak hükümdar, konuklarına yanındaki taburelere oturmalarını işaret etti, hatta, büyük bir doğallıkla, halının üzerine yatmış birini çekip, düzeltti.

Kısa bir selamla yetindiler ve hükümdarın yanına oturdular. Bütün o şatafattan uzak ve yalnız Krallar Kralı'nda, tebaasından herhangi birindeki mağrur tavırdan daha fazlası yoktu. Bütün Ha-

beşlerin ortak özelliği olan kibirli ve ağırbaşlı görünüşe ilave olarak hükümdarda, kendini koyuverdiğinde yüzünde beliren bir hü-
zün, hatta ümitsizlik ifadesi vardı. İki yabancıyı karşıladığında bu
yüze yayılan zoraki gülümseme hemen soluvermiş, melankoli
tekrar hâkim olmuştu. Ufak tefek, çok zayıf bir insan gibi görü-
nüyordu. Kırk yaşlarında olmalıydı, hafifçe öne eğilmişti. Gözü-
nde, gizlenmiş vahşi bir ruhu ele veren canlı pırıltı da yoktu. Hayır,
karşılardaki sadece yaşamaktan yorulmuş, daha dün o korkunç
işkencelerin emrini verdiği bilinmese, acınacak bir insan.

– Sizleri gördüğüm için mutluyum, dedi yumuşak bir sesle.

Demetrios bu sözleri İtalyanca'ya çevirdi.

– Bu bizim için büyük bir onur, Majeste, diye başladı Jean-Bap-
tiste.

Kral, Demetrios'un sözünü kesti:

– Gereği yok, dedi, bırakalım bunları. Burada kimse yok, yalnız!

Poncet şaşkın, sustu.

– O rahiplere çok güzel cevap verdiniz, dedi kral, hep aynı he-
yecansız tavırla.

Konuşurken sürekli kollarını, karnını kaşındığını fark ettiler.

– Evet, söylediklerinizi bana da naklettiler. Çok haklıydınız.
Ben de onların mucizelerine inanmıyorum. Tek bir hastalığı bile
iyileştirdikleri görülmedi. Bütün o kehanet gösterileri şaklaban-
lıktan ibaret. Herhalde biliyorsunuz, kuyruklu yıldızın görüldüğü
gün savaşı kaybedeceğimi söylediler. Hep aynı oyun; beni yok et-
mek istiyorlar ve bunun için yıldızlardan medet umuyorlar. Ney-
se, şimdi anlatın bana, Katolikliğin ve bizim inancımızın dışında
olan sizlerin inandığınız o din hangisidir?

– Ona Reform diyorlar, Majeste, dedi Poncet.

– Burada oldukları sırada Cizvitler hiç bundan bahsetmediler.

– Çünkü onlar bizim can düşmanlarımız.

– Size inanıyorum, dedi imparator.

Sonra, yorgun bakışını Juremi Usta'dan yana çevirerek, sakin-
ce ilave etti:

– Oysa ben bu arkadaşınızın o Cizvitlerden biri olduğuna ye-
min edebilirdim.

– Cizvitlerden biri mi? diye bağırdı Poncet.

Juremi Usta bembeyaz olmuştu.

– Evet ya da bir başka tarikat rahibi. Onların yöntemidir bu, de-
di kral, Jean-Baptiste'e bakarak. Siz, biliyorum, hekimsiniz, ama o
kervanınıza sonradan katılmış. Bir hırsız ya da bir rahip gibi.

Juremi Usta fırlayıp, kalkmak üzereydi. Poncet kolunu yakaladı.

– Tanrı'ya şükür, diye devam etti kral, Hacı Ali bana her şeyi anlattı. Bu adamın sizin ortağınız olduğunu ve Frenklerin sizinle gelmesine izin vermediklerini öğrendim. Merak etmeyin, size güveniyorum. Mesleğinizde çok yetenekliymişsiniz ve benim için önemli olan sadece bu! Çok az vaktimiz var, size hastalığımı göstereceğim.

Mumun alevinde gölgesi odanın kubbeli tavanına kadar uzanmıştı, yüksek ve çukur tavan odaya bir mağara atmosferi veriyordu. Ama tanyeri ağarıyordu ve Doğu'ya doğru dar, uzun bir açıklığın mavimsi aydınlığı görünüyordu uzaktan.

İmparator ayağa kalktı, çok doğal bir tavırla kemerini çözdü, tünüğü çıkardı. Poncet yanına gitti ve sessizce inceledi.

– Dokunabilirsiniz, dedi kral, hekimin tereddüdünü fark ederek.

Poncet, Juremi Usta'dan şamdanı yukarı kaldırmasını istedi ve hastalıklı bölgeyi parmaklarıyla yoklamaya başladı. “İyi ki yakından bakabildim” diye düşündü. “Bu yaranın, Hacı Ali'nin hastalığıyla hiçbir benzerliği yok.”

Kralın göğsünde ve karnın yukarısında, geniş, cerahati yer yer sıızan bir yara vardı. Hekim, başka yerlerde de hastalık belirtisi var mı diye baktı; hayır, yoktu. Hastayı sağa, sola çevirerek aradı. Bu, odada bulunanların dışındaki biri için, şaşılacak bir manzaraydı; bir imparator, Krallar Kralı, çıplak, biraz kambur, sıskalığını ve bedenini kaplayan yaraları alçakgönüllü bir boyun eğişle sergileyen... ve yanında elindeki şamdanı havaya kaldırmış, sakın yüzü, iri savaşçı gövdesiyle Juremi Usta ve Jean-Baptiste, anlamaya uğraşarak, hastaya şefkatle dokunarak, bir hükümdara hizmet için değil, kardeşlik duygularının emriyle herhangi bir insana insanca yardıma çalışan...

– Sancı yapıyor mu? diye sordu Poncet.

– Eh, yapıyor, dedi imparator. Ama sancı önemli değil en kötüsü kaşıntı.

Hekimin bir işaretiyle, giyindi.

– O saatler süren toplantıları düşünün, diye devam etti kral. Bir tek şey var aklımda, göğsümü tırnaklayıp, kaşımak. Ama kımlıdamanmam gerek. Alçak köpekler, birinin dikkatsizliği sonucu hastalığımı öğrenmişler. Bu bile çok kötü. Bir de acı çektiğimi ya da yapmamam gereken bir şeyi hastalığım yüzünden yaptığımı görmelerine izin veremem. Çelik gibi bir iradeyle karşılarında olmayım. Aksi halde beni parçalarlar.

Tekrar masanın çevresine oturdular.

– Daha önce tedavi gördünüz mü ? diye sordu Poncet.

– Birkaç kez. Banyolar, yaklar, annemin ebesi olan, hekimlik-ten anladığını iddia eden ihtiyar bir kadının getirdiği bir toz...

– Sonuç ?

– Gitgide kötüleştim.

– Peki o... Poncet bir an tereddüt etti, o yirmi yıldır yemek yemeyen ermiş ?

– Ha ! Bilmiyor musunuz ? Onu gece gündüz gözlettim. Geldiğinin ertesi günü, sabaha karşı, mutfakta yere diz çökmüş, zeytin atıştırırken yakaladık. Derhal manastırına dönüp zıkkımlandıklarını orada sindirmesini emrettim.

Dördü birden kahkahayla güldüler.

– Majeste, dedi Poncet. Hastalığınız için bir merhem hazırlayacağız. Önce köleler üzerinde denememiz gerekiyor mu ?

– Hayır. Denemeleri için rahiplere herhangi –zararsız– bir ilaç verin ve hazırladığınız merhemi Demetrios'la bana gönderin, nasıl kullanacağımı da ona tarif edin.

– Bizimkini kullandığınız sürece başka hiçbir ilaç kullanmamanız gerekiyor.

– Merak etmeyin.

– Ve ilacın etkisini anlamamız için iki gün sonra sizi mutlaka görmemiz gerekiyor.

– Bu buluşmalar çok tehlikeli. Hiç kimse bilmemeli. Çok sık tekrarlamamalıyız. İki gün sonra bir fırsat yaratmaya çalışırım ama, sabırlı olacaksınız. Ve özellikle tekrarlıyorum, bütün bunlar kesinlikle gizli kalmalı.

Güneş yükselmişti ve odayı dolduran mavimsi aydınlıkta tozlu, kül rengi gölgeler gibiydiler. İmparator, küçük bir kapıda onlardan ayrıldı. Üç kişi diğer taraftan çıktılar, kale bedenindeki yoldan geçerek evlerine ulaştılar.

– Hastalığın ne olduğunu anladın nu ? diye sordu Juremi Usta, Demetrios gidip de onları yalnız bıraktığında.

– Sanırım ve durumu çok ciddi.

* * *

İlk heyecan ve duygu dolu sır alışverişlerinden ve yakın dostluğun mutluluğundan sonra Alix ve Françoise için Jean-Baptiste'in bitkilerinin başucunda geçirilen sıradan günler başlamıştı. Baş başlığın sıcaklığı tekdüze saatlerle yok oluyor, karamsarlık-

la gölgeleniyordu. Her gün aynı yerde görüşüyorlardı; bu ev, başta onlara beklenenlerin uzaktaki varlığını yaşatırken yavaş yavaş, ikisinin de çok zor katlandıkları bir yokluğun azap verici dekoruna dönüştü. Birkaç kez, hiç yoktan tartışmışlar, hemen barışmışlardı, ama buradaki birlikteliklerini hiçbir şeyi değiştirmeden sürdürdüklerinde onları bekleyen tehlikenin habercisi kavgalardı bunlar. Alix işte o zaman bir şey düşündü.

– Annemi, sizin bizim evde çalışmanız için ikna etsem, kabul eder misiniz? Bizde çalışırsınız ve evde görüşürüz. Sizinle yeni başlıyormuş gibi yavaş yavaş dostça ilişkiler kurarız ve arkadaş olmamıza izin verilir. Birlikte dolaşmaya çıkabiliriz, hatta birileri görür korkusu olmadan buraya geliriz.

Françoise sevinçle kabul etti. İş Bayan De Maillet'yi ikna etme çaresini bulmaya kalıyordu Bu projeyi düşünmek bile, daha hedefe varmadan, hayatlarına heyecan katmaya yetmişti.

Alix annesine, şehirde tek başına kalmış bir Fransız kadına ne kadar acıdığını anlatarak giriş yaptı. “Sera ev”in yanındaki bir kulübede yaşayan zavallı kadın bazen çiçek sulamak, kovaları taşımak için ona yardım ediyordu. Genç kız önce annesinden, bu yardımlar karşılığında ona vermek üzere birkaç kuruş istedi. Sonra, konuşmalar arasında, hiç de kötü olmayan şartlarda yetişmiş olan, ama hayatın acımasızca bu şehirde yalnız bıraktığı kadının şanssızlığını anlattı. Anne kız birlikte hayatın haksızlıklarına ağladılar ve anne, onları her zaman bu acılardan korumuş olan yüce Tanrı'ya şükretti. Anne ile kızın konuşacak çok az ortak konusu vardı; Françoise tercih edilen konu oldu. Bir gün Bayan De Maillet, Alix'ten, tanımadığı ortak dostlarından haber sordu, kızı, son darbeyi indirmeye hazırды, tekdüze bir sesle:

– Ah! dedi. Nihayet karar verdi.

– Ne kararı?

– Bilmem, size bahsetmiş miydim? Epey zengin bir Türk tüccar onunla evlenmek istiyor. Böylece artık para sıkıntısı çekmeyecek. Tabii, çok tereddüt etti, düşündü. Adam yaşlı ve çirkinmiş. Ama sonuçta dördüncü karısı olacak, böylece o çirkin adama tek başına katlanmayacak!

– Bu korkunç bir şey! diye bağırdı yaşlı kadın. Dinini de mi değiştirecek yoksa?

– İşte onu da en çok düşündüren bu oldu. Çok sofu bir kız, dinini değiştirmek onu çok üzecek.

– Peki, dedi Alix'in annesi. Ne karar verdi sonunda?

– Türk, İslam dinine girmenin çok zor olmadığını söylemiş ona.

Tanrının Allah olduğunu ve Muhammed'in onun peygamberi olduğunu söylemek yeterliymiş. Daha fazlasına gerek yokmuş. İsa da bir çeşit Tanrı sözcüsü olarak kabul ediliyormuş ve ona dua etmek yasak değilmiş. Sözün kısası Mağribî, o yoksul sersemi, dinî inan-cından çok fazla bir şey kaybetmeyeceğine inandırmış, böylece artık her gün istediği gibi karnını doyurabilecek hiç olmazsa.

– Kızcağızım, dedi Bayan De Maillet bakışları müthiş korkular-la dolu olarak, o kadın kendini mahvedecek! Bu inançsızların de-diklerine kesinlikle inanmamak gerek. Onlar Kutsal Topraklar'ı işgal ettiler, binlerce kiliseyi yıktılar, Hristiyanları öldürdüler. Ne olursa olsun onun Türk olmasına engel olmalıyız. Sadece bu ha-yatta ölmekle kalmayacak, çünkü bu adamlar karılarına çok kö-tü davranırlarmış, üstelik ebediyen cehennemde yanacak.

İki kadın felaketi önlemek için bir hal çaresi aradılar. Sonunda Alix, Françoise'ı evlerine, hizmetkâr olarak alabileceklerini söy-ledi. Annesi bu olasılığı zihninde evirip, çevirdi.

– Evet, dedi, düşünüyorum da... çamaşırcımızın Fransa'ya dö-nüşünden beri De Maillet'den yeni birini bulmasını rica ediyor-dum. Her seferinde, Frenk kolonisinde bu işi yapabilecek kimse olmadığını söyledi. Sanıyorum, ödenecek parayı düşünerek yeni birini getirmek istemedi. Babanız devlet parasını harcamada o kadar dikkatlidir ki...

– Bence buna dikkatli harcama denemez, dedi. Alix, bu sözle-re heyecanla sarılarak. Burada çamaşıra bakan iki Nübyeli köle güzelim elbiselerimi yakmazlarsa fazla fazla soda koyup renkleri-ni solduruyorlar.

– Ütülerken yakıp, mahvettikleri de cabası! Ama yazık ki baba-nuz bunlara hiç önem vermiyor. Sadece bir kez yakındığını duy-dum, birkaç ay önce o güzel elma yeşili ipek çorapları kiremit kr-mızısına boyandığında: benim pelerininimle birlikte suya basnuş-lardı.

– Görüyorsunuz işte, diye ısrar etti Alix. Ona, bir çamaşırcı al-manın yararını, daha doğrusu, sağlayacağı ekonomiyi anlatabili-riz. Babam, çalışacak birini aramaya vakti olmadığını söyleyecek; tamam! Biz de ona, öyle birini tanıdığımızı söyleyeceğiz cevap olarak.

Alix o kadar akıllıca ve ısrarla sürdürdü ki konuşmayı, annesi sonunda şansını denemeye razı oldu. Sıradan bir insanın, Tan-rı'nın elleri arasındaki kaderini değiştirmek için parmağını bile kı-pırdatmayacak olan yaşlı kadın, gerçek imandan koparılmaya tehdi-di altındaki bir ruhu kurtarmak için hemen harekete geçecekti.

– Meseleyi babama nasıl açacaksınız? diye sordu Alix.

– Ben onu iyi tanırım. Bir şeyleri saklayarak hiçbir sonuca varamayız. Gerçeği olduğu gibi, sizin bana anlattığınız gibi anlatacağım ona.

Alix ciddiliğini korumayı başardı, ama bu cevabı arkadaşına naklettiğinde ikisi de kahkahalarını tutamadılar.

De Maillet sonunda mağlup oldu ve çamaşırcının on beş günlük bir deneme için gelmesine izin verdi. Françoise, Konsolosluk'a çağırıldı, evin iç işleriyle ilgilenmeyen konsolosla kısa bir görüşme yapıldı, genç kadın Bayan De Maillet'yi kısa zamanda fethetti. Yeni çamaşırcı geldiği günden itibaren çok sık çalışmaya başladı. On beş gün sonra, genelde çok az şeyi fark eden konsolos, evde gerçekten büyük ve olumlu bir değişim olduğunu kabul etmek zorunda kaldı. Elbiseleri eski parlak görünüşlerini kazanmıştı. Françoise, Poncet'nin bitki özlerinden yapılmış karışımlarla konsolosun çoraplarının tekrar o güzel yeşil rengine kavuşmasını da sağlamıştı. Evin "hanımları" artık bembeyaz danteller içindeydi, bir ara olduğu gibi sarımsı beyaz değil. Ve son olarak, Françoise, yumuşak ama inatçı bir ısrarla Macé'nin, pislikte birbiriyle rekabet eden iki elbisesine sırayla el koymayı başardı. Bir sabah, sekreteri kendisine birkaç kâğıt uzatırken konsolos birden bir eksiklik hissetti. Sağa sola baktı, sıradışı hiçbir şey görmedi. Sonra birden, burnunu, önünde ayakta duran Macé'ye doğru kaldırarak baktı. Bir şeyin kaybolduğu fark edildiğinde her zaman yapıldığı gibi, şaşkınlıkla ve yavaş yavaş anladı; sekreteri kötü kokmuyordu. Françoise işe alınmıştı.

Önceden planlandığı gibi. Alix ile Françoise dostluklarını Konsolosluk'ta sürdürdüler. Genç kız her sabah bitkilere bakmaya gitti; işini yalnız yapıyor ve eskiden olduğu kadar uzun kalmıyordu. Sonra dönüyor, evde dolanıyordu.

Konsolosluk'ta Maillet ile görevlilerin kullandığı bölüm, bina'nın en şatafatlı bölümünde, kralın portresinin bulunduğu salonda sona eriyordu. Bu bölümde birkaç büro ve birinci katta, önemli konuklara ayrılmış, çoğunluk boş duran birkaç yatak odası vardı. Bayan De Maillet odasından hemen hemen hiç çıkmıyordu. Kocaman konağın geri kalanı, koridorlar, holler, Alix'in odası, küçük oturma odaları, mutfaklar, ofisler, çamaşırhane, hepsi iki arkadaşın buluşma yerleriydi. Bu dekorun çeşitliliği dostluklarına yeninin çekiciliğini katıyordu, zorunlu bir suç ortaklığının ürpertisini ve bu çok geniş evde genç ve heyecanlı iki kadına konuşulacak bin bir konu bulma mutluluğunu tattırıyordu.

On ikinci kısım

İmparatorun kendisini bizzat görüp muayene etmelerine izin verdiği konsültasyonun hemen ertesi günü Jean-Baptiste ve Juremi Usta sabahı iki ayrı ilacı hazırlamakla geçirdiler: krala verecekleri merhem ve rahiplerin denemelerinde kullanacakları ilaç.

Öğleden sonra Demetrios onları şehir dışında, her yıl binlerce müminin adak için geldiği büyük bir kilisedeki şenliğe götürdü. Pırıl pırıl bir güneş vardı. İşkence görüntüleri yoktu. Bembeyaz giyimli, ellerindeki kara şemsiyelerle eşeklerin sırtında salınarak yol alan kadınlar ile çocukların oluşturduğu büyük bir kalabalık vardı sadece. İhtiyarlar uzun değneklerine dayanarak yürüyorlardı. Birçok rahip ve keşiş, canlı renklerdeki cübbeleri, ellerinde haçlarıyla kalabalığın önündeydi. Devletin üst kademelerinden önemli kişiler küçük kölelerin taşıdığı, gümüş ponponlarla süslü kırmızılı siyahlı kocaman şemsiyelerin altında ilerliyorlardı. Herkes bir sedir ağacı ormanına doğru yürüyordu. Ağaçların eğri büğrü dalları yerlere kadar sarkıyor ve çocuklara salıncak görevi görüyordu. Kilise zor seçiliyordu dallar arasında. Sekizgendi, duvarların sekiz ayak açığına dikilmiş bir sıra sedir ağacının üstünden görünen çatı sazla örtlüydü. Bu doğal sütunlar, kilise ile ağaçlar arasına yapılmış hasır örgü bir tavanla, çepeçevre bir revak oluşturunuyordu. Demetrios, ayakkabılarını çıkaran iki yabancıyı kilisenin giriş avlusuna sokmayı başardı. Geçmiş pek çok döneme ait ikonları gördüler. Bazıları kesinlikle Bizans etkisini dile getiriyordu, fakat çoğu Habeşistan'a özgü bir formla yapılmıştı. Gözler kendi başlarına bir hayat bulmuş gibiydi, bütünden bağımsız ve bütüne hükmediyordu. Ermişlerin bedenleri soluk renklerdeydi, kutsallığın gereği ve dua için giyilmiş bir kefen gibi ilahî sırrın ifadesi olarak. Ama çizgiler ülkenin canlı insanların

çizgileriydi sıradan çocukların ve kadınların. Öyle ki, ikonlar, donup kalmış hareketleri, keskin, tereddütsüz hatlarıyla o çocukları ve kadınları, çocuk İsa'nın ve İsa'nın annesinin yüceliğine eriştiriyor gibiydi.

Dönüşlerinde Demetrios onlara sarayı gezdirdi. Kralın huzuruna çıkmak için geçtikleri iç avluyu gösterdi. Genç adamın bir işaretiyle bekçiler, necaşinin biri erkek, üçü dişi dört aslanın, uyuduğu kafeslere yaklaşmalarına izin verdiler, dişilerden biri çok küçüktü. Kafes enli demir çubuklardan oluşuyordu. Poncet bir an Demetrios'un hayvanlarla ilgili bazı işkence olayları anlatmasından korktu, ama aksine aslanların imparatora ait olduğunu, sadece ona ait olduğunu, her sabah bir kölenin onun gözü önünde et parçaları atarak hayvanları beslediğini ve hiçbir nedenle rahatsız edilmemeleri gerektiğini söyledi. Rahatladılar.

Sonunda öğleden sonra, şehrin soylu evlerinden yapılan bazı onur verici davetleri nakletti onlara. Aynı akşam o evlerden birine gittiler. Ev sahipleri yabancı konukları onurlandırmak için ellerinden geleni yapmışlardı; nadide yemekler, istedikleri kadar bal şerbeti; müzisyenler ve şarkıcılar. O gün pek çok not almış olan Poncet, gözlemlerine devam etme fırsatı buldu. Özellikle de sofra âdetleri gereği –Habeşler çatal kaşık kullanmıyordu– erkeklerin yemek için çok da yorulmadıklarını fark etti. Genellikle, yanlarında oturan konuk kadınlardan biri lokmayı hazırlıyor ve onlara yediriyordu. Poncet'nin yanındaki orta yaşı geçmiş iri yapılı, görkemli yuvarlakları geniş keten giysinin altından bile fark edilen bir kadındı. Köle, peksimet tabağı ile sosları sofraya henüz getirmişti ki Poncet'nin, dehşet içinde kadının altın yüzüklü uzun parmaklarıyla büyük bir parça kopardığını neredeyse alev saçacak kırmızı biberli sosa buladığını ve son derece kendinden emin ve kararlı bir tavırla ondan yana döndüğünü görmesiyle, lokmanın yanmaya başlayan ağzına girmesi bir oldu. İkinci lokmayı gözlerinden yaşlar fışkırarak yutmak zorunda kaldı. Juremi Usta aynı işkenceyi sağında oturan güzel bir genç kızın eliyle yaşıyordu. Öbür erkekler bu onur verici ikramdan hiç de şaşırılmış görünmüyorlardı. Ve Poncet ile arkadaşı artık doydukları gibi önemsiz bir bahaneyle beslenmelerine son vermek istediklerinde çok ayıplıyorlardı.

Bu işkence, acımasız celletlar konukların iyice doyduğuna karar verdiğinde ya da belki de, deneyimleriyle, düşüp ölmeleri tehlikesini fark ettiklerinde sona erdi. O zaman bu beden içi yangına kupalarla bal şerbeti döktüler, ki içki konukları daha da ısıttı.

Ardından konuklar evin içine dağıldı. Çoğu geniş balkona çıktı, mehtapta kahvelerini içtiler. Ama Poncet'nin haşın komşusu ona kendisini izlemesi için işaret etti, Juremi Usta da kendininkini peşinden gitti.

İkisi de, gözyaşlarıyla hâlâ yapış yapış yüzlerine ve yanıp, kabarmış dudaklarına su çarpabilecekleri bir banyoya götürüldüklerini sanmışlardı. Onun yerine, kendilerini duvarları renkli resimlerle süslenmiş, her köşesine yastıklar atılmış loş odalarda buldular. Tek kelime konuşmadan, ev sahipleri soyundu ve yemek için yaptıkları gibi, öteki iştahlarını da doyurmak için konuklarına el koydular. Kısa bir mukavemetten sonra Machiavelli'nin öngörüsünü haklı çıkardılar: engel olamayacağınız şeyi, istemelisiniz, demiş Floransalı. Bu çok akılcı gerçeğin ışığında öneriyi uygulamaya giriştiler. Çöllerde geçen uzun günlerden sonra iki yolcu, tadını neredeyse unuttukları hazları tekrar keşfettiler ve biraz şaşırmuş olsalar da beklenmedik bir biçimde sunulan sürprizle hayal kırıklığına uğramadılar. Bir süre sonra, öteki konukların oturduğu salonlara döndüler. Demetrios, iki Frenk'e evlerine kadar eşlik etmeyi teklif etti. Çok mutlu olmuş görünen, muhtemelen aralarında az önceki oda arkadaşlarının kocalarının da bulunduğu erkeklerle ve eğilerek verdikleri selanı her zamanki kibirli ağırbaşlılıklarıyla kabul eden kadınlara veda ederek çıktılar.

O gece hiç olmadıkları kadar şaşkın ve karmaşık duygular içinde yattılar. Bu bedensel doyum, Jean-Baptiste'i Alix'in hayalin-den uzaklaştıracak yerde, yokluğunu her zamankinden daha acı bir özlemle duyurmuştu. Rüyasında onu gördü ve yaşadığı hazları genç kızın hayaliyle birleştiren mutlu bir gece geçirdi.

Ertesi sabah geç kalktılar, baharatçılar çarşısına gittiler, orada Müslüman ev sahibinin örneklerini getirdiği değerli baharatları tezgâhlarda karmakarışık sergilenmiş olarak buldular. Satıcılarla pazarlık ettiler; işleri en uzak ve çoğunlukla zor ulaşılabilen, çok uzak yerlerden otlar ve şifalı bitkiler toplayıp getirmek olan iki köylüyle tanıştılar. Bu çeşitli tohum ve yaprakların kullanılış biçimi konusunda sorular yönelttiklerinde Poncet ile Juremi Usta dehşet içinde kaldılar: bu ülkede en çok bilinen ve en çok kullanılan doğal ilaçların ana maddesi zehirlerdi. Bu gerçekte, Avrupa'dan çok iyi bildikleri ve hızla "ölüm iksirleri" bilimi haline gelmiş olan bilimi eksiksiz ve gerçek bir bilim, tıbbın zenginleşen, en çok tartışılan, pek çoklarınınca faydasız, gereksiz bulunan bir akrabası durumuna getiren eğilimi görmüşlerdi.

Akşam, başka bir evde yemeğe gittiler. Bir önceki gecenin de-

neyimiyle daha az içtiler ve yemeklerini kendi elleriyle yeme konusunda ısrar ettiler. Bu ateşli direniş karşısında yanlarındaki kadınlar müdahalenin yararsız olduğuna karar verdiler ve böylece iki konuk canları istediği kadar yediler. Yemek bitince özellikle, kahve yapan hizmetkârın yanında oturdular ve oradakilere, Habeş edebiyatına duydukları ilgiyi açığa vuran sorular sordular. Bu, başlangıçta, kadınların muhtemel bir girişiminin önlenmesi için başvurulmuş bir kurnazlıktı, ama Habeşlerin şiiri ne kadar sevdiklerini anlama fırsatı oldu onlara.

Demetrios, okudukları dizeleri İtalyanca'ya çevirirken çok zorlandı. Onlara, bu şiirlerdeki güzelliğin sırrının, Habeşlerin bir benzetmesiyle balmumu ile altın arasındaki karşıtlıkta olduğunu anlattı. Balmumu, takı yapmak için erimiş altının içine akıtıldığı o yumuşak maddedir. Bu kalıp, değersiz bir maddeden yapılmış, hiçbir güzelliği olmayan sıradan bir biçimdir, ama kırıldığında, içinde bir mücevher sakladığı görülür. Bir şiirin dizelerdeki, ilk anlamlarının aldatıcı ve renksiz görünüşü, sözcüklerde küçük, ustalıklı bir oyunla bambaşka bir anlam, derin, pırl pırl ve bilgelikle dolu bir anlam kazanır. Çeviri bu sihirli değişimi nakletmede yetersizdir. Ama Jean-Baptiste ve arkadaşı, konukların, güzel dizeleri söyleyişini dinlediler, önce, balmumundan kalıplarda, ifadeleri bıkkın ve ümitsizdi. Sonra söyleyişle ve söyleyişe yüklenen anlamdaki küçük, belli belirsiz değişimlerle Habeşler altın dizeleri okudular, okurken yüzleri hayranlıkla ve hazla ısıldadı.

Herkes memnun ayrıldı. Jean-Baptiste ve arkadaşı akıllarını kullanarak, edebiyatla ilgilenmeyi başka bir mutluluk biçimine tercih ettikleri için kendilerini kutluyordu. Böylece erken yatabilmişler ve zihinleri açık kalmıştı. Uyumadan önce, hükümdara karşı nasıl davranacaklarını son defa tartıştılar. Jean-Baptiste arkadaşına, bir kez daha, olayın dışında kalmayı ve krala sadece belirtilerden ve tanıdan söz etmeyi önerdi. Ama, tereddütsüz bir hakikat âşığı olan Juremi Usta bütün içtenliğiyle ısrar etti; en azından hastalığının çok ciddi sonuçlar doğurabileceğini hastaya söylemeliydi. Balmumu veya altın, dönüp aynı noktaya geliyorlardı. Hiçbir sonuca varmadan uyudular.

Sabaha karşı, Demetrios, kararlaştırıldığı gibi onları uyandırmaya geldi ve kulesinde imparatoru görmeye gittiler.

Onu büyük bir heyecan içinde buldular. İçeri girdikleri an İyosu yüzünde geniş bir gülümsemeye:

– Beni iyileştirdiniz! dedi.

Jean-Baptiste ile Juremi Usta cevap vermediler.

– Artık kaşınmıyorum. Sancılarım kesildi. O büyük kabuklar düştü, cerahat sızıyor. Gerçekten inandıklarım –sizinkilere de tabî– ters düşmekten korkmasam, mucize diyeceğim. Bakın.

Tüniğini, gömlek çıkarır gibi çıkarmaya girişti, beline bağlanmış kemeri çözmeden, iki kolunu peş peşe çekti, çıkardı.

Poncet yarayı görmek için eğildi.

– Gerçekten de daha iyi, dedi, ciddi bir sesle.

– Çok memnun olmuş görünüyorsunuz, dedi kral. Sizi anlıyorum. İhtiyatlı olmak istiyorsunuz. Sonucun kesin olarak alınmasını bekliyorsunuz. Haklısınız, ama size şunu söylemeliyim ki, bu, geçici bir rahatlama bile olsa, size teşekkür borçluyum. Aylar süren işkenceden sonra bana birkaç günlük huzur verdiniz.

– Majeste, dedi sonunda Poncet. Durumunuz gerçekten de cesaret verici. Hastalığınız, tedaviye cevap verdiği göre, gelecek günlerde başka şifa belirtilerinin de görüleceğini düşünebiliriz.

Juremi Usta'ya baktı sonra, tehlikeli bir göreve gidecek askerin komutanına baktığı gibi.

– Bazı şeyleri bilmeniz gerekiyor, diye devam etti.

– Sizi dinliyorum.

– Bu hastalığı tedavi edebiliriz, tamamen ve uzun süre için. Ama sizi ondan kurtaramayız. Hastalık hep geri dönecektir. Onunla yaşamaya kendinizi alıştırmamız gerekecek, hatta...

Bir an susup bekledi. Kral, kımıldamadan, gözünü ayırmadan bakıyordu. Jean-Baptiste devam etti, kendi söylediklerine kendi de şaşarak:

– ... onunla ölmeye.

Demetrios, bu cümleleri tercüme ettikten sonra cevabını bekleyerek krala baktı. Cevap hemen gelmedi neçaşi kalktı, odanın ucuna doğru yürüdü, bir an yarı karanlık köşede durdu, döndü geldi, konuştu:

– Söyledikleriniz hiç hoşuma gitmedi, ama konuşmanızı beğendim. Bir dalkavuğun ya da şarlatanın sözleri değil söyledikleriniz. Sizi dinleyecek kadar güçlü olduğuma inanmakta haklısınız.

Bir an durdu, bakışları mumun alevine takılı, sonra tekrar Jean-Baptiste'e döndü.

– Bu hastalık ne kadar zamanda götürür beni ?

– Bilmiyorum, dedi Poncet.

– Yalan, diye bağırdı kral, öfkeyle, emreder gibi. Ne kadar ?

Jean-Baptiste ne diyeceğini bilemedi bir an.

– Sanırım... Bu hastalığa yakalananlar arasında iki yıldan fazla yaşayan pek yok...

Kral bu idam hükmünü kımıldamadan dinledi. Hafifçe doğruldu, uzun süre suskun kaldı.

– Ölüm, benim için, kendim için o kadar önemli değil, dedi sonra. Yarın ölebilirim. Buna hazırım.

Sustu, tabureye oturdu, söylediklerinin çok fazla resmiyet taşıması için belki de.

– Ama, dedi. Beni düşündüren, sorumluluklar.

Ses tonu artık bir dostla dertleşir gibiydi. Tamamen sakinleşmiş görünüyordu, düşündüklerini, paylaşmak istercesine:

– Büyük oğlum henüz on beş yaşında. Çok genç ve kolayca etki altında kalabilecek bir çocuk. Uzun süren yokluklarım süresince rahiplerin, saraydakilerin ona verdikleri eğitimden hiç memnun değilim. Onu tahtta güvenle oturur hale getirmeden gitmek istemem. Aksi halde üç kuşak hükümdarın başarabildikleri bir anda yok olur.

Dalgın gözlerini hiç ayırmadan, kenarından ağır ağır bir içyağı damlasının süzüldüğü muma bakıyordu.

– İki yıl! dedi.

Kalktı, içeri girdikleri kapının yanındaki bir başka sandalyeye doğru yürüdü. Üzerinde dörde katlanmış beyaz bir atkı duruyordu. Aldı, omuzlarına attı, sarındı.

– Büyükbabam tahta çıktığında, diye devam etti. Bu ülke korkunç bir karmaşa içindeydi. Düşmanlarımız ülkeyi yakıp yıkmıştı, derebeylerimiz yeniden ortaya çıkmıştı, rahipler hükümdara her istediklerini yaptırıyorlardı. Köylerde insanlar açlıktan ölüyordu.

Döndü, onlara doğru geldi.

– Aç köylüler ölümlerini yediler.

Poncet başını öne eğdi. Juremi Usta karanlığa bakıyordu.

– İşte ülke bu durumdaydı. Her şeyi yeniden yapmak gerekti: kralın mutlak otoritesini güçlendirmek, düşmanı ülkeden kovmak, prenslere boyun eğdirmek, rahipleri hizaya sokmak. Dedem Fasilides hepsini başardı, Gonder'i, yeni başkenti, yüzyıllardan beri sarayın bulunduğu, yoksulluklarla kokuşmuş eski başkent Aksum'dan uzakta kurdu. Sonra oğlu gelmiş; babam da onun kadar kararlı, yürekli, başarılı. Ondan sonra ben; benim de uzun süre iktidarda kalarak devraldığım miraslarını ve eserlerini yaşatıp geliştirmek gibi bir şansım oldu. Halkın sırtında ağır bir yük olan vergileri azalttım, memleketi parçalara ayırıp, haydutlara ortam yaratan iç sınırları kaldırıp ayakbastı paralarını yasakladım. En önemlisi, yasaları uygulattım. Evet, çok katı, ama babalarımın yasası onlar, herkes bunu biliyor ve herkes yasalar önünde eşit.

Ortaklık yavaş yavaş ağarıyordu. Eflatun bir bulut pencereyi ikiye bölmüştü: üstte gece ve altta sanki, soluk renkli bir sıvı.

– Bütün bunları tek başımıza yaptık, anlıyor musunuz? Yalnız! Uzun zamandan beri komşularımızdan, yardım istemedik. Onlar Muhammedî, bizden nefret ederler. Ama en çok da hiç tanımadan dostumuz, kardeşimiz, denizlerin ötesindeki Katolik akrabalarımız sandıklarımızdan kendimizi korumak zorunda kaldık. Türkler ülkeye saldırdıklarında, yüz yıl kadar önce, zamanın hükümdarları Portekizlilerden yardım isteyebileceklerini düşünmüşlerdi. Nitekim yardıma geldiler. Vasco da Gama'nın oğlu Cristóvão da Gama, bizim için canını bile verdi. Ama ardından buraya Cizvitlerini göndermek için bizi, kurtarmışlar! Buraya geldiklerinde hiç kimse onların kim olduğunu bilmiyordu. Dedelerimiz onları çok iyi karşıladı. Onlar da İsa'nın çocukları, bizim kardeşlerimiz değiller miydi? Sonra papaya itaat etmemiz ve Katolik cemaatine katılmamız gerektiğini söylediklerinde kimse itiraz etmedi. Düşünsenize! O kadar uzun süredir dünyadan kopuk yaşamının azabını çekiyorduk ki... onlara sevinçle katılmaya hazırдық. Sadece, çok basit bir şeyde yardımcı olmalarını istedik: onların İncil yorumlarının bizimkinden üstün olduğunu belirten teolojik bir kanıt, bir izah istiyorduk. Rahiplerimiz hiçbir art düşünce olmadan, inceleme ve bilgilerine dayalı açıklamalarını sundular; Cizvitler de kendilerinden son derece emin, bu sorulara verilecek cevapları olmadığını söylediler. Roma'ya biraz öfkeli döndüler. Papa, daha bilgili, ama gözünü kırpmadan her yönetime başvurabilecek yenilerini gönderdi. Biz onları kardeş biliyorduk, onlar en acımasız düşmanlarımız oldular. O devirde, zayıf noktamız, kraldı; Cizvitlerin etkisinde kaldı, ona en alçakça kararları aldırıldılar. Sonunda, kral kimseye danışmadan ülkenin derhal ve eksiksiz yeni inancı kabul etmesini emretti. O zaman anladık ki –yazık ki çok geç– dışarıdan gelen her zamanki kötülöklere biri daha eklenmişti: dost sandıklarınızın bize reva gördükleri. Sonra, Frenk din adamlarının tehlikeli nüfuzlarını, vicdanlarımızı tutsak etme ve yeni bir imanı bize zorla kabul ettirme kararlılıklarını, bizi hileyle, birbirimizden koparıp bölerek içerden fethetme siyasetlerini açıkça ortaya koyan pek çok olay gerçekleşti, bunları uzun uzun anlatmayacağım. Tarihimizin en kanlı iç savaşları o dönemde yaşandı; kralların en kötü günlerde bile gücünü koruyan otoritesi, içlerinden biri zaaf sonucu yabancıların dinini kabul ettiğinde çöküyordu. O zaman halk rahiplerin ardına sığınıyor, ama onlar da bu insanları korumakta âciz kalıyordu. Düşmanlarımız zayıf düşüşümüzden yararlandılar. İşte size bahsettiğim üç

kuşağın ancak baş edebildiği kaosu nedenleri bunlardı.

Biraz sakinleşti ve daha yumuşak bir sesle devam etti:

– Şimdi bu noktaya geldik ve bu nedenle zamana ihtiyacım var.

Ortalık iyice aydınlanmıştı. Kral Poncet'ye yaklaştı ve elini omuzuna koydu. Kuru, hafif, sanki hiç ağırlığı olmayan bir eldi bu.

– Sizin gibi insanları görünce, Batı'nın her şeyini reddetmek zorunda oluşumuza üzülüyorum. Görüyorsunuz işte, Müslümanlar çöllerinden çıkıp buralara gelmeden önce, sizinkiyle tek bir uygarlık oluşturunca. Atalarımın sarayında Yunanca konuşulurdu. Ama şimdi, dostlarımız olduklarını iddia eden ve bizi büsbütün kaybettiklerini görmeden zorla dinimizi değiştirme ihtirasından hâlâ vazgeçmeyen insanlara kapılarımızı açabilecek kadar dayanıklı değiliz henüz.

Elini çekti ve kapıya doğru yürüdü.

– Sizin sayenizde, dedi, neredeyse keyifli denilebilecek bir sesle. Hayatımda bir ümit var şimdi. Tamamlamam gereken işlerin neler olduğunu biliyordum. Şimdi bunun için ne kadar zamanım olduğunu da biliyorum.

Kral çıktı ve konuklar bir süre suskun, öylece kalakaldılar. Sonra odayı dolduran çığ aydınlıkla korkuya kapılan Demetrios onları evlerine götürdü. Üstlerini değiştirmek için yalnız kalmak istediklerini söylediler; genç adam iki saat sonra onları almaya gelecekti.

Kapı kapanır kapanmaz Juremi Usta, Jean-Baptiste'in üstüne yürüdü.

– Çıldırдың mı sen? Aklını mı oynattın? Seninle ne konuşmuştuk? Fazla ümide kapılmasına izin vermeyecektin, uzun sürecek bir hastalığa hazırlayacaktın. Neden söyledin her şeyi? Bu teşhisi?

– Biliyorum, dedi Jean-Baptiste, başını ellerinin arasına almıştı. Yüzüne baka baka... yalan söyleyemedim.

– Kabul, yalan söyleyemedin. Gerçeği neden söyledin peki?

– Ondaki bir şey her şeyi anlatmamı gerektirdi.

– Ondaki değil, dedi Juremi Usta. Sendeki bir şey. Bir krala öleceğini söylemek! Ne müthiş! Kendini tanrı gibi hissettin o an değil mi? Bu yaptığın çok açık, arkadaş! Bu sadece kendini beğenmişlik, kibir... Bir anlık bir üstünlük dürtüsü!

– Sanmıyorum, dedi Poncet, boğuk bir sesle. Hatta tam aksine! Onunla konuştuğumda o bir kral değildi. Onunla... kardeşimle konuşur gibi konuştum.

– Yüreğine bıçak sapladığın bir kardeş.

Sözünü henüz bitirmişti ki üç kez kapıya vuruldu. Juremi Usta açtı; iki muhafız onları tutuklamaya gelmişti.

On üçüncü kısım

Kendi dillerinden başka bir dilde ne olup bittiğini anlatamayan, korkunç suratlı iki muhafız, iki Frenk'i, gece gizlice geçtikleri yoldan değil, bütün kale duvarlarını dolanan ana yoldan geçi-
rerek saraya getirdiler ve şatafatlı kapıdan girdiler.

Dar bir bekleme odasından geçerek, geldikleri gün ras ile rahiplerin onları sorguya çektiği geniş mekâna alındılar. Aynı yüce kişiler takımı oradaydı, ama bu kez iki gruba ayrılmışlardı ve ortada, taşların üzerinde, örtülerin altında uzanmış üç beden vardı. İmparatorun yanında tercümanlık yapmış olan adam öne çıktı ve din adamlarından birinin yüksek sesle söylediği cümleleri tercüme etti:

– Bize hükümdar için hazırlamış olduğunuz ilacı verdiniz. Bu köleler o ilacı içti; üçü de öldü.

Jean-Baptiste rahatladı. Çok başka bir şeyden korkmuştu. “Resmî ilaç” su, un ve pancar boyası karıştırılarak Demetrios'un gözü önünde yapılmıştı.

– Bu beylere söyleyin, dedi gülümseyerek. Reçetemiz çok basittir; örnekleri göndermeden önce bir miktarını da, sanırım imparatorun hizmetkârı olan Demetrios'a teslim ettik.

Demetrios'un adı geçince, cümle daha tercüme edilmeden hâzır bulunanlarda bir hareketlenme oldu. İki hekim, genç Yunanlıyı çağırmaya birinin gönderildiğini anladılar. Az sonra Demetrios nefes nefese geldi; rahiplere verilen ilacın bir miktarının içinde saklandığı küçük kutu elindeydi.

Genç adam, uzun bir konuşma yaptı, Frenkler anlamadılar, ama ses tonundan çok rahat olduğu belliydi. Ve sonra söze hareketi de katarak, kutuyu açtı, gösterişli bir tavırla ilaçtan bir yudum aldı; çevresindekilere de ikram etti. Rahipler iğrenmiş gibi

yüzlerini buruşturdular, kısa bir tartışmadan sonra çıkıp gittiler. Kapı arkalarından kapanır kapanmaz yüksek sesle yapılan bir konuşmayı ara ara işittiler.

Demetrios, gülerek, olayın kapandığını bildirdi.

– Umarım kral bu üç zavallıyı öldürdükleri için onları cezalandırır, dedi Juremi Usta.

Askerler sessizce içeri girmiş, cesetleri ayaklarından çekip, sürükleyerek dışarı çıkarıyorlardı.

– Ancak insan öldürenler cezalandırılır, dedi Demetrios, ifade-siz bir sesle. Köleler insan sayılmaz.

Bu sözlerden sonra iki hekim ve rehberleri dışarı çıktılar. Başkalarının felaketini unutmak ne kadar kolaydır; hele herkesçe onaylanıyorsa... bu gülünç komplonun kurbanlarını da unuttular ve sadece olaya güldüler birlikte.

Bu olay, kralın bütün bu tehlikelerin ortasında iktidarını nasıl kullanabildiğini anlamalarını sağladı. Gerçekten güvenebildiği adamları, Demetrios gibi, Hacı Ali gibi, yabancı uluslara mensup insanlardı. Bazıları küçük yaşlarda, savaşlar ya da baskınlar sırasında kaçırılmış çocuklardı. Türklerin, kaçırarak yeniçeri yaptıkları Hristiyan çocuklar tarafından korunması gibi, Krallar Kralı da Hristiyan olarak yetiştirilmiş, ona çok sadık Müslüman çocukları tarafından korunuyordu. Başkentte ve ülkenin her yerinde onlardan faydalanıyordu. Ülke dışındaki güven gerektiren görevlerde, ona çok şey borçlu olan Müslümanlardan –Hacı Ali gibi– ya da Osmanlı padişahının tebaasından olan Ermenilerden ve öteki Hristiyanlardan yardım görüyordu.

Poncet ile arkadaşı, Gonder'de bulundukları sürece bu koruyucu halkanın varlığını hep hissettiler. Yürüdükleri sokaklarda, yemek yerdiklerinde, kırdı ot topladıklarında, Demetrios'un dışında sanki görünmeyen kibar tanıklar oluyordu çevrede; köylü, işsiz güçsüz adam, tüccar görünümünü altında onları kralın güçlü kanadı altına alıyorlardı.

Başkentte geçirdikleri haftalar boyunca pek çok olaya tanık oldular, âdetleri, töreleri merakla izlediler, ihtiyatlı davranışları yüzünden epey kötü tanınmalarına rağmen, birkaç mutlu macera daha yaşama fırsatı buldular. Pek çok kilise gezdiler; ülkenin, ilk günler onlara ilkel görünen resim sanatını, müziğini tanıdılar. Bu güzellikleri, hareketlendiren ve dekorunu teşkil eden dansla birlikte daha iyi anladılar.

Bir süre sonra, çeşitlilikleriyle bu çok renkli imparatorluğun değişik kültürlerini dile getiren ahşap eşyaların, dövme bakırla-

rın ya da hasırların ülkenin hangi yöresinden geldiğini anlayabilecek duruma geldiler. Poncet not defterinin tümünü yazılarıyla doldurdu. Demetrios sayesinde bir defter daha edildi, çünkü Habeşler kâğıt kullanmayı bilmiyor, parşömen üzerine yazıyorlardı.

Kralı gene gördüler, ama sıklıkla değil, çünkü kuşku uyandırmak istemiyorlardı. Tatsız belirtilerin, yani hastalığın düzenli olarak azalıp, gerilediğine tanık oldular. Kral, bir daha hastalığından ve teşhisten söz etmedi. Buna mukabil, onlara Batılı halkların âdetleri, bilimler ve siyaset konusunda sorular sordu sürekli.

Sonunda bir gün Demetrios, Sennar kralının, basit bir sınır çatışmasını bahane ederek Habeşistan'a savaş açtığı haberini getirdi: necaşi savaşa gidecekti. Genç Yunanlıya göre, kralın yanında gitmek, başkentte kalmak kadar tehlikeli değildi. Sarayda kalanlar, bu geçici özgürlükten yararlanarak, haklarında kralın gözde-leri ve tehlikeli casuslar oldukları yolunda söylentiler dolaşmaya başlayan iki yabancidan intikam almaya kalkışabilirlerdi. Kral rahiplere Frenk hekimin sözde kendisi için hazırlayıp onlara verdiği ilaçla hastalığın gerilediğini söylemiş, sonra tamamen iyileştiğini bildirmişti. İki yabancıya çok değerli birkaç armağanla teşekkür etti. Buna, şehirdeki başka hastalardan sağladıkları kazanç da ekleniyordu. Bu süre boyunca Jean-Baptiste ve ortağı, her kesimden birçok hastayı tedavi etti. Hatta, çok mahrem olmak kaydıyla onlardan kraliçenin bir rahatsızlığı için de ilaç talep edilmiş, tedavi başarılı olmuştu. Bu durum rahiplerin öfkeden çıldırmalarına yol açıyordu.

Askerî harekâta kralla birlikte gitmek söz konusu olduğunda Jean-Baptiste, gerçeği açıklama zamanının geldiğine hükmetti. Habeşistan'daki günleri epey ilginç ve faydalı olsa bile, yolculuğunun gerçek hedefini ve ona yüklediği sorumluluğu unutmuyordu; buradan bir elçilik anlaşmasıyla dönmesi gerekiyordu. Bu konuda hiçbir şey yapılmamıştı. Şimdi necaşinin Cizvitlere ve Batılılara duyduğu güvensizliğin nedenlerini biliyordu. Bizzat hükümdar, ülkesinin yabancı dostlara açılması için henüz vaktin çok erken olduğunu söylememiş miydi? Bu siyasî engele bir başka ve tamamen kişisel, yolcuların, hükümdar tarafından kabul edilmekte kullandıkları yöntemden kaynaklanan bir engel daha ekleniyordu. Evet, bu yöntem onlara yarar sağlamıştı. Kralın dostluğunu ve himayesini kazanmada tutumları, ümitlerinin de ötesinde başarılı olmuştu. Hükümdar onları seviyordu. Her gün açık ya da dolaylı bir şekilde kendini belli eden, dostluk ve güven duygularıyla bağlanmıştı onlara. Oynadıkları bu oyun tehlikeliydi. Hü-

kümdarın dostluğu elçilik taleplerinin karşılanmasını sağlayabilirdi ya da tam tersine –ki bu olasılık da aynı derecede geçerliydi– ömrünün sonuna kadar yanında kalmalarını istemesi de mümkündü; onlardan önceki birçok yabancıya yapıldığı gibi. Jean-Baptiste karşılaşır karşılaşmaz imparatorla konuşmaya karar verdi. O gün sadece Kahire’yi düşündü, evini, Alix’i ve bu anılarla bilenen özlemi, bütün bunları tekrar görebilme arzusu o kadar güçlüydü ki, birden en aşılmaz engellerle bile baş edebileceğini hissetti.

Kral onları hep saray duvarlarının üstündeki o kubbeli, küçük odada kabul etmiyordu. Çoğu zaman Demetrios onları şehir dışına çıkarıyor, hükümdarla, aslan ve leopar avladığı ormanın kenarındaki çadırında buluşuyorlardı.

Artık hemen hemen çok samimi iki dost gibi konuşuyorlardı, ama kral asla kendini bırakmıyordu, bu hükmetme alışkanlığına eklenen doğal ağırbaşlılığının sonucuydu. O akşam, birlikte yemek yiyerek onları onurlandırdı. Üçü –çünkü Demetrios her vatandaşın krala karşı yükümlü olduğu saygı gereği uzak duruyordu– aynı tabaktaki sos dökülmüş *enjera* yani peksimete ellerini daldırıyorlardı. Başlayacak savaştan, kralın gidişinden söz ettiler. Yemek bitti. Bir asker su kabını getirdi, parmaklarını çalkaladılar.

– Majeste, diye söze başladı Jean-Baptiste, yalnız kaldıklarında. Gidişinizden bahsettiğimize göre, bizimkinden de söz açmamıza izin verir misiniz?

Cümle iki anlama da gelebilirdi. Kralın bakışlarından, onun, aynı gidiş yönünden bahsetmediğini anladığını hissetti.

– Majesteleri bizi yanına, saraya çağırdı. Elimizden gelenin en iyisini yaptık. Gelirken Hacı Ali’ye programımızı anlatmıştık. Artık geldiğimiz yere dönmemiz gerekiyor.

Bir hizmetçi küçük fincanlarda kahve getirdi kral konuklarına eliyle kahve ikram ederken suskundu. Habeşlerin “Âdem’in keyfi” dedikleri bitkinin küçük yapraklarından iki tane kopardı, kahvesine attı.

– Ne garip! dedi sonra. Ben de bu akşam size buraya yerleşmenizi önerecektim. Yüzyıllardır uyguladığımız kesin bir kaide var: gelen her yabancıya kapımız açıktır, ama sonra ömür boyu bizimle kalmak zorundadırlar. Bu kaideyi bozduğumuz her seferinde bunun bize nelere, ne acı deneyimlere mal olduğunu biliyorsunuz. Bu yüzden kaideyi yaşatmak konusunda kararlıyım.

Poncet arkadaşına baktı ve Protestan’ın gözlerinde kuşkulu bir dikkat gördü; gerisini bekliyordu.

– Sizi herhangi bir şeye zorlamak ya da sizin için çok güç olduğunu bildiğim bu gizli yaşama zorunluluğunu sürdürmenizi istemek gibi bir niyetim yok. Düşüncem size –saray erkâruna da kabul ettireceğim– resmî bir görev ve size olan takdir duygularımı ifade edecek bir ücret teklif etmektir.

– Majeste, dedi Poncet, çok yumuşak, ama kesin bir ifadeyle. Maalesef. Bu öneriyi kabul edemeyiz. Bunu geldiğimiz gün söylemiştik. Kahire’ye dönmek zorundayız.

– Evet, söylediniz, dedi hükümdar. Daha doğrusu Kahire’deki paşa sizi bana takdim ettiği mektubunda bunu yazmıştı. Bu önemli. Size az önce açıkladığım kaideye ayrıcalık yapmak zorunda kalabileceğim tek durum bu olabilir. Kahire’deki paşa Müslüman. Bu nedenle, benim için bir düşman. Ama onunla politik ilişkilerimiz var. O, Nil üzerindeki etkimden dolayı benden çekiniyor. Benim de ona ihtiyacım var, çünkü bir abuna öldüğünde yeni abunanın yani başpiskoposun buraya gelebilmesi için onun geçiş izni vermesi gerekiyor. Bu bir gelenek ve bugün, dilimizi bilmeyen ve Mısır’daki manastırından ilk kez çıktığı için önümde korkudan titreyen, kilisemizin başı olacak bir keşişe her zamankinden daha fazla ihtiyacım var. Yani, sonuç olarak, Kahire’deki paşaya verdiğim söz yüzünden gitmenize izin vermek zorundayım.

– Majestelerine sonsuz teşekkür borçluyuz, efendim.

– Bu arada, size sormak istediğim bir soru var, dedi kral.

Poncet başını salladı. Belliydi ki hükümdar zorlama yanlısı değildi, ama razı etme ümidinden de vazgeçmemişti.

– Neden, sizden hiçbir şeyi esirgemeyecek Hristiyan bir hükümdara değil de, o Türk köpeğine, kuşkusuz fedakârlığınızın değerini bilmeyecek olan o kâfire hizmet etmeyi tercih ediyorsunuz?

– Majeste, dedi Poncet. Biz Kahire’ye paşa için dönmüyoruz.

– Neden dönüyorsunuz o zaman ?

Genç adam “Başlıyoruz” diye düşündü. Kahvesinden bir yudum aldı ve anlattı:

– Bildiğiniz gibi, Juremi Usta’yla ben ortağız. O benimle geliyor, ama aslında dönmek isteyen benim.

– Evet, tamam, dedi kral. Ben de soruyu size yöneltiyorum.

– Gerçek şu Majeste, dedi Poncet. Sevdiğim bir genç kız var.

Kral gülmeye başladı. Onun böyle güldüğünü ilk kez görüyorlardı. Sessizce gülüyordu başını geriye atarak. Demetrios cevabı tercüme etmek için saygıyla bekliyordu.

– Çok güzel, dedi sonunda hükümdar. Eminim o genç kız be-

nim sarayımda, altınlar içinde yaşamaktan mutluluk duyacaktır. Bana anlatıldığı doğruysa Kahire çok sıcakmış, kadınlar bizim iklimimizi tercih ederler. Karınızı da buraya getirin.

– O benim karım değil, dedi Jean-Baptiste.

– O zaman burada evlenirsiniz.

– Gerçeği söylemek gerekirse, Majeste... henüz o aşamada değiliz.

Kral bir kez daha o garip gülüşüyle ona baktı:

– Hangi aşamadasınız, peki?

– Size şunu anlatmalıyım, Majeste, o genç kız benimkinden çok daha yüksek bir aileye mensup. Babası devletimizin önemli görevlilerinden biri. Biz birbirimizi seviyoruz...

Jean-Baptiste bu cümleyi söyler söylemez içinde birden garip bir ürküntü duydu, kaderi kıskırtmıştı sanki. Âşıkların kolay kapıldığı bir boş inançla bu konuda, sadece bu konuda kaderden korkuyordu.

– ... ama ailesini razı etmem gerekiyor, bu da çok kolay değil.

– Babasına burada, büyük bir kralın yanında yaşayacağını ve sizin o kralın yüksek görevlilerinden biri olacağınızı söyleyin.

– Ah, Majeste. Erkekleri bilmez misiniz? Hayal gücünden yoksundurlar ve gözlerinin önünde bulunmayan bir şey onlar için yok, demektir. Ben çok iyi biliyorum ki, sizin tarafınızdan verilmiş bir görev, memleketimdeki pek çok üst sınıftan aile için övünç kaynağı olabilecek bir onurdur. Ama sevdiğim kızın babasını razı etmeye yetmeyecektir.

Durdu, Demetrios'un tercümeyi bitirmesini bekledi; sonra, yüksek sesle düşünen bir insan gibi başını sallayarak, zihnine peş peşe gelen fikirleri sıralarcasına konuştu:

– Bana yardımcı olabilecek çareler aradığınızı görüyorum Majeste ve bu nedenle size gerçekten minnettarım. Aslında, yapabilecek bir şey var...

– Nedir ? Söyleyin.

– Söylemeye cesaret edemiyorum, çünkü bunun değişmez prensiplerinize ters düşeceğini biliyorum.

– Gene de söyleyin. Reddetmem gerekse bile en azından siz de, ben de, son çözümü konuşmamış olmaktan pişmanlık duymayız.

– Peki öyleyse, dedi Jean-Baptiste, çabuk çabuk konuşarak, sırtındaki ağır yükü ani bir hareketle yere atan bir adam gibi. Sevgilimin babası diplomat. Onunla benzer bir mevkiye gelirim, beni kendisiyle eşit ya da en azından aynı çevreden biri olarak kabul edebilir. Bunu başarabilmemin tek yolu, Majestelerinin, kra-

lımız XIV. Louis'den, beni Habeşistan elçisi olarak atamasını talep etmesi olabilir. Böylece hem buraya dönebilir hem de, sevdiğim kızın yanına parlak bir görevle onurlandırılmış olarak gitmiş olurum, bu görev hiç kuşkusuz asla Majestelerinin sarayında bana bağışlayacağı mevki kadar onur verici olamaz, ama hiç olmazsa sevgilimin babasının değer verebileceği bir görev olur.

– Bir elçilik ! dedi Kral.

Küçük bir hava akımı krallık çadırının eteğini havalandırdı, yerdeki kumları peşine takıp döndürdü, hemen kesildi; bir an dikkatleri dağıttı.

– Biliyor musunuz, dedi hükümdar. Bizim böyle bir geleneğimiz yoktur. Komşularımızdan birine bir diyeceğimiz varsa, bir haberciyi kullanırız; tüccarlar, hacılar arasından en güvenilir ve ağız sıkı olanı bazen bir dilenciye bile. Bize gönderilen resmî temsilciler. –geçmişte Portekizlilerle bunu yaşadık– tepeden bakan, küçümseyen tavırlarıyla bizi rahatsız ettiler ve sonuçta dönmelelerine izin vermedik.

– Biliyorum, dedi Poncet.

Kral ayakta, masanın etrafında dolaşıyordu, geçerken kalın, kırçılı, çadır bezine sürdü elini zihninin karışık olduğunu belli eden bilinçsiz bir hareketle.

– Ayrıca bütün o rahiplerin, sizin Cizvit dediklerinizin de ötekilerin de Arap kılığında çevremizde dolanıp durduklarını ve ülkemize girmek için fırsat kolladıklarını da biliyorsunuz. Çocukluğumda, babam Kahire'den bir hekim çağırtmıştı, benim yaptığım gibi. İki keşiş geldi. Çok güvenmese de güler yüzle karşıladı babam ve hangisinin hekim olduğunu sordu. Çok rahat bir tavırla, hekimin hemen yola çıkamadığını kendilerinin önden geldiklerini söylediler cevap olarak.

– Ne oldu onlara ? diye sordu Jean-Baptiste.

– Frenk keşişlerin döndüğü haberini alan halk sarayın önüne geldi, rahiplerimiz ve prensler, din değiştirmesinden korktukları kralı sarayında kuşattılar; geçmişte yaşanan felaket unutulmamıştı, iç savaş her an yeniden patlak verebilirdi. Kral yani babam tereddüt etmedi: iki yabancıyı kalabalığa teslim etti ve halk onları sarayın önünde taşıyarak öldürdü. Bu olay bize şunu hatırlatıyor ki, bir elçilik, ülkemize girmek için her yolu deneyen ve kesinlikle, bir daha asla görmek istemediğimiz o gözü dönmüş keşişleri de peşine takıp getirebilir.

– Çok doğru ! dedi Jean-Baptiste, hep aynı düşünceli, aklına geliverenleri yüksek sesle söyleyen bir insan tavrıyla. Bu yüzden,

elçiliği bir yabancıya değil, tanıdığınız birine emanet etmelisiniz; rahipleri, sizi sevdiği kadar sevmediğini, bu nedenle de onları beraberinde getirmeyeceğini bildiğiniz birine. Majeste, aslında korkmanızı gerektiren bir neden yok. Aksine, imparatorluğunuzu bütün gerçekleriyle tanıyan ve Cizvitlerin entrikalarını iyi bilen bir elçi, keşişlerin yeni manevralarını en kısa zamanda Fransa'ya kralımıza bildirecektir. XIV. Louis, papayı kolayca etkileyebilir ve ondan, misyonerlerini saygılı davranmaya davet etmesini isteyebilir. Pek çok olumsuzluk, ülkemizde yeterince tanınmamanızdan kaynaklanıyor. Bu bilgisizlik ortamında propaganda çok kolay etkili olur. Açık sözlülüğümden dolayı beni affetmenizi rica edeceğim, ben de bunları söylerken utanıyorum ama, Cizvitler, anlattıklarıyla imparatorluğunuzu vahşi, cahil, kaba saba insanların ülkesi olarak tanıttılar. Bu durumda, ülkenize imanın ışığını getirme arzuları da haklı görüldü. Krala, gerçeğin ne olduğunu anlatabilirim, bana inanacaktır. Size, ikinize, Batı'nın ve Doğu'nun iki büyük Hristiyan hükümdarına, aranızda saygılı ve dostça ilişki kurulmasında yardımcı olabilirim. Ve inanıyorum ki, ülkenizin huzurunu ve düzenini bozmaya, iktidara ve insanların ruhlarına el koymaya kalkışan bu ahlaksızca saldırıları da kaynağında kurutabilirsiniz böylece.

Peş peşe, bir nefeste ani bir ilham gelmiş gibi söylediği bu heyecanlı nutuk bitince Jean-Baptiste durdu, gözleri kralın gözlerine dikilmiş olarak. Hükümdar uzunca bir süre sessizce düşündü. Sonra muhafızı çağırdı. Çok zayıf, çok uzun boylu bir genç adam geldi, elinde mızrak, belinde hançerle.

– Şehre birini yollayın, dedi kral. Derhal Murad'ı çağırırlar.

On dördüncü kısım

Pek çok yalan söylemiş, çalmış, inkâr etmiş, ihanet etmiş bir adam, bütün bu ahlakdışı suçları arasında, belki de bir tek kişiye, ama sürekli, tereddütsüz, özverili bir sadakat göstermişse ancak, ileri bir yaşta ve huzur içinde ölmeyi umabilir. Murad böyle biriydi. Bu Ermeni, sadece Kafkas halklarında rastlandığı üzere uzun, çok uzun yıllardır yaşayıp duran bir adamdı, o dağlarda, saymayı çok iyi bilen ihtiyarlar bile kendi yaşlarını sayamaz olurlar. Murad, uzun ömründe iki devir yaşamıştı: Van Gölü yakınındaki köyünde geçen çocukluğu, tüccar babasının Habeşistan'a gelişiyle sona ermişti. Ardından, on beşinci yaşından sonra dört Habeş kralına hizmet etmişti. Her şeye tanık olmuş, her şeyi yaşamıştı: Cizvitlerin gizli görevleri, ülkeden kovuluşları, anarşi, Fasili-des'in düzeni yeniden kuruşu, oğlunun, sonra torunu I. İyasu'nun başarıları. Birçok dili bilmesi, politik yeteneği, insanlar hakkında çabuk ve doğru hüküm vermesini sağlayan içgüdüğü onu necaşilerin tercih ettiği resmî sözcü durumuna getirmişti, özellikle de Hindistan'da ve Bali Adası'ndaki Hollandalılar arasında. Bu görevden, Batavların armağanı olan görkemli bir bronz çanla dönmüştü.

Jean-Baptiste, Gonder'e geldiklerinden bu yana Murad'a pek çok kez rastlamıştı. Önce ona, özel bir hastalık için özel bir ilaç hazırlatmıştı, ileri yaşı nedeniyle artık korkmaması gereken bu hastalık "ilk günkü gibi" koruduğu cinsel gücü nedeniyle söylediğine göre "seksen dördüncü kez" yakalamıştı onu. Poncet'nin ilaçları iyi gelmişti ve ihtiyar seksen beşinci avaryasına⁴ hazırlanıyordu ki bir gece, genç bir hurinin koynunda birden bedeninin yansını kullanamaz oldu. Jean-Baptiste'in tedavisi sayesinde ha-

4. Bir geminin ya da yükün kaza sonucu uğradığı zarar. (ç.n.)

yat yavaş yavaş ölmüş bedene geri döndü, ama ellerinden biri eski becerisine kavuşmadı ve alt dudak sarkık kaldı. Zekâsı pırlı pırlıydı. Poncet, kralın, genç hekimine karşı her zaman en güzel duygularını ifadeden çekinmeyen bu ihtiyarın fikrine başvuracak olmasına sevindi.

Murad bir saat sonra geldi. Uykusunun en tatlı yerinde uyandırılmış olanlara özgü somurtkan bir yüzle. Jean-Baptiste ihtiyarın uykularının düzensiz ve yetersiz olduğunu biliyordu; bu somurtkan yüzün de yapmacık olduğundan emindi. Bu yüz, ihtiyar adamın hâlâ fikrine başvuruluyor olmasından duyduğu mutluluğu saklıyordu sadece ve ayrıca, hesabını iyi bilen bir esnaf gibi, emeğinin karşılığı olan ücreti yani bu fedakârlığın bedelini yükseltme amacına hizmet ediyordu.

Kral, Jean-Baptiste'in elçilik önerisini –işin aşkla ilgili yanına hiç değinmeden– ona nakletti. Murad'a, böyle bir girişimin uygunluğu ve gerçekleştirilme yolları konusundaki düşüncelerini sordu.

İhtiyar, hükümdarın av çadırının sedef kakmalı koltuklarından birine, bir dirseğine dayanarak yanlanmasına oturmuş, gözleri yarı aralık dinliyordu. Jean-Baptiste, hafifçe kapalı gözkapaklarının gerisinden ihtiyarın bir ak lekeyle beyazlanmış, ama hâlâ keskin gözleriyle bir ona, bir ötekine, en çok da kendisine baktığını hissediyordu. Genç adamın yüzü coşkuluydu, necaşinin anlattıklarından duyduğu heyecanlı arzuyu gizlemeye çalışmıyordu. Murad, kralın sözlerini zihninde tartmasına yetecek bir süre sonunda, hastalığın biraz güçsüzleştirdiği sesiyle:

– Majeste, bu harika bir fikir, dedi. Ama, Herodotos'un dediği gibi, lir, kullananın niyetine göre, bir müzik aleti de olabilir bir yay da, yani bir silah da! Aynen bunun gibi, sizin girişiminiz de, yürütülüş yöntemine göre, çok değişik sonuçlara varabilir.

Murad hep böyle konuşurdu. Fikrini asla bir Yunan filozofuna ait bir hükmün ya da onun tarafından söylenmiş bir hikmetin ardına saklanmadan, açıkça söylemezdi, tıpkı, vuracağı düşmana kalkanının arkasına gizlenerek yaklaşan bir savaşçı gibi. Kral sözün gerisini bekliyordu.

– Öncelikle, dedi Murad, çok yorgun bir sesle. Asla yazılı belge vermemelisiniz, Majeste. Buradan Batı'daki başkente giden yol çok, çok uzun, mektubunuzu kötü amaçlarla kullanmayı isteyen insanların eline geçmesi tehlikesi çok büyük. Böyle bir şey burada da olabilir; rahiplerin, bir elçilik talebini öğrendiklerinde bundan nasıl faydalanacaklarını bir düşünün. Ya da yolda olabi-

lır; Türkler niyetinizi öğrenirler ve “saygıdeğer” hekim Poncet, sadık bendeniz olarak yakalanır. Ya da orada olur, yolun sonunda. Cizvitleri bilirsiniz; bir iddiayı savunmadaki ustalıklarını, kötü niyetli ve melun zekâlarını. Sizin çok sıradan, önemsiz saydığımız bir sözcükten kendilerine yapılmış bir davet, hatta, ne bileyim, Roma’ya bağlılık anlamı bile çıkarabilirler rahatça. O nedenle, yazılı belge yok.

– Ne yapılabilir, peki? dedi kral, ayakta, ellerini arkasında kavuşturmuş, dinliyordu.

– Büyükbabanız ve babanız ne yapar idiyse. Bugüne kadar siz nasıl hareket ettinizse.

– Hekim Poncet’nin yanına bir haberci katarak, dedi kral. Evet, ben de düşündüm. Ama kimi, Murad? Siz, mesela?

– Majestelerinin sorusu beni onurlandırıyor gerçekten, bunun için çok teşekkür ederim. Hayır, biliyorsunuz ki ölüm bir süre önce kapımı çaldı. Ona boyun eğmeye hazırdım, ama o bir seferlik bıraktı beni. Çok yakında tekrar geleceğini biliyorum ve bu kez son olmasını diliyorum.

– Peki, o zaman kim? diye ısrar etti kral. Hacı Ali’nin sadece Muhammedîler arasında itibarı var. Böyle bir görev için yeterli değil.

Poncet, soyguncu rehberleriyle birlikte gitmeyeceklerini öğrenerek ferahlamıştı. Juremi Usta’ya baktı. Otçu, çadırın öbür ucunda sessizce dinliyordu, bir işaretle yanına çağırdı onu.

– Maillet genç Habeş soylularından söz etmişti, hatırlıyor musun? dedi alçak sesle.

– Hiç ihtimal yok. Ama gene de bir deneyeyim.

Jean-Baptiste, hükümdara doğru yürüdü ve konuştu:

– Soylu ailelerin çocuklarından biri olamaz mı, Majeste? Ayrıca bu yolculuk gençler için çok yararlı olur, hatta öğrenimlerine Fransa’da devam edebilir, dilimizi öğrenir, dilinizi bize öğretirler?

– Çıldırınız mı? dedi İyasu. Hiçbir Hristiyan Habeş, Müslüman komşularımız tarafından öldürülmeden ülkeden çıkamaz. Üstelik unutmayın, bu iş kesinlikle gizli kalacak!

Poncet bu itirazlara tereddütsüz boyun eğdi; bir kez denemişti en azından...

Sessizce düşünmeye devam ettiler.

– Demetrios? dedi kral birden, tercümana bakarak.

– Hayır hayır, diye hemen araya girdi Murad. O burada size çok gerekli.

Her zaman ilgisiz ve heyecansız konuşan ihtiyarın bu zor fark

edilen telaşından, bir adayı olduğunu ve imparatoru yavaş yavaş onun adına yönlendirdiğini anladı.

Murad, sonuçta hepsi elenen üç beş adın daha ortaya atılması-na izin verdi. İyi hesaplanmış bir suskunluktan sonra ihtiyar Ermeni yapmacık bir tereddütle:

– Mesela dedi, yeğenim olabilir.

– Hangi yeğeninizden söz ediyorsunuz? Kız kardeşinizin birkaç çocuğu olduğunu biliyorum ama, sanırım hepsi kız.

– Bir de oğlu var. Adı Murad, benim gibi. Evet, karışabilir, ama ona Genç Murad diyebiliriz isterseniz. Kırkını geçti, ama önemi yok. Halep'te büyüdü. Belki bilirsiniz Majeste, kız kardeşimin kocası uzun yıllar o bölgede ticaret yaptı. Kız kardeşim on beş yıl önce geri döndü. Sanırım kocasıyla geçinemiyordu. Her neyse... oğlu babanın yanında kaldı, bizde âdet olduğu üzere. Ama yazık ki bu durum, gerçekten çok yetenekli bir çocuk olan oğlu için bir şanssızlıktı. Düşünebiliyor musunuz, Majeste, bu çocuk... aşçı oldu orada.

– Ve siz büyük bir hükümdara o adamı göndermeyi düşünüyorsunuz Murad!

– Majesteleri de bilirler ki en iyi haberciler en mütevazı olanlardır, çünkü dikkati çekmezler. Önemli olan, zekâlarının işlek olmasıdır ve bu alanda yeğenimin gerçekten üstün biri olduğunu söyleyebilirim. Aslında, sıradan, basit bir aşçı da değildi; çok zengin bir Hristiyan tüccarın yanında çalışıyordu. Birçok dil öğrendi, bu arada Fransızcası da fena değil, sanırım. Geçen yıl buraya geldiğinde ben bile onun, kendini bu kadar iyi yetiştirebilmiş olmasına şaşıtm. Daha fazlasını söyle:neyeyim Majeste, kendiniz de göreceksiniz. İki gün önce Tana Gölü'ne balığa gitti. Bu da onun tutkusu, ayrıca çok güzel balık yemekleri yapar... Birini gönderip çağırtacağım onu, yarın size getiririm.

– Pekâlâ, dedi İyasu, çok da hevesli görünmden. Gelsin, görüşelim.

İhtiyar danışmanın, kazançlı gördüğü bu işe aileden birini sokmayı planladığını düşünüyordu. Yazılmamış yasa buydu: kral biliyordu, danışmanları hükümdar için bir şey yapacak olurlarsa, mutlaka kendi yakınlarından biri de bundan yararlanırdı. Her iş, iş sahibinin ve işi yürütecek olanın karşılıklı çıkarlarının içine çok iyi yerleştirilmesi gereken bir sandal gibiydi, denge sağlanabilirse sandal batmazdı.

– Gönderilecek haberci bir sorun, dedi Murad. Ama sanırım onu halledebileceğiz. Majesteleri ona emanet edilecek mesajın

içeriği için ne düşünüyor, bir hazırlık yapıldı mı ?

– Kuşkusuz, dedi kral, özgüvenine kavuşmuş görünüyordu, çünkü bu konuda ihtiyarın sadece onayına ihtiyacı vardı, tavsiyelerine değil. Elçi, Fransa kralına selamımı götürecekt; tebaasından birinden ya da bir vasaldan değil, aynı düzeyde bir hükümdardan; bir kralın ötekine gönderdiği dostluk selamını. Louis, duyduğum kadarıyla, güçlü bir kral; ona gücünün ve tebaası üzerindeki hâkimiyetinin daim olması dileğinde bulunacağım. Ona sağlıklı bir ömür de dileyeceğim, çünkü epey yaşlı, sanıyorum. Ve ona mutlu ve sevinçli aşklar da temenni edeceğim. Bütün bu dostça dileklerden sonra elçi, krala, ülkelerimiz arasındaki benzerlikleri, ayrılıkları belirtecek bir konuşma yapacak. Krala, Saba Melikesi'nin Süleyman Peygamber'den olan oğlu Menelik'in soyundan gelen Habeşistan'ın Krallar Kralı, Yukarı Etyopya ve büyük krallıklar beylikler, ülkeler imparatoru Çoa, Keffe, Fastigar, Angote kralı olarak sahip olduğum ve gitmeden önce haberciye öğreteceğim bu şanlı unvanları sayacak. Sonra, Roma'dan gönderilen ve ülkemizin huzur ve barışını altüst eden din adamlarını kesinlikle kabul etmeyeceğimizi söyleyecek. Krala, prensip olarak rahip konuklara karşı olmadığımızı ve ilk gelenlere büyük bir mutlulukla kucak açtığımızı, ama onların konukseverliğimizi ve güvenimizi kötüye kullandıklarını anlatacak. Arzu ederse, ülkesindeki çok yetenekli olduğunu bildiğimiz sanatçıları ve işçileri ülkemize göndersin, onlar bizim başkentimizi de güzelleştirsınler, geçmişte kiliselerimizi güzelleştiren ressam Brancalone gibi. Ve son olarak krala, sadık tebaası, Poncet oğlu Sayın Bay Jean-Baptiste'in elçi olarak nezdime gönderilmesinden mutluluk duyacağını bildirecek, ülkemde olanlardan kendisine bilgi vermek, aynı zamanda onun ülkesi hakkındaki da bizi bilgilendirmek üzere. Benim mesajım işte bu ! Bir ricacının değil, bir hükümdarın dost ve kardeş bildiği bir hükümdara mesajı ! Din sorunu olmayacak, çünkü iki ülke de İsa'ya inanıyor, bu inanç bizi ayıracak yerde birleştirmelidir. Bu konuda doktrin çatışmalarına kesinlikle yer olmadığını düşünüyorum, böyle bir tartışma kralları ilgilendiren bir konu olamaz.

– Peki, armağan olarak ne göndereceksiniz ?

– Armağan mı ? Bu durumda gerekli mi sizce ?

– Majeste siz kendiniz, eşit şartlarda iki kral olmaktan söz ettiniz. Bir hükümdar bir başka hükümdarı ülkesinde ziyaret ettiğinde ne yapar ? Ona armağanlar sunar, bu, kendi gücünü ve zenginliğini gösterirken, karşısındakinden hiçbir şey beklemediğini de ifade etmek içindir.

– Haklısın, Murad, dedi kral. Bizim seviyemizdeki bir hükümdara yakışır armağanlar hazırlat. O tanımadığımız Batılının neleri begeneceği konusunda da, siz Poncet, bize yardımcı olacaksınız.

Bu son sözlerden sonra birbirlerinden ayrıldılar. Murad, iyi bir işi başarıyla bitirmekten duyduğu memnunluğu gizlemeye yönelik iniltiyle yatağına döndü.

Genç Murad hemen ertesi gün ortaya çıktı. Kralla, sadece amcasının hazır bulunduğu gizli bir görüşme yapıldı. Sonra Poncet ve Juremi Usta'yla tanışmaya geldi. Göbekli, şişman bir genç adamdı, aşırı kırmızı yanakları az önce bir şeyi üflemiş gibi şişkindi. Kürt ya da İranlıların giysilerini andıran bir kıyafet vardı sırtında: uzun entarisinin altına bileklerinde daralan bol bir şalvar giymişti. Beline enli bir kuşak sarılıydı, tıraşlı kafasında sarı ipekli kumaştan bir türban vardı. Bu kumaşların hepsi yağ lekeleri içindeydi. Adam pis izlenimi vermiyordu, ama oburluğu, yemeklere, üstüne dökülmemesi için özen gösteremeyecek kadar telaşla saldırmaları yüzünden, üstü başı, giysilerini değiştirecek zaman bulamadan tekrar tekrar lekeleniyordu herhalde. Genç Murad, inanılmaz bir mutluluk duyduğu yemeklerden zaman ayırıp kendine bakamıyordu kuşkusuz. Sofraya oturduğunda vakit kaybetmemek için peçetesini bile yaymıyordu.

Bu görünüş genç adam için peşin bir kusurdu. Oysa yüzü aydınlıktı ve şişman yanaklarında uzak çocukluğunun izleri vardı hâlâ. Etin dolgunluğu çizgilere yer bırakmamıştı ve kesmediği sakalı, etli çenede çene çukurunun iki yanında uzamış, cılız iki tüy demeti gibiydi. İki Frenk bu görünüşü çok yararlı bir nitelik olarak karşıladılar: böyle bir fizikle genç Murad hiçbir yerde dikkat çekmezdi. Yoksa Fransızcası iyiydi, Doğu tüccarlarına özgü, taklit edilmesi imkânsız bir *lingua franca* konuşuyordu. Hiç kuşku yok, bir elçi olarak, çok daha iyisi arzu edilirdi, ama en azından dürüst, güvenilir bir yol arkadaşı olabilirdi; saygılı ve usta bir aşçı.

Aslında Jean-Baptiste'in tek arzusu vardı şimdi: bir an önce yola çıkmak. En büyük engelleri aşmışlardı. Dönüş yolculuğunun zorluklarını düşünmüyordu bile. O şimdiden Kahire'deydi ve Alix'in hayali bir an bile bırakmıyordu onu. Anıları, belleğinin en gizli köşesinde capcanlı kalmıştı. Yokluğunu hissederek ümitsizliğe kapılma korkusuyla yol boyu çok fazla düşünmemeye çalışmıştı. Şimdi artık hayal orada, yanındaydı, gözle görülürcesine, onu tekrar göreceği, elçilik müjdesini ona vereceği anki kadar yakın, o kadar gerçek. Jean-Baptiste yolculuğa hazırlanırken hep bunları düşünüyordu. Bu zorlukların, bu belirsizliklerin, bunca

ayrıntının yapılacak bunca şeyin bir karşılığı vardı: onun da kendisini aynı sabırsızlıkla beklediğinden bir an bile kuşku duymuyordu. Aşkın ilk dönemi böyledir, ayrılıkla beslenir, her engelle biraz daha güçlenir. İlk karşılaşmanın hemen ertesinde ayrılmak kadar büyük talihsizlik olamaz, ancak hiçbir şey de ayrılık kadar duyguları güçlendirerek kuşkuları yok edemez.

Poncet ve Juremi Usta dönüş fikrine iyice kendilerini kaptırmış olarak bütün hazırlığı o kadar dakikası dakikasına tamamlamışlardı ki imparatorun savaşa gideceği gün kervan da yola çıkmaya hazırdı. Kervanda onlardan, Genç Murad'dan ve ona kral tarafından bağışlanan çoğu şatafatlı giysilerin yerleştirildiği iki sandıktan başka kervanda güney eyaletlerinde tutsak edilmiş on Habeş köle de vardı; altı erkek, dört kadın, hepsi kapkara derili, yarı çıplak, saçları deniz kabukları ve boncuklarla örülmüş on Habeş. Genç Murad'ın koynunda amcası tarafından çok kısa ve öz yazılmış bir mektup vardı; kralın imzasını ve mühürlerini taşıyor, ama hiç kimseye hitap etmiyordu, sadece Ermeni'nin, necaşinin resmî habercisi olduğunu bildiriyordu, gideceği yer ve görev belirtilmeden. Haberci, Fransa kralına nakledeceği mesajı dikkatli bir özenle ezberlemişti. Köleler, Murad'ın ısrarla söylediği gibi, "on dördüncünün oğlu" Louis'ye armağan olarak takdim edilecekleri güne kadar, yolculuk boyunca beyazlara hizmet edeceklerdi. Kölelere başka armağanlar da eklenmişti: beş cins at ve birbirlerine kalın zincirlerle bağlı iki genç fil. Ve üç büyük sandıkta miskkedisi postu, tütün, altın tozu.

İki hekimin Habeşistan'da bulundukları sürece edindiği eşya için de iki at gerekmişti: altın, mücevher, deri, fildişi; ilk sırada imparatorunkiler olmak üzere hastaların armağanı olan diğer değerli eşyalar. Kervana, hafif ancak hacimli çuvalların yüklendiği bir de eşek katılmıştı, çuvallarda, hekim ve arkadaşının ülkede geçirdikleri günlerde toplanıp kurtulmuş bitkiler ve kökler, tohumlar vardı.

Kralın tedavisi için gerekli ilaçları ve kullanım tariflerini Demetrios'a bırakmışlardı, hastalık tamamen iyileşmişti; ne yazık ki tekrar belirivereceği güne kadar...

Şehirde tanıyıp, dost oldukları insanlarla vedalaşmaları üç günlerini aldı. Şimdi bütün varlığı sadece sevgilisinin anlarıyla dolu olan Jean-Baptiste, bu son üç günde sunulan beden hazlarını kesin bir tavırla reddetti. Juremi Usta ikisi adına kullandı fırsatları.

Ve son gün geldi. Sıcak mevsim sona ermek üzereydi, geceleri

gökyüzünde yoğun bulutlar toplanıyordu. Yolcular kralla, sarayın üst kısmında, onları ilk kabul ettiği odada son kez görüştüler. Hükümdar gözyaşlarını tutamayacak kadar heyecanlıydı ve sırayla ikisini bir kardeşten ayrılıyormuş gibi kucakladı. Her gün onları koruması ve bir an önce dönmelerini sağlaması için Tanrı'ya dua edeceğini söyledi.

– Bunu alın, dedi sonra altın bir zincir ve bir elin yarısı büyüklüğünde üzerinde Habeş aslanının kabartması olan altın bir madalyon uzatarak. İnanmadığınızı biliyorum, ama o, bir maddenin de ötesinde.

Kral zinciri Jean-Baptiste'in boynuna geçirdi, sonra tekrar kucakladı, Juremi Usta'ya da sarıldı ve gitti.

Aynı gün onu bir kez daha gördüler, ama uzaktan, resmî görüşmede; çünkü rahipler ve prensler açısından, kralla özel görüşme yapmaları imkânsızdı, kuşkusuz herkes gerçeği bildiği halde.

Onları saraya, tahtın bulunduğu salona götürdüler. Dört aslan, hükümdarın ayaklarının dibinde, kafeslerinde homurdanıyordu. İmparator, her zamanki gibi hareketsizdi ve resmî “ağız” aracılığıyla konuşuyordu sadece. Poncet ve Juremi Usta boylu boyunca yere uzanarak tapındılar. Yüzlerini koydukları pütürlü taşların tanıdık bir tadı vardı şimdi, geldikleri gün hissettikleri o soğuk ve somurtkan taşlar değildi. Bu toprak, daha doğrusu bu taşlar –gökle aynı hizadaki bu bazalt ülkesinde taş ve toprak hemen hemen birdi– biraz da onların artık. Veda toplantısı devam ediyordu ve rahipler iki yabancının bir süre daha yerde yatmasını uygun buluyorlardı herhalde; sonunda ayağa kalktıklarında her biri, arkadaşının taşları gözyaşlarıyla ıslatmış olduğunu fark etti.

Otuz kişilik atlı muhafız müfrezesi şehir kapısından çıkışlarından Aksum'a kadar beş günlük yolda onlara eşlik etti. Orada, Genç Murad kervanın geri kalanıyla –iki genç fille– onları bekliyordu. İmparatorluk sınırına kadar yedi kişilik bir muhafız birliğinin korumasında gittiler. Sonra sahile doğru yola koyuldular.

Güven mektubu

Birinci kısım

Diplomasi öylesine çalımlı bir tavır, daimî bir ağırbaşlılık ve serinkanlılık isteyen bir sanattır ki, aceleyle, çabayla, kısacası, “iş”le bağdaşması imkânsızdır. De Maillet, gerçek bir diplomat olarak, bu rolü en iyi şekilde, yapılacak hiçbir işi olmadığı zamanlarda oynuyordu. Bu “hiç” o zaman bir devlet görevi kutsallığına ulaşıyor ve ona neyle meşgul olduğunu sorma küstahlığını gösterenlere, bir gize saygısızlık yapmışçasına aşağılayan bir ifadeyle bakıyordu. Habeşistan heyetinin yola çıkışından ve tarikat çatışmasının yarattığı sorunlardan sonra nihayet günlük devlet işleriyle baş başa kalabilmişti: çok gecikerek gelen gazeteleri okuyor, diplomasi alanındaki terfilerin, atamaların, nakillerin altlarını çiziyor, meşru hedefine ulaşması için hangi yönde yatırım yapması gerektiğini düşünüyordu. Ve bir süre önce hazırladığı bir listeye uyarak, şehir ileri gelenlerinden Türk ve Arap birçok kişiyi ziyarete gidiyordu; onlardan dinlemek istediği, onlara söyleyeceği hiçbir şey olmadığı halde. Konuşma biraz sonra Doğu süsleme sanatlarındaki incelik ve zerafet konusunda bir soh-bete dönüşüyordu; çekici, göz alıcı, belirgin hiçbir form ayırt edilmeyen hiçbir iz bırakmayan sadece büyüleyen bir sanattan konuşuluyordu.

Bu tekdüze ve uyumlu hayat 1700 yılı mayısının ilk günlerinde, yani Poncet ile Hacı Ali’nin gidişinden sekiz ay sonra, birden hiç beklenmedik bir biçimde altüst oldu. Her şey kısacık iki haftada olup bitti. Önce İskenderiye’ye Kont Pontchartrain’in bir mektubu geldi. Konsolos okumak için bürosuna kapandı. Bakan, selam ve nezaket sözcüklerinden, önemsiz birkaç cümleden sonra sözü Habeşistan’a getiriyordu. De Maillet büyük bir şaşkınlıkla şu satırları okudu:

Habeşistan'a gönderdiğiniz elçilere gelince... Korkarım size kralınızın bu konudaki düşüncelerini nakleden Cizvitler, kendi niyetlerini de kralın sözlerine katnuşlar, ki bunlar majestelerinin arzularına tamamen zıttır. Majeste, benim yanımda, İsa Birliği hizmetkârlarının da aracılığıyla Habeşistan'ın kutsal Kilisemizin bağrına sığınmasından büyük mutluluk duyacağını söylemiştir. Ama Habeşistan kralının bir temsilcisini Versailles'da görmek istediğini asla ifade etmemiştir. Bugün bizzat görüştüğüm kralınız, böyle bir elçiyi, özellikle de, Avrupa'daki sorunlar nedeniyle her zamankinden daha fazla dostça ilişkilerimizi geliştirmek zorunda olduğumuz Osmanlı padişahını öfkelendirecek bir Habeşistan elçisini kabul etmesinin söz konusu olmadığını ifade etmiştir. Mektuplarınızda, elçilik heyetinizin sağ salım dönebileceğinden emin olmadığınızı doğrulamıştınız. Ama şayet Kahire'ye döner ve şayet aralarında Habeş imparatorunun bir temsilcisi de bulunursa, kralınızın kesin talimatı gereği sizden, bu arabulucu heyetin Versailles'a kadar yola devam etmesine izin vermemenizi istiyorum; onları karşılayacak, kabul edecek, saygılarını size sunmalarını isteyecek ve karşılığında onları aynı saygı ve teşekkür mesajlarıyla efendilerine geri göndereceksiniz. Yapılacak şey bundan ibarettir.

Bu beklenmedik talimat, yaşanacak büyük sorunların habercisiydi. De Maillet yemek boyunca somurttu, sonraki günler Macé'yle sürekli baş başa görüşmelerle geçti, sekreter içine çekildiği kabuğundan bu sayede çıkabilmişti. Ertesi hafta, bir trajedi sahnesiyle başladı. Bir Arap atlı, kırmızı pelerini rüzgârda savruarak dötrnala koloniye geldi. Konsolosluk'un kapısında yere atladı ve Fransa temsilcisine bir mesaj getirdiğini söyledi. Konsolos, zarfın üzerinde yazıldığı gibi, mektubu Arap'ın elinden kendisi aldı. Haberciyi sorguya çeken konsolos, adamın eşsiz Arabistan'daki, Cidde'den üç menzil geçerek geldiğini öğrendi. Ücret burada ödenecekti. De Maillet pazarlığı sekreterine bıraktı.

Bu ikinci mektup diplomatı ilkinden de büyük bir telaşa ve heyecana sürükledi. Evde hayat altüst oldu. Konsolosun, boş fikirler öğretmekte usta olan beyninin çarkları, içine avuç avuç atılan karmaşa tohumlarıyla gıcırdıyordu. Karısı, onun sağlığını kaybedeceğinden korkmaya başlamıştı.

Ama en çok kaygılanan Alix'ti kuşkusuz, habercilere susamıştı ve geçen uzun aylar boyunca bir duygudan ötekine gidip gelmişti: ümit, korku, karamsarlık, karanlık önseziler. Ve artık kaderine boyun eğme noktasına gelmişti.

Peş peşe gelen iki haberci genç kızı sabırsızlık ve merakın do-

ruğuna çıkardı. Ama De Maillet bu kez kaygılarının nedenini ailesine açıklamama konusunda kararlı görünüyordu. Habeşistan heyetinin gidişi sırasında gösterdiği gereksiz güvenin evde yarattığı düzensizlik, tatsız anılarla hâlâ hatırlıyordu. Böylece konsolos, sorunları olduğunu söyleyip, homurdanarak, çevresine karşı istirdye gibi kapandı.

Bütün çabalarına, kapıları dinlemelerine rağmen Alix ile Françoise bir şey öğrenemediler. Birtakım tezler üretmeye başladılar. Alix'in âşık ve kaygılı kafası, Jean-Baptiste'in kervanına korkunç şeyler olduğu düşüncesine saplanmıştı. Hiçbir şey öğrenemediğinden ümitsizlikle kıvranıyordu ki, Françoise'in aklına bir çare geldi.

– Madem konsolos anlatmıyor, dedi. Biz bir arama yapalım.

– Çalışma odasına mı gireceğiz ? diye bağırdı Alix. Bunu asla yapamayız !

Françoise'in etkisiyle ne kadar cesaret kazanmış olursa olsun, genç kız kuralları çiğneme fikri karşısında dehşete düşmüştü gene de.

– Çok zor bir şey değil, dedi Françoise. Gece yatarken bütün kâğıtlarını yazı masasının üzerinde bırakıyor, kapıyı da kilitlemiyor. Panjurları kapayan Nübyeli çocuk söyledi bana.

– Holde bir bekçinin uyuduğunu unutuyorsunuz, büroya da holden geçilerek gidiliyor.

– Biliyor musunuz, dedi Françoise. Juremi Usta, Rahip Gaboriau'ya verdiğimiz içki yeterli olmaz düşüncesiyle kaygılanmıştı, sizin eve yeni geldiğiniz günlerde...

– Peki, sonra ?

– Bana başka bir şişe bırakmıştı, birkaç damlasıyla adamcağız öyle derin ve dayanılmaz bir uykuya dalacaktı ki, yanında alçak sesle konuşmak zorunda bile kalmayacaktık. İyi kalpli rakibimize gerekmedi. Şişe bende kaldı.

Ertesi sabah, görevliyi uyandırmak için başından aşağı bir kova soğuk su dökmek gerekti. De Maillet Doğulu hizmetkârların ayyaşlığına söylendi durdu. Ama hiçbir şeyin farkına varmadı.

Oysa bir gece önce, saat on birde, Françoise kapıda nöbet tutarken Alix babasının çalışma odasına giriyordu. Genç kız, yapacağı şey yüzünden duyduğu korkuya rağmen, odanın eşikinden geçer geçmez soğukkanlılığını toplamıştı.

Masanın kırmızı marokeni üzerinde önce Kont Portchartrain'in mektubunu tanıdı. Filigranlı, kalın kâğıdın üzerinde bakanın armasının derin izler bıraktığı balmumu mühürle hemen ayırt ediliyor-

du. Alix, zarfın öbür kâğıtlar arasındaki yerini belleğine yerleştirerek mektubu dikkatle aldı. Okumadan kenara bıraktı, çünkü aradığının başka bir yerde olması gerektiğini düşünüyordu. Gerçekten de altında, daha küçük bir zarf vardı.

İlk mektup diğerleri arasında nasıl şatafatlı zarfıyla ayırt ediliyorsa, ikinci de sefil görünüşü, buruşmuş, yağmurla ıslanmış, pis parmaklarla lekelenmiş kâğıdıyla dikkati çekiyordu. Alix usulca çekip aldı: Cidde'den geliyordu. Üzerindeki Jean Baptiste'in el yazısıydı. Alix mektubu göğsüne bastırdı önce. Bir an öylece kalakaldı, okumaya cesaret edemedi. Uzun süren bekleyiş genç kızı o kadar duygusallaştırmıştı ki Jean-Baptiste'in dokunduğu bu kâğıt parçasını avucunda tutarken, genç adamın elini elinin üzerinde hisseder gibi oldu. Sonunda okumaya başladı. Kısacık bir mektuptu; kalın bir kamyş ucla, alelacele yazılmış. Satırlar sağa doğru kaymıştı.

Ekselans,

Kahire'ye dönüyorum. Habeşistan'daki görevimiz başarıyla sonuçlandı, ne yazık ki Rahip Brèvedent'ı yolda, Habeşistan'ın başkentine ulaşmadan kaybettik. Necasinin elçisini beraberimde getiriyorum. Şu sırada Kızıldeniz'i geçmek üzeredir, çünkü Massaua'da umduğumuzdan daha uzun süre kaldı. Krallar Kralı hükümdarımıza gönderdiği armağanları bize emanet etmiş bulunuyor. On Habeş köle, atlar, iki genç fil ve ayrıca birçok değerli armağan getiriyoruz. Port Said'e gelmek üzereyiz, orada bizi götürülebilecek bir gemi ayarlayacağız. Her şey yolunda giderse bir aya kadar Kahire'de oluruz. Ekselansları, sizden ricam...

– Bir ay sonra! diye bir çığlık attı Alix.

Mektubun tepesine yazılmış tarihe baktı ve çabucak hesapladı: tam yirmi dokuz gün önce yazılmıştı.

Jean-Baptiste'in mektubunu yerine koydu, üstüne de bakan-dan geleni, onu okumasına gerek yoktu; öğrenmek istediğini öğrenmişti.

İkinci kısım

Jean-Baptiste ile yol arkadaşlarının çadırlarını kurdukları yerden bütün Süveyş görünüyordu. Birkaç Osmanlı konağının arasına dağılmış Arap evlerinden ve kırmızı kiremitli, sarı gümrük binalarından oluşmuş küçük bir şehirdi. Çift gövdeli, uzun palmyelerin saçak saçak yemyeşil tepeleri körfezden esen rüzgârla sallanıyordu. Ticaret gemilerinin üç köşeli yelkenleri, çölün derinliğine sivri tınaklı bir parmak gibi giren denizin mavisinde süzülüyordu. Yolcular, Sina'nın kayalıklarını arkalarında bırakmış, Mısır'ın kıyı düzlüğüne ulaşmışlardı.

Süveyş, suların düşlerinin son bulduğu, hüznü dolu bir yerdi. Hint Okyanusu'nun o telaşlı, acıklı coşkusu orada, Kızıldeniz'in uzattığı kolun ucunda kırılıyordu; çünkü Akdeniz, sert ve kapırtısızdı, çağrısına kulak vermiyordu. Her yerde silüetleri ve izleri görülen sayısız kervan, tüm zorluklara rağmen su kütlelerini ayıran kum uzantılar aracılığıyla üst üste istiflercesine evlatlarını sunuyordu.

Yağmur mevsinin son günleri, toprağı yoğun ve karanlık bir perdeyle kuşatarak karanlık tanecikleri biriktiriyordu telaşsızca. Küçük grup, kölelerin çevreden topladığı çalı çırpıyla yaktığı ateşin etrafında oturmuştu. Gece hızla iniyordu, tepeleri, düzlükleri belirginleştiren gölge oyunlarına ve renklerin cümbüşüne inanılmaz bir ihtişam kazandırarak. Ama yolcuların mucizeleri görececek halleri yoktu. Birbirlerine bakacak cesaretleri bile yoktu gerçekte! Durumundan rahatsız olmayan sadece, şu anda yemeğin güzel olup olmadığını düşünmekten başka kaygısı olmayan Murad'dı. Ateşte kaynayan tencerenin kapağını açıp kapıyordu sürekli.

Çünkü görkemli bir biçimde yola çıkan kervandan geriye pek

az şey kalmıştı. Murad'ın atları, platodan indiklerinde, alışık olmadıkları böcekler sokunca ölmüş, Ermeni, imparatorun yeni-lerini istemiş, beş yeni at gelmişti. Ama onlar da çok geçmeden ölmüştü, Frenkler bu durumdan kuşkulandılar, çünkü onların atlarına hiçbir şey olmamıştı. Sonunda bu gecikmeye sinirlenen Poncet, Juremi Usta'yla birlikte önden gitmeye, konsolosa gelişlerini bildirmek için derhal Cidde'ye doğru yola çıkmaya karar verdi. Murad, sandıklarca eşyanın büyük bölümünü feda etmiş –Poncet Ermeni'nin bunları Massaua'da satmış olduğundan emindi– kalanı da eşeklere ve iki katıra yüklemişti. Onlar görkemli kervandaydı hâlâ. Filler de uzun yaşamamıştı. Biri kıyıya ulaştıklarında sıcaktan ölmüştü. Daha sağlıklı görünen diğeri, ancak tek başına sığıdığı bir yelkenliye bindirildi, on kişi zincirlerle hayvanı tekneye çektiler. Murad hayvanın suyun üzerinde gidişini gururla izlemiş, kervanın geri kalanıyla birlikte ikinci yelkenliye binmişti. Sonra hayvana ne olduğunu kimse anlayamadı. Tam karşı sahile yanaşacakları sırada, sular tarafından kuşatıldığını gören genç fil paniğe kapılmış kulaklarını sallayarak yüksek, acıklı sesler çıkarmaya başlamıştı. Adamlar, zincirlerinden ikisini koparan filin bütün gücüyle sağa sola çırpınmasına ve tekneyi devirmesine engel olamamış ve deniz, kocaman hayvanı ve hâlâ iki zincirle bağlı olduğu yelkenliyi yutmuştu. Felaket sırasında beş gemici de kaybolmuştu.

Böylece Murad filleri kaybetmiş olarak geldi. Sadece, iyice çivilenmiş tahta bir sandıkta kıyıya geldiklerinde ölen hayvanın kulaklarını getirmişti, son anda kesmeyi akıl etmişti aşçı. Afrika fillerini süsleyen büyük, güzel kulaklardandı. Jean-Baptiste, imparatorun olağanüstü hediyelerinden, kuşkuculara gösterilebilecek küçük bir parça getirmeyi düşünen Ermeni'yi ileri görüşlülüğünden dolayı kutladı. Murad bu övgüleri alçakgönüllülükle kabul etti, oysa fil kulaklarını getirişindeki amaç çok başkaydı. Filin bu parçasının, kurutulduktan sonra, bol baharatla pişirildiğinde başka etlerle kıyaslanamayacak kadar lezzetli olduğunu duymuştu.

Kölelerin kaderi de fillerinkinden daha parlak olmamıştı. Massaua naibi, Osmanlı padişahının bir fermanyıyla iki karış toprağında hüküm süren bu yerli prens, kendisinden yolcuları rahatsız etmemesini isteyen necaşiye öfkeli olacaktı. Ama Krallar Kralı mektubunda kölelerden söz etmemişti. Naip böylece, hoşuna giden dört kadını alıyordu. Erkeklerden biri filin batan yelkenlisinde boğuldu. Cidde'ye beş erkek köle gelebildi. Ermeni'nin, hayvanların yükü-

nü hafifletmek bahanesiyle Massaua'da kralın armağanlarını sattığı Mekke şerifi, yolcuların sunduğu miskkedisi postu sandığı ile iki torba altını az bulmuş, Habeş kölelerin arasında daha güçlü kuvvetli olan ikisine göz koymuştu, kendisine bırakılmasını istedi. Poncet kıyasıya bir pazarlıktan sonra şerifi birini almaya razı etti. Böylece o akşam, Süveyş'e bakan bir tepede, canını kurtarabilmiş kölelerle –biri yetişkin, ancak topal diğerleri on dört yaşında ve on bir, on iki yaşında iki çocuk– birlikte yemek yediler.

Frenklere gelince... onlar da bu tabloyu güzelleştirmekten çok uzaktılar. Evet, atlarını ve eşyalarının büyük kısmını kurtarmışlardı, ama Poncet, Arabistan ve Kızıldeniz yolculuğu boyunca hasta yatmıştı. Ardından, Juremi Usta Massaua da hastalanmıştı. Bir yıl süren yolculuktan yüksek ateşle halsiz düşmüş, zayıflamış, yüzleri sapsarı, bacaklarında yaralarla dönüyorlardı, gemide yaralarını denizin tuzu şişirmiş, sonra çölde kum büsbütün azdırmıştı. Şu anda yoksun oldukları ağırbaşlı, onurlu görünüşü kazanarak dönebilmeleri için ellerindeki son koz, yeni giysilerdi: yeni pantolonlar, yakası dantelli yeni gömlekler ve kırmızı ceketler. Bunları Cidde'de tedarik etmişlerdi. Son yağmaladıkları gemiden elde ettikleri ganimeti satan korsanlardan avuç dolusu altın karşılığında satın almışlardı. Bu değerli malzeme özenle katlanmış olarak deri bir torbada duruyordu. Artık nasıl ve ne zaman giyeceklerine karar vermelerinin, dönüş için bir plan yapmalarının vakti gelmişti.

– Kahire'ye üç günlük yolumuz kaldı, dedi Jean-Baptiste. İki günü daha beraber geçireceğiz. Juremi, son molada, atını bırakıp bir katıra binecek ve bizden ayrılacaksın. Doğru kuzeye gitmen gerekiyor. İki moladan sonra Benha'da Nil'e ulaşır, ertesi gün Kahire'ye İskenderiye kapısından girersin, sözde oradan geldiğine göre...

Bu, yolculuğun bütün acılarını paylaşmış birinin hak ettiği bir dönüş olmayacaktı. Ama Poncet, Juremi Usta'nın ona katıldığını, bu alçakgönüllü rolü peşinen kabul ettiğini biliyordu.

– Peki biz? Biz beraber mi gideceğiz? diye sordu Murad, Jean-Baptiste'e.

– Sadece iki gün. Sonra sen, Juremi'nin ayrıldığı yerde kalıp, bekleyeceksin. Ben önden gideceğim.

– Ne? Yalnız mı bekleyeceğim? Çölün ortasında!

– Yalnız olmayacaksın. Köleler var, diye homurdandı Juremi Usta.

– Oh, oh! Çok güzel! Sen onlara dikkatle baktın mı?

– Güvenli bir yerde duracağız, kervanların menziline yakın bir yerde, dedi Poncet, öfkeyle. Ve seni koruması için birini tutacağım.

– Yani, sen önden gidiyorsun... dedi Murad, ikna olmamıştı.

– Oradakilere senin gelişini haber vereceğim. Ertesi gün, öğleden sonra geleceksin, takınabildiğin en soylu tavırla. Kölelerden biri, en yaşlı olanı – unutmama, ayaklarını iki keçe sargıyla iyice saracaksınız, aksadığı belli olmasın– öbür katırın üzerinde seni izleyecek. İki çocuk en arkada, eşeklerle birlikte yürüyecekler.

Murad başını sallıyordu, anladığını belli ederek.

– Sandığında kaç temiz giysi kaldı ?

– Bir tane.

– O zaman onu sakla. Oraya geldiğinde, resmî görüşmeler için gideceksin. Şehir girişinde seni karşılayacak olanlara sadece, uzun ve tehlikeli bir yoldan gelen bir insan olarak, kıyafetinden ve beraberindekilerden dolayı özür dilediğini söyleyeceksin, o kadar.

Birkaç ayrıntıyı daha konuştular, sonra gece indi; ateşin çevresinde postlara sarnarak yattılar. Jean-Baptiste o güne kadar yaşamadığı yoğun duygular içindeydi. Bütün bedeni, yorgunluk ve acı sinyalleri veriyordu. Ve bir yıldır birlikte yolculuk yaptığı, yakında ayrılacağı binlerce yıldız ona bakıyordu. Bu kadar yakınında olan Kahire'nin hayaliyle, hatta neredeyse elle tutulur varlığıyla doluydu. Her şeyin cesaretinizi kırdığı bir yolculuğa çıkarken sabırsızlanmazsınız. Yolculuk sırasında dişinizi sıkarsınız sürekli. Ama eve dönüş bu kadar yakınsa... Sonuca ulaşmak için gereken bu süre neye yarar, niçin dakikalar ağır ağır akar ? Huzurla aramızdaki mesafeyi, öğreneceklerimizle aramızdaki engeli oluşturan dakikalar, o kadar azdır ki aslında ! Jean-Baptiste uzun aylar boyunca bu dönüşün hayalini kurmuştu; Alix'i, dönüşünü, buluşmalarını hayal etmişti. Ve birden, tutunduğu, uzaklarda bile olsa sevdiği kadının yanı başında olabilmek için taşlarını birer birer üst üste koyarak inşa ettiği kulenin ne kadar dayanıksız olduğunu, geçmişteki birkaç günden çekilip alınmış kırılğan ümitlerden, onarılmış anılardan, imge ve ses parçacıklarından örülmüş bu kulenin kaygan kumlarda, görmeden seven, tanımadan bekleyen birinin çılgın ümitleri üzerinde inşa edilmiş olduğunu anladı. Uzun aylar boyunca onca uzağa beraberinde götürdüğü hayalî varlık, belki de kendi tutkusunda başka bir şey değildi. Jean-Baptiste, o gece, çölün sivri çakılları üzerinde yatar ve uyuyamazken, Alix'in onu sevip sevmediğini değil de gerçekte var olup, olmadığını sordu kendine.

Ve sonunda hemen o gece kamptan ayrılmaya karar verdi. Bir gün önce her şey kararlaştırıldığı gibi olup bitmişti: Juremi Usta, söylenerek İskenderiye yolunu tutmuştu. Murad rahatlamıştı, çünkü kervanların konakladığı çok hareketli bir vahada kamp kurmuşlardı; üstelik iki yeniçeri de o gece orada kalmaya karar vermişti. Erkenden yatmışlardı. Murad az sonra horlamaya başlamıştı. Jean-Baptiste uyuyamayacağını biliyordu. Sessizce atını eyerledi, eşeğini ve eşyalarını ertesi gün şehre varacak olan kervanla bıraktı, temiz gömleğini, pantolonunu ceketini giydi ve tek başına yola çıktı. Kocaman, bembeyaz bir ay batı ufkunda yükselmişti ve çöl, bir kış güneşinin aydınatabileceği kadar aydınlatıyordu. Gün çok sıcak geçmişti. Ve havada günün sıcağından, rahvan giden atının ipek bir giysi gibi bir sarınıp bir soyunduğu ılık, okşayıcı nefesler kalmıştı. Atın toynakları, çölün ürperen yüzeyinde, dev bir yüreğin vuruşları gibi yankılanıyordu.

Bir Ptolemaios tapınağının yıkıntıları arasından geçtiğinde henüz geceydi. Devrilmiş sütunlar arasında yüzyılların gelip geçiciliğini düşünemedi, çünkü ruhu tam tersi bir gerçekle doluydu, saniyelerin sonsuzluğuyla, ayrılığın son saniyelerinin bitmek bilmeyen akışıyla doluydu ruhu. Tanyeri ağarırken Kahire'ye girdi. Nöbetçiler uyuyordu ve kapı kapalıydı. İyi giyinmiş ve silahsız bir Frenk gören askerler hiçbir şey sormadan içeri girmesine izin verdiler. Bu saatlerde kül rengi hayaletler gibi sokaklarda dolaşan dilenciler dışında, bütün şehir uykudaydı. Güneşle birlikte esmeye başlayan serin rüzgârla kırlangıçlar cıvıldaşarak hızla gidiyorlardı.

Frenk Mahallesi'nin yaşlı bekçisi onu görünce fitilli tüfeğine davrandı bir an, sonra tanıyınca Jean-Baptiste'in hemen susturduğu bir çığlık attı.

Sonunda ana caddeye girdi ve karşıda, beyaz bayrağın, üzerinde zambağıyla dalgalandığı Konsolosluk'u gördü. Atı, koşunun teriyle hâlâ ıslak, kendi bildiğince gidiyordu, çünkü Poncet mahmuzlamıyordu artık, dizginleri öylece eyerin ön kaşı üzerine bırakmıştı. Genç adam, Alix'in ön penceresine baktı: açıktı ama perdeler kapalıydı. Genç kızla arasındaki engel sadece üzerindeki mavi motifler seçilen bu incecik tül. Evet, hiçbir çöl, hiçbir dağ, hiçbir yırtıcı hayvan ayırmıyordu artık onları. Bir kez daha aralarında, sevmek, birine doğru koşmak, hatta paylaşmak söz konusu olduğunda insanların aralarına gerdiği o ince, dayanıksız, ama güçlü ve acımasız perde vardı. At, Jean-Baptiste fark etmeden durmuştu.

Bahçeden gelen bir tıkırtıyla, kuşkusuz bir yabancının neden durduğunu görmeye gelen bir bekçinin ayak sesiyle uyandı Jean-Baptiste. Atını mahmuzladı ilk sokağa saptı ve belleğinin derinliklerine saklanmış bir alışkanlıkla evinin önüne kadar geldi. Attan indi, hayvanı yan duvardaki bir halkaya bağladı, kapıya kadar yürüdü. Anahtar, her zamanki gibi, duvardaki bir delikte, bir alçı çıkıntısının arkasında duruyordu. İçeri girdi. Giriş katı hâlâ karanlıktı, ama üst kat, onun evi apaydınlıktı, ışık içindeydi. Hiçbir şey değişmemişti. Bilinmedik dünyalara gitmiş, ayak izlerini bile kaybetmişti, dokunulamayan, yanına yaklaşılamayan masal kahramanlarıyla dost olmuştu, bir cinayete kurban gitmekten, boğulmaktan, aç ve susuz ölmekten kurtulmuştu. Ve bu uzun sürmüş ve dünyaya bir korkulu rüya kadar yabancı yokluk sırasında, küpeçiçeği pembemsi mor tomurcuklarını patlatmayı sürdürmüş, bir agave uzun, pullu sapının ucunda hayatının çiçeğini açmış, arokarya kızarmış, portakallar meyve vermişti. Bitkilerin telaşsız sadakati, hayatının kargaşası arasında bir tünel kazmıştı ve geçmiş, bu gizli geçit sayesinde, dokunulmamış gibi canlı, bugüne, bu ana ulaşmıştı.

Jean-Baptiste bu doğal akışın seven bir insanın elleriyle beslenmiş yönlendirilmiş, denetlenmiş olduğunu görüyordu. Hiçbir şey zorlanmamış, değiştirilmemişti. Her şey giderken bıraktığını hatırladığı yerlerdeydi, terasa çıkarılmış birkaç sandalye dışında. Jean-Baptiste, bu canlı engel tanımayan mücadelenin yaşama gücünü ve düzenini, doğurganlığını ve gelişimini koruyabilmesinin çabaya mal olduğunu tahmin edebiliyordu. Bu huzur ve mutluluk, iki güç arasındaki, bitkinin başkaldırısı ile onu yetiştiren zekâ arasındaki dengenin sağlanmasıyla mümkündü ancak. Böylece, daha ilk bakışta, terk edilmemiş olduğunu anladı.

Bu ani rahatlama birden inanılmaz yorgunluğunu hissettirdi genç adama. Hamağa doğru gitti, uzandı, öylece, üzerindekiyle, çizmelerindeki mahmuzlarla. Yolculuğun gerginliği, sürekli tetikte olma zorunluluğu, bir yol boyu harcanmış dikkat, hepsi uzaklaşıyordu şimdi. Yılgınlığa karşı inşa ettiği ve yorgunluk okyanusunun sürekli dövdüğü sadece üç beş zayıf dayanakla ayakta kalabilen barikat, bir anda çökmüştü. Gözlerini kapadı, uyudu.

Rüyasında, büyükannesinin ona anlattığı küçük John Appleseeder'i gördü. Bu anı ilk kez geri geliyordu. İhtiyar kadın bu efsaneyi nereden biliyordu? Sürgün yıllarında Stuart'larda hizmetçilik yapmıştı: hangi İskoçyalı uşak, genç hizmetçinin gönlünü çelmek için anlatmıştı kim bilir ya da kaçıp çamaşırhaneye gel-

miş bir soylu çocuk belki. John, her yere elma çekirdekleri atan bir haylaz oğlandı. Cezalandırmak için ahıra mı kapattılar, iki döşeme tahtasının arasına koyardı çekirdekleri. Bir arkadaşıyla mı oynuyor, saçlarının içine sokuverirdi. Çocuklara, büyüklere, zenginlere, yoksullara, şehirde ya da köyde, kırdan, evinde, yolculukta John Appleseeder, her yere küçük elma tohumlarını ekiyordu. Büyüyen dallar duvarları çatlatıyor, zenginler kocaman yarıklara bakıp bakıp, ağlıyordu. Ama ağaçlar güzel, iri elmalar veriyordu ve yiyen yoksullar John'a teşekkür ediyor, sevinç çığlıkları atıyorlardı...

Jean-Baptiste uyandı. Françoise, ağzını eliyle kapamış, yeşil-liklerinden arasından korku dolu gözlerle bakıyordu. Birden onu tanıdı ve yüzü değişti:

– Ah ! Bağırduğım için özür dilerim, Bay Jean-Baptiste. Bay Jean-Baptiste ! Sizsiniz, değil mi ? Nereden bilebilirdim ? Tanrım ! Ne kadar değişmişsiniz ?

Hamağa doğru yürüdü, genç adamın elini eline aldı, öptü.

– Tanrım ! Çok zayıflamışsınız. Hele şu sakal büsbütün zayıf gösteriyor. Saçlarınız uzamış !

Gözleri dolu dolu bakıyordu hâlâ, heyecandan ne söyleyeceğini bilemiyordu.

– Bu ne güzel giysi, dedi sonra, elini ceketinin kırmızı damaskosuna sürerek.

Korsanlar çok zengin bir gemiye el koymuş olmalıydılar, Jean-Baptiste Cidde'de dikkat etmemişti, birden bir soylu, bir şövalye gibi giyinmiş olduğunu fark etti.

– Karnınız aç mı ? diye sordu Françoise, sonunda kendine gelmişti. Bir dakika, eve gidip size...

– Hayır, dedi Jean-Baptiste. Gereği yok. Sonra. Daha sonra. Önce söyleyin bana: Alix nerede ?

– Ah ! Jean-Baptiste, bunu sormuş olmanız ne büyük mutluluk ! Onu unutmamışsınız. Şu yolculuk yüzünden korkuyordum, biliyor musunuz ? Ona hep beklemesini, ümit etmesini söylüyordum. Ama bir yolculukta pek çok şey olabilir, duygular değişir...

Jean-Baptiste birden kalkıp oturdu, bacaklarını hamaktan aşağı sarkıttı.

– Değişmek mi ? dedi. En azından, benimkiler değişmedi. Ama... söylesenize, nerede o ? Yani... ne diyor, ne düşünüyor ?

– Ne mi düşünüyor ? Sizi sevdiğini düşünüyor, gittiğiniz günden beri başka hiçbir şey düşünmedi.

– Ah ! Françoise ! diye bağırды Jean-Baptiste hizmetçiyi kolla-

rında sıkarak, daha doğrusu, bir annenin göğsüne atılır gibi onun kollarına atılarak.

Sonra geri çekildi, kadının iri ellerini ellerinde hapsederek sordu:

– Buraya geliyor mu ?

– Her gün.

– Ne zaman ?

– Ne zaman mı... dedi Françoise, güneşin ne kadar yükseldiğini görmek için pencereye bakarak... neredeyse gelir.

Jean-Baptiste ayağa fırladı, yüzünde müthiş bir kaygıyla:

– Olmaz... dedi. Gelmesin. Sen koş, onu karşıla. Durdur onu. Döndüğümü söyle. Ama... beni böyle görmesin. Manuel hâlâ burada mı ?

– Evinde, dedi Françoise.

– Çağır onu. Bana sıcak su ile sabun hazırlasın. Saçımı, sakalı mı da kesmesini istiyorum. Sen de Françoise, biraz ilaç süreceksin bana.

– Yaralı mısınız ?

– Tanrı'ya şükür iç sağlam da zarf biraz hırpalandı.

Françoise koşturmaya başlamıştı bile. Jean-Baptiste birden kaygılandı:

– Az sonra Konsolosluk'a gitmek zorundayım, dedi. Benim geldiğim öğrenilince Alix buraya gelemez artık. Birbirimizi nasıl göreceğiz ?

– Merak etmeyin. Siz yokken burada çok şey değişti. Ben De Maillet'lerde çalışıyorum. Buradaki odam durduğu için de Konsolosluk'a istediğim gibi girip çıkıyorum. İstedığımız her şeyi yapabiliriz.

– Françoise ! diye bağırды Jean-Baptiste, kadının ellerini öperek.

Koşarak gider gibi yaptı; merdiven başına gelince durdu, döndü, elinden geldiğince doğal görünmeye çalışarak, önemsiz bir ayrıntıyı merak etmiş gibi sordu:

– Ortağınız, Juremi Usta sizinle dönmedi mi ?

– Hayır, dedi Jean-Baptiste, sorunun ardındaki gizli anlamı fark edememişti. İskenderiye'ye gitti diye biliyorum.

– Hadi hadi, benimle böyle konuşmanıza gerek yok. Onun yol-da size katıldığından haberdarım.

Juremi Usta Kahire'den ayrılmadan önce Françoise'a sırrını emanet etmişti ve zavallı kadın bu güvende, güvenden öte bir şeyler olabileceğini düşünmüştü.

Bu değerli sırrı saklamıştı, o adamla paylaşabildiği tek değeri Alix'ten bile saklamıştı.

– Tamam, sen gene herkesin inandığı şeye inan. İskenderiye'ye gitti. Ama, diye devam etti Jean-Baptiste gülümseyerek. İçimde bir ses, onun da birkaç güne kadar burada olacağını söylüyor.

Üçüncü kısım

Jean-Baptiste yokluğunda hiçbir şeyin değişmediğini düşünürken yanılmıştı; konsolosla görüşmeye gittiğinde anlayacaktı bunu. Uzun uzun düşündükten sonra De Maillet kabul salonundaki yazı masasının yerini değiştirmeye karar vermişti. Masa artık krallığın portresinin altında duruyordu, salonun dibinde, pencerenin yanında değil. Serinlikten yoksun kalıyordu, ama burası şanına layık bir yer olmuştu. Başında koyu renk, yüksek bir peruk, çizgili, ipek bir yeleğin üzerine altın yaldızlı düğmeleriyle bele oturmuş lacivert bir ceket giymiş, her zamankinden daha fazla terlemiş görünse de bu sorunu da cesaretle göğüslüyordu; Poncet'yi öğleden sonra saat dörtte kabul etti.

De Maillet, üzerinde sadece güzel, bronz bir hokka bulunan geniş, deri yüzeyin gerisinde konuşunun anlattıklarını dinledi; oturmasını teklif etmeden. Jean-Baptiste tertemiz, tıraş olmuş, saçları kesilmiş, ama hâlâ çok yorgun, ayakta durdu, salonun tabanındaki siyah-beyaz karoların oluşturduğu dama tahtası üzerindeki bir satranç taşı gibi. Bu, konsolosun, konuşmayı kısa kesmek için kullandığı, kendince “dâhiyane” yöntemlerden biriydi. İkinci yöntem, şimdi yaptığı gibi, fazla ciddi, hatta küçümser görünmekti.

Konsolos, otacıya görevinin bitmiş olduğunun, burada, kısa kutlamalarda gösterilecek güler yüzden fazlasını bekleme küstahlığında bulunmaması gerektiğinin altını çiziyordu böylece. Cidde'den gönderdiği haber, bir hafta önce gelerek, ani dönüşünün yaratacağı sürprizden faydalanma ümidini yok etmişti. Konsolos için en önemli, daha doğrusu, tek önemli şey, necaşinin gönderdiği elçiydi artık. Otacı şunu iyi anlamalıydı ki kendisine emanet edilen mesajı yerine ulaştırırken, bir süreliğine gerekli ve

yararlı olmuştu, evet ama bundan böyle işler, basit bir ot toplayıcının gülünç olmadan katılamayacağı yüksek düzeyde diplomatlar arası bir ilişki biçimde sürecekti. De Maillet Poncet'ye, elçilik heyetinin karşılanması için gerekli birkaç soru yöneltti. Gönderilen elçinin adını, beraberindekilerin kaç kişi olduğunu, kökenini, memleketini ve buraya ne zaman gelebileceğini sordu. Yolculuk hakkında bilgi almayı ise düşünmedi bile, genç adamın bu konuyu açma girişimine de bunların, sorumluluk yüklenmiş birinin üstünde durmaması gereken ayrıntılar olduğunu söyleyerek engel oldu. Konsolosun, bu adamın ömür boyu övüneceği ve kuşkusuz çıkar sağlamak için kullanacağı birtakım olaylara gereğinden fazla ilgi göstermeye niyeti yoktu.

Jean-Baptiste, hiç olmadığı kadar yorgundu. Eve dönüşünün yarattığı aşırı heyecan ve boşa çıkan Alix'i görme ümidi, öfke ve belki de küstahlık için gereken enerjiyi tüketmişti içinde. Bu karşılaşma, aslında konsolostan beklediği tavra uygundu. Ama gene de, derinlerde bir yerde gizli gizli ümit etmişti herhalde... Birden müthiş bir yılgınlık hissetti.

– Sayın Konsolos gitmeme izin verirler mi? dedi, kapıya doğru bir adım atarak.

– Teşekkürler, dedi De Maillet, herkese gerektiği gibi davranmayı bilirdi. İyi günler, Bay Poncet.

Genç adam çıktı. Salonun karanlık bir köşesinde konuşmaya tanık olan Macé yazı masasına yaklaştı, eğildi, alçak sesle konuştu:

– Ekselans, yarın elçilik heyeti Konsolosluk'a geldiğinde bu adam da burada bulunsa daha iyi olmaz mı?

– O mu? dedi De Maillet. Ne sıfatla?

– Sanıyorum... Necaşinin elçisi ile bu otçu birbirlerini tanıyorlar. Böylece ilk görüşme daha kolay olur. Elçi de, yol arkadaşının da burada bulunduğunu görerek rahatlar.

– Haklısınız, dedi konsolos. Bu, yararlı olabilir. Gidip bakın, sokakta onu yakalayın ve durumu anlatın.

Macé, yıkayanın becerisi sayesinde doğal salgılar yerine çamaşırlarına sinmiş olan yasemin kokularını savurarak koştu.

Hölü geçti, kapının önüne çıktı ve orada birden, çoktan uzaklaşmış olduğunu sandığı Poncet'ye çarptı. Ona, elinde sepet, orada duran Françoise'la konuşuyorlarmış, gibi geldi. Genç kadın, sekreterin geldiğini görür görmez, bahçeden dönüyormuş ve kapıda durmamış gibi yaparak yürüyüp eve girdi. Ama hiçbir şeyi, özellikle de açıklayamadığı bir şeyleri asla unutmayan Macé, zih-

ninin en gizli köşelerinden birinde duran “kuşkular” çekmecesine bu küçük olayı da hemen yerleştirdi.

Ve Jean-Baptiste’e mesajı ilettiler:

– Konsolosun elçilik heyetini kabul edeceği saatte burada bulunun. Kabul töreninin saat kaçta yapılacağına henüz karar verilmedi, bir görevliyle size haber göndeririz.

Macé bir an tereddüt etti, sonra mahrem ve kişisel bir öğüt verir gibi alçak sesle ekledi:

– Ve uygun bir kıyafetle gelmeye özen gösterin. Unutmayın, bir kralın elçisini kabul edeceğiz.

Jean-Baptiste hayretle baktı adama. Kahkahalarla gülmeli mi, yoksa şunu dantelli yakasından tutup kafasını duvara mı çarpmalı, diyordu içindeki ses. Ama o sesi dinlemedi, çünkü ancak uyku da unutabileceği derin bir hüznün vardı içinde.

Françoise merdiven başında bir iki kelime fısıldamayı başarmıştı:

– Bugün sizinle görüşemeyecek.

Jean-Baptiste bu sözleri düşündü sürekli, kendini derin bir ümitsizliğe bıraktı; dramatik bir olayın hüznü değil, çevresindeki her şeyin ancak bir kişinin varlığı veya onu bekleme mutluluğuyla katlanılabilir olduğu gerçeğini görmenin sarsıcı ümitsizliğine... Şu anda hâlâ yaşanabilir bir dünyanın var olabildiği bu yerde şayet o olmazsa, geriye sadece ikiye bölünmüş yaratıklar ile pis soytarların doldurduğu bir cehennemin kalacağını bilmenin ümitsizliğine...

* * *

Alix de odasında daha huzurlu, daha mutlu değildi. Jean-Baptiste’in dönüşü, çok uzun bir süre boyunca hayali bin kere yaşanan her şey gibi, ona ümit edilen, beklenmedik bir olay gibi görünmüş, hazırlıksız yakalanmıştı. “Bitki bakıcılığı” için tam evden çıkacakken Françoise’in onu yakalamış olması rahatlatmıştı onu. Şimdi bütün zorluklarını görür gibi olduğu ani bir karşılaşmayı önlemişti böylece.

Jean-Baptiste’i biraz zaman geçtikten sonra görecekti. Zihni, bir plan yapamayacak kadar karışık. Her şeyi Françoise üstlenmişti, Alix hazırlanacaktı sadece. “Evet, evet” diyordu genç kız. “Evet, hazırlanacağım.” Françoise odadan çıktı. Aynasının önüne oturdu. Ve birden bütün gücünü kaybettiğini hissetti.

Bu yıl boyunca güzel olduğuna dair kazandığı güven duygusu

yok olmuştu. Birden yanaklarını fazla şişkin, rengini solgun gördü aynada; saçlarının rengi iğrençti. Jean-Baptiste'in bakışları bütün güzellikleri ortaya çıkarmıştı ve işte aynı bakışlarla tekrar karşılaşacağı bir sırada hepsi onu terk ediyordu. Onu sevdiği ve sevildiği inancının yumuşak rüyasına gömülmüştü. Sıradan bir tutkuda, hayalî bağıllık, gerçek bağlarla güçlenir; ilişki, karşılıklı olarak her an; düşler ile gerçeklerin, hayaller ile davranışların, tutkular ile anıların dokuduğu bir kanavada sürer. Oysa bu garip, alışılmadık ayrılık, aşkın hayalî yanını, incecik, renkli ama kelebek kanadı gibi, el değdiği an dağılıp, yok olabilecek yanını dokumuştur sadece.

Françoise, Alix'i hazır bulacağını zannederek genç kızın odasına çıktı.

– Hey, ne oldu? dedi. Acele edin biraz.

– İstemiyorum.

– Hadi, hadi, gene ne var?

– Şuna bakın, burnumun ucuna.

Françoise gözlerini kısarak yaklaştı.

– Ne var, bir şey göremiyorum.

– Teşekkür ederim, Françoise, ama yalan söylemenize gerek yok. Orada kocaman bir sivilce var, ben biliyorum, işte, görünüyor.

Sonra, kararlı bir sesle devam etti:

– Beni böyle görmesini istemiyorum.

– Jean-Baptiste biraz sonra burada olacak. Bence birbirinizi uzaktan görmemiz bile yeter. Sizin için geliyor. Burada olduğunuzu, onu beklediğinizi görmeyi o kadar çok istiyor ki. Bence bu, çok uzun bir hazırlığı gerektiren bir şey değil. Sadece sizi görsün. Siz de onu görün. İkiniz de kaygılarınızdan kurtulmuş olursunuz birkaç gün sonra da uzun uzun görüşebilirsiniz.

– Hayır, Françoise, bu sivilce beni çirkinleştiriyor. Beni böyle görmesini istemiyorum.

Çok şey yaşamış bir kadın olarak Françoise ısrar etmenin faydasız olduğunu hemen anlamıştı. Alix, bir sivilceden böylesine rahatsız olacak kadar şımarık bir kız değildi. Burada yalnız ve yalnız âşıklara özgü engellerin tezahürü söz konusuydu, öyle ki, kavuşmak ya da kaçıp, gitmek için gerçekte ya da rüyada, doludizgin ve çılgınca koşarken, en küçük bir hareket, elin kolun en basit bir kımıldanışı, bir forsanın zincirlerinden kurtuluşu kadar zor gelirdi bazen. Şimdi, sadece beklemek gerekti. Françoise genç adama haber vermeye gitti ve merdiven başında onu yaka-

ladı; ellerini birbirine kenetlemiş duran Alix'i odasında bırakmıştı.

* * *

Kahire'deki Frenk Mahallesi Fransa'da doğmuş bütün Avrupalı –Fransızlar, İtalyanlar, İngilizler ve diğerleri– bir araya toplamıştı. Birkaç yüz kişiydi hepsi, çoğunluğu tüccardı. Bütün bu milletler içinde sadece ikisinin konsolosluğu vardı: Fransa ve İngiltere. Fakat o günlerde epey küçülmüş olan İngiliz delegasyonunun başında resmî bir temsilci yoktu ve Fransa en önemli konumdaydı.

Fransız Konsolosluğu, yönetimindeki Fransızlar üzerinde doğrudan yetki sahibiydi, öteki Avrupalılar hakkındaki otoritesi dolaylı sayılabilirdi; o konuda da bir yetkisi vardı, çünkü öncelikle Hristiyan'dılar. Ya Maruniler gibi kendilerini savunamayacak kadar küçük topluluklar olduklarından ya da kendi hükûmetlerinin bir temsilcisi bulunmadığından, Fransa, bu ülkelerin de bir ölçüde temsilcisi sayılıyordu.

Ne var ki konsolosun yetki ve otoritesinin, çok da gönül rızasıyla kabul edildiği söylenemezdi. Ortadoğu'ya yerleşmiş tüccarlar bu otoriteye isteksizce boyun eğiyorlardı. Ama başka seçenekleri yoktu: Türkler, bu düzene uymaları koşuluyla onlara İslam topraklarında yaşama ve ticaret yapma izni veriyordu. Konsolosun gücünü dengelemek ve seslerini daha iyi duyurabilmek amacıyla aralarından bir "millet temsilcisi" seçiyorlardı ve konsolos, Fransızları ilgilendiren konularda bu temsilciyi dinlemek zorundaydı. Geçmişte bazı konsoloslar, millet temsilcisiyle sidik yarışına kalkıştılar ve kötü bir yenilgiye uğradılar. De Maillet doğrudan Versailles'ın ataması ve emriyle başlarına geldiği Fransızlar tarafından Kahire'de çok soğuk karşılandı, geçmişte konsoloslar daima koloni mensupları arasından seçilmişti. De Maillet, görevinin ilk gününden başlayarak, bütün gücünü millet temsilcileriyle iyi ilişkiler kurma yönünde harcadı. O günlerde millet temsilcisi Brelot adında şişman bir adamdı, Lyon'lu olduğundan Kahire'de ipek ticareti yapıyordu. Zengin, günlük ihtiyaçlar konusunda olağanüstü tutumlu –çocuklarının evde dilencilerin bile giymeyeceği, delik deşik giysilerle dolaştığı söylenirdi– ama gösteriş için su gibi para harcayan bir adamdı. O dönemde Kahire'deki tek soylu olan konsolosla aynı düzeyde görünebilmek için, sadece bu itibar gösterisi için göze almayacağı hiçbir şey yoktu.

Böylece, çok doğaldır ki De Maillet ertesi gün Habeşistan elçilik heyetini karşılama törenini hazırlama görevini –bu onurlu görevi– Brelot'ya emanet etti. Tüccarın inşa etmekte olduğu başarı anıtının önemli yapıtaşlarında biri Dimyat'ta bir İngiliz bankerden satın aldığı körüklü, çok şık arabaydı. Bahtsız Britanyalı iflas etmiş, gözyaşları arasında arabası ile atlarını, bir kadirgayla Marsilya'ya gitmesine ancak yetecek bir para karşılığında Brelot'ya bırakmıştı.

Brelot öğleden sonra görüşme için birkaç kez Konsolosluk'a çağırıldı. Akşam, görev listesi hazırды. Önemli bir konuğun geleceği haberi şehirde yayılmıştı. Bazıları Poncet'nin döndüğünü söylüyordu. Tüccarlar çeşitli bahanelerde Konsolosluk'a geldiler. Macé, sorulara, De Maillet'nin yarın önemli bir konuğu olacağı cevabını veriyor, sayın konsolosun, onlardan evlerinde kalarak, sokaklarda aşırı bir hareketliliğe neden olmamalarını rica ettiğini söylüyordu. Elçiyi sadece karşılama heyeti bekleyecek ve sadece ilgili listede adı bulunanlar o heyette yer alabilecekti.

Jean-Baptiste, ertesi sabah derin ve rahat bir uykıyla güçlenmiş olarak, keyifli uyandı. Bir gün öncesinde olanları bir kez daha düşündü, tarttı, Alix'i böyle alelacele görmemenin kuşkusuz daha iyi olduğuna karar verdi, Françoise'tan aldığı haberler harikaydı. Konsolosun tavrına gelince... beklediği bir şeydi ve hazırladığı planda bu da öngörülmüştü. Yapılacak şey, sadece, alçakgönüllülükle elçi Murad'ı karşılamaya gitmek, sonra onu, önceden çizilen yolda yönlendirmektir. Zarif, dantelli bir gömleğin üzerine güzel, kırmızı ceketini giydi, dolapta asılı bıraktığı şapkasının tozlarını silkti, kılıcını beline taktı ve atını eyerlemeye gitti.

Konsolosluk'a geldiğinde, karşılama heyetini hazır buldu. En önde, Konsolosluk kaçıları Flehaut yer almıştı, Jean-Baptiste'in hep iddiasızca, birtakım hesaplar yapmakla, mektuplar yazmakla uğraşır gördüğü bu adam da –De Maillet'in birkaç derece altında olma koşuluyla– diplomatlar sınıfına mensuptu. İşlemeli bir ceket giymişti, başında tüylü bir şapka. Onu asla bu kadar soylu tavırlarda görmemişti genç adam. Sağında Konsolosluk'un baştercümanı Frisetti duruyordu. Yeteneğinden şehirde de faydalanan ve ticarî çevirilerinden para kazanıyordu. Konsolos, gerektiğinde “nazik konularda” ona başvuruyor, Türklerle ilişkilerde de, resmî belgelerin çevirisinde ona güveniyordu. Kaçıları Flehaut'nun solunda, bir prens atı gibi süslenen atına binmiş, bütün görkemiyle Brelot duruyordu. Büyük güçlüklerle eyere oturtmuşlardı, çünkü damla hastalığı yüzünden kaskatıydı, ama gene de kocaman,

kumral peruğu ve en pahalı ipekliden dikilmiş giysisiyle çok gösterişliydi. Sadece arabacının oturduğu, şık, körüklü arabası arkadan geliyordu. Brelot, dönüşte, elçinin yanında, arabada oturma onuruna layık görülmüştü. Ve sonda, en arkada, iki sıra halinde, büyük pazarlıklarla seçilmiş dört tüccar, epey değersiz görünen atlarıyla yerlerini almışlardı. Tüccarlardan ikisi Venedikliydi ve karşılama heyetinde bulunma ayrıcalığını, malikânelerini Habeşistan elçisine ikram etme karşılığında elde edebilmişlerdi. Protokol konusundaki bütün pazarlık ve kararlarda, bir tek madde hiç tartışılmamıştı: Poncet en arkadan gelecekti. Genç adam, seve seve heyetteki yerini aldı. Saat onda harekete geçildi. Elçinin kervanıyla buluşulduğunda, karşılama heyeti konuğu alacak, mahalleye götürecekti. Konsolosluk'un önünden geçerken De Maillet onu balkondan selamlayacaktı –konuk diplomat yerleşmeden ve güven mektubu resmî bir törenle sunulmadan önce daha fazlasını yapamazdı– Sonra elçiyi, İtalyanların oturduğu Venedik Mahallesi'ne götüreceklerdi.

Kortej, Eski Kahire'yi, Türklerin dikkatini çekmemeye özen göstererek –çünkü özellikle de ne amaçla yapıldığını bilmedikleri böyle gösterileri kuşkuyla karşılıyorlardı– surlar boyunca yürüyerek geçtiler. Sonra dış mahallelere ulaştılar, Babü'l-Şat'tan çıktılar; az sonra çölde yol alıyorlardı. Şehir duvarlarına on beş dakikalık mesafede, Poncet'nin bir gece önce, mehtapta at koşturduğu tapınak yıkıntısının yanında durdular. Hava çok sıcaktı ve çöl rüzgârının havalandırdığı kumlar gözleri acıtıyordu. Heyeti oluşturanlar, birbirlerinden çok da uzaklaşmadan bir parça gölge buldukları yerlere sığındılar. Oldukça garip bir manzaraydı. Kül rengi kumlarda rüzgârların yıprattığı görkemli Yunan sütunları yükseliyordu. Ve ardında, zengin ve süslü elbiselerinin, peruklarının içinde terleyen, dimdik, hareketsiz saray soyluları gibi giyinmiş atlılar... Bazıları ufku gözlüyordu. Ötekiler, biraz oyalanmak için, türbanlı bir ihtiyar çobanın koyunlarının yerde bıraktığı küçük, parlak, siyah tanelere bakıyorlardı.

Bekleyiş uzadıkça cevaplanması zor sorulardan korkmaya başlayan Poncet gidip, bir keşif yapmayı önerdi. Atını mahmuzladı, bir saat boyunca at koşturdu, hiçbir şey göremeden döndü.

Vakit öğleyi geçmişti. Poncet saygın karşılayıcıları atlarından inmiş, ceketlerini çıkarmış, susuzluktan bitkin ve öfkelerini ondan çıkarmaya hazır buldu.

– Hiç anlayamıyorum, dedi. Başlarına bir şey gelmiş olmalı.

Adamların, elçinin varlığından bile kuşku duymaya başladıkla-

rını görüyordu. Onlar, tanımadıkları için kuşkuluyorlardı, oysa Poncet'nin, çok iyi tanıdığı Murad konusunda çok başka kaygıları vardı.

– Saat dörde geliyor, ben dönmeyi öneriyorum. İki yeniçeriye burada nöbet tutmaya gönderelim, gece gelecek olursa bize haber versinler.

Poncet hiç de hoş olmayacak cevapları beklemeden atını mahmuzladı ve Kahire yönünde uzaklaştı.

Dördüncü kısım

O gün Babü'l-Şat'ı bekleyen Arap nöbetçiler yüzlerinde yara izleri olan iki ihtiyardı. Yeniçeri ağası, savaşlarda gösterdikleri kahramanlıkları ödüllendirmek için onları, ömürlerinin geri kalanını geçirecekleri bu rahat göreve vermişti. Kahire, o çağda, dış saldırıların değil, içerdeki ayaklanmaların tehdidi altındaydı. Şehri beklemekle görevli olanların işi sadece, geceleri, sırtlanların ya da çölün öteki yırtıcılarının girmesini engellemek için kapıları kapatmaktan ibaretti. Gündüzleri, iki ihtiyar, büyük kapı kemerinin gölgesinde bağdaş kurup oturuyor ve yandaki çarşıdan bir küçük oğlanın çıplak ayaklarıyla koşup getirdiği çayları içerek akşama kadar dama oynuyorlardı. Sabah saat dokuza doğru, şehre giren kalabalığın arasında, Kürtler gibi bol şalvar giymiş, beline enli, yün kuşak sarmış bir adam gördüler. Yolcu çok şişmandı zavallı katır, ağırlığının altında iyice çökmüştü. Hayvan kapıya çıkan yokuşun tam ortasında durdu ve bir adım daha atmayı reddetti. Adam, birçok yerinden kırılmış, bir değnekle vurup duruyor, ama katır etkilemiyordu. Üç kara derili köle – Nübyeli olabilirlerdi, ama yüz hatları benzemiyordu – katır arkasından itiyorlardı, ama hayvan inatla, tek adım bile atmıyor, yürümüyordu ve köleler sadece onun yere çökmesine engel olabiliyorlardı. Biraz arkada, semerlenmiş üç eşek ile bir katır, yoldaki kocaman taşların arasında bitmiş otları yiyordu telaşsızca.

Adam sonunda söz geçiremediği hayvanından indi, nöbetçilerin yanına geldi ve üç adımlık yolda nefes nefese kalmış olarak önlerinde durdu.

– Ah, ah! Kardeşler, dostlar! dedi tıkanarak. Şu katır buraya kadar yürütebilmeme yardım eder misiniz lütfen? Ömrübillah bir şehir kapısından girmemiş bu hayvan; adı üstünde, katır! Birden korktu yürümek istemiyor.

Adam Arapça'yı Suriye lehçesiyle konuşuyordu.

– Nerelisin sen? diye sordu, nöbetçilerden biri. Sizin memlekette şehir kapısı yok, anlaşılan.

– Van'dan geliyorum, Anadolu'dan, bizde kapıdan bol bir şey yoktur. Ama ben başka, katır başka; onu Kutsal Topraklar'da, bir Arap'tan satın aldım.

– O zaman senin katırın okuma yazma bilmiyordur, dedi ihtiyar ve gülmeye başladı.

İkinci ihtiyar, bu sözlerde gülünecek bir şey görmemişti, ama arkadaşının neşesine katılarak güldü o da. Yolcu, onların güldüğünü görünce, gülmek gerektiğini düşündü, o da güldü, başını sallayarak o kadar çok güldü ki neredeyse ipek türbanı düşecekti.

– Ey, bu okuma yazma bilmeyen katırla nereye gidiyorsun bakalım? Bu kez ilk konuşan ihtiyardı, çevredekilerin de bu zarif şakayı duyabilmesi için epey yüksek sesle sormuştu.

– Frenklerin konsolosuna, dedi yolcu.

– Ha! Senin katır Latince de biliyor mu onu öğrenmek istiyorsun, diye söze karıştı öbür ihtiyar, yeni kahkahalar atarak, katırlı yolcu da canı gönülden bu neşeye katıldı.

Aynı temada birkaç şaka daha yapıldı, sonra tekrar sessizlik oldu. Nöbetçiler kırıp kırıp göz kenarlarındaki yaşları sildiler. Kendilerine biraz gülme fırsatı veren ve buna öfkelenmiş görünmeyen şişman yabancıya kanları kaynamıştı.

– Peki, arkadaş, adın ne bakalım? dedi adamlardan biri.

– Adım Murad.

– Pekâlâ! Murad kardeş, katırını çekmeye uğraşmayacağız. Bu hayvanları iyi bilirim. Hiçbir işe yaramaz. Daha iyisini yapacağız. Sana başka bir yol önereceğiz, dinliyor musun?

– Dinliyorum.

– Buradan girersen, bütün şehri geçmen gerekir. Yolların, sokakların üstünde bir sürü böyle kemer var, senin okuma bilmeyen katırın bütün o sokaklardan geçecek... Onun için, en iyisi sen buradan dön. Aşağıda, yokuşun sonunda koca bir frenkinciri var, görüyor musun?

– Görüyorum.

– Ağacı geçer geçmez sağa dön, şehrin çevresini dolaşan yolu takip et. Uzaktan başka kapılar göreceksin. Altı kapı saydıktan sonra, yedinciye gelince oraya doğru yürü; göreceksin bunun gibi bir kapı değildir, kocaman, demir parmaklıklı bir geçit, katırın ondan korkmaz. İçeri gir, solda, yüz metre ötede Frenk Mahallesi'ni görürsün.

Murad coşkuyla teşekkür etti, iki ihtiyardan ayrıldı ve dediklerini aksatmadan yerine getirdi: bu kez katırın da katılımıyla.

Babü'l-Şat'ın önündeki kalabalık yavaş yavaş dağıldı. Bir saat sonra, nöbetçiler hâlâ gülüp konuşurken, pek ender gördükleri biçimde bir grup Frenk'in atlarını hızla koşturarak geçtiğini gördüler. Bu Frenkler renkli ceketler giymişler, başlarına peruklarını takmışlardı; süslü, gösterişli atların ortasında siyah, pırl pırl bir körüklü araba da vardı. Yokuşu çıkıp, son hızla şehir yönünde gittiler.

* * *

Konsolosluk'un bahçıvanının binaya girmesi çok nadir olan bir şeydi. Bu sadık ihtiyar, Kahireli bir Kıpti'ydi. Akşam olduğunda ve sıcak mevsimde, gece geç saatlere kadar, elinde pirinç bir kova, kurumuş yapraklara dökülen suyun incecik tıptısından başka hiçbir ses çıkarmadan bahçede dolaşırdı. Ama o gün bahçıvanın yapabileceği bir şey yoktu. Konsolosluk boştu; De Maillet'nin arabacısı, gündüz ve gece nöbetçileri ve iki uşak yabancı elçiye karşılamaya giden heyete katılmışlardı. Binada sadece ihtiyar bahçıvan Gabriel kalmıştı, mesajı iletecek kimseyi bulamadığı için, birer birer bütün kapılardan geçerek, hâlâ kararsız ve ürkek, konsolosun çalışma odasının kapısına geldi. De Maillet, tahta bir elbise askısına peruğunu ve şık damasko ceketini asmıştı. Üzerinde dantelli gömleği ve ipekli pantolonu, elinde terini sildiği mendil, odada dolaşıyordu. Macé, bir sandalyede büzülmüş, bir emir ya da bir söz bekleyerek oturuyordu. Bahçıvanın ürkek girişini önce o fark etti.

– Ne istiyor bu ? dedi konsolos, nihayet adamı gördüğünde.

Macé ihtiyara Arapça sordu, adam başka dil bilmiyordu.

– Sizi bir adamın görmek istediğini söylüyor, Ekselans.

– Bir adam, ha ? Konsolos aşağılayan bir gülümsemeyle Macé'ye baktı. Bir balkabağı yahut deve değil, yani ! Bu salağa gidip bahçedeki otlarla uğraşmasını söyle ! Bir daha buralarda görünmesin. Biri beni soruyorsa, şu anda meşgul olduğumu söylesin.

Cevabın Arapçasını dinleyen ihtiyar, haksızlığa uğramış bir insan tavrıyla:

– Peki, dedi. Gidip onlara söyleyeceğim. Ama kapının önünden ayrılacaklarını sanmıyorum.

– Onlara mı, dedi konsolos, şaşkınlıkla. Kaç kişi bunlar ?

– Dört, dedi ihtiyar. Semerlenmiş katırlar ve eşeklerle.

– Peki neye benziyorlar? Kervan mı yani? diye sordu De Maillet.

– Evet, öyle bir şey. Herhalde kervan, ama şimdiye kadar gördüklerime benzemiyor.

– Koloninin nöbetçileri onları nasıl içeri almış peki?

– Kuşkusuz adam bana söylediklerini onlara da söylemiştir.

– Nedir o söylediği?

– Çok kısa, dedi ihtiyar sesinde gizli bir saygıyla; konsolosun az önceki tavrından intikam alırcasına. Necaşinin elçisi olduğunu söyledi.

Macé birden sarardı ve bu son sözleri tercüme etti.

– Aman Tanrım! diye bağırdı De Maillet.

İki diplomat bir an donup kaldılar, sonra ihtiyatla pencereye sokuldular. Peş peşe, birer saniye dışarı bakıp, çekildiler.

– İnanılır gibi değil! dediler aynı anda.

Tekrar baktılar sonra. Aşağıda, ana caddenin çınarlarının altında sefil bir kervan bekliyordu: tüyleri yer yer yolunmuş, kuşların gagaladığı yerlerde kıpkırmızı yaralarla üç eşek; Kahire'deki en düşkün sucunun bile istemeyeceği iki sıska katır. Bu zavallı hayvanlara, değdiği yerlerde paçavralarla sarılmış iplerle sırtlarına bağlanmış koca koca denkler yüklenmişti. Sırtlarındaki pamuklu entarileri solmuş, çölün rengini almış üç kara derili köle, bıkkın, aptallaşmış, ayakta bekliyordu. Yere oturan, sırtını ağaca dayayan Murad, pabuçlarından birini çıkarmış, ayağını kaşıyordu hırsla.

Emir vermek için dünyaya gelmiş olan konsolosun şaşırıp kalmaya hakkı yoktu:

– Macé, dedi. Hemen aşağı inin, konsolosun saygılarını iletin, durumu açıklayın ve onu Venedik Mahallesi'nde onun için hazırlanmış konağa götürün.

Sekreter, çoktan odadan çıkmış olan bahçıvanın ardı sıra koşarak gitti. De Maillet yalnız kalınca bir an gözlerini kralın portresine kaldırdı, hükümdarın ve Bakan Pontchartrain'in inanılmaz dehalarna duyduğu saygıyla büyülenmiş gibiydi, bakanın yazdığı son mektubun anısıyla gözleri minnet yaşlarıyla doldu.

Macé o sırada hâlâ tabanını kaşımakta olan Murad'ın yanına gelmişti, usulca öksürerek geldiğini belli etti.

– Hah! Sonunda gelebildiniz, dedi Ermeni, pabucunu giyip, ayağa kalkarken.

Macé'ye az önce ayak parmaklarının arasını kaşıdığı ellini uzattı.

– Ben Murad, Habeşistan elçisiyim.

– Hoş geldiniz, Ekselans, dedi Macé, olabildiğince aşağı eğilmek ve uzatılan elden kurtulmak için iki büküm oldu.

– Peki, peki, dedi Murad aceleyle, belinizi acıtacaksınız. Söyleyin, konsolos musunuz ?

– Hayır Ekselans, dedi, Macé, şapkası göğsünde, kalbinin üstünde, bir bacağı hafifçe geride, başı eğik. Sayın Konsolos beni Ekselanslarını karşılamak ve saygıyla selamlamakla görevlendirdi. Sayın Konsolos aynı zamanda Ekselanslarından özür diliyor. Bir resmî karşılama heyeti çıkarılmıştı, sizi göremedikleri anlaşıyor...

– Bu kahrolasica katır yüzünden, dedi Murad, hayvana bir tekme atarak, katır kımıldamadı. Kesinlikle laf anlamıyor. Bu yüzden uzun bir yoldan dolaştık, o parmaklıklı kapıdan geçtik, sonra... Neyse, sonunda gelebildik işte. Tanrı bilir ya, yolculuk çok uzun sürdü. Poncet nerede ?

– O karşılama heyetiyle gitti.

– Karşılama heyeti mi ? Peki ama, ben ne yapacağım şimdi ? Bu şehri hiç tanımıyorum. Beni kim evine konuk eder ?

– Konuk etmek mi ? Sizi mi ? Ama Ekselans, her şey hazırlandı. Beni takip etmeniz yeter.

– Hah, neyse ! Bu iyi haber ! Yemek de verecek misiniz ?

– Yemek, içki, Ekselansları neyi arzu ederlerse, dedi Macé, şaşkınlığı gitgide artıyordu.

– Mükemmel, çok güzel ! Peşinizden geliyorum. Hey, buraya gelin bakalım. Bunlar Habeş; aslında çok çalışkan millet, ama sınırsınız bana en miskinlerini vermişler. Hadi, çabuk !

Eşeklerle ve katırlarla yola koyuldular, mahalleyi boydan boya geçtiler. Macé, halkın sokaklarda dolaşmasını yasaklayarak tedbirli davranmış olan konsolosu içinden kutluyordu. “Yabancı diller ustası” bu yürüyüşün tanığı ne kadar az olursa o kadar iyi, diye düşünüyordu ileride birileri çıkıp da: “Biz onu Habeşistan elçisinin eşeklerini güderken gördük” diyerek meslek hayatındaki başarısını köstekleyemezdi böylece.

Murad yolda bir çınarın önünde durarak ihtiyaç giderdi.

Sonunda Venediklilerin evine geldiler. Giriş katını Konsolosluk’a tahsis etmişlerdi. Dışarı doğru çıkıntı yapan üst katı çok zarif mertekler taşıyan ahşap bir evdi. Evi sokaktan bir bahçe ayırıyordu; büyük değildi, ama güzel ve bakımlıydı. Bodur şimşirlerden bir çit, Venedik Cumhuriyeti’nin araması biçiminde ustaca kesilmişti ve çimlerde, açık yeşil üstüne koyu yeşil, kabartma bir

ekü gibi görünüyordu. Murad bütün hayvanların bu bahçeye alınmasında ısrar etti ve Habeşlere, semerlerini alıp onları serbest bırakmalarını emretti.

Ermeni eve girerken ayakkabılarını çıkardı ve artık kımıldayacak hali kalmadığını söyleyerek kendini en yakındaki divana attı.

Macé, serin bir şeyler getirme bahanesiyle odadan çıktı.

– Acıktık! diye bağırdı o çıkarken.

Sekreter döner dönmez konsolosa bu şaşılacak durumu anlattı. De Maillet, yabancı topraklarda şaşkınlığa teslim olan diplomatın savaş meydanında miğferini çıkaran şövalyeye benzeyeceğini söyledi.

– Ayrıca, diye ekledi, soylu bir gülümsemeyle. Hoş görmek zorundayız. Nereden geldiğini düşünsenize!

Heyete katılma onurundan yoksun kalmış tüccarlar için ikinci bir liste hazırlanmış, onlara başka onurlu görevler, özellikle de içecek şeyler sağlama görevi verilmişti.

– Bu durumda, gene de... diye sordu Macé.

– Pek tabî! dedi konsolos. Sayın tüccarlardan görevlerini yerine getirmelerini isteyin.

Bütün o öğleden sonra Venediklilerin konağına saygıdeğer tüccarlar ve meyve dolu sepetler, pastalar, tepsi tepsi yemekler taşıyan uşaklar akın etti. Hepsi Habeşistan elçisine yaklaşabilme karşılığında ödemişlerdi bu bedeli. Ve hepsi ardından Konsolosluk'a geldi De Maillet'ye, kendilerini kabul etmiş olan o kaba saba adamın, bir kralın vekili olduğuna hiç kimsenin inanamayacağını söylediler. Konsolosu sorgulamaktan kaçınarak, doğrudan Poncet'yi sahtekârlıkla suçluyorlardı. Brelot başkanlığındaki karşılayıcılar Poncet'ye ateş püskürüyordu. Gerçeği öğrenince otacıyı, var olmayan bir elçiyi beklemelerine neden olmakla suçlamaktan vazgeçtiler, bir anda içecek getiren tüccarların ithamlarına katıldılar. Jean-Baptiste, Konsolosluk'ta hüküm süren kargaşadan faydalanarak kaçtı.

– Sakin olun, Beyler, dedi konsolos, gürültülü konuşmaları bastırarak kadar yüksek sesle. Şimdi evlerinize gitmenizi rica ediyorum, ayrıca, yardımlarınız için de teşekkür ederim.

İtirazlar hemen başladı. Konsolos eliyle onları susturdu.

– Bu adam, büyük bir hükümdarın elçisidir, ama ülkesi yüzyıllardan beri uygarlıklardan kopuk olarak yaşamıştır. İşte bu nedenle gelişi çok önemli bir olay ve hoşgörülü olmak zorundayız. Zaten bizzat elçi, getirdiği mesaj kadar önemli değildir. Yarın sa-

bah Habeşistan kralının bize neler söylemiş olduğunu öğreneceğiz.

Poncet Konsolosluk'tan ayrılır ayrılmaz doğru Venedik Mahallesi'ne, Murad'ı görmeye gitti. Venediklilerin salonunun boşaltılmış olduğunu gördü, Ermeni'nin emriyle bütün eşya dışarı taşınmış, köleler her şeyi duvar diplerine dizmişlerdi. Tüccarların davetler verdiği kocaman salonda, koltuk ve kanepelerden alınıp, yere atılmış yastıklar ile halılardan başka bir şey kalmamıştı. Murad orada, büyük kristal avizenin altında, etrafı gümüş tabaklar, billur kadehler, değerli, nadide içki sürahileriyle kuşatılmış olarak, bağdaş kurmuş, oturuyordu.

Jean-Baptiste ondan, şu katır olayını ve şehre beklenmedik bir yoldan gelişinin sebebini anlatmasını istedi. Mahallede karşılanışının öyküsünü bir de Murad'dan dinledi. Ermeni, bu tüccarların hepsinin utanmaz adamlar olduğunu düşünüyordu; burada, evinde sayılacağını ve armağanların onun olduğunu söyledikten sonra, bunları keyfince kullanmasına engel olmaya kalkışmışlardı. Hiçbir şeye izin vermiyorlardı: katırları bahçeye sokmasına, eşyayı dışarı çıkarmasına; kahveye, Habeşlerin tek zevkine holün taş zemininde yakılacak ateşte pişirilecek olan kahveye de...

Bu öyküye kahkahalarla gülen Jean-Baptiste –Murad ona da kızmıştı– bildiği gibi devam etmesini söyledi. Ve ertesi gün ondan güven mektuplarını istemeye geldiklerinde ne söylemesi ve ne yapması gerektiğini bütün ayrıntılarıyla anlattı.

Sonra evine gitti. Alix'ten şu ya da bu yolla gelecek haberleri bekliyordu ve bütün gün sabırsızlıkla kıvranmıştı, çünkü gerçekte aklında sadece bir tek düşünce vardı, bir gün önce onu göremeyişi...

Beşinci kısım

Alix, odasında, ayakta, karanlıkta vaktin gelmesini bekliyordu. Gökyüzünde bulutlarla sık sık örtülen incecik bir hilal vardı; Françoise bu nedenle, her köşesi casuslarla dolu Konsolosluk'tan uzakta, sokakta yürümelerinin daha güvenli olacağını düşünmüştü. Gecenin ilk saatlerinde genç kız, bu randevuya gitmeyeceğini, bunun bir çılgınlık olduğunu, mutluluğunu tehlikeye attığını düşünmüştü. Sonra, saatler ilerledikçe, bu fikirleri, insanın, kendisini kovalayan bir saldırganı itip, bir duvara yapıştınışı gibi kafasından atmıştı. "Onu bütün kalbimle sevmiyor muyum?" demişti kendi kendine.

Başlangıçta gitmeyeceğinden ne kadar eminse o andan itibaren gitmeye de o kadar kararlıydı artık. Eğitimin ona kabul ettirdiği kavramlar değil, bu bir yıl boyunca keşfettikleri egemen olmuştu bir anda bilincine. Bu bir yıl boyunca Françoise'la aralarında geçen konuşmalar ona çıkarların değil, tutkunun eseri olan aşkların değerini öğretmişti. Onura gelince... hayatı boyunca onurunu korumuş olan annesine bakıyordu da ona sahip olan ve onu keyfince biçimlendiren babasının bir çeşit kölesi olmamış mıydı? Alix giyinirken bu tehlikeli düşünceler vardı zihninde. Böyle hareket ederken Françoise'ın etkisinde kalmış olduğunu düşünmek yanılttı. Servis kapısından çıkarak iki gölge gibi sokağın karanlığına karıştıklarında Alix mutluluktan ve heyecandan titriyordu, sadece şu an ne yaptığının bilincine varışı değil, yaptığının tehlikeli olduğu, belki de kendini feda ettiği gerçeği, bu çok gizli ve korkutucu gerçek mutlu ediyordu onu; ruhundaki bir yeri, en doğal haliyle kalmış, uygarlıkla yoğrulmamış bir yeri, gerçek benliğini tatmin ediyordu.

Jean-Baptiste, buluşma saatini beklerken, o güne kadar sadece,

ilk anın –ki çoğunluk bu, son an olurdu– bir savaşa benzediği gelip geçici ve kolay aşklar yaşamış olduğunu düşünüyordu; iki insanın, bilinçli ve hesaplı bir taktikle, elde etmeye ya da karşı koymaya çalıştığı sefil bir oyunun, aslında istenilen şeyin olabildiğince uzun süre gizlenmesini sağlamak için oynandığı yalan ilişkilerdi bunlar. Bu kez iki taraf da ruhunun derinliklerine kadar karşı-sındakinin ne hissettiğini önceden biliyordu. Burada elde etme yoktu, terk etme yoktu. Bu çoktan doğmuş aşkın, çok uzun zamandan beri yüreklerinde var olan aşkın hayat bulması, sözlerle, hareketlerle gerçekten yaşamaya başlaması gerekiyordu. Jean-Baptiste bu sorumluluğun ürkekliği içindeydi.

Çanın karanlıkta iki kere vurduğu duyulduğunda ikisi de yoldaydılar: Alix ile Françoise parmaklığın solundan geliyordu, bahçenin karanlığına sığınmış olan Jean-Baptiste kapıya doğru yürüyordu. İkisi de bu anın geçiverecek, telafisi mümkün olmayan ve çok değerli bir an olduğunu biliyordu, bir vaat anlamı içerdiğinden değil, hayır sadece, bir daha, tekrar yaşanamayacağı için. Bu anı ellerinden geldiğince uzatmak, yüreklerine hapsetmek istiyorlardı, bir daha göremeyeceğimiz bir yüzün çizgilerini belleğimize kazıdığımız gibi. Ve bu nedenle acele etmemeye kararlıydılar. Ama birbirlerinin yaklaşan gölgelerini gördüler; yalnızdılar. Bir anda, bu tenha, karanlık bahçede, geçmiş ayrılıkların hasreti ve yüreklerinde saklı tutkunun inanılmaz gücüyle birbirlerinin kollarına atıldılar.

– Tanrım! O kadar mutluyum ki!

Ve birbirlerinin dudaklarını tatmayı, sevgilinin varlığından emin olmak ister gibi titreyen elleriyle birbirlerini okşamayı sürdürdüler.

Aşkın her şeyi unutturan doruğuna vardıkları an, hiç konuşmadılar. Birlikte olmak yetiyordu onlara. Ama parmaklığın yanında sokağı gözleyen Françoise yanlarına gelerek, çok gecikmemek gerektiğini fısıldadı. Bu sözlerle dünya birden yeniden var oldu etraflarında, yollarını kesen bütün o engellerle birlikte.

Alix, karanlıkta sadece ince gölgesini görebildiği sevgilisine:

– Babanı ikna etmek için ne yapacaksın? diye sordu, alçak sesle. Beni evlendirmekten söz ediyor durmadan.

– Şu anda ona hiçbir şey söylemeyeceğiz, dedi Jean-Baptiste. Hiçbir şey belli etmeyeceğiz. Tekrar buluşacağız, artık birbirimize kavuştuktan sonra, seni hiç olmazsa arada bir kollarıma alamazsam, yaşayamam. Ama, özellikle tasarladığım plan sonuca varmadan kimsenin hiçbir şeyi bilmemesi gerek. Ben Versailles'a gideceğim.

– Ne? diye bağırdı Alix, genç adamın göğsüne yaslanarak. Daha dün geldin! Gitmeyi mi düşünüyorsun?

– Bu bizim tek şansımız. Kral bir elçi istedi; elçiyi getirdim. Sadece o bana hak ettiğim ödülü verebilir. Fransa'dan bir soylu olarak döneceğim ve baban bana kesinlikle hayır, diyemeyecek.

Alix, sevdiği adamın her dediğine inanmaya hazırdı. Bu plan hoşuna gitmemişti, çünkü tekrar ayrılmaları gerekecekti. Gene de başvurulabilecek en iyi çare olduğunu kabul etti ve Jean-Baptiste'e bütün gücüyle yardım edeceğine söz verdi.

– Bana yapacağın en büyük yardım, beni unutmadan olacak.

Alix öfkeyle bir çığlık atacaktı, genç adamın dudakları onu susturdu.

Sonunda Françoise yanlarına gelerek, artık ayrılmaları gerektiğini söyledi. Az sonra yeniçeriler dolaşmaya başlayacaktı. Ayrıldılar, döndüler, tekrar sarıldılar birbirlerine, sonra herkes kendi yoluna gitti, rüzgârla sallanan palmiye yapraklarının hışırdadığı sıcak gecede.

* * *

Murad'ın Jean-Baptiste'e güveni vardı. Necaşi bile bu yabancıyı sevdiğini belli etmemiş miydi? O otacının söylediklerini yapmayı kabul etti. Ayrıca, Frenk Mahallesi'ndekilerden hiç hoşlanmamıştı, bu nedenle Poncet'ye güvenmek en iyisiydi. Bu fazla zengin ve fazla güler yüzlü tüccarlar ona Halep'teki eski efendisini hatırlatıyordu, o yüzünü gülümser gibi buruşturuşunu ve inanılmaz ikiyüzlüğünü. Kaç kez yemek tabağını suratına fırlatmak gelmişti içinden. Bu kez bunu yapabiliirdi. Buradakiler ona henüz hiçbir şey yapmamış olsalar da, ne çıkar!

– Ne, güven mektuplarını mı? diye cevap verdi kibirli bir ifadeyle Macé'ye. Benim kim olduğumu bilmiyor musunuz? Ben Krallar Kralı'nın elçisiyim.

Ve parmağında bakır bir halkanın bulunduğu tombul eline bakarak devam etti:

– Majeste kral bana, mektubu bizzat Fransa kralından başkasına teslim etmemem konusunda emir verdi. Bu nedenle belgeleri bizzat krala vermek üzere Versailles'a gitmem gerekiyor.

Macé ısrar etti, ama Ermeni kesinlikle reddetti, onu epeyce kaba bir tavırla geri gönderdi. Macé Konsolosluk'a dehşet içinde döndü ve görüşmeyi De Maillet'ye cenaze törenine yakışır bir yüzle anlattı.

– Ya, demek öyle! diye bağırdı diplomat. Güven mektubunu vermek istemiyor! Kendini ne zannediyor bu? Yerde oturmasından, insanlarımıza terbiyesizlik etmesinden vaz geçtim, en azından diplomasi kurallarına uyması gerek!

– Belki de size... diye söze başladı Macé.

Konsolos çok dil bilen çocuğun önünde durdu ve zavallıya öldürecekmiş gibi baktı.

– Kuşkusuz benim, Fransa kralını temsil eden bir konsolosun, güven mektubunun ne olduğunu bile bilmeyen biriyle konuşacağımı düşünmüyorsunuz!

– Hayır efendim, diye geri adım attı Macé.

– Pekâlâ. Ona bir heyet göndeririz.

– Tüccarlar oraya girmeyi kabul etmez, efendim.

– O zaman siz gidersiniz, diye bağırdı De Maillet. Ona, yarından tezi yok, o mektubu vermezse mahalleden kovulacağını söylersiniz. Gider, Eski Kahire’de kendine kalacak bir yer bulur.

Macé bu sözleri nakletmek üzere gitti ve dışarı atıldıktan sonra Konsolosluk’a döndü. Murad küstahlığını, ısırılmış, vıcık vıcık bir baklavayı sözcünün başına atacak kadar ileri götürmüştü.

– Bu komedi fazla uzadı, dedi De Maillet, kararlı ve soğukkanlı bir tavırla. Bu mektup hikâyesini halletmenin yolunu biliyorum. Eğer elinde belge filan yoksa, inanın bana, bu durumda hiç kimse o salağı sokağa atmama engel olamaz, kendisini, katırlarını, kölelerini, paçavralarını da beraber!

Sonra arabasını hazırlamalarını emretti ve paşayla görüşmeye gitti.

Görüşmeden çok memnun döndü ve gece rahatça uyudu. Ne var ki ertesi sabah, çalışma odasına gideceği sırada, Rahip Plantain’in kendisiyle görüşmek istediği haberi geldi.

Bu Cizvit, Rahip Brèvedent’in yola çıkışından birkaç gün sonra Kahire’ye gelmişti. Rahip Gaboriau’nun hastalığı bu gelişeye resmî bir nitelik kazandırdı. Rahip Plantain, birkaç hafta içinde İsa Birliği’nin Ortadoğu’daki temsilcilerinden biri oldu.

Kırk yaşlarında olmalıydı iri kemikli kocaman bedenini, yüzyıllardan beri Charolles yöresinde besicilik yapan ailesinden almıştı. Sürekli birbirine kenetleyip açtığı ince, uzun parmaklarına bakıyordu gülümseyerek, belki sadece bu parmaklar ona, sığır güden atalarını unutturuyordu. Yüzü şimdiden kırılmış saçlarıyla gözlerinin üstüne taşan, geniş, yuvarlak ve haşın alınının altında ezilmiş gibiydi. Genelde zekâ belirtisi sayılan bu geniş alın, aksine, yüzüne bön, dar kafalı bir adam ifadesi veriyordu. Böyle bir

dış görünüşle bir at kasabı ya da müzisyen olması gerekirdi... Plantain okumayı yeğlemiş ve manastıra girmişti. Kahire'ye geldiği giünden başlayarak pek çok kez kuşkucu tabiatını ve gizli dolaplar çevirmeye olan yatkınlığını ispat etmişti. İlk tanıştıklarında rahibin dürüst ve sade bir insan olduğunu düşünen De Maillet, ondaki ikiyüzlülüğü keşfederek yanılığını anlamıştı: bundan böyle rahipten her türlü entrikayı bekleyebilirdi.

– Sizi burada görmek ne güzel! dedi, çalışma odasının kapısındaki siyah giysili adama. Ve diplomat zehirli bir yılanı bastonunun ucuyla tutan bir adam kadar dikkatliydi o anda.

Rahip Plantain alttan alan biri değildi, karmaşık ruhunu, adeta askerce bir katılığın ardında saklıyordu. Havlar gibi bir sesle, sertçe: “Ekselans!” dedi, hazır ola geçerek. De Maillet onu kolundan yakaladı, koltuğa oturttu.

– Pusulanızı aldım, Ekselans, dedi Cizvit. Teşekkür ederim. Müthiş bir haber! Bir hafta önce, sizden, rahip Brèvedent’in yolculuğu tamamlayamamış olduğunu üzülerek öğrendik. Ama bunun dışında güzel bir haber var: bir elçi gelmiş!

Konsolos, İsa Birliği temsilcisine Habeşistan heyetinin döndüğünü bildirmiş, fakat onu karşılama heyetine davet etmemişti. Oysa bu onurdan yoksun bırakılarak ödüllendirilmiş gibi konuşuyordu Cizvit.

– Sanırım, üç Habeş köle de getirmişler, öyle mi? Doğrusunu sizden sormak istedim.

– Evet, bana da öyle söylendi.

– Nasıl, siz görmediniz mi?

– Uzaktan gördüm sadece.

De Maillet bu sinsî dedikoducuyla güven mektubu hikâyesini anlatmak niyetinde değildi.

– Unutmayın ki daha yeni geldiler, dedi, ihtiyatla.

Siyah giysili adam birkaç kez başını salladı:

– Louis-le-Grand’da, Doğulu öğrencilere ayrılmış sıralarda üç Habeş! dedi gözleri parlayarak. Evet, müthiş bir şey olur bu!

Konsolos isteksizce gülümsedi.

– Bilmem bilginiz oldu mu, Ekselans, dedi Cizvit ona doğru eğilerek. Kapuçinler, Habeşistan, Sennar kralıyla savaştığı sırada yedi Habeş’i tutsak etmişler. Yedi Habeş! Düşünebiliyor musunuz? Şimdi doğru Roma’ya gönderileceklermiş...

Biraz daha eğildi, alçak sesle:

–... Türkler gitmelerine izin verirse, diye ekledi.

Bu sonuç cümlesini, olayların gidişine seyirci kalmayacağını

ifade eden çok anlamlı bir gülümsemeyle söylemişti.

– Biz de bize gönderilen üç Habeş'i ülkeden çıkarmak için aynı zorluklarla karşılaşacağız, dedi konsolos; söyler söylemez de pişman oldu.

Cizvit, kibirli bir gülüşle yerinde doğruldu:

– Ah, Ekselans! Gene de Fransa kralının arzuları emirdir. O Türk istediğimizi yapacaktır, sanırım. Fakat diplomat olan sizsiniz; size bunları söyleyerek haddimi aşıyorum. Yapılacak olanı siz benden daha iyi bilirsiniz.

De Maillet, her deliğinden buhar kaçırان eski bir kazan gibi, her ağzını açışında imalı bir cümle fısıldayan bu entrikacı, güvenilmez kaya kütlesine baktı. Ve ağırlığını koymaya karar verdi.

– Doğrudur, Peder, diplomatik ilişkiler çok karmaşıktır, hatta, sizin düşündüğünüzden daha karmaşıktır. Önemli olan işlerin kuralları çerçevesinde ve dürüstçe yürütülmesidir. Sizler inancın hizmetkârlarısınız, bir kulu ziyarete gelen ve bir an görünüp kaybolan Kutsal Ruh gibi esirî bir âlemde yaşıyor, orada hareket ediyorsunuz. Bizler toprak hizasında yaşıyoruz; politika insanların işidir. Aceleyle gelmez.

Rahip bu nutuktan hiçbir şey anlamamıştı. Sadece, geçmişte babasının bakımlı, besili görüldüğü halde hastalıklı olduğundan kuşkulandığı bir hayvana bakışıyla karanlık gözçukurlarından konsolosa baktı; onun önemli bir şey sakladığını düşündü.

Görüşme on dakika daha devam etti, ama Cizvit başka bir şey öğrenemedi.

Çıktıktan sonra, rahip iki saniye kararsız kaldı sonra Poncet'nin evine doğru yürüdü. Kapıyı çaldı, ama Jean-Baptiste evde yoktu. Sonra Venedik Mahallesi'ne gitti. Kapının arkasında yatmış yaşlı bir Türk, Rahip Plantaine'e, Habeşistan elçisiyle görüşmeyeceğini söyledi. Ekselans kimseyi kabul etmek istemiyordu.

Cizvit şaşkın ve öfkeli, döndü.

* * *

Ortalık kararırken, Konsolosluk'un önündeki ağaçların gölgesine sığınarak yürüyen Juremi Usta gizlice eve döndü. Evde onu sanki ayrılalı aylar geçmiş gibi sevinçle karşılayan Poncet'yi buldu.

Jean-Baptiste geçen iki üç günün olaylarını anlattığında, Juremi Usta:

– Vay, vay, vay! dedi. Bense, çevrende sana hayran güzel kadın-

lar, oturmuş yolculuktaki kahramanlıklarını anlatırken seni bula-
cağımı sanıyordum.

– O halde koloniyi hiç tanımamışsın. Her an korku içinde, bir-
birlerini gözlüyorlar. Benden kimse hoşlanmıyor, istemiyor. Beni
görmek isteyen bir iki kişiyi de ben istemiyorum, bugün öğleden
sonra gelen o Cizvit gibi; komşulara benimle görüşmek istediğini
söylemiş. Yok, hayır, inan bana, yolculuk daha bitmedi, devam
ediyor, şu son iki gün kendimi, çölün ortasında olduğumdan çok
daha yalnız hissettim.

– Ya Murad?

– Anlatacağım. Krallar gibi ağırlanıyor. Ama konsolos onu ka-
bul etmedi henüz. Getirdiği belgeleri görmek istiyor. Murad'a çok
sıkı tembih ettim; mektubu vermeyeceğini ve Versailles'a gitmek
için emir aldığını söyleyeceğine yemin etti.

– Peki... senin güzel kız?

– Bir daha ne zaman görebileceğimi bilmiyorum. Dün gece...
Sen yemek yedin mi?

– Hayır, yemedim.

– O zaman, haydi kalk, Hasan Camii karşısındaki Yusuf'a gide-
lim. Orada rahatça konuşabiliriz.

Eski Kahire'ye doğru neşeyle konuşarak yürüdüler.

* * *

Poncet ile ortağı geceyarısına doğru döndüler. Evlerine geldik-
leri sırada kemerlerin karanlığında bir gölge belirdi. Juremi Usta
kılıcına davrandı.

– Lütfen, dedi gölge. Benim.

– Murad! Geceyarısı ne arıyorsun burada? Onu da eve soku-
lar. Poncet bir mum yaktı. Ermeni su gibi terlemişti, titriyordu.

– Daha yeni yatmıştım ki, diye anlattı nefes nefese. Yirmi adam
evi bastı.

– Yirmi adam mı? Kim, yirmi adam, askerler mi, tüccarlar mı?

– Askerler, Türkler. Delirmişlerdi. Üstüme atıldılar, boğazıma
bir kılıç dayadılar. Nah, işte buraya.

Çenesinden sarkan gevşek etleri gösterdi.

– Sonra?

– Sonra her tarafı aradılar, altüst ettiler, yarın sabah paşanın
sarayına gelmemi söylediler.

– Peki, ne istiyorlarmış?

– Evet ya, evden ne aldılar? diye sordu Juremi Usta.

- Hiçbir şey.
- Nasıl, hiçbir şey?
- Hiç, ne altın ne o armağanlar, ne giysiler...
- Hiçbir şey götürmediler mi?
- Sadece necaşinin mektubunu aldılar, dedi Murad, bakışlarını yere dikerek.

Altıncı kısım

Poncet'nin uzun süren yokluğu sırasında Kahire'deki Hüseyin Paşa, otacının sadık hastası, attan düşerek bacağını kırmıştı. Çağırılan şarlatanlar, tedavi diye deriyi açarak kırığı ortaya çıkardılar. Kanlı isyanların, zehirlerin, sabahlara dek süren eğlence âlemlerinin yapamadığını bir taşa takılan yanlışı bir adım yaptı: Hüseyin Paşa korkunç acılar içinde öldü.

İstanbul, ona hiç benzemeyen birini yerine gönderdi: Mehmed Bey. Gerçek bir asker, bir savaşçı. Macaristan'da, Türk akınının en ön saflarında savaşmış oradan Hristiyanlara karşı nefret ve kinle dönmüştü. Ama, bunun yanı sıra, Frenkleri, farklı milliyetleri birbirinden ayırt edebilecek kadar iyi tanıyordu ki o çağda, Türklerin pek azı bu zahmete katlanırdı. Tercihi, eğer bir tercihten söz edilebilirse, çünkü bu biraz daha az nefret anlamına geliyordu, Fransızlardan yanaydı. Karşı karşıya gelip, dövüşmediği Fransızlar, Babiâli ile Habsburglara karşı gizli anlaşmalar yapmıştı. Mehmed Bey kısa zamanda imamlar ile müftüler için kolay bir av olmuştu. Bu "dini bütün" adamlar, büyük bir ustalıkla cesur, ama cahil adamı avuçlarının içine aldılar, böylece onun İslam'ın düşmanlarına karşı, önceki yöneticiden çok daha az hoşgörülü olmasını sağladılar.

Murad, kendisini çağırtmış olan Mehmed Bey'in huzuruna çıktığında paşa önce müthiş bir öfkeye kapıldı. Saraydaki bu görüşme daha başlamadan, düşüncesiyle dehşete kapılmış olan Ermeni biraz cesaretlenebilmek için katıyla gelmişti. Ama, Kapitülasyonlar nedeniyle Babiâli'yle yakın ilişkide olan milletlerin elçilerinden başka hiç kimse kaleye bir binek hayvanıyla giremezdi. Nöbetçiler Murad'ı zorla katırından indirdiler ve paşaya götürdüler.

– Sen kendini ne sanıyorsun? dedi Mehmed Bey, ayakta, sırtında Türklerin kırmızı üniforması başında yalnızlı saçaklarıyla ipek bir sarık vardı. Önce, secde et! Sultana saygısızlık etmeye mi kalkışıyorsun?

– Ben... ben... en derin saygılarımı sunuyorum, dedi Murad, titreyerek, diz çökmüş, burnu döşeme taşları üzerinde.

– Hem, sen... dedi Mehmed Bey, yerde diz çökmüş adamın etrafında dolaşarak. Sen Türk değil misin? Dilimizi konuşuyorsun ve bana öyle geliyor ki, âdetlerimizi de biliyorsun, gerekli saygıyı göstermek dışında.

– Hayır, hayır, diye itiraz etti Murad, burnu hâlâ yerde, ayakta olsa başını sallayarak yapacağı hareketi omuzlarıyla yaparak. Ben Ermeni'yim. Babamın dinini, büyük hoşgörüsüyle padişah efendimiz bana bağışladı.

Mehmed Bey hiçbir şeyden Doğu'daki Hıristiyanlardan olduğu kadar nefret etmezdi.

– Sultan sizlere böylesine lütfkâr davranıyor ve sizler, Frenk köpekleriyle savaştığımız sırada bizi sırtımızdan bıçaklıyorsunuz. Ne yapalım, sizler böylesiniz...

Düşünceli bir yüzle halılar ve yastıklarla döşeli kerevete doğru yürüdü ve oturdu.

– Kalk, o nankör gözlerini görelim.

Murad doğruldu, dizleri üstünde, bekledi. Kocaman kafası uzun süre eğik kalmaktan kıpkırmızı olmuş, şişmişti. Paşa nöbetçilerden birine işaret etti, adam elinde gümüş bir tepsiyle yaklaştı. Tepside necaşinin mektubu duruyordu.

– Sen, Peygamber Efendimizin topraklarında ona iman etmeden yaşamakla kalmıyorsun, yıllardır İslam'a karşı koymak, hatta onu yenmek için inatla savaşan Habeşlerle bir olup, dolap çeviriyorsun.

Yüzüne hücum eden kan nihayet çekilen Murad zihnini toparlamaya ve Poncet'nin öğrettiklerini hatırlamaya çalışıyordu.

– Ben tüccarım Ekselans, diye kekeledi sonunda. Nerede imkân bulursam orada karnımı doyururum. Rastlantılar yolumu Kızıldeniz'e düşürdü. Bir süre Massaua naibinin hizmetinde bulundum. O iyi bir Müslüman'dır. Hiçbir zaman hizmetimden şikâyetçi olmadı; kendisine sorabilirsiniz. Bir gün benden, Habeşistan kralına bir mesaj götürmemi istedi...

– O sırtlana ne mesaj gönderebilir ki?

– Efendimiz, Habeşler, geçmişte de onun suyunu ve yolunu kesmişti. Naip bu nedenle dağlardaki sulara egemen olan komşu-

suyla iyi geçinmek zorunda.

Mehmed Bey gözlerini kıstı, bu, bir sözcüğün, zihninin inançların biraz altındaki derinliklerine ulaştığının belirtisiydi; adamın pek hoşlanmadığı, ama arada bir “düşünceyle” varlığını belli eden daha duyarlı bir yere dokunmuştu bu sözler.

– Yani, sence, bu necaşi bizim ülkelerimizin suyunu tutabilir mi? dedi. O halde şimdiye kadar neden yapmadı, bizden nefret ettiği halde?

– Yaptı Ekselans, bir yarımada olan Massaua’ya yaptı. Bir ara onları her şeyden yoksun bıraktı.

– Ama bizi, Mısır’ı, Nil’le yaşayan bu ülkeyi?

– Ekselans, bildiğim kadarıyla necaşinin, Müslümanlara hayat veren suları kesmeye yetecek gücü de var, nefreti de... Ama diyelim ki Nil’in ilk yatağını değiştiriyor, diyelim ki Nil’i doğudan batıya değil, aksi yöne akıtıyor, böylece Mısır’ı ölüme mahkûm ediyor, ama...

– Ama?

– ... ama Somali’ye görülmemiş bir bereket sunuyor o zaman ve Somali de en az sizler kadar Müslüman!

Paşa bu sözleri dikkatle dinledi, cümleler beyninin karanlık yollarından geçti, sonunda nöbetçilerin de sadakatle katıldığı kahkahaları salonda yankılandı:

– Tanrı’nın suları dünyaya, ona inanan ve peygamberinin yolundan giden insanları doyurmak için gönderilmiştir. Eğer senin efendin, yağmurlar önce onun sefil dağlarına yağıyor diye sulara hükmedebileceğini sanıyorsa, yanılıyor. Peki, bana bunları söylemen için mi seni elçi olarak gönderdi?

– Hayır, Ekselans.

– Herhalde, çünkü öyle olsa beni görmeye gelirdin. Buraya geldiğin günden bu yana, sultanımızın tebaasından biri olan sen, ona yani bana saygını sunmaya gelme gereğini duymadın.

– Gelecektim Ekselans, fakat...

– Yalan söyleme. Gerçeği biliyorum. Necası seni Frenklerle anlaşma yapmak için gönderdi ve böyle bir anlaşma sadece bize karşı olur. Biliyorum, konukseverliğimizi kötüye kullanan bütün o Katolik rahiplerin gene işbaşında olduklarını görebiliyorum.

Siyah cüppeleri, beyaz sarıklarıyla salonun bir köşesinde oturan müftüler grubunda fısıldaşmalar ve memnuniyet nidaları duyuldu. Paşanın kararlı sertliğinden memnundular.

– Ekselans, necası beni alışveriş için gönderdi.

– Ne? diye bağırdı Mehmed Bey, gökgürültüsü gibi yankılanan

bir sesle. Bir yalan daha! Şükret ki seni rezil yalanların yüzünden kırbaçlatmıyorum, aslında sana ve senin gibilere ta baştan yapılması gereken bu.

Murad bir kere daha yere kapaklandı.

– Merhamet, efendimiz!

– Son kez söylüyorum; unutma, ben her şeyi biliyorum. Her yerde, necaşinin Kral XIV. Louis'ye gönderdiği elçi olduğunu söylemişsin. Aslında şimdi şurada duran, askerlerimin evinde bulup getirdiği mektup da o Habeş'in sana özel bir görev verdiğini gösteriyor. Nedir o görev?

– Majeste Habeşistan imparatorunun beni Fransa'ya bir görevle gönderdiği doğrudur.

– Kuşkusuz bazı sinsî anlaşmalar yapmak ve Avrupa'da savaşırken bize arkadan saldırmak için...

– Hayır, hayır, Ekselans, diye bağırdı Murad, doğrulup kalkarak, çünkü boğulmak üzereydi.

– Niçin o halde?

– Görevim, Fransa kralına, imparatorun minnettarlığını ifade etmek sadece, hayatını kurtardığı için...

– Hayatını kurtarmak mı?

– Evet, Ekselans, izin verin, açıklayayım: necaşi çok azap verici bir hastalığa yakalandığı ve ülkesinde tedavi imkânı bulamadığı için, bir süre önce Fransa'dan yardım istedi. Fransız konsolosu, kralından izin alarak necaşiye bir Frenk hekim gönderdi. Frenk hekim imparatoru iyileştirmeyi başardı. Bunun üzerine imparator, teşekkür etmek amacıyla bazı armağanlarla beraber Fransa kralına minnettarlığını bildirmem için beni elçi olarak gönderdi. Görevim sadece bu, efendim.

– O Frenk hekim nerede şimdi? Orada mı kaldı?

– Hayır, efendim. Benimle birlikte döndü. Şimdi Kahire'de, burada yaşıyor.

Mehmed Bey bütün bu olaylardan habersizdi. Ama kendinden önceki Hüseyin Paşa'nın yakınları arasında bu hekimden söz edildiğini duymuştu. Komutanın Müslüman hekimlere güveni epey sınırlıydı, bu onun din ayırımına önem vermediği tek alandı. Savaş meydanlarında Hristiyan hekimlerin Mağribî meslektaşlarından çok daha yetenekli olduklarını görme fırsatını bulmuştu. Zaten, bu mesleğin uygulayıcıları büyük çoğunlukla dinsizlerdi, ama tanrıtanımazlıkları işlerinde başarılı olmalarını engellemiyordu. Bundan şu sonuç çıkıyordu ki, bu alanda din kurallarında bazı esnekliklere yer vermek gerekiyordu. İki yıldır gitgide artan

damla hastalığının ağırları yüzünden bu Frenk hekim onu çok ilgilendirmişti. Necaşinin hastalığı hakkında Ermeni'nin net cevaplar vermediği sorular sordu, sonra Poncet ve uygulandığı tedaviler hakkında bilgi aldı. Murad'a hâlâ aynı sertlikte davrandığı halde, adamın yolculuk nedenini öğrendiğinden beri davranışlarında bir yumuşama hissediliyordu. Sonunda gitmesine izin verdi.

– Unutma, Elçi Efendi, burada, benim hükümranlığımda yaşıyorsun. Bir gün seni buraya çağırabilir, sana her konuda emir verebilirim. Taşındığın mesaj sana hiçbir ayrıcalık bekleme hakkı vermez, hele küstahlık hakkı, hiç ! Şimdi Frenklerin yanına dön. Ama o rahiplerle birtakım dolaplar çevirdiğini duymayayım. Anladın mı ?

– Ekselans, dedi Murad, dizlerini kırarak. Her şeyi çok iyi anladım. Benden daha sadık bir hizmetkâr bulamayacaksınız.

– Umarım, öyle olur, dedi paşa.

Ermeni selam verdi, iki büküm, geri geri yürüyerek çıkıyordu ki birden durdu, bağırdı:

– Ekselans ! Mektubum...

– Fransa konsolosundan alırsın, madem diplomat olduğunu söylüyorsun ! Efendin necaşi sana o milletin kralı nezdinde bir görev verdiğine göre...

Murad bu cevabın, yeni bir sorunun habercisi olacağını düşündü bir an, ama saraydan kellesi omuzlarının üzerinde olarak çıkmaktan o kadar sevinçliydi ki koşar adım yürüdü gitti, saray bahçesindeki katırını unuttu.

* * *

Aynı gün öğleden sonra Krallar Kralı'nın elçisi Fransa Konsolosluğu'na geldi; De Maillet onu kabul etmeye hazır olduğunu bildirmişti.

Murad, paşayla görüşmesinden çok etkilenmişti, sarsılmıştı, Kahire'ye geldiği zamanki kadar rahat değildi artık. Konsolosu hayretler içinde bırakarak diplomatın önünde diz çöktü, paşanın huzurunda yaptığı gibi; Macé koştu, kaldırdı. Konsolos hiçbir şeyi fark etmemiş gibi yaptı, tıpkı rüzgâr bir düşesin eteğini havalandırdığı zaman yaptığı gibi.

– Sayın Konuğum, dedi konsolos, karşılıklı oturduklarında. Geldiğiniz günden beri ortada dolaşan haberlerden kuşkulanan Türklerin paşası, kimliğinizden emin olmak için bir baskın yaptırmış. Bu olayla hiçbir ilgim olmadığına ve bu tür şiddet uygulama-

larını kesinlikle hoş görmediğime inanmanızı isterim. Ne yapalım ki durum böyle; yabancı bir ülkenin topraklarındayız, burada Türkler kendilerine tanıdıkları hakları kullanıyorlar. Bu olayın bir sonucu oldu: paşa, evinizden aldırıldığı mektubu bana vermeyi uygun bulduğundan, geldiğiniz günden beri sonuçsuz bir ısrarla sizden istediğim belge şimdi bende. Böylece, sizin için tehlikeli bir durum yaratabilecek olan bu olay, iyi sonuçlandı. Artık en küçük bir kuşkuyla yer vermeyecek şekilde hükümdarın özel mühürüyle bu belgenin ispat ettiği üzere, necaşinin yetkili elçisi olduğunuzu biliyorum. Ve size saygılarımı sunuyor, sizi, Habeşistan imparatorunun elçisi olarak daima burada, yanımda görmekten onur duyacağımı ifade etmek istiyorum.

Murad başını öne eğdi sonra, bu iyi haberin ardından beklenmedik bir tatsızlığın gelip gelmeyeceğini anlamak ister gibi etrafına baktı.

– Bu güven mektubu yasal durumunuza tanıklık etmekle birlikte, necaşinin sizi Versailles'da görmek istediğini belirten bir cümle içermiyor. Bu nedenle, bakın, bir konuda anlaşacağız: Kahire'de bulunduğunuz sürece, ikametiniz ve emrinizdekilerin iachesi, sanırım üç kişiler, değil mi, tarafımızdan karşılanacak.

Murad başıyla onayladı.

– Masraflarınız için, ayda Konsolosluk'un bütçesinden ayrılacak beş zecchino ödenecek, görevinizin bittiğine karar verdiğinizde, Habeşistan'a dönüşünüz için her türlü yardımı yapmaya hazır olacağız.

– Ama, dedi Murad, ürkek bir sesle, Poncet'nin söylediklerini hatırlamıştı. Güven mektubunun dışında kralınıza verilecek özel bir mesaj da var. Ve...

– Size söyledim, diye araya girdi konsolos, yumuşak bir sesle, ilacını almayı reddeden bir hastayla konuşur gibi. Güven mektubu özel bir mesajın krala bizzat tarafınızdan verilmesi gerektiğine dair bir not içermiyor.

– Ama...

– Sayın Konuğum, dedi konsolos gülümseyerek. İşleri kendi ellerimizle sorun haline getirmeyelim. Krala verilecek özel bir mesaj varsa onu bana emanet edebilirsiniz. Eğer yazılı bir mesajsa, ben gönderebilirim, ama bildiğim kadarıyla paşanın askerleri arama sırasında evinizde böyle bir şey bulamadı. Sözlü bir mesajsa, kralımıza yazarak bildirebilirim bir yankı gibi sadık olacağıma inanabilirsiniz. Eğer gidecek armağanlar varsa, donanmamızın gemileriyle Fransa'ya göndeririz, eksiksiz ulaşır hepsi, inanın!

– Ama kral benden bizzat gitmemi istedi.

– Bakın, dedi konsolos. Bana hemen cevap vermeyin. Düşünün. Evet, bu şehirde yaşamaya ve bu göreve alışmanız gerekiyor, sizi anlıyorum.

De Maillet, bir düşünme süresinin Murad'ın durumunun geçiciliğini anlamasını, çıkarının nerede olduğunu görmesini sağlayacağına inanıyordu.

Sözlerini pekiştirmek için devam etti:

– Necaşi, mesajı bizzat veremediğiniz için sizi suçlamayacaktır. Çünkü çok açık bir gerçek var: Türkler Avrupa'ya gitmek üzere bu ülkeden çıkmanıza izin vermiyorlar. Onlarla aramızdaki dostça ilişkiler nedeniyle, Konsolosluk'taki varlığınıza itiraz etmiyorlar, ama ülke dışına çıkmanıza asla müsaade etmeyeceklerdir. Anlatabildim mi?

Murad, yeterince açıklıkla anlatıldığını kabul etti. Bu sözleri kendisinin de şaşırttığı bir rahatlamayla dinlemişti. Aslında, fırtınalar, azgın dalgalar arasında yola düşüp, duvardaki resminden, pasadan da suratsız olduğunu gördüğü XIV. Louis'yi ziyarete gitmeye bayılmıyordu. De Maillet'yle görüşmesini neşeyle bitirdi ve ikinci güneşi altında terleyerek, bu inanılmaz haberleri vermeye Poncet'ye gitti.

* * *

Kim bilir iklimin hangi özelliği yüzünden Mısır'da yetiştirilen kazların tüyleri hiçbir işe yaramıyordu. Dik duracak ve kâğıda, Avrupa'dakiler gibi hükmedecek yerde, yumuşak oluyor ve mürekkebe bulanınca daha da gevşiyordu. Bu nedenle De Maillet kalemlerini Fransa'dan getirtiyordu. Konsolosluk'ta çalışanları yerli malzemeye baş başa bırakıyor, kendisi mektuplarında –eliyle yazdığı nadir hallerde– iyi cins tüy kalem kullanıyordu. O gece, Pontchartrain'in mektubunu kendisi yazmaya karar vermişti; bazı düşüncelerini ona bizzat anlatacaktı, oysa bileğindeki inatçı ağı yüzünden yazmayı hiç sevmiyordu. İnce uzun, öne eğik harfleri şamdanın ışığında parlıyordu.

Necaşinin elçisine, Türklerin Fransa yolculuğuna izin vermediklerini söyledim, ki bu, pek de doğru sayılmaz. Kahire paşasının, bizim böyle bir talebimiz olursa, bunu engelleyecek gücü ve otoritesi yok. Ne var ki, günümüz koşullarında bir Habeşistan elçiliğinin İstanbul'da büyük memnuniyetsizlik yaratacağı kesindir ve ilişkileriniz açısından

zararlı sonuçlar doğuracaktır. Bu demektir ki aslında söylediklerim dolaylı olarak gerçeği ifade etmiştir ve yolculuğu imkânsız kılan, Türklerdir. Tutumumda kararlı ve ısrarlıyım, ayrıca, Krallar Kralı'nı temsil eden şahsın da bundan şikâyetçi olacağını sanmıyorum.

Bu bilgileri arz ettikten sonra, size bazı düşüncelerimi nakletmeme izin vermenizi rica edeceğim. Habeşistan meselesinin bugün gündemde olduğu şekliyle ülkeniz çıkarlarına uygun bir gelişme gösterememesi üzüntü vericidir. Bu nedenle işi Cizvitlerin denetiminin altında doğrudan kendi inikân ve kurallarımızla yürütmemiz gerektiğine inanıyorum. Cizvitlerin hedefi neydi ? Ülkeyi bütünüyle doğru inanca yönlendirmek. Rahip Brèvedent yolculuğunu tamamlayamadığına göre bu hedefe ulaşamadılar. Buna rağmen, Murad adlı elçiyle birlikte buraya getirilen üç Habeş'i Fransa'ya götürebildikleri takdirde, bu yolculuğun bir zafer olduğunu iddia edecekler. Paris'te, o rahiplerin okullarında gerektiği gibi eğitilecek bu yerliler, ülkelerine döndüklerinde Katolikliği yaymada yabancılardan daha başarılı olacaklardır. İşte İsa Birliği'nin anafikri budur. Onları bu konuda desteklememiz gerektiğine inanıyorum. Bu başarıyla cesaretlenmiş olarak, bütün güçlerini Habeş öğrencileri, yeni Kilise elçileri gibi yetiştirme yönünde harcayacaklar, böylece bu rahipler, bir süre için bile olsa, necaşiye bir siyasî elçi gönderme fikrini unutacaklar. Onları tatmin etmiş olacağız ve biz, onlardan uzak ve bağımsız hareket için gereken zamanı kazanacağız. Bu sürede, en kısa zamanda, buradaki varlığından da kurtulmuş olacağımız elçi Murad'la birlikte, Fransa'yı temsile layık bir elçiye Habeşistan'a göndermeyi teklif ediyorum.

Otacı Poncet'nin misyonu, bu yolculuğun, korkulduğu kadar da tehlikeli olmadığını göstermiştir. Gerçek bir elçilik heyeti gönderecek olursak hem bir otacının saçma isteklerine uymak zorunda kalmaz hem de heyetimizin içine sızmış birtakım din adanlarının ortaya çıkışıyla her şeyin altüst olması tehlikesinden de korunmuş oluruz. Gerçek bir diplomatın başkanlığındaki böyle bir heyet Habeşistan kralıyla sağlam siyasî ilişkiler kurulmasını sağlayabilir. Aynı zamanda, Hindistan Kumpanyası öncülüğünde, altının çok bol olduğu, pek çok doğal zenginliğe sahip bu memleketle ticarî ilişkiler kurulabilir ve oradan Doğu'nun en uzak köşelerine, hiçbir rekabet kaygısı olmadan ulaşılır, inancındayım.

Böylesine önemli bir görev kime verilebilir ? Ben, kendisini tanımadığım halde, son mektubunuzda buraya geleceğini bildirdiğiniz, konsolos yardımcısı göreviyle Dimyat'a atanmış olan Şövalye Le Noir du Roule'ün böyle bir başlangıç için gerekli bütün niteliklere sahip olduğunu düşünüyorum.

Sizin, bir aile reisinin sorumluluklarını çok iyi bilerek bu seçimi yapmış olduğunuza inanıyorum. Bu teklifi yaparken, kralımın çıkarlarından önce, bir baba olarak kendi çıkarlarını düşündüğüm zannına kapılmayacağınızı umuyorum. Ve gene umuyorum evlenirler ve kendisine sunmaya hazırlandığım onurla ve servetle Şövalye Le Noir du Roule, kızımınla evlenerek ailemizi de onurlandırır.

Yedinci kısım

Jean-Baptiste, Murad'ın getirdiği haberlerle her şeyin bittiğini anladı. Konsolos ile paşanın anlaşması – ister basit bir çıkar ortaklığı, ister gerçek bir anlaşma olsun – elçilik mesajını Versailles'a ulaştırma şansını tümüyle ortadan kaldırıyordu. Murad mektubu konsolosa vermeye razı olsa bile, De Maillet'nin mesajı krala çarpıtarak aktaracağı muhakkaktı, diplomatın küçümsediği, aşağıladığı Poncet'nin çıkarına olacak bir şeye yardımcı olabileceği düşünülemezdi bile.

Onca çaba, günler, aylar süren yolculuk, çekilen onca zorluk hiçbir işe yaramamıştı. Jean-Baptiste karanlık bir ümitsizliğe gömülüydü ki, peş peşe gelen iki haber, geleceğe ait düşüncelerini değiştirmese de, yakınlaşan bir mutluluk ümidiyle içini aydınlattı.

Terasta, Juremi Usta'yla konuştuktan ve olayı her yanıyla tartıştıktan sonra, Versailles yolculuğu ümidinin tümüyle yok olduğu sonucuna varmıştı ki, Konsolosluk görevlilerinden biri De Maillet'nin mesajını getirdi. Konsolos “Sayın Poncet”yi, “Habeşistan İmparatoru, Haşmetli Krallar Kralı'nın Elçisi Ekselans Murad”ın gelişi onuruna verilecek akşam yemeğine davet ediyordu. Davetliler listesi de eklenmişti. Jean-Baptiste'in ilgisini çeken tek şey sondaki cümle oldu: “Fransız konsolosu, sayın eşleri Madam De Maillet ve kızları.”

Biraz sonra, Françoise evinin penceresinde göründü, terasa atladı ve Jean-Baptiste'e, o görkemli yemekten sonra Alix'le baş başa görüşmeyi istiyorsa, dikkatle uygulaması gereken planı anlattı. Bu habercilik görevi bittikten sonra genç kadın yapılacak bir şey var mı, diye evin içinde dolaştı durdu. Juremi Usta'nın karışınlarıyla uğraşmaya başladığı giriş katına da indi. Juremi ona

homurdanmayla karışık bir selam verdi, zavallı kadın çabucak yukarı çıktı, altüst olmuş yüzüyle Poncet'nin önünden geçti ve geldiği yoldan gözden kayboldu.

Ertesi gün, akşam yemeği davetini bekleyerek heyecanla saatleri sayan Poncet, evden çıkmadı. Sadece öğlene doğru Murad'a gitti, onunla o akşam, Konsolosluk'ta yapması gerekenleri konuştu. Jean-Baptiste, "sosyete"yle bu ilk temasının konsolosa, Ermeni'nin sarayda boy göstermesini engelleyecek yeni kozlar vermesinden korkuyordu. Sonra evine döndü ve her zamankinden daha da suratsız görünen Juremi Usta'nın karşıladığı konukları kabul etti. Tüccarlar merak içindeydiler, hepsi otacının yolculuk öyküsünü dinlemek istiyordu, o güne kadar hiç kimseye anlatılmadığı için öykü daha da değer kazanmıştı şimdi. Rahip Plantain üç kez gelmişti. Juremi Usta kapıdan girmesine izin vermiyordu ve Cizvit, bu garip evin gizlerini görebilme ümidiyle ayaklarının ucunda yükselerek Juremi'nin omzu üstünden içeri bakmaya çalışıyordu. Rahip Plantain, Murad'ın kimseyle görüşmek istemeyişinden de yakındı, oysa Rahip Brèvedent'in ölümünü ondan dinlemek isterdi. Juremi Usta, Cizvit'i dışarı atmamak için öfkesine hâkim olmaya çalıştı ve adamın sızlanmalarını, oldukça terbiyeli bir tavırla, ama bir adım bile gerilemeden, kapının önünde dinledi.

Sonunda davet zamanı geldi. Jean-Baptiste giyindi: korsanlardan satın alınmış, sıradan günlerde epey abartılı durabilecek giysiler, bu akşamki gibi özel durumlara uygundu. Poncet arkadaşının gözlerinde belli belirsiz hüznü gördü, kuşkusuz pek az hoşlandığı böylesi bir eğlenceden yoksun kalmanın hüznü değildi bu, olsa olsa bütün çabaların, tehlikelerin, aylar sürmüş yolculuktaki başarıların, her şeyin, hepsinin, itiraf edilemeyecek suçlanmış gibi gizlenmesi zorunluluğuydu ona acı veren, tıpkı gönülden bağlı olduğu o çok sade, çok masum inancı saklamak zorunda oluşu gibi.

Poncet, Konsolosluk'a doğru yürürken, arkadaşının toplumdaki saygın yerini tekrar kazanması için bir şeyler yapması gerektiğini düşündü ve bunu en iyi Fransa'da başarabileceği sonucuna vardı. Evet, Versailles'da bir elçilik elde etmesi gerekiyordu. Ve, ne yazık! Her adımda bu ümit biraz daha uzaklaşıyordu ondan.

De Maillet'ler, necaşinin elçisini ağırlamak, umutlarını boşa çıkardıkları bu yabancıyı biraz olsun teselli etmek için görkemli bir davet hazırlamışlardı. Girişte, merdiven basamaklarında yeniçeri giysileri içindeki nöbetçiler, konukları bir şeref kıtası gibi eğri kılıçlarını havaya kaldırarak karşılıyorlardı. Kocaman şamdanlardaki sayısız mum, girişi ve geniş kabul salonunu aydınlatıyor, tab-

loların altın yaldızlı çerçevelerinde, parkelerin cilasında, hatta hizmetkârların bakır düğmelerinde parılıyordu. Kadınlar, yüz hatlarına büyümlü bir hava verecek, gözlerinde ve mücevherlerinde ışıltılar yaratacak, onları güzelleştirecek bu yapay aydınlıkta çok mutlu görünüyorlardı. Koloninin “hanımefendileri”nin tüccarların saygın eşlerinin pek çoğu toplumsal hayata karmaşık meslekler icra ederek katılmışlardı, genellikle bir dükkânın kasa-sı başında, kimi kez de gezici kabarelerin sahnesinde adım atmış-lardı hayata, Kahire’de macera aramaya gelmiş kocalarının işleri yoluna girince, bir anda saygınlığa duydukları özlemi, açlığı his-setmişlerdi. Mücevherlerini, değerli taş kaçakçılığı yapan Yahudi-lerden satın alıyor, Parisli modacıların en son modellerini kopya ederek, parasını ödemedi on iki, on üç yaşındaki Arap terzi kız-larına diktiriyorlardı. Bu değerli taşlar, bu parlak giysiler, ağır iş-lerin ve günahkâr ellerin yıprattığı bedenleriyle çok geç buluş-muş oluyordu. Ama lüksün, onu bu kadar çekici yapan etkisi şu-dur ki, eşyanın değerinden –az da olsa– bir şeyler, kullananan si-ner, böylece pahalı cabriolet’iyle sokaklarda gezen iki büküm ihtiyar kendini arabasının atları kadar dinç hisseder, gençliği çoktan uçup gitmiş bir kadın bir gece için, eteklerini hayasızca genç erkeklerin bacaklarına sürttüğü organza tuvaleti kadar ye-ni, ışıltılı ve gözalcı oluverir.

En son gelen davetlilerle birlikte içeri giren Jean-Baptiste, ko-nuklarını girişte karşılayan konsolosu saygıyla selamladıktan sonra, kendisi için değerli olan tek insanı görebilme ümidiyle taf-ta, inci ve pırıltılı taş denizine daldı. Bu önemli davet onuruna gi-riş katındaki bütün salonlar açılmıştı. Kralın resminin olanca gör-kemiyle her zamanki yerinde durduğu –konsolosun yazı masası kaldırılmıştı– gündelik kabul salonu parasal kaygılarla hep kapa-lı tutulan başka bir salona açılıyordu; bu gece orada ziyafet sof-raları kurulmuştu. Alix yoktu. Jean-Baptiste sonunda onu ilk kez gördüğü başka bir salonda buldu. Bu, evin hanımlarının genelde geceleri oturduğu bir müzik odasıydı. Arka bahçeye bakan pen-cerenin yanında, üzerine kır manzarası resmedilmiş, yeşil bir epi-net duvara dayanmıştı. Alix bir şöminenin önünde duruyordu, üç kanatlı bir ayna vardı şöminenin üstünde ve Jean-Baptiste aynı anda genç kızın yüzünü ve arkasını gördü. Salon küçüktü, birbir-lerine çok yakın olduklarını hissettiler, bu yakınlık birden onları heyecanlandırdı. Ama etraflarında çok fazla hareket, kahkaha, yüksek ses, yüksek sesle selamlaşma vardı ve bu küçük ayrıntıyı kimse fark etmedi. Oysa dikkatli bir göz, saçlarına, giysilerine

gösterdiği büyük özene rağmen o ana kadar güzelliklerini sanki gizleyen genç kızın, birden içinden yansıyan bir ışıkla parladığını görebilirdi. Bir yelpazenin açılması, bir tavuşkuşunun olağanüstü kuyruğunu, kelebeğin kanatlarını açması gibi. Beklediği bu fırtınayla azap çeken bedeni, güzelliğini saklayan tülü o anın esiniyle çıkarıp atmıştı. Jean-Baptiste, onun kadar heyecanlı, bir an durmuş, sonra iki adım atmıştı. Aynı anda, her yönden gelen kurşunlara hedef bir asker gibi, genç yolcunun serüvenini duymuş, kahramanı evlerine davet etmek için kocalarını sıkıştırıp duran beş altı kadın tarafından kuşatıldı. Pırlıtlı takılarıyla, süsleriyle hâlâ çekici oldukları hayaliyle mutluyken onun, gümüş kordonlu kırmızı ceketinin içinde kravatsız, kıvrıkcık saçları ve sade güzelliğiyle salona girdiğini görür görmez, yabancıнын serüvenine duydukları meraka, görünüşünün uyandırdığı karışık duygular da eklenmişti. Jean-Baptiste bu gelgit dalgasında boğulmak üzereydi ki birden bir hareketlenme oldu, herkesle birlikte dışarı kabul salonuna sürüklendi; elçinin geldiği bildirilmişti. Gerçekte yanlış haberdi. Konsolosluk'un arabası elçiyi almaya gitmişti, ama elçi henüz hazır değildi ve Ermeni, konsolosa gerekebilir gibi budalaca bir düşünceyle, kölelerini arabayla göndermişti, kendisi yürüyerek gelecekti. Araba kapının önünde durunca konsolos, elçiyi karşılamak üzere kapıya doğru ilerledi ve konukların şaşkın bakışları arasında, arabadan inen gözleri korkuyla açılmış, bacaklarını çıplak, kırmızı bir pamukluya sarınmış Habeş köleleri gördü. Murad on dakika sonra telaşlı adımlarla yürüyerek geldi ve kapıda, karanlıkta kendisini tanıyamayan nöbetçiler tarafından durdurulduktan sonra nihayet içeri girebildi. Bütün bu aksilikler akşam yemeğini geciktirmişti, böylece o güne kadar hiç resmî davete katılmamış olan konuklar, önemli kişiler gibi ağırlandıktan sonra daha uzun süre çıkarabildiler. En sonunda salonda hazırlanmış iki uzun masada yerlerini aldılar. Elçi Murad ilk masada, konsolosun karşısında oturuyordu. İkinci masaya millet temsilcisi Brelot başkanlık ediyordu; De Maillet böylece, Murad'ın geleceği gün gülünç bir şekilde hayal kırıklığına uğramış olan resmî karşılama heyetinin gönlünü almayı düşünmüştü. Karşısında, Konsolosluk'un baştercümanı Frisetti oturuyordu. Poncet ikinci masada, çok sevimsiz oldukları belli iki kadının arasındaydı. Sağda ilk erkek komşusu sekreter Macé'ydi.

Jean-Baptiste, Alix'in nerede oturduğunu görmek için çevresine göz gezdirdi. Bir an ürktü, çünkü genç kız yerini şaşırmıştı. Sonunda Frisetti'nin yanına, yani, sevgilisinin hemen hemen tam

karşısındaki yerine oturdu. Uzun süreden beri ilk kez, herkesin önünde birbirlerine bu kadar yakındılar, göz kamaştıran aydınlıkta, sanki bir davetin ev sahibi ve eşiymişler gibi aldatıcı bir duyguyla.

Heyecanı o kadar güçlüydü ki Jean-Baptiste duygularının yüzünden okunması korkusuyla Alix'ten yana bakmamaya çalışıyordu. Herkes oturunca gürültü biraz azaldı. Konuklar alçak sesle tanışarak yerlerine yerleştiler ve sohbet başladı.

– Eh, dostumuz Poncet'den Habeşistan serüvenini dinleme zamanı gelmedi mi?

Soruyu bizzat Macé sormuştu ve sözleri sofrada gerçek bir heyecan yarattı.

– Bana sorular yöneltmelisiniz, dedi Jean-Baptiste. Söz konusu ülke o kadar uzak ve biz hemen hemen her gün öylesine beklenmedik olaylar yaşadık ki, her biri bir romanın bölüm başlığı olabilir.

– O halde yolculuğunuzdan başlayın. Oraya kadar yol gerçekten söylenildiği kadar tehlikeli mi? diye devam etti Macé.

Sekretere baktığınızda bu sözleri samimi bir merak sonucu söylediğini zannedebilirdiniz. Gerçek çok başkaydı, Macé, her zamanki gibi aldığı emirle hareket ediyordu. Konsolos, göndermeye hazırlandığı yeni elçilik heyetinin –bu kez resmî bir sıfatla– karşılaşabileceği tehlikeleri öğrenmek gerektiğini düşünmüştü. Klavuzluk konusunda Murad'ın pek az yardımı olurdu. En iyisi Poncet'den yolculuğun öyküsünü dinlemektir. Konsolos böyle bir talepte bulunamazdı, ilgilenmiş görünerek otacıya önemli biri olduğu duygusunu vermek istemiyordu.

Bu yemek daveti De Maillet'ye, Poncet'yi pohpohlayarak, onun herkesin önünde serüvenini anlatmasını sağlayabilecekleri bir fırsat olarak görüldü, hem de özel bir ilgi göstermeden. Macé, onu mümkün olduğunca çok konuşturma, söylenenleri o mucizevî belleğine kaydetme ve ustaca sorularla öyküyü, en önemli noktalara yönlendirme talimatı aldı. Jean-Baptiste Alix'in bakışları karşısında coşmuştu. Etrafındaki kafasız süslüler umurunda değildi. Karşılaştıkları tehlikelerden çok sonra bile sevdiği kadınla paylaşmak istediği yaşanmış acıların ve mutlulukların öyküsünü, sadece ona, sevdiği kadına anlatıyordu.

Macé, yolcunun anlattıklarını öğrenmek istedikleri konulara yönlendirmekte zorluk çekiyordu. Poncet, sekretere gereksiz görünen ayrıntılara giriyordu. Habeşistan'daki kahve içme törelerini anlatıyordu mesela. Ama kadınlar anlatılanlara bayılıyor ve za-

vallı, çaresiz Macé, Sennar kralından ya da Tara Gölü havzasından söz açtığında surat asıyorlardı. Sonunda vazgeçti Macé; Poncet'nin en gereksiz sorulara gülerek cevap verişini seyretmekle yetindi.

Sıra tatlılara geldiğinde, bir tüccarın tombul karısı, içtiği içkilerle kıpkırmızı, kendini birden konuşmalara katılacak kadar rahat hissederek, kenar mahalledeki geçmişinden kalma cırlak ve yüksek sesle Jean-Baptiste'e sordu:

– Beyefendi, Habeşistan'da kadınların çok güzel olduğunu söylüyorlar. Siz de bir tane getirdiniz mi?

Herkes Poncet'ye baktı.

– Bir kadın mı? dedi Poncet, bakışlarını yere indirerek.

Bir an kararsız bir sessizlik oldu. Jean-Baptiste başını kaldırdı ve kısacık bir süre Alix'e baktı; aşklarının bütün ateşi bu bakışta toplanmıştı.

– Aslını ararsanız, Hanımefendi, dedi, soruyu sorana bakmadan. Bu yolculuğu, bir eş için göze aldım. Ve sanıyorum, onu buldum!

Bu sözleri o kadar ciddi bir tavırla ve sesle söylemişti ki, dinleyenlerin gerginliği birkaç saniye daha uzadı. Sonra:

– Şaka, dedi bir erkek sesi.

Birden bir rahatlama oldu, gülüşmeler duyuldu.

– Şaka yaptınız, değil mi? dedi Jean-Baptiste'in komşusu, eğilerek.

– Tabî! dedi Jean-Baptiste.

Herkesten bir “Ya!” duyuldu ve konuşmalar canlandı yeniden. Ama, kendisine hâkim olmaya çalıştığı halde güzelliğine kapılmadan Alix de Maillet'ye bakamayan Macé, genç kızın Jean-Baptiste'e bakışını görmüştü, hayır, yanılmıyordu. Sonra ikisini gözlemeye devam etti ve izlenimlerini zihninin özel bir yerine kaydetti.

Yemek bitmişti, konuklar kahvelerini kabul salonunda, kralın portresinin altında içmek için dağıldılar. Poncet'nin masasında yemek yemiş olanlar neşeliydiler, dinledikleri üzerinde konuşarak şakalaşıyorlardı. Birinci masada oturanlar fazla ciddi, hatta öfkeliydiler. Alçak sesle konuşuyorlardı, Habeşistan imparatorunun temsilcisinin davranışlarından çok rahatsız olmuşlardı. Çok pis bir biçimde ve elleriyle yemenin dışında, tavukların fiyatı, nasıl pişirildiği salçasına konulan yağın ölçüsü gibi olmayacak sorular sormuştu. Karşılarında bir aşçı vardı sanki. İçtiği şarap başına vurmuştu herhalde, yanında oturan konuğun eteğine ellerini silmeye davranmıştı ve tabağındaki dondurmaya yalayıp yuttuktan sonra da koloninin en zengin bankacılarından birinin karısı-

na sokularak, boynuna “buz gibi bir öpücük” kondurmaya kalkışacak kadar ileri gitmişti. Görgü kurallarının metronomuymuş gibi herkesin davranışlarını örnek aldığı De Maillet boğulurcasına öksürerek dikkatleri başka bir yöne çekmemiş olsaydı tatsız olaylar yaşanabilirdi.

Olayın dedikodusu etrafta dolaşır ve bu inanılmaz sahnelerin ayrıntıları, öbür masanın keyifli öyküleriyle değiş tokuş edilirken, Alix annesine gitmiş ve başının “çatlayacak gibi” ağrıdığını söylemişti. Annesi, kesinlikle katılmayı reddettiği bu davete gelmenin kızı için ne kadar zor olduğunu bildiğinden, onu alnından öperek, iyi geceler diledi. Jean-Baptiste’in davetten ayrılması bu kadar kolay olmadı. Peşinde yirmi kadın vardı. On dokuzuna, bir akşam yemeye geleceğine söz verdi, bu vaat onları memnun etti. Muhtemelen ondan hiçbir şey istememenin daha ilginç olacağını düşünmüş olan yirminci bu davranışıyla arkadaşlarını öfkelen-dirdi.

Jean-Baptiste, konsolosa veda etmeye gitti, diplomat, masadaki bütün konuklarca çok beğenilen konuşması için ona teşekkür etti. Hekim, erken yatmaya alışıktı olduğu bahanesiyle Murad’ı da götürmek istiyordu. Konsolos, her an bir rezalete sebep olabilecek bu adamdan kurtulabilme düşüncesiyle memnun olmuştu. Çok da ısrar etmeden arabasını teklif etti; tek başına salonun bir köşesinde lekeli giysisi, avuçladığı yemeklerin yağına bulanmış elleriyle bir koltuğa yığılmış Ermeni, şık arabanın mavi kapitone saten döşemesini kirletebilirdi. Poncet yürüyerek gitmelerinin daha doğru olacağını söyledi ve homurdanarak konuklara veda eden elçiyle birlikte salondan çıktı. Merdiven başında, yemeklerini mutfakta yemiş olan üç Habeş onları bekliyordu.

– Sayın elçiyi geçirmek için iki şamdan getirin! diye bağırdı De Maillet.

Ama Jean-Baptiste engel oldu:

– Çok aydınlık olmaması daha iyi.

Konsolos hak verdi ve karanlıkta, yolunu şaşırınıp beş kişilik küçük bir kabile gibi yürüyüp, gittiler.

Sokağa çıkınca, iki yüz metre sonra Poncet, Murad’ın kolunu Arapça bilen güçlü kuvvetli Habeş’e emanet etti, Venediklilerin evine gitmelerini söyledikten sonra sola döndü, Konsolosluk’un geniş bahçesini dolandı, iki sağır duvar arasındaki dar sokağa girdi. Biri elçiliğin arka bahçesinin duvarıydı. Sadece mutfaka gelen erzakın içeri alındığı küçük bir kapı vardı duvarda. Françoise küçük kapının önünde bekliyordu.

Sekizinci kısım

Poncet, François'ın peşinde, rutubet kokulu daracık servis merdiveninden çıktı; sonra tek başına karanlık bir elbise dolabına ve nihayet, pencereleri yıldızların parladığı güzel bir geceye açılmış bir odaya girdi. Kuzeyden esen hafif rüzgâr, deltanın nemli kokusunu getiriyordu. Giriş katından gülüşüp konuşan konukların gürültüsü ve kahkahaları duyuluyordu. Masanın üzerinde bitmekte olan bir mum ayakta bekleyen Alix'i sarımsı ışığıyla aydınlatmıştı. Jean-Baptiste, yavaşça ilerledi ve onu kollarının arasına aldı. Elbisesini değiştirmemişti, genç kız. Jean-Baptiste, mücevherleri, kumaşları, salonun kocaman avizelerinin ışığında aydınlanan güzelliğiyle ve renkleriyle görüntüsü çok az önce belleğine kazılan yüzünün ve saçlarının kıvrımlarının yumuşaklığını parmaklarının, dudaklarının altında hissetti. İki sevgili tüm benlikleriyle oradaydılar ve nihayet, en çok arzuladıkları varlığı, kollarında hissetmenin inanılmaz mutluluğunu yaşıyorlardı. O kadar uzun süredir, o kadar çok engel girmişti ki aralarına, şimdi hiçbir sınır tanımadan bu yoğun hazzı bırakıyorlardı kendilerini. Dudakları uzun öpüşlerle birbirini bulduğu sırada aşağıdan, bir tiyatro salonunun karanlığından gelir gibi alkışlarla karışık sesler duyuluyordu, bir operanın bitiminde, sahnedeki genç, güzel çifti selamlayan alkışlardı sanki.

Hemen yanlarında bir yatak vardı; yalnızdılar. Ama onların, aşklarının bu safhasında, birbirlerine duydukları tutkulu arzuya yenik düşeceklerini sanmak onları ve aşklarını anlamamak demektir. Hâlâ, bir gün birbirlerini sevmek hakkına kavuşacaklarına dair sabır dolu ümitleri vardı, tutkularına teslim olmak için o günü bekliyorlardı.

– Sevgilim, canım, diye mırıldanıyordu Alix dudaklarını Jean-

Baptiste'in yüzünde gezdirirken. O kadar mutluyum ki. Seni seviyorum, seni hep sevmek istiyorum, hep böyle kalmak istiyorum.

Belki bu ümitsiz hayal onu uyandırdı birden, Jean Baptiste'ten uzaklaştı. Gözyaşlarının parladığı derin, hüznü dolu gözlerini onun gözlerine dikerek sordu:

– Söyle, Versailles'a ne zaman gidiyorsun? Beni de almak için ne zaman buraya döneceksin, söyle bana !

– Ah, sevgilim! dedi Jean-Baptiste, başını yana çevirerek.

– Ne var, ne oldu?

– Her şey altüst oldu. Baban Fransa'ya gitme fikrine karşı çıkıyor ve buna Türklerin engel olduğunu söylüyor. Onu çok da haksız bulmuyorum; Murad'ın ne biçim bir adam olduğunu gördün.

– Yani... her şeyin bittiğini mi söylemek istiyorsun?

– Hayır, diye bağırdı Jean-Baptiste, genç kızın ellerini sımsıkı tutarak. Sadece işimiz, umduğumdan daha zor olacak ve daha uzun süre beklememiz gerekecek.

Jean-Baptiste, bütün ümitlerin yıkıldığını itiraf etmek istemiyordu. Bir ümit beliriverecek miydi, gerçekten bilmiyordu, ama şu anda, Alix'in karşısında vazgeçme fikri ona, her şeyi kaybetme olasılığından daha korkunç, daha acımasız görünüyordu.

Bahçeden, hep birlikte Konsolosluk'tan ayrılmakta olan konukların gürültüsü geliyordu, bitmek bilmeyen teşekkürlerle veda ediliyordu yüksek sesle.

– Dinle, sevgilim, dedi Alix. Çok az zamanımız kaldı. Konukların götürecek arabalar hareket eder etmez gitmen gerek.

Bu sözleri söyler söylemez, bir kez daha sarıldı, öptü Jean-Baptiste'i, sonra devam etti:

– Çok acele etmemiz gerekiyor, zamanımız çok az...

– Ne demek istiyorsun?

– Babam... bilmeni istemiyordum aslında, boşuna aklını karıştırmak istemiyorum.

– Konuş, söyle lütfen.

– Babam üç gündür Fransa'dan gönderilen bir adamdan bahsediyor. Raşid'de ya da Dimyat'ta, iyi bilmiyorum, konsolos yardımcısı olacakmış...

– Evet, sonra?

– Sonra... babam durmadan bu adam hakkında konuşuyor, ısrarla yüzüme bakarak adamın soyluluğundan, başarısından, parlak geleceğinden söz ediyor, bana henüz hiçbir şey söylemedi, ama annem, babamın uzun süredir beni onunla evlendirmeyi düşündüğünü itiraf etti. Akrabamız olan bakandan, buraya beğene-

bileceği, bir damat olabilecek, soylu birini göndermesini istemiş.

– Peki, sen... dedi Poncet. Sen ne düşünüyorsun ?

– Ben canım sadece seni sevdiğimi, sadece seni istediğimi düşünüyorum, daha yüzünü bile görmeden o adamdan nefret ediyorum.

– Ne zaman gelecekmiş ?

– Anladığıma göre yola çıkmış.

Jean-Baptiste durgunlaşmıştı.

– Beni dinle, dedi sonunda. İşimiz biraz uzayabilir. Ben henüz babanla iki eşit insan olarak konuşabilecek konuma gelmeden, o adam buraya gelebilir. Hiçbir şeyi kabul etme. Karşı koy, bahaneler uydur, gerekirse hastalanmış gibi yap. Ama hiçbir konuda söz verme, vaatte bulunma.

– Ben bir tek konuda kendime, yüreğime söz verdim, sadece senin olacağım. Merak etme, dediklerini yapacağım. Ayrıca, babamı iyi tanırım; istediğim bir şeyi reddedebilir, ama beni istemediğim bir şeyi yapmam için zorlamaz. İkimiz de bir konuda inat edersek, iş uzar ve sonuçsuz kalır.

Son bir kez daha kucaklaştılar, çünkü aşağıdan gelen sesler azalmıştı, son arabalar hareket ediyordu. Bundan sonra söylenecek her şey Françoise'a emanet edilecekti. Onun nakledemeyeceği tek mesaj, duyguların bu coşkusu, ellerin ve dudakların birbirini arayışı, birbirini isteyen ve karşılık veren bedenlerin kadife ve ipek fısıltıları arasındaki bu gizli, bu ateşli buluşmasıydı.

Françoise giysi dolabının karanlığından gitme vaktinin geldiğini, her an birinin yukarı çıkabileceğini söyledi fısıltıyla. Gözyaşları arasında ayrıldılar. Alix, servis merdiveninin basamaklarında ayak sesleri kesilene kadar bekledi, sonra kapının kilidini açtı ve öylece, üzerindikilerle yatağına uzandı.

* * *

Poncet eve geldiğinde, Juremi Usta'yı ayaklarının dibinde bir fenerle, terasta oturmuş buldu. İmbiğinin boş olduğu saatlerde damıttığı mandalina rakısını içiyordu küçük bir bardakla.

– Bak sen, dedi Protestan. Bizim âşık eve dönmüş.

Jean-Baptiste tek kelime söylemeden arkadaşının karşısına oturdu.

– Vay vay vay ! Sanırım tatsız haberler aldık ! Al, iç şunu, yüreğin ısınsın !

Juremi Usta, Poncet'ye küçük bir bardak uzattı, genç adam du-

dağını dokundurmadan parmaklığın üzerine bıraktı.

– Kendini fena koyuveriyorsun, dostum, dedi Juremi Usta ayağa kalkarken.

Saat geç olduğu halde çok dinç görünüyordu. Evde, sakın bir gece geçirdiği ve arkadaşının dönüşünü beklediği belliydi. Teras-
ta uzun adımlar atarak dolaşmaya başladı.

– Ne oldu? Artık seni sevmiyor mu?

– Seviyor, dedi Poncet, düşünmeden, aklı başka yerdeydi.

Juremi Usta bu küçük ipucunu yakalayıp, konuya girdi. Jean-Baptiste'e, önemli olanın sadece bu olduğunu anlattı, çok şanslı bir insan olduğunu sevgi paylaşıyorsa, bütün engellerin aşılabil-
leceğini söyledi.

– Mücadele et! Savaş! Şu haline bak!

– Versailles'a gitmiyoruz, dedi Jean-Baptiste, ölüm haberi verir
gibi. Soyluluk unvanı alamayacağım, onunla asla evlenemeyece-
ğim.

– Sabah da olmayacak, sular çeşmelerden akmayacak, sırtlan-
lar gelip hepimizi yiyecek! Haydi, haydi, toplayın kendinizi beye-
fendi!

Juremi Usta uzun adımlarıyla terası geçti, Poncet'nin odasına
girdi, duvardan iki kılıç ve iki deri yelek aldı arkadaşının yanına
döndü.

– Haydi, gardını al, eski güzel günlerdeki gibi. Beş dakikada na-
sıl kendine geleceksin, gör bak!

Oturduğu yerden kalkmayı hiç canı istemiyordu Jean-Baptis-
te'in. Etrafındaki kıpırtısız hava, Alix'in tenine ve giysilerine si-
nen büyümlü kokusunu saklıyor gibiydi. Ama yüreğinin derinlikle-
rinde bir yer o akşam dostunu yüzüstü bıraktığı düşüncesiyle ra-
hatsızdı, azıcık da olsa, onu memnun etmek istiyordu. Kalktı so-
nunda, deri yeleği sırtına geçirdi ve gardını aldı. Juremi Usta bir-
kaç saniye geçmeden tuş yaptı. Yeniden gard aldılar. Poncet hâlâ
dikkatini toplayamamıştı; yumuşak, beşinci ve yedinci paradlar-
dan birkaçını uyguladı; Juremi Usta tekrar tuş yaptı.

– Uyan, uyan! Aklın başına gelsin diye seni delik deşik etmem
mi gerekiyor?

Kılıçların şakırtısı her erkeğin ruhunun derinliklerinde saklı
savaşçılık dürtüsünü uyandırır sonunda; kılıcın ilk dokunuşları-
nın, en karışık düşüncelere dalmış zihinleri bile etkilememesi,
kasları şişirip, gözleri parlatmaması mümkün değildir. Üçüncü
hamleden sonra Poncet tamamen havaya girmişti. Juremi Usta
bir tuş daha yaptı, ama çok net değildi. Sonra mücadele uzunca

bir süre hamleler, kısa çılgınlıklar, karşı hamlelerle başa baş devam etti. Sonunda, Jean-Baptiste bir tuş yaptı ve aynı anda bağırdı:

– Cizvitler!

Juremi Usta şaşkın, durdu, kılıcını indirdi, etrafına baktı:

– Cizvitler mi? Nerede?

Jean, Baptiste durdu, gitti korkuluğun üzerine oturdu, düşün-düklerini hâlâ elinde tuttuğu kılıçla ifade edermiş gibi, havada daireler çizerek, bir bildiri okurcasına konuştu:

– Ciz-vit-ler. Cizvitler, tabîi ya! Bu sorunu ancak onlar çözebilir.

– Tanrı aşkına, neler söylüyorsun sen? Neden söz ediyorsun?

– Versailles yolculuğundan. Ancak onlar halleder, evet! daha önce nasıl düşünemedim! Öyle ya, konsolosu razı edip, krala gitmemizi sağlayabilecek tek güç, kuşkusuz, kralın emirlerini bura-ya getirmiş olan Cizvitler. Bu rahip takımına hiç güvenilemeyeceğini biliyoruz, ama güçlerini de görmezden gelemeyiz.

– Ama unutma ki, dedi Juremi Usta, ciddi bir ifadeyle. Habeşistan'da, Cizvitlerin bir daha ülkelerine gelmeyeceği konusunda imparatora taahhütte bulunmuştuk. Versailles'a gitmek istiyorsak bu, krala, bu rahip bozuntularının anlattığı öykünün tam aksi olan gerçeği göstermek için. Bu durumda bizimle Versailles'a gelmelerini isteyeceğimiz son kişiler, bu Cizvitler olmalı.

– Haklısın. Ama bu çözümsüzlüğün sonucunda biz Versailles'a gidemeyiz ve Cizvitler kendi görüşlerini keyiflerince kabul ettirirler krala.

– Böyle bir şeyi bizim yardımımızla yapacaklarına kendi başlarına yapmalarını tercih ederim.

– Hayır efendim! dedi Poncet. Düşünsene, Versailles'a onlarla birlikte gideceksek bu, onları desteklemek için değil, kralın önünde resmen yalanlamak için olacak. Söz konusu olan sadece onları kullanmak. O kadar!

– Daha fikirlerini benimsemedin ama, gördüğüm kadarıyla metotlarını uygulamaya başlıyorsun.

– Peki sen nasıl dövüşürsün, karşındakinin silahlarıyla değil mi? Sana kılıçla saldırırsam, bana çatal kaşıkla mı karşılık verirsin?

– Savaşığın adamın kötü yanlarını taklit etmek, ona baştan bir zafer bağışlamak olur.

– O halde tertemiz kalmak ve ölmek gerekiyor.

– Evet, kendi kendine ihanet etmektense ölmek daha iyidir, ama, dedi Juremi Usta. Tertemiz olmak ve yenmek de mümkün.

– Konudan uzaklaşıyoruz, dedi Jean-Baptiste, öfkeyle. Mesele necaşinin mesajını Versailles'a ulaştırmanın çaresini bulmak. So-

run bu, gerçek sorun. Ve ben sana tekrar söylüyorum, bu mucizeyi sadece Cizvitler gerçekleştirebilir.

Juremi Usta döndü, iri bedeniyle duvara doğru birkaç adım attı, sonra tekrar arkadaşına döndü.

– Jean-Baptiste, her şeyi birbirine karıştırıyorsun. Sen bu yolculuğu kendin için istiyorsun. En bencil duygularını tatmin etmek için verdiğin söze ihanet etmek üzeresin.

– Seni böyle konuşmaktan men ederim, diye bağırды Jean-Baptiste, kılıcının kabzasını bütün gücüyle demir parmaklığa vurarak.

– Haksız mıyım? dedi Juremi Usta, aydınlık ile karanlığın sınırında duruyordu.

– Haklısın ve haksızsın. Evet, doğru, bana verilen hakkı almayla Versailles'a gitmek istiyorum. Hayır, Habeş imparatoruna ihanet etmeyeceğim. Her iki dava için de bütün gücümle çarpışacağım ve ikisini de kazanacağım.

Juremi Usta karanlıkta kalmak için geriye bir adım attı. Poncet karanlığa sığınmanın, bir uzlaşma hazırlığı olduğunu anladı.

– İzin ver, deneyeyim, dedi sakın bir sesle. Senden sadece tarafsız kalmanı ve bana güvenmeni istiyorum. Cizvitlerle, yalnız konuşacağım, onları oyunuma alet etmemin riski sadece bana ait olacak ve kralın huzurunda yalanlarını ortaya çıkarmanın sorumluluğunu ben üstleneceğim.

– Benim dinimde, dedi Juremi Usta, karanlıktan çıkarak. Sadece örneklerle vaaz verilir. Seni zor kullanarak, hatta etkilemeye çalışarak vazgeçirmeye kalkışmayacağım. Ben Cizvitleri görmeye gitmeyeceğim, onları kandırmanın mümkün olabileceğini de hiç sanmıyorum. Ama sana engel olmayacağım... Umarım başarılı olursun.

Aklına gelen yeni çareyle çok mutlu olan Jean-Baptiste, arkadaşının artık karşı çıkmadığını görerek Juremi Usta'ya doğru yürüdü, o da yanına gelmişti. Bardaklarını aldılar ve Vega'nın bakışları altında ve Kahire köpeklerinin gürültülü tezahüratı arasında, sevgi dolu fikir ayrılıkları onuruna bardak tokuşturdular.

* * *

Murad, Konsolosluk'taki şölen gecesinin sabahı korkunç bir baş ağrısıyla uyanmıştı, bunu yediği yemeklere bağlıyordu, oysa sebep daha çok kadehler dolusu içtiği çeşit çeşit içkiydi. Sofra komşularını dehşete düşüren karışımlar bile yapmıştı: aynı bardakta şampanya, Bourgogne şarabı ve apsent...

Bunlar yetmezmiş gibi, kafasını her gün bir cam kırığıyla tıraş eden Habeş köle (metalin sürtünmesinden nefret ediyordu) kafa derisini sıyırmıştı; türbanında kurumuş bir kan lekesi vardı. Saat dokuza doğru Poncet geldi ve ona Cizvitlerin temsilcisini davet ettiğini, rahibin şu sıralarda gelmek üzere olduğunu söyledi. İmparator'dan aldığı dersleri unutmamış olan Murad derhal itiraz etti. Poncet planını açıklayınca rahatladı ve midesinden yakınmaya başladı.

Rahip Plantain, kararlaştırılan saatten biraz erken geldi. Murad ile Poncet'nin karşısına oturdu, elçinin bir işaretiyle, yerde serili halının üzerine, ilk balta darbesiyle yıkılan bir boğanın zarafetiyle çöktü. Murad büyük bir nezaketle kahve ve tatlı önerdi, Cizvit kabul etti, üç Habeş köle peş peşe ikram edilecekleri getirdi, Rahip Plantain onları görür görmez dizleri üzerinde doğruldu, bağırdı:

– Tanrım! Ne kadar güzel insanlar!

Önde, en yaşlı köle, topal ayağını sürüyerek yürüyordu. Ardında, çocukların en büyüğü, korkunç derecede şaşıydı ve üçüncünün, bütün saçları dökülmüş kel başının derisi görünüyordu.

– Güzel mi buldunuz? diye sordu Murad, bahtsız üçlüye bakarak.

– Ben ruhlarını görüyorum, dedi rahip, gözlerinde yaşlarla.

Gerçekten, bir mağaranın dibinde Kutsal Bakire'nin lütfedip görüldüğü çobanların gözlerinde beliren saygıyla karışık sonsuz hayretle bakıyordu bu üç insana.

– Bakınız, dedi Poncet. Necaşinin inanılmaz nezaketi ve cömertliğinin delili işte bu. Bu üç köle hükümdarın Kral XVI. Louis'ye gönderdiği armağanların küçük bir bölümü.

Rahip Plantain, mutfığa doğru sallanarak yürüyüp giden Habeşlerden gözlerini ayırmamıştı.

– Ne diyorsunuz, dedi köleler gidince. Bunlar imparatorun krala gönderdiği armağanların bir bölümü, öyle mi? Başka armağanlar da mı var?

– Tabî, efendim, diye cevap verdi Jean-Baptiste. Çok daha ilginçleri hem de.

Rahip, gördüklerinden daha ilginç bir armağanın nasıl bir şey olabileceğini düşündü. Poncet, onu bir süre daha merakta bırakarak, telaşsızca elini cebine götürdü ve bir mektup çıkardı.

– Bu mektup, Tanrı'ya şükür, paşanın askerlerinin eline geçmedi.

– Bir mektup! İmparatorun mektubu mu?

– Bizzat imparatorun yazdırdığı ve resmî mührüyle mühürlendiği bir mektup.

Murad iki adam arasındaki konuşmayı izliyordu Poncet'nin, necaşinin bir mektubundan söz ettiğini duyunca başını ondan yana çevirdi ve birden başına bir ağır saplandı. O an otacının göz kırptığını gördü ve Rahip Plantain'den özür dileyerek yastıklara uzandı. Rahip mektubu almak için elini Poncet'ye uzatmıştı bile.

– Özür dilerim, dedi Poncet, zarfı tekrar cebine koyarak. Kral bu mektubun, bizzat XIV. Louis'ye teslim edilmesi konusunda kesin talimat verdi. İkinci mektubun açılması bir talihsizlikti. Güvene ihanetti. Bu mektup için aynı şey olmayacak. Yemin ettim.

– Peki... mesaj neyle ilgili acaba? diye sordu Rahip, meraktan kıvranıyordu.

– Sayın Rahip, mektubun kendisi... ya da içeriği, ikisi aynı şey ve sadece kralımızı ilgilendirir.

– Evet, tabii, ama ayrıntılar değil, sadece hedefi, esası...

– Fevkalade iyi niyet. Size söyleyebileceğim bundan ibaret. Necâşi, Fransa kralına saygılarını sunuyor ve dinî konulardaki karşılıklı anlayış arzusunu tekrarlıyor.

– Çok iyi, çok iyi, dedi Cizvit. İsa'nın iki doğası olduğunu kabul edecek kadar ileri gidebilir mi?

Poncet, çok şey bilen, söyleyemeyen, ama kaygılanacak bir şey olmadığını da belli etmek isteyen biri gibi anlamlı bir işaret yaptı. Rahip Plantain memnun olduğunu belirten bir işaretle karşılık verdi.

– Peki... Öteki armağanlar?

– Hepsi burada: altın, miskkedisi postu, baharat, ipekli kumaş ve bizzat kralın huzurunda açma emri aldığımız bir sandık.

– Mükemmel... Mükemmel! Yolculuğunuz gerçek bir başarı olmuş.

– Rahip Brevèdent... ne yazık ki başarımıza tanık olamadı. Ama, bana inanabilirsiniz, anısına her zaman sadık kaldık; o da yanımızda bulunabilseydi başarımız daha da parlak olacaktı.

– Anlıyorum. Yücelerin Yüce'sinden gelen emirler bundan daha büyük bir sadakatle yerine getirilemezdi. Bu olağanüstü başarıları krala anlatmalısınız.

– Bence de öyle, dedi Poncet, öne eğilerek. Ama, ne yazık ki buna imkân yok, biliyorsunuz!

– Evet, Türkler...

– Türkler, evet, Peder... Her şey Türklerden bilinir.

– Ne demek istiyorsunuz?

Poncet ellerini çırparak köleleri çağırdı; fincanları tekrar doldurdular. Cizvit'i etkilemek için bir kez daha önünden geçmeleri-

ni istemişti. Habeşler gidince Rahip Plantain soruyu tekrarladı:

– Türklerden söz ediyordunuz, dedi, biraz dikkati dağılmış gibiydi.

– Hayır, Peder. Siz Türklerden bahsettiniz. Ben kuşkularımı ifade ettim.

– Nasıl yani, paşanın Fransa'ya gidişinize izin vermediğine inanmıyor musunuz?

– Mehmed Bey'i tanımıyorum, dedi Poncet. Ama bir önceki paşayı uzun süre tedavi ettim. Ne kadar tutucu olurlarsa olsunlar

–şimdiki daha da fanatikmiş– Osmanlılar bizimle ilişkilerinde sınırları zorlamıyorlar.

– Ne demek istiyorsunuz?

– Demek istediğin şu: bir Türk yönetici, konsolosun onayı olmadan kolonideki bir evi basarak arama yapmamaya özen gösterir.

– Yani, siz diyorsunuz ki...

– Diyorum ki, Türk ile konsolos bu meselede bize karşı ortak cephe oluşturdular.

Cizvit önce çok şaşırılmış göründü. Sonra burnuna bir komplo kokusu geldiği için, yüzü büsbütün karardı, kaşların altındaki kemikten mağaraya gömülü gözleri sabitleşti, dudakları kısıldı.

– Dile getirdiğiniz suçlama son derece vahim, Sayın Poncet. Neredeyse kralın iradesine karşı çıkıldığına inanmamız gerekecek....

– Sanırım, kralın bir tek iradesi olduğunu düşünüyorsunuz, Peder. Oysa çevresinde birden fazlasının olduğunu görmemiz gerek: biri, onun manevî kurtuluşunu isteyenler için, diğeri politikasını yönetenler için...

Rahip Plantain derin düşüncelere dalmış görünüyordu.

– Bakan, dedi Poncet. Rahip Versau vasıtasıyla bize verilmiş olan emirlere uyduk ve kralımızın bizden beklediklerini eksiksiz yerine getirdik. Şimdi, yeniden istenilen düzeye getirdiğimiz ilişkilerin bozulmaması için, kralımıza bilgi vermemiz ve elçinin ülkesine döndüğünde özel mesajının krala iletilmiş olduğunu neçaşiye bildirmesi gerekiyor. Ama bu konu, Fransa'nın, Hıristiyan dünyadaki olağanüstü geleceğine zarar verme pahasına Türklerle anlaşmasından yararlanacak bazı çevreleri rahatsız ediyor.

Cizvit ciddi bir kararlılıkla ayağa kalktı.

– En kısa zamanda gerçeği öğreneceğim, dedi. Poncet'den müsaade istedi, birkaç dakikadan beri horlayan Murad'ı uyandırmasını rica etti ve dövüşmek için günah batağına dalmaya hazırlanan bir dindarın coşkulu telaşıyla gitti.

Dokuzuncu kısım

Poncet, sonraki günler bu konuda tek kelime bile duymak istemedi. Evden dışarı çıkmadı. Kendisini yemeye davet etmek için yarışanlar her köşeye bir çağrıcı dikmişlerdi. Sıcak mevsime girilmişti. Nil'den esen rüzgâr, nehir ağzından miyasmalar taşıyordu. Jean-Baptiste çıkmamak için hastalığını bahane ediyordu, sonunda gerçekten hastalandı. Titremelerle yatağa girdi, ateşi yükseldi, dizlerinde dirseklerinde ağırlar başladı. Müthiş bir dermansızlıkla bütün gün hamakta yatıyor, ayıldığında hatırlayamadığı, sadece hüznü olduğunu bilebildiği karışık hayaller, rüyalar görüyordu. Her gün ona uğrayan Françoise, gülerek, bu hastalığın adının “aşk” olduğunu söylüyordu. Jean-Baptiste de neredeyse inanacaktı buna; belki de iyileşmek istemiyordu. İkinci gün Françoise, Alix'in bir mektubunu getirdi; genç adam tekrar tekrar okudu mektubu. Hiçbir şey yoktu mektupta, sadece güzel sözler, onlar da oldukça sıradan; mektubun ele geçmesi olasılığına karşı. Ama yazmıştı Alix. Satırlara, kelimelere bakıyordu Jean-Baptiste; bulanık görüyordu, ama bu anlamını kaybeden karışık çizgilerde yazan eli görüyordu, elin sahibi olan bedeni görüyordu. Üçüncü gün bir mektup daha aldı. Gene güzel sözler vardı. Sonuna doğru Alix, aşklarıyla ilgili olmadığından belki, biraz zorlanarak yazdığı birkaç satır ilave etmişti.

Bilmem sen de fark edebildin mi, sevgili Françoise'inuz, nasıl ifade edeceğini bilemediği bir tutkunun esiri. Arkadaşın Juremi'yi seviyor. Kabul etmeliyim, arkadaşın o kadar içine kapalı ve haşin ki, Françoise'imuzın tereddüdüne hak vermemek mümkün değil. Ama sen, onu iyi tanırsın, belki biraz yoklayabilirsin, diye düşündüm...

Habeşistan yolculuğuna katıldığından hiç kimsenin haberdar olmadığı Juremi Usta, mahallede ve şehirde rahatça dolaşabiliyordu. Birkaç hastaya gitmişti, kendisi tedaviyi üstlenmediği halde. Ama Poncet'nin hastaları kendilerine onun ilaçlarını hazırlamasını rica ediyorlardı. Protestan, nezlelilere hünnap pestili ve ishal olanlara kalomel götürüyordu. Neyse ki şu sıralar sorun çıkarmamaya karar vermiş gibi görünen Murad'a uğruyordu her gün.

O üçüncü günün akşamı Juremi Usta eve döndüğünde Jean-Baptiste onu yanına çağırdı. Böylesi sert bir mizaçla çok dikkatli yürümek gerekiyordu. Ama hastalık, hüzünlü konularda konuşabilme hakkı tanıyordu insana ve Jean-Baptiste, özlem dolu bir sesle geçmişten söz açtı arkadaşına. Uzun yıllara dayanan dostluklarına, birlikte yapılmış yolculuklara rağmen Juremi Usta'nın geçmişi hakkında çok az şey biliyordu.

– Sen bir gün bana evlenmiş olduğunu söylemiştin, değil mi ? dedi Jean-Baptiste, birden hatırlamış gibi.

– Evet, dedi Juremi Usta, keyifsiz bir sesle.

– Hâlâ evli misin ?

– Belki.

– Belki mi ? Emin değil misin yani ?

Protestan, dertlerinden söz etmeyi sevmezdi. Susuyordu. Jean-Baptiste ısrar etti:

– Ama bu inanılmaz bir şey, evli olup olmadığını nasıl bilmezsin ?

– Haklısın... ama oluyor işte !

– Anlatsana, haydi ! Hep aynı şeyi düşünmekten kurtarır beni, buna ihtiyacım var.

– Öyküm çok basit, ama sana sıkıntılarını unutturacak kadar keyiflendirici olacağını zannetmiyorum. Sana söylediğim gibi, babam Uzès'de demirciydi. Ailemiz İtalya'dan oraya göç etmişti. Geçen yüzyılda Protestanlığı kabul etmişler, Reform'la birlikte. Ben on sekiz yaşına kadar bu konularla hiç ilgilenmedim. Çevremizde sadece Protestanlar vardı. Babamın zanaatını öğrendim, birlikte çalışmayı düşünüyorduk. Yirmi beş yaşında memleketten bir kızla evlendim. Adı Marine'di. O günlerde hayatın nasıl olduğunu hayal bile edemezsin. Yirmi beş yıl geçti üzerinden ! Bizim oralarda insanlar birbirini severdi, birbirine yardım ederdi, zengin değildik, ama her fırsatta şenlikler düzenlenirdi. Biliyor musun, Protestanlar toplanmayı, bir arada olmayı sever, belki de sayıları çok olmadığı için; kalabalık olduklarında kendilerini güven-

de hissederler. Evlendiğimiz gün, kilisenin kapısından çıktığımızda da öyle bir şenlik vardı işte, düğün! Şarap... kemancılar, danslar! Ama sekiz gün sonra, anlıyor musun, sekiz gün sonra kral, hoşgörü fermanını¹ yürürlükten kaldırdı. Korkunç bir şeylerin olacağını hissettik. Louis askerlerini göndermişti, kışlarında emir bekliyorlardı. İnsanlarımız dağda bir toplantı yaptı; bir hafta önceki düğünden çok daha büyük bir kalabalık vardı. Aile reisleri, sırtlarında koyun postları, başlarında siyah şapkalar ve ellerinde İncil'le oradaydılar. İşler sarpa sararsa yirmi ile otuz beş yaş arasındaki bütün erkeklerin başka memleketlere kaçmaları yönünde karar alındı.

– Ve sen evlendikten sekiz gün sonra gittin?

– Dokuz gün sonra. Bunun bizleri kurtarmak için yapıldığını sanma, gücümüzü düşmana teslim etmemek içindi. Kadınlar, çocuklar, ihtiyarlar orada kaldı; sadece onlarla dövüşebilecek gençler kıyımdan kurtarıldı. O zaman hep saklanarak Causses'u sonra Akitanya'yı geçtim, orada balıkçı teknelerinde çalıştım; sonra Birleşik Eyaletler'e gittim. Stathouder Willem'in ordusuna katılarak İngiltere'de savaştım; ardından imparatorluğa döndüm ve sen beni eskrim hocası olarak Venedik'te tanıdın.

– Peki, karın?

– Onun hakkında hiçbir şey bilmiyorum, dedi Protestan bakışlarını yere indirerek.

– Seviyor muydun?

– O benim karımdı.

– Gene de... dedi Poncet. Dokuz gün!

– Tanrı önünde verilmiş söz ebedîdir.

– Ya ölmüşse?

– Ölmüşse evli değilim.

– Hic canın çekmedi mi, mesela...

– Tabîî canım çekti, dedi Juremi Usta başını sallayarak. Kadınları biliyorsun; tabîî canım çekti, pek çok kez, sen de gördün. Ama insanın karısı, o başka bir şey! Bizlerin, Katolikler gibi günah çıkarma rahatlığımız yok. Ama hayır, başka türlü... asla düşünmedim.

– Gard'da, senin köyün adı neydi?

– Soubeyran.

Bir daha bunlardan söz açmadılar. O gece, Poncet, Alix'e bir

1. Nantes Fermanı. Fransa Kralı IV. Henri, 1598'de bu fermanla Protestanlara din özgürlüğü tanıdı. 1685'te Kral XIV. Louis fermanı geçersiz saydı ve Protestanlar ağır baskılara uğradı, katledildi, kiliseleri yıkıldı. (ç.n.)

mektup yazdı, ona, Juremi Usta'nın şu an belki hâlâ evli olduğunu, Fransa'ya gidebilirse bunu araştıracağını anlattı ona. Ve Françoise'a hiçbir şey söylememesini rica etti.

* * *

Dört gün sonra, araştırması sonuçlanan Rahip Plantain konsolosla görüşmeye gitti.

Her zamankinden de daha resmî bir tavırla:

– Ekselans, dedi. Bu sabah İstanbul'dan çok önemli haberler aldım.

De Maillet dikkatle dinlemeye başladı.

– Sarınm, Rahip Versau'yu tanıyorsunuz? diye devam etti Cizvit.
– Geçen yıl konuğumuz olmuştı.
– Birçok aksilikten sonra, gemisi battı, kendisi...
– Evet, çok iyi hatırlıyorum.
– Şu halde, kralımızın Habeşistan misyonu ile ilgili emirleri bize nakletmekle onun görevlendirmiş olduğunu da hatırlıyorsunuz.
– Gayet tabii!

– Bu nedenle elçilik heyetinin buraya ulaşmış olduğunu ona bildirdim.

– Az önce doğru kelimeyi kullandınız; misyon, demek daha iyi olacak, sarınm.

– Nasıl isterseniz, ama bu hiçbir şeyi değiştirmiyor. Mektup, özel bir ulakla ve paşanın, necaşinin temsilcisinin evine yaptırdığı baskandan kısa bir süre sonra gönderildi. Tahmin edersiniz, ona bu olaydan söz ettiğim gibi, elçinin Versailles'a gidişinin gene o Türk tarafından yasaklandığını da anlattım.

– Evet, sonra? dedi De Maillet, yüzü solmuştu.

– Rahip Versau derhal bir cevap yazarak bu olanlara çok canının sıkıldığını bildirdi. Olanları mümkün olduğunca yumuşatarak anlatmaya çalıştığım halde durumu çok ciddiye almış. Paşanın böyle bir müdahaleye, hele hele, elçi Ekselans Murad ile Sayın Jean-Baptiste Poncet'nin Versailles'a gitmesine engel olmaya asla hakkı olamayacağını yazdı bana. Bu heyet Habeşistan'a kralın emriyle gönderilmişti, aynı emrin gereği olarak necaşinin mesajını da XIV. Louis'ye götürecektir.

Konsolos sinirli sinirli ensesindeki bir saç tutamını çekiştiriyordu.

– Özetle, dedi Cizvit, mahkemede karar tefhim eder gibi. Rahip Versau benden, Bay De Feriol'a verilecek rapor için olayın ay-

ntılarını istedi. Bay De Feriol biliyorsunuz...

– Evet, evet... Fransa'nın sultan nezdindeki elçisi!

De Feriol, Ortadoğu'daki bütün konsoloslukların doğrudan bağlı olduğu en üst makam olarak De Maillet'nin de amiriydi.

– Neyle ilgili olacak bu rapor? dedi konsolos.

– Sanırım, Rahip Versau'nun yakın dostu olan büyükelçinin, sultanı bu olaydan haberdar etmesi için. Böyle durumlarda, yani paşalarından biri yetki sınırlarını aştığı zaman sultan oraya bir görevli gönderir, tahkikat yapılır ve gerekli müeyyide uygulanır. Bu Türk yöneticiler satraplarla kıyaslanamaz. Yasal yetkilerini kötüye kullandıklarında cezalandırılırlar.

De Maillet, ünlü ileri görüşlülüğüyle, bu sözlerin ardında ufukta görünen fırtınanın ne kadar korkunç olacağını düşündü bir an.

– Hayır, hayır, diye bağırdı. Sayın Rahip Versau'nun rahatsız olmasına gerek yok...

– Nasıl? Türklerin bir yüz yıl daha geçerli olan taahhütleri çiğnemelerine göz mü yumacağız? Böyle devam ederse çok yakında kapitülasyonlar bütün değerini kaybeder ve bu ülkelerde yaşayan Hristiyanlar en ağır baskılara maruz kalırlar.

– Çok haklısınız Peder, fakat söz konusu olan burada yaşanmış bir olay, çözümünü de burada olmalı. İstanbul'u karıştırmayalım.

– Artık çok geç, dedi Cizvit, kibirli bir gülümsemeyle. Haber İstanbul'a gitti bile. Ama bence böylesi daha iyi, o paşa ancak bu dilden anlar.

– Onu iyi tanımıyorsunuz!

– Tanımadığıma da memnunum.

– Evet, o bir Türk, üstelik asker. Biraz haşın olabilir. Çabuk öfkeleniyor olabilir. Ama mantıklı bir söz çok iyi değerlendirebilir.

– Daha iyi ya, sultanın dediklerini de iyice anlayacaktır.

– Bakın, dedi De Maillet, ayağa kalkarak. İzin verin bir anlaşma zemini bulmaya çalışayım. Hemen Rahip Versau'ya yazmayın. Paşaya bizzat protestoda bulunayım.

– O halde, paşaya birlikte gideceğiz.

– Birlikte mi?

– Evet, çünkü ben, bir ölçüde şikâyetçi tarafı temsil ediyorum. Bu misyon tarikatımıza emanet edilmişti ve o Türk görevimizi yerine getirmemizi engelliyor.

– Ama biliyorsunuz, o koyu bir Müslüman. Benimle yalnız olduğu zamanki iyi niyetli kabulü, birlikte gittiğimizde gösteremeyebilir.

– O zaman işi doğrudan sultanla halledelim, o bizimle dost.

Mektubum hazır zaten. Sadece sizden öğreneceğim birkaç ayrıntı eksik. Yarın sabah erkenden yola çıkarabiliriz.

De Maillet ter içindeydi. Hiçbir ümit, bir çıkış yolu göremiyordu ve ölümlerden ölüm beğenecek bir mahkûm gibi, kendince daha az ıstıraplı olanı seçti.

– Pekâlâ, dedi, öyle olsun, paşaya gidelim.

– O zaman, İstanbul'a göndereceğim ulaşı daha fazla bekletmek için hemen, şimdi gidelim.

Konsolos bu son öneriyi de kabul etti ve kaleye haber gönderdi. Haberci yarım saat sonra döndü ve paşayla hemen görüşebilecekleri mesajını getirdi. De Maillet, Rahip Plantain ve Macé –tercüman olarak– konsolosun arabasına bindiler. Cizvit, belli etmemeye çalışsa da, heyecanlı ve çok gergindi. Konsolos dudaklarını ısırarak dışarı bakıyordu.

Heyet içeri girer girmez Mehmed Bey durumun ciddi olduğunu anladı. Temennaları kısa kestirerek konsolostan ziyaretinin sebebini sordu.

– Bakınız, dedi konsolos hem barışçı, hem kararlı görünmeye çalışarak, ama çok rahatsız olduğunu ele veren bir yüzle. Ekse-lanslarına bir protestoyu iletmek istiyorum.

Mehmed Bey kımıldamadı. Cizvit'e, sonra konsolosa baktı ve şimdiden pişman olduğu bir anlaşmayla ilgili tatsız bir gelişme olduğunu hissetti. Macé tercüme ediyordu. Konsolos devam etti:

– Devletlerimiz arasında imzalanmış anlaşmalara göre bütün Hristiyanlar Fransa kralının güvencesindedir.

Paşa, pusuda bir panter gibi gözlerini bir kısıyor, bir açıyordu.

– Bu durumda Fransa konsolosunun onayını almadan bir Hristiyan'ın evinde arama yapamaz, koruyucusu olan Fransa kralına gitmek isteyen bir Hristiyan'ın gidişini engelleyemezsiniz.

De Maillet bunları söylerken, tutuşturduğu fitilin baruta ulaşacağı anı görmekten korkan bir adam gibi gözlerini kapatıyordu.

– Siz kimden söz ediyorsunuz? dedi paşa sonunda, sesi öfke-liydi.

– Koloniden bir Frenk hekim ile Habeşistan'dan gelen Ermeni'den.

– Peki, bütün bunlarla bu adamın ne ilgisi var? diye sordu paşa, Rahip Plantain'i göstererek.

Konsolos terliyordu, her yerinden ter fışkırıyordu. Bir an bayılacağına sandı. Bu kocaman salonun ortasında ayakta duruyordu, dört duvar çevresinde dönüyordu sanki.

– Hiç, dedi. Peder Plantain yakında İstanbul'a gitmek zorunda.

Eğer olumlu bir sonuç alınamazsa bu görüşme hakkında oradaki büyükelçimize bilgi verecek.

Mehmed Bey kollarını yastıklara dayayarak iyice yerleşti.

– Siz Frenklerin işlerine hiç akıl erdiremiyorum, dedi sonra. Zaten bildiğiniz bir olay hakkında öğrenmek istediğiniz ne? Protesto mu ediyorsunuz? Neyi? O mektupları, siz istediğiniz için aldım ve size verdim. O Ermeni'ye gelince... tamamen serbesttir. Nereye isterseniz götürün, o bir Hristiyan nereye gideceği beni hiç ilgilendirmiyor. Fakat... bu vesileyle bir noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum: İstanbul'a bilgi verecekseniz, benim de onlara ekleyecek birkaç sözüm olabilir. Ben, hizmet edecekleri pek az Katolik'in bulunduğu bir şehirde çok fazla din adamınızın bulunduğunu ve gerekenden daha faal olduklarını düşünüyorum. Onların günlerini komplolar tasarlayarak geçirdiklerini biliyoruz ve sultan kuşkusuz bu konuda ayrıntıları öğrenmek isteyecektir. Açıklamalarım yeterli oldu mu?

– Ekselanslarına tatmin edici açıklamaları için çok teşekkür ederiz, dedi De Maillet, öne eğilme riskini göze alamadan, sadece başını mümkün olduğunca eğerek.

Çıktılar.

Dönüşte, arabada, geçtikleri yolların canlılığıyla hiç uyuşmayan gergin bir sessizlik vardı. Konsolos, paşanın komediyi sonuna kadar oynayarak suç ortaklıklarını devam ettireceği ve suçlu üstleneceği gibi çılgınca bir ümitle bu girişime razı olmuştu. Oyun tehlikeliydi ve konsolos kaybetmişti. Rahip Plantain ise araştırma sonuçlarını doğrulayan delili bulmuştu; her şeyi tasarlayan diplomattı. Rahip, öfkeli görünmek için büyük bir çaba sarf etse de aslında sevinçten içi içine sığmıyordu. De Maillet artık ona karşı çıkamazdı. Evet, Cizvit bu başarının bedelini paşadan yediği zarif bir zılgıtlı ödemişti ama, önemli değildi. Konsolosluk'a geldiklerinde De Maillet odasının kapısını kapadı, oturdu, rahipten özür dilemeden peruğunu da çıkardıktan sonra:

– Size bir açıklama yapmak zorundayım, dedi. Gerçek şu ki, elçinin Versailles'a gitmesine karşı çıkan paşa değil, bizzat bakanımız Sayın De Pontchartrain. Ve parmağıyla yazı masasına vurarak ekledi. Delili de burada!

– Şu halde politik bir neden var.

– Hayır efendim, diye bağırdı konsolos, aynı hatayı durmadan tekrarlayan öğrencisine çıkışan bir öğretmenin sabırsız öfkesiyle. Hayır! Söz konusu olan politika değil, sağduyu, Peder; görgü kurallarından söz ediyorum! Murad'a dikkat ettiniz mi? Sokak ha-

malından farkı yok, kadınlara saygısızca tacizlerde bulunuyor, içip içip sarhoş oluyor, sofrada yağlı ellerini oraya buraya sürüyor. Bu durumda, dürüstçe cevap verin bana: onu bir an Versailles'da gözünüzün önüne getirebiliyor musunuz? Kralın huzurunda!

Yukarıdan onlara bakan portreyi gösterdi:

– Dünyanın en zarif, en ince, en seçkin sarayında hükümdarın huzurunda! Hayır, gerçeği görmek zorundayız, bakan da açıkça ifade etti: karşınızdaki insan hakkında hükümünüzü verin, bu göreve uygun buluyor musunuz? Hayır, asla uygun değil!

– Demek ki bu kişiyle ilgili bir sorun. Prensipte karşı değilsiniz?

– Hayır.

– Şu halde Versailles'a benimle Poncet gidecek.

Konsolos, Rahip Plantain'e baktı. Ümitsiz bir hüznle, Cizvitlerin bir kez daha her şeye burunlarını sokarak kralı etkileyeceklerini ve büyük bir özenle hazırladığı girişimin altüst olacağını düşünüyordu. Ne var ki, bu, İstanbul'u harekete geçirdiklerinde yaşanacak rezaletin yanında gene de pek önemli sayılmazdı. Ayrıca konsolos, planını Cizvit ile Poncet, Fransa'dan dönmeden önce sonuçlandırmayı ümit edebilirdi.

– Mükemmel bir fikir, dedi sonunda De Maillet. Konsolosluğumuzun kançıları Fléhaut da size refakat eder.

– Sanırım siz de üç Habeş'in bizimle gelebilmesi için paşa üzerindeki nüfuzunuzu kullanabilirsiniz.

– O işi hallederim!

– O halde, dedi Cizvit. Uygun görürseniz bunları derhal yazıya dökelim, böylece Versailles gelişimize hazırlanabilir. Yarın İstanbul'a gitmek üzere yola çıkacak olan ulak, bu mektubu İskenderiye'ye bırakır, ayın 30'unda hareket edecek olan gemiyle Marsilya'ya giden mektubumuz gelecek ayın başında da Paris'te olur.

– Kabul, yalnız, unutmayın, Rahip Versau'ya da bir mesaj göndermeniz, hiçbir girişimde bulunmamasını, çünkü her şeyin burada tarafımızdan ayarlanmış olduğunu bildirmanız gerekiyor.

– Şimdi derhal yazacağım, Ekselans.

Bu bir anlaşmaya benziyordu. Bu diplomasiydi. Saatler süren ve barış müzakerelerini andıran pazarlıklardan sonra konsolos, birden kendini gerçek mesleğine geri dönmüş hissederek rahatlamıştı. Yenilgisine rağmen, rahat bir nefes aldı.

Onuncu kısım

İnsanların bin yıldan beri gökyüzünün kaderin rehberi olduğuna inanmaları boşuna değildir. Yıldızların hareketlerinde, insan eylemlerinin akışına benzer bir düzen ve beklenmediklik vardır. Konsolosun maskesi düşer düşmez her şey birden değişti; gecenin bir vaktinde, bir yanda Kanatlıat solarken, öbür yanda Orion'un, Ülker'in ve peşindekilerin gökte yükselişi gibi.

Jean-Baptiste o anda olmayan hastalığından kurtuldu, iyileşti. Dört gün sonra çıkılacak yolculuk için hazırlıklara başladı. Her şey en ince ayrıntısına kadar hazırlanmıştı: Murad Venediklilerin evinde kalacak ve konsolos heyetin dönüşüne kadar onun bütün ihtiyaçlarını karşılamaya devam edecekti. Sonra, belki Fransa kralının cevabını da imparatora götürmek üzere, Habeşistan'a dönecekti.

Versailles'a götürülecek armağanların sayımı yapıldı. Gonder'den ayrıldıklarında yolcular çok gergindiler, kervan yüklüydü. Ama ne yazık ki yol masrafları, Türk gümrüklerinin açgözlülüğü ve bazı yiyeceklerin bozulması bu yükü epey hafifletmişti. Poncet ile yol arkadaşında imparatorun armağanı olan mücevhherlerden başka, birer torba altın tozu vardı, Fransa yolculuğunda mutlaka başarılı olmak isteyen Jean-Baptiste armağanlar yeterli olmaz da, gerekirse bu torbayı Fransa kralına sunmayı düşünüyordu. Murad'ın getirdikleri gerçekte pek azdı. Evet, üç Habeş köle vardı; ama Müslümanların bu konudaki katılgını bilen Jean-Baptiste köleleri götürmek istemiyordu. Ama Cizvit ısrarlıydı; öbür armağanların göz dolduracak, değerli bir karşılığı hak edecek şeyler olmadığını kabul etmek gerekiyordu. Çok kötü kokan ve herkesin tütünle değiştirmelerini tavsiye ettiği miskkedisi postlarını zararı göze alarak satmışlardı. Altın iplikle işlenmiş bir

ipek kuşak vardı. Gonder de, beyaz muslin giysilerin üzerinde hayranlık uyandırabilirdi. Ama Kahire’de, hele Versailles’da, Avrupalı giyim zevkine göre paçavradan daha değerli görülmezdi. Nihayetinde, bütün hayvanlar, atlar ve filler yolda ölmüştü. Onlardan sadece koca hayvanın kulaklarının durduğu sandık kalmıştı. Poncet, Murad’a iyice korunuyor mu, diye sormuştu ısrarla. Ermeni elini kalbinin üzerine koyarak yemin ediyordu. Kulakların ne maksatla kullanılacağını bilen uzman kasap, en iyi şekilde hazırlamıştı. Sandıktan, yaşıyormuşçasına yumuşak ve tertemiz çıkacaktı.

Konsolos, paşayla, çok zor yapılan açıklamalar ve küçük düşürücü ricalarla sürüp giden, baş başa bir konuşmadan sonra Rahip Plantain’e, Habeş kölelerin götürülmesi için gerekli izni aldığını haber verdi. Fakat İskenderiye müftülerinin haberdar olmamasına dikkat etmek gerekiyordu, çünkü bu öfkeli yobazlar Afrikalıların Hristiyan topraklarına gitmelerine şiddetle karşı çıkıyordu.

Sıra vedalara gelmişti. Usta oyuncu De Maillet üç yolcuyu, Poncet’yi, Cizvit’i ve kançıları Konsolosluk’ta akşam yemeğine davet etti. Jean-Baptiste birden saygınlığına kavuşmuş gibiydi. Konsolos, gittiği o “çok yüksek yerde” mahvına yol açabilecek birini pohpohlamak gerektiğini düşünüyordu. Bu bir iş yemeğiydi. Kadınlar çağırılmamıştı. Evin hanımları sadece, Jean-Baptiste’in ilk kez o şatafatlı resmî davette gördüğü müzik salonunda içilen kahveye katıldılar. De Maillet ve karısı, bu küçük mekânda yan yana olan ve hiçbir şey yokmuş gibi davranan iki sevgilinin yüreklerini dolduran heyecanı ve mutluluğu tahmin bile edemezlerdi. Alix babasının ısrarıyla epinette birkaç parça çaldı. Gerilmiş tellerin, etkileyici olması için, o akşam orada bulunanlarının büyük bölümünün tamamen yabancı, hatta yoksun olduğu, sadece az sonra ayrılacak iki gencin olanca hüznüyle yaşadığı ruh hali gerekiyordu. Dökülen asit, bakır levhayı eritip, oyarken, mumlanmış yerlerin el değmemişçesine sağlam kalışı gibi, epinetten dökülen notalar, ne Cizvit ile De Maillet’nin hararetli konuşmalarını ne Macé’nin sinsi, kötünüyetli dikkatini ne de Fléhaut’nun utangaç kendini beğenmişliğini etkileyebiliyor, sadece Alix ile Jean-Baptiste’in aşkla dolu yüreğini yaralıyordu; hiçbir cellat, bundan daha sır dolu, ama bundan daha mutluluk verici bir işkence uygulayamazdı.

Heyecanlarını ustalıkla saklamayı başardılar, ama bu çabadan öylesine yorulmuşlardı ki, ilk kez tehlikeli bir hata yaptılar.

Poncet evine henüz varmıştı ki Françoise koşarak geldi.

Alix'in –geçen seferki gibi– onu geceyarısından sonra bahçede bekleyeceği haberini getirmişti. Mehtaplı bir geceydi; görenler olabilirdi. Tehlikeliydi. Françoise'a söyledi Poncet. Biz de biliyoruz, dedi genç kadın. Bir an, hangisi daha zor, diye düşündü Jean-Baptiste, hangisi daha çok cesaret ister: ikisinin de güvenliğini düşünüp, vazgeçmek mi? Yoksa yürekliliği ve mutluluğu seçmek mi? Onlarınkı kadar engellerle dolu bu aşkta, akılcı bir seçim, sadece ilgisizliğin ya da en azından kararsızlığın işareti sanılabilir, ki böyle bir şeyi asla göze alamazdı Jean-Baptiste. Geleceğini söyledi Françoise'a.

Kararlaştırılan saatte, çoktan küçük bahçeye saklanmış olan genç adam, ayın parlak ışığında hızlı hızlı yürüyen iki kadını gördü. Parmaklığa ulaştıklarında, bir başkası daha görüldü; bir çınar gövdesinden ötekine geçerek onlara yaklaşılmaya çalışan bir gölge vardı. Alix sevgilisinin yanına geldi, onu öptü. Poncet genç kızı sıkıca göğsüne bastırırken, ses çıkarmamasını fısıldadı. Hareketsiz bir hayaletin saklandığı gölgelikten gözlerini ayırmıyordu. Hayalet birden tekrar görüldü, bahçeye doğru koşarak başka bir ağacın gölgesine girdi.

– Takip edilmişsiniz, diye fısıldadı Alix'e.

Alix korkuyla dondu kaldı. Parmaklığın önünde bekleyen Françoise da gölgeyi görmüş, sevgililerin yanına gelmişti, Jean-Baptiste'i duydu.

Belki bir önseziyle, ama çok da üstünde durmamaya çalışarak, evden çıkarken hançerini yanına almıştı. Silahı çekip, eline aldı, çabucak tasarladığı planı kadınlara fısıldadı:

– Ben gölgenin peşinden gidip, kim olduğunu anlayacağım. Siz ikiniz hemen Konsolosluk'a girin, ama koşmadan, görülmemeye çalışarak. Arka kapının anahtarını almış mıydınız?

– Evet.

– Arka taraftan dolaşın ve özellikle de gider gitmez uyuyormuş gibi yapın. Bakarsınız...

– Tamam tamam, dedi Françoise. Biz gerekeni yaparız.

Jean-Baptiste, Alix'i çabucak öperken bu mutluluğu, bu hazzı belleğine kazımak için yüreğinin bütün ateşiyle baktı ona, çünkü gene aylar sürecektir bir ayrılık başlıyordu. Sonra birden döndü ve ağaç altlarının iyice karanlık olduğu yere doğru koştu. Parmaklığı izledi, tahta bir kapıdan dışarı çıktı. Yavaş yavaş yürüyerek ana caddenin köşesine geldi ve o da bir çınarın ardına saklandı. Ay ışığında Konsolosluk'u çevreleyen dar sokakta yürüyen iki kadının gümüş ışıltılı silüetini gördü. Aynı anda onları izleyen gölge,

yolun karşısına koştı ve tekrar bir ağacın ardına saklandı. Bu geçiş esnasında Poncet, Frenkler gibi giyinmiş, orta boylu muhtemelen silahlı olmayan bir erkek seçebildi. Adamı yakalamak için ortaya çıkması gerektiğini düşündü. Gözlerini uzaklaşan iki kadından ayırmayan casusa arkadan saldırmak en iyisi olacaktı, kuşkusuz. Poncet, iki ağaç arasındaki açıklığı hızla koşarak, gölgenin karşıya geçmeden önce saklandığı ağacın arkasına sığındı. Jean Baptiste bu noktada, yakalayacağı adamın baktığı yönün tam aksi yönünde bulunuyordu.

Poncet bir an durup, bekledi, sonra yolun karşısına doğru atıldı, önünde karanlıkta kımlıdığını gördüğü gölgeyi yakaladı, beline sarıldı, hançerini boğazına dayadı. Gerçek bir dövüş olmadı. Göz göze gelmeden “beden bedene” gelen dövüşçüler yere düştüler, yuvarlandılar, Jean-Baptiste kolayca zaptetti rakibini, adamın ne gücü ne de en ufak dövüş bilgisi vardı; kendini bırakmıştı. Jean-Baptiste hançerin ucu hep boğazında olarak onu aydınlığa sürükledi.

– İmdat! Yetişin! Beni öldürecek!

Poncet'nin bıçağının ucundaki adam haykırmaya başlamıştı.

– Macé! diye bağırdı genç adam, şaşkınlıkla.

Öteki daha da acı çığlıklar atıyordu şimdi. Konsolosluk yakındı; merdivenlerin olduğu yönden şakırtılar işitildi, herhalde muhafızlar, silahlarını alıyorlardı. Pencerele aydınlandı. Üç kişi so-kağa fırladı. Macé sürekli çığlıklar atıyordu. Poncet, ilk çığlıkları korkuyla atmış bile olsa artık onu yakalatmak için bağırdığını anladı. Macé, bağırırken Jean-Baptiste'e bakıyordu. Durumunun kötülüğüne, boğazına bir hançerin dayanmış olmasına rağmen, alaycı ve küçümseyici bir gülümseme vardı yüzünde.

“Bu savaşı gerçekten kazanabileceğini mi sanıyorsun?” der gibiydi.

Muhafız koşarak geliyordu. Jean-Baptiste düşmanını öylece bıraktı, kaçtı. Üç nöbetçi, yere oturmuş boğazını ovuşturan Macé'yi görünce şaşırdılar. Macé saldırganın peşinden gitmemelerini emretti.

* * *

Gece alışılmış sessizliğine geri dönmüştü. Ama uyuyamayan üç kişi vardı. Jean-Baptiste, Alix'in zamanında odasına dönüp dönmediğini düşünüyordu. Genç kızın hiçbir zorlukla karşılaşmadığını, hemen yatağına girdiğini, kimsenin kapısını açıp içeri bakmayı aklına bile getirmediğini bilemezdi. Alix, yatağında dö-

vüşün gürültüsünü, sonra birinin bağırdığını duymuştu; Jean-Baptiste için korkuyordu. Ve Macé, daracık, demir karyolasında, üstündekilerle, öylece uzanmış, ertesi sabah ne yapması gerektiğini düşünüyordu. Konsolos saldırıya uğradığını öğrenecekti. Saldırganın kim olduğunu söylemek zorundaydı. Poncet'yi ele vermek onu çok, ama çok mutlu ederdi. Bu, ilk kuşkularından sonra Alix ile hizmetçisini gözleyişinin ve peşlerinden gidişinin de izahı olurdu. Ama bu saldırı nasıl açıklanacaktı? Poncet ona neden saldırmış olabilirdi? Gizli buluşmadan söz etmesi gerekecekti. Her şey gelip buraya dayanıyordu. Kızının bu onursuz hareketini öğrendiğinde konsolos, onuruna büyük bir darbe yemiş olacaktı. Ama delil olmadan bu kadar ağır bir suçlama yapılabilir miydi? O Poncet şeytanı kendini kurtarmak için olayı tersine çevirebilir, onu, Macé'yi suçlayabilir, hatta komplo olduğunu bile iddia edebilirdi. Üstelik, iki âşığı bir kez daha bir arada yakalama imkânı da yoktu artık; Poncet yarın sabah Versailles'a gitmek üzere yola çıkıyordu. Sonunda, saat beşe doğru Macé, bir hal çaresi bulmuş olarak uyuyabildi.

Jean Baptiste de sabaha kadar uyuyamamıştı, şafakla kalktı, bir kez daha götüreceği çantalara, özellikle de her yolculuğunda yanında taşıdığı ilaç sandığına baktı, sonra Cizvit'e gitti. Rahip sabah duasını bitirmek üzereydi. Jean-Baptiste küçük kilisenin önünde dolaşarak bekledi. Sonra birlikte, veda etmek için Konsolosluk'a gittiler. Poncet gelebilecek bir çağrıdan önce davranmayı ve yalnız gitmemeyi tercih etmişti.

De Maillet, onları yarım saat sonra gündelik giysisiyle ve peruksuz olarak karşıladı. Sinirli bir tavırla görevlerinde başarılar diledi, Cizvit'ten görüşme onuruna erişirse Kont Pontchartrain'e saygı ve selamlarını iletmesini istedi. Hiç yolculuk tecrübesi olmayan kançılar Fléhaut'yu kollamalarını rica etti. Sonra Rahip Plantain'den, "Bay Poncet"yle baş başa konuşmak için izin istedi. Konsolos ayağa kalktı, otacıyı büyük salonun sonunda, bir köşeye götürdü. Sabah güneşinin henüz yükselmemiş aydınlığı, tozlu alacakaranlığa pırıltılı ışınlarıyla sokuluyor, duvarın kızılımsı mor rengi önünde iki erkeği soluk bir tül gibi sarıyordu.

- Bu gece sekreterime saldırmışsınız, dedi konsolos, fısıldar gibi.
- Beni izliyordu. Kim olduğunu göremedim.
- Size engel olmak için izlemiş. Sanırım bir genç kızın onuruyla oynamak üzereymişsiniz.
- Bu koloninin onurunu korumak gibi bir görevi mi var Sayın Macé'nin?

– Her neyse, sizin de kimsenin onuruyla oynamaya hakkınız yok!

Konsolos epey yüksek sesle konuşmuştu. Döndü on, on beş adım ötelerinde kımıldamadan, dikkatle ellerine bakmayı sürdüren Cizvit'e baktı.

– Şunu bilin ki, yokluğunuzda bile hakkınızda şikâyet gelirse gerekli hükmü verir, uygulanması için Fransa'ya bildiririm.

“İyi” diye düşündü Jean-Baptiste, “en önemlisini bilmiyor.” Saygıyla eğilerek gülümsedi.

– Duyduklarıma göre, diye devam etti konsolos, yüzünde sıkıntılı bir ifadeyle, Bu konuda cüretinizi o kadar artırmışsınız ki... benim... benim kızım ile bile... ilgilenmeye cesaret...

– Yok! Hayır, Sayın Konsolos, kızınızla... o çok başka bir şey!

– Ne demek, başka bir şey?

Jean-Baptiste, nedense, konsolosla her konuştuğunda, önceden düşünmeden, hazırlıksız, başkaldırıncasına, kuşkusuz en çok da öfkeyle, oyun oynar gibi sevgilisi için göze aldığı çılgınca bir cüretle çıkıyordu De Maillet'nin karşısına. İlk seferinde, Habeşistan'a gitmek üzere Kahire'den ayrılırken, evindeki çiçeklere bakmasını istemişti Alix'in. Bu kez de, bugün için özellikle seçilmiş gibi fısıldarcasına konuşurken sesi onu heyecanlandırmıştı:

– Evet, başka bir şey... bu aşk! Ben onu seviyorum.

Konsolos, böğrüne hançer saplanmış gibi irkildi birden.

– Onu seviyorum, diye tekrarladı Jean-Baptiste. Ve onun da beni sevdiğini ümit ediyorum.

– Susun! diye öfkeyle bağırdı konsolos. Bu saçma sapan düşünceleri de kafanızdan atın!

– Bunlar düşünce değil...

– Yeter! Uzun süredir böyle bir niyetiniz olduğunun farkındayım. Ama anlamsız hayaller beslemekten vazgeçeceğinizi ummuştum.

– Ben o hayalleri besliyorum ve onlarla beslenerek hayatta kalıyorum.

– Çok iyi! Beslenin, beslenin! Ama daha ileri gitmeyin. Benim kızım için başka tasarılarım var!

– O tasarıları tatbiki girişmeden önce şunu bilmenizi istiyorum: sizden kızınızı istemek kararındayım.

De Maillet, kocaman salonu çınlatan kahkahalarla güldü önce, sonra fısıldayarak konuştu:

– Aslında, usulüne uygun bir izdivaç talebi, bir pencerenin köşesinde, uzun bir yolculuğun on dakika öncesinde ve bir otacının ağzından...

Gülümsüyordu, taklalar atıp yuvarlanan palyaçoğu seyreden birinin küçümseyen, acıyan gülümseyişiyle.

– Bu bir izdivaç talebi değil, dedi Jean-Baptiste kararlı bir sesle. Sadece bir hatırlatma. Buraya kralın onurlandırdığı bir insan olarak ve sizinkine denk bir soyluluk unvanıyla döneceğim. Ancak o zaman usulüne uygun bir talepte bulunabilirim. Ama o güne kadar başkaca sözler verilmeyeceğini umarım.

Bir şeylerin öcünü alan küstah, kışkırtıcı sözlerin, hareketlerin her zaman verdiği tatmin duygusuyla mutluydu Jean-Baptiste, ama öte yandan, korkunç bir ihtiyatsızlık yaptığığın da bilincindeydi. Henüz yenmediği her an tekrar vurabilecek bir düşmanın karşısında anlık bir zaferin coşkusıyla kendini böylece çırpıplak ele vermek çok yanılttı. Olgunluk çağı, hataları hemen görebilme yeteneğini kazandırır insana ve o hataları yapma çağına duyulan özlem, yapana duyulan öfkeyi artırır.

– Bu uyarınızı asla aklımdan çıkarmayacağım, dedi De Maillet, ifadesi iyice çirkinleşmiş. Sonra Poncet’yi Cizvit’e doğru götürdü.

* * *

Üç yolcu öğleden sonra, ücreti konsolosluk tarafından ödenen, iki çift at koşulmuş bir arabayla gittiler. Peşlerinden gelen, mavi körüğü tamamen örtülmüş bir arabada üç Habeş oturuyordu, sırtı onlara dönük Arap arabacının arkasındaki sırada. Küçük kervan, Murad’ın kapısının önünde durdu, eşya arabalara yüklendi. Bu tehlikeli yolculuğa katılmadığı için çok mutlu olan Ermeni, Poncet’yle vedalaşırken bol bol gözyaşı döktü. Kahire’deki aralıktan çok memnundu ve böylece misafirliğin daha da uzuyor olması işine geliyordu.

Juremi Usta ile Jean-Baptiste her zamanki gibi kardeşçe bir kucaklaşmadan başka hiçbir sevgi gösterisi yapmadan vedalaştılar. Jean-Baptiste bu defa Protestan’ın Kahire’den dışarı adımını atmayacağını biliyordu. Habeşistan dağlarında maceraya atılmak, lanetlenmiş bir kaçağın Versailles’da, kralın ve Cizvitlerin çevresinde dolaşması kadar tehlikeli değildi. Juremi Usta Murad’ı gözünün önünden ayırmayacağına söz verdi, Poncet’nin haberlerini de Alix’e ulaştıracaktı. Arabaya bineceği an Jean-Baptiste dostunu bir kenara çekti. Bir yolcu ister istemez kaderin oyuncucağıdır artık. En uygun zamanı bekleyerek iki insanı ayrılığa mahkûm etmek affedilir bir şey olmazdı. Bu nedenle:

– Françoise’ı kolla, dedi arkadaşına. Sanırım seni seviyor.

Birbirlerine itiraflarda bulunmaya alışık değillerdi. Dev, çocuk-su bir utangaçlıkla Jean-Baptiste'e baktı, bakışlarını yere indirdi, ayrılık anı olmasaydı heyecanını saklamakta güçlük çekecekti kuşkusuz.

– Poncet, ne yapıyorsunuz? Geç kalıyoruz, diye bağırdı Cizvit.

Juremi Usta kapılarını kapatmak için arabanın bir yanından öbür yanına koştu, sonra durdu, arkalarından baktı.

Arabalar Konsolosluk'un önünden geçti. Pencerelelerde Bayan Fléhaut'dan başka kimse yoktu, kül rengi elbisesiyle büsbütün zayıf görünen kadın kocasına el salladı, sonra belki bir hıçkırığı zaptetmek için iki eliyle ağzını kapadı. Jean-Baptiste bir kez daha sevdiğine kavuşabilmek için çok uzaklara gidiyordu, ama inancını kaybetmemişti.

Kralın kulağı

Birinci kısım

Yolculuk İskenderiye'ye kadar, kayda değer bir şey olmadan geçti. Cizvit sürekli üç Habeş'le meşguldü; en küçük isteklerini bile yerine getiriyordu. Zavallılar, efendi olmadıkları halde bu adamın neden birdenbire kendilerine köle olduğunu anlayamıyorlardı. Kaçılar Fléhaut'a gelince... saatlerce ağzını açıp tek kelime konuşmayan adam; yolculuk gereği yemek saati biraz aksayacak olursa kıyameti koparıyordu.

Felaketler İskenderiye'de başladı. Arabalar limana hava kararken ulaştı; Rigot adında bir Fransız'ın otele dönüştürdüğü eski karantina binasına gittiler. Rigot, De Maillet'nin adamıydı; verdiği haberler karşılığında konsolos tarafından korunuyordu. Yolcuları karşıladı, yemekten sonra, gece için kendi kullandığı gözden uzak iki küçük bölmeyi onlara ikram etti. Ne yazık ki Habeşlerin bindiği arabanın Arap sürücüsü, ihtiyar bir İskenderiyeliydi, geceyi evinde geçirmek istedi; yolda, kalabalık mahallenin en yobaz müftülerden biri olan yeğenine rastladı. Frenklerin yanındaki Habeşlerden söz etti ona ve adam bu ilginç haberi derhal maşlahının en gizli yerine sakladı.

Ertesi sabah kraliyet kadırgasına bineceklerdi. Limanda inanılmaz bir hareketlilik vardı; hamallar, başlarındaki denklerle iskelelerden inip çıkıyordu güvertedekiler ile rıhtımdakiler birbirleriyle bağıra çağıra konuşuyor, kürekçilerin karanlık bölmelerinden dışarı gürültülü, öfkeli sesler taşıyordu. Güneşin yatay ışınları, rıhtımın beyaz badanalı duvarlarına, meyve sandıklarına ve ahşap bir vincin ucunda sallanan, kocaman çuvallara yaldızlı aydınlığıyla aksediyordu. Jean-Baptiste, Cizvit ve Fléhaut'yu getiren araba bu karmaşanın arasında çok yavaş ilerliyordu. Çocuklar arabanın yüksek tahta tekerleklerine tırmanıyordu gülüşerek.

Bazen, durakladıklarında, biri hemen baş aşağı durarak ayaklarını havada sallıyordu. Arkadan Habeşlerin bulunduğu araba geliyordu, körüğün rengi sabah güneşinde uzak denizleri hatırlatan bir maviye dönüşmüştü. Bir an, kalabalık iki arabayı birbirinden ayırdı; öndeki arabanın arka penceresine yapışmış olan Cizvit telaş ve endişe dolu sesler çıkarmaya başlamıştı. Gemiye elli adım kalmıştı ki, inanılmaz bir şey oldu, göz açıp kapayıncaya kadar çabuk ve herkesi korkutacak kadar şiddet dolu. Bej rengi maşla sarınmış, başında dantel bir takke olan iriyarı bir Mısırlı dururcasına yavaşlamış olan arabaya yaklaştı ve mavi körüğü öfkeyle çekip açtı. Birbirlerine sokulmuş, korkudan titreyen üç Habeş güneşin çiğ aydınlığına çıktı. Aynı anda başka bir adam, öne geçti, arabacının yanında ayakta durdu, ona durmasını emretti, ihtiyar Arap, hemen söz dinledi, yanında ayakta duranın yeğeni olduğunu görmüştü. Yeğen bir müezzın gibi bağırarak bir şeyler söylemeye başladı, limandaki bütün Müslümanlar durup, dinlediler. Muslin örtülerine sarınmış olan Habeşleri göstererek büyük bir öfkeyle konuşuyor, arada bir, öndeki arabaya doğru yumruk sallıyordu.

– Gidiyorum, dedi Rahip Plantain, kapının koluna atılarak.

Jean-Baptiste onu yakaladı:

– Çıktığınız an parçalarlar sizi.

Sonra, başını ön camdan uzatarak arabacıya, hayvanlarını kamçılıyıp, derhal uzaklaşmasını söyledi. Arabacı ne demek istediğini anlamıştı, koloniden bir Alman'dı. Atları art arda kamçılardı, hayvanlar burunlarından soluyarak, bağırıp, kaçışan kalabalığın arasından sıyrılıp, çıktı. Araba az sonra geminin yanına gelmişti. Poncet, korkuyla titreyen Fléhaut'yu önü sıra iterek gemiye doğru koşarken, bir eliyle de Habeşlerin yardımına koşmak isteyen Cizvit'i sürüklüyordu. Güverteye çıkışta, kadiyla birlikte kendilerini bekleyen kaptanla karşılaştılar. İhtiyar Müslüman, paşanın önceki gün söz verdiği gibi, yolculara yardım etmek üzere orada bulunuyordu. Ne var ki kadı, Türk sultanının temsilcisinin emri bile olsa, Afrikalı Hristiyanların bu gemiye binmesinin mümkün olmadığını söyledi. Bir Müslüman için bile, mevkii ne olursa olsun, böyle bir girişim önemli sorunlar yaratabilirdi. Yazık ki tamiri imkânsız bir olay yaşanmıştı; saygın ihtiyar, çaresizlik içinde kollarını yukarı kaldırarak üzüntüsünü dile getiriyordu.

Araba görünmüyordu. Bağırıp çağıran insan yığınının altında kaybolmuştu. Rahip Plantain inanılmaz acılar içinde ellerini ovuşturup duruyordu.

Hiç vakit kaybetmeden fırlayıp, koşmuş olan Jean-Baptiste, iki denizcinin yardımıyla yükleri gemiye çıkarmıştı. Son sandık da güverteye bırakıldığında kalabalık, beyaz örtüleri bir görünüp bir kaybolan üç Habeş'i beraberlerinde sürükleyerek arabadan ayrıldı. Tam o sırada saldırganları yöneten müftü Frenklerin arabasını gösterdi, kalabalıktan bir grup oraya koştu. Poncet Alman'a gidebileceğini işaret etti elini sallayarak; arabacı kamçısını şaklattı, atlar dötrnala kalktı ve bağırışlar, patlayan karpuzlar ve delinen çuvallardan kalkan un bulutları arasında bir anda gözden kayboldu. Arabanın gidişiyle büsbütün öfkelenen insanlar birbirlerine gemiyi göstermeye başlanışlardı. Belden yukarıları çıplak birkaç Mağribî halatlara tutunarak gemiye tırmanmaya davrandı.

İkinci kaptan üç Frenk'i kış üstündeki loş bir kamaraya götürdü, kapıya nöbetçi dikti. Kaptan geri kalan mürettebatla saldırgan kalabalığı uzak tutmaya çalışıyordu. Rıhtımda binlerce öfkeli ses, Afrikalıları kaçırmaya kalkışanların, Peygamber'in öcünü almaları için kendilerine verilmesini istiyordu.

Sonunda kalabalık dağıldı, kadirga demir alabildi. Denize açılır açılmaz kaptan yolcuları kamaradan çıkardı, onlara saygılarını sundu.

– Habeşlere ne oldu ? diye sordu Rahip Plantain, söz konusu olan kendi çocuklarıymış gibi kaygılıydı.

– Şu sırada, dedi kaptan nazik bir gülümsemeyle. Büyük ihtimalle Müslüman olmuşlardır. Muhammed üç bende daha kazandı. Bu belki onlar için üzücü bir şey, ama biz gene de sevinmeliyiz; Fransa kralı az kaldı üç vatandaşını kaybediyordu.

Bunları hep gülümseyerek söyledi, samimi bir tavırla Poncet'yi ve Cizvit'i kollarından tuttu, Fléhaut'yla birlikte onları kaptan köşküne götürdü. Dieppe'de doğmuş bir Flandre'lı olan Kaptan De Hooch'un bu güleryüzlü çabasına rağmen üç yolcu, yaşadıklarını olayın etkisinden ve yol boyu sürececek sinsi bir melankoliden kurtulamayacaklardı.

Aylardan ekimdi. Limandan çıkar çıkmaz güzel bir rüzgâr aldılar, forsalar dinlenebilirdi. Ortada görünmeyen kürekçilerin dışında mürettebat askerdi ve çok az konuşuyorlardı. En uzun etap Sicilya'daki Agrigento'ya kadar olan yoldu. Fléhaut, Mısır kıyıları ufukta görünmez olduğu an kamarasına kapandı ve yemeyi içmeyi öylesine inatla reddetti ki sonunda bitkin düştü. Poncet ona çorbaya kattığı ilaçları içirdi; gerçekte çorbalarda ilaç yoktu. Kançılar, iyileşmesini aşçıya borçlu olduğunu aklına bile getirmeden, mucizevî tedavisi için Poncet'ye teşekkür etti.

Cizvit de daha sevimli bir yol arkadaşı sayılmazdı. Baş üstünde saatler boyu dua ediyor, güverteyi fırçalayan miço onu rahatsız etmemek için uzağından geçmeye çalışıyordu. Jean-Baptiste onun, Habeş köleler olayı için Tanrı'dan af dilediğini düşünmüştü. Gerçekte Cizvit'in korktuğunu, Tanrı'ya sığınyorsa bunu, geçmiş için değil, gelecek için yaptığını iki gün sonra anlayabildi. Rahip, gemi batmasın diye dua ediyordu.

Jean-Baptiste sadece De Hooch'la, bir denizcinin oğlu ve cesur bir asker olan kaptanla keyifle sohbet edebiliyordu. Bu adam Hollanda Savaşı sırasında kahramanca dövüşmüştü. Tourville komutasında Beachy Head zaferini kazanmış donanmanın gemilerinden birinde ikinci zabitti. De Hooch'un Kral XIV. Louis'ye büyük sevgisi vardı. Kralı bir kez, o da çok uzaktan görmüştü. Ama hakkında çok şey biliyordu, çocukluğuna dair anlatılanları, Fronde döneminde tüm ülkeyi heyecanlandıran olayları; zafer öykülerini, savaşlarını, evlenişini, yaptığı antlaşmaları; aşklarını, herkesçe tanınan metreslerini, evlilik dışı çocuklarını... Beş yıldır Doğu denizlerinde dolaşan De Hooch son dönemden habersizdi, ancak Louis'nin hükümdarlığının ilk yıllarından –zaten o yıllar efsanelenmişti bile– ve kendi katıldığı tek savaştan durmadan konuşuyordu. Poncet, son birkaç yıl Fransa'da yaşamış olsaydı De Hooch'un kral hakkında sadece bütün Fransızların haberdar olduğu kadarını bildiğini hemen anlardı. Ama şimdi, burada, bu yeşil, mor dalgalı sonsuzlukta, yer yer pırl pırl ışınlarla aydınlanan bulutların altında, XIV. Louis'nin, bir denizcinin renkli diliyle anlatılan hayatı, bir Yunan şiirinin büyüsunü kazanıyordu. Jean-Baptiste, kaptanın bütün ayrıntıları bildiği kimi çok gizli, kimi şans eseri bin bir olay sayesinde kendini o yarı tanrının mahremiyetine girmiş gibi hissediyordu, tıpkı Ovidius'un çobanının, öğle uykusunda rüyasında Zeus'la konuştuğunu görmesi gibi. Güneş Kral'ın yakın çevresinin zamanla, yavaş yavaş, hissettiği büyüye Jean-Baptiste bir anda kapılmıştı. Özetle, yeniden Fransız oluyordu Poncet.

Agrigento'da beş gün kaldılar. Bir akşam Rahip Plantain, Poncet ve kaptan bir tepenin yamacındaki küçük bir handa yemek yediler; hava dışarıda oturulabilecek kadar ılıktı, ama ara ara esen sert güz rüzgârı çardağı sarsıyordu. Gemiye döndüklerinde krala sunmayı düşündükleri tütünün çalınmış olduğunu gördüler. Yandaki kamarada uyuyan Fléhaut bir şey duymamıştı; tabii, eğer karısı ona, hiç kimseyi suçlamamasını tembih etmemişse. Kaptan nöbetçileri sorguya çekti; halatlara tırmanan birkaç çocuk gölgesi gördüklerini söylediler. Birkaçına ceza verildi, ama bu arada

XIV. Louis'nin tütünü limana bakan yeşili bol dağlarda keyifle içildi kuşkusuz.

Bir sabah saat beşte limandan ayrıldılar. Bu kez rüzgârlar ters-ten esti, gemi sapsarı köpüklerle kırılan dalgalarla boğuştu sürekli. Kesintisiz yağmur yağıyordu. Yelkenler açılmadı, kürekçiler durup dinlenmeden kürek çekmek zorunda kaldılar. Poncet hangisinin daha katlanılır olduğunu bilemiyordu: o korkunç ama sonuçta dayanılabilen azap hakkında gerçek bir fikir sahibi olabilmek için kürekçileri görmek mi, yoksa, bastığı yerin iki kat altında, zincirleri, prangalarıyla makineye dönüşmüş insanları, rahat geçirdiği her dakika suçluluk hissetmesine neden olan o çıplak bedenleri hayal etmekle yetinmek mi ? Kürekçilerin işkencesi, kısa bir süre için iki kere iskeleye yanaştıktan sonra hiç olmazsa bu seferlik Marsilya'da sona erdi. Jean Baptiste, sabırsızlıktan kıvranarak, geminin Vieux Port'a yaklaşmasını seyretti. Yanaşır yanaşmaz kaptana veda ederek rıhtıma atladı.

Yolculuk sırasında, Cizvitlerin buyruğu altına girmesi olasılığının ne kadar bunaltıcı olabileceğini düşünmemiştir. Çünkü gemideki Cizvit varlığı, açık deniz korkusuyla azap çeken Rahip Plantain'den ibaretti. Marsilya limanındaki manzara, hiçbir kuşkuya yer bırakmadı; bu saygıdeğer kişilerden beşi, simsiyah giysileri içinde, aynı renkte üç arabanın önünde durmuş, onları bekliyordu. Aslında sadece, uykusuzluktan ve açlıktan bitkin düştüğünden baş üstündeki kamarasından sedyeyle alınan Fléhaut'nun gelişi, bu cenaze töreni kortejini açıklayabilirdi. Karaya ayak basar basmaz hayata dönen Rahip Plantain, yoldaşları tarafından neredeyse alkışlarla karşılandı, o da aynı arabada yerini aldı; kırmızı kadife kostümünü giymiş, kendini özgür ve mutlu hisseden Poncet, ötekiler gibi çilehaneden henüz çıkmışa benzeyen yeni koruyucu meleklerinin arasında cenaze arabalarından birine binmek zorunda kaldı. Cizvitlere ait bir evin bulunduğu Pharo'ya doğru yola koyuldular. Basık alınlıklı bir kilisenin yanında yer alan İsa Birliği'nin binası, Roma kiremitleri örtülü çatısıyla, beyaz taştan, çok büyük bir yapıydı. Jean-Baptiste'e, ikinci katta, Provence kırlarına bakan küçük bir hücre verdiler. Bir yanda Marsilya'nın ilk evleri görünüyor, öbür yanda, çam ve kestane ormanları arasında sürülmüş, işlenmiş bereketli topraklar uzanıyordu. Uzakta, çok uzakta, ufuk çizgisinde, inişli çıkışlı beyaz bir çizgi, Alpler'in ilk karlı dorukları, kestane rengi, sakın toprağı, bulutlarla kurşun rengine dönüşmüş, yer yer sağanak yağmurla gizlenen gökyüzünden ayırıyordu. Bu kez, ötekileri rahiplerle baş başa bırakarak

odasına kapanan Poncet oldu. Yolcular iki gün sonra, onları limandan alanlara benzer siyah arabalarla tekrar yola çıktılar. Yayıları iyi değildi ve arabacıya kuşkusuz iyi bir ücret verilmemişti, efendisine söyleyemediği tatsız sözlerin acısını yolculardan çıkarıyordu. Bu yontulmamış köylü, bütün çukurlara olanca hızıyla girdiğinde arabadakiler birçok kez karşılarındakilerle kucak kucacağa geldiler. Kutsal bir görev yüklenmiş üç yolcu, bulabildikleri bir yerlere tutunma telaşıyla etraflarına bile bakamadan, öfkeli ve perişan, geceyarısı, Simiane Şatosu'na ulaşabildiler.

Simiane markisi, Fransızca'yı tatlı bir Provence aksanıyla konuşan çok sevimli, şişman bir adamdı, onları iki gün sonra beklediğini söyleyerek, utanarak özür diledi. Çok hoş bir sadelikle, sırtındaki av giysileriyle karşıladı konukları. Karısını ve iki oğlunu tanıstırdı: iki oğul şaşılacak kadar annelerine benziyorlardı; uzun ince bir burun, siyah saçlar, oval bir yüz. Yürek burkan bir şeydi; yıpranmış, acı çeken bir kadın ve gençliğinden, güzelliğinden aldıklarını, sevgileriyle, özenleriyle ona geri vermek ister gibi annelerine sarılmış iki sağlıklı, yakışıklı genç adam. Mavili sarılı Moustiers porselenlerinde av etleri yediler.

– Bakın, diyordu ev sahibi, neşeyle, bunlar kendinizi evinizde hissetmeniz için ! Bakın !

Ve kocaman, kalın, yuvarlak tabaklardaki Doğu motiflerini gösteriyordu; tabaklarda ava çıkmış Mağribîler, bir çeşmenin yanında Kuran okuyanlar ve bir tören alayı vardı.

– Onlar burada, sadece şu tabakların içinde oldukları için çok şanslısınız, dedi Rahip Plantain.

Ertesi sabah Poncet, ava katılmak için markiden izin istedi. İki oğulla birlikte dört kişi gittiler. Ormanda ılık bir sis, altın sarısı yapraklardan süzülüyordu. Atların toynakları, kestane ağacı kabuklarının oluşturduğu toprakta kayboluyordu. Alpler'den dondurucu bir rüzgâr esiyor, kâh ardıç kokusunun, kâh çanun egemen olduğu nemli hava nefes aldıkça burun deliklerini yakıyordu.

Gece, geç bir saatte, ev sahibesini sofrada Fléhaut ve Rahip Plantain gibi sıkıcı konuklarla baş başa bıraktıkları için biraz utanarak döndüler şatoya. Ama avlarından memnundular, üç kelime bile konuşmadan büyük bir mutluluğu paylaşmış insanlar arasında kendiliğinden oluşan bir dostlukla birbirlerine yaklaştılar.

Avcılar üstlerini değiştirdiler, ötekilerden sonra –onlar gidip, yatmışlardı bile– yemeklerini yediler. Poncet, ertesi sabah o kara kafesin içinde gene o kargalarla yola çıkacağı düşüncesiyle huzursuzdu. De Simiane'dan, kendisine bir at satma lütfunda bulun-

masını istedi, böylece yola arabanın yanında ve açık havada devam edebilirdi.

– Sizi o kadar iyi anlıyorum ki! dedi marki. Fransa'ya döndünüz; onu duymak, yaşamak, rüzgârında yürümek istiyorsunuz. Ben de asla kapalı yerlerde yaşayamam, o nedenle beni sarayda göremezsiniz. Sevgili dostum, size iyi bir at gerek; yarın sabah bir atınız olacak. Altınlarınız kesenizde dursun. Dönüşünüzde buradan geçerseniz, Tanrı isterse tabî; onu bana getirirsiniz veya bir başkasını... veya hiçbir şey getirmezsiz. Kapım her zaman size açık olacaktır.

Sonra dördü büyük bir şöminenin karşısındaki rahat koltuklara oturdular, De Simiane, Poncet'den, Habeşistan hakkında bir şeyler anlatmasını istedi. Poncet, onlara, Habeşlerin filleri nasıl avladıklarını anlattı.

Bu öykü çok beğenildi, De Simiane, Jean-Baptiste'ten ısrarla bir öykü daha anlatmasını istedi. Böylece, Habeşistan yolculuğu onları gecenin geç saatlerine kadar uyanık tuttu; eğer gidip yatmak için izin istemeseydi, anılarını şafak sökene kadar dinleyeceklerdi.

Hekim, öykülerinin başarısını iyiye yordu. İlk kez yolculuğundan bir şeyler anlatıyordu; gördüğü ilgi ona cesaret verdi. “Eğer kral da aynı ruh hali içinde ve aynı kafa yapısındaysa onu ikna etmekte zorlanmayacağım.”

Ertesi sabah Jean-Baptiste, genç bir doru kısrakla şatodan ayrıldı. Valence yolunda şimdi sarsılıp, yalpalamasını zevkle seyrettiği arabanın yanında atını tırnsa kaldırdı. Gökyüzü, bir Moustiers tabağının renkleriyle parlak mavi ve griydi. “Sadece Türkler yok” diye düşündü Jean-Baptiste.

İkinci kısım

Alix, son geceki buluşmadan sonra Jean-Baptiste için çok korkmuştu. Françoise hemen ertesi sabah onu rahatlatmıştı. Öğleden sonra, evde ağızdan ağıza dolaşan dedikodulardan, annesinin deyişiyle “şu zavallı Macé”nin uğradığı saldırıyı öğrendi. Her şeyi anlayan genç kız müthiş bir öfkeye kapıldı. Bu öfkenin hedefi “şu zavallı Macé” değildi. Böyle bir adama bir zamanlar az da olsa ilgi duyacak kadar düzeysiz oluşunaydı! Şimdi, daha gerçekçi olduğuna inandığı bir gözle, daha doğrusu, onu Jean-Baptiste’le kıyaslama gibi affedilmez bir haksızlık yapabildikten sonra, sekreteri bütün o onursuz dalkavukluğu, alçaklığıyla görüyor, ama bu doğuştan gelen iğrençlikler için ona kin duymuyordu. Hayır, şu an duyduğu öfke babasındaydı, çok çok öfkeliydi. Konsolosun böyle bir emir verdiğinden, Macé’nin de bunun gereğince gözlediğinden emindi.

Alix, şu an fark ettiği gibi, ılımlı, ölçülü bir karaktere sahip değildi, geçmişteki isyanları, duyduğu öfkeye ekleniyordu. Bu yeni ayrımlık için babasını suçluyordu, Jean-Baptiste Habeşistan yolculuğunu çok önce, kendisini tanımadan önce göze almıştı. Kimse-nin suçu yoktu. Ama bu kez babasının yüzünden gidiyordu, entrikalarıyla, kendi kurallarıyla, başkalarının hayatına, özellikle de kızının hayatına hiç değer vermeyen, kızının evliliğine, kendi koşullarıyla hükmetmek isteyen babasının yüzünden... Peşlerine adam takarak Jean-Baptiste’le geçireceği son dakikaları berbat ettiği için de suçluyordu onu. Her seferinde aynı utancı, aynı aşağılanmayı hissederek hatırlıyordu sürekli; Françoise’la, iğrenç casusun elinden kurtulabilmek için yüksek topuklu iskarpinlerle düşse kalka kaçmaya çalıştıkları o korkunç dakikaları. Bu bir sürekli avıydı. Evet, babası onu kovalanan ve vurulması gereken bir

av gibi görüyordu. Ve kuvvetler arasındaki denge de tıpkı öyleydi: Jean-Baptiste ile o peşlerine salınmış köpeklerden kurtulabilmek için saklanmaya, kaçmaya hatta hileye başvurmaya mecbur mısır tarlasındaki bir tavşan kadar savunmasızdı.

Yüreğini yaralayan bu sahneden sonra Alix, çocukluğunu, bütün çocukluğunu ve eğitimi için gönderildiği yeri düşündü yeniden. Orada, o çağda kızlar için uygun görülen şeyler öğretilirdi, ne eksik, ne fazla. Çocuk Alix, ağırbaşlı, kibar bir mürebbiyeye emanet edilmişti, hafta içinde annesini görebildiği nadir günlerde çocuğun uslu ve terbiyeli olmasını sağlamakla görevli bir mürebbiyeye. Sonra manastıra gönderilmişti, onun büyüüp yetiştiği bu manastır birçokları gibi seçkin öğrencileriyle belli bir çevreye açılan bir kurum değildi; uzak taşrada kaybolmuş bir delikti, onu dünyadan saklayan böyle bir yerdi işte. Toplumdan kopmuş bu çocuklara vaat edilen tek ümit, bir başka egemenliğe, kendilerinin seçmediği bir kocanın egemenliğine girmektir. Ve tümüyle toplum tarafından zorla kabul ettirilen bu kadere hazırlamak için, onlara, içleri kıtık dolu sepetler ve demir halkalarla şişirilmiş göstermelik elbiseler giyme eziyetine katlanmaları öğretiliyordu. Kahire'deki evinin yalnızlığı içinde bu yaşama biçimini kıyaslama imkânından yoksun olarak onu sadece alışkanlıklarıyla sürdürüyordu Alix; bu alışkanlık, güzel bir yaz gecesi, tıpkı sivri topukları gibi kırılmıştı, doğal olanı ve beraberinde katlandığı zorbalığı apaçık gördüğü o gece.

Sevgilisinin ilk yolculuğunda, tutkusunu özenle saklayarak babasını aldatmış, bir anlamda yalan söylemişti. Bunu, ailesine olan saygısı nedeniyle yapmış, ama bu saygı ona hiçbir şey kazandırmamıştı. Bu kez her şey değişmişti. Babasının kendisine hiç de mertçe olmayan böyle bir muameleyi layık görmesi içindeki zapt edilmiş isyanı bir anda su yüzüne çıkarmıştı. Ama savaşına başlarken silah seçmeyecekti; kendini savunmak için bütün imkânlarını kullanacaktı, yeterli olmazsa yeni imkânlar yaratacaktı.

Şimdi babasının kendisini çağırmasını bekliyordu.

Poncet'nin gidişinden iki gün sonra çalışma odasına çağırttı Alix'i. Konsolosun kızı hakkında en ufak bir kuşkusu yoktu. Yakınlarının ona aykırı, hatta ondan bağımsız düşünceleri olabileceğini aklına bile getiremeyecek kadar onlardan kopuk ve bencil-di. De Maillet'nin, sekreterin kurduğu pusuyla hiçbir ilgisi yoktu. Sadece Macé'nin imalı sözleri ve özellikle de Poncet'nin küstahça davranışı nedeniyle kızıyla konuşmayı düşünmüştü.

– Şu otacı Poncet'yi tanıyorsunuz, dedi, yumuşak bir sesle. Kı-

zıyla hep böyle konuşurdu, böylece, kızını sevdiği izlenimini veriyordu.

– Onu bana siz tanıştırdınız, dedi Alix, sesinde hiçbir tereddüt hissedilmeden.

“Eğer kekliğin, avcının attığı ilk adımda havalanacağını düşünüyorsa, çok yanılıyor” diye düşündü genç kız.

– Poncet gitti ve umarım bir daha yüzünü görmeyiz. Ama sizden bana dürüstçe cevap vermenizi istiyorum, çünkü bir daha buraya dönmeye kalkışacak olursa, gerekli tedbirleri almak zorunda kalabilirim. Söyleyin, hiç sizi rahatsız ettiği oldu mu?

Alix can sıkıcı bir şeyi düşünür gibi mavili siyahlı elbisesinin eteğini dizinin üzerinde düzelterek sustu bir an. “Dönmeye kalkışacak olursa!” diye tekrarlardı içinden. “Geri dönmesine engel olmaya çalışacak... Pekâlâ, eğer kral...”

– Tereddüt ediyorsunuz? dedi konsolos.

– Hatırlamaya çalışıyorum. Ama hiç öyle bir şey olmadı, baba. O adamı çok az gördüm, her seferinde gayet nazik davrandı.

“Bana inanmadı. Her şeyi biliyor. İnkâr etmeliyim, hep inkâr etmeliyim”

– Bayağı kalpleri aldatabilecek kuşku uyandırıcı, kötü amaçlı niyetlerini açığa vurarak onurunuzu zedeleyecek bir davranışta bulunmadığından emin misiniz?

– Benim mi? diye şaştı Alix, mavi gözlerini iri iri açarak.

Gözlerinin berrak bir kaynak suyu, bir göl gibi mavi olduğunu bilecek kadar kendini tanıyordu Alix, bu mavi gözlerde kalbinin derinliklerindeki pırl pırl çakıl taşlarını görebilirdi bakmasını bilen bir göz.

“Eğer hiçbir şey bilmiyorsa, gözlerimde masumiyetin berraklığını görecektir” diye düşündü. “Biliyorsa, bilenmiş bir hançer...”

De Maillet birden rahatladı, Alix’e yaklaştı, elini elleri arasına aldı, bir hayvan yavrusuymuş gibi okşadı.

– Tabî, dedi. Sorularım çok rahatsız edici! Ama, biliyorsunuz, sizi korumak için bütün bunlar. O adam, size de söylemiş olmasından korktuğum bazı sözler sarf etti bana.

– Ne gibi sözler? diye sordu Alix, elini çekerken.

– Hiç. Bir sarhoşun saçmaları. O adam rezilin biri, yazık ki eninde sonunda bu koloniye düşen sefillerden biri. İşte bu yüzden sizin hiç kimseyle görüşmenizi istemiyorum.

– Çok teşekkür ederim, baba, dedi Alix, ilk hamleden memnun kalmıştı karşı saldırı zamanının geldiğini düşündü. Sizin sayenizde onurumu ve erdemlerimi koruyabiliyorum. Yalnız...

- Evet, yalnız?
- Burada çok sıkılıyorum.
- Biliyorum, dedi De Maillet.

Kalktı, biraz uzaklaştı, döndü, tekrar kızına yaklaştı.

– Size bu kadar erken haber vermeyi düşünmüyordum ama, zarar yok, diye devam etti. Şimdi söyleyebilirim. Yakında, çok yakında sıkılmayacaksınız artık.

- Nasıl?
- Evleneceksiniz.

Âşıklarda mantık yoktur; bir an babasının ona Jean-Baptiste'in...

– Haber sizi şaşırttı, anlıyorum, dedi Konsolos. Ama kabul edersiniz ki artık zamanıdır.

– Evleneceğim insanın kim olduğunu söyleyebilir misiniz? dedi Alix uslu bir çocuk sesiyle.

– Çok yakında tanışacağınız biri. Fransa'dan bu amaçla geldiğini söylemek çok da yanlış olmaz. Çok soylu bir aileden gelen ve akrabamız Pontchartrain'in erdemlerine şahsen kefil olduğu –ki bu az şey sayılmaz– bir genç adam.

Alix eğilerek selam verdi ve başka soru sormadı. Konsolos buna şaşıtı, ama aynı anda rahatladı da. Reddetmesini beklemiyordu, otoritesinden emindi. Ama sızlanmalardan, sorulardan, önüne geçemese de tatsız birtakım sahneler yaşanmasından kaygılanıyordu. “Genç kızların ruhunun çok karmaşık olduğu zannedilir hep. Oysa işte, iyi eğitilirlerse her şey bu kadar kolay olur.” De Maillet, Alix'e, toplum düzeninin ve ailenin bu kusursuz ürününe bakarken içi sızladı.

– Bana sözünü ettiğiniz kişiyi gördüğümde, sizin onda beğendiğiniz erdemleri bulacağımdan eminim, dedi Alix.

De Maillet sevgiyle gülümsedi.

– Ama, diye devam etti genç kız. Hemen yakında evlenmem söz konusu olmadığına göre, sizden bir ricada bulunabilirim, sanıyorum.

– Söyleyin, dedi konsolos.

– Kahire'nin iklimi beni boğuyor, sağlığım bozuluyor. Bakın, yüzüm ne kadar solgun. Bir nişanlıyla karşılaşacağında, insan...

– Yok canım, neler söylüyorsunuz? Ben sizi çok sağlıklı görüyorum.

– Yüzümde boya var. Hem, insan evleneceği haberini alınca heyecanlanıyor. Şu anda yüzümün pembeliği bu yüzden belki de. Ama, inanın bana, çok kansızım, hissediyorum.

– Birkaç yıl daha Kahire'de kalacağız, bu iklime alışmamız ge-

rek, dedi De Maillet, tartışmaya son vermek isteyen bir kesinlikle. Belki evleneceğiniz kimseyle başka yerlere de gideceksiniz. Ama, şunu söylemeliyim, o Doğu'da görevli bir diplomat, daha da kötü şartlarda yaşamaya mecbur kalabilirsiniz. Şam'da ya da Bağdat'ta bir elçilikte yaşadığınızı düşünün! O şehirleri bilmiyorsunuz! Burada hiç olmazsa Nil'den gelen serinlik var ve...

– Evet, baba. Bakın, ne istiyorum, biliyor musunuz? Kahire'deki koloninin insanları umurumda değil. Benim sadece doğada yaşamaya ihtiyacım var, yeşillığe, havaya. Gize'de bir yazlık eviniz var. Annemle ve hizmetçilerle birkaç gün oraya gitmemize izin verin, lütfen.

– O ev bakımsız, üstelik sağlığa elverişli değil, dedi konsolos, birden telaşlanarak. Nehirde sinek kaynıyor hastalanırsınız.

– Yazın belki. Ama kışın öyle tehlikeler yok. Sizden önceki konsolos her yıl iki ay oraya gidermiş.

“Aslında şu an önemli olan onun sorun çıkarmadan evlenmeyi kabul etmiş olması. Bir küçük ödülü hak ediyor. Her şey yoluna girmiş görünürken isyan ettirmenin gereği yok.”

– Annenizin Kahire'den ayrılması doğru olmaz. Konsolosluk'tan bu kadar uzun süre uzak kalmasını istemem.

Bu, garip, ama samimi bir itiraftı. De Mailles “Konsolosluk” derken aslında “konsolos” demek istiyordu.

– O zaman hizmetçilerle giderim, dedi Alix.

– Yani kiminle? Hiç peşinizden ayrılmayan ve doğrusu çok da gözümün tutmadığı o çamaşırcıyla mı?

“Macé'nin uzun burnu oraya kadar uzanmış” diye düşündü Alix.

– Nesi hoşunuza gitmiyor, baba? Alix kocaman mavi gözlerini babasının gözlerine dikmiş, bakıyordu.

– Her neyse, dedi konsolos, bakışlarını kaçırarak, iki kadın orada yalnız kalamazsınız. Buradan iki üç muhafız veririm size, ağadan da oraya, parkın girişine iki yeniçeri göndermesini rica ederim.

– Yani izin veriyorsunuz?

– Yüzünüze renk gelsin diye, dedi konsolos keyifsiz bir sesle. Ve sizi çağırır çağırmaz dönmeniz koşuluyla. Çünkü sözünü ettiğim kimse çok yakında gelecektir.

Alix hepsini kabul etti ve koşarak çıktı, iyi bir süre avı yaptığı için mutluydu.

De Mailles söz verdiği gibi gerekli emirleri verdi ve kızıyla yaptığı konuşmadan memnun, günün geri kalan saatlerini üç mektup

yazmakla geçirdi, ki biri Pontchartrain'e hitaben yazılmıştı, onu Poncet'ye karşı dikkatli olması için uyarıyordu. Adamı şöyle anlatıyordu: sarhoşun biri, katiyen inanılmaması gereken öyküler anlatan, sefahate gömülmüş, büyüklük budalası bir serseri. Konsolos, Habeşistan'a yaptığı yolculuğun gerçekliğine inanmadığını söylüyor, bu serseri büyük olasılıkla Sennar sınırını bile geçmemiştir, diyordu. De Maillet'nin bu olasılık konusunda ileri sürdüğü deliller çok zayıftı, ama kader bunlara yenilerini ekleyecekti gelecek günlerde.

Don Pasquale, Kapuçinlerin başrahibi iriyarı İtalyan, Rahip Brèvedent'in katıldığı misyonun yola çıkışının ardından gelişindeki gibi kaygılarını dile getirmek için yine De Maillet'nin kapısını çaldı. Rahip Plantain ile üç Habeş'in Versaille'a gitmek üzere Kahire'den ayrıldığını öğrenmişti ve "Fransa'nın belli bir kongresyona karşı uyguladığı ayrımcı ve koruyucu tavrı" kınıyordu. De Maillet, çok nazik bir ifadeyle, hiç kimseye özel muamele yapmadığını ve başka bir vesileyle, tarikatının önereceği her girişimi bütün imkânlarıyla destekleyeceği cevabını verdi.

– O zaman çok iyi, dedi İtalyan rahip. Yakında Habeşistan'a bir misyon göndereceğiz.

– Gene mi ! diye bağırdı De Maillet.

– Şimdilik Sennar'da kalacağız, zaten hiç kimse daha ileriye gidemedi.

Ve hınzırca bir gülümsemeyle ekledi:

– Sizin özel görevliniz bile.

– Benim özel görevlim mi ?

– Si ! Sinyor Poncet !

Konsolos birden ilgilenmiş göründü. Rahip Pasquale'ye söylediklerini tekrarlattı. Pasquale'ye göre, Sennar'daki sözüne güvenilir keşişler, Poncet'nin, bu şehirden kaçtıktan sonra sınıra on kilometre uzaklıkta gümrük görevi yapan bir Habeş köyünde kaldığını, sınırdan içeri giremediğini, orada aylarca beklediğini hatta, oranın âdetlerine göre yerli bir kadınla evlendiğini –orada bu iş çok kolaymış– ve sonra hiç görmediği bir imparator hakkında masallar anlatmak üzere geri döndüğünü söylemişlerdi.

Bu anlatılanlarla çok keyiflenen De Maillet, Kapuçin'e, bütün bunları kendisine neden daha önce anlatmadığını sordu. Adam, büyük bir rahatlık ve küstahlıkla, Fransızların Ermeni bir aşçıyı elçi gibi ağırlayarak gülünç duruma düşmelerini zevkle seyrettiğini söyledi. Ama Roma'ya ve bütün Kapuçinlere, hatta Paris'tekilere gerçeği anlatmıştı.

– Bu söyledikleriniz fevkalade önemli, dedi konsolos yüzünde çok ciddi bir ifadeyle. Sennar'daki rahiplerin yazdığı bir mektup var mı bu konuda?

– Manastırın başrahibinden uzun bir mektup aldım.

– Sizi kutlarım, dedi De Maillet heyecanla. O mektubun bir kopyasını bana verin. Duruma derhal el koyarım.

Kapuçin cevap vermiyor, bir şey bekliyordu. Konsolos, zoka ağzında, oltayı biraz daha çekti:

– Anlaştık, dedi. Size söz veriyorum, misyonunuzu desteklemek için elimden geleni yapacağım.

– Söz veriyorsunuz ?

– Söz veriyorum.

– *Bene !¹* Mektup bu akşam elinizde olacak, dedi Rahip Pasquale, istediğini elde etmişti. Birkaç gün sonra size misyonumuz hakkında bilgi vermek üzere gelirim.

Bu son sözlerden sonra İtalyan, geldiği kadar kaba bir tavırla çıktı gitti. Ama De Maillet, Loyolacıların sinsi nezaketinin tam aksi olan bu kabalıktan hoşlanır olmuştu.

* * *

Hizmetçilerin Gize'deki yazlık evi hazırlamalarına bir hafta yetmişti. Bütün pencereleri açtılar ve en küçük odaya kadar tap-taze havanın girmesini sağladılar. Sonra hastalıklara karşı otlar yaktılar. Ve son olarak iki arabayla taşıdıkları çarşafı, yemek takımlarını yerleştirdiler.

Alix, hazırlıklar biter bitmez, yanında Françoise olduğu halde geldi; annesi, önceden kararlaştırıldığı gibi, Kahire'de kalmıştı. Beraberlerindeki üç hizmetkâr onlara sarsılmaz bir sadakatle bağlıydılar, Konsolosluk'ta çalışanlar arasında seçim yapmakta zorlanmışlardı, çünkü hepsi konsolosa düşmandı cimriliği ve çevresindekileri aşağılayan tavırları yüzünden ondan nefret ediyorlardı. Yeniçeri ağasının, konsolosun isteği üzerine gönderdiği küçük Türk garnizonu ise Konsolosluk'a ait arazinin dışında, sınırdıydı.

Alix de Maillet, öğleden sonra üçte arabayla geldi; sırtında, dantelsiz, sade, mavi bir üstlük ve siyah, kadife bir giysi vardı, kıvrıkcık saçlarını enli bir kurdeleyle tutturmuştu. Ona bu evden söz etmişlerdi, ama hiç görmemişti. İki yanı taşkın suları ile kaplanmış yüksek bir yolun sonunda "yazlık evi" gördü. Bina, yarım ke-

1. İtalyanca "iyi". (ç.n.)

merlerle birbirine bağlanmış bir sıra ahşap sütunla güzel bir Mağrip sarayıydı. Pencerelede, sedirden ince ince işlenmiş meşrebiyeye benzer kafesler vardı. Çatının sekiz köşeli kubbesi Osmanlı kavuğunu andırıyordu. Sütunlu, yüksek silüetinin üstünde Muhammedîlerin hilali eksikti sadece. Hilal eskiden vardı, ama binanın Fransız konsolosuna tahsis edilmesi üzerine, paşa, büyük bir incelik göstererek oradan indirtmişti.

Bina nehir kıyısına bakan, ama düzenli taşkınlardan korunmuş bir tepeye inşa edilmişti. Üç yanı, çok bereketli olduğu halde konsolos tarafından kaderine terk edilmiş alüvyonlarla çevriliydi. Canlı, pırl pırl bir çayır bitmişti üzerinde ve yazlık sarayı yemyeşil bir kuşak gibi sarıyordu. Dördüncü cephe, nehre inen bir yamaca bakıyordu. Yamaçta iyice büyüyen geniş gölgeleriyle başka hiçbir yeşilliğin yaşamasına izin vermeyen ağaçların altı kupkuruydu, dökülen yapraklar, sapsarı bir halı gibi nehir kıyısındaki sazlara doğru iniyordu. Beyaz yelkenli felukalar, hiçbir yerde yazılı olmadığı halde gemicilerin kulaktan kulağa fısıldadığı bir yasak gereği, nehrin epey açığından geçiyordu. Artık kullanılamaz hale gelmiş kırık dökük bir kayığın bağlı olduğu tahta iskele kıyıdan nehre doğru uzanmıştı.

Alix geniş ahşap balkondan salona kadar bütün evi dolaştı ve nehirden gelen hafif rüzgârı içine çekti. Ama kendini bu mutluluğa bırakmayacaktı.

– Haydi, dedi Françoise’a. Vakit geçirmeden işe koyulalım.

Üçüncü kısım

Kasım ayı soğuk geçiyordu. Jean-Baptiste atının sırtında, ellerini hohlayarak ısıtıyor, her uğrağa soğuktan donmuş geliyordu. Yol arkadaşlarından, her büyük şehrin sınırında buluşmak üzere at sırtında dörtnala gitmek için müsaade aldı. Sonunda yalnız ve özgür olduğu hayaliyle seyahat edebiliyordu; köylere giriyor köylülerle konuşuyor, pazar yerlerinde ihtiyarlarla sohbet ediyordu. Lyon'da bir arabacı kapı ve kırmızı tüylü bir şapka aldı. Ve İspanya kralının ölmüş olduğunu orada öğrendi.

Üç günlük bir yolculuktan sonra, araba ile atlı süvari Fontainebleau'da tekrar bir araya geldi. Cizvitlerin evine ulaştıklarında saat geceyarısını geçmişti. Ara ara fırtınaya dönüşen rüzgâr, fenerleri söndürüyordu. Yağmur başlamıştı. Yolu kuşatan kapkara ağaçlar, fırtınanın şiddetiyle savruluyordu. Jean-Baptiste kahkahayla gülüyor, tropiklerde yaşadığı yıllarda ne kadar özlemiş olduğunu fark etmediği iri, soğuk damlaları içmek ister gibi ağzını açıyordu. Ertesi akşam Paris'teydiler, İtalya Kapısı'ndan girdiler ve yağmura yakalanmamak için koşturan gölgelerin arasından geçerek Bièvre'e doğru yollarına devam ettiler. Cizvitler onları Louisle-Grand Koleji'nin bir bölümünde konuk etti. Auteuil'de akrabaları olan Fléhaut geldikleri gün onlardan ayrıldı.

Rahip Plantain:

– Pontchartrain'e rapor verecek, dedi öfkeyle, diplomatın arkasından.

Günün en önemli haberi XIV. Louis'nin, İspanya kralının vasiyetini onaylamasıydı, çocuğu olmayan kral, tacını ve tahtını Anjou düküne bırakmıştı. Böylece torunu Madrid'de tahta çıkacak olan Fransa kralı iki krallığı birleştiriyor ve Avrupa'nın, yani dünyanın en güçlü adamı oluyordu. Savaşı artık kimse önleyemezdi.

Cizvitler bu müthiş haberleri coşkuyla tartışıyorlardı. Rahip Plantain, en büyük Hristiyan kralın bundan böyle özellikle Doğu'da ve Habeşistan'da misyonların güçlü koruyucusu olma rolünden vazgeçemeyeceğini söylüyordu. Olup bitenler, bu rahibin hayatının tek hedefine ulaşması yolunda aldığı en büyük müjdeydi: tanımadığı, bilmediği ve kendisinden hiçbir talepte bulunmamış bir ülkenin Kilisesi'ne gidebilecekti.

Jean-Baptiste, Paris'i görmemişti: İlk gün Sen kıyısına indi; sandallar ile çamaşır tekneleri arasında atına su içirdi. Ertesi gün yayan dolaştı şehirde. Önce, yeni binaların yapılmakta olduğu geniş düzlükleri seyretti. Invalides'den geçti, Pont-Neuf'e nehir kıyısından yürüdü ve Bastille'e kadar geniş bir tur attı. Ülkeden ayrıldığından bu yana giyim kuşanın çok değişmiş olduğunu görüyordu. Kahire'deki Fransızlar modayı çok geriden takip ediyorlardı. Poncet'nin en güzel giysisi başkentte gördüklerinin yanında pek sönük kalıyordu. Ertesi gün, Saint-Jacques Sokağı'ndan gümüş şeritli yeşil bir kadife ceket, ipek bir yelek, siyah külot pantolon ve siyah çoraplar satın aldı. Böyle giyinmekle, bir anlamda gerçek Paris'e girebildi, şehir merkezindeki, gelip geçenlerin, dükkâncıların alaycı sözlerinin her an duyulabileceği daracık sokaklarda dolaştı. Ama iyi giyimliydi, belinde kılıcı vardı bakışları cesurdu. Kimse bir şey söylemedi.

Jean-Baptiste şehirde kendi cebinden ödeyeceği bir otelde kalmakta kararlıydı. Cizvitler onu getirmişti, kralla görüşmesini ayarlıyorlardı, bu kadarı yeterdi. Onlara bağlı kalmak istemiyordu. Ama zengin değildi ve başkent pahalıydı. Düşündü:

"O torbadaki altın tozunu, krala armağan olarak sunmaktansa, bana bağımsızlık kazandırması çok daha hakça bir kullanım olur. Kral hazretleri bu kadar mütevazı bir armağanın verilmesini hakaret bile sayabilir."

Bir sarrafa gitti; onca uzaktan getirildiği halde sıradan altın parası eden değerli tozu, eküye çevirdi. Adam ona kuşkulu gözlerle bakmış, uzunca bir tereddütten sonra Poncet'ye epey hafif gelen bir kese vermişti. "Hiç yoktan iyidir" dedi kendi kendine, "doğru dürüst bir yerde kalmam için yeterli."

Sonra kalacak bir yer aradı. Cité Adası'nı dolaştı, belediye binasının yanından geçti, nihayet, Saint-Eustache Kilisesi'nin yakınında istediği gibi bir yer keşfetti. Bu, kapısındaki ilginç tabelayla dikkatini çeken ve durumuna uygun olduğuna karar verdiği bir handı. Kocaman bir panoya, belinde renkli bir bez parçası elinde mızrağıyla bir Afrikalı zenci çizilmişti. Hanın adı, Yakışıklı Kara

Adam'dı. Uzun boylu, kül rengi yüzünde derisi, kemiklerine yapışmış bir adam olan sahibi müşterilerine, kendine baktığından daha iyi bakıyordu herhalde, içeriden kahkahalar, yüksek sesle söylenen keyif dolu sözler sokağa taşıyordu.

– Burayı kumaş boyayan bir adamdan satın aldım, diye anlattı hancı gülerek. Bu acayip tabela buradaydı, ben de değiştirmedim.

Jean-Baptiste boş odası olup olmadığını ve fiyatını sordu. Evet, küçük bir çatı odası vardı, epey pahalıydı, ama içinde bir şömine vardı ve hancı, Jean-Baptiste'e istediği kadar odun verecekti. Bütün gün üşüyen ve serinliğe kavuşmanın verdiği hazzın gitgide azaldığını hisseden genç adam teklifi hemen kabul etti ve dört günlük ücreti peşin ödedi. Çantasını ve ilaç sandığını almak için Cizvitlere gitti, onlara taşınacağı haberini vererek, atına bakmalarını rica etti. Rahip Plantain onu vazgeçirmek için epey uğraştı. Poncet, her sabah onlara uğrayacağına ve kesinleştiği gün kralın huzuruna çıkmak üzere hazır olacağına söz verdi. Yakışıklı Kara Adam'a döndü sonra iştahla yemek yedi, içini biraz olsun ısıtan bir Bourgogne şarabını keyifle içti. Meraklı bir adam olan hancı onunla konuşmaya gelmişti. Ona Kahire'den geldiğini ve şifalı otlarla hastalıkları tedavi ettiğini anlattı.

– Hekimsiniz, demek ki! dedi adam, saygıyla eğilerek.

– Hayır, o kadar da değil, dedi Poncet, daima diplomalı hekimlerden çekinirdi.

– Hekimsiniz, Beyefendi! Kuşkusuz! Şu fakültedeki üçkâğıtçıları iyi tanırım; hem öbür dünyaya yollar hem de soyarlar adamı! Ben otlara onlardan daha fazla inanırım, dedi hancı. Hele Doğu'dan gelenlere...

Jean-Baptiste fazla konuşmak istemedi, adanın da sözü uzatmaması daha iyiydi. Odasına çıkarken hancının masadan masaya dolaşarak mesleği hakkındaki haberi yaydığını fark etti, saygı dolu bakışlar bir anda üzerine çevrilmişti.

– Umarım müşteriler gelmeye başlar, diyordu kendi kendine Poncet. Bu şehirde böyle su gibi para harcanıyorsa benim altın tozları çok yakında suyunu çeker. Kim bilir daha ne kadar kалаcağız burada.

Bu arada Cizvitler de boş durmuyordu. İspanya'da olanlar Fransa Sarayı'nı karıştırmıştı. Kral sadece bu konuyu düşünüyordu. Ama Cizvitler beklemeyi bildiler ve bu zamandan faydalanaarak Habeşistan meselesine kendi yöntemleriyle el attılar. Birçok ünlü ve güçlü kişinin, en önemlisi, bizzat kralın en güvendiği, en yakınındaki din adamları, rahipler İsa Birliği'ne mensuptu. Cizvit-

ler bu yolla en güçlü ve ünlü kişilerin evlerine inanılmaz misyon hakkında bilgiler ulaştırdılar, misyona katılmış olan elçinin başkentte olduğu haberi yayıldı. Birkaç “sofu Hristiyan’ın” evinden Jean-Baptiste’in reddettiği yemek davetleri geldi, o serüvenin öyküsünü önce krala anlatmak istiyordu. Rahip Plantain üstünkörü ısrar ediyordu Poncet’ye; aslında önemli kişilerin evlerine yalnız gitmekten, zengin ve ünlü erkekler, güzel ve soylu kadınlarla sohbet etmekten –açgözlü, karanlık ataları görseler iftihar ederlerdi– çok mutluydu. Rahiplerin gizem yaratmak konusunda çok yeteneklidirler. Rahip Plantain, aslında çok az şey bildiği Habeşistan yolculuğunun ve talihsiz Brèvedent’in hikâyesinin, karanlıkta kalan noktalarından çok ilgi çekici ve hedefiyle –soylu bir halkın gerçek imana dönüşü– büyük bir zaferin müjdecisi bir destan yaratmıştı; görmedikleri, tanımadıkları Poncet, aristokratlar arasında neredeyse bir mit olmuştu böylece.

Aynı günlerde Jean-Baptiste, ayaklarını şöminenin ateşine uzatarak, Yakışıklı Kara Adam’ın müşterileriyle iskambil oynuyor, hava güneşli olduğunda Tuilleries Bahçeleri’nde dolaşiyor, hana döndüğünde ise saksılara ektiği *hibiscus* tohumlarını suluyordu. Geldiğinin hemen ertesi günü ilk hastası görüldü, hizmetçilerden birinin çocuğuydu, Bay Raoul odasına getirmişti. Çocuk şiddetli bir anjine tutulmuştu. Jean-Baptiste gereken ilaçları verdi, ücret istemedi. Çocuk iki günde iyileşti, doğa bunu kendi başına yapacaktı, ilaçların çabuklaştırdığı bu sonuç hekimin de yararına oldu. Hastalarının sayısı birden arttı.

Jean-Baptiste böylece Paris’te geçirdiği ilk haftada iki yönlü şöhret sahibi olmuştu: tanımadığı saray mensupları arasında bir elçi olarak ve günlerini geçirdiği yoksul mahallede usta bir hekim olarak. Gerçekte, bir üçüncüsü daha vardı, henüz bilmediği, öğrendiğinde hiç mutlu olmayacağı bir şöhret. Kralla görüşmenin gecikmesi yüzünden, De Maillet’nin ve Kahire’deki Kapuçinlerin ihbar mektupları yolcuların hemen ardından hedefine ulaşmış ve meyvelerini vermeye başlamıştı. Kont Pontchartrain artık düşman cepheydi; başkentte, Cizvitlerden çok daha sıkı bağlarla Roma’ya bağlı küçük bir rahip grubu, her yerde, bu elçilik öyküsünün baştan sona uydurma ve Poncet’nin bir sahtekâr olduğunu fısıldıyordu.

Rahip Plantain, önemsiz görünse bile bu iğrenç dedikoduların bir an önce sona erdirilmesi gerektiğini düşündü. Kralla görüşme gününü geciktirmek tehlikeli olabilirdi, çünkü XIV. Louis, torunu İspanya’ya göndermeye ve bu amaçla ona devlet yönetimi ko-

nusunda ilk dersleri vermeye hazırlanıyordu. Cizvit, Poncet'yi Louis-le-Grand'a çağırdı. Genç adam ertesi sabah, iki hasta muayenesi arasında, yanakları soğuktan kızarmış olarak geldi.

– Aziz dostum, dedi Rahip Plantain, ciddi bir sesle. Bazı kıskanç kişiler –kim olduklarını çok iyi biliyoruz, tarikatımız onların nefret dolu eleştirilerine alıştı– Habeşistan yolculuğunuz konusunda kuşku yaratmak için bir cephe oluşturmuş görünüyorlar. Onlara derhal tartışma götürmeyecek, kesin bir cevap vermek zorundayız. Lütfen, şu an burada bulunduğunuza göre, necaşi tarafından size verilmiş olan mektubu bana teslim ediniz. Hemen tercüme ve tasdik ettireceğiz ve sonra ilk kez gerçek imana ve devamıza hizmet edecek olan gazetelerde yayımlatacağız.

Paris'te her şey Jean-Baptiste'i öylesine büyülüyordu ki, yanından rüzgâr gibi geçen kimi körüklü, kimi üstü açık, genç, şık, güzel kadınların oturduğu çeşit çeşit arabalara, gri üniformalarıyla saray muhafızlarına bakarak Saint-Jacques Sokağı'na doğru yürürken, Cizvitlerle ilgili işleri, özellikle de necaşinin mektubunu tamamen unutmuştu. Gerçekte bu, Poncet'nin kendi eliyle karaladığı ve erimiş balmumuna antika bir maşanın tersini bastırarak mühürlediği bir kâğıt parçasından ibaretti.

– Necaşinin mektubu mu? diye tekrarladı, dalgın gözlerle bakarak.

Sonra, birden hatırladı:

– Ha! Evet, evet! Bağışlayın, soğuk sersemletti beni. Haklısınız, ama, Muhterem Peder, onu size vermem imkânsız.

– Neden peki?

– Mektubu kaybettim.

Yıldırım tavanı delip ortalarına düşse Rahip Plantain ancak bu kadar şaşkınlık ve dehşet içinde kalabilirdi.

– Bunu... bunu bu kadar rahatça söylüyorsunuz, öyle mi? Kaybettiniz! Siz ne söylediğinizin farkında mısınız?

Sonra, kara giysili adam birden öfkelenerek:

– O halde bulun! dedi bağırırcasına. Olacak şey değil! Derhal bulun o mektubu. Gerekiyorsa Marsilya'ya dönün!

– Hayır! dedi bir kez başlamış olduğu masalını bitirmek isteyen Poncet. İnanın bana, aramanın faydası olmaz! Mektubu gemide kaybettim.

– Marsilya'ya ulak gönderelim. Kadırğa henüz oradadır belki, olmazsa savaş gemisi göndeririz peşinden.

Jean-Baptiste başını salladı:

– Diyorum ya, faydası olmaz.

Sonra bir sandalye çekti, kolunu arkalığa atarak, meyhane öykücüleri gibi yanlamasına oturdu anlatmaya başladı.

– Sardinia Adası'nı geride bırakmıştık. Siz güvertedeysiniz, hatırlıyorum, baş kasara üzerinde, her zamanki gibi dua ediyordunuz, yok, hayır, sanırım dua kitabınızı okuyordunuz. Denizde, yüzeye yakın, üç ayak boyunda balıkların bıraktığı beyaz izler vardı. Sanki bizi izliyorlardı. Mutfağa inip ekmek kabuğu aldım balıklara attım, yönlerini değiştirip değiştirmeyeceklerine bakmak istiyordum.

– Peki, sonra? diye sordu Cizvit, sabırsızlıkla.

– Sonra... evet, bizi bıraktılar, ekmekleri kapışıyorlardı, sonra...

– Anladık, lanet olsun! diye bağırdı rahip. Mektuba ne oldu?

– Cebimden düştü.

– Güverteye mi?

– Hayır, denize.

Cizvit, kendine hâkim olabilmek için elini ceviz masaya dayadı.

– İnanır mısınız, diye devam etti. Poncet, heyecanla. O an üç canavar balığın kâğıda saldırıp, parçaladıklarını gördüm.

Cizvit elini göğsüne götürdü. Zor nefes alıyordu.

– Neyiniz var? dedi Jean-Baptiste. Rahatsız mısınız?

Cizvit'i koltuğa oturttu, birilerini çağırıp, rom getirmelerini söyledi.

Rahip Plantain kendini çabuk topladı, sağlam yapılı bir adamdı çünkü. Ama ona yardıma koşan başka bir rahip onu yalnız bırakmasının daha iyi olacağını fısıldadı, çünkü görmek bile zavalının öfkeli çığlıklar atmasına yetiyordu.

Jean-Baptiste ciddi ve üzgün bir yüzle kolejden ayrıldı. Conti Konağı'nın köşesini döner dönmez kahkahalarla gülmeye başladı.

O güne kadar hastaları, Yakışıklı Kara Adam'ın müşterileri arasından çıkmıştı. Az sayıdaki odada kalan ne iş yaptıklarını bilmediği yerli ya da yabancı, orta halli tüccarlardı. Meyhaneye daha çok arabacılar, askerler ve Hancı Raoul'un komşusu pazar yerinin çok samimi olduğu yoksulları geliyordu. Jean-Baptiste Louisle-Grand'dan döndüğü akşam, hancının, onu bir hastaya götürmek için beklediğini gördü, bu hasta, Raoul'un saygılı bir tavırla ve alçak sesle bahsettiği esrarengiz biriydi.

Adam, aynı sokakta hanın hemen hemen karşısında oturuyordu. Ama evin yüksek, taş cephesi Yakışıklı Kara Adam'ın ve yanındaki derme çatma binaların yoksul görüntüsüyle tezat oluşturunuyordu.

– Bundan yarım yüzyıl kadar evvel, dedi hancı. Kralın henüz düelloları yasaklamadığı günlerde şimdi gideceğimiz ev, eskrim tapınağıydı.

– Vay, vay! diye güldü Poncet. Keşke kılıcımı almış olsaydım.

– Artık korkacak bir şey kalmadı neyse ki, dedi hancı, içeri girmeden önce Poncet'ye biraz bilgi vermek için kapının önünde durmuştu. Bina, Parlamento'da çok uzun yıllar bulunmuş, çok saygın bir Parisliye satıldı. Karısı yirmi yıl önce bir salgın sırasında öldü. Felaketten sonra Tanrı inancını kaybettiği söyleniyor, aslında bu beni ilgilendirmez. Herkes çocuklarını çok iyi yetiştirdiğini biliyor, şimdi kocaman insanlar, buraya çok sık gelmezler. Kızı bir yabancıyla evli, ülkede yaşıyor; oğlu asker Hindistan'da bir birlikte görevli. Baba yalnız yaşıyor, genellikle keyfi yerinde, gezmeyi, insanlarla birlikte olmayı seven bir adam. Ama altı ay var ki, sık sık hastalanıyor. Ara ara, onu acıdan bağırtacak kadar şiddetli ağrıları oluyor. Sesi bazen benim odamdan bile duyuluyor, şimdi yatak odasını değiştirdi, etrafı rahatsız etmemek için, evin arka tarafında yatıyor. Hekimler utanmadan hastayı da, kesesini de sömürüyorlar. Bu gidişle adamı öldürmeden önce iflas da ettirecekler. Evet, bunu sıralı yapsalar gene de iyi. Kendisine bakacak bir tek hizmetçisi kaldı. Tanrı'ya şükür ki çok iyi bir kadın, efendisine çok bağlı. Ona sizden söz ettim. Geçtiğimiz gece bir kriz daha gelmiş. Sabah erkenden bana geldi ve hastanın sizi görmek istediğini söyledi.

Bu sözlerden sonra Hancı Raoul kapıya yürüdü, çelik bir zinciri çekti. Çok uzakta bir çan sesi duyuldu. Birkaç saniye sonra hizmetçi görüldü. Bumburuşuk yüzlü, ama gözleri çocuk saflığıyla pırl pırl bir kadındı. Belinde önlüğü, başında sade, beyaz, bir bone vardı.

– Hekimi efendine getirdim, Françoise, dedi hancı.

Bu kısacık cümleyle Jean-Baptiste birden öylece kalakaldı Alix'in anısı hançer gibi saplandı yüreğine. Ama hemen toparlandı. Hizmetçi onları, karanlık, kaderine terk edilmiş, ama kuşkusuz bir zamanlar çocukların sevinçli çığlıklarıyla mutlu bir ailenin yaşadığı uzun koridorlardan geçirdi. Basamakları gıcırdayan bir merdivenden çıktılar ve duvarları kırmızı damalı kadifeyle kaplı bir odaya girdiler.

Keten çarşafar arasında uzun boylu, yuvarlak yüzlü, kır saçlı bir adam onları bekliyordu; bir ıstırap maskesine benzeyen gergin yüzünde zoraki bir gülümseme belirdi.

Poncet, hancı ile hizmetçiden dışarıda beklemelerini rica etti.

Ona parmağının ucuyla sancıların geldiği yerleri gösteren hastayı muayene etti, bağdırmamak için sarf ettiği çaba o kadar büyüktü ki, ağzını açıp, konuşamıyordu bile. Jean-Baptiste, cevaplarını başıyla evet, hayır işaretleriyle vermesini isteyerek sorular sordu. Nihayet hastalık hakkında bir fikir edindikten sonra, ertesi sabah geleceğini söyleyerek gitti.

Gece geç saatlere kadar çalışarak bir ilaç hazırladı ve ertesi sabah hastaya uyguladı. Ağrılar geçmedi. Öğleden sonra çalışarak yeni bir ilaç daha yaptıysa da onun da faydası görülmedi. Sonraki gece, büsbütün başka bir formül ararken, Juremi Usta'nın yanında olmayışına hayıflandı, çünkü o böylesi iksirlerde inanılmayacak kadar yetenekliydi. Sonunda, ikinci günün sabahı hastaya, laden reçinesiyle hazırladığı yeni ilacı götürdü, yarım saate kalmadan ağrılar kesildi. Hastanın yüzünden hemen belli olmuştu ve bu rahatlamayla uyudu. Akşam Jean-Baptiste'i davet etti bir kez daha. Genç adam hastasını ayakta ve giyinmiş olarak buldu.

– Buyurun oturun, dedi adam gülümseyerek. Kendimi tanıtmama izin verin. Size hiçbir şey ifade etmeyebilir, ama adım Robert du Sangray.

Dördüncü kısım

Luksorlu yaşlı bir Kıptî olan Mikael, diplomat ailelerinin binicilik öğretmeni ve seyis olarak yirmi yıldır Konsolosluk'ta çalışıyordu. Gize'ye Alix'le giden hizmetkârlar arasında o da vardı. Mısırlıların efendilerine –şayet kadınsa hem de çekici bir kadınsa– duydukları ürkek hayranlıkla genç kıza yürekten bağlıydı. Ama onun kendisinden ne istediğini hemen anlayamadı. Binicilik dersleri almak istediğinde, genç kıza yanlamasına eyere oturarak, evin önündeki küçük çimenlikte, yularını tuttuğu atla usul usul dolaştıracağını sanmıştı. İkinci gün de aynı şeyi yapmaya hazırlanıyordu ki Alix bir topuk darbesiyle atını tırısı kaldırdı. Üçüncü dersten önce, seyisin yuları takmaya hazırlandığını görünce, Alix ihtiyar seyisin yanına gitti, önünde durdu, o yaşta bir genç kız için ürkütücü olabilecek bir kararlılıkla ona:

– Mikael, dedi. Çok az vaktimiz var. Herhangi bir gün babam beni Kahire'ye çağırabilir. O güne kadar at binmeyi öğrenmek istiyorum. Anlaştık, değil mi? Amazon binişini,² yuları bir kenara bırak. Bana bir erkek eyeri ile bir çift mahmuz getir. Bu işe çok uygun kadife pantolon giydim. Sonra bana bütün koşu biçimlerini, engel atlamayı, her şeyi, istediğim yere, çabucak gidebilmem için gereken her şeyi öğret.

İhtiyar bu emirleri hayret ve kaygıyla yerine getirdi. Binicilik düşmeden öğrenilmez. Düşer de bir yerini kırarsa ne cevap verecekti? Konsolosu sevmiyordu, ama ondan korkuyordu. Alix, bir kaza olursa suçu üstüne alacağını, hatta atı zorla elinden aldığını anlatacağını söyleyerek ihtiyar seyisin son itiraz nedenini de bertaraf etti.

Rahatlayan Mikael de işin cazibesine kapıldı. Bir haftanın so-

2. Ata, iki ayak aynı yanda eyere yan oturarak binme (kadınlar böyle binerdi). (ç.n.)

nunda korkusu gurura dönüşmüştü. Genç kız gerekli refleksleri kazanmıştı. İlk bakışta ondan beklenmeyecek gözü karalığa, kendine özgü bir oturuş biçimini de katarak hem yumuşaklık, ahenk ve esneklikle hem de güçlü bir otoriteyle atına hâkim olabiliyordu.

Kısa süre sonra, çevrede dolaşmaya çıktı. Yalnız dolaşmaya mecburdu, çünkü sadece bir tek atlı için koşum ve eyer vardı. Zaten ihtiyar seyis biniciliği öğretiyorsa da kendisi artık at binemiyordu, romatizma bedenini kaskatı yapmıştı. Sadece arazinin sınırında bekleyen yeniçerilere haber verildi. Onlar da her sabah tarlaların arasından geçen, köylülerin su kenarına kırmızı toprak tama yaptığı setin üstünden atlayarak uzaklaşan atlıyı görmeye alışmışlardı. Onlar atlıyı erkek sanıyorlardı, çünkü Alix saçlarını geniş kenarlı bir şapkayla gizliyor ve sırtındaki geniş gömlek vücudunu gözlerden saklıyordu.

Bu binicilik talimlerinin genç kızı bitkin düşürmesi gerekirdi, ama genç kız bununla yetinmiyordu. Onun ısrarı üzerine Juremi Usta, ertesi gün bir sandalla gelerek onlarla buluşmuştu. Gece inerken kullanılmayan iskeleyle yanaşmış, yere çarptığında madenî sesler çıkaran küçük, tahta bir sandığı yazlık eve kadar sürükleyerek götürmüştü. Sandıktan iki kılıç, iki eskrim yelege ve iki maske çıkarmıştı sonra.

Alix hemen o akşam, Nil'e bakan ahşap terasta ilk eskrim dersini aldı. Juremi Usta'ya, ne istediğini söylemesine gerek yoktu; anlamıştı ve ona, bir erkeğe davranabileceği gibi, eskrimin gerektirdiği gibi davranacaktı.

Sonra ondan Françoise'ı da çalıştırtmasını rica etti, böylece, hemen gitmesi gerekecek olursa, iki kadın çalışmalara devam edebilirlerdi. Bu ikinci derste olanları seyrederken çok eğlendi Alix. Françoise, olduğundan daha acemi, daha beceriksizdi, Juremi Usta ise böyle bir mazereti olmadığı halde öyle şaşkındı ki iki kez tuşu önleyemedi.

Çalışmalar bitince Alix, elinde bir fenerle eskrim hocasını üst katta kendisine ayrılan odaya götürdü Françoise arkadaşını itiraflarda bulunmak için heyecanla bekliyordu, ama genç kız yorgunluktan bitkin, kendini yatağına attı, hemen uyudu.

Günler fiziksel egzersizlerin benzer ritmiyle geçti. Hatta bir gün, Türklere, bahçedeki başıboş bir köpeği öldüreceklerini haber vererek atış talimi bile yaptılar. Alix silâhı doldurmayı öğrendi, eli titremeden bir düzine atış yaptı.

Geceler daha zor geçiyordu. Üçü terasta akşam yemeğini yiyor, konuşmaların yükü Alix'in omuzlarında oluyordu, öteki ikisi

karşı karşıya kaldıklarında şaşkına dönüyorlardı. Sohbetin kesintiye uğradığı uzun suskunlukları kıyıda ki sazlığın binlercesi bir arada vıraklayan kurbağaları dolduruyordu.

Genç kız, hayatı yaşamış, tanımış, genelde keyifli, hareketli iki olgun insanın tutkuları yüzünden böylesine dilsiz, tedirgin oluşuna için için gülüyordu. Sonra duruyor, kendini düşünüyordu.

Ama sonunda bu baş başa akşamların gerginliği onları yormaya başladı. Alix bir şeyler olsun, diye dua ediyordu. Françoise'la konuşmayı göze alamıyordu. Bir akşam, dörtlüye koştuğu atıyla yaptığı geziden biraz gecikerek dönen genç kız, bir şeylerin değişmiş olduğunu hemen anladı. Sessizce yenilen yemekten sonra Juremi Usta, karanlıkta insanı daha da etkileyen ciddi bir sesle:

– Küçükhanım, dedi, sizden özür diliyorum. Bitkilerimin bakımını genç bir komşuma emanet ettim. Onlara ne kadar değer ve önem verdiğimizizi biliyorsunuz. Sizden, yarın sabah Kahire'ye dönmek için izin istiyorum.

– Ama, dersler... dedi Alix ve der demez de bu bencil sözlerden dolayı pişmanlık duydu.

– Çok acele ederek zorlamak doğru olmaz. Temel prensiplerini öğrendiniz. Bundan böyle çalışarak ilerleyebilirsiniz. Size kılıçları, yelekleri ve maskeleri bırakacağım. Françoise'la çalışabilirsiniz. Gerçekten, artık bana çok fazla ihtiyacınız yok.

Françoise, Juremi Usta'ya dalgın gözlerle bakıyordu; Alix, alt dudağının titrediğini fark etti. Kalktı, dik durmaya çalışarak kahve tepsisini götürdü. Eskrim hocası da kalkmıştı, Alix'i saygıyla selamlayarak, lambası elinde, karşı yönde uzaklaştı, Alix onun gıcırdayan basamaklardaki ayak seslerini duydu.

Juremi Usta ertesi sabah, şafakla gitti. İki kadın onu iskelede uğurladılar. Kayık iskeleden ayrılır ayrılmaz nehre açıldı. Çölün sisiyle parlaklığını yitiren güneş, karşı kıyının palmyeleri arasında yükseliyordu. Yelkenini açmamış, tomruk yüklü bir feluka suyun üzerinde kayar gibi süzülüyordu. Uzakta, büyük toz pembe, uzun bacaklı iki kuş, öylece, hareketsiz, gagalarını güneşe doğru kaldırmış duruyordu; ateşten yuvarlağı sudan alıp çıkarmışlardı sanki. Françoise ağlıyordu.

– Ne oldu? dedi Alix, ona sarılarak. Françoise gözlerini sildi, burnunu çekti, Alix'e bakarak omuz silkti.

– Oh, affedersiniz! Kendimi toplamam lazım. Neyse! Geçer. Şimdi daha iyiyim. Ne büyük bir aptallık! Bu yaşta!

– Sizinle konuştu mu sonunda? dedi Alix, rıhtıma otururken, arkadaşını da yanına oturttu.

– Evet, konuştuk! Anlatacağım, ama zaten tahmin etmişsiniz. Biliyorsunuz, günlerini burada, iskelede, balık tutar gibi yaparak geçiriyordu, beni görmemek için. Dün öğleden sonra Mikael'e git-
tim onda babanızın romatizma ağrıları için verdiği bir şişe marc³
var. Peş peşe iki bardak içtim, buraya geldim. Juremi hiçbir şey
yapmadan oturuyordu. Yaklaştığımı fark edince oltasını suya at-
tı. Yanına oturdum. Homurdandı. O zaman korktum, inanın çok
korktum. Suya atla deseler yüzme bilmediğim halde o kadar
korkmazdım. Ama konuşan o oldu. Sesini, biliyorsunuz işte. Ne
hale geldiğini tahmin edersiniz... Ağzımı açacaktım ki kulağımın
dibinde o kalın ses gürledi.

– Size ne dedi?

Güneş yükselmisti. Kıyılar daha aydınlık, nehir daha da karan-
lıktı. Uzun bacaklı kuşlar havalanıp, uzaklaşmıştı.

– “Fronçoise”, dedi önce, adımı söylediğini duyduğumda neler
hissettiğimi anlatamam. “Françoise, bana ne söyleyeceğimizi bi-
liyorum. Konuşmanın gereği yok. Bakın, ailemizde herkes, hepi-
miz, inancımızı inkâr etmemiz istendiği için en ağır işkencelere
katlanmak zorunda kaldık. Hiçbirimiz, asla razı olmadık. Bu bir
din sorunu değil. Gerçek şu ki bizler, verdiğimiz söze ihanet ede-
meyiz. İşte, sizden şunu bilmenizi istiyorum ki ben de bir söz ver-
dim” Bir an sustu, oltayı kenara bıraktı, elini elimin üzerine koy-
du. Sonra devam etti: “Hayatın akışı bir gün bu sözü geçersiz kı-
larsa, ben de özgür bir insan olurum. O zaman, sözüm sizin olur,
eğer beni kabul ederseniz. Ve bu, hayatımızın sonuna kadar süre-
cek bir mutluluk olur.”

Alix, François'ı kollarına aldı, genç kadın uzun süre ağladı. Ya-
vaş yavaş eve döndüler.

Sonra, sessizlikte, Jean-Baptiste'le geçirdiği kısacık dakikaları
düşündü genç kız, kendisi de kuşkusuz böyle güçsüz, böyle ağla-
maklı görünmüştü ona.

“Versailles'da, bütün o güzel, genç kadınlar arasında beni nasıl
düşünebilir?” dedi kendi kendine ve başka şartlarda ümitsizlik
yaratabilecek olan bu düşünce ona sadece dolu dizgin savaşıma
coşkusu verdi.

* * *

Parlamento üyesi Pomot du Sangray, hancının kısaca tarif etti-
ği adamdı gerçekten: yaratılışı gereği neşeli, dışadönük olduğun-

3. Üzüm posasından damıtılarak elde edilen bir tür rakı. (ç.n.)

dan insanlarla birlikte olmayı seviyordu ve ağırlar yakasını bırakır bırakmaz bu güzel niteliklerine kavuşuyordu. Jean-Baptiste'in sayesinde ilk kez düşmanına karşı bir silahı vardı. Sadece birkaç saatlik bir rahatlama bile minnet duymasına yeterdi yaşlı adamın. Tedavi ona çok daha uzun, hatta birkaç günlük bir huzur verince minnettarlığı çok büyük oldu. Otacıya içine otuz altın ekü koyduğu bir kese verdi ve genç hekimin Paris'teki konukluğu süresince –bu sürenin uzun olmasını diliyordu– bütün masraflarını üstleneceğini söyledi.

Yüce gönüllülük bazen borçları bile unutturur; ihtiyarın dostluğu Jean-Baptiste'e yeterli ve cömert bir ücret olarak göründü. Başka bir ücret istemek utanılacak bir şey olurdu; keseyi aldı ve başka hiçbir şey kabul etmeyeceğini söyledi.

Her öğleden sonra hastasını görmeye geliyordu ve artık rahatça evinden çıkabilen ihtiyar, kararlaştırılan saatte evde bulunabilmek için koşuyordu. Öyle ki, kimin kimi görmeye geldiği belli olmuyordu. Hekim ile hastanın, yolun iki ucundan gelerek kapının önünde buluştukları bile oluyordu. Konuşmaları sadece hastalıkla ilgili olmaktan çıkmış, iki dostun, sırasız, düzensiz, doğal sohbetine dönüşmüştü.

– Neden gelip burada, bu evde kalmıyorsunuz ? dedi ihtiyar parlamenter, bir haftanın sonunda. Yakışıklı Kara Adam iyi bir meyhane ama, gördüğüm kadarıyla iğrenç bir han.

– Hancıya ayıp olur, ne olsa, tanışmamızı ona borçluyuz.

– Ben onun gönlünü alırım. Yemeklerinizi buraya getirir. Artık Françoise'in haşlamalarını yemek zorunda olmadığımı göre, kendime de bir şeyler isterim. Böylece onun müşterisi olmayı sürdürürüz o da, şu ara şehirde birçok panayır kurulduğuna göre, odanıza hemen müşteri bulabilir.

Jean-Baptiste kabul etti. Parlamenter konuğu için geniş, güzel döşenmiş aydınlık bir daire hazırlattı, iki büyük penceresi sokağın canlı, hareketli hayatına bakıyor, Saint-Eustache Kilisesi'nin kemerli kapısından giren, çıkan dindarlar görünüyordu. Jean-Baptiste nihayet İtalyan mermerinden büyük şöminede yanan cehennem benzeri ateşte keyfince ısınıyordu. Arka tarafta, bir yatak odası, bir çalışma odası, bir gömme dolap vardı, karşı bina-dan getirtilen yoksul eşyası, çantası, ilaç sandığı ve fil kulaklarının bulunduğu sandık dolaba yerleştirilmişti.

– Bu konağı satın aldığımda, dedi Sangray dairesine rahatça yerleşip yerleşmediğini görmeye geldiğinde. Kapıları on yıldır kapalıydı ve önceki sahipleri çevrede nefretle anılıyordu.

– Burada dövüşüyorlarmış, duyduğuma göre.

– Burası, yüzyılın başında, kendilerine “onur savaşıları” diyenlerin mabedi idi. Onurlu kişilerdi, kimsenin kuşkusu yok ! Ama onurlarını korumak için kendilerinin koyduğu çok kesin kuralları ve cellatlara özgü yöntemleri vardı. Düşünebiliyor musunuz, ev sahibi Kont Montmorency-Bouteville’in yirmi yedi yaşındayken geçmişinde yirmi iki düello vardı ! Sonuncusunu Richelieu Konağı’nın pencereleri önünde yapmıştı, bu yüzden Aziz Yuhanna kutlamaları arifesinde idam edildi.

– Parlak bir geçmişin anıları !

– Öyle mi düşünüyorsunuz ?

– Evet, bana kalırsa bu insanlar hayatlarını gerçekten yaşamışlardır.

– Yaşamaktan çok, ölüyorlardı, dedi Sangray. Ve öldürüyorlardı. Bu dizginsiz güç hükümlanlığını lanetle anacak kadar çok yaşadım Fronde terörünü; çocuktum, ama bilinçliydim. Hayır sevgili dostum, ben hukukun ve düzenin adamıyım. Burada kendimi bu hayaletlerin koruyucusu değil, zindancısı olarak görüyorum.

Jean-Baptiste, her şeyi çok açık ve özgür bir mantıkla değerlendiren bu yumuşak ve sabırlı adama birden büyük bir güven duydu. Ona yolculuğunu bütün ayrıntılarıyla anlattı. Bu öykü iki adamın, büyük, oymalı koltuklarda, ayaklarını rahatça öne uzatarak oturup konuştukları, saatlerce tartıştıkları bir konu oldu. Sonra edebiyatla ilgili bahislere girdiler. Sangray, karşılaştırmalı hukuk alanında yazmaya başladığı kitabı tamamlamaya, Jean-Baptiste de yolculuğuyla ilgili izlenimlerini yazmaya karar verdi. Hemen ertesi sabah çalışmaya başladılar.

Ama Sangray sadece bir fikir adamı değildi. Ağrılarının kesilmesiyle hayata geri dönmüştü, bütün hazları tatmalı, mutlulukları yaşamalıydı. Palais-Royal’de⁴ verilecek baloya Chartres dükünün yakını olarak davet edildiğinde Jean-Baptiste’i de birlikte götürmeye karar verdi.

Sangray ile konuğu, yapıları farklı olsa da aynı boydaydılar. Yaşlı adam Jean-Baptiste’e ince dantel yakalı, altın işlemeli bir elbise verdi. Araba kiralama işi de yapan Hancı Raoul onlara arabacısıyla şık bir berlin hazırlattı. Ziyafete yetişmek için erkenden çıktılar.

4. Paris’te 1633’te Richelieu için yapılmış saray ve ek binalar; birçok amaçla kullanılmış, bir ara şehrin eğlence merkezi olmuştu. Bugün Kültür Bakanlığı buradadır. (ç.n.)

Beşinci kısım

Palais-Royal, Paris'te, Versailles'da kralın etrafında toplanmış olan saray yaşamından uzakta kalabilmiş son ve tek mekândı. Palais-Royal'de de lüks ve ihtişam vardı, ama bu, bir efendinin varlığıyla ezici bir ağırlık gibi hissedilmiyordu, çünkü kralın küçük erkek kardeşi çevresine, özgürlüğe kışkırtan bir çeşit suç ortağı tavrıyla yaklaşıyordu. Bu yumuşak ve sıcak iklimde, en güzel çiçekler, Versailles'dakilerden daha özgürce serpilip, geliyordu; güzellik, gençlik, zekâ, ayrı ayrı rastlandığında bile dikkati çeken bu nitelikler şaşılacak kadar kolaylıkla bir araya gelmiş oluyordu, özellikle de kadınlarda. Sangray dostunu sadece Chartres düşesine tanıttı; kocası, davetin sahibi olan dük, o gün Versailles'a çağırılmış ve konukları gelmeden gitmek zorunda kalmıştı.

Yemekte ve sonra kalabalık salonlara dağıldığında Poncet biraz ihtiyatsız davrandı. Bir köşede, küçük bir kalabalık, sadece yaşı epey ilerlemiş birine markiz bilmem kim, diye hitap eden adlarını öğrenemediği birçok güzel kadın çevresini sarmıştı. Jean-Baptiste'in çekici görünüşü, geldiği ilginç ülke ve özellikle de kadınların, gizlenmek istenen bir sırta hissetmedeki ve muzip meraklarının keskin ucunu o zayıf noktaya yöneltmedeki inanılmaz yeteneği, etrafında yeni heyecanlara aç bir kalabalık toplamıştı. Bu tuzağa çok kolay düştü, çünkü konuşmak onun için, bu çok zengin, çok pırıltılı çevrede ruhunda uyanan heyecana ve acemiliğine hâkim olabilmesinin tek yoluydu. Habeşistan'ı anlatmaya başlaması, yüzlerce akla gelmez sorunun peş peşe sıralanmasına yol açtı. Ve Poncet, bu sosyeteye özgü heyecanlı konuşmaların kargaşasıyla konuyu ilginçleştirmeyi biraz aşırıya vardırdı; Habeşlerin en zengin ziyafet sofralarında, yemek sırasında canlı danaların karınlarına parmaklarını daldırarak zavallı hayvanların sı-

cak ve diri etlerini nasıl parçaladıklarını anlattı.

Öyküsünü bitirdiğinde ortalığa buz gibi bir suskunluk hâkim olmuştu. Yaşlı markiz ona öfkeli gözlerle baktıktan sonra yelpazesini hızla kapatarak terasa doğru yürüdü. Genç kızlar renkli kuş canlılığındaki taftaların şehvet uyandırıcı hışırtıları arasında peşinden gittiler.

Genç adam, kanepede tek başına, bu dantellere sarınmış bedenlerin, misk, baharat ve yasemin kokuları saçan göğüslerin, bu şekerleme gibi beyaz ve gergin, pernambuk ağacıyla kızarmış yüzlerin geride bıraktığı ılık havayı içine çekerek oturdu bir süre. Bu kadınlar kadar güzel, çekici, büyüleyici hiçbir şey görmemişti hayatında, en gencinden en yaşlısına kadar insanı çıldırtacak tutkularla sevmeye hazırdılar. Dişiliği, neredeyse elle tutulur bir varlık gibi sunuyorlardı bedenleriyle, imbikten geçirilmiş mucizeli bitkilerden damlayan, hayat kurtaracak ya da öldürecek bir iksir gibi.

Ama yine de bir şeylerden tedirgindi. Belki bu güzellik ve çekiciliğin tamamen yapay olmasından! “Çünkü” diye düşündü genç adam “her şey, hepsi bu sarayda güzel, bu yüzlercesi yakılmış mumun altında, bütün bu süslerin, boyaların hâlâ taze olduğu, henüz solmadığı bu mekânda. Bir an için öteki dünyada, yani gerçeğinde bulsalar kendilerini... Ne olurlar? Birer mumya, belki! Bu insanlar ancak bu bin bir güzel kokunun doldurduğu havada yaşayabilirler. Ve erkekler, burada beğenilmek için, aynı dekorada, aynı yaşama biçimini sürdürmek zorundalar. Evet, bakar bakmaz insan anlıyor.”

Jean-Baptiste, elinden geldiğince göze çarpmamaya çalışarak bu yirmi yaşında çocuk yüzlü subayları, zarif, şık ve aşırı nazik piskoposları, kınından çekilmiş bir kılıç görürse korkup kaçacak soylu şövalyeleri seyrediyordu. “Kalp, vicdan, iman, silahın onuru, hepsi yakıştırma ve bütün pırıltılı hayat bir tutsaklık gerçekte.” Ama gene de iki güzel kadın yanından geçtiğinde heyecanlanıyordu genç adam.

Sangray onu düşüncelere dalmış buldu ve yanına oturdu.

– Evet, sevgili dostum, dedi genç adama. Hakkınızda çok güzel sözler duydum. Sizi birlikte getirdiğim için bana teşekkür ettiler.

– Benimle alay ediyorsunuz. Aksine, çok acemice davrandım.

Jean-Baptiste uğursuz dana öyküsünü ve dinleyicilerin bir anda çevresinden uzaklaştıklarını anlattı.

– Hiç önemi yok. Siz sadece bu zarif dinleyicilere, o sırada pastaların ikram edildiği terasa çıkmaları için bahane yarattınız. İna-

nın bana; her şeyi unutmuşlar ve sizi çok çekici buluyorlar.

Bu sözleri doğrulamak ister gibi, aralarında yaşlı markizin çevresindeki genç kızların da bulunduğu küçük bir grup yanlarından geçerken içtenlikle gülümsediler genç adama.

– Bu arada, dedi parlamenter. Sizi ilgilendirecek bir haber aldım. İspanya kralı yarın sabah Versailles'dan ayrılıyor. Hükümdarımız öğretmenlik görevini tamamlamış olmalı. Artık huzurdaki kabuller başlayacaktır. Sizin de davet edilmeniz yakındır.

Salonların hemen hepsinde oyuncular firavun ve tavla masalarının çevresinde toplanmıştı. Jean-Baptiste ile Sangray bu durumdan yararlanarak düşese saygılarını sundular ve çıktılar. Kaleshe döndüler. Françoise odalarda cömert ateşler yakmıştı. Jean-Baptiste, düşesin dostça sıkığı ve hâlâ güzel bir misk kokusunun duyulduğu sağ bileğini yüzüne doğru tutarak, hemen uyudu.

Ertesi sabah Hancı Raoul, Jean-Baptiste'e bir mektup getirdi. Mektup, mesajlarını hep Yakışıklı Kara Adam'a gönderen Rahip Plantain'den geliyordu. Hekim, Cizvit'e, parlamenterin evine taşındığını haber vermeye gerek görmemişti. Mektup şöyleydi:

Hazır olun. Yarından sonra Versailles'a gideceğiz. Kral bizi çarşamba günü öğleden sonra dörtte kabul edecek.

Rahip G. Plantain, İsa Birliği.

Jean-Baptiste kahvaltıdan sonra ayrıntıları görüşmek üzere Louis-le-Grand'a gitti.

Dönüşte, Kral V. Felipe'nin süvarilerinin ertesi gün yapılacak büyük tören için hazırlıklarını sürdürdüğü Louvre Sarayı'na kadar yürüdü. Rıhtımda, tören kıtasının, süslü giysiler ve renkli tüyler içindeki iki komutanını gördü. Arkalarından gümüş işlemeli saten giysi ve çizmeleriyle, ponponlarla süslenmiş atlara binmiş yirmi dört genç soylu geliyordu. Sonra seyislerin götürdüğü, yelelerine kurdeleler bağlanmış, altın yaldızlı gemleri, üzengileri, altın ve gümüş işlemeli kırmızı kadife at örtüleriyle on iki İspanyol atı. Jean-Baptiste daha fazlasını göremedi, çünkü bir grup gri üniformalı atlı muhafız meraklıların saraya yaklaşmasına izin vermiyordu.

Parlamenterin evine geldiğinde onu salonda, şöminenin karşısında oturmuş buldu, Poncet de ellerini ateşe uzattı. Saat üç olmuştu. Françoise onlara ateşin karşısında yemek servisi yaptı. Tören kıtasından, kralla yapılacak konuşmadan bahsettiler.

– Kralla konuşmanızı nasıl yapmayı düşünüyorsunuz? diye sordu Sangray.

– Gayet basit, dedi Jean-Batiste. Ona gerçeği söyleyeceğim.

– Oh! Oh! Oh! Kötü başlıyoruz! Krallar için gerçeğin, sadece dinlemekten hoşlanacakları şeyler olduğunu bilmiyor musunuz?

– Kralın neyi dinlemekten hoşlanacağını bilmiyorum ama, bazı kimselerin ona söylemek istediği şeylerin gerçek olmadığını biliyorum.

– Kimden söz ediyorsunuz?

– Cizvitlerden.

– Kralla buluşmanızı sağlayan onlar değil mi?

– Öyle. Ama bu krala neler anlatılması gerektiği konusunda aynı fikirde olduğumuz anlamına gelmez.

Parlamenter, elleriyle yediği hindi budunu tabağa bıraktı, bir yudum şarap içti ve Jean-Baptiste'e şaşkın gözlerle baktı.

– Yarı siz bana, kralın önünde Cizvitleri yalancı çıkaracağınızı mı söylemek istiyorsunuz? Sevgili dostum, bugün burada sizinle yemek yediğim için çok mutluyum, çünkü bunun son yemeğimiz olacağını düşünüyorum. Şimdi, lütfen açıkça söyleyin bana, gerçek amacınız nedir?

– Aslında iki amacım var.

– Kötü bir başlangıç.

– Ama bu iki amaç benim için aslında tek hedefe yönelik, diye heyecanla ekledi Jean-Baptiste. Bakan, öncelikle kralın beni Habeşistan'a resmî elçi olarak atamasını sonra bana bu görevin yasal gereği olan bir soyluluk unvanı vermesini istiyorum.

– Böyle özetlendiğinde epey cesurca, ama olmayacak şey değil.

– Gördünüz ya!

– Ama oraya dönmeyi neden bu kadar ısrarla istiyorsunuz?

– Gerçekte istediğim oraya dönmek değil. Kralın bana bağışlayacağı unvan, verdiğim iki sözü yerine getirmemi sağlayacak.

– Tanrım! Kimlere verildi o sözler?

– Biri bir genç kıza. Ailesi nedeniyle benden yüksek bir sınıfa mensup. Onunla evleneceğime söz verdim. Ve tek ümidim, kralın bana soyluluk unvanı vermesi.

– Anladım. Sizin yaşınızda böyle şeyler olur. Peki ikincisi?

– Habeş imparatoruna. Ona, Cizvitlerin bir daha Habeşistan'a gelmeyeceğine ve eğer Fransa onlara bir elçi gönderecekse, bu görevin bana verileceğine dair şeref sözü verdim.

– Özetle, kraldan, Habeşistan'a elçi olarak gönderilmeyi talep ederken, imparatorun, Cizvitleri ülkesinde görmek istemediğini de söyleyeceksiniz. Sizi buraya getirenler, o istenmeyen Cizvitler olduğu halde!

– Evet, seçim şansım yoktu. Onlar olmasaydı Kahire’den çıkmazdım.

– Ben de bunu söylemek istiyorum.

– Onlar benim gerçek amacımı bilmiyorlar, dedi Jean-Baptiste.

– Hiç kuşku yok. Bu durumda Cizvitler hakkında söyleyeceklerinizi en son noktada, kralın huzurunda söyleyeceksiniz. Ne yapmak istediğinizin farkında mısınız siz ? Bir de gülüyorsunuz !

– Gülüyorum, çünkü bütün bunlara rağmen hâlâ kendime güveniyorum.

– Çok genç olduğunuz için fazla cesursunuz. Dikkatli olun ! Saray, entrika yuvasıdır, cesaret sadece bir alay konusudur orada, çünkü çok kolay yok edilebilir. Çünkü kapı aralığında bekleyen biri her an sırtınıza bir hançer saplayabilir.

– Hayır, saygıdeğer dostum, dedi Poncet, yumuşak bir sesle. İnanın, deli değilim. Kendime olan güvenim gözlerimin kör olmasından kaynaklanmıyor. Aksine, gerçekleri görmeye başladığımdan beri güveniyorum kendime. Gerçekleri ne zaman gördüğümü söylememi ister misiniz ? Atla buraya gelirken, evet, ülkeyi bir uçtan bir uca geçerken, köylerde, şehirlerde insanlarla konuşarak. Kendi kendime şöyle dedim: “Bütün bunlar bir büyük kralın eseri. O kral büyük bir hükümdar !”

– Müthiş bir keşif !

– Bir dakika, daha bitmedi. O büyük bir hükümdar, çünkü bu ülkede yaşadığım günlerde yaşlıların bana Fronde yıllarına, mezhep savaşlarına, veba felaketine, kıtlığa ve açlığa dair anlattıklarını unutmadım. İşte bu büyük hükümdar, dedesinin ve babasının yolundan giderek bütün bunlara son verdi. Kendilerini önemli sananları hizaya getirdi, soyluları susturdu, buraya gelirken soyluların terk ettikleri şatoları gördüm, hâlâ oralarda yaşayanların pırlıtsı sönmüş hayatlarını gördüm. Bakın, bir de Kilise’yi düşünün: Protestanlarla savaşımı sırasında kralın verdiği destek sayesinde Kilise eski otoritesine ve gücüne kavuştu. Bu büyük kral askerî bir mucize yarattı, dış düşmanları yendi, Fransa’yı eşi olmayan bir güce erıştirdi !

– Evet, bütün bunların bedelinin ne olduğunu da biliyorsunuz kuşkusuz ! Bütün Avrupa bize karşı birleşti, halk ödeyemeyeceği vergilerle ezildi, Protestanlar, Janseniusçular vahşi hayvanlar gibi avlandı, politikada kraldan başka hiç kimsenin söz hakkı kalmadı. Otuz yılını parlamentoda geçirmiş olan ben söylüyorum bunu ! Kendi deneyimlerimle !

– Sorun bu değil, dedi Jean-Baptiste, sözü tekrar almak ister-

cesine elini kaldırarak. Tarih adına hüküm vermiyorum. Ben büyük bir kral olmayı istemiş ve bunu başarmış bir kişiden söz ediyorum. Ve şunu söylüyorum: Habeşistan kralı da böyle bir hükümdar.

– Yani şimdi siz...

– Evet. Aynı yenilmez irade, her şeye otoritesi dahilinde egemen olma kararlılığı, aynı benzersiz güç. I. İyasu da ülkesinde aynı büyük mucizeyi yaratmış. İki büyük kral, işte bu noktada birbirlerini anlayabilirler!

– Ve siz bütün bunları Fransa kralına anlatacaksınız!

– Beni dinleyeceğinden eminim. Cizvitler ona: “Habeşler Roma Kilisesi’ne katılmak istiyorlar” diyecek. Ben ona şöyle diyeceğim: “Majeste, Doğu’nun bu büyük hükümdarının dostluğunu kabul ediniz. Ona bir elçi gönderin, ticaret yapın, onun altınını satın alın, ona işlenmiş ürünlerinizi satın. Ama onları bir başka inanca bağlanmaya zorlayarak halkının huzurunu bozmayın, çünkü siz de sizin halkınızın huzurunun bozulmasına izin vermezsiniz.”

– Jean-Baptiste! Siz delirmişsiniz! diye bağırdı Sangray, yerinden fırlayarak. Sizi, kendi ellerinizle hazırladığınız bu korkunç tuzağa düşmenize seyirci kalamayacak kadar çok seviyorum.

Odada birkaç kez gitti geldi, şömineye doğru yürüdü, ayakta devam etti:

– Habeşistan nedir Poncet?

– Bir ülke.

– Hayır. Öyle değil. Habeşistan Afrika’da vahşilerin yaşadığı bir toprak parçası. Bir toprak parçası, anlıyor musunuz? Peki, Fransa nedir? Her şey!

– Bunları bana söyleyen siz misiniz, Sayın Sangray? Siz ki benim Habeşistan hakkında anlattıklarımı dinlediniz; siz ki töreler ve âdetler arasında benzerliklere işaret ederek, bunları yargılayacak yerde anlamaya çalışmak gerektiğini söylediniz, bana, yaşadıklarımı yazmamı önerdiniz, beni...

– Evet, yazmanızı önerdim. Söylemeyi değil. Hele krala söylemeyi, hiç değil! Benim düşündüklerimi çok az insan düşünüyor, hissediyor ve anlıyor. Bu nedenle ben, fikirlerimi yazılmış düşünceler denizine atıyorum, günün birinde bir yerlerde gerçeklere samsamış biri, beni anlayacak biri, şişemin ağzını açar ümidiyle. Ama şu anda herkes sadece kralın düşündüklerini düşünüyor. Kral eğer mutlak gücü istediye bu, kendisini başkalarıyla kıyaslamak için değildir. Hele, uygarlığı tanımamış bir vahşi olduğunu düşündüğü bir insanla asla! Sizi dikkatli olmaya davet ediyorum, Pon-

cet, bütün dostluk ve sevgimle; sizi, bir babanın oğluna duyabileceği kadar büyük bir şefkatle seven yaşlı bir dostunuz olarak. Kralın nazarında, gücünün yarı vahşi bir yerlinin gücüyle kıyaslanması –o yerli Hristiyan bile olsa– tarafınızdan yapılmış bir hakaret olarak kabul edilir ve bir anda, istediklerinizi elde etme şansını, hatta bu ülkeden özgürce dışarı çıkabilme ümidini kaybedersiniz.

Jean-Baptiste hiç beklemediği bu apaçık ve sert uyarı karşısında sarsılmıştı.

– Ne yapmam gerek, sizce ? dedi, yenilgiyi kabul etmişti.

– Düşündüklerinizi yazın. İleride nasıl yayımlatabiliriz ve yayımlandıktan sonra hangi aydınlık kafalar bunları okur, zaman gösterecektir. Ama şu gün için, kralın huzurunda Cizvitlere karşı çıkmayın. İsterseniz, onları ürkütmek için yolculuğun zorluklarını, tehlikelerini biraz abartın. Aslında hiçbir şeyin onları durduramayacağından da eminim ya. Necaşinin dinini değiştirmek istediğini söylerlerse itiraz etmeyin. Onlara katılın. Onların safında görünmediğiniz sürece kraldan hiçbir lütuf beklemeyin. Unvan sahibi bir soylu mu olmak istiyorsunuz ? Olmayacak şey değil, ben size yardım edebilirim. Ama önce kralın gözüne girin. Sadakatinize, bağlılığınıza inandırın. Ona gücünün ve büyüklüğünün ışığını, dünyanın öbür ucuna götürdüğünüzü söyleyin, onun büyüklüğü karşısında Doğulu kralların gözlerinin kamaştığını en derin saygı ve bağlılık duygularını majestelerine iletmekle sizi görevlendirdiklerini söyleyin. Sayesinde gerçek inancın o ülkeleri fethettiğini; seyahatinizde maalesef yolda kaybettiğiniz bir Cizvit rahibi de götürdüğünüzü, ileride daha pek çok rahibi oraya götürmeyi ümit ettiğinizi söyleyin.

– Rahipleri oraya götürmek mi ? diye bağırды Jean-Baptiste. Ben onların dönmeyecekleri konusunda imparatora söz verdim.

– Gururunuzla mağlup olmayın, Poncet. Hristiyan âleminin en güçlü kralını avucunun içine almış bir örgütün gücüne tek başınıza karşı çıkamazsınız. Yemininizi unutun, başka çare yok. Onur savaşçıları çağında değiliz. Buna üzülebilirsiniz –ben üzülmiyorum– ama gerçek bu. Aşağıda tüfeklerden yoksun silahlırları, boş barut fiçilerini gördünüz, değil mi ? Tekrar söylüyorum; bugünü geçmişle karıştırmayın.

Jean-Baptiste öfkeyle ateşten yana dönerek kollarını göğsünde kavuşturdu.

– Göreceğiz, dedi dişlerinin arasından.

Altıncı kısım

Aynı günlerde Le Noir du Roule Kahire'de bekleniyordu. Konsolos bir deniz faciası olabileceği korkusu içinde yaşıyordu. Müstakbel damadını, tıpkı zavallı Rahip Versau gibi, bir kalasa sarılmış olarak, bir kumsalda baygın yatarken görüyordu. Oysa gerçek bu kadar korkunç değildi. Sadece diplomatın acelesi yoktu. Civitavecchia'da gemiden inmiş, karayoluyla Roma'ya gelmişti. Şehirde keyfince dolaşmış orada bazı garip kişilerle görüşmüştü. Sonra Bari'ye inmiş gemiyle Korintos'a geçmişti. Nihayet İskenderiye'de olduğu haberi alınmış ve Kahire'ye gelmişti.

De Maillet, buyruğu altında bir görevli olduğu halde Du Roule'ün Konsolosluk'ta kalmasına karar vermişti. Böylece bir soylu olarak onu onurlandırmak, özellikle de aileden biriymiş gibi kabul edildiğini göstermek istiyordu. Kızından yana rahatlamış olan konsolos şimdi nişanlının niyetinden emin olmak istiyordu. Alix'i beğenecek miydi? Konsolos, evlatlarının sevgisiyle gözleri kör olmuş babalardan değildi. Kızını görünüşüyle değil, aileye yakışır davranışlarıyla değerlendiriyor; pek çok olumsuzluk görüyordu. Geçen hafta, ondan aldığı emirle Gize'den, yüzü güneşten yanmış, atla kırlarda dolaşmaya alışmış bir yarı vahşi olarak dönmüştü. Başkent saraylarında yaşayan, zarif, soylu bir erkek böyle bir kadınla evlenmeyi istemeyebilirdi.

Du Roule'ün geldiği gün, yolcunun arabası avluya girer girmez Alix merdivenlerde göründü, hazırlanması için odasına göndermeye artık vakit yoktu. De Maillet onun yanaklarına beyaz boya sürmemiş olduğunu dehşetle fark etti, ortadan ayrılmış saçlarıyla bir hizmetçiden farkı yoktu. Annesinin, kendisine çok bol gelen bir elbisesini giymişti; sadece gülünç değil, eskiydi; Kahire'de bile on yıldır kimsenin giymediği soluk şarap rengindeydi. Bütün

personel, Maillet ailesinin arkasında, sahanlıkta bekliyordu. Bu tanık kalabalığının önünde öfkesini göstermesi imkânsızdı. Zaten konuşun arabasının kapısı da açılmıştı, bir Arap hizmetkâr önüne ahşap basamağı koyuyordu. Konsolos sahanlıkta durup beklemeye kararlıydı. Bir gün önce, Macé'yle protokol meselesini konuşmuştu ve bu karara varmışlardı. Ama heyecan kararı unutturdu; telaşlı adımlarla merdivenlerden indi ve yolcuyu arabanın kapısında karşıladı.

Le Noir du Roule uzun boylu, gösterişli, çekici bir adamdı ve ilk bakışta bile bu dış görünüşün etkisinin farkında olduğu anlaşıyordu. Hangi konumda daha hoş görüneceğini hesaplamadan kuşkusuz kolunu bile oynatmıyordu. Çenesi yukarıda, ayaklarının ucuna basar gibi yürüyordu, sırtı hafifçe öne eğik. Daha zarif, daha esnek olsa bir dansçının silueti denilebilirdi, ama bu görünümün ardında hissedilen yoğun güç, adama, ürkütücü acımasızlığı, abartılı bir zarafetle maskelenmiş bir etobur, bir vahşi kedi hali veriyordu.

Alix, yaklaşan konuşun yüzünü görür görmez ürperdi. Bu yüz kılıç keskinliğindeydi. Uzun ve düz bir burun, açılmış bir kitap gibi ortası çukur alından aşağı iniyordu; sonra, etsiz, çökük yanaklar, dudaksız bir ağız ve çıkak, sivri bir çene. Du Roule, konsolosun nezaket cümlelerini dinlerken gözlerini karşılayıcılarda gezdiriyordu: bir kaşı ters "v" harfi gibi yukarıdaydı; gözkapığı, kapkara gözlerini yarı kapalı bir kepenk gibi gizliyordu. Kalabalığın arasında genç kıızı hemen fark etti, ona o kadar ısrarla; o kadar dikkatle baktı ki genç kız özensiz görünümünün böyle bir adamdan cazibesini gizlemeye yetmediğini anladı. Konuk, kadınları saraydaymış gibi selamladı, karşılayıcılar bir an şaşırdı belki, ama bunun en yeni görgü kuralı olması gerektiğini düşündüler ardından. Konsolos ve Macé onu içeri davet ettiler. Kısa bir konuşma yapıldı; sonra odasına çıkan konuk, geldiğinde üzerinde bulunandan daha şık bir kıyafetle yemeğe indi. Gök mavisi ince kadifeden, altın işlemeli bir ceket, külot pantolonuyla aynı renkte uçuk pembe, ipek yelek giymişti. Yemek salonunda böyle giyinmiş tek insandı, Versailles'dan geldiğine göre doğal karşılanabilirdi; ötekiler bir anda, öncelikle de konsolos, eskici dükkânından çıkmışa döndüler. Babasının solunda oturan Alix pırıltılı bir elbise giymişti. Özensiz giyinmesi işe yaramamış, üstelik babasını da zor durumda bırakmıştı. Zaten, makide bir antilobun siluetini görmüş yırtıcı bir hayvan gibi güzelliğine gözlerini diken bu adamın bakışlarından kurtulamayacağını anlamıştı. Le Noir du Roule'ün davranışla-

rı, genç kız üzerinde hak sahibi olduğuna inandığını gösteriyordu, ama bu Alix'in düşündüğü gibi değildi. Hiç kuşkusuz babası ve Ponchartrain ona evlenme projesinden söz etmişlerdi. Alix bunu tahmin etmişti. Hiç ummadığı, bu tereddütsüz, ilkel hatta vahşi bir güvenle dolu, bu kendini beğenmiş, çekiciliğinden, kurnaz zekâsından emin salon zamparası tavrı ve kendisine sunulmanuş bile olsa, ne olursa olsun –böylesi daha zevkli olurdu– ona sahip olacağını bilen bir erkeğin pervasız bakışlarıydı.

Le Noir du Roule sofraya güzel konuşmasıyla hâkim oldu. Sanatı seviyordu, çok okumuş biri olarak Mısır'da henüz görmediği anıtlardan bahsediyordu. Konuşurken yüzü, bir makine gibi, birden anlam değiştiriyordu. Bir mimikten ötekine geçiyordu birden, sağ elin gitarın üzerinde bir akordan ötekine atlayışı gibi. Sadece gözkapığı kıılmıyordu. Ve gözkapığının altından Alix'e bakıyordu.

– Siz, Küçükhanım, Sfenks'i gördünüz mü?

– Hayır, dedi Alix, öfkeyle.

Babası hemen araya girerek, Gize'den yeni döndüğünü söyleyecekti ki hafif bir çığlık duydu Alix ayağa kalkmış, iki adım atmış ve baygın, yere yığılmıştı.

Annesinin çağırdığı Françoise ile aşçı kadın Alix'i odasına taşıdılar; annesi ve babası korku içinde peşlerinden gidiyordu.

– Görüyorsunuz işte, diyordu konsolos merdivende karısına. Oralardan bir hastalık kapacağını size söylemiştim.

– Ateşi yok, dedi Bayan De Maillet.

– Olabilir, bütün gün oturup roman okuyunca böyle olur işte. Sonunun ayılıp bayılmakla biteceği belliydi.

O sırada aşağıda, salonda, Macé, olanlar için özür diliyor, yeni diplomatı oyalamaya çalışıyordu.

– Umarım bulaşıcı değildir, dedi Le Noir du Roule, dantelli mendiliyle burnunu kapayarak.

* * *

Versailles, o soğuk aralık ayında, yeni kralın gidişi için yapılan bütün o renkli kutlamalardan sonra iriyarı, yorgun, yılgın, hasta bir beden gibiydi. Kızarmış yaprakların örttüğü, sisle yer yer görünmez olan bahçeler, kararmış ağaçların arasında kanayan küçük yaralardı sanki. Sadece kesilmiş ağaçların yanında bir şeyler yapan, ara yolları süpüren bahçıvanların soğuktan titreyen gölgeleri görülüyordu. Saray, gri arduvaz çatılarının altında asık yüzlü

duvarlarını soğuk rüzgârlara vermişti, pencerelerde bütün gün yanan şamdanların soluk ışıkları seçiliyordu. Giriş avlusunda süslü, şık arabaların dingilleri çatıl taşlarıyla döşeli yolda, mahkûmları ölüme götüren arabaları hatırlatan korkunç iniltiler çıkarmıyordu. Ve her yerde, inşaat iskelelerinin tepelerindeki görünmeyen işçilerin uzaklardan gelen, ama yankıyla çoğalan çekiç sesleri duyuluyordu.

Jean-Baptiste, Rahip Plantain ve Rahip Fleuriau kabulden bir akşam önce gelmişler, Birlik'in şehirde, Cours la Reine'de yaptırdığı otele inmişlerdi. Rahip Fléhaut onlarla Paris'te buluşmamış, huzura kabul edilecekleri gün doğrudan saraya geleceğini söylemişti.

Rahip Plantain:

– Demek oluyor ki Fléhaut bazı emirler aldı ve Pontchartrain onun kendi safında olmasını istiyor. Akşamı yemeği, Jean-Baptiste için Yakışıklı Kara Adam'da alıştığı kızarmış tavuk ve salçalı püreden sonra gerçek bir hayal kırıklığı oldu: yağsız bir çorba, lahana ve bir parça peynir. Fleuriau, derisi kemiğine yapışmış bedeni, soluk yeşil yüzüyle tabağındakileri uzun uzun çiğnedi. Sonra, ziyafet sofrasından kalkmış ve çok yemiş biri gibi sesler çıkardı. Şöminedeki cılız ateş ölmek üzereydi. Poncet kalın pelerinine sarınarak yemek yediği halde titriyordu. Gidip yatmak için izin istedi; önce yatağını sıcak bir taşla ısıtmaya çalıştı, titreye titreye ısınabilmek için çeşitli yatış biçimleri denemek dışında bir şey düşünemedi. Sonra bir anda uykuya yenildi, buz tutmuş bir nehre düşmüş bir hayvan gibi.

Sabah saat sekizde bir uşak gelip perdeleri açtı, ateşi yaktı ve rahiplerin onu aşağıda kahvaltıya beklediklerini söyledi. Kahvaltı geceki yemek kadar hayal kırıklığı yarattı. Sabah tavuk suyu içmekten hoşlanmayan Poncet, otelin kahve, çay ve sıcak çikolata satın almadığını öğrenmiş oldu. Büyük bir bardak tatlı şarap istedi ve bir dikişte hepsini içti.

Rahip Plantain, keyfi kaçmış, Rahip Fleuriau'nun kendini iyi hissetmediğini, yataktan çıkmamasını gerektiğini, onlarla birlikte gelemeyeceğini haber verdi. Kuşkusuz, bir önceki akşam biraz fazlaca yediği yemek ağır gelmişti...

Saat onda, saray başrahibinin gönderdiği İsa Birliği'ne ait bir araba onları otelden aldı. Gökyüzü dünden de daha karanlıktı. Sarımsı kurşunî dev bir bulut bütün ışığı önlüyor, karın yağacağını haber veriyordu. Sarayın girişinde parmaklıkların önünde İsviçreli muhafızlar kalın paltolarına sarınmışlardı. Ziyaretçiler av-

luları geçerken kimseye rastlamadılar. Sarayın bütün bacalarından dumanlar yükseliyordu.

Bu kış görüntüsü Jean-Baptiste'i rahatlatmıştı. Açık, güneşli bir gün, yıldızların ve süslemelerin gözalcı parlaklığı, bahçelerin olağanüstü uyumu, binaların zarafeti, peşin kazanılmış bir zafer olarak karşısına çıkabilirdi. Aksine, bütün haşmetine rağmen mevsimlerin keyfine boyun eğen; kendisini ve ailesini soğuk ve yağmurun acımasızlığından korumak isteyen kralın sığındığı bacalarından duman çıkan bu kocaman yapıda alçakgönüllü, iddiasız bir şeyler vardı. Versailles, bu soğuk kış gününde, bir kudret ve zenginlik tapınağı değildi, ılık ateşlerin çevresinde titreşerek kışa özgü mutlulukların sona ermesini bekleyen garip bir kabilenin yaşadığı, taş ve arduvazdan bir sığınaktı.

Elleri soğuktan morarmış, ince giyimli hizmetkârların koşturduğu büyük mermer merdivene geldiler. Sonsuz gibi görünen görkemli basamaklarda, yanan mumların kokusuyla karışmış bir eski mezar rutubeti hissediliyordu. Üst kattan sesler geliyordu. Ziyaretçiler, birbirlerine sokulmuş olarak, gül motifli, yıldızlı tırabzana dokunmaya cesaret edemedi yukarı çıktılar. Ve kendilerini telaşla koşturarak alçak sesle konuşan uşakların karşısında buldular. Telaşın nedeni yeni gelenler değildi, zaten kimse onları fark etmemişti. Son basamakta bir an durarak, merdivenin devamını görmek ister gibi yukarı baktılar: tavan henüz bu kadar yüksekteyken sahanlığa ulaşmış olmak şaşırtıcıydı. Görünmeyen bir yerden, bir perdenin ardından çıkan saray başrahibi yanlarına geldi. Hiç kırıksız, kusursuz gri bir cüppe giymiş olan adam, başında siyah taftadan takkesi ve yüzünde donup kalmış sanılan bir gülümsemeyle bakıyordu, önce onları rahatlatan bu gülüş sonra birden ürküttü. Yürüyüşü, alçak sesle, fısıldar gibi konuşması, burayı, bu görkemin küçük ayrıntılarını çok iyi bildiğini belli ediyordu. Bu devler için yapılmış mekânlarda ince bedeniyle, sökülüp atılamaz olduğunu ispat edercesine dolaşıyordu yıllardır. Poncet'ye kaygılı gözlerle baktı bir an. Rahip Plantain, arabada yukarı taşınması gereken bir sandık olduğunu söyleyince iki uşağı görevlendirdi. Karakterinin sakin yüzeyi altında buz gibi soğuk ve karanlık dipsularının yattığını belli eden kibirli bir kararlılıkla, eliyle bir işaret yaptı. Rahip Plantain'i bir kenara çekti, alçak sesle bir şeyler söyledi.

Başrahibin ardından, nöbetçilere ayrılmış olan ilk salona girdiler. Başrahip, omzunda fitilli tüfeğiyle dolaşan görevliye, iki uşağın bir sandık getireceğini söylerken sandık da gelmişti.

Kralın akşamları yemek yemeyi sevdiği birinci bekleme odasına girdiler. Bronz aplikler bütün gün yanık kalıyordu herhalde. Pencereden aynalara, gitgide kararan portakal rengi gökyüzü yansiyordu. Kısa bir peruk takmış ufak tefek bir adam olan kralın uşağı Nyert, onları kapıda bekliyordu. Uşağın arkasından yürüyerek, aydınlatılmadığı için gri bir alacakaranlığa gömülmüş ikinci bir odadan geçtiler.

Odanın öbür ucunda, aralık bırakılmış iki kanatlı büyük kapıdan, otuz mumluk bir avizenin aydınlattığı yandaki salonun göz kamaştıran ışığı taşıyordu. Mabeyinci ziyaretçileri düzene soktu, sonra kapının iki kanadını da açarak, ziyaretçileri krala takdim etti.

Yedinci kısım

Kralın kabul salonu kişiliksiz, özelliiksiz bir yerdi; XIV. Louis bu nedenle değişiklik yapmayı düşünmüş olmalıydı. Özellikle de üç kapısının açıldığı Aynalar Galerisi'yle kıyaslandığında kabul salonu olmak için fazlasıyla küçüktü; çalışma odası olarak da fazla büyüktü. Büyüklük olarak epey alçakgönüllüydü, ama alçakgönüllü olamayacak kadar da iddialıydı. Sonuç olarak, ihtişam açısından, gözden saklanamayacak kadar büyük bir yanıltı. Kral, böyle ortalama bir mekânda, ne çok büyük perspektiflerle büyü-yüp heyecan yaratıyor ne de küçük bir mekânı varlığıyla dolduran bütün ünlü kişiler gibi görkemiyle hükmediyordu. Kral oradaydı, o kadar ! Küçük bir kalabalığın ortasında oturan herhangi bir soyludan daha etkileyici değildi. Sadece kocaman tüylerle süslü, üç kat kenarlı şapkasıyla ayırt edilebiliyordu çünkü ötekilerin sadece perukları vardı.

Kralın koltuğu bu sıradanlığı tamamlıyordu. Üç tekerlekli bir platforma oturtulmuş, yaldızlı çivileri olan siyah bir deri koltuktu. Arkadaki iki büyük tekerlek koltuğun iki İsviçrelinin itmesiyle hareket etmesini sağlıyor, öndeki üçüncü tekerlek uzun bir demir çubuğa bağlı bir çeşit dümenle hareket ediyordu. Hiçbir şey bu zavallı araç kadar bedeninin aslında ne kadar âciz olabileceğini gösteremezdi. Bir yarı tanrının, gücün kutsallaştırdığı tabiatüstü bir varlığın huzurunda olduklarını hayal edenler, gözlerinin önündeki bu üç tekerlekle birden rüyalarından uyanıyorlardı.

Bütün bu gösterişsiz ve sade ayrıntılara rağmen erişilmez ve ihtişamlı görünme tutkusu krala sadece huysuz, somurtkan, hiçbir şeyden memnun olmayan bir insan havası veriyordu. Ya da, en azından çevresini saran rahiplerle içeri girdiğinde Jean-Baptiste'in üzerinde bıraktığı izlenim buydu. Kral, resmî görüntüsüne,

özellikle de Kahire konsolosluğunun duvarındaki tabloya pek az benziyordu. Jean-Baptiste belleğinin yardımıyla canlısı ile tablodakini karşılaştırdığında ressamın, hükümdarın görüntüsünü değil, hayallerinin en yüce katındaki imgeyi resmettiğini düşündü: çiçek hastalığının izlerini, burnun kırmızılığını, çene altındaki torbaları unutmuştu. De Maillet, tabloyu restore ettirmekle hata etmişti, çünkü tabiat ve iklim, tabloyu bozarak aslına uygun hale getirmişti gerçekte. Jean-Baptiste kralın çevresinde, biraz arkada Fléhaut'yu gördü; hükümdarın yakınındaki uzun boylu, uzun burunlu, kıvrıkcık peruklu adam Adalet Bakanı Pontchartrain'di büyük olasılıkla. Bütün bu insanlar –koltuk itici İsviçreli bile– kibirli bir küçümsemeyle bakıyordu onlara, bu küçümsemede, istenmeyen, zoraki ziyaretçilerin saygısızlığından duyulan can sıkıntısı ve öfke vardı.

Cizvitler saygılı, ama ölçülü bir selam verdiler. Bu sadece Tanrı'nın önünde diz çöken insanlara tanınmış bir ayrıcalıktı. Jean-Baptiste bir an boylu boyunca yere uzandığı uzak bir günü hatırladı, sonra belki artık moda olmayan bir biçimde, yere kadar eğilerek selam verdi. Ama içten bir hareketti bu ve krallığın önünde tereddütsüz saygı ve teslimiyeti ifade ediyordu.

Selamlar tamamlanınca bir an bir kararsızlık oldu. Jean-Baptiste'in o an hissettiği şey, salonda, özellikle de iki grubun arasında, bir metreden biraz fazla bir mesafedeki garip ve neredeyse elle tutulacak kadar yoğun gerginlik oldu; tıpkı, yazın, bir boranın yaklaşmakta olduğunun hissedilmesi gibi.

– Efendimiz, dedi başrahip, olası fırtına tehdidine rağmen konuşmaya cesaret etmişti, Doğu misyonumuzla görevli olan Rahip Fleuriau'yu tanıyorsunuz. Çok büyük bir talihsizlik eseri, bugün rahatsız ve huzurunuzda gelemedi, ama size, bizi bir Türk toprağında Mısır'da temsil etmek gibi çok zor bir görev üstlenmiş olan Rahip Plantain'i takdim etmekten onur duyuyorum.

Rahip Plantain geniş alnını bir kez daha öne eğerek sağ elini kalbinin üzerine koydu.

– İşte, diye devam etti kralın başrahibi. Majestelerinin büyük bir ileri görüşlülükle başlattığı ve yardımını esirgemediği Habeşistan misyonu, yüzyılın başında ne yazık ki birçok kardeşimizin katledildiği, sapkınlıklardan bunalmış zavallı Hristiyan ülkeye geri dönmek ve gerçek imanı onlara götürmek için yola çıkarıldı. Bilseniz, Majesteleri, birliğimiz, hataların ve bilgisizliğin sonsuz günahkârlığa mahkûm ettiği zavallı insanları ve halkları kurtarmak için ne büyük bir mücadele veriyor. Şimdi izin verirsiniz,

Rahip Plantain, emrinizle üstlendiği görev hakkında efendimize bilgi vermek arzusundadır.

Kral yeşil üstlüğüünün kolunu çekerek elini ağzına götürdü, öksürdü. Jean-Baptiste, hareket çok çabuk yapılmış olduğu halde, hükümdarın, bu çok doğal görünen jesti, ağzının öbüründen daha sarkık olan ve iyi kapanmayan sağ köşesindeki ince bir salya-yı dantel mendiliyle silmek için yaptığını fark etti.

– Anlatın, Peder, dedi kral. Bu konuyla yakından ilgiliniz.

– Efendimiz, diye başladı Rahip Plantain, saçsız başının tepesinden kadar kızarmıştı. Majestelerine, birliğimizin kurtuluş vaatlerini o uzak topraklara götüren cesur yürekli misyonerimizin artık bu dünyada olmadığını bildirerek sözlerime başlıyorum ne yazık ki. Zor yolculuğu sırasında Tanrısının huzuruna çağırıldı. Ama fedakârlığı boşuna değildi. Habeşistan imparatoru heyetin öteki üyelerini onurlarına layık bir şekilde karşıladı. İçtenlikle katılmak istediği Katolik inancın temsilcilerini ağırlamaktan sevinç ve onur duyduğunu söyledi. Sonra Hristiyan dünyanın en büyük kralı olan Majestelerine saygı ve bağlılığını iletmek üzere bir sözcüsünü görevlendirdi, bu insanlar henüz elçi kavramına yabancı olsalar da elçi kabul edebileceğimiz bu görevli bizimle Kahire'ye geldi.

– O adam neden burada değil ? diye sordu kral.

– Efendimiz gelebilmesi için çok çaba harcadık, ama Majesteleri Türklerin Avrupalı olmayanların bu ülkelere gidişlerinde ne kadar güçlük çıkardığını bilirler. Tanrı'ya şükür o elçi Kahire'ye yalnız gelmedi. Şu anda huzurunuzda bulunan Bay Poncet ona refakat etmişti.

Rahip Plantain bunları söylerken Jean-Baptiste'e bakmıştı. Konuşma sırasında biraz dağılmış olan garip gerginlik bir anda tekrar elle tutulacak kadar yoğunlaştı ve Jean-Baptiste bu gerginliğin tek nedeni olduğunu anladı.

– Bay Poncet Levant eşellerinde⁵ otacı olarak çalışıyor. Şu anda Kahire'de ikamet ediyor. Misyonerimiz, Majestelerine bahsetmiş bulunduğum Rahip Brèvedent, Habeşistan yolculuğunu onunla birlikte yaptı. İmparator rahatsızdı. Avrupalı bir hekimin yardımını rica etti. Bay Poncet hekim niteliğiyle misyonun necaşiye –imparatora böyle hitap ediyorlar– kolayca ulaşmasını sağladı. Ve elçi de onunla birlikte Kahire'ye geldi.

Bu sözlerden sonra geri çekilen Rahip Plantain, arkasına döne-

5. XVI. yüzyılın başı ile XX. yüzyılın başı arasında Hristiyan ülkelerin Doğu Akdeniz'de Müslüman ülkelerde, kurdukları ticaret merkezleri. (ç.n.)

rek Jean-Baptiste'e baktı. XIV. Louis de bakışlarını otacıya çevirdi, kralın etrafındakiler de onu taklit ettiler. Vakit gelmişti.

Jean-Baptiste biraz öne çıktı, bir kez daha selam verdi ve söze başladı:

– Efendimiz, Habeşistan imparatorunun Majesteleri nezdine gönderdiği elçinin yokluğunda, hükümdarın tarafınıza iletilmek üzere bizlere emanet ettiği mesajı huzurunuzla tekrarlama görevi ve onuru bana düştü. Öncelikle ve izninizle söylemek isterim ki imparator, Majesteleri'nin cevabını heyecanla beklemektedir ve ben, bu cevabı, hayatımı bir kez daha tehlikeye atarak götürmek üzere emirlerinize amadeyim.

– Size emanet edilen bu mesaj nedir? diye sordu kral.

– Efendimiz size az sonra cevap vereceğim; öncelikle Majesteleri'nin şunu bilmesini istiyorum: Habeşistan kralı bizleri eli boş göndermedi. Ülkesi çok zengin: toprakları madenler ve değerli taşlarla dolu, ormanlarında, en zengin hayal gücünün bile erişmeyeceği hayvanlar var. Necaşi, Fransa kralına, dostluk duyularının...

Dinleyicilerden mırıltılar yükseldi. Kralın gözlerinde hiçbir ifade yoktu.

– ... hayranlık ve saygısının ifadesi olarak bu zenginliklerin en güzel örneklerini sunmak istedi.

– Pekâlâ, dedi Fransa kralı. Bu zenginlikler nerede bakalım?

Bunları söylerken bakışlarını iki uşağın ayaklarının dibinde bekleyen sandığa çevirmişti.

– Ah, efendimiz! İmparatorun armağanı olan altın tozu torbaları beş katıra yüklenmişti. Dört katıra miskkedisi postu ve günlük yüklendi. Sonra akamber ve dünyada bulunabilecek en güzel kahve, on torba. Bunlar kervanın yükleriydi. Sonra beş safkan geliyordu, Majesteleri'ne sunulmaya layık beş olağanüstü binek atı, her türlü zemine uyum sağlayabilecek hayvanlar. İmparator en iyi cins deriden eyer takımlarının koşulmasını emretti. Sekiz Habeş asker iki yanlarında yürüyordu. Necaşinin muhafızları arasından seçilmişlerdi, yüksek platonun sert iklimine alışmış sağlam, güçlü askerler.

Cizvitler, Jean-Baptiste'ten biraz uzaklaşmışlar, onu dinliyorlardı. Genç adam, başı, omuzları dik, bakışları kâh hükümdarın üzerinde, kâh çevresindekilerde, heyecanla anlatıyordu. Anlattıklarına inanarak konuşuyordu ve mırıltılar birkaç saniye sustu. Altın tozu yüklü katırlar, en iyi deriden eyerleriyle safkan atlar, genç Habeş askerleri salondan geçiyordu sanki, ağır adımlarla

bir uçtan ötekine yürüyerek Aynalar Galerisi'ne girip gözden kaybolmak üzere.

– En arkada, diye devam etti Jean-Baptiste, kervanın sonunda, bir artçı kuvvet gibi, gümüş çingiraklar takılmış zincirleriyle o fil denilen dev hayvanlar yürüyordu. Kocaman dişlerinin her birinden doğal büyüklükte bir erkeğin fildişi heykeli yontulabilirdi...

Pontchartrain hükümdara doğru eğilerek bir şeyler söyledi ve bu tek hareket, dinleyenleri uyandırarak büyüğü bozdu.

– Yani, diye sözünü kesti kral, bütün bunlar bu sandıkta mı saklı?

Dinleyicilerden alaycı mırıltılar yükselirken yüzlerde kötü niyetli gülümsemeler belirdi.

– Ne yazık ki gerçek bu, Majeste, dedi Jean-Baptiste.

Salonda uğultu birden arttı, ateşte kaynayan bir sıvıdan yükselen kabarcıklar gibi üç beş boşuk kahkaha yükseldi.

– Evet, diye devam etti Jean-Baptiste, dürüst bakışlı iri gözleriyle XIV. Louis'ye, bakarak. Yolculuk sırasında pek çok şey yaşadık. İklim safkan atları öldürdü. Türkler Habeşleri sınırda alıkoydular. Haydutlar altınlarımızı, amberi ve günlüğü çaldılar.

Sandığa doğru yürüyerek konuştu:

– Sözlerime inanmayabilirsiniz, Majeste. Ama bu sandık öykümün gerçekliğini ispat edecek ve Habeşistan imparatorunun size olan saygı ve hayranlığını dile getirmekteki samimiyetini gösterecektir.

Uşaklar yanlarında levye getirmişlerdi. Jean-Baptiste eliyle işaret ederek açmalarını söyledi. Kral İsviçrelilere koltuğunu birkaç adım öne itmelerini emretti ve önündeki dümeni çevirerek solda sandıktan çıkacakları rahatça görebileceği yere yaklaştı. Dikkatler iki uşağın üzerinde, sessizce bekleniyordu. Salonda, şöminede yanan kocaman kütüğün uğultusundan ve arada bir, levyelerin tahtadan bir çiviye söktüklerinde çıkan çatırtıdan başka ses yoktu. Sonunda kapak açıldı. Jean-Baptiste uşaklara çekilmelerini söyledi, kapağı kenara bıraktı. Ortası kabarık bir şeyi örtten boz renkli, rutubet kokan bir örtü görünmüştü. Jean-Baptiste örtüyü kaldırdı ve her şey göz açıp kapayıncaya kadar olup bitti.

Bir an durakladı genç adam, sonra iki eliyle sandığın içinden, sandık kadar geniş bir şey çıkardı. Doğruldu, o kalın şey birden kendi ağırlığıyla çözüldü, aşağı sarktı. Yeşilimsi, hafifçe tüylü, iğrenç kokulu bir şeydi. Filin kulağı, tanınmayacak halde, rutubetin etkisiyle donmuş bir paçavraya dönmüştü ve açılıp sarkarken ağır, leş kokulu bir toz bulutu bulanık renkli, uğursuz bir bulut et-

rafa yayıldı. Bu ani baskından korkan, iğrenç böcekler her yana ayakları, kanatları, antenleri, neleri varsa hepsiyle fırlayıp, sıçramaya ve yerde, koloniler halinde koşuşmaya başladılar.

Jean-Baptiste bu kokuşmuş şeyle o kadar şaşkınlığa düşmüştü ki bir an öylece donup kaldı ümitsiz gözlerle etrafına bakınırken havayı iğrenç kokusuyla zehirlemeye devam eden ıslak paçavra-yı elinde sallamayı sürdürüyordu.

Bir anlık bir şaşkınlığın ardından müthiş bir kargaşa başladı.

– Kralı ! Kralı kurtarın ! diye bağırdı bir ses, herhalde Pontchartrain'inkiydi. Sakın nefes almasın !

İsviçreliler koltuğu hızla çevirdiler ve galeriye açılan bir kapıya doğru hızla uzaklaştılar.

– Nöbetçiler, nöbetçiler ! diye bağıırıyordu başka bir ses.

– Hekimi çağırın !

Salonun ortasında, avizenin altında tek başına kalan Jean-Baptiste'ten uzaklaşmış olanlar köşelerde toplanmış fısıldaşıyorlardı.

Biri birden “zehir” sözcüğünü fısıldadı, sarayda çok kötü anıların canlandıran bu sözcük üzerine herkes hemen dantelli mendillerini burnuna götürdü. Çağırılan nöbetçiler birden kapıda göründü. Yarım düzine irikiyim asker Jean-Baptiste'in üzerine atladı, iğrenç kokulu suikast silahını bırakması için tüfeklerinin dipçiğiyle ellerine vurdular, bir örtüyle kasayı sardılar ve öylece ateşe attılar. Sonra Jean-Baptiste'in karşı koymadığını gören askerler onu iterek dışarı çıkardılar ve nöbetçilere ait olan salona götürdüler. O arada, kabul salonu havalandırılmış, orada bulunanlar güvenlik tedbiri olarak Aynalar Galerisi'ne alınmıştı ve Cizvitler, uzunca bir süre bekledikten sonra ancak galeriye girebildiler.

Kralı hemen görmek isteyen saray başrahibi sonunda, majestelerinin güvenliğinin sağlanması için götürüldüğü meclis salonuna geldi. Kralı muayene eden Fagon, havaya yayılmış olan maddelerle ilgili herhangi bir zehirlenme belirtisi görmemişti. Bir tedbir olarak, bir bardak sıcak eşek sütü içmesini tavsiye etti. Cizvit içeri girdiğinde Pontchartrain salonda değildi. Yaşlı adam kralın ayaklarına kapanarak af diledi.

– Haydi, lütfen ayağa kalkın Peder, dedi XIV. Louis. Önemli bir şey olmadı. İsviçreli hizmetkârlar benden daha çok korktular. Bu koltuğa oturduğumda, onların tutsağı gibi olduğumdan...

– Efendimiz, sözlerle ifade edilemeyecek kadar üzgünüm.

– Bana bir armağan verileceği zaman daha dikkatli olmanız gerekiyor demek ki, dedi kral, yumuşak ve sadece hafif bir alayın hissedildiği bir sesle.

– Önceden benim...

– Olayı büyütmeyselim, diye sözünü kesti kral. Şunu bilin ki benim de baştan beri bazı tereddütlerim vardı. O adam bana güvenimize layık biri gibi görünmedi. Birçok yerden hakkında kuşku uyandıracak sözler işittim, adamın bir sahtekâr olabileceğini söyleyenler var. Ama sizi dinledim ve onu kabul ettim.

– Efendimiz, yaptığı şey affedilir gibi değil, kabul ediyorum. Ama bizim anlattıklarının gerçekliği konusunda en ufak bir kuş-kumuz yok.

– Siz bir din adamısınız, Peder. Korkarım, ete kemiğe bürünmüş ahlaksızlığı görme konusundaki ustalığınız, ruhlarda gizlenmiş şeytanı keşfetmedeki maharetiniz kadar büyük değil.

Başrahip, kralın bu sözleri söylerken bir an kendisine çevirdiği bakışından onun, ruhlardaki şeytan imgesiyle birden, karşısındaki adamın, günah çıkardığı rahip olduğu gerçeğini fark ettiğini anladı, hükümdarın gözlerinde birden bir korku belirip kaybolmuştu.

– Beni çok üzüyorsunuz, dedi Cizvit, başını öne eğerek.

– Üzülmeniz için hiçbir neden yok. Size olan güvenim hiçbir nedenle sarsılamaz. Birliğinizin çalışmalarını takdirle izlediğimi ve bugün, dünden de fazla inanarak sizi desteklediğimi bilmeniz gerekir. Tıpkı Çin için olduğu gibi; Pekin'deki misyonunuza bütün olanaklarımızla destek olma emri verdim.

– Bu çok güzel bir karar, dedi Cizvit, hafifçe eğilerek.

– Ve Habeşistan'a altı kardeşinizi gönderebilmek için yardımı-mı talep etmişsiniz.

– Evet, efendimiz.

– Size yardım edeceğim. Fakat bu sıra çok fazla dikkat çekme-niz gerektiğini hatırlatıyorum.

– Teşekkür ederim, Majeste.

– Şu sözde Habeşistan gezginine gelince, diye devam etti kral. Önce ne yapmamız gerektiği konusunda emir verdim; bilim adamlarımız doğru söyleyip söylemediğini araştıracaklar. Şayet gerçekten de bir sahtekâr değilse, anlatacaklarını dinleyebiliriz.

– Bu çok akılcı bir tutum, efendimiz. Ben onun sizleri yolculuk öyküsünün gerçekliğine inandıracığından eminim.

– Göreceğiz, dedi kral.

– Rahiplerimiz en kısa zamanda yola çıkabilirler mi ?

– Şayet isterseniz, hemen yarın sabah, dedi kral yazı masasının üzerindeki deri kaplı dosyayı alırken; bu Cizvit'e artık çekilmesi gerektiğinin bir işaretiydi.

Başrahip galeriden geçerek gitti. Avizenin billurlarında içeri yansıyan ani bir aydınlığın pırıltıları vardı, akşamın yaklaştığı bu saatte rüzgâr bir an batmakta olan güneşin önündeki bulutları dağıtmıştı.

Siyah giysili adam hızlı hızlı yürürken düşünüyordu: “Pontchartrain bu önemli görüşmeyi sabote ederken çok kurnazca davrandığı sandı” diyordu kendi kendine. “Kralı bize karşı uyardı, hiç önemi olmayan bir olayla herkesi korkuttu. Ve sonunda kaybeden kendisi oldu. Bizi hayal kırıklığına uğrattığını düşünen kral, gönlümüzü almak için istediklerimizi yaptı.” Nöbetçilerin salonuna yaklaşırken hâlâ düşünüyordu: “Şu Poncet çok işimize yarardı, aptalca davrandı. Onu savunmak zorundayız, şöhretimiz buna bağlı. Ama en azından şu anda ona muhtaç değiliz.”

Sekizinci kısım

Arabalar, gecenin on birini gösteren saatin son vuruşundan biraz sonra Saint-Eustache'ın önünde durdu. Sokak kapkaranlıktı, sadece Yakışıklı Kara Adam'ın kirli pencerelerinden soluk ışıklar sızıyordu.

Jean-Baptiste arabadan indi, kapıyı arkasından kapattı ve hana doğru yürüyecek yerde geri döndü ve parlamenterin kapısına vurdu.

– Ne oldu ? diye fısıldadı Rahip Plantain, arabanın kapısını arayarak. Artık handa kalmıyor musunuz ?

– Evet, gördüğünüz gibi, dedi Jean-Baptiste, kapı tokmağını tekrar, daha da kuvvetli vururken.

Sonunda kapı açıldı. Parlamenter, elinde şamdanla kapıda göründü. Rahip Plantain gördükleriyle bir anda korkuya kapıldı, arabanın karanlığına saklandı ve arabacıya atları kamçılmasını emretti. İkinci arabadan ellerinde tüfeklerle pelerinlerine sarınmış iki asker inmişti.

– Çabuk girin, dedi Sangray, muhafızları görmemişti.

– Yalnız değilim, dedi Jean-Baptiste, yaklaşan askerleri göstererek.

– Kralın emri, dedi içlerinden biri. Beyefendiyi yalnız bırakamayız. Burada mı oturuyor ?

– Sanırım, dedi Sangray.

– O zaman burada kalmamıza izin vereceksiniz.

Parlamenter, arkasında muhafızlarla Jean-Baptiste'in içeri girmesini bekledi, sonra kapıyı kilitledi. Taşlık buz gibiydi, Sangray, dönüp bakmadan askerlere burada kalabileceklerini söyledi. Sonra Jean-Baptiste'in şöminenin yanında kendisini beklediği salona girdi, kocaman iki kütük keyifle yanıyordu.

– Saat yediye doğru döneceğinizi tahmin etmiştim, dedi Sangray. Açıkçası, sizi bir daha göremeyeceğim diye korkmaya başlanmıştım. Yarın haber almak için Palais-Royal'e ya da Saint-Cloud'ya gitmem gerekecek diye düşünüyordum.

Jean-Baptiste, ayaklarını, ellerini ateşe uzanmış gözleri dalgın, koltuğa gömülmüş oturuyordu. Sangray'ın bugüne dek görmediği kadar derin bir ümitsizlik vardı yüzünde. Dalgınlığından sıyrılmadan, dostunun ısrarı üzerine kralla görüşmesini anlattı, final sahnesine kadar. Gözetim altında tutulma kararını da. Onu önce bir otacı olarak tanıyan muhafızlar sonra zehir uzmanı bir katil olmakla suçlamışlardı. İtiraf ettirmek için dövme üzerine “Krala getirdiğim armağanı inceletin” demişti Jean-Baptiste, “zannettiğiniz gibi bir şey olmadığını anlayacaksınız.”

Bu sözler üzerine muhafızların komutanı, sandığı ateşe atarak en önemli delili yok ettiklerini anlamış, şöminede yanmakta olan ne varsa hepsini derhal çıkarmalarını emretmişti. Sandığın tahtaları tamamen yanmıştı, ama kulak parçaları küllerin altında olduğu gibi duruyordu. Bu garip şeyleri yedirmek için bir köpek getirtiler. Hayvan iştahla yedi, daha olsa daha da yiyecekti; bu muhtemelen sağlığa zararlı kulak etinin özenle pişirildiğinde çok lezzetli olduğunu Murad söylemişti.

Sonunda Cizvitler de yanlarında bir saray görevlisiyle gelmişlerdi. Muhafızlara sanığı serbest bırakabileceklerini, ama bilim adamlarından kurulu jürinin kararına kadar gözetim altında tutulması gerektiğini bildirdiler. Bir sürü işlem yapıldı; seçilen iki muhafızın hazır olmasını beklediler. Sonra iki araba soğuk, kapkaranlık gecede Versailles'dan yola çıktı.

– Ha! dedi Sangray gülerek öyküyü dinledikten sonra. Olan biten bundan ibaret, yani!

Jean-Baptiste omuz silkti.

– Sanırım yeterli!

– Evet, dediğiniz gibi, yeterli! Ama işlenen suç o kadar da vahim değil! Şunu bir kere daha anlatsanıza bana, siz, ayakta duruyorsunuz, küflü fil kulağı elinizde...

Kendi kendine gülmeye başladı Sangray, önce dostunu öfkeli kılma kaygısıyla usulca güldü. Ve son birkaç saatin gerginliğinden sonra artık kendini tutamadı. Öylesine çılgınca, yüksek sesle, iki büklüm gülmeye başladı ki muhafızlar kapıyı aralayıp içeri baktılar. Jean-Baptiste de gülümsedi, sonra kahkahalarla güldü, güldü. Ancak uzunca bir süre sonra gözlerindeki yaşları silerek sakinleşebildiler.

– Öyle de, diye mırıldandı Jean-Baptiste birden ciddileşerek. Sonuçta her şeyi kaybettim.

– Hiç sanmıyorum, dedi yaşlı adam, biraz nefes almak için yeleşimin düğmelerini çözüyordu. Aksine, o fil kulakları hayatınızı kurtardı. Sizi elinizde kralın yazılı emriyle hücreye hatta bir kadırgaya giderken görür gibi oluyordum beklerken.

– Ancak her şey bitti, dedi Jean-Baptiste, yeniden melankoliye kapılıyordu. Yapmak istediğim hiçbir şeyde başarılı olamadım.

– Hayır, dostum! Yarın başka bir gün olacak. Bu ümitsiz sözler size yakışmıyor, üstelik abartılı da buluyorum onları! Size bir öğüt vereceğim, az evvel bizi kahkahalarda güldüren ruh halini sürdürelim. Şimdi yatıp uyuyacaksınız, ama uyumadan önce hâlâ hayatta olduğunuzu, yaşadığınızı düşüneceksiniz; her akşam, her günün sonunda, özellikle de zor geçmiş günün sonunda bunu düşünmeliyiz ve bu gerçek bizi mutlu edecek, hatta biraz şaşırtacak bir neden olmalı bizim için.

Sonra bir baba sıcaklığıyla Jean-Baptiste'i kucakladı, bir şamdan aldı ve yatak odasına kadar birlikte yürüyerek konuğuna iyi geceler diledi.

Sonraki günler hep kötü haberler getirdi. Kralın huzurunda yaşanan olay saray çevresine yayılmış, şehirdeki gazetelere konu olmuştu. Poncet'nin kralın huzurunda ortaya çıkarma cüretini gösterdiği şeyin ne olduğunu bilmedikleri için de olay, gülünç değil korkunç olarak nitelendiriliyor, gerçek bir suikast girişiminden bahsediliyordu. Söylentilerin en çirkinleri Jean-Baptiste'e yönelikti. Acımasız komplo teorileri inanılmaz boyutlara ulaşmıştı. Yaratılan bu hava, Cizvitlerin yeraltındaki düşmanlarınca besleniyordu. Genç gezginin kendisi bile, ortağı kabul edilen bu rahipler kadar suçlamaların gölgesinde kalmıyordu. Ama doğrudan onlara dokunamayanlar ötekini, genç gezgini acımasızca karalıyorlardı.

Sonra, Jean-Baptiste'in çok sürmeyeceğini umduğu dava tarihi birkaç hafta ileriye atıldı. Konunun uzmanı olanlardan bir jüri heyeti oluşturulması, dosyadaki delillerin incelenmesi gerekiyordu. Duruşmanın Epiphania⁶ Yortusu'ndan önce yapılamayacağı belliydi.

Nihayet –ki bu haber öncekinden de ürkütücüydü– Cizvitler kralın, Habeşistan'la ilgili taleplerini kabul ettiğini Jean-Baptiste'e bildirdi. Biri hekim, biri botanikçi, biri gökbilimci ve biri mimar olmak üzere seçilmiş altı rahipten oluşan bir misyon bir sonraki

6. İsa Peygamber'in Münecimlere görünmesi anısına kutlanan yortu. (ç.n.)

hafta yola çıkacaktı. Bu misyonerlerin üçü Provence'tan ikisi Filistin'den, altıncısı Asturias'tan geliyordu. İsa Birliği misyonerleri bulundukları yerlerden yola çıkacaklar, doğrudan İskenderiye'ye gideceklerdi. Özetle Paris'ten geçmeyeceklerdi, rahipler, misyonerlerin Poncet'nin tecrübesinden yararlanamayacak olmaları nedeniyle duydukları üzüntüyü de bildiriyorlardı. Dava sonucundan çok fazla korkmaması gerekiyordu, çünkü Cizvitler Kahire'ye vardıklarında, orada kendilerini Habeşistan'a götürecek olan Murad'la görüşeceklerdi.

Jean-Baptiste karşı çıkmak istedi, kendi onayı olmadan Ermeni'yi götüremeyeceklerini söylemek istedi. Ama itirazının hiçbir işe yaramayacağını çok çabuk anladı.

Yılbaşı yaklaşıyordu. Kış ortasının Aziz Yuhanna diye anılan günlerindeydiler, kapkaranlık gökyüzüyle gündüzün geceden zor ayırt edildiği o çok kısa günlerdi, mumlar söndürülmeden yanıyordu; Parisliler şöminelere esir olmuşlardı. Jean-Baptiste yaşadıklarıyla adeta hayata küsmüştü. Durum öylesine ümitsiz görünüyordu. Necâşiye verdiği şeref sözünü tutmak istemiş, ama işte, yarım yüzyılda Habeşistan'a yapılan en kapsamlı Cizvit çıkarmasının mimarı olmuştu. Alix'in yüreğinde aşkın ve ümidin filizlenmesine neden olmuştu ve ona erişebilmek için hiçbir şey yapamıyordu. Hayal kırıklığına uğratacak, ona acı çektirecekti. Eskisi kadar bile layık değildi genç kıza, çünkü o artık herkes tarafından iğrenç bir sahtekâr, beceriksiz, zavallı bir üçkâğıtçı olarak tanınıyordu. Sangray, Palais-Royal'de tanıştığı Chartres dükünün onun ateşli bir savunucusu olduğunu söyledi, Jean-Baptiste'i biraz rahatlatmak için. Sohbet sırasında söz, Jean-Baptiste'in, kötü kokular saçan çok garip bir cismi kralın huzuruna getirmekle suçlanışına gelmişti: "Amcam her zamanki gibi olmadık bir nedenle korkuya kapıldı kuşkusuz" demişti dük, gülerek. "Habeşistan'dan ne gelmesini bekliyordu ? Bir İsviçre kronometresi mi ?" Bu sözler üzerine Sangray, prensi bir kenara çekerek, Poncet'nin kendi evinde konuk olduğunu fısıldamıştı. Prens, çok ilgilenmiş, otacıyla tanışmak istediğini söylemişti. Böyle bir müttefikin ileride nasıl faydalı olacağını bugünden kestirmek zordu, ama gene de bir ümit ışıyordu.

Jean-Baptiste avunacak gibi görünmüyordu. Şöminenin önünde oturuyor, kendi kendini yiyordu.

– Haydi, yazmaya başlayın ! dedi Sangray artık biraz sabırsızlık hissedilen bir tavırla. Haydi, bir yerde bir aşağı, bir yukarı dolaşır gibi yazın, belki hiçbir yere gitmeden, sadece soğuktan donup, öl-

memek için. Ayrıca, anılarınızı canlandırarak, gördüklerinizin, yaptıklarınızın öyküsünü yazarken sizi yargılayacak olanların karşısında vereceğiniz cevapları da zihninizde hazırlamış olursunuz.

Jean-Baptiste öneriye gönülsüz uydu başlangıçta, sonra anıların yazımına kendini kaptırdı. Şehir kışının suratsız karanlığında karanlık düşüncelere dalacak yerde, Habeşistan yaylalarının ışıklı günlerini, antilopların peşinde dörtnala at koşturdukları avları, necaşinin leopar postlu, altın kalkanlı askerlerinin geçit törenlerini hayal ediyordu artık. Gonder'deydi, baharatçılar çarşısında havada tarçın ve karabiber kokuları vardı. Akşamın serin sessizliğinde uzaktan çakalların ulumaları duyuluyordu. Kadınlar geçiyordu yanından, beyazı bembeyaz, siyahı simsiyah gözlerinde hülyalı bakışlarla.

Odasında, ateşin başında sabahtan akşama kadar yazıyordu. Kapısının önündeki nöbetçiler bazen bütün gün onu hiç görmeden değişiyordu. Yoksullaşmış çantasından Habeşlerin giydiği beyaz, keten bir giysi çıkarmıştı, dar pantolon ve omuzlara atılacak kenarında renkli işlemesiyle muslin bir atkı. Bu giysiyi neden getirdiğini bilmiyordu, belki birine hediye etmek için. Şimdi odasında kendisi giyerek mutlu olmuştu, Fransa kralı için gönderilen, ama Cizvitlerin vermesine engel oldukları kuşağı da beline sardı. Jean-Baptiste böyle Habeş gibi giyinerek yazdıklarını yaşıyordu sanki. Kıyafeti tamamlamak için, Necaşi I. İyasu'nun yola çıkacakları gün verdiği altın zincir ile madalyonu boynuna taktı. O çok uzaklardaki hükümdarın ellerinin dokunmuş olduğu bu cismi bugün herkesin kuşku duymakta inat ettiği bir dostluğun hatta belki sadece o ellerin var olduğunun tanığı olarak bedeninde hissetmek heyecan vericiydi. Jean-Baptiste'in yazdıklarına aksettirdiği hayalleri bu beyaz görünüşle ete kemiğe bürünüyordu. Sangray birlikte yemek yediklerinde konuğunu bu kıyafetle görmeye alışmıştı.

Bir akşam Hancı Raoul, beyin kanaması sonucu bayılan bir müşterisi için Jean-Baptiste'ten acele yardım istedi. Bakan Pontchartrain'in gözaltı emri, muhafızlarıyla birlikte gitme ve kraliyet ailesine yaklaşmama koşuluyla zanlının evden çıkmasını yasaklamıyordu. Handa akşam yemeklerini yemekte olanlar birden beklenmedik bir görüntü karşısında şaşırıldılar, sonra hepsi ayağa kalktı: belinde altın işlemeli kuşağıyla beyaz giysili bir genç adam görmüşler, arkasından üniformalı iki saray muhafızı içeri girmişti. Hayretle donup kalan müşteriler, kralın refakatçilerle onurlandığı Doğulu bir prensin, olaki uçan halısına bine-

rek, hana geldiğini sandılar. Sonra sofra başındaki tüccarlar, gösterişli konukların merdivenden çıkıp, arkadaşlarından birinin odasına girdiğini görünce büsbütün şaşırdılar. Gerçekte Jean-Baptiste'in yapabileceği bir şey yoktu: odaya girdiklerinde hasta son nefesini veriyordu. Hekim evine döndü, ceset az sonra aşağı indirildi. Olayın tanıkları alçak sesle tahmin yürütüyorlardı. Çoğu Chablis'li bir şarap tüccarının kuramına katıldı: ölen meslektaşları yolculukları sırasında bilmedikleri bir dini kabul etmişti, o beyaz giysili rahip ölüm döşeginde ona son duasını yaptırmış olmalıydı.

Bu ilk denemeden sonra Jean-Baptiste aynı biçimde giyinmiş olarak sokağa çıkmaya başladı. Hancı Raoul'e başvuran hastaların sayısı her gün biraz daha artıyordu ve hancı onlara yardımcı olduğu için mutluydu. Jean-Baptiste sadece yoksullara bakmayı kabul ediyor, ücret almıyordu. Çevrede herkes onun hakkındaki gerçekleri öğrenmişti, onun, genellikle öğle sonlarında, yani, yazı masasının başından kalktığında, peşinde kralın iki muhafızıyla, beyaz bir ihrama bürünmüş olarak geçtiğini ve çocukların hastalıklarla pençeleştiği yıkık pis barakaları bulmak için karanlık sokak aralarında dolaştığını gördüklerinde şaşmıyorlardı artık. Hastalarını ziyarete gittiği o yoksul mahallelerde Parisliler ona "Habeş" adını takmışlardı.

Dokuzuncu kısım

– Sizce kutsanmış yağ nasıl bir şeydir ?

Kocaman bir koltuğa gömülmüş, bacaklarını öne, Macé'nin bacaklarına doğru uzatmış, oturan De Maillet, fısıldar gibi konuşuyordu.

– Ekselans, bence... yani, bilmiyorum ama, zeytinyağıdır herhalde.

– Çok güzel, dedi konsolos, belli belirsiz bir öfkeyle. Anladım, ama ne tür bir zeytinyağı, şişede mi, şişe nasıl? Ne kadar gerekir?

– Ah! çok fazla bir şey gerekeceğini sanmam. Biraz alına, biraz da ellerine herhalde.

– Kısacası, Macé, siz de benim gibisiniz, dedi De Maillet, koltukta doğrularak. Hiçbir şey bildiğiniz yok.

– Hemen öğrenirim, diye bağırды sekreter, telaşla.

– Aslında o kadar da önemli değil. Kapuçinler bilgi verir bize. Şunu bir daha söyleyin; yağ kim sağlayacaktı onlara?

– Suriyeli bir keşiş, adı İbrahim, Kıptî patriği tanıyormuş, taç giyme yağlarını ondan alabileceğini söylüyor.

– Ne zaman?

– Kapuçinler hazır olur olmaz.

De Maillet ayağa kalktı, ince kumaştan atkıyı omuzlarına sardı Kahire'de aralık ayı soğuk geçiyordu. Çöl uzak değildi. Ve bu lanet olası evleri yapanlar sadece eyyamı bahur sıcaklarından korunmayı düşünmüşlerdi. Konsolos, uzun uçlarını göğsüne sarkıttığı peruğunu başından çıkarmıyordu.

– Kapuçinlerin planı şöyle: Habeşistan imparatoruna taç giyme töreni için kutsanmış yağ götürüyorlar, oysa adamı taç giyeli en az on beş yıl oldu, yanılmıyorsa!

– Rahip Pasquale bunun önemli olmadığını söylüyor. Dünya-

dan kopuk yaşayan Habeşler kendi kendilerine yetmeye alışıklar. Ama bundan pek de mutlu değiller. Birisi onlara kutsanmış yağ götürecektse olursa, aradan on beş yıl geçmiş olmasına rağmen, yeni bir taç giyme töreni yapabilirler.

Macé, bu bilgi gösterisinden sonra, boğulurcasına öksürdü.

– Pekâlâ, öyle olsun, dedi konsolos. Rahip Pasquale'ye kendisini kabul etmeyişimi neyle izah ettiniz?

– Emrettiğimiz gibi, ekselanslarının hasta olduğunu söyledim.

– İnandı mı?

– Sanmıyorum. Yarın tekrar gelecek. Ekselansları izin verirlerse, şunu söylemek isterim: Rahip Pasquale peşimizi bırakmaya-caktır, sizin kendisine malî destek sözü verdiğinizi söylüyor.

– Bu çok kötü, dedi konsolos, birden sinirlenerek. Versailles'a bildirmem gerekecek. Bu Kapuçinlerin yol masraflarını ve kutsanmış yağlar için ödenecek parayı karşılamam imkânsız.

Omuz silkti:

– Bütün bunlar çok can sıkıcı! dedi. Bu adamların rahat durması gerek. Konsoloslüğümüz için ve bence Habeşistan elçiliğine en uygun aday olan Le Noir du Roule için sorun yaratabilirler.

– Belki iki grubu bir araya getirebilir, bizimkiyle birleştirebiliriz! dedi Macé,

– Ne? Aklınızı mı kaçırdınız? diye bağırdı konsolos. Öfkesini haykırmaya devam edecekti ki ürkek bir el kapıya vurdu. Macé acele adımlarla gitti, kapıyı araladı, uzatılan küçük paketi aldı:

– İskenderiye'den Ekselans, dedi konsolosa.

De Maillet koşar gibi geldi, paketi sekreterin elinden aldı, sinirli bir telaşla mühürlü ipi kopardı, içine baktı: Pontchartrain'den hiçbir şey yoktu, sadece Fléhaut'dan bir mektup gelmişti. Konsolos zarfı sabırsızca açtı, öfkeli sesler çıkararak okudu. Fléhaut, Poncet olayını ve sonuçlarını anlatıyor, yakında yapılacak duruşmadan bahsediyor ve sonunda çok gizli tutulmak kaydıyla, altı Cizvit'in Kahire'ye geleceğini haber veriyordu.

– Lanet olsun! diye bağırdı konsolos. Olacak şey değil! Bunlardan nihayet kurtulduk, sanıyordum. Altısı birden geliyor!

Ama mektubun devamında öylesine heyecanlandı ki, kendini tutamayarak Macé'ye yüksek sesle okudu.

– Şunu dinleyin: "... ama bakan, Cizvitlerin bu misyonunun Konsolosluk'tan tamamen bağımsız olduğu görüşünü kabul ettirdi. Ayrıca, siz Ekselanslarının erdemlerinizi övmekten bıkmayan Sayın De Pontchartrain, kralı, siyasî ve ekonomik hedeflerimize ulaşabilmek için elçilik heyetimizi de göndermemiz konusunda

ikna etmeyi başardı" Büyük insan ! Sevgili kuzenim ! "Önerilen Sayın Le Noir du Roule bakan tarafından da uygun görüldüğünden elçilik heyeti en kısa zamanda yola çıkarılmalıdır. İmza: Flé-haut".

Atkısına sarınan, başında peruğu iyice eğrilen ve heyecandan bitkin düşen konsolos koltuğuna yığılır gibi oturdu.

– Macé, sonunda her şey yoluna girdi, tam istediğim gibi ! Bir elçi... ha ? Hemen Le Noir du Roule'ü çağırın bana.

– Burada olduğunu sanmıyorum, dedi Macé.

– Bulun, getirin.

Bu hiç de zor olmadı. Kumar tutkunu diplomat her gün öğleden sonra, kendisiyle tanışmadan önce epey zengin olan dul bir tüccarın evinde fıravun oynuyordu. Macé, Du Roule'ü masa başından zorlukla kaldırdı ve Konsolosluk'a getirdi.

– Sevgili dostum, dedi De Maillet, neşeli bir yüzle. Size verilecek müthiş bir haberim var. "Gerçekten de müthiş bir haber olmalı" diye düşündü Du Roule, "aksi halde bin lira kazanmak üzere olduğum bir oyunu yarım bıraktırdığı için onu asla bağışlamam." Ve saygıyla eğilerek selam verdi.

– Önce oturun, çünkü gerçekten çok güzel bir haber. Bakın: bakan sizi Habeshistan elçisi olarak atadı. Genç diplomatın yüzünde peş peşe mimikler belirdi, öylesine hızlı değişti ki ne düşündüğünü anlamak mümkün olmadı.

– Gerçekten, dedi. Benim için çok heyecan verici bir haber. Ama bu her şeyiyle kusursuz ve düzenli görünüşte heyecan yoktu aslında.

– Ne zaman gideceğim ? diye sordu.

– Ah ! Bakın ! Bu ne telaş, bu ne coşku ! diye bağırdı konsolos. Bir dakika, rica ederim. Para bir sonraki gemiyle gelecek. Her şeyi çok titizlikle hazırlamamız gerek.

– Birkaç gün ?

– Daha çok. Birkaç hafta. Her şey yolunda giderse, altı hafta, mesela ! En çok sekiz.

– Çok iyi ! dedi Du Roule.

– Sizi gelişigüzel bir maceraya gönderemeyiz. Bizim için değerlisiniz, sevgili dostum. Körlemesine, işi rastlantılara bırakıp gitmek bize bu yolu açmış olan maceraperestlerin yapacağı şey. Gerçek bir elçilik için daha ciddi hazırlıklar, değerli hediyeler, muhafız birliği gerek...

Bir süre bu yolculuktan söz ettiler. Saat, Konsolosluk'ta erken yenen akşam yemeği vaktine yaklaşıyordu. De Maillet sekreter-

den kendilerini yalnız bırakmasını rica etti.

Baş başa kaldıklarında konsolos:

– Gitmeden önce, kişisel olarak yapmayı düşündüğünüz bir şey var mı? diye sordu.

Diplomatın bu şartlarda artık kendisinden kızıyla evlenmek için izin isteyebileceğini düşünmüştü. Konsolos her fırsatta bir vesile bularak bu konunun etrafında dolaşıyordu. Ama, ya adam, yetiştirilme biçimiyle çok zor açılan bir insandı ya da genç kız, babasının korktuğu gibi, beğenilmek için hiçbir çaba harcamadığından, genç adamın hoşuna gitmemişti.

– Hayır, Ekselans, öyle bir şey yok, dedi Du Roule, şaşmış görünüyordu.

* * *

Şövalye Hector Le Noir du Roule ailesinin üçüncü çocuğuydu, ailesi, kuşaklar boyu ekber evlat hakkı⁷ kuralını o kadar kesinlikle uygulamıştı ki sonunda artık paylaşacak şey de kalmamıştı. Hector, Senlis yakınlarındaki şatoda özensizce büyütülmüştü. Orada her şey, duvarlardaki tablolardan yaşayanlara öfkeyle bakan atalardan söz eder gibiydi. Silahlar, sanat eserleri, soyluluk unvanları, bu şatoda böylece yüceltilen her şey kendi kendini yalanlıyordu çocuğun gözünde, çünkü yüzyıllardır özenle korunmuş olan bütün bu değerler, aileyi sefalet ve yokluğa sürüklemekten başka işe yaramamıştı. Her güzellikte her süslemede, bu, ünlü bir ressamın tablosu da olabilirdi, bronz bir aplik, antika bir duvar halısı ya da değerli bir kılıç da, genç Du Roule sefaletin izini görüyordu, duvara asılan ya da masaya konulan bir antika, sıva çatlağını, tahtadaki kurt yeniğini, koca bir pas lekesini gözden saklamak içindi. Şövalye –köylüler ona böyle hitap ediyordu, çünkü ailenin, en büyük oğula verilmiş olandan gayri soyluluk unvanı yoktu– köylü çocuklarıyla oynayarak büyüdü. Genç soylu, bu çulsuzların çoğunluk kendisinden çok daha iyi yemek yediğini gördü. Hızla, iki dünyada da kendisini kurtarmayı öğrendi: dışarıda kurnaz ve acımasız oldu ve kötülüğünü, bir silah hatta cebini doldurmasını sağlayacak bir araç olarak kullandı. Şatoda, ailenin kadınlarından yemeklerde, giyim kuşamda hatta sevgide, okşanmada payına düşenden çok daha fazlasını almasını sağlayan rakipsiz bir zarafet ve nezaket maskesi taktı; çok genç yaşta kadın tenine ve güzel kokulara düşkünlüğü belli olmuştu.

7. Aile mirasında en büyük payı ilk doğan çocuğa veren hukuk kuralı. (ç.n.)

Büyük erkek kardeşin derslerini kopya ederek –sadece onun bir öğretmeni olabilmıştı– bir akrabanın tavsiyesiyle Vendôme düküne sekreter olabilecek kadar kendini eğitti. Bu küçük kapıdan zenginler dünyasına girdi; kumara ve sefahatin her türüne olan düşkünlüğünü zarif şövalye görüntüsü ardında gizlemeyi başardı. Sonra, çekiciliğinin iğrenç tuzaklarını kullanarak, ahlaksızlık batağında sapıklığın kim bilir hangi türlerini sunarak Torcy'nin kendisini Dışişleri bürolarına atamasını sağladı. Kim bilir nasıl? Öğrenmemek daha iyi. Du Roule'ün epeydir diplomasıye girme arzusu vardı. Bu mesleği zarafetini ve nezaketini kullanabileceği bir alan olarak görüyordu gözlerden irak, para ve lüks tutkusunu rahatça tatmin edebilirdi. Ona Reşid konsolosluğunu teklif etmişlerdi, Akdeniz çevresindeki Fransız yerleşimleri içinde en küçük ve önemsiz olanıydı. Ama Reşid bir limandı yani kaçakçılık vardı. Kendi kendine, orada büyük kazançlar sağlayabileceğini düşündü. Yola çıktı. Ama işte gelir gelmez, toz konmuş şöhreti sayesinde ona bir kadın ve bir elçilik teklif ediyorlardı. İlk bakışta, hiç ummadığı iki şans! Ama iyice düşünmek gerekti, gözleri kamaşmamalıydı. De Maillet'nin kızı çok uygun görünüyordu, üstelik çeyizinde pazarlık edebilirdi. Ama Du Roule gene de kendini bu maceraya hazır hissetmiyordu. Habeşistan hiç ilgilendirmiyordu onu. Çok bilgisi de yoktu, sadece altından, baharattan, değerli taşlardan söz edildiğini duymuştu. De Maillet ona Hindistan Fransız Kumpanyası'nın güçlenişinden bahsetmişti heyecanla. Bu kafasız konsolos, Du Roule'ün başkaları için çalışacağını sanıyordu kuşkusuz. Sövalye içinden gülüyordu; o sadece kendisi için para kazanmak istiyordu, hiçbir kural tanımadan! Kendi ahlaksızlığını biliyor ve bununla iftihar ediyordu. Ama, bunun yanı sıra –biri ona söylese çok şaşardı– bu gerçekçi adam bir hayalperestti. Sahip olmayı düşlediği zenginliğin gerçekleşebilme ümidi yoktu. O, Latin Amerika'daki İspanyollar, Mascareignes Adaları'ndaki Fransızlar gibi bir hükümdarlık kurmak istiyordu. Kendini, büyük bir servetin sahibi bir kral olarak görüyordu hayallerinde. Ve bu hayali gerçekleştğinde, konsolosun kızının yetersiz kalmasından korkuyordu. O prensesleri, kraliçeleri düşlüyordu. Böylece, seçimi de hızlı oldu; önce yolculuk, sonra, uygun görürse, evliliği konuşabilirdi.

Ama bu kararı verirken, tutkularının gücünü hesaba katmamıştı, çünkü konsolosun güzel kızı onu şiddetle tahrik etmişti. Bir hafta sonra, düşünmeye başlamıştı: “Doğrusu, evlenme umurunda değil ama, şu dik kafalı kızı yatağıma atabilmek için neler

vermezdim!" Yazık ki şövalye, şatosunun çevresindeki topraklarda değildi artık, konsolosun kızı da orada keyfince yere yatırırverdiği küçük köylülerden biri değildi. Önce evlenmesi gerekiyordu, ki istemiyordu. Du Roule, babanın söze dökülmeyen tekliflerini atlatmak için görmezden, duymazdan gelirken, yola çıkmadan önce hiçbir vaatte bulunmadan, genç kızla birkaç mutlu saat geçirmenin çarelerini düşünmeye başladı. Genç kızı sürekli gözledi ve sonunda anladı: De Maillet'nin elçilikle birlikte tasarladığı evliliği, yüreğinde bir tutku saklayan genç kız da kendisi gibi, istemiyordu. Du Roule rahatlamıştı; kendi kendine, bir başkasına ait olan bu aşkın –kısa zamanda ittifak kurduğu Macé'den, kime ait olduğunu öğrenmişti– çok güçlü olduğunu hissettiği ten arzularını tahrik edebileceğini düşündü; deneyimli bir erkek olarak, bu arzuları kendisine yönlendirebilirdi.

Baygınlığından sonra birkaç gün odasına kapanan Alix, nihayet aşağı inmişti. De Roule sadece anlamlı gözlerle ısrarla bakmakla yetindi. Bu ani ilgiyle çok mutlu olan De Maillet, hiçbir şey fark etmemiş gibi yapıyor, ama kızını kendine özen göstermediği ve konuğa soğuk davrandığı için sürekli azarlıyordu. Alix bu eleştirilere önem vermiyor muydu yoksa güzelliğindeki doğallığın, gelişigüzel toplanmış dalgali saçlarının, giyimindeki sadeliğin, bütün hastalık bahanelerine rağmen bedeninden fışkıran gençlik ve sağlığın zarif diplomatta uyandırdığı tutkunun bilincinde miydi? Uzaklığının ve ürkekliğinin, Du Roule'e arzuya ve şehvete dönüştürmek istediği bastırılmış bir heyecanın belirtisi gibi göründüğünü biliyor muydu?

Konsolosun çalışma odasından yeni Habeşistan elçisi olarak çıkan şövalye, merdivenden inen Alix'i gördü ve genç kızın peşinden müzik odasına girdi. Alix epinetin üzerinden çabucak bir nota aldı.

Du Roule bu harekete bakmadı bile; genç kıza doğru yürüdü ve önünde durdu.

– Size güzel bir haberim var, dedi; o kadar yakınındaydı ki genç kız alnında nefesini hissetti. Habeşistan'a gidiyorum.

– Ama... neden? Çok yazık...

Şimdiye kadar baş başa iki kelime bile konuşmamışlardı.

– Öyle mi? Gerçekten üzüldünüz mü?

Alix cevap vermedi ve bu kısacık sessizlikte, içinde, derinde bir yerlerde bir şeylerin hızla değiştiğini hissetti. Bu salonda kapiya bu kadar uzakken yakınındaki bu adam, zayıflayan, duyulmaz olan nefesi, kızaran yanakları... Kendini görüyordu, kovalan-

muş, gecenin karanlığında peşinden gelen biri, kırılan topuğu, uzakta havlayan köpekler. Sonra birden özgürlük günlerini gördü, Gize'de; kılıcın savruluşu, atın güçlü salınışı, silah sesleri. O zaman doğruldu, baktı.

– Ne istiyorsunuz? dedi, iri, mavi gözlerini adamın gözlerine dikerek.

– Benim için bir şey istiyorlar, dedi Du Roule. Ama ben istemiyorum. Siz de istemiyorsunuz. Kısacası, evlenmeyeceğiz.

– Çok rahat karar veriyorsunuz. Du Roule biraz daha yaklaştı. Alix geri çekilmedi, çok yakınındaki bu erkeğin uyandırdığı his korku değildi.

– Karar vermiyorum, dedi Du Roule.

– Neyi biliyorsunuz?

– Özgür kalmak istediğimi ve sizin serbest olmadığınızı.

– O halde?

– O halde evlenme sözcüğünü unutalım. Siz sevmeye devam edin, biz de...

Genç kız gözlerini kırpmadan bakıyordu.

– ... hazzı paylaşalım, dedi adam dudaklarına eğilerek kızın, hızla geri çekilip kurtaramadığı dudaklarına.

Holde ayak sesleri vardı. Alix, soğukkanlılıkla epinetin başına geçti. Du Roule salonun öbür ucunda oturdu. Bayan De Maillet içeri girdi, genç sözlüleri baş başa görerek sevinmişti, kadıncağız her şeyi kocasının gözleriyle görüyordu çünkü; onları akşam yemeği için çağırmaya gelmişti.

Yemekte sadece günlük gazeteleri özetleyen konsolos konuştu.

– Poncet de, dedi birden karısına bakarak. Hatırladınız değil mi, o otacı...

Macé ile Du Roule başlarını kaldırmadan Alix'e baktılar.

–... o kendini beğenmiş sersem, kralı görmek istemiş ve görmüş. Majesteleri oyuna gelmemiş tabii. Küstah serseri tutuklanmış, yargılanmayı bekliyormuş.

Kendini ele verecek en küçük bir hareket yapmadı, derin bir nefes, tek bir söz... Alix Gize'deydi, nehrin kenarında, sazlığın kıyısında duruyordu. Orada, kısacık birkaç günde biriktirdiği güç içinde saklıydı hâlâ... Eve döndüğünden beri her şey sanki o özgür saatleri hiç yaşamamış gibi geçmişti. Du Roule'den kaçmıştı hep, önce hasta, sonra korkmuş bir genç kız gibi davranarak kendi kendini aşağılamıştı. Bütün bunlar Jean-Baptiste'i beklediği ve beklediği sürece hiçbir şey yapmayacağı konusunda ona söz vermiş olduğu içindi. Ve şimdi hapse atıldığını söylüyorlardı. Artık

harekete geçme sırası ondaydı, özgürlüğünü karşı saldırıya geçmek için kullanacaktı, hiçbir şeyden korkmamak –ne kendinden, ne başkalarından– bütün engelleri yıkmak için iradesini gerçek bir güce dönüştürecekti.

Alix, kendisini bekleyen Şövalye Du Roule'ün odasına süzül­düğünde saat geceyarısını biraz geçiyordu.

Onuncu kısım

Jean-Baptiste'i yargılayacak olan bilim adamları yılbaşından birkaç gün önce, Sangray'ın tahmininden çok daha erken toplandı. Hakkında en inanılmaz hikâyelerin anlatılmaya başlandığı bu garip konuğun fazlaca ortalarda görünmesi Versailles'da rahatsızlık yaratmaya başlamıştı. Mesele konseyde bir kez daha tartışıldı. Kral bizzat işi çabuklaştırmalarını emretmişti. Poncet bir sahtekârsa, en kısa zamanda cezasını görmeliydi, gerçekten ne-çaşı tarafından gönderilmişse, bu uzun süren kararsızlık ilişkiler açısından zararlı olabilirdi.

Juri dört kişiden oluşuyordu: ikisi üniversiteden, ikisi Kili-se'den seçilmişti. Dördü de arkeoloji ve filoloji alanlarında üstat sayılan bilim adamlarıydı. Hiç kimse bilgilerinden şüphe edemeyeceğinden söyleyecekleri kesin bir değer taşıyabilecekti. Çok az ve çok etkili konuşacakları ve kendi fikirlerine aykırı fikirleri derhal çürütecekleri herkesçe kabul edilen bir gerçektir.

Bu jürinin, Poncet'ye düşman olduğunu söylemek bile epey iyi niyetli bir ifade olurdu. Zaten gerçek çok açıktı; jüri sadece kralın hoşuna gitmeyi amaçlıyordu ve kral, Poncet'den hoşlanmamıştı. Ayrıca, sözde Habeşistan yolcusu hakkında çıkarılan söylentiler de, bu kuşkucu beyinlerde izler bırakmıştı.

Jean-Baptiste ilk celseye sıkıntılı gitti. Sangray, kışkırtma sayılabilecek beyaz elbisesiyle gitmemesini söylemişti. Hiçbir aşırılığı olmayan gri kumaştan kostüm giydi. Sorgulama, Sorbonne'un ahşap kaplamalı, altın yaldızlı salonlarından birinde yapılacaktı. Jüri, yüksekte bir yerde oturuyordu; profesörler togaları, rahipler cüppeleriyle. Zanlı karşılarında, iki muhafızın arasında ayakta duruyordu; arkada, iki sırayı dolduran, kalabalık sayılmayacak bir dinleyici topluluğu vardı; Jean Baptiste, kendisine selam ver-

meyen Fléhaut'yu, üç Cizvit'in arasındaki Rahip Plantain'i görebildi. Kış ortasındaydılar, salon soğuktu ve dinleyici sıralarından öksürükler duyuluyordu.

Herkesi etkileyen gerginliğin nedeni, bu yargılama görünümündeki oturumun bir dava olmamasıydı. Bu bir bilirkişi incelemesiydi. Konu, Jean-Baptiste'in suç işleyip, işlemediğinin araştırılması değil, gidip geldiğini iddia ettiği yolculuğu gerçekten yapmış mıydı onu öğrenmekti. Ne var ki, bir gerçeği öğrenmek için yapıyor olması gereken bu araştırmanın büsbütün başka bir yönde gelişeceğini herkes biliyordu, yalan söylediği sonucuna varılacak olursa Jean-Baptiste derhal sanık durumuna düşecek, adli makamlara teslim edilecekti ki onların suçluları itiraf ettirmek için kullandığı başka yöntemleri vardı.

Toplantı bu gergin havada başladı. Jüri üyeleri "zanlı"dan "lütfe" adını, soyadını, mesleğini söylemesini istedi. Ama heyet başkanı ses tonuyla ona, lütfen değil, mecbur olduğu için söylemek zorunda olduğunu hatırlattı.

– Adım Jean-Baptiste Poncet. Annemi babamı tanımadım. 17 haziran 1672'de Grenoble'da doğmuşum. Üç yıldan beri Kahire'de yaşıyor ve otacı olarak hayatımı kazanıyorum.

Başkan önündeki kâğıtları karıştırıyordu. Bir yazıcı bir kenarda kamış kalemını gıcırdatarak not alıyordu.

– Siz Habeşistan'a gittiğinizi iddia ediyorsunuz, öyle mi?

– İddia etmiyorum, Sayın Başkan. Habeşistan'a gittiğimi söylüyorum.

– Biliyorsunuz ki günümüzde pek az Hristiyan böyle bir yolculuktan geri döndüğü için övünebilme şansına sahip olmuştur.

– Biliyorum, dedi Jean-Baptiste. Ve bu nedenle övünmüyorum.

– Oysa kralın huzurunda bu iddianızı tekrarlamaktan çekinmediniz, dedi öteki profesör, çok yaşlı, sapsarı yüzlü, bir kocakarının ince, çatlak sesiyle konuşan bir adamdı.

– Çünkü Habeşistan imparatoru beni bu misyonla görevlendirmişti.

– Biliyoruz, biliyoruz, diye sözünü kesti başkan, hekimin, bir akıl hastasının saçmalarına son vermek için yaptığı gibi. Konuyu dağıtmayalım. Lütfen soracağımız sorulara cevap verin. Rahip Juillet başlamak istiyor sanırım.

– Beyefendi, dedi rahip, yüzü kemikli, ağzının iki yanında iki derin çizgi olan, genç sayılabilecek bir adamdı. Habeşistan imparatorunun oturduğu şehrin adı nedir?

– Gonder, Peder.

– Nasıl yazılıyor?

Poncet harfleri söyledi. Rahibin isteği üzerine şehir hakkında ayrıntılı bilgiler verdi, dört adam arada bir birbirlerine bakarak zanlının sözlerini alaycı bir yüz ifadesiyle dinlediler.

– Don Alvarez'i tanıyor musunuz?

– Hayır, diye cevap verdi Jean-Baptiste, bir an düşündükten sonra. Nerede tanışmış olabilirdim?

– Don Alvarez öldü, dedi başkan, aşağılayan bir gülümsemeyle. Ünlü bir Cizvit, büyük ve gerçek bir bilim adamıydı. On yıl Habeşistan'da kaldıktan sonra bize o ülkedeki insanların günlük hayatları hakkında çok değerli bilgiler verdi.

– Okunayı çok isterim, dedi Jean-Baptiste.

– Evet, iyi edersiniz, dedi, sarı yüzlü profesör. Böylece, Habeşistan'ın başkentinin, dediğiniz gibi... Gonder değil, Aksum, olduğunu öğrenirsiniz.

– Ve o ülkede başka büyük şehir olmadığını da, dedi genç rahip. Herkesin köylerde yaşadığını, toprakta çalıştığını ve kralın bir köyden ötekine dolaştığını...

– Yok, hayır, diye bağırdı Poncet. Affedersiniz, ama bu çok eski bir öykü olmalı. Gonder, Cizvitlerin ülkeden ayrılışından sonra kuruldu, çünkü imparator güvenli bir başkent istiyordu ve Aksum'daki insanlara itimadı yoktu. Bu yaptığı bizim krallarımızın yaptığından farklı bir şey değildi. I. François aynı nedenle sürekli yer değiştirdi, sonra Paris'e geldi ve son olarak Versaille'a yerleşti. Fransa'dan on yıl önce dönmüş bir haberci bu şehirden söz edemez.

– Açıklamalarınız ilginç, dedi profesör. Böylece, gittiğinizi iddia ettiğiniz yer hakkında tarihimizden esinlenerek kendinizce ideal bir hayal ülke yarattığınızı görmüş olduk.

Jean-Baptiste itiraz etmek istedi. Başkan tartışmayı bir el hareketiyle bitirdi ve başka bir soruya geçti. Bu kesin tavırdan ve konuşma tarzından her şey anlaşılıyordu. İki saatten fazla süren bu sorgulamada gerçekte hiçbir ayrıntının üzerinde durulmadı.

Zanlı akşama doğru iki muhafızın arasında döndü. Sangray sabırsızlıkla bekliyordu. Kara Adam'dan gelmiş sıcacık tavuk masanın üzerindeydi.

– Ne haber? diye sordu ev sahibi.

– Söylediklerimin tek kelimesine bile inanmadılar. Bütün bildikleri, altmış yıl önce ülkeden ayrılmış olan Cizvitlerin anlattıkları. Onlar Saba Melikesi'nden beri Habeşistan'da hiçbir şeyin değişmediğini söyledikleri için bu küflü kafahılar elli yılda da değiş-

meyeceğine inanmışlar, kara kaplı kitaplarında yazılı olmayan her şey yalan, uydurma, masal.

Jean-Baptiste sonra arkadaşına sorgulamada olanları anlattı.

– Bana, Habeşlerin dininin ne olduğunu bilip bilmediğimi de sordular. “Hiçbir fikrim yok” dedim. Rahiplerden biri: “Oradaki rahipler, İsa’nın kaç doğası olduğuna inanıyorlar ?” diye sordu. Orada da bana, aynı soruyu aynı sözlerle sorduklarını söyledim. “Eğer bu dediğiniz doğru olsaydı ve siz bizim inancımıza göre cevap verseydiniz sizi öldürürlerdi.” “Hayır” dedim, “o rahiplere hiçbir cevap vermedim, çok haklı bir nedenim vardı, cevabı bilmiyordum. Teoloji alanında oldukça cahil olduğumu söyleyerek, beni bağışlamalarını rica ettim. Orada cehaletim beni kurtardı. Aynı nedenle burada mahkûm edilsem bu çok garip bir kader olur.”

– Çok güzel, mükemmel! Aslanlar gibi savaşmışsınız! diyordu Sangray.

– Tuzağa düşmüş, dört yanından zehirli oklar atılan bir aslan. Murad’ın sözcülüğüne de kuşkuyla bakıyorlar, Türk adlı diye. “Çok doğal” dedim, “o Ermeni.” “Ha, yani necaşi, elçi olarak bir Ermeni’yi görevlendirdi, öyle mi ?” dedi, o soru suratlı papaz. “Ne zamandan beri elçiler düşman milletler arasından seçiliyor?” Anlatmaya çalıştım. Dinlemediler bile.

– Ümitsizliğe kapılmayın, dedi Sangray. Sağlam durun. Bir ceza gelecekse, en hafifini almaya gayret edin. Biz de boş durmuyoruz. Size iyi bir haberim var bu arada: Chartres dükü üç gün önce bana verdiğiniz yolculuk anılarınızı okumak istedi. Gelecek haftanın başında ondan bir haber alabiliriz. Kralın üzerinde etkisi olan bir adam değil ama, inandığı bir dava için küçük bir kıvılcımla büyük ateşler yakma yeteneği vardır.

– Öyle sanıyorum ki beni yakacak olan ateş çoktan hazırlandı bile, dedi Jean-Baptiste, acı bir gülüşle.

Ertesi gün pazardı. Sorgulamanın devamı çarşamba sabahı yapılacaktı. Sangray saat onda Jean-Baptiste’le konuşmaya geldi.

– İnsanların dinî inançlarına karışmayı hiç sevmediğimi anlamışsınızdır, dedi alçak sesle ama dışarıda bekleyen koruyucu melekleriniz kuşkusuz hakkınızda rapor veriyorlardır. Benim konduğum olmanız zaten kötü bir not. Bir de sabah duasına katılmazsanız...

Jean-Baptiste söz dinledi ve özel tören kıtasıyla birlikte Saint-Eustache Kilisesi’ne sabah ayinine gitti. Duaların yumuşak mırıltısından başka hiçbir şey duymayacak kadar oradan uzaktaydı,

aralık sabahının zayıf aydınlığında eflatun ışıklar içindeki kubbe çok güzeldi. Annesini düşünüyordu genç adam, tanımadığını söylediği annesi efendilerinin piçini yanında büyütmesine izin vermedikleri zavallı, yoksul bir hizmetçiydi. Piçi... Kimin piçiydi çocuk? Hiçbir zaman öğrenemedi. Ama baba soyunu bilmeyen çocuk, bakışlarını şatoya çevirir her zaman. Bir yoksuldan, sefil-den gelmektense, bir kraldan, hiç olmazsa dükten geldiğini düşünür. Ya da, eğer sefilin biriyse, o zaman en korkunçları olmalı, haydutların kralı, en cömerti, yoksulların babası, bir tür halk kahramanı! Göklerdeki babamız! Jean-Baptiste gerçekten de bu sözcüklerin ardında ne görebileceğini bilmiyordu. Ona tek, bir tek varlık sunuyorlardı bu sözlerle, oysa o, içinden geldiği gibi, istediği gibi değiştirdiği ne çok “kişi” hayal etmişti. Babasız çocuklar için gökler bomboştur ya da çok kalabalıktır, ki aynı şeydir.

Küçüklüğünde, köyde yaşayan ve sepet örerek ekmeğini kazanan tatlı, sevgi dolu bir anneanne, on iki yaşına kadar bakmıştı çocuğa. Kilisedeki bütün kadın figürleri bu ortak kaynaktan aldıkları ışığı yansıtıyordu; şayet ona, tanrı yerine bir tanrıçaya secde etmeyi önerselerdi, papa bile olabilirdi.

Çevresindeki törenin akışı içinde Jean-Baptiste oturuyor, kalıyor, diz çöküyordu. Her şekil değiştirmede sandalyelerin ayakları soğuk taşlarda gıcırdıyordu. Kudas ayinine sıra gelince, rahibe yardım eden genç bir çocuk çingırağı çaldı. Keskin ses soğuk havada gerçek bir çan sesi gibi yankılandı. Diz çökmüş Jean-Baptiste ağzından çıkan buhara bakıyordu. Başını öne eğdi ve birden bir gerçeği gördü, sözcüklere dökülmeden önce hissedilir gibi olan ve sonra bir anda şekillenen bir gerçeği.

İnanılmaz bir keşfi ilk kez gören bir insanın kocaman açılmış gözleriyle kendine baktı: “Diz çöktüm” diye düşündü. “Habeşistan misyonunu kabul ettiğimden beri hep diz çöktüm. Ya da, Alix’i gördüğüm günden beri. Bu da aynı şey. Ben özgür bir insandım. Hiçbir gücün beni dize getirmesine izin vermezdim. Konsolosu ilk kez gördüğümde o bana, evime gelmişti, ben ağacın tepesindeydim ve onu lütfen dinledim. Ama şimdi diz çöküyorum.”

O sırada, rahibin işaretiyle herkes ayağa kalkmıştı. Jean-Baptiste arkasında doğrulan muhafızların silahlarının şakırtısını duydu. O da kalktı.

“Şimdi de ayaktayım, çünkü öyle emredildi. Al işte: otur, kalk... Hep diz çöküyorum, emir kuluyum. Konsolosun lütfedip, kızını bana vermesini bekliyorum; kralın bana unvan vermesini bekliyorum; o sayın profesörlerin beni yargılamasını bekliyorum. O

adamlar beni mahkûm edeceklerine, kral en ufak bir yardımda bulunmayacağına, konsolos da kızını bana vermeyeceğine göre ben beni seven insanların huzurunda değil, insafsız ve kötü niyetli bir otoritenin önünde diz çökmüş bulunuyorum. Ve en korkuncu şu ki, bunların hiçbirine inanmıyorum aslında. Gücünü size boyun eğdirmek için kullanan bir kral tarafından soylu ilan edilmenin bir şeref olduğuna inanmıyorum. Bu dinin ötekilerden daha iyi ya da daha kötü olduğuna inanmıyorum, herkesin içlerinden birine –şayet isterlerse– inanma hakkı olduğuna inanıyorum, Kilise’nin vicdanları –en başta benimkini– zorlama hakkını kesinlikle reddediyorum. Ama buradayım ve diz çöküyorum.”

Rahibin kutsadığı insanlar aceleci adımlarla, elleri mantolarının cebinde, dışarı çıkıyorlardı. Geçerken, başında iki muhafızın beklediği dalgın bakışlı, iriyarı genç adama baktılar.

“Bütün bunlar” diye devam etti Jean-Baptiste içinden, “konsolosun önünde diz çökmemle başladı. Her şey o gün başladı, açık, meydanda: ilk çöküş o gün... özgürlüğüme ihanet ettiğim o gün bir babanın, kızının iradesini hiçe sayması çok doğal bir şeymiş gibi davrandım. Birini sevdiğimi söyledim, ama aynı anda onun varlığını görmezden geldim, özgürlüğünü yok farz ettim. Onun hayatını da, kendiminkini de o sefil babanın ellerine bıraktım. ŞİMDİ DİZ ÇÖKÜYÖRÜM !”

– Hayır, hayır, dedi usulca, muhafızlardan biri.

Jean-Baptiste son cümleyi yüksek sesle söylediğini fark ederek kızardı.

– Evet, dostlarım, dedi kendini toplayarak. Her zaman Tanrı’nın iradesine boyun eğmemiz gerek!

Sonra onlarla birlikte çıktı.

Kilisede yaşadıkları sıradan görünse de Jean-Baptiste’te derin izler bırakmıştı. Bu tohumlardan, birkaç saat içinde, yakın gelecekteki bir kaçış planı filizlenecekti:

Genç adam yemekte:

– Özgürlük istenmez, alınır, dedi Sangray’a.

Ve ertesi günden başlayarak bu kuralı uygulamaya koydu.

Üç gün önceki bir olay birden değer kazanacaktı. Jean-Baptiste’in hasta ziyaretlerine devam ettiğini herkes biliyordu. Duruşma tarihinin yaklaşması bile onu durdurmuyordu. Muhafızlar, hastaların odasına girmiyor, kapıda bekliyorlardı. Hancı Raoul bir çeşit sekreterlik yapıyordu, hastalar ona başvuruyor, hancı durumun acil ve önemli olup olmadığına bakarak muayene gününü söylüyordu. O gün –duruşmadan önceki üçüncü gün– Raoul,

Jean-Baptiste'e bir adres verirken, dikkatli olmasını tembih etmişti, bu hastadan söz ettiğinde yüzünde garip bir ifade vardı.

Hekimin gittiği sefil, karanlık suratlı kulübede dört kişi yaşıyordu: paçavralar giyinmiş, yaşı belirsiz bir kadın, bir köşede kir pas içinde iki çocuk ve hasta. Mordier adındaki hasta, önce ayağına bir arabanın çarptığını söyledi. Jean-Baptiste adamı, bileğindeki iki kanlı deliği bir okun yaptığını itiraf ettirmekte zorlanmadı. Gece omzunda silahıyla Meaux'nun parmaklığından atlarken nöbetçilerin oklarına hedef olmuştu. Jean-Baptiste kendisini ele vermeyeceğine yemin ederek kaçakçıyı rahatlattı; sonra yaralara ilaç sürdü, pansuman yaptı hastaya yüksek dozda kara ipeka verdi. Kemik kırılmamıştı, sadece iltihaplanmasına engel olmak gerekiyordu. Ertesi gün hasta düzelmeye başlamıştı, ikinci gün yemeğini iştahla yedi.

On birinci kısım

Jean-Baptiste'i jürisiyle tekrar karşı karşıya getiren ikinci celsede üyeler, ilkinden çok farklı bir tutum sergilediler. Bilim adamları sözde Hindistan yolcusunun iyi bir savunma yapamadığı fikrinde birleşmiş olsalar da zanlının kanıtlarının epey güçlü ve aleyhteki iddiaların, onu mahkûm etmeye yetmeyecek kadar zayıf olduğunu fark etmişlerdi. İki celse arasındaki zamandan faydalanarak kanıtları bir kez daha incelemişler ve daha sıkı bir sorgulama hazırlamışlardı. Jean-Baptiste, aldığı son kararla rahatlamıştı, duruşmaya yüzünde neşeli bir gülümsemeyle geldi. İki muhafızın arasında yaptığı bu sabah gezintisi hoşuna gitmişti, iki genç asker, Picardie'li iki kuzen, komutanlarından, göreve birlikte gitme izni almışlardı.

Sorgulama, geçen celsede ağzını açmamış olan rahibin bir sorusuyla başladı. Şişman bir adamdı, ileri derecede miyop olmalıydı, hazırladığı metni, kâğıdı burnuna yapıştırarak okudu, sonra bulanık gözlerini salonda gezdirdi. Habeşlerin neler yediğini öğrenmek istiyordu: cümle çok dolambaçlı, çok karışık, ama soru basit, hatta budalacaydı. Jean-Batiste gizlemediği bir alayla cevap verdi. Ardından, bilim adamlarının Habeşistan'la ilgili konularda en basit ayrıntılara girmek için nasıl uğraştıklarını belli eden sorular birbirini izledi. Duruşma sıkıcı bir tempoda yürüyordu. Krallığın yasalarında tacın babadan oğula geçişi konusundaki uygulama konusu birden havayı değiştirdi.

– Kural, buradaki gibi, dedi Jean-Baptiste. Büyük oğul kral ilan ediliyor, erkek kardeşleri, kuzenleri ve yeğenleri, başkaldırı olasılığına karşı tehlikesiz hale getiriliyor. Başka memleketlerde bu insanlar sefaletle mahkûm edilirken, orada, dağ başındaki bir hapishaneye kapatılıyorlar.

– Lütfen söyler misiniz, dedi başkan. Hangi ülkede kralın kardeşleri sefaletle mahkûm ediliyor?

Zavallı Orléans dükünün kastedildiği o kadar açıktı ki; Jean-Baptiste gülümsedi:

– Bilmem... bilmiyorum. Belki Azteklerde.

Jüri üyeleri şaşkın gözlerle birbirlerine baktılar. Bu kadar açık bir kıskırtma inanılır gibi değildi, bu kendileri için bir fırsattı. Böyle devam edecek olursa duruşmayı, tarih, sosyoloji gibi kaypak ortamlardan krallığa ihanet ve hakaret alanlarına, yani güvenlik örgütüne yönlendirmek mümkün olacaktı. Bu yönde ısrar etmek gerekiyordu.

– Bize biraz daha Habeşistan kralından söz edin, dedi profesörlerden biri, alaycı bir gülümsemeyle.

– Size pek çok şey anlattım. İnanın, anlatmadığım bir şey var mı, bilmiyorum.

– Tekrar düşünün. Günlük hayatını anlatın. Yakın çevresinde ilginç şeyler var mı?

– Bütün bunları size anlattım, sanıyorum. Sarayı, tahtı... Ha! Evet, bir şey hatırladım. Sarayda, kralın odasının pencereleri iki avluya açılıyor. Avluların birinde kralın aslanları var.

– Bunu anlatmıştınız.

– Evet. Ama anlatmadığım bir şey var: ikinci avludan sürekli ağlayan, inleyen insanların sesleri duyuluyor. Sürekli, hiç ara vermeyen bir uğultu gibi, hıçkırıklar, feryatlar. Bir gün bu sesler mahkûmların, savaş esirlerinin sesleri mi, diye sordum. Bana, aksine böyle ağlayıp, sızlayanların, kralın en sadık adamları olduğunu söylediler. Görevleri, sadece Habeşlerin hükümdara gereksinimlerini, kulaklarından hiç eksik olmaması gerektiğine inandıkları bir müzikle duyurmak; acı çeken ve onun yardıma gelmesini bekleyen halkın sesi.

– Peki, bundan ne sonuç çıkarıyorsunuz? diye sordu başkan.

– Sonucu siz çıkaracaksınız, dedi Jean-Baptiste. Bazı hükümdarların, tebaalarının iniltilerinin kulaklarına kadar gelmesine tahammül gösterip, göstermeyeceğini bilmek size düşer.

– Hey, durun! dedi başkan, arkadaşlarına anlamlı gözlerle bakarak. Yazıcı bunları da kaydetti mi? Çok güzel!

Hükümdarın çevresindekileri hiçbir şey, boyun eğdikleri adama kafa tutan bir gözü karayı seyretmek kadar mutlu etmez. Boyun eğdikleri güç, acımasız bir zalime dönüşecek, böylece bu peşin kaybedilmiş savaş, alçaklıklarının haklılığını gösterecek bir bahane olacaktır.

– Ha ! bir dakika, dedi Jean-Baptiste, onların heyecanına katılarak, bir şey daha anlatabilirim, Necaşinin hayatını merak ettiğinize göre. Şimdi, bir an düşünün, gece kralın kapısının önünde yatarak nöbet tutan bir soylu... sabah, kamçısını yere vurarak hükümdarı uyandırmakla görevli. Neden kamçı ? Bu, necaşilerin kargâhlarını açık arazide kurdukları ve hemen hemen her gün yer değiştirdikleri çok uzak geçmişten kalan bir âdet. Bazen, karanlık gecelerde vahşi hayvanların, en çok da etoburların kamplara girdiği, hükümdarın çadırına kadar sokulduğu olurmuş. Kamçının görevi, kral uyanmadan vahşi hayvanları kovalamakmış. Krallar kendilerine saraylar inşa ettirerek orada uyumaya başladıklarında hâlâ cangılın ortasında, tehlikeli ve vahşi hayvanlar sürüsüyle kuşatılmışlar gibi, bu çok eski âdeti sürdürüyorlar. Şimdi, sayın üyeler, bunun ilginç bir örnek olduğunu ve herkesin faydalı sonuçlar elde edebileceğini söylemek yanlış mı olur ?

– Saraydaki sırtlanları kovalamak için değil mi ? Yahut görevlileri kamçılar için. Kralı sabah böyle uyandırıyorlar dediniz, değil mi ? Yazıcı, bunları kaydedin, diye heyecanla bağırdı başkan. Gerçekten olağanüstü ! Bugüne kadar bizi bu müthiş bilgilerden niye yoksun bıraktınız ?

Jüri üyeleri birden rahatlamıştı, gülüyorlardı. Dinleyici saflarında derin bir sessizlik vardı.

– Başka ayrıntılar da verebilirsiniz, belki, dedi başkan, açık bir alayla.

– Evet, istiyorsanız son bir şey daha anlatabilirim, diye cevap verdi Poncet, gülümseyerek. Orada bazı idam cezalarının infazına tanık oldum. Birini size anlatabilirim. Mahkûmu geniş, çarşafa benzer bir musline sarıyorlar. Üzerine erimiş halde, ılık balmumu döküyorlar. Bez mumu emiyor ve adamı kocaman, canlı bir muma dönüştürüyor. Yapılacak iş, mumu yakmak ! Mahkûm meşale gibi yanıyor. Ve öylesine harıltıyla yanıyor ki adamın çığlıkları bile zor duyuluyor.

Jüri üyeleri şaşkın, dehşet içinde Jean-Baptiste'e bakıyorlardı. Yazıcı, kalemi havada, öylece duruyordu.

– Her şey olup bittikten sonra geriye kömürleşmiş bir beden kalıyor. İşte orada dikkatle bakmak gerekiyor. Dikkatle bakmak, cesedi sağa sola çevirmek: şans yardım ederse, hâlâ beyaz kalabilmiş bir iki kat bezin arasında gözleri görebilirsiniz, olduğu gibi duruyor olabilir, gözyaşları gözleri alevlerden korumuştur.

Jean-Baptiste ayağa kalkarak devam etti:

– Şimdi her şeyi biliyorsunuz, dedi. Artık gerçekten size anla-

tacak bir şey kalmadı. Beni istediğiniz gibi yargılayın. Bu arada, bir tek dileğim var: benim için böyle bir infaz şekli seçin, bedenimi yok etsin, ama bugüne kadar bana çok yardım etmiş olan gözlerime dokunmasın. İzninizle, Sayın Üyeler yolculuk öykülerimi dinlediğiniz için size ayrıca teşekkür ederim.

Buz gibi soğuk ve suskun salonda Poncet'nin ve iki Picardie'linin çizmelerinin sesi duyuldu. Salonu bir uçtan bir uca yürüdüler, büyük kapıdan çıkarak kayboldular.

* * *

– Hata etmişsiniz, dostum dedi Sangray. Belki her şeyi halledebilirdik. Biliyor musunuz, Chartres dükü anılarınızdan çok etkililmiş. Yazdıklarınızı ne kadar ilginç bulduğunu anlatmak için sizinle mutlaka görüşmek istiyor. Size bu bin lirayı gönderdi, anılarınızı kitap haline getirmek için izninizi bekliyor. Yani, yargıçlarınızı kışkırtmakla hata etmişsiniz Poncet!

Parlamenter Jean-Baptiste'in karşısında, ayakta duruyordu. Yaşlı adam peruk takmamıştı, kocaman kafası, kısa kesilmiş, kibarık, kır saçlarıyla daha da kocaman görünüyordu. Genç adama sarı olarak göğsüne bastırdı.

– Evet! Hata etmişsiniz, ama hatanızı alkışlıyorum! Sizi o kadar iyi anlıyorum ki. Ah, bilerseniz... Neyse, alın, dükün altınlarının yanına bunu da koymanızı rica ediyorum; bu da benden.

Ve Jean-Baptiste'e büyük, kadife bir kese verdi.

– Haydi, artık vakit kaybetmeyin. Unutamayacakları bir çıkış yapmak istediniz. Size vazgeçmenizi söyledim, çünkü burada işler çok hızlı yürütülür. Reynie artık yok, ama güvenlik örgütü her zamankinden daha güçlü. Jüri daha raporunu hazırlamadan kral her şeyi öğrenmiş olacaktır.

– Hemen bu gece gitmek istiyorum.

– Pekâlâ, söyleyin, sizin için ne yapabilirim ?

Jean-Baptiste ona her şeyi anlattı.

– Ne yazık! dedi parlamenter. Chartes dükü sizinle tanışmadığı için çok üzülecek. Size sormak istediği o kadar çok şey vardı ki. Sonra Sangray, genç dostunu yaşlı gözlerle kucakladı.

– Ben, dedi, bir oğul kaybediyorum. Bir oğul...

– Kaybetmiyorsunuz, onu kurtarıyorsunuz.

– Bu beni teselli eder ama, unutmayın: siz yargıçlarınızın elinden kurtulurken benim uğradığım bu ceza çok ağır!

Genç adam veda sahnesinden çok etkilenmişti. Elinde kızar-

muş sülünle gelen Hancı Raoul bir şişe Bourgogne şarabı da getirmişti, sonra iki adamı son kez, et ve şarapla bir çeşit kudas ayini yapar gibi baş başa bırakıp, gitti.

Akşam saat dokuzda Jean-Baptiste odasına çekildi. İki Picardie'li onu saygıyla salamladılar. Yarım saat sonra bütün ev uyuyordu.

* * *

Eski parlamenter Sangray'ın oturduğu Rayoumont Konağı'nın arka cephesi küçük bir avluya bakıyordu. İki metre yüksekliğinde bir duvarla çevrili avluda bir kuyu ile iki tavla vardı. Jean-Baptiste'in penceresi bu arka avluya açılıyordu. Şans eseri, tavlaların çatısı geniş bir içdereyle tam bu pencerenin altında ana binaya bitştirilmişti. Saint-Eustache'da saat onu vurduğunda Jean Baptiste, en kalın elbisesi ve en kalın paltosu üzerinde, pencereden dışarı süzüldü ve tavlaların damına indi. Omzunda çantası vardı. Büyük bir dikkatle arduvaz çatı pervazında yürüdü, duvarın üzerine atladı sonra komşu avluya indi, ayaklarının üstüne, bir top-rak yığınınına düştü sessizce.

Gece çok karanlıktı ve çok soğuktu. Kapkara, buz gibi gökyüzünde yıldızlar parlıyordu.

Jean-Baptiste çok yavaş iki adım atmıştı ki bir el onu yakaladı.

– Mortier? diye fısıldadı korku içinde.

– Şişt... Peşimden gelin.

Kaçakçı daha doğru dürüst iyileşememişti, ama ateşi yoktu, yarası temizdi ve özenle yapılmış pansumanın altında kapanmak üzereydi. Topallıyordu adam, ama o bunun gibi neler geçirmiş, ne maceralar yaşamıştı. Hiç kimse Paris'i onun kadar tanıyamazdı. Sırra karşılık sır, Poncet adama kendi sırrını açmıştı ve adam, hayatını kurtarmış olana yardım edebildiği için mutluydu.

Daracık sokaklardan, karanlık avlulardan geçtiler. Kış rüzgârı fenerlerin çoğunu söndürmüştü. Mortier köpeklerin nerede olduğunu, hangi bahçelerin kapılarının açık kaldığını, hangisinden geçebileceğini, gece bekçilerinin nerelerde dolaştığını biliyordu. Biri ihbar etmedikçe –başına gelenin ihbar sonucu olduğundan emindi– yakalanması imkânsızdı. Sokakları, bir gemicinin akıntıları ve ölü dalgaları gözlediği gibi dikkatle gözlüyordu. Yarım saat geçmeden direklerdeki büyük bakır fenerlerle aydınlatılan Temple Bulvarı'na ulaşmışlardı.

– Dikkat, diye fısıldadı Mortier. Elli adım ötemizde devriye var.

Karanlıktan yürüyün, bağırdıklarını duyarsanız hemen kaçın.

Mortier, bulvarın aydınlık bölümünü topallayarak geçti. Karşıdaki karanlıkta kaybolur kaybolmaz Jean-Baptiste üç beş adımda ve olaysız ona ulaştı. Yolun karşısında dev ağaçlar dikilmiş bahçeler ve bahçelerin ortasında tek tük evler vardı. Çitlerin arkasına sinmiş olabilecek bekçi köpeklerine dikkat etmek gerekiyordu. Az sonra çitleri arkalarında bıraktılar, Charonne bayırına, bomboş ve insansız kırlara çıkmışlardı artık. Patikalardan yürüdüler, koruluklardan geçtiler, kenarlarından çürümeye başlamış sarı yapraklarla örtülü cılız derelerden atladılar.

Gökyüzü hiç aydınlatmıyordu geceyi, ay daha yükselmemişti. Geniş bir yola çıktılar, arada bir parmaklığa yaklaştıklarında, karanlıkta uykusunda rahatsız ettikleri bir öküzün ağır bedeniyle kımıldadığını duyuyorlardı. Charonne köyüne varmadan sağa saptılar. Jean-Baptiste rutubetten ve yaprakların hışırtısından bir ormandan geçtiklerini anlamıştı. Birden, bir atın burnundan soluğunu duydular. Mortier bir ses çıkardı, bir ıslık karşılık verdi.

– Hey, sen misin, at hırsızı?

– Benim tabî, çulsuz herif!

Biraz titrek bir ses, ihtiyar bir erkeğin sesi karanlıkta, hemen yanlarında cevap vermişti.

– Hayvanı getirdin mi?

– Hayvan sensin. Kulağın yok mu? Elin... elinde mi yok, dokun bakayım şuna! Bu ne bu, keklik mi?

– Seni kocamış kurt seni! Yuları ver elime! Buyurun doktor, işte atınız, eyeri sırtında.

Jean-Baptiste el yordamıyla üzengi kayışlarını düzeltti, sonra eyere atladı. Mortier ona, atını nerede değiştireceğini söyledi bir kez daha. Para almak istemedi. Jean-Baptiste ısrar etmedi, küçük bir keseyi adamın paltosunun cebine soktu.

Sessizce el sıkıştılar, sonra birbirlerine içtenlikle teşekkür ettiler. Poncet atı mahmuzladı, ana yola çıktı. İlk kavşakta güneye döndü ve artık hep aynı yönde yol aldı. Önce karanlık, tırışta gitmeye mecbur etti onu. Sonra yarım bir ay yükseldi yolu, görebilmesine yetecek kadar aydınlattı. At düzenli, rahat bir dörtnalla gidiyordu. Jean-Baptiste hayatı boyunca asla bu kadar çaresiz hissetmemişti kendini: onu kovalayacaklar, yakalamak için peşine düşeceklerdi, çünkü dünyanın en güçlü kralına itaatsizlik etmişti. Ama asla, bu buz gibi soğuk gecede, ağaçların dalları yüzünü kamçılar, gözlerinden yaşlar fışkırırken, bilinmeze doğru at koşturduğu şu anki kadar özgür olmamıştı hayatında.

Alevler içindeki çalılık

Birinci kısım

Alix için ruh ve ahlak bekâreti, duygulardaki dürüstlük, tereddütsüz ve sadakatle sevme yeteneği her şeyden üstündü. Bu erdemlerin korunmasının sadece kendi iradesine bağlı olduğunu bilecek kadar kendini tanıyordu, bedenini yaşadıkları bütün bunların dışındaydı. Tek ve gerçek bekâret, onun öfke dolu, dokunulmamış yüreğindeydi.

Korunmak için, genç insanların özgürlüğünden bunca korkan bir toplumun zorlamasıyla bekâret kavramının tutsağı olmanın hiç gereği yoktu. Aksine, diye düşünüyordu öfkeyle, o saçma, sahte sunağı korumak için değil miydi bugüne kadar giydiği süslü elbiseler, demir korseler, yabancıların önünde gözlerini yere indirmesi, sonra, gece, av hayvanı gibi kovalanışı...

Şimdi, Gize'de kazandığı güç, beceri ve kendine güvenle bu çemberi kırmak, son zincirleri koparmak ona düşüyordu. Onu bu eşikten Jean-Baptiste'in geçirmesini isterdi. Ama madem buna imkân yoktu, madem bir an önce ona gitmek, onu kurtarmak için her şeyiyle savaşması gerekiyordu o halde bu amaçla kimi kullandığı önemli değildi. Şövalye Du Roule onu elde ettiğini, ona sahip olduğunu sanıyordu. Oysa sadece genç kızın istediği amaca hizmet ediyordu. Çapkın diplomat, deneyimlerine rağmen ya da belki de deneyimleri nedeniyle, Alix'le geçirdiği gece, genç kızın soğukkanlı kararlılığından ürkmüştü. Bu olayın yaratacağı sorunları zihninde tartabilecek kadar bilinçliydi aslında.

Önce, bu çok güzel, bu her şeyiyle kendini sunan genç kız karşısında büyülenmişti. Anlatılmaz güzellikte bir doğallık ve soyluluk karışımıyla karşılık veriyordu. Du Roule, bu zaferin ona bazı haklar, özellikle de bu zaferi tekrar ve istediği an yaşama hakkı vereceğini sanmıştı, ama sonunda sözde fethettiği genç kızın in-

safına kaldığını gördü; daha ikinci gece, kapıdan çevrildi ve bu ona çok ağır geldi. O zaman korkmaya başladı. Bu gözü kara kızın amacının ne olduğunu anlayamıyordu. Yanlış sonuçlara vardı ve onun dengesiz, şehvet düşkün, her şeyi yapabilecek, bu arada herkesin ortasında ilişkilerini sayıp dökebilecek bir çılgın olabileceğini düşündü. Du Roule, zevk tutkusuyla fazla ileri gittiğini itiraf ediyordu kendi kendine. Ama Alix'in büyüğü öyle güçlü olmuştur ki, her şeye rağmen pişman değildi hâlâ. Sonraki geceler, genç kızın kapısında ondan lütuf isteyen o oldu ve reddedildi. Kapı önünde, rica ederek, öfkeyle, tutkuyla çıldırmış halde, yalnız bekliyordu, Alix'in bir ve tek gecede ona tattırdığı hazzın bitmeyen özlemiyle.

Alix her şeyi, çamaşırcı olarak o gecenin izlerini yıkayıp, yok eden Françoise'a itiraf etti. Önce danışmış olsa arkadaşı ona engel olurdu kuşkusuz. Artık üzülüp, dertlenmek için çok geçti. Alix ona planını anlattı. Françoise, genç kızı göze aldıklarından vazgeçirmek için haklı nedenler ileri sürdü. Ama, uzun tartışmaların sonunda, özgürlüğü seçen bu çocuğun gücü ve cesareti karşısında duyduğu hayranlıkla tartışmaktan vazgeçti. Boyun eğdi ve ona her konuda yardım edeceğine yemin etti.

Dördüncü gece, rezalet çıkması korkusuyla titreyerek Alix'e gelen Du Roule, evcil bir hayvan gibi kapıyı tırmalarken, kapının kilitli olmadığını sevinçle fark etti. İçeri girdi. Alix ayakta bekliyordu. Pamuklu gömleği, dize kadar inen kadife pantolonu ve çizimleri; Gize'de at binmek için giydiği kıyafeti sırtındaydı. Yüzünde öyle haşın bir ifade vardı ki Du Roule, tutkuyla arzuladığı halde genç kıza sarılıp öpmeye cesaret edemedi.

– Lütfen kapıyı kilitler misiniz ? dedi Alix.

Adam denileni yaptı. Genç kız, önünde hayaller kurduğu küçük ceviz yazı masasının sandalyesini gösterdi eliyle. Du Roule, ince, oymalı ayakları kırmamak için dikkatle oturdu.

– Beyefendi, diye başladı Alix. Her gece böyle kapımın önüne gelmeniz sizin için sakıncalı olabilir. Bundan böyle kapı hep kapalı olacağı için sizi görebilirler.

– Peki ama neden, ben size ne yaptım ? diye sordu adam. Benden hiç mi hoşlanmadınız ?

– Sizinle hiçbir ilgisi yok. Sizden beklediğim şeyi dürüstçe yerine getirdiğinizi kabul ediyorum.

– Dürüstçe mi ? Dürüstçe yerine getirmek mi ? Siz benimle alay ediyorsunuz, dedi Du Roule, şaşkınlıkla.

– Hayır, hayır. Olanlara gerçekçi bir gözle bakmalıyız. Sizden

benim için bir şey yapmanızı istedim, siz de bu isteğimi yerine getirdiniz. Size teşekkür borçluyum.

– Beni aşağılıyorsunuz, Küçükhanım.

Du Roule, gerçekten de ilk kez, sefih gecelerden yana çok zengin olan hayatında, önceleri sadece sahip olmak istediği bir kadının karşısında dize geliyordu. Ayaklarına kapanabilir, yalvarabilirdi, eğer faydalı olacağına inansaydı. Ama şu anda daha fazla küçük düşmemeye çalışıyordu, Alix ondan sadece onurlu bir davranış beklediğini her haliyle öylesine açıkça belli ediyordu ki.

– Her şeyden önce, diye devam etti genç kız. Çıkarlarımızın çatıştığını görmemiz gerek: siz bir rezaletten korunmaya çalışıyorsunuz, ben o rezaleti kullanmak istiyorum.

Du Roule birden dehşete kapıldı, kızın onu ele vereceğinden korkmuştu.

– Korkmanıza gerek yok. O çok değerli şöhretinize kesinlikle zarar vermeden kendiminkini lekelemek kararındayım.

Adam hiçbir şey anlayamıyordu. Sadece bir gerçeği görüyordu: içindeki enerji tükenmişti sanki ve karşısındaki kadın bu enerjiyle beslenmiş, güçlenmişti.

– Biraz daha açık konuşun, dedi, zayıf bir sesle.

– Pekâlâ! Sizinle bir anlaşma yapacağız ve eminim, sizden beklediğim şeyi, bir öncekinde olduğu kadar hevesle yerine getireceksiniz. Yarın sabah babama, benimle evlenmek istediğinizi söyleyeceksiniz.

Du Roule yerinden sıçradı ve bir çığlık atmak isterken hemen sustu.

– Ah! Küçükhanım, inanın, bundan daha çok arzu ettiğim bir şey yok!

Doğruydı. Sinsi hesaplarla, bu evliliğin çıkarlarına uygun olmadığını düşünmüştü. Ama o inanılmaz geceden sonra her şey değişmişti. Bu evliliği gerçekleştirmek ve o hazzı tekrar, tekrar yaşayabilmek için her şeyi göze alabilirdi. Aslında, gerçeği görmüyordu, tutkusunu besleyen Alix'in inadıydı. Ama şu anda kendi kendini aldatıyordu.

– Yanlış anlamayın, dedi Alix, sert bir sesle. Siz de ben de bu evliliği kesinlikle istemiyoruz.

– Ama neden, neden? diye inler gibi sordu Du Roule.

– Babam tarafından size teklif edildiğimde siz, kendiniz bunu söylediniz. Şimdi fikir değiştirdiğinizi sanıyorsanız bu, bedeninizin tattığı hazzı tekrar yaşamak istemenizden. Reddedişim sizi tahrik ediyor, ama iştahınız ile tutkularınızı ayırt edecek kadar

deneyim sahibi olduğunuza inanıyorum.

– Hayır, hayır! İnanın bana, diye bağırdı Du Roule, neredeyse ağlayacaktı.

– Bu noktada takılıp vakit kaybetmeyelim. Duygularınıza belki saygı duyabilirim, ama bu konu beni hiç ilgilendirmiyor. Benim için önemli olan evlilik değil. Sizden sadece, beni babamdan istemenizi rica ediyorum. Reddedecek olursanız ona her şeyi anlattırırım.

Du Roule yığılır gibi oturdu, bu son darbeye sersemlemişti.

– O zaman babanızdan böyle bir talepte bulunmamı niçin istiyorsunuz? Anlayamıyorum.

Alix kapıya doğru yürüdü, sessizce kilidi açtı.

– Bu sizin, sebebini anlamadan yaptığınız ilk hareket olmayacak, sanıyorum. Anlaştık, değil mi? Yarın babamla bekleyeceğim. Aksi halde, bunu ben yapmak zorunda kalacağım, tabii, çok tatsız bazı sonuçları göze alarak.

– Gerçekten, diye sızlandı Du Roule, şimdi bana git mi diyorsunuz?

Bu kadının karşısında, güzelliğinin ve tattırdığı hazların anılarıyla heyecanın doruğundaydı.

Alix kapıyı birden ardına kadar açtı.

Du Roule karanlık koridora korkuyla baktı. Ağır ağır kalktı, dışarı çıktı, bir an dönüp durdu belki bir bakış, bir öpücük ya da kadınların en acımasız anlarında bazen yaşadıkları ani pişmanlığa teslim oluş bekledi. Ama Alix kapıyı kapattı arkasından.

Ertesi gün öğleden sonra, Konsolosluk'a ulaşan yollardan birindeki parka gitti. Bir süreden beri, buraya gelmesine izin verilmişti. başına bir örtü alması ve kimseye selam vermemesi koşuluyla. Françoise yanındaydı. Onları kol kola dolaşırken görenlerden konsolosu baba olarak, Du Roule'ü nişanlı olarak kıskananlar oluyordu belki.

Kış soğuk geçmiyordu. Ama bazen, bugün olduğu gibi, doğu rüzgârı dağların serinliğini ve Süveyş çukurunda biriken hafifçe tuzlu rutubeti buralara getiriyordu.

– Juremi Usta'yı gördün mü? diye sordu Alix, başörtüsünün ardından.

– Evet, iki kere gitmek zorunda kaldım. Sürekli hastadan hastaya dolaşıyor. Ortağının yokluğunu hissettirmemeye çalışıyor elinden geldiğince.

– Kendisinden istediğimiz şeyi kabul etti mi?

Alix, soğukkanlılıkla, suç ortakları arasındaki fısıldaşmalara

sıradan konuşma süsü vermek için masum hareketler yapıyor, bir çiçeği, bir kuşu gösteriyordu.

– Evet. İstedığınız her şeyde size yardımcı olacak, dedi Françoise. Hele Jean-Baptiste'i görebilme ümidi...

– Hiçbir şeyi saklamadın, değil mi? Tehlikeleri...

– Hayır, o böyle şeyleri hemen anlıyor. Tehlike mıknaş gibi çekiyor onu.

– Seninle... konuştu mu? diye sordu Alix.

Françoise gökyüzüne baktı, güzel dişlerini gösteren bir gülüşle omuz silkti:

– Ne söylemesini bekliyorsunuz ki? Aksine bütün bu olanlardan bahsetmekle, birbirimizi incitme korkusu olmadan konuşma mutluluğuna eriştik. Biliyorsunuz, her şey konuşuldu, bitti... Tanrı'ya şükür, bizim yaşımızda ayrılık daha az acı veriyor insana. Bekliyoruz, o kadar!

– Sizi anlıyorum. Ama biraz da öfke duyuyorum. Ayrı olmadan yaşama şansınız varken...

Bu konuşmayla yüreklerine garip bir hüznün çökmüştü. Sessizce yürüdüler bir süre. Sonra Alix günlük konulara döndü, ayrıntıları konuştular.

Konsolosluk'a henüz dönmüşlerdi ki bir muhafız konsolos hazretlerinin Bayan De Maillet'yle görüşmek istediğini haber verdi. Alix birinci kattaki kabul salonuna girdi. Babası sırtında yakası ve kol kapakları siyah satenden kırmızı bir kostüm, başında peruklarının en büyüğü ve baldırlarında renkli kurdeleler, onu bekliyordu. Kokular sürünmüş, "Koskoca bir bebek gibi" diye düşündü Alix. Kare topuklu ayakkabıları yüzünden paytak paytak yürüyerek kızını karşıladı. "Kuşkusuz, ellerimi elleri arasına alacak" diye düşündü genç kız. "Tamanı, başlıyoruz."

– Kızım, diye kekeledi konsolos, sesi titriyordu.

Ve sözünü bitiremeden kızını kucakladı, öptü. Cebinden mendilini çıkardı, alnını kuruladı, devam etti:

– Size verilecek çok önemli bir haberim var. Bir kadının hayatında alabileceği en mutlu haber, sanırım.

– Sizi dinliyorum, baba, dedi Alix.

– Pekâlâ! İşte, burada bulunan beyefendi sizinle evlenmek için iznimi rica etti.

Du Roule salondaydı, ama uzakta, giysisiyle aynı renkteki duvar kâğıdının önündeydi, bir bukalemun gibi ve Alix onu fark etmemişti. Başını çevirip baktı. Kafası kesildikten sonra hâlâ yürüyen bahtsız Aziz Denis'e benziyordu; işkence edilmiş bir kurban

gibiymi, felaketin geldiğini görmektense sesini duymayı tercih eder gibi gözlerini kapatmıştı. Birden adama acıdı.

– Baba, mümkünse sizinle yalnız konuşmak istiyorum, dedi.

Bir isteğin, bu kadar hızla yerine getirilmesi çok nadirdir; bu işareti bekleyen Du Roule, hemen dışarı çıktı. Tanık gidince kızıyla baş başa kalan ve son bir şımarıklıktan ürken konsolos:

– Heyecanlısınız, dedi. Ben de öyleyim. Birbirimize karşı açık kalpli ve doğal olalım. Bana müstakbel kocanızın duymasını istemediğiniz bir şey mi söyleyeceksiniz?

– Benden açık kalpli olmamı istiyorsunuz baba. O zaman söyleyebilirim; o adam asla kocam olmayacak.

– Ne ? diye bağırdı De Maillet, birden doğrularak. Neden ? Ne demek bu ?

– Çünkü onunla evlenmeyeceğim.

– Yok canım ! dedi konsolos, öfkeyle. Bu da yeni bir kapris mi ?

– Kapris değil, imkânsızlık !

– İmkânsız olan nedir, söyler misiniz ?

– Mutlak öğrenmek istiyorsanız, söylerim.

– İstiyorum, hem de şimdi. Sanırım size neyin bu kararı aldırıldığını öğrenmek benim hakkım.

Alix, koşmaya başlayacak bir atlet gibi derin bir nefes aldı.

– Ben asla evlenmeyeceğim, dedi. Çünkü genç kızlık onurumu kaybettim.

– Ne demek bu ? dedi konsolos. Ne demek istiyorsunuz ?

– Demek istediğim şu: tabiatın beni yarattığı gibi değilim artık, bir kocanın bulmak istediği gibi...

De Maillet, tavandan başına bir kalas düşse dengesini ancak bu kadar kaybedebilirdi. Bir adım geri gitti, elini masaya dayadı:

– Kötü bir şaka bu...

Alix, acımasız gözlerini babasının gözlerinden ayırmamıştı:

– Emrinize hazırım bir rahip ya da bir ebe, güvendiğiniz birisiyle sözlerimin gerçekliğini araştırabilirsiniz.

De Maillet bir tokat indirecekti ki, kızının inatla, ısrarla gözlerinin içine bakışı onu durdurdu. Kendini tuttu ayaklarını yere öfkeyle vurarak dolaştı bir süre. Kralın portresinin önünden geçerken gözlerini kapatıyordu. Sonra birden aklına gelen bir şeyle durdu Alix'e doğru geldi:

– Sakın bana ?.. dedi, şeytanî gözlerle kızına bakarak. O eczacı, o sahtekâr... Poncet demeyin !

– Hayır baba, o değil !

– Kim, o vakit ? diye bağırdı konsolos yumruğunu bütün gücüy-

le ceviz masaya vurarak.

– Tanıdığınız birisi değil, dedi Alix, sakın bir sesle.

– Nasıl olabilir ? Evden çıkmıyorsunuz. Konsolosluk'a gelen her konuğu tanıyorum. Hayır hayır, onu korumak için söylüyorsunuz, Poncet'dir bu, ancak o olabilir.

– Yemin ederim.

– Yemin mi ? Neyin üzerine ? dedi konsolos, acı bir alayla. Kim o halde ?

– Bir Türk.

– Tanrım ! diye inledi De Maillet, bu son darbeye.

– Bu neyi değiştirir ? Önemli olan bu gerçek. Sorumlunun kim olduğu değil.

– Ama ne de olsa ! Bir Türk !

Konsolos sinirli bir hareketle başından peruğu çekip aldı, vurduğu tavşanı elinde sallayan ihtiyar bir avcı gibi salonda dolaşmaya devam etti. Sonra durdu:

– O uğursuz herifi nerede tanıdınız ?

– Gize'de.

– Biliyordum ! Gitmenizi hiç istememiştim. Ya o çamaşırcı, o hizmetçi ? O da suç ortağınızdı değil mi, belki aracılığı o yaptı.

– Françoise hiçbir şey bilmiyor. O Mikael'le, seyisle yumurta almaya kasabaya gitmişti. O adam nehirden geldi. Bir balıkçı. Terasta benimle beraber oldu.

– Zorla mı ? Zorla sahip oldu, değil mi ? Ah ! Ah ! Paşadan bunun hesabının sorulmasını isteyeceğim, herifleri dövüp, söyletirler. Onu bulduracağım...

– Hayır, baba. Benim isteğimle oldu. Belki güneş, insanı etkileyen hava, sessizlik... O genç adamı görünce, birden...

– Yeter ! diye bağırды De Maillet. Daha fazlasını duymak istemiyorum. Korkunç ! Korkunç ! Tek kızım, tek ümidim, mirasçım.

Konsolos gerçekten çok sarsılmıştı, kaybedilmiş bir çocuğun acısından çok, yıllarca onun adına kurulmuş, mutluluk ve zenginliklerle dolu hayallerin yıkılmasının verdiği acıydı bu.

– Pontchartrain... Soylu, zengin bir talip... Yarın büyükelçi olacak biri...

Kendi kendine konuşuyordu, sandalyeye tersine oturmuş, yavaş yavaş arkasına dayanmıştı.

– Peki neden daha önce söylemediniz, bütün bu karışıklıklara meydan vermeden ? diye bağırды sonra.

– Siz çoktan her şeyi ayarlamıştınız, dedi Alix. Sonra, itirafı göze almakta çok zorluk çektim. Sizin ve annemin yanınızda evi-

mizde mümkün olduğu kadar uzun kalabilmek istedim. Durumu-
mu öğrendiğinizde...

– Durumunuz mu? Gebe misiniz yoksa?

– Hayır, Tanrı'ya şükür, bundan eminim.

– Bir bela eksik hiç olmazsa!

– Kendi kendime diyordum ki, sonunda, durumumu öğrendiği-
nizde, her şey değişecek emirlerinize boyun eğmekten ve uzak
bir taşrada, bir manastıra kapanmaktan başka çarem kalmaya-
cak.

– Evet, öyle! Yazık ki başka bir hal çaresi yok!

– Biliyorum, baba, dedi Alix, gözünden birkaç damla yaş akta-
rak ve mendiliyle silerek. Bu yüzden, ne kadar çabuk olursa o ka-
dar iyi olur. Uzun süre karşınızda bulunmaya dayanamayacağım.
Utancımдан ölebilirim.

– Ben de artık sizi görmeye katlanamam, dedi konsolos, sabır-
sızlıkla.

Zihninde başka bir düşünce belirmişti: Şövalye Du Roule'e bil-
dirmek gerekiyordu.

– Saçlarınızı düzeltin, ruj sürün. Şövalyeyi çağırıyorum.

Alix hemen doğruldu, kendini topladı. Du Roule içeri girdi, ba-
şı omuzları arasında, çevresine kovalanan bir sincabın ürkek göz-
leriyle bakıyordu.

– Üzgünüm, sayın efendim, dedi konsolos, ağlamaklı bir sesle.
Kızım la konuştum. Siz kızımın bu dünyada büyük bir sevinçle ka-
bul edeceği tek insansınız. Ama mücadele edemeyeceğiniz bir ra-
kibiniz var; yarım saat öncesine kadar ben de bilmiyordum, kızım
hayatını ona adamaya karar vermiş. Tanrı'yı seçmiş. Evet, Alix
Tanrı'nın hizmetine çağırılmış ki, ben buna karşı çıkamam.

– Öyle mi, dedi Du Roule, korkuyla karışık bir hayretle.

Genç kıza şaşkın gözlerle baktı ve bu haşın güzelliğın uyandır-
dığı haz dolu anılarla, az önce müjdelenen rahibenin görüntüsü-
nü bir arada düşünmeye çalıştı.

– Evet, öyle, dedi konsolos, hüznle. Tanrı bazen en iyileri is-
ter ve çağırır. Bu böyle! Siz elçilik heyetinizi hazırlarken kızım da
İskenderiye'ye doğru yola çıkacak ve Fransa'ya gidecek ilk gemi-
ye manastırına katılmak üzere binecek.

İkinci kısım

Öyle topraklar vardır ki tabiat onu, dikenleriyle, fundalıklarıyla, öylece yoksul yaşamaya mahkûm etmiştir, ama insan emeği işlemiş, başarmış, irade gücüyle hayata ve bereketin mucizesine kavuşturmuştur. Burası tam aksiydi; yumuşak, kapkara, her şeyin kendiliğinden fışkırdığı bir toprak bağışlanmıştı. Tabiat güneş ile yağmurun dostça, hakça paylaştığı masmavi bir gök vermişti; öyle dağlar vermişti ki pırl pırl akan sular, dik bayırlardan inmediği için ekilenlere zarar vermiyor, tarlaları suluyordu sadece. Ama insanlar birbirlerini öldürerek, bu çılgın kardeş kavgasını, en zayıfları alıp götüren kıtlık ve açlığı yıllarca sürdürerek, sanki tabiatın bağışladıklarını da küstürmüşlerdi. Burada toprak, yollara kadar taşan kara çalılarla örtülmüştü, atıyla o yollardan geçmek isteyen yolcunun, yönünü şaşırması için çok dikkat etmesi gerekiyordu, çünkü kaderine terk edilmiş ana yollar bile otlar, çalılar arasında görünmez olan patikalara benzemişti. Yol kenarındaki iki evden biri harabe halindeydi. Ormanlarda, vahşi birer yırtıcı hayvana dönüşmüş olan köpeklerden korunmak zordu, sanki içgüdüyle değil, intikam arzusuyla saldırıyorlardı.

Atlı, bir yamacın tepesinde, gökyüzünde karanlık bir resim gibi görünen köye kadar tırmandı. Uzaktan epey büyük görünüyordu; orada belki hayat vardı.

Yaklaştıkça, sadece yıkılmış ambarlar, yanmış çatılar, evlerin siyah iskeletleri göründü. Kül rengi paçavralar giyinmiş, ölümler gibi sadece kemikten birkaç ihtiyar kadın, harabelerin arasında kendileri gibi hayalete dönmüş keçileri güdüyorlardı. Atlı yolcu:

– Hey! diye seslendi, az ilerideki genç bir çobanı çağırmak için. Biraz buraya gelir misin ?

Çocuk, kömürcü çırağı gibi kapkara yüzünü kaldırıp baktı, sonra yalınayak, taşlarda koşup, gitti. Yolcu o zaman biraz ötede, bileziği kırılmış bir kuyunun yanında oturan ihtiyarı gördü. Atından indi, dizginleri yıkıntılar arasında bitmiş bir fındık ağacına doladı. Paltosu yolun tozuyla bembeyazdı. Gözleri çukura kaçmış, yanaklarında sekiz günlük sakalı uzamıştı; bir süredir toprağa basmamış bir denizcinin dengesiz adımlarıyla yürüyordu. İhtiyarın yanına yaklaştı, adam başını kaldırıp baktı.

– Bu köyün adı Soubeyran mı, baba ? diye sordu. Atlı, Jean-Baptiste'ti, bitkin görünüyordu.

Dörtnala yol alırken bir yerlerde şapkasını düşürmüştü; saçları kumla ve terle alnına yapışmıştı.

– Bu köyde bir ad verilecek kadar insan yaşamıyor, dedi ihtiyar.

Bir yeniyetmenininki gibi biraz boğuk, pürüzsüz, yumuşak bir sesi vardı.

– Evet, dedi sonra, Soubeyran'dan arta kalan yer, burası.

– Peki ama burada yaşayanlar nereye gitti ? diye sordu Jean-Baptiste, etrafına bakarak.

Son birkaç gün, insanın yüzünü bıçak gibi kesen buz gibi bir kuzey rüzgân esmişti. Gökyüzünden bulutları sıyrıp almıştı; köyün donup kalmış yaralarının üstünde koyu mavi bir gök vardı.

– Şayet cevabı biliyor ve gene de sorgulamak istiyorsanız, dedi ihtiyar. Beni hemen alıp götürün ya da en iyisi buracıkta öldürün, çünkü kuşkusuz aradıklarınızdan biri de benim. Sahiden gördüğünüz gibiyse, hiçbir şey bilmiyorsanız, o zaman çok uzaklardan geliyorsunuz.

– Uzaktan geliyorum.

– Ta buralara kadar geldiğinize göre, burada bir şey ya da birini arıyor olmalısınız. O zaman korkarım size verilecek kötü haberlerim var, sadece kötü haberler.

– Bir kadın arıyorum.

– Bir erkek arıyor olsaydınız, size hemen geri dönün derdim. Burada iki erkek var, tabii bu halimle beni yaşayan biri olarak kabul ederseniz. Ama kadınsa... evet, birkaç kadın kaldı. Adı ne ?

– Marine.

İhtiyar doğruldu.

– Soyadını biliyor musunuz ?

– Evleneli sekiz, dokuz gün olmuştu. Kocasını kaçmak zorunda kaldı. Adı Juremi.

– Ha ! Juremi. Tabii. Aslan gibi bir genç adam. Yan komşumun

ortanca oğluydu, orada, şu ambarın yanında. Yaşiyor mu ?

– Benim iş ortağım ve dostum. Kahire’de yaşıyor.

– Kahire’de ! Mısır’da, Kitabı Mukaddes’in doğduğu topraklarda ! Tanrım ! Ne büyük mutluluk ! Bu yaşında benim için ne güzel bir haber bu, hayal bile edemezsiniz. Siz gittikten sonra hep onu düşüneceğim. Gerçekten, onun hayatta olduğunu öğrendiğim için çok mutluyum.

– Peki ya karısı ?

– Ah, ah ! Bu nedenle onun zihnini karıştırmayın; geçmiştekiler geçmişte kaldı. Şimdi artık yaşasın ve mutlu olsun.

– Size anlatamadım, dedi Jean-Baptiste, bir dizini yere koyarak ihtiyarın önünde diz çöktü, yüzünü yüzüne yaklaştırdı. Beni buraya o gönderdi. Juremi bugüne kadar karısına sadık kaldı, şimdi mutlu olması için gerçeği öğrenmesi lazım.

– Anladım, dedi ihtiyar, düşünceli bir yüzle. Bu Juremi ! Evet, o ! Ailenin öteki bireyleri de böyleydi. Belki bütün köy böyleydi, hepsi. Bizi bu nedenle yaşatmadılar.

Başını kaldırıp baktı, gözleri beyaz bir sisle örtülüydü.

– Juremi’nin gittiği günün ertesinde öldü.

Bu dilsiz topraklarda, kısacık bir sessizlik bile bir mermer blok gibi ağırlığını hissettiriyordu. Rüzgâr bile sessizce dolanıyordu kayalıkların üstünde.

– Nasıl oldu ? diye sordu Jean-Baptiste.

– Çocuğum, dedi ihtiyar, göremediği bir yerlere bakarak. Anılarımızı değerli kılacak kadar çok insan kalmadı geride. Bu küçük toprak parçası onca dehşetin, onca ihanetin yaşanması için seçilmişti herhalde. Bunları neden geleceğe nakledelim ? Alçaklığın örneklerini göstermek için mi ? Hayır, biz cellatlarımızın anısını, ölülerimizle birlikte toprağa gömdük. Anıtları sadece sevgi için, aşk için, barış ve mutluluk için dikmeliyiz, çünkü bütün bu güzellikler biz olmadan yaşayamaz.

– Ama o kadın, Juremi’nin daha yeni evlendiği o gencecik kadın...

– O Juremi’yi sevdi. Ne zaman, ne de insanlar bu sevgiyi lekeyebilirdi; Juremi’nin adını haykırarak öldü.

İhtiyar parmaklarının sürtünmesiyle cilalanmış bastonunu yakaladı, zorlanarak ayağa kalktı. Omuzlarındaki, güve yenikleriyle dolu pelerinin önünü kapattı.

– Burada biraz kalabilecek misiniz ? diye sordu.

– Hayır, hemen gideceğim. Eğer size...

Jean-Baptiste, onu yolcu etmek isteyen ihtiyarın koluna girdi.

– ... size soracak olurlarsa, beni görmediniz.

– Bizden misiniz ?

– Hayır, ama düşmanımız aynı.

– Dikkatli olun ! dedi ihtiyar, bu hayat dolu, yakışıklı genç adama bakarken, aynı gencecik yaşta acımasızca öldürülmüş olanları düşünüyordu kuşkusuz. Nereden geliyorsunuz ? Atınız bitkin görünüyor.

– Bu Tournon'dan geliyor, Rhône kıyısında. Korkarım çok uzağa gidemeyecek. Paris'ten beri altı at değiştirdim.

– Paris mi ? dedi ihtiyar hayretle, peki nereye gitmek istiyorsunuz ?

– Sète'e. Bu akşam varmak istiyorum.

– Çevredeki bütün posta menzilleri dragonların gözetiminde, dedi ihtiyar adam.

Sonra döndü ve harabelerde yankılanan güçlü bir sesle bağırdı:

– Daniel !

Jean-Baptiste'in az önce küçük bir duvarın üstünden saçlarını gördüğü, yüzü kömür karasına bulanmış çocuktü.

– Gel buraya, dedi adam.

Sonra yolcuya döndü:

– Çocuğu terkinize alın. Bizimkilerin kampına kadar sizi maki-den geçirip götürür. Oradalar sanırım. Dağlar çok hareketli bugünlerde, yanılmıyorsam gene bir şeyler hazırlanıyor. Onları bulduğunuz zaman Soubeyran'dan geldiğinizi ve sizi Jean'ın gönderdiğini söyleyin. Jean, benim.

Jean-Baptiste atına bindi, çocuğu alıp, arkasına oturttu.

– Belki biraz vakit kaybedeceksiniz, ama üzölmeyin, dedi ihtiyar. Onlar size yeni bir at verirler, sabah Sète'te olursunuz.

– Teşekkür ederim, dedi Jean-Baptiste.

Eyerindeki ceplerden bir kese çıkarmıştı.

– Size biraz yardımım dokunamaz mı ? dedi, utanarak.

İhtiyar hareketi gördü eliyle onu durdurdu.

– Benden çok sizin ihtiyacınız olacak, dedi. Burada her evin altında dragonların bulamadığı eküler gömölü. Paramız olduğunu görecekt olurlarsa tekrar gelirler.

– O halde ayrılıyorz, elveda Jean, Juremi'ye selamınızı götürceğim, dedi Jean-Baptiste, çok duygulanmıştı.

Atı mahmuzladı, ama hayvan burnunu soktuğu sarmaşıklardan ayrılmak istemedi. Sonra çekildi ve ölenlerin başında nöbet tutar gibi bekleyen yıkıntıların arasından dikkatli adımlarla yürüdü.

– Bakın, aşağıya bakın, diye seslendi Jean, yolcu ile çocuk

uzaklaşırken. Diktikleri anıtı gördünüz mü ? Koca bir haç ! Zafirlerinin anısına... En güzeli bu değil mi ?

Ama atlı epey uzaklaşmıştı, onu duymadı.

* * *

Soubeyran'dan sonra yola devam ederek rutubetli ve karanlık bir boğaza girdiler. Kimi yerleri ölü yapraklar ve yosunlarla görünmez olan dik bir patika, dereyi izliyordu. Öğle saatleri geride kalmıştı; karanlık usul usul iniyor, geceyi hazırlıyordu. Yolcular tırmanmaya devam ediyorlardı, sadece atın toynakları altında kırılan dalların sesi duyuluyordu. Önlerinde likenlerle yeşile dönüşmüş bir kayalık daha yükseldi. Çocuk, sağa giderek kayalığı dönmek gerektiğini işaret etti. Her şeyi hareketlerle anlatıyordu. Bağırduğunda Jean-Baptiste irkildi; o ana kadar sesini hiç işitememişti. Hayvan sesine benziyordu, üstelik anlaşılır bir kelime söylememişti, sadece bir çığlık, peş peşe üç kez, baykuş ötüşü gibi. Yürümeye devam ettiler kocamış bir kestane ağacının dev gövdesindeki kocaman delikten geçtiler. Tam o sırada, yaprakların tatlı hışırtıları arasında beş kişi göründü, kayaların, ağaçların arasından çıkan, tüfeklerini, mızraklarını atlı yolcuya çevirmiş, homurdanan şeytan gibi kara beş adam.

– Soubeyran'dan geliyorum, dedi Jean-Baptiste soğukkanlılıkla. Beni Jean gönderdi.

Şapkalar ve sakallarla gizlenmiş bu yüzlerin hangisine bakarak konuşacağını bilememişti.

– Doğru söylüyor, dedi çocuk.

– İn attan ! dedi adamlardan biri, alçak sesle.

Jean-Baptiste atından indi ve ayakları toprağa değince ellerini kaldırdı. Konuşan adamı hayvana yaklaştı, eyeri yokladı.

– Soldaki cepte tabanca, torbamda bir hançer var, bir de kılıcım var, gördüğünüz gibi. Ama dost olarak geldim, silahların hiçbirini kullanmak niyetinde değilim.

Adamı ağzının içinden homurdandı gene, ötekine atı yularından tutması için bir işaret yaptı ve Jean-Baptiste'in yanına geldi. Cebinden çıkardığı bir bezle gözlerini bağladı. Çocuk hep atın sırtında, sıkıca ön kaşa tutunmuş olarak, Jean-Baptiste kör, eli haydutlardan birinin omzunda yürümeye başladılar. Böylece ekip halinde bir saatlik bir yürüyüşten sonra gözlerindeki bağı çözdüler. Genç adam o zaman kayalar ve mağaralar ortasında karanlık bir yer gördü. Gece olmuştu. Onu getirdikleri kamp yeri, beş altı kü-

çük ateşle aydınlanıyordu. Sacayağına yerleştirilmiş, kararmış kazanların çevresinde adamlar dolanıyordu. Ateşin karşısında oturan adamlardan biri Jean-Baptiste'e karşısındaki yeri işaret etti.

– Demek Soubeyran'dan geliyorsunuz, dedi. Bizden misiniz?

Konuşurken, kestane dallarını küçük küçük kırarak çıtırdayan alevlere atıyordu birer birer. Uzun bir yüzü, pırlıl pırlıl gözleri vardı. Açlık, yorgunluk, sürekli yaşanan korku ve bunu ödetmek istencesine yaşatılan terör, bu ülke insanların yüzlerine aynı çizgileri ve aynı anlamları vermişti; sanki yaşadıkları acımasız şartlar onların insan olarak kalmalarını sağlıyor, ama fert olmalarına izin vermiyordu.

Jean-Baptiste onlara, kendisini oraya getiren olayları nakletti ve öykü çok uzun olduğundan, kısa bir bölümünü, sadece Kahire'ye dönüşüyle ve Juremi'yle ilgili yerleri anlattı.

– Adım Catinat, dedi adam. Daha doğrusu burada bana böyle diyorlar. Juremi'yi tanımıyorum, benden büyük herhalde. Ama eskiden adını duyduğumu sanıyorum. Hâlâ hayatta olması ne kadar güzel, babalarımızın da onun gibi hayatta kalabilmek için uzaklara gitmekten başka çareleri yoktu. Bizler, burada savaşmaya karar verdik. Zaman değişiyor. Kral çok yaşlı artık, memleket huzursuz, için için kaynıyor. Artık dışarıdakilere katılma zamanı değil, burada kalıp, savaşımızı burada sürdürme zamanı.

İsyancılardan biri, gece gibi kapkara bir adam yanlarına geldi ve herkese birer çanak bulgur çorbası verdi.

Yemekleri üfleyerek, Kahire'den Versailles'dan bahsettiler. Catinat iki yıldır ormanlarda yaşadığını söyledi. Savaştığı dünyadan haber almak istiyordu ve o yok etmek değil, herkesin kendine bir yer bulabileceği bir dünya yaratmak istiyordu. Bu vahşi hayvan hayatı, bir ideale hizmet içindi.

– Yarın sabah Sète'te olmak zorundayım, dedi Jean-Baptiste, durumunu bir an bile unutamıyor, geç kalmaktan korkuyordu.

– Gemiye oradan mı bineceksiniz?

– Evet, Cenova'ya giden bir balıkçı teknesi bulacağım.

– Kralın ulakları oradaki görevlilere adınızı vermişlerdir. Sizi arıyorlardır.

– Adamların benden önce ulaşmış olacaklarını sanmıyorum. Kaçışım hemen ortaya çıkmamıştır. Önümde en az yirmi dört saatim var.

– Hımm! Bu çok büyük bir risk. Her gün Cenova'ya gidecek bir gemi olmayabilir. Farz edin, siz limanda balıkçılarla konuşurken kralın tutuklama emri geldi. Sizi hemen ele verirler.

– Biliyorum, dedi Jean-Baptiste. Yola çıktığım günden bu yana düşünecek çok zamanım oldu. Ama başka seçeneğim yok.

Catinat çorbasını içip, bitirmişti, çanağın dibini sıyrıyordu.

– Şimdi beni dinleyin, birkaç saat dinlenin, dedi. Şu halinize bakın; uykusuzsunuz, insan bu durumda doğru dürüst hiçbir şey yapamaz. Şu mağaralardan birine girin, bir posta sarnıp güzelce uyuyun. Biz sabah dörtte kampı toplayacağız. O zamana kadar bir şeyler düşüneriz.

Sıcak çorba, ateşin karşısındaki sohbet Jean-Baptiste'e ne kadar yorgun olduğunu hissettirmişti. Yola çıktığı günden beri arada sadece bir iki saat dinlenebilmişti, çünkü sürekli tetikteydi. Catinat'nın sözünü dinledi. Tabaklanmamış postun iğrenç kokusuna rağmen yatar yatmaz uyudu.

Catinat, dediği gibi sabaha karşı dörtte Jean-Baptiste'i sarsarak uyandırdı. Ona giysi getirmişti, üstünü değiştirmesini söyledi. Uyku sersemi, yarı uyur yarı uyanık, eski giysilerini çıkardı genç adam manşetleri işlemeli saten ceket ve fazla uzun olmayan ince deriden çizmeleri giydi. Kıyafeti yünlü kumaştan geniş bir pelerin ve üç köşeli, yüksek bir şapka tamamlıyordu. Jean-Baptiste bu pırlıl pırlıl kıyafetle, en yakındaki ateşin çevresinde toplanmış adamların yanına gitti. Catinat da aralarındaydı. Şapkaları ellerinde kısa bir dua okudular, ama bütün yürekleriyle Tanrı'nın huzurunda oldukları belli oluyordu. Sonra geceden kalan çorba – biraz daha sulandırılmış olarak – dağıtıldı. Catinat, Poncet'yi yanına davet etti.

– Bizimkiler üç gün önce Uzès yolu üzerinde koruma almadan gelme çılgınlığını göze almış genç bir soyluyu vurdular. Tertemiz bir iş oldu, giydiklerinizde kan izi yok. Bu da onun kâğıtları.

Jean-Baptiste'e üzerinde altın yıldızlı H.V. harfleri bulunan küçük, kırmızı bir çanta uzattı.

– Bizlere karşı savaşmak için ordunun hizmetine giren genç maceraperestlerden biri. Bunlardan kötüsü yok. Din, iman bahanesiyle yakıp yağmalayarak hiç hak etmedikleri bir ün ve unvan kazanma peşindeler. Şansınız yardım etti de bizimkiler sizi onlardan biri zannetmedi. Aslında kir, pas içindeydiniz onlarsa giysilerine çok özen gösteriyorlar. Bizleri katletmek için çok şık giyinirler, bu bizim için bir onur sayılır!

Jean-Baptiste deri çantayı açmıştı. İçinde ölenin kimliği vardı. Adı Hugues de Vaudesorques'du. Conti prensinin yakını olan genç adam, prensin tavsiyesiyle Nîmes genel valisinin hizmetine girmişti. Poncet'den iki ay büyüktü.

– Kendi atınıza binin, dedi Catinat. Bizimkiler yük beygiridir, yeni görünüşünüze uymaz. Ama bu evrakla kimse sizi rahatsız etmeyecektir. Uzès'in doğusundaki ilk menzile gidin ve doğal bir tavırla, yakın bir yerden geliyormuş gibi atınızı değiştirin. Ölen adam oradan geçmemiş olduğundan kimse şüphelenmez. Sonra Marsilya'ya kadar yola devam edin. Liman çok büyüktür. Mutlaka bir gemi bulur, kimsenin dikkatini de çekmezsiniz. Zaten bu zibidi kahramanlar, kıçlarına yedikleri ilk kurşunla bizi bırakıp, şanslarını denemeye Doğu kolonilerine giderler.

Güneş, solgun, bembeyaz, çıplak ağaçlardan süzülerek yükseliyordu. Adamlar ateşleri çiğneyerek söndürüyor, denkleri omuzlarına alıyor, silahları ellerinde bir araya toplanıyorlardı. Jean-Baptiste doğal bir teras yapan, kayalık bir çıkıntıya kadar atının yularını tutarak onlarla birlikte yürüdü, uzakta büyük ormanların kapkara kubbeleri ve en dipte, vadinin açık yeşil çizgisi görünüyordu. Orada Poncet ile Catinat uzun uzun kucaklaşarak vedalaştılar. Jean-Baptiste atına bindi ve son bir kez, günün mavi aydınlığında, bu yabanıl, sefil, soğuktan titreyen, ama onur ve cesaret timsali olan garip orduya saygıyla baktı. İsyanlıların çoğunda, hırpani giysilerinin üzerinde bezden geniş bir gömlek olduğunu fark etti, kuşkusuz bu gömlek birbirlerini tanımalarına yarıyordu. Jean-Baptiste'i, kılıç ve mızraklarını kaldırarak selamladılar. Genç adam vadiye doğru inerken, dün öldürdükleri, bugün yeni bir gövdeyle hayata dönmüş olan silueti bakışlarıyla takip ettiler uzun süre.

Üçüncü kısım

Rahip Pasquale ve İtalya'dan yeni gelmiş genç çömez, Bartolomeo avluda bekliyorlardı. Daha ileri gitmeleri yakışık almazdı. Sakallı Kapuçin, çepeçevre kale duvarlarıyla çevrili bu avlunun ortasında, tek başına yükselen –keşişe göre çok gülünç ve zavalı– hurma ağacının etrafında dolaşıp duruyordu. İnsan gerçekten hapisanede sanabilir kendini, diye düşünüyordu, Kıptî kilisesine bakan duvardaki pencerelerde simsiyah demir parmaklıklar bile vardı. Aralık kapının önünden geçerken, Kapuçin, duygulu seslerle söylenen ilahileri işitiyor, o çok tanıdık günlük kokuları kocaman burnuna kadar geliyordu.

Kilisenin içinde atmosfer büsbütün başkaydı. Her penceredeki ahşap panjurların ve duvar kaplamalarının, bölmelerin ve paravanların karmaşık sisteminin sayesinde Kudüsülakdes'te mükemmel bir karanlık hüküm sürüyordu. Sadece isli lambaların kızıl aydınlığı, nesnelere ve insanlara nüfuz ediyor, yakalamak istediklerini cimrice seçiyor ve alacakaranlıkta, altını, fildişini, mücevherleri bulundukları yerden çıkarmada bir hırsızın maharetini gösteriyordu. Suriyeli keşiş İbrahim patriğe ve taç giyme yağın kutsama ayini için seçilmiş olanlara yardım ediyordu. Karmaşık bir tören ve bitmek bilmeyen dualardan sonra patrik, tabernaculumu açtı, kaymaktaşıdan bir amfora çıkardı. Ve kutsama ayini başladı. Sonra sıra okunmuş yağın tek kulplu, ağzı mantarla kapatılacak küçük bir toprak testiye doldurulmasına geldi. Bu iş, dışarıda hava kararmaya başladığı sırada bitti. Patrik ardında küçük tören kıtasıyla, elinde değerli testiyle geldi, altın yaldızlı bir buhurdanı sürekli sallayan ihtiyar bir Kıptî rahibin kapıyı açmasını bekledi. Rahip Pasquale, uzun süre bekletildiği için çok öfkeliydi, ama patriği güler yüzle karşıladı ve balmumuyla mühürlen-

miş bir parşömen rulonun gerçekliğine tanıklık ettiği değerli testi-
tiyi en alçakgönüllü yüz ifadesiyle patrikten aldı. Usta bir hare-
ketle diz kırarak Arapça:

– Monsenyör, dedi, bu kutsal yağ en geç üç gün sonra Habeşis-
tan'a gitmek üzere yola çıkacaktır.

Patrik, elini kaldırdı, testiye son kez kutsadı. İbrahim sessiz bir
mutabakatla Kapuçin'e bakıyordu. Rahip Pasquale, arkasında
Bartolomeo'yla selam verdi, ağır adımlarla avluyu geçti ve soka-
ğın kargaşasına çıktı.

Kıptî kilisesi, iki sıra yüksek ev arasındaki dar bir sokaktaydı.
Hemen her evin altındaki küçük dükkânlar, bir lambayla aydınla-
tılmış tezgâhını dışarı çıkarmıştı. Sokak bu saatte çok kalabalık-
tı, insanlar akşamın loşluğunda sürekli birbirlerine çarpıyorlardı.

– Şu testiye sen tut, dedi Rahip Rasquale çömeze. Önünü ben-
den iyi görürsün.

Genç çömez testiye korkarak aldı. İstria'dan gelmiş, tombul ya-
naklı, şişman bir çocuktü. Gerçekte kendini Tanrı'ya adama ka-
rarından pek de emin değildi. Ama babası –babasından korkar-
dı– çocuklarından birini Tanrı hizmetine vermek istiyordu, onu
seçmişti, çünkü oburdu, aralarında en pahalıya mal olan oydu. O
günden beri Bartolomeo, karavana bol olduğu için dövüşen bir
askerin sadakatiyle Tanrı'ya hizmet ediyordu.

– Gördün ya, evlat, şu sersem patrik bozuntusu altın işlemeli
cüppesiyle nasıl da satıyor kendini! Kapuçin önden yürürken ho-
murdanıyor, elleri boş olduğundan, sağa sola omuz vurarak kala-
balığa dalmanın keyfini çıkarıyordu. Oysa, rezil herif, konsolosun
zecchino'larının yarısını avucuna saymasaydım...

Bartolomeo adım sektirmeden efendisinin peşinden koşuyordu.

– Bak, iyi dinle, diye devam etti Rahip Pasquale. Çok gençsin,
Bartolomeo. Bu Kıptîlerin hiçbir halta yaramadığını öğren. Ama
hiç! Onları giysileri, altın kaplama buhurdanlarıyla görüp de bir
şey zannedersen, yanılırsın. Her şeyin sahibi paşadır. Onları kul-
lanmalarına izin veriyor, oysa dilenciden daha yoksuldur hepsi.

– Biz de yoksul değil miyiz? diye sordu genç Kapuçin, nefes ne-
fese; keşişler arasına kabul edildiğinde onların yiyeceklerini di-
lenmek zorunda olduklarını öğrenince çok etkilenmiş, şaşırmıştı.

– Bizim papamız var, anlıyor musun? dedi Pasquale. Tabî ki
yoksuluz, ama bu bizim silahımız, cephedeki yerimiz. Şöyle diye-
lim, biz keşiş koluyuz. Ardımızda süvariler var, toplar var, bütün
bir ordunun gücü var. Oysa Kıptîlerin arkasında, kafalarını kes-
meye hazır Müslümanların kılıcı bekliyor. Buna rağmen çok

önemli kişilermiş gibi, o kutsama palavraları bitsin diye dört saat bekletiyorlar bizi.

Daha da dar, kapkaranlık bir sokağa girmişlerdi şimdi, gelen giden de yoktu. Bu kestirmeden giderek kalenin önünden geçmeden manastıra daha çabuk varabilirlerdi.

– Beni bekleyin, Peder, dedi Bartolomeo. Hiçbir şey göremiyorum.

– Ayağının birini ötekinin önüne getir, salak oğlum! Rahip okulunda ne öğretiler size?

Genç Bartolomeo sessizce söz dinledi, ama birden durdu, bir çığlık attı, sonra korkuyla sızlanmaya başladı:

– Ayy! Tanrım! Ne yaptım ben? Mahvoldum! Öldüm ben! Acıyın bana, Tanrım, affet beni!

Rahip Rasquale karanlıkta geri döndü.

– Ne var, ne oldu gene?

– Özür dilerim, özür dilerim, diye bağıyordu çömez, taşlı topraklı yolda diz çökmüş. Testi elimden düştü.

– Kırıldı mı?

– Evet! Öldüm ben, mahvoldum!

Rahip Pasquale, geldiği bölgenin ağzıyla birkaç küfür savurdu; çömez aynı bölgeden değildi, çocuk büsbütün korktu.

– İnsan bu kadar salak olabilir mi? dedi sonunda, sesinde öfkeden çok alay vardı.

Çocuk diz çökmüş, ağlıyordu.

– Hâlâ zırlayıp vakit kaybettiriyorsun bana. Haydi, kalk, o kadar da önemli değil, ben de seni affedecek kadar budalayım. Ama bak, bir de akşam yemeğini kaçırırsan bana, o zaman seni affetmem, bilmiş ol!

– Ama, dedi Bartolomeo gözyaşlarını silerek kalkarken akşam yemeğinin hatırlatılması gücünü yerine getirmişti. Kutsal yağı ne yapacağız?

– Çok basit, yarın sabah manastırın karşısındaki Arap bakkala gideceksin, iki zecchino'luk agave yağı satın alacaksın.

– Sonra kutsaması için patriğe götüreceğim...

– Kutsamak mı? diye bağırdı Rahip Pasquale genç çömezin kuлаğına yapışıp çekerek. Bu kadar da ahmak olunur mu? Kutsatacağız ha? Bir de putperest mi oldun başımıza?

– Hayır! Hayır! diye inliyordu çocuk.

– Ey, o halde? Bu Eutihes¹ sapkınlarının kutsaması ne halta

1. İsa Peygamber'in yalnızca tanrısal doğası olduğunu savunan Konstantinopolisli başkeşiş. (ç.n.)

yarar? Sadece Habeşistan'a girebilmek için onlarla ilişki kurduk. Aslında doğru inanca çağırmak istediklerimiz onlar. Anladın mı? Yağın gerçek olduğunu ispat eden parşömen elimizde, bakkalın yağı da aynı işi görür.

Yerdeki testi kırıklarını ezmek için ayaklarıyla tepindi Rahip Pasquale, sonra, inleyerek kulağını tutan Bartolomeo'yla ilgilenmeden yoluna devam etti.

* * *

Murad'dan başka kim olsa, Jean-Baptiste gittikten sonra iç sıkıntısından ölürdü. Frenk Mahallesi'nin bir ucundaki evde tek başına, Konsolosluk'un verdiği üç beş kuruşla geçinerek, Habeş kölelerden yoksun, Avrupalı tüccarlar gibi Mısırlıların da bir kenara itip unuttuğu zavallı Ermeni'yi arada bir görmeye gelen sadece Juremi Usta'ydı. Onun vasıtasıyla, Arap bir hizmetçi bulmuştu. Hatice, hemen hemen kör, çok ihtiyar, yoksulluğun çalışmak zorunda bıraktığı çocuksuz bir duldu. Murad'ın evinde çalışmaya başladığının ikinci gününde, topalak bir elin, bol, pamuklu elbisesinin altına sokulduğunu hissetmişti. Böylesi inanılmaz girişim karşısında birkaç saniye donup kalmış, sonra dönmüş, uygunsuz konuğa iki tokat patlatmış, beddualar sıraladıktan sonra yüzüne tükürmüştü. Böylece işler yoluna girmişti. Hatice rahatsız edilme korkusu olmadan çalışıyordu. Murad bu maceradan sonra ihtiyar cadıdan bayağı korkmuştu. Hatice'ye gelince, o, kendisini hâlâ arzu edilir bir kadın gibi görmüş olan tecavüzcüye, bu nedenle minnet duymuş olmalıydı ki o günden sonra Murad'a, iç sızlatan bir sadakatle bağlanmış, onu bırakmamıştı.

İşte uzun haftalar boyunca Ermeni'nin çevresi bundan ibaret kaldı. Kahire sokaklarında, cebinin yoksul imkânlarına uygun bir zevk arayarak dolaştığı görülüyordu bazen. Kışın, burnu pencereye yapışık, elinde tahta taneli bir tesbihle evde kalıyordu. Juremi Usta hurma getiriyordu arada bir. Saatlerce, çekirdeğini bile yumuşatacak kadar emiyordu hurmaları, sonra, içini çekerek çekirdeği de yutuyordu.

Kahire'ye dağılmış Poncet'nin haberlerini bekleyen üç beş kişiden biriydi o da.

Bir gün, üç Habeş'in geldiğini görünce gözlerine inanamadı. Iskenderiye Limanı'nda başlarına geleni duymuş, onları bir daha görmekten ümidini kesmişti. Oysa zavallılar bir kere Muhammed

Peygamber'e iman ettirildikten sonra, ruhlarını kurtarmak için kıyameti koparmış olan aynı kalabalık tarafından kaderlerine terk edilmişlerdi. İki gün sokaklarda dolaşıp, dilendikten sonra, en yaşlıları, öbür ikisine, Kahire'ye gidip, dillerini anlayan ve onlara iyi davranmış olan Murad'ı bulmayı önermişti. Yola çıkmışlar, akıllı uslu ve dikkatli davranarak yürümüşler, kimsenin ilgisi- ni çekmemişler, çünkü beş vakit namazlarını kılmışlardı. Yayan, arada bir dinlenerek Kahire'ye ulaşmışlardı. Juremi Usta, Murad'ın evindeki yerlerini almış olan Habeşleri görünce şaşır- dı; ihtiyar hizmetçi de evde kalmakta diretmişti.

– Bunları Müslüman yaptıklarını sanıyordum, dedi Murad'a.

– Öyleydi.

– Zavallılar, çok üzölmüşlerdir.

– Yoo! Hayır! Ashnda, ikinci kez Müslüman olmuşlar.

– Ne? Nasıl olur? diye bağırdı Juremi Usta.

– Unutmayın ki bunlar necaşinin tutsaklarıydı. Onları güneyde, putperestlerin yaşadığı bölgede ele geçirmişler. Bu insanlar inek- lere, ağaçlara, dağlara tapar. Dışarıdan gelen ordular topraklarını işgal edince, en güçlünün dinini kabul etmişler. Önce Sennar'ın uyruğu olmuşlar, bu devletin kralı onlara Müslümanlığı kabul et- tirmiş. Sonra bizim imparator oraları ele geçirmiş, bunlar da Hi- ristiyen olmuşlar. Şimdi de eski dinlerine döndüler. Ama eminim hâlâ içlerinden dağlarına, tepelerine, kim bilir daha bilmediğimiz nelere tapıyorlardır.

Juremi Usta üç Habeş'e baktı. Kapının yanında çömelmişlerdi, düşünceli, anlaşılmaz. Döndükleri için memnundular. En tere- dütsüz boyun eğişin, gerçekte başkaldırının en inatçı biçimi oldu- ğunu gösteren canlı kanıtlar gibiydiler.

Birkaç gün sonra De Maillet, Poncet'nin yakında yapılacak yar- gılamasının haberini aldı. Murad'a, ay sonundan itibaren, kendi- sine verilen üç beş kuruşun kesileceği haberini gönderdi. Macé, Ermeni'nin evine gelerek konsolosun kararını bildirirken, bir an önce memleketine dönmesinde fayda olduğunu ilave etti aşağıla- yıcı sözlerle ve bu önerinin bazıları için de geçerli olduğunu söy- lemeden edemedi.

Murad, Juremi'ye koştu, ağladı sızladı, bittiğini, mahvolduğunu tekrarladı durdu. Sonra kolonideki tüccarlardan birinin evine aş- çı olarak girebileceğini söyledi, Halep'te aşçıydı, burada neden olmasını?

Juremi Usta, böyle bir şeyin, imparatorun emanetini aşağıla- mak olacağını hatırlattı ona. Ayrıca, eğer hâlâ Jean-Baptiste'i kur-

tarma ümidi varsa, bu onun öyküsünün gerçek olduğunu kanıtlamakla mümkün olabilirdi. Habeşistan'dan bir elçi getirdiğini söylemişti, bu elçiyi çorba karıştırırken bulmaları iyi olmazdı.

Gerçekte Juremi Usta, Murad'a öğüt verirken kendisi de çok rahat sayılmazdı; Versailles'da neler olduğunu pek bilmiyordu. Françoise başka bir tatsız haber daha getirmişti: Du Roule'ün resmî elçilik heyeti yola çıkmak üzereydi. Zavallı Juremi ne yapması gerektiğine karar veremiyordu. Arkadaşının oyunu kaybetmesine inandığı halde Poncet'yi savunuyordu. Murad'a, necaşinin elçisi olarak onurunu koruması için ısrar ediyordu, ama Konsolosluk'un Ermeni'yi artık tamamen gözden çıkardığını ve kendi misyonunu harekete geçirdiğini biliyordu. Kısaca, kararsızdı, ne yapacağını bilemiyordu ve bundan fevkalade rahatsızdı.

Her şeye rağmen, eczacılık işini sürdürüyor ve Jean-Baptiste'in reçetelerini uyguluyordu. Hatta, yeni paşa o herkesin korktuğu Mehmed Bey de –müftülerden habersiz– sık sık onu çağırıyordu.

Bunlara, Konsolosluk'la arasındaki haber alışverişini sağlayan Françoise'ın yakınlığını da ilave etmek gerekiyordu, ona duyduğu şefkat ve sevgi her gün biraz daha artıyor, ona nasıl, ne zaman açılacağını bilemiyordu.

Sonunda Françoise gelip, Alix'in, manastıra girmek bahanesiyle Fransa'ya gideceğini ve Juremi'den onu yolda kaçırmamasını ve sonra Poncet'yi bulmasına yardımcı olmasını istediğini söylediğinde, girişimin gözle görünür tehlikelerine rağmen bu haber Juremi için, güneşin yeniden doğuşu gibi oldu.

Nihayet harekete geçecek, öğrenebilecek, dövüşebilecekti. Onun gibi bir insan için gizli köşelerdeki yerleşik hayat katlanılır şey değildi. Çizmelerini cilaladı, kılıcını, tabancalarını özenle temizledi ve keyifle şarkılar söyledi.

Bu yeni gelecekte Murad'ın yeri yoktu artık. Protestan, sabır vaazları verdikten sonra birden fikir değiştirmişti, ona memleketine dönmesini tavsiye ediyordu. Bu konuda yardımcı da olabilirdi: ona at, hatta biraz para da verebilirdi.

Bu konuşmalar sürerken ve Murad ne yapması gerektiğine bir türlü karar veremezken bir sabah evine tanımadığı iki kişi geldi.

Bunlar kolonide o güne kadar kimsenin görmediği iki Frenk'ti. Kahire'ye bir gün önce geldiklerini söylediler.

– Siz, Habeşistan elçisi Ekselans Murad mısınız? dedi iki konuktan daha büyük görüneni, kırk yaşlarında, zayıf, yüz hatları, konuştuğu zaman bile inarılmayacak kadar hareketsiz, donuk bir adamdı.

– Evet, benim, diye cevap verdi Murad, yerinde doğrularak,

çok uzun süredir hiç kimse onunla bu denli hoş, bir saygı tonuyla konuşmamıştı. Size nasıl yardımcı olabilirim?

– Filistin'den, daha doğrusu Kudüs'ten geliyoruz, dedi, kısa boylu adam. Adım Hubert de Monehaut arkadaşım da Grégoire Riffault. Bilim adamlarıyız. Arkadaşım coğrafyacı, ben mimarım.

Öbür konuk daha gençti, mimarın söylediklerini başını sallayarak onaylıyordu. En ilgi çekici yanı, çok soluk, çok açık renk, neredeyse beyaz sanılacak gözleriydi, bu porselene benzeyen hareketsiz, yuvarlak gözler Murad'a dikilmişti.

– Habeşistan sarayının Kahire'ye yerleşmiş bir resmî temsilcisinden bahsedildiğini öğrendik ve Ekselanslarından, eğer lütfeder kabul ederlerse, bir ricada bulunmaya geldik.

– İktidarım dahilinde olan bir şeyse yaparım, dedi Murad, gururu okşanmıştı; konuşurken, De Maillet'de resmî görüşmeler sırasında gördüğü biraz sert, üstten bakan tavrı taklit ediyordu.

– Teşekkürler Ekselans, dedi ilk konuşan konuk. Şimdiden teşekkürler! Ve saygıyla eğildi; porselen gözlü adam da onun gibi yaptı.

– Anlatalım, dedi sözcü. Biz, İspanya Bilimler Akademisi'nin himayesinde yapılacak bir keşif yolculuğunun öncüleriyiz. Bu haftanın sonunda dört bilim adamı daha bize katılacak. Avrupa'dan geliyorlar, İskenderiye'ye varmış olduklarını öğrenmiş bulunuyoruz. Biz, altı kişi, sizin burada temsil ettiğiniz ülkeye, Habeşistan'a gitmek amacındayız. Siz Ekselanslarından, hükümdarınızla görüşebilmemiz için bize yardımcı olmanızı rica ediyoruz.

Murad, küçük tespihinin tanelerini sol elinin parmaklarıyla kavradı: "Tanrım" diye düşündü, "beni kurtarın, Tanrım!"

– Evet, Beyler, dedi çok ciddi bir tavırla, misyonunuza yardım etmek isterim. Fakat bir şartla: amacınızın ne olduğunu bilmem gerek. Belki bilmiyorsunuz, neçaşi, yani efendim, ülkesine girecek yabancılar hakkında fevkalade dikkatli davranılmasını istiyor.

– Biliyoruz, Ekselans. Bizim amacımız, bütün bilim adamlarının gibi, sadece bilimsel gerçekleri araştırmak. Coğrafyacı, mesela, akarsu rejimleriyle ilgilenecek; hekim için, çünkü heyetimizde bir de hekim olacak, sık rastlanan hastalıklar söz konusu. Özetle, herkes, yeni bir ülkede kendi ilgi alanıyla ilgili soruların cevaplarını bulmaya çalışacak.

– Altın aramaya gitmiyorsunuz, umarım, dedi Murad, sertçe.

– Doğrusunu itiraf etmek gerekirse, Ekselans, bu yolculuk bize, getireceklerinden çok daha fazlasına mal olacak, yani paraya vurulacak olursa! Hayır, sorun altınsa, altınımız var.

"Bu güzel bir haber işte!" diye düşündü Murad.

– O halde, Beyler, ben necaşiye gelişinizi bildirmekle kalmayacağım, daha iyisini yapacağım !

– Daha iyisini mi, Ekselans ?

– Evet, efendime kadar sizinle beraber geleceğim.

– Doğru mu, Ekselans ? diye bağırdı Monehaut.

– Büyük bir şans eseri, yola çıkacağım günden bir gün önce bana geldiniz. Evet, öyle; yarın ülkeme dönmek zorundayım.

– Yarın mı ? Yarına hazır olmamız kesinlikle mümkün değil.

– Çok yazık ! dedi Murad, kibirli bir gülümsemeyle. Gitmek zorundayım, bekleyemem.

– Arkadaşlarımızla buluşmamız ve keşif yolculuğu için gerekli malzemeyi tedarik etmemiz için en az bir haftaya ihtiyacımız var.

– Beyler, ben de hareketimi bir hafta sonraya bırakmak isterdim. Ama inanın, mümkün değil.

– Küstahlık saymazsanız, sebebini sormak isterdim. Belki bizim yapabileceğimiz bir şey...

– Bakın ! Sebep çok basit, aslında imparator görevimi tamamlayabilmem için belli bir para vermişti. Bu para bitti. Yabancı bir devletten yardım istemem söz konusu olamaz. Fransa konsolosu destek olmayı önerdiyse de kabul etmedim. Böyle bir şey diplomat onurumla bağdaşmaz. Bu nedenle artık gitmek zorundayım.

– Anlıyoruz, dedi kısa boylu konuk. Ama Ekselans bakınız, bizi birkaç gün beklemek lütfunda bulunursanız, buradaki ikametinizi bizim talebimizle uzatmış olacağınızdan, bu süre içindeki ilave masraflarınızı bizim karşılamamız gerekir.

– Bu durumda bence bir mahzur kalmaz.

Küçük adam inanılmaz bir el çabukluğu, nezaket ve özenle geniş giysisinin içinden aldığı deri bir torbayı Habeşistan elçisinin ayaklarının dibine bıraktı.

Başka gecikmeler olursa ödemenin devam edeceği konusunda bir anlaşma yapıldıysa da bilginler sekiz günden fazla gecikmeye söz verdiler.

– Son bir rica, Ekselans, dedi De Monehaut. Konsolosun gidiş hazırlıklarımızdan, hatta projemizden haberi olmamasını tercih ediyoruz. Şu an İspanya ile Fransa anlaşmış görünüyor, ama yarın...

– Bana inanabilirsiniz, dedi Murad.

İki adam bin kere teşekkür ettikten sonra selam verdiler. Onlar kapıdan çıkar çıkmaz Murad deri torbayı açtı, on iki ekü saydı ve sevincinden havalara uçtu.

Hemen o gece, kervansaraylardan birinde sabaha kadar eğlenerek altı tanesini harcadı.

Dördüncü kısım

Şövalye Le Noir du Roule Konsolosluk'ta yaşanan olaylardan derinden etkilenmişti. Önce rezalete karışıp mahvolmaktan korkmuştu. Sonra, yara almadan kurtulduğunu görünce, bu korku, bir gelgit gibi geri çekiliverdi. O zaman, kendi de şaşarak, Alix için duyduğu arzunun hâlâ canlı olduğunu fark etmişti. Çılgınca bir cesaretle, geleceğin rahibesinin kapısını tırmalamayı, hatta yalvarıp, lütuf dilenmeyi göze almıştı. Artık Konsolosluk'tan çıkmıyordu, zihni bütün gün onunla meşguldü; geçeceği yerlerde, yolunun üstünde olmaya çalışıyordu; aslında bu boşuna bir çabaydı, çünkü Alix odasına kapanmıştı. Geçici tutkulardan pek çok kere kolayca kurtulmuş biri olarak, âşık olduğunu itiraf etti kendine. Bu yenilgi ona ağır geldi. Du Roule, bütün zaafı hoş görebilirdi, bunun dışında! Çoğunluk size layık olmayan birine boyun eğmek demektir bu ve onu elde etmek, size pek çok şey kaybettirecektir.

Konsolos, reddedilmiş bahtsızın sıkıntısını fark etti. De Maillet bu hayal kırıklığından kendini sorumlu hissetti, suçluydu, bu nedenle de şövalyeye sınırsız bir dostluk gösterdi. Zavallı, elçilik için duyduğu coşkuyu bile kaybetmişti. Konsolos bu konuya değinmedi artık, ama kervanın hazırlıklarına girişti, geçilecek topraklardaki krallar için hediyeler aldırıldı. Özetle, Du Roule melan-koliden nihayet kurtulduğunda hareket için her şey hazır olacaktı. O günü beklerken, konuğunu sabah akşam çalışma odasına çağırıyor, avutucu sözler söylüyordu.

Hiçbir şey bir derdi biriyle paylaşmak kadar acıyı artırmaz! Konsolos Tanrı'nın hassas kalpleri sınamak için onlara büyük acılar yaşattığını söyledikçe Du Roule daha çok dertleniyordu kendi haline. Ama De Maillet'nin seçtiği avutma biçimi çok eski-

lere dayanıyordu. Konsolosun anlattığı, soylu kalplere özgü büyük ve ilahî aşklar, kaybettiği damadın içini sıkırmaya başlamıştı. Birden, onu susturmak için, kızıyla ilgili olarak iki şey istediğini yüzüne haykırmak geldi içinden: ona bir kez daha sahip olmak ve sonra onu –bu kez kendisi– terk etmek!

Gerçek niyetlerini haykıramasa da içinden bunları söylerken, hissettiğinin belki de sahiden aşk olmadığını düşündü. Daha çok, hevesi yanda kalmış ve gururu darbe yemişti. İlk acıları hafıflemiş bir ağır yaralı gibi, yarasını, beresini bir kez daha gözden geçirdi ve cesaretine tekrar kavuştu. Aşka yenik düşmemiş olduğunu anlayınca, özsaygısı ve kendine güveni artmıştı Du Roule'ün. Hemen ertesi gün, bir tüccarın evinde kumar oynadı ve çokça para kaybetti. Yemek yedi, bol bol içti ve geceyi, güzel genç kadınlarıyla ünlü bir evde geçirdi. Kısaca, hayatına geri döndü.

O zaman Alix ona yeniden, mantıklı bir kafanın vereceği hüküm çerçevesinde göründü; bir manastıra çok yakışacak, orada, bütün bir ömür, ona bağışladığı kısacık zevk anlarını düşünerek, duvarlar arasında dolanacak bir yarı deli!

Du Roule, dikkatli davranarak, bu değişimi De Maillet'ye belli etmemeye çalıştı. Sağlığına yavaş yavaş kavuşuyormuş gibi yaptı ve konsolos ona dostluğunu her zamankinden daha çok gösterecek yardımcı oldu. Fransa'dan, bakanın, Habeşistan elçiliği için desteğini tekrarladığı güzel haberler geldi. De Maillet, yolcuların hiçbir eksiklerinin kalmaması için, Konsolosluk kasasından cömert ödemeler yapmaya yetkisi olduğunu düşünüyordu. Herkesin gözünde, özellikle de Habeşistan'da, Habeşlerin gözünde, ilk bakışta bu resmî misyonun ayrıcalığı belli olmalıydı. Bu heyet her şeyiyle daha önce Poncet'nin ve sözde uşağı Joseph'in götürdüğü sefil kervandan ayrılmalıydı.

Du Roule'ün elçilik kervanı, en pahalı deriden havutlar koşulmuş yirmi üç seçilmiş deveden oluşuyordu. Kervanbaşı olarak Sennar kralının görevlilerinden Belak adındaki Mağribî seçilmişti. De Maillet, Frisetti'nin, Konsolosluk'un baştercümanının kervanla gitmesine üzülmeye razı olmuştu. Tamamen iyileşmiş olan Du Roule, heyete katılacakların seçiminin tümüyle kendisine bırakılmasını istedi. Ve konsolosa danışmadan, sağ kolu olarak, Kahire'ye geçen yıl gelmiş genç bir Fransız'ı seçti, ahlaksızlıklarının çeşitliliği ve büyüklüğüyle hemen ünlünen bu adamı (adı Rumilhac'tı) Kahire'nin epey saf zenginlerini soyduğu bir kumar partisinde tanımıştı. Hiç kimsenin hile konusunda ders veremeyeceği Du Roule, ilk bakışta nasıl biri olduğunu anlamıştı. Ele verecek

yerde, ona ortak oldu. Şöhretleri, ayrı ayrı çoktan yayılmış olan ikili, bir araya gelerek, yenilmez oldular. Rumillac, içkiye olan aşırılığını düşkünlüğüne rağmen çok genç olduğundan henüz yağlı ve kocaman bir göbek bağlamamıştı. Ama burnunun iki yanındaki incecik, mor damarlar sefahatin ilk işaretleri olarak belli oluyordu.

Du Roule aynı niteliklerde, ama kusur çeşitlilikleri daha az iki kişi daha bulmuştu: karanlık nedenlerle ordudan kaçarak Kahire'ye yerleşmiş eski bir jandarma ve Arles'lı bir kuyumcu ki, kuşkusuz kalpazan ya da kaçakçı olduğundan gözden kaybolmayı tercih etmişti. Arkalarında karışık birer geçmiş bırakarak Kahire'ye gelmiş bu insanların ortak yanları küstahlıkları ve kendini beğenmiş kabadayılıklarıydı.

De Maillet, önceden kendisine tanıtılmamış olan bu adamları görünce hiç memnun olmadı. Gene de heyetin dış görünüşünün iyi olduğunu, iyi etki yaratabileceğini söyledi. Du Roule'ün ona söylediklerine katılarak:

– Böyle tehlikeli bir yolculuğu göze alabilecek pek fazla soylu bulunmuyor, diye ekledi sonra.

Bu adı sanı belli, hepsinin bir adı, bir niteliği olan gruba, mahallenin sokaklarından toplanmış bir düzine çulsuz serseri katılmıştı; asker kaçağı, efendisinden kaçmış uşak, her türden eski paralı asker; Du Roule bunlardan bir silahlı birlik kuracaktı.

Bu misyonun iki liderinin ilk işi, Konsolosluk'un verdiği parayı, kervana yüklenecek mallara harcamak oldu.

Du Roule'ün siyaseti belliydi, ortakları da bunu hemen anlamıştı: elçilik bahaneydi asıl iş ticaretti. Yapılacak şey, armağanları mümkün olduğunca az tutarak kervana satılabilir ya da trampa edilebilir mallar yüklemektir. Böylece masraflarını daha yoldayken çıkararak bir servet biriktirecek, bu birikimi Habeşistan'da çok daha büyük bir servete dönüştüreceklerdi. Hatta daha iddialı girişimlere, bir ordu edinmek, siyasî ittifaklar yapmak gibi büyük hedeflere, yani gerçek güce ulaşmalarına olanak sağlayacak çok uygun şartlar da bulunabilirdi orada. Neden olmasın ? Yola çıkacaklar arasında bir çeşit "kutsal ittifak" kurulmuştu; Du Roule'e hayrandı hepsi. Hayallerinin sınır tanımazlığına, ahlak kurallarını çiğnemeğe cesaretine tanık oldukları insanın bir kral olduğundan ve onunla birlikte krallığına gideceklerinden hiçbirinin kuşusu yoktu.

Girişimin tehlikeleri hakkında hepsinin aşağı yukarı bir fikri vardı. Her biri, maceralı geçmişlerinde, hiçbir şeyle kıyaslanamayacak, korkunç tehlikeler yaşamışlardı. Açlık ve susuzluğa karşı

çok iyi hazırlanmak gerekti. Yerli halka gelince, Ortadoğu'yu iyi tanıyan bu insanların, kolonide adım başı rastladıkları Nübyeli, Sudanlı ya da başka bölgelerden gelmiş hizmetkârlarla temasları sonucunda edindikleri kesin bilgiler vardı. Sıkı bir dayığın halledemeyeceği hiçbir sorun olamazdı. Sandıklar dolusu kılıç, tabanca ve tüfek yüklediler kervana, savunma amacıyla değil, birbirlerini öldürmek gibi alışkanlıkları olan yerlilere satmak içindi.

Üst tarafı... yerlilerle ilişkilerde, erkeklerden çok daha cesur olan ve erkeklerini yöneten kadınlara dikkat etmek gerekecekti. Onlar için, çok ucuza renkli kumaşlar ve Venedikli bir tüccar tarafından yeni getirilmiş olan ve bakanın imgesini bozan aynalar almışlardı. Avrupa'da, panayırarda olanlardan.

Bu hazırlıklar yapılırken Alix de kendi götürececeklerini hazırlıyordu, onun yükü daha hafifti, ama daha büyük bir titizlikle seçiliyordu. Babasından, odasından çıkmamak için izin istemişti. Konsolos izni vermiş ve böylece kendi de rahatlamıştı. Son günlerde okuyup, bitirdiği Epiktetos'un rahatlatıcı fikirleriyle beslenen De Maillet, acıyı ve utancı bilmeyen bir stoacının kesin ilgisizliğine, her şeyden kopuşuna ulaşmış olduğunu düşünüyordu. Ama bu yeni ruhsal durum henüz çok kırılıyordu; geçerken bir kapıya çarpıp bastonuyla öfkeyle vuruyordu peş peşe. Ama bunlar bir yaranın bıraktığı izlerdi; kızı yoktu artık onun için. Bayan De Maillet aynı iradeyi gösteremiyordu; kocası bu nedenle öfkeliydi. Alix'in itiraf ettiği korkunç gerçeği ona söylememişti. Annesi sadece manastıra kapanma isteği için gözyaşı döküyordu. Ona kızının onursuz macerasını anlatsa, ne olurdu kim bilir? Alix zavallı kadınla günde bir defa, öğleden sonra görüşüyordu ve annesi, bir zamanlar oturup, kitap okuduğu pembe ipek kumaş kaplı sandalyeye çöküp ağlıyordu. Günün kalan kısmında kapısını sadece Françoise'a açıyordu. Bay De Maillet, suçsuzluğuna kesinlikle inanmadığı, hâlâ çok öfkeli olduğu çamaşırcının, kızıyla birlikte Fransa'ya gitmesine izin vermemiş, sadece gideceği güne kadar yanında olmasına müsaade etmişti.

Birlikte, bir rahibe adayı için garip görülecek bir sandık hazırladılar. Alix'in, yola çıkarken, bütün şüpheleri yok edecek, koyu bej pamukludan, bir manastır kadar ciddi görünümlü bir elbise giymesine karar verdiler, ama altına kadife pantolon, geniş bir gömlek giyecek, tabancalarını sokacağı kalın bir kemer takacaktı. Sandığa, en üste, dualarla geçirilecek bir hayata uygun, soluk renkli çamaşırlar konuldu; çamaşırın altına, Françoise'ın bir Arap köyünde kendi ayağına göre yaptırdığı Alix'in ayağına da uyan ince deriden

bir çift çizme, deri bileklikleriyle bir çift mahmuz ve fildişi saplı bir hançer gizlenmişti. Françoise eteğinin altına gizleyerek Juremi Usta'nın bilemediği bir flöre getirdi. Geriye tabancalar, barut ve kurşunlar kalmıştı ki onlar da temiz çamaşırlarla sepetin altında geldi.

Hazırlık on gün sürmüştü, çünkü dikkatle hareket etmeleri gerekiyordu. Sonunda Alix hazırdu. Aşçının tepsiyle getirdiği yemeği yerken pencereden bahçeye bakarak düşünüyordu. Ne zaman gidebilecekti ? Gemiden hâlâ haber yoktu. Günler, haftalar geçiyordu. Şubat sonuydu, sıcak yavaş yavaş Mısır'a geri dönüyordu. Ağaçlara özsü yürümüştü. Bir gün, bahçede bir ağaççık canlanıverdi, küçücük, ürkek tomurcuklar göründü, sonra birden çiçek açtı kıpkırmızı, alevler içindeki çalılar gibi ve bütün bahçe renklendi. Alix bunda ilahî bir işaret gördü, yakında Jean-Baptiste'e kavuşacaktı. Gözlerinde acı için, özlem için yaş kalmamıştı artık. Yüreğini yokladığında sadece dayanılmaz bir sabırsızlık duyuyordu.

Kahire'de hazırlanan yolculardan ilk giden Murad oldu. Konsolesa veda etmeye geldi, De Maillet güler yüzle karşıladı; casusların altı yolcu geldiğini bildirmişlerdi; yabancıların Fléhaut'nun haber verdiği Cizvitler olduğunu anlamıştı. Bakanın emri bu konuda suskunluğun korunmasıydı; De Maillet emri titizlikle uygulayacaktı. Kendisi de Konsolosluk'un dinî amaçlı girişimlerden kesinlikle uzak kalması gerektiğine inanıyordu. Murad'a iyi yolculuklar diledi ve Fransa kralının dostluk mesajını Habeşistan imparatoruna –şayet görebilirse– iletmesini rica etti.

– Bu ülkeye dönmek için hangi yoldan gideceksiniz ? diye sordu Murad'a.

– Ekselans, önce Cidde'ye kadar inip, Massaua üzerinden Gonder'e gideceğiz.

– Şu halde deniz yolunu tercih ediyorsunuz.

Haber iyiydi. En azından, Du Roule'ün yoluna çıkmayacaklar ve şans yardım ederse, Gonder'e ondan sonra ulaşabileceklerdi.

Juremi Usta da Murad'ı sıcak bir ilgiyle karşıladı. Çünkü böylece onu kötü durumda bırakma korkusundan kurtulmuş oluyordu. Tanrı'nın lütfu son dakikada kurtarmıştı onu. Protestan, Murad'la gidecek olan bilginleri tanıımıyordu. Aklından bir şüphe gelip geçtiyse de Juremi, bir anlık bir gafletle, adamların kimliklerini örten sırrı deşmeyi düşünmedi. Murad için mutluydu ve Alix'in kendisine emanet ettiği nazik görevin heyecanlı gerginliği içindeydi. Murad ve garip arkadaşları güneşli, güzel bir sabah atlarına binmiş olarak Süveyş'e doğru yola çıktılar. Üç Habeş bu kez de kapalı bir arabada, peşlerinden gidiyordu.

İki gün sonra bir olay az kaldı Alix'in bütün planını altüst ediyordu. O gün Versailles'dan bir zarf gelmişti, bu, İskenderiye'ye bir gemi geldiğini ve kısa bir süre sonra Fransa'ya döneceğini bildiriyordu. Hareket günü çok yakındı.

Alix, son bir çılgınlıkla, bu mektuplarda Jean-Baptiste'le ilgili yeni bir haber olup, olmadığını öğrenmek istedi. Ayrı ve uzak oluşları nedeniyle birbiriyle çelişen girişimlerde bulunmak ve böylece, sorunları çözecek yerde büsbütün karıştırmaktan korkuyordu aslında.

Macé, her zaman yaptığı gibi mektupları konsolosa getirmiş, o da okumak için çalışma odasına çekilmişti. Sonra odasından çıktı, sekreteriyle beraber yemeğe indi. Alix ile Françoise acele bir karar almışlardı: konsolos, üst katta dinlenmek için uzandığında Françoise çalışma odasına girecekti. Genç kadın görevi cesaretle yerine getirerek odaya süzüldü, ilk mektubu açtı. Zavallı kadın, bakanın yazısını okumakta güçlük çekiyordu. Zorlanıyor ve telaş ediyordu. Cümlelerin anlamını hemen kavrayamıyor, baştan okuyor, vakit kaybediyordu. Ve hâlâ Jean-Baptiste'le ilgili tek satır yoktu.

Sonra birden aşağıdan sesler duyuldu, bir ziyaretçi gelmişti kuşkusuz. Oysa avluda hiç araba gürültüsü olmamıştı. Konuk yayan gelmişti herhalde. Françoise mektupları bıraktı, müzik odasına koştu. Kapıyı açınca Bayan De Maillet'yi gördü, oturuyordu ve Tanrı'ya şükür arkası dönüktü, ağlıyordu kadıncağz. Françoise kapıyı kapadı, Macé'nin yaklaşan sesini duydu genç kadın, hemen perdenin arkasına saklandı. Sekreter içeri girdi, yanında yabancı şivesiyle konuşan bir adam vardı.

– Burada bir iki dakika bekleyebilir misiniz, Peder? dedi Macé. Bay De Maillet şimdi gelir.

Macé, odada sabırsızlıkla dolaşmaya başlayan konuğu bırakıp gitti, Françoise sekreterin yukarı çıktığını duydu. Biraz sonra konsolos odaya girdi ve sıcak bir ülkede öğle uykusundan zorla kaldırılmış bir insanın öfkesiyle sordu:

– Evet, Peder Pasquale, beni bu kadar acele görmek isteyişinizin sebebi nedir, acaba?

Rahip, abartılı bir İtalyan şivesiyle:

– Ah! Sayın Konsolos, dedi, kusurumu bağışlayın. Uyuduğumuza bilmiyordum. Sebep şu: yağ! temin ettik.

– Hangi yağ?

– Ah, efendim, biliyorsunuz, taç giyme yağı!

– Ha, eveet, o yağ! dedi konsolos, dudaklarında alaycı bir gülümsemeyle. Peki, sonra ?

– Sonrası, o patrik çok açgözlü. Bizim için sağladığınız bütün parayı ona vermek zorunda kaldık.

– O sizin sorunuz, Peder. Belli bir parada anlaşmıştık. Daha fazlası için bir şey yapamam.

– Çok rica ediyorum Sayın Konsolos, bakın kardeşlerimiz yarı yola çıkıyor. Ama binecekleri katırları bile yok. Yaya hepsi ! Habeşistan'a kadar yürüyerek mi gidecekler ?

– Israr etmeyin, Peder. Tekrar söylüyorum, bu sizin sorunuz. Kapuçin bir an sustu, düşündü. Françoise nefes almaya bile cesaret edemeden bekliyordu.

– Sizin elçinin develerini düşünüyorum da...

– Bunun konumuzla ilgisi yok !

– Ah, Ekselans ! Onlar da Sennar'dan geçecek. Kardeşlerimiz ile kutsal yağı oraya kadar götürebilirler.

– Kesinlikle olmaz ! Mümkün değil ! Bu iki iş birbirinden tamamen ayrı ! Kralın bu konuda kesin emri var.

– Fransa kralının, belki ! Sennar kralının böyle bir emri yok.

– Ne demek istiyorsunuz ?

– *Niente* !² Sadece, Sennar kralınınkini çok iyi biliyoruz, demek istedim.

Bu sözlerde dikkat çekecek bir şey yoktu. Ama, nasıl, bazen, berrak bir suya eğildiğinizde, içinde kötü, gizli ve tehlikeli bir şeylerin bir müren kaypaklığıyla oynadığı bulanık, karanlık bir dip görürseniz konsolos da hemen saklı tehdidi fark etti. En küçük bir riski göze alamazdı. Kapuçinlerin yükleri yoktu; çok hızlı yol alabilirlerdi. Du Roule, Sennar'a varmadan önce, orada ona karşı bir komplo hazırlamalarına fırsat vermemek için ne mümkünse yapmak zorundaydı.

– Pekâlâ, ne kadar lazım ?

Sıkı pazarlıklardan sonra Kapuçin, konsolostan bir deve, iki katır ve yüklüce bir para koparmayı başardı. Sonra teşekkürler ederek gitti.

– Hiçbir şey kaybetmedik, dedi konsolos, Macé'ye, boyun eğişini haklı göstermek istercesine. Şimdi o bize teşekkür borçlu.

Bu sözlerden sonra çalışma odasından çıktılar. Françoise saklandığı yerden kurtulup Alix'in odasına gitmek için konsolosun tekrar yatmasını ve Macé'nin bürosuna çekilmesini bekledi.

Beşinci kısım

Konsolosluk'un kervanı Murad'inkinin gidişinden bir hafta sonra hareket etti. De Maillet bu gidiş için tantanalı bir tören düzenledi. Du Roule'ün kafilesini kolonideki bütün önemli devlet görevlileri uğurladı ve pek çoğu gerçekte hiçbir unvana sahip olmadıkları halde önemli kişiler olduklarını iddia ettiklerinden, Konsolosluk bu onuru onlara pahalıya ödetti ve kervanın masraflarının bir kısmını çıkardı. Paşa gidiş izni için epey zorluk çıkarmıştı. Ama konsolos direndi, çünkü Fransa'nın bu olaya verdiği önemi göstermek istiyordu. "Türklere her zaman boyun eğmek olmaz" diyordu, "adamlar kendilerini ülkelerinde zannedyorlar."

Şövalye Du Roule ve kibirli haydut takımı develerinin üzerinde pek görkemli görünüyorlardı. Belak, deneyimli bir kervancı olarak hayvanları koşumlarken ayaklarına soyluluklarını gösterecek gümüş çingiraklı halkalar takmıştı.

Daha önce Poncet'nin geçtiği Asyut'tan geçmekte bazı zorluklar olduğu görülmüştü, kervan yolculuğu tek başına yapabilecek kadar kalabalıktı. Belak, doğrudan üçüncü çavlıana çıkan ve iyi bildiği bir yoldan gitmeye karar verdi.

Bu görkemli kafiye, konsolosun ve Kahire'deki Frenk kolonisi ileri gelenlerinin bakışları arasında uzaklaşırken Konsolosluk'tan bir araba ayrıldı.

De Maillet, meraklı bakışlardan ve çirkin dedikodulardan korunmak için kızının tam o dakikalarda gitmesini istemişti. Böylece Alix, üzerinde arma bile olmayan siyah bir arabayla tek başına yola çıktı. İki muhafız atla arabayı izliyordu. Bayan De Maillet, Tanrı'ya armağan ettiği rahibe adayını kucakladıktan sonra düşüp bayılmıştı. Onu odasına taşımak zorunda kalan Françoise, gi-

den arkadaşını bakışlarıyla olsun uğurlayamadı.

Konsolos, çamaşırcıyken oda hizmetçisi olan Françoise'ın evde kalmasına, Alix evden ayrıldığı gün çıkıp gitmesi koşuluyla razı olmuştu. Genç kadın akşam eşyasını topladı, yayan eve döndü.

Pencereden Juremi Usta'yı gördü terasta ve yanına gitti. Ona Alix'in gidişini anlattı. Şimdi neler yapmaları gerektiğini tartıştılar. Sonra gergin bir sessizlik oldu.

Akşam olmak üzereydi, saat altıydı. Terasın üstündeki gökyüzü parçası laciverde dönüyordu. Tek tük yıldızlar görünüyordu, oysa portakal yaprakları yemyeşildi daha. Bu, gecenin ışıkları ile günün renklerinin buluşup kucaklaştığı saatti. Evin içindeki orman dal budak salmıştı, Juremi Usta onlarla uğraşamayacak kadar dalgındı; çoğalıp, boylanmış bitkilerin sıkıştırdığı kocaman yapraklar camlara yaslanıyordu.

– Bitkilerinize bakmıyorsunuz, dedi Françoise.

– Neye yarayacak ki? Nasılsa yarın...

İki gün sonra Kahire'den ayrılacaklarını ve bir daha asla geri dönemeyeceklerini düşünmek ikisini de hüznlendirmişti. Gitmek, evet, birlikte gitmek, aynı yolda ve aynı tehlikeleri göğüsleyerek... İki yıldır yaptıkları buydu, ama asla birbirlerine bu kadar yakın olmamışlardı.

– Ne olursunuz, dedi Françoise, uzak durmayın bana. Böyle gerekti; hep birlikte olacağız. Sadece birlikte olduğumuz için mutlu olalım. Başka hiçbir şey istemiyorum sizden.

Karşı karşıyaydılar, birbirlerine çok yakın.

– Jean-Baptiste gitti, yok! Alix de bizi bıraktı, gitti, dedi sonra. Ah! Juremi, bizi sadece özlediklerimiz mi yaklaştıracak birbirimize?

Juremi, sakalların yarısını örttüğü kocaman kafasını kaldırdı, yumuşak gözleriyle genç kadına baktı, Françoise yüzünü adamın geniş göğsüne yasladı, Juremi kollarıyla sardı onu. Gece bütün karanlığıyla inince pencereden geçerek Françoise'ın evine girdiler. Genç kadının, tuğlalar üzerine oturtulmuş geniş bir yatağı vardı. Bütün gece, aşk, sevgi ve özgürlükle, dalgaların arasındaki bir kadirga gibi gacırdadı çevrelerinde.

Sabah Juremi Usta kendi evine indi ve eşyasını toplamaya başladı. Daha doğrusu, niyeti öyleydi. Ama giriş katından üst kata çıktı indi dolaştı, bunca zamandır ona dostluk göstermiş olan yeşilliğe baktı, oturuyor, kalkıyor, dolanıyordu. Dua edecek kadar bile gücü yoktu. Böyle bir durumda, Tanrısına nasıl sesleneceğini bilemiyordu.

Françoise, onu rahatsız etmeme inceliğini gösterdi. Biliyordu,

yarın şafakla yola çıkacaklardı ve artık hep yanında olacaktı, istediği kadar !

Öğleden sonra beşte, giriş katındaki ışsız kurt inine akşamın karanlığı çökmeye başladı. Uyuyanı ışık uyandırır, oysa rüya gören, çoğunluk gecenin inişiyile hayallerinden ayılır. Juremi Usta lambayı yaktı ve birden hiçbir şey yapmamış olduğunu görerek telaşlandı. Habeşistan'dan döndüğünden beri dolabın dibinde bekleyen iki eski çantayı çıkardı, götüreceklerini toparlamaya başladı.

Saat yedide sokak kapısı vuruldu. Gelenin Françoise olduğunu düşündü, sinirlendi. Kapı tekrar vuruldu. Böyle ısrarla çalan tanıdık biriydi kuşkusuz. Gene de ayaklarını sürüyerek gitti, hiç âdeti olmadığı halde menteşeleri paslanmış küçük gözetleme penceresini açtı.

– Kim o ? dedi öfkeyle demir parmaklıktan bakarak.

Taş kemerlerin ardından daha az karanlık bir siluet ayrıldı, kapıya yaklaştı.

– Ne istiyorsun ? diye sordu Juremi Usta, bir hasta için gelmişlerdi herhalde.

– Kapıyı aç ! dedi adam.

– Yavaş ol, ahbap ! Kimi arıyorsun ?

Davetsiz ziyaretçi ağzını yapıştıracak kadar parmaklığa yaklaştı. Mırıldandı:

– Salaklığı bırak ! Aç şu kapıyı !

Juremi Usta birden kalbinin duracağını sandı.

– Sen... sen misin ? diye kekeledi.

– Haydi, aç şunu, herkes görsün mü istiyorsun ?

İki saniyede Protestan, sürgüyü çekti, kapıyı açtı, Jean-Baptiste'i içeri aldı. Birbirlerinin kollarına atıldılar, gözyaşları konuşmalarına izin vermedi.

– Dur, sana bir bakayım, dedi sonunda Juremi Usta, lambayı eline alıp, birkaç adım geri çekilerek.

Arkadaşı tanınmayacak kadar değişmişti. Siyah gözleri hâlâ pırıl pırıldı, yüzünde bir şeyler, eğer eski halini biliyorsanız, “Evet, bu o !” dedirtebilirdi size. Ama her şey değişmişti. Saçları kısa kesilmişti ve arada kırılmış tutamlar vardı. Bir bıyık burnunun biçimini değiştiriyordu. Çenesinde, bir önceki hükümdarın yarattığı modaya uygun, küçük üçgen sakal, dudaklarına biraz kibirli ve mutsuz bir anlam vermişti. Bunlara saraya mensup bir soylunun zarafeti ekleniyordu: inci işlemeli gri, bele oturmuş bir ceket, dantelli manşetler, ipek yelek ve elinde beyaz tüyleriyle üç köşeli bir şapka.

– Beni dışarıda görsen, tanır mıydın ? dedi Jean-Baptiste, gülerek.

– Hah ! Bu gülüş, işte sensin ! Ve arkadaşını bir kez daha kucakladı Juremi Usta.

– Haydi, biraz çabuk olalım, dedi Jean-Baptiste. Atımı şuraya, kemerin birine bağladım. Sen git onu al, arkaya, Bennoch'un tavalasına götür.

Evlerinin arkasında Bennoch Ticarethanesi'nin arabalığı vardı. Ama eskisi kadar iyi gitmiyordu işleri; boş yerler vardı ve komşular arabalığı kullanıyordu. Juremi Usta atı almaya koştu. Kolunda kocaman eyer, bir omuzuna da eyer takınuru yüklenmiş, döndü.

Jean-Baptiste üst kattaydı, bitkilerinin arasında, birer birer, bir öksüzün saçını okşar gibi yapraklarını sevgiyle okşayarak selanılıyordu onları.

– Kendi kafalarına göre büyüyorlar, dedi Juremi Usta'ya, sesinde sitem değil, öğrencilerine sözünü geçiremeyen bir öğretmenin sevecen alayı vardı.

– Şu işe bak sen ! diye keyifle söylendi Juremi Usta, açık havaya çıkmak onu kendine getirmişti. Bize Paris'te tutuklandığını söylediler. Adam güzelleşip, şıklaşmış olarak çıktı, geldi !

– Tutukluydum. Ama şimdi bunlar beni ilgilendirmiyor; bu artık başka birinin sorunu. Önünde duran şövalye, Hugues de Vaude-sorgues, Conti prensinin yakınlarından.

Soylu bir selam vererek gülümsedi.

– Alix nasıl ? diye sordu sonra, birden sesi değişmişti.

Juremi Usta birden durumun bilincine vardı.

– O da seni Paris'te biliyordu. Dün sabah gitti.

– Gitti mi ? diye bağırды Jean-Baptiste. Nereye ? Nasıl, kim...

– İki muhafızın korumasında bir arabayla İskenderiye'ye gitti, oradan gemiye binecek. Fransa'ya manastıra girmeye gidiyor.

Jean-Baptiste bir çığlık attı. Juremi Usta, kendilerini habersiz bıraktığı için genç adamı suçladı. İkisi, karşılıklı, birbirlerine cevap verme fırsatı tanımadan bağırarak sorular yöneltiyorlardı.

Françoise, bağırışları duyarak pencereye koşmuştu. İki adam, terasta ayak seslerini duyunca sustular, Jean-Baptiste, hemen kaçabilmek için merdivene doğru gitti.

– Dur ! Gelen Françoise, dedi Juremi Usta ve gözlerinin içine kadar kızardı.

– Dinle, Soubeyran'a gittim, dedi alçak sesle Jean-Baptiste. Marine on beş yıl önce ölmüş.

Genç kadın heyecan ve sevinçle bir çığlık attı, sonra akılcı ya-

nı ağır bastı; Jean-Baptiste'e yemek yiyip yemediğini sordu. Genç adamı açlıktan ölmek üzereydi. Masaya hemen sofraya kurdular, Juremi Usta elinde bir şişle yukarı geldi, Françoise salçalı lahana, eşek etinden sucuk ve koca bir somun ekmeğin yarısını getirmek için evine tırmandı. Jean-Baptiste kıtlıktan çıkmış gibi yerken önce Juremi Usta, Alix'in neden, nasıl gittiğini anlattı, kendi bildiği kadarıyla, zaten sadece o kadarını biliyordu, Françoise genç arkadaşının kendisine emanet ettiği sırrına ihanet etmemişti. Uygulayacakları ve yarın sabah, şafakla yola çıkınlarını gerektiren planı açıkladı. Jean-Baptiste sevinçle alkışladı; son anda güçlü bir desteğe kavuşan girişimin başarısı için kadeh kaldırdılar. Sonra sıra, Jean-Baptiste'in, yolculuğunu ana hatlarıyla anlatmasına geldi, kralın huzurundaki konuşma ve konuşmayı izleyen aksilikler, kaçıışı ve Protestanlarla tanışma. Bir kez daha neşleyle kadeh kaldırıldı.

– Peki, ya Murad ? diye sordu Jean-Baptiste.

– Kısa süre önce Habeşistan'a dönmek üzere yola çıktı. Yol masraflarını yüklenen bilim âşığı birtakım heriflerle. Bundan âlâsı olmazdı !

– Altı kişiler, değil mi ?

– Evet, nereden biliyorsun ?

– Altı Cizvit, dedi Jean-Baptiste, ekmeğini ısırırken. Fransa kralının emriyle gönderildiler. Benimle yaptığı konuşma fiyaskoyla sonuçlanınca kral, sevgili başrahibinin baskısına karşı koyamadı. İlkini affettirmek için ikinci misyonu hediye etti.

– Ve sen imparatorun mesajını ona iletemedin, değil mi ?

– Hiç vakit olmadı, hiç kimsenin bu mesajı dinleyip, anlamaya niyeti olmadığını da gördüm zaten.

– Ah, Jean-Baptiste, dedi Juremi Usta öfkeliydi. Bu Cizvit takımının bizden güçlü olduğunu biliyordum, ama sen onlarla anlaşmak istedin...

– Versailles'a gitmenin başka çaresi yoktu.

– Peki, niye bu kadar istiyordun oraya gitmeyi ? dedi Juremi Usta, Tanrısıyla tartıştığı zamanki öfke dolu gözleriyle. Sadece kendi davayı halletmek ve Alix'le evlenebilmek için...

– Hayır, sadece bu yüzden değil, diye bağırdı Jean-Baptiste. İmparatora faydam olmasını da istiyordum, kralı ikna etmeyi...

– Susun, sakın olun, dedi bağırsıklardan ürken Françoise. Dışarıdan duyacaklar. Bunların sırası değil şimdi.

– Her neyse, dedi Juremi Usta, daha barışçı bir tavırla. Sonuç ortada. Bizden sonra iki kervan gidiyor Habeşistan'ı ele geçirme-

ye, ikisini de Fransa kralı destekliyor, masraflarını karşılıyor. Cizvitler bir daha dönmeyecek diye söz vermiştik Habeşlere; altısı Murad'ın kuyruğuna yapışmış oraya gidiyor. İmparator seni istiyordu elçi olarak; senin yerine karşısında Du Roule'ü bulacak: bu memlekette görebileceğin en karanlık kişilerden biri ki sayıları da az sayılmaz.

Françoise söze karışmak istiyordu. Usulca:

– Affedersiniz, dedi, sizi biraz rahatlatmak isterdim ama... Madem Habeşistan'dan söz ediyorsunuz size Konsolosluk'ta öğrendiğim bir şeyi anlatmak istiyorum.

Ve onlara De Maillet ile Rahip Pasquale arasında geçen konuşmayı nakletti.

– Hah! üç oldu! dedi Juremi Usta. Bir Kapuçinler eksikti. Taç giyme yağıyla! Kıptî patriğin marifetlerinden biri daha! İnan, yaptıklarımızdan utanıyorum.

– Ben de, dedi Jean-Baptiste, önüne bakarak. Beni azarlamaya biraz ara verecek olursan sana, elimden geldiğince içtenlikle, iyi niyetle hareket ettiğimi, ama başaramadığımı söylemek isterim, yolda, buraya gelene kadar sadece bunu düşündüğümü de...

Juremi Usta homurdanarak kadehine bakıyordu.

– Biraz da beni dinle, dedi Jean-Baptiste. Gelirken ben de bir plan tasarlamıştım. Tabii, Alix'in gidişi yoktu bu planda, çünkü bilmiyordum. Onu görebilmeyi çok istiyorum söylemeye gerek yok. Ama yapmam gereken başka işler var. Şimdi oturun, beni dinleyin.

Jean-Baptiste'in yüzünde bıyığı ve küçük üçgen sakalıyla geçen yüzyılın düello tutkunlarına özgü o korkutucu ifade vardı, Sangray, soylu bir onur ifadesi derdi buna, hayat pahasına korunacak bir onur!

– Siz kararlaştırdığınız şekilde hareket edeceksiniz, beni gelmemiş farz edin! Ama, düşündüğünüz gibi denizden gidecek yerde Süveyş'e ve Sina Dağı'na doğru yola devam edeceksiniz. İlk kez Mısır'a geldiğimizde bir ay kaldığımız manastırı hatırlıyor musun, Juremi?

– Bir rahip ateşlenmişti ve sen tedavi etmiştin, o manastır mı?

– Evet, orası. O manastırda saklanacaksınız. Eğer peşinize düşmemelerini sağlarsanız, sizi hiç kimse bulamaz. İşlerimi bitirince ben de geleceğim.

Juremi Usta söylediklerine pişman olmuştu:

– Jean-Baptiste, sen de bizimle gel, dedi. Ben sadece geçmişten söz etmiştim. Yaşananlar geçmişte kaldı, elimizden bir şey

gelmez. Habeşler kendilerini koruyabilirler, yüzyıllardır yaptıklarını gibi.

– Hayır, Juremi. Geçmiş ancak ölümle geride kalır. Benim burada yapacaklarım var. Hiç kimse bizi verdiğimiz sözleri unutmakla suçlayamayacak!

Françoise ona dikkatli olmasını söyledi; Kahire casus kayınıyordu. Onu tanıyabilir, ihbar edebilirlerdi. Juremi Usta ilk andaki eleştirilerini nasıl unutturacağını bilemiyor, sözlerinin sonucu olarak gördüğü bu duruma üzülüyordu. Jean-Baptiste, itirazları kesin bir kararlılıkla reddetti. Bir saat süresince gidişinden sonra kolonide olan biten hakkında sorular sordu eczacılık işlerinin nasıl yürüdüğünü Du Roule'ün kervanının nasıl hazırlandığını öğrendi ve Juremi'nin tedaviyi sürdürdüğü hastaların listesini aldı.

Sonunda biraz dinlenmek için uzandılar. Sabah altıda, tanyeri ağarırken Juremi ve Françoise eşyalarını topladılar ve dünden beri Jean-Baptiste'inkinin de durduğu arabalıkta bekleyen atlarına yüklediler. Françoise erkek gibi giyinmişti: ayağında çizmeler, başında geniş kenarlı bir şapka vardı. Juremi Usta da ona benziyordu, ama çok daha uzun ve iriydi.

Jean-Baptiste onları hüzünlü bir heyecanla uğurladı; henüz buluşmuşlardı ve ayrılıyorlardı. On beş yirmi dakika daha oyalandı, yeşilliklerinin arasında dolandı, birkaç tohum toplayıp cebine koydu, Juremi Usta'nın bıraktığı ilaçları küçük bir sandığa yerleştirdi ve doru atının rahvan adımlarıyla Arap Mahallesi'ne, bir gün önce tuttuğu eve döndü.

Altıncı kısım

Alix ile suç ortaklarının kararı, İskenderiye'ye yaklaştığı sırada muhafızlardan kurtularak Sirenaika'daki bir limana doğru yola devam etmek ve sonra deniz yoluyla Fransa'ya gitmekti. Juremi Usta ile Françoise, arabanın yolunu kesmek için iki gün bekleyeceklerdi.

Ama şimdi her şey değişmişti, doğuya doğru gitmeli, Süveyş'e varmalıydı; bu gecikme çok tehlikeliydi. Mansure'ye kadar delta'nın bir bölümünü geçmek, sonra İsmailiye'ye varmak zorundaydılar. Juremi Usta Françoise'in yanında atını dörtnala sürerken bu yeni yolun tehlikelerini düşünüyordu. Ama güneş bütünüyle yükseldiği ve ilk ışınları Nil ovasının soğuk sisini okşamaya başladığında, Protestan'ın yalnızlığa çok alışmış, katılaşmış yüreği, bu doludizgin gidişin mutluluğuyla doldu. Françoise ara ara dönüp ona bakıyor, gülümsüyordu. Harcadığı çaba ve kıyının serin havasıyla yanakları kızarmıştı. Saçları şapkanın altında gizliydi; sadece ensesinde, artık Juremi Usta'nın yumuşaklığını bildiği incecik, çocuksu bir perçem vardı. Zamanın ve hayatın zorluklarının acımasızca hırpaladığı, büyük acılar yaşamış bu iki insanın, yüreklerindeki gençliği, aşkı ve sevinci yeniden yaşamaya başlamaları ne güzeldi, bir yağmadan kurtulmuş ve sakladıkları yerlerden altınlarını çıkaran insanlar gibiydiler.

Kıyıya doğru çıktıkça başlarının üstünde gitgide daha çok deniz kuşu dolanır oldu, beyaz, gümüş rengi kuşlar. Köylerde fesli ihtiyarlara rastlıyorlardı; akarsu yataklarının geçtiği ufka doğru göz alabildiğine uzanan düzlüklerde, basit, kül rengi giysileri içinde fellahlar, firavun suretlerindeki gözlerle bakıyordu onlara. Besili inekler, tuzlu rüzgârın yapraklarını kuruttuğu hurmaların altında otliyordu. Kendi gençlikleri de, onları kuşatan ve her şeyin

kolay ve tanıdık olduğu çok eski çağlardan kalmışa benzeyen bu dünyanın tazeliğiyle besleniyordu.

Alix'in ağır arabasıyla iki günde geçtiği yolu bir günde aldılar. Gece Demenhur'a geldiler. Alix, yakınlarda ölmüş bir Fransız tüccarın sofu karısında kalacaktı, tüccar bu küçük şehirde Konso-losluk'un yazışmalarını yürütmüştü. Juremi Usta ile Françoise bir Kiptî'nin işlettiği sefil hana indiler. Evli olduklarını ispat edemediklerinden bir hasırla birbirinden ayrılmış iki yatakta yatacaklardı. Görünüş kurtulmuştu; Kiptî onlara kızarmış horoz ve safranlı pilav verdikten sonra, dişsiz ağzıyla ve çok bilmiş bir ifadeyle iyi geceler dileyerek gitti. Akşam yemeğinden sonra birbirlerinin bellerine sarılarak dolaşmaya çıktılar, kasabanın merkezine kadar yürüdüler. Uzaktan, tek tük taş evlerden birinin kapısında Alix'in arabası ile muhafızların atlarını gördüler. İçleri rahatlamış olarak döndüler ve Juremi Usta hancıdan, kendilerini şafaktan önce uyandırmasını istedi. Günün ilk ışıklarıyla handan ayrıldılar ve pusu kurulacak yere ulaştılar.

Alix ve yanındakiler ağır aksak yola çıkabildi. Mikael, Konso-losluk'un seyisi arabacı olarak yerini almıştı. Sırta ortak edilmemişti ama, bir şeyler olacağını biliyordu ve ona tereddütsüz güvenebilirlerdi. Alix'i öz kızı gibi seviyordu ve onu manastıra götürürken çok üzgündü. İki muhafız görevlerini çok ciddiye almışlardı. Sabaha kadar genç kızın yattığı odanın kapısında nöbet tuttular. Bu iki adam Macé'nin emir kullarıydılar. Biri Fransız'dı bir kadırgada kürek çektikten sonra üç yıl önce özgürlüğüne kavuşmuş, kaçak olarak Ebukir'de yaşamıştı. Sonra Türklerin eline geçmiş, Konsolosluk sekreteri tarafından kurtarılmış ve işe alınmıştı. Öteki, bir İtalyan ile bir Kiptî'nin yasal olmayan ilişkisinden doğmuş, Kahireli bir melezdi. Nil iskelesinde hamallık yapıyordu. Macé onu vatandaşlık hakkı vaadiyle yanına almıştı, bu gerçekleştiremeyecek ümit karşılığında her işe koşuyordu.

Tam gidiş anında son bir aksilik çıktı. Alix'in konuk olduğu evin sahibi Bayan Beulorat onlarla gelmek istedi. Bazı işler için İskenderiye'ye gidecekti, arabalarından yararlanmayı düşünmüştü. İki muhafız da kuşkusuz birkaç kuruş karşılığında, teklife itiraz etmediler. Sonunda yola çıkıldı. Alix arkadaşlarının her an meydana çıkabileceklerini biliyordu. Hançeri ve tabancaları içine koyduğu çantayı yanına, ayaklarının dibine koymakta ısrar etmişti. Şimdi, saldırı için hazırlanmaya başlaması gerekirken, bu çenesi düşük sofunun saçmalıklarını dinliyordu.

- Ah! güzel kızım, diyordu Bayan Beulorat, ağlamaklı bir ses-

le. Böyle durmadan dışarı bakmayın! Kendinize eziyet ediyorsunuz. Bu görüntüler size göre değil. Siz artık, kavuşacağınız o dünyanın ilahî güzelliklerini seyredeceksiniz!

– Evet, ne kadar mutluyum, bilseniz.

– Biliyorum ve inanır mısınız, sizi kıskanıyorum. Evet, benim büsbütün başka bir hayatım oldu. Kendimi bir kocaya ve çocuklara adadım. Ama, sık sık, ben Tanrı'ya adanmak için yaratılmış mıydım, diye düşünürdüm.

– Ne kadar ilginç, dedi Alix, sürekli dönüp, dışarı bakıyordu.

– Değil mi? Sanırım bir rahibe olarak bütün varlığımla arzulağım huzuru bulurdum.

Bumburuşuk yüzlü ihtiyar kadın, saten harmani, geçen yüzyıl modasına uygun kıvrılmış saçlarıyla, Tanrı'nın metresi olmayı ne çok istediğini söylerken genç bir bakire gibi kırtıyordu.

– Düşünebiliyor musunuz, kendimi ona o kadar içten adanmıştım ki, kaybettiğim kocam bazen kıskanırdı bu aşkı.

– Sahi mi? Olamaz! dedi Alix, nezaketle.

Bu katlanılması zor sohbetin sürdüğü yarım saatin sonunda, araba yoldaki keskin bir dönüşe girmek için yavaşlar yavaşlamaz rutubetli havada iki el silah sesi yankılandı. Alix arabanın kapısına doğru atıldı, bir şey göremedi; arkadaki küçük pencereye yapıştırdı yüzünü: muhafızlardan biri vurulmuş yere düşmüştü. Mikael arabayı durdurdu. Öbür muhafız, atını mahmuzlayarak arabacının yanına geldi, arabayı sürmesini söyledi öfkeyle. O an alçak bir duvarın arkasında atının üzerinde, elinde kılıcıyla Juremi Usta göründü, atını muhafıza doğru sürdü, adam kılıcına davranmış, dövüşmeye başladılar.

Dul Bayan Beulorat, bir an şaşırmıştı, sonra göklerin onu sınamak için yeni bir felaket gönderdiğini anladı. Boğazlanan bir hayvan gibi çılgınlıkla atmaya başladı. Pencereden heyecanla dövüşü seyreden Alix bir an dönerek ona susmasını söyledi. Öteki canlıraş feryatlar koparmaya devam ediyordu. O sırada hayatının en büyük şaşkınlığını yaşadı, genç kız ona yaklaşmış ve var gücüyle bir tokat patlatarak bağırıyordu:

– Susacak mısın, pis cadı!

Bayan Beuloret, elleri hâlâ ateş gibi yanan yüzünde, bu inanılmaz olayı korkuyla titreyerek seyretti. Birkaç dakika önce, Tanrı'nın çağrısına sevinçle boyun eğerek görünen rahibe aday, İsa'yla nişanlananların giydiği ağırbaşlı elbiseyi sırtından çıkarıp atmış, altından, süvari giysili bir genç kız çıkmıştı. Genç kız sonra yerde duran deri çantayı açtı, ayağındaki pabuçları çıkardı, kahverengi

yüksek çizmeleri giydi, mahmuzları taktı. Dışarıda hâlâ dövüşçülerin kılıç şakırtıları duyuluyordu. Juremi Usta üstünlük sağlamıştı, ama rakibi son bir çabayla direniyordu. Birden her şey alt üst oldu. Arabanın durduğu yol kenarında atlı bir yeniçeri görünmüştü. Saldıranın hangisi olduğunu çok çabuk anladı ve eğri kılıcını savurarak muhafızın yardımına koştu. Juremi Usta geriledi. Alix duvarın üstünden Françoise'ı görüyordu; ateş etmekte tereddüt ediyordu. Çünkü her an yerleri değişiyordu, üstelik de uzaktaydı. Alix bir gece önce doldurmuş olduğu tabancayı aldı, horozu kaldırdı. Dövüşenler üç adım ötesindeydi. Yeniçerinin tek başına tam hedefte olacağı anı bekledi ve ateş etti. Mağribî'nin kolu havadaydı, kurşun doğrudan göğsüne girdi; muhtemelen sırtından da çıktı ve arkası üstü devrildi. Konsolosluk muhafızı, yardımcısının birden yok oluşuyla öylesine şaşaladı ki bir an dondu kaldı. O an Juremi bir kılıç darbesiyle adamın yüzünü ikiye ayırdı, bir sonraki darbeye kılıcı kalbine saplandı; muhafız tok bir gü-rültüyle yere yıkıldı.

Alix sevinçle bir çığlık attı. Ama hiç vakit kaybetmemek gerekiyordu. Françoise cesetleri yolun kenarına çekti ve alçak duvarın arkasına sakladı. Mikael gözden saklamak için arabayı palmiyeliğin girişine çekti. Juremi Usta ihtiyarın suçlanmasına engel olmak için elini ayağını bağladı. Alix, dul Bayan Beulorat'ın ağzını kendi elleriyle bağladı.

– Gördüklerinizi sakın aklınızdan çıkarmayın, dedi, ciddi bir sesle. İki Türk haydut beni kaçırdı. Başka bir şey söylemeye kalkarsanız, arkadaşlarım sizi o çok özlediğiniz Tanrı'ya kavuşturur!

Sonra gülererek ekledi:

– Hâlâ manastıra gidiyorum diye beni kısıkanıyorsanız şimdi oraya siz gidebilirsiniz; boş bir yer var!

Sonra, muhafızlardan birinin atına atladı –Françoise üzengileri kısaltmıştı– üç arkadaş doğu yönünde dörtlüyle uzaklaştılar.

Baskın yerinden yeterince uzaklaştıklarında Juremi Usta yoldan uzağa saptı, yamaçtaki bir yıkıntıya girdiler. Atlardan indiler, hayvanları güçlerini toplamaları için dinlenmeye bıraktılar. Protestan, Alix'e Kahire'de olanları anlattı.

– Jean-Baptiste burada! diye bağırды genç kız.

Onu gerisin geriye şehre dönmekten zorlukla vazgeçirdiler. Yarı günlük bir yolculukla kavuşabileceği halde sevdiği adamdan daha da uzağa gitmek zorunluluğu gerçek bir işkenceydi. Ama kaderin, kendilerine güzel günler vaat ettiğini gösteren mucizeler

yaşamışlardı, şimdi son bir cesaretle mücadeleyi sürdürmek gerekiyordu. Versailles'dan ve kraldan kurtulabildiğine göre, Kahire'den korkmasına gerek yoktu. Juremi Usta ile Françoise, Alix'e sabırlı olmasını öğütlediler. Jean-Baptiste'in söylediklerini tekrarladılar, sonunda onu inandırabildiler. Ve Sina'ya nasıl gideceklerini tartıştılar.

– Biraz uyuyalım, dedi Juremi Usta. Burada bizi kimse görmez. Gece gideriz.

Yattılar, uykusuz ve gergin birkaç saat dinlendiler. Akşam, saat altıda atlarını eyerlediler yola çıktılar. Nehrin ve kanalların süt beyazı yüzeyinde ay ışığının bin bir pırıltıyla aksettiği aydınlık gecede, deltanın ıssızlığında korkusuzca atlarını mahmuzladılar.

Sabah uzaktan İsmailiye'yi gördüler. Şehre girdiklerinde saat on birdi. Ortalık sessizdi, İsmailiye hâlâ uyuyordu sanki. Tüccarlar dükkânlarının tahta kepenklerini açmamıştı, kapılar kapalıydı, pencereler kapalıydı. Juremi Usta kendileri adına korkmadı; öncelikle Kahire'ye ulaştırılacak kaçırılma haberinin burada duyulması imkânsızdı. Ama iki genç kadın gibi o da bu ölü şehrin, bu yakılıp yıkılmamış, besbelli terk edilmemiş, ama ölü şehrin görüntüsüyle garip bir korkuya kapıldı.

İki yanında iki büyük Osmanlı camiinin görkemli girişi bulunan geniş bir sokağa girdiklerinde bir evin ikinci katındaki pencere açıldı. Genç bir kadın gördüler; elini bir kör gibi kısıktuttuğu gözlerine siper etmişti. Hemen hemen aynı anda, karşı sıradaki bir evin penceresi de açıldı, başındaki kefiyesi yana kaymış, buruşuk yüzlü bir ihtiyar dışarı sarkıp, baktı. Sonra peş peşe başka pencereler açıldı ve bir dükkânın kepenği aralandı.

– Sabahları bu kadar geç mi kalkarsınız? diye seslendi Juremi Usta, başının yukarısındaki ihtiyara.

Adam kim konuştu diye bakındı. Onun da gözleri neredeyse kapalıydı, zor görüyordu.

– Buradayım, sokakta! Hey! diye bağırdı Juremi Usta.

– Ha!.. Yabancısınız herhalde, dedi adam.

– Bu sabah geldik.

– O zaman vebadan haberiniz yok.

Protestan hatırladı. Kahire'deyken, Süveyş kostağına henüz ulaşmayan, ama bazı şehirleri vuran veba salgınından söz edildiğini duymuştu. O sırada buradan geçme niyetinde olmadığından unutmuştu vebayı.

– Bugün karantinanın son günü, dedi ihtiyar Mısırlı. Yollarda çok ceset gördünüz mü?

– Şu ana kadar rastlamadık, dedi Juremi Usta. Herkes capcanlı!

Şimdi bütün pencereler açılıyordu. Birinden ötekine insanlar birbirlerine sesleniyorlardı. Sokak bir anda neşeli çığlıklarla, zılgıt çekenlerle doldu. Kapıların sürgüleri de açılmıştı, kapalı yaşamaktan ve karanlıktan sersemlemiş çocuklar, kadınlar, genç erkekler kalabalığı sokakta dans ediyor, körlerin beceriksizliğiyle birbirlerine çarpıyor, kahkahalar atıyorlardı.

Üç yolcu bu gürültülü kargaşanın ortasından kimsenin dikkatini çekmeden geçtiler. Atları için ot ve kendilerine kurutulmuş meyve satın aldılar, uzun süredir iş yapmamış satıcılar mallarını uygun fiyatla satarak mutlu oldular.

Juremi Usta, ihtiyatlı davranarak, alışveriş yaptıkları satıcıya ısrarla Süveyş'e gittiklerini tekrarladı. Şehirden çıkışlarında gerçekten de körfez yönünde gittiler. Dün yaptıkları gibi, yolun uzağında küçük bir kumula kadar uzanan bir palmyeliğe girdiler. Bu kez hiç nazlanmadan hemen uyudular. Akşam serinliği çıkınca atlarına atladılar. Yolu takip edecekleri yerde, geldikleri yöne geri döndüler, çöle doğru doğruya saptılar ve Sina'nın kıraç ve taşlı yoluna girdiler.

Yeşillik az sonra görünmez oldu. Çevrelerinde sadece, kum katmanlarından çıkan stellere benzer kayaların mavimsi gölgele-ri vardı şimdi. Bu arazide develeri olsaydı çok daha iyiydi, ama atları, yere dağılmış keskin çakıllara rağmen kahramanca yola devam ediyordu. Geceyarısı ilk vaha karşılarına çıktı, ama orada durmamaya karar verdiler.

Gökyüzüne onlar için saçılmış yıldızları takip ettiler. Juremi Usta arada bir Françoise'a bakıyor, ama, üzüntüsüne saygı duyduğu Alix'i düşünerek, arkadaşına mutlulukla gülümsememek için kendini tutuyordu.

Yedinci kısım

Paşanın oturduğu kalenin arkasında, sarayın yüksek duvarını takip eden karanlık bir sokak vardı. Bu sokağa bakan en küçük bir delik, bir kapı, bir pencere açılması yasaktı. Böylece burası, sarayın arka duvarıyla evlerin kör ve sağır arka cepheleri arasındakıvrılarak giden bir çeşit kanal, hatta bir hendek gibiydi. Burada gece gündüz bir bekçi nöbet tutuyordu; aslında hiç kimse bu tüyler ürpertici aralığa girme cesaretini göstermezdi. Ancak daracık sokağın ortasında, yani, en gözden uzak yerinde kalın duvarda, üzerine demir çiviler çakılı dışta anahtar deliği olmayan tahta bir kapı vardı ve saray bahçesine açılıyordu. Paşalar, uzun yıllar boyunca bu kapıyı, karakterlerini ortaya koyan değişik amaçlar için kullanmışlardı. Bazıları ilk Habeşistan misyonunun yola çıkışından kısa süre sonra attan düşerek ölen Hüseyin Paşa örneğinde olduğu gibi kapıyı, kılık değiştirerek dışarı çıkmak, şehirde dolaşmak, insanların özgürce konuşmalarını dinlemek ve Harun Reşid gibi birtakım entrikaların peşine düşmek için kullanmıştı. Ötekiler kapıyı hep kilitli tuttular; öldürülmekten korkuyorlardı, çoğu cinayete kurban gitti, çünkü Allah kullarının yüreklerinde gizli olanı bilir ve onu yerine getirir. Nihayet, bazıları sarayda resmen ve herkesin gözü önünde kabul edemeyecekleri bazı kimse-lerin saraya girebilmesi için faydalandılar bu gizli kapıdan. Mehmed Bey de onlardan biriydi. Kendini dine adanmış bir komutan olarak Mısır'da ne kadar yobaz imam ve müftü varsa hepsinin gözbebeği olan Mehmed Bey, fırsat buldukça sofuluğundan biraz fedakârlık ediyor ve küçük tahta kapıdan bazı gizli ziyaretçileri içeri alıyordu.

Yasal olarak, kendisine on iki evlat vermiş dört karısı olan Mehmed Bey'in, yazık ki vazgeçemediği bir alışkanlığı vardı; ya-

bancı kadınlara sahip olma tutkusuydu bu. Avrupa'daki seferleri sırasında edindiği bir alışkanlık. Çok mutlu olduğu ama, çoktan mazide kalmış yıllarda her şey kolaydı; güzel, kâfir kadınlar getiriliyordu savaş ganimeti olarak. Her yaşta, her türden kadınlar; doğrusu, çok da titizlenmiyordu. Özellikle de başka tanrılara tapınlarla yatmak tahrik ediyordu onu: Katolik, Protestan, Yahudi, putperest. Bu, kendi inancına ihanet sayılmazdı, hatta, öncesinde başkalarınınca sürülüp, ekilmiş bu genç bedenleri gerçek inancın sahibi bir erkeğin tohumlaması, sevgili Peygamber'e hizmet demekti. Müftüler, paşanın neredeyse kutsal sayılacak bu tutkusunu biliyorlardı. Ama imparatorluğun bu köşesindeki çok nazik dengeler, bazı eğilimlerin gizli kalmasını gerektiriyordu. Ve o küçük kapı bu işe yarıyordu.

Ama, birkaç aydan beri, savaşıyla geçen hayatında çok fazla zorlanmış olan bedeni, Mehmed Bey'e, bazı kâfir kadınlarla ilgilenmesine –çok genç, çok güzel bile olsalar– imkân bırakmayacak kadar acı veriyordu. Böylece, son birkaç aydır, küçük kapıdan hekimler girip çıkıyordu, ki en aranılanı Juremi Usta'ydı.

Haftada üç gün, hep aynı saatte, akşam karanlık basarken geliyordu. Nöbetçiler biliyordu ve parolayı söyleyince onun içeri girmesine izin veriyorlardı. Bu gece, her zamanki gibi, geniş bir pelerine bürünmüş, şapkasını alnına indirmiş olarak kapıya geldi. Parolayı söyledi ve içeri girdi. Beyazlar giymiş, çıplak ayaklı bir uşak hekimini mermer basamaklardan çıkararak küçük bir avluya kadar getirdi, sonra Mağrip motifleriyle süslü sivri bir kemerin altından geçip duvarları mavi çini kaplı, sekizgen küçük bir köşke ulaştılar.

Sedir ağacından tavan kirişinden sarkan uzun zincirin ucunda, içinde dört mum yanan, renkli camlarla çevrili bir fener, odayı aydınlatmıştı. Paşa köşelerden birinde arkalıksız bir kanepede oturuyordu, ayaklarını tunç bir sobaya uzatmıştı, soba borusu üç dirsek yaptıktan sonra dışarı çıkıyordu. Uşak selam verip çıktı.

– Yaklaşın, Hekimbaşı, dedi paşa, Arapça.

Ziyaretçi, sedef kakmalı ahşap tabureye oturarak pelerinini çıkardığında, Türk birden irkildi, daima kuşağında taşıdığı hançerini çekerken:

– Kimsiniz ? diye bağırdı.

Uşaklarını çağıracaktı ki, Jean-Baptiste durdurdu:

– Korkmayın, Paşa Hazretleri beni Juremi Usta gönderdi. Onun ortağım. Size benden söz etmedi mi ?

– Siz Habeşistan necaşisini tedavi eden hekim misiniz, yoksa ?

– Benim, efendimiz.

Jean-Baptiste eğilerek selam verdi.

– Ben önce sizi görmek istemiştim, diye anlattı paşa. Ama ortağınız Fransa'da olduğunuzu söyledi.

– Yeni döndüm.

– Juremi neden sizinle gelmedi? Boşuna ürkmezdim gelseydi.

– O da biraz rahatsız, Paşa Hazretleri. Sizden özür diliyor.

Paşa sobanın başındaki yerine oturdu.

– Beni çok rahat ettirdi. Ama hep, sizin yokluğunuzu çok hissettiğini, sizinle kıyaslanamayacağını söyledi.

– Yakın arkadaşımıdır. Beni övmek istemiş. Gerçek şu aslında: biz birbirimizi tamamlıyoruz. Ben reçeteyi yazıyorum, o bende olmayan bir yetenekle ilaçları hazırlıyor.

– O zaman beni muayene edin ve ne yapmamız gerektiğini söyleyin, dedi paşa, birden çökmüştü sanki.

Jean-Baptiste önce yaşlı adama, ağrıları hakkında, ağrıların yeri, nasıl başladığı hakkında sorular yöneltti. Sonra günlük hayatını anlattırdı ona, ne yiyip içtiğini, uykularının nasıl olduğunu ve kadınlarla olan ilişkisini sordu. Böylece Jean-Baptiste, karşısındaki insanın iç görüntüsünü çiziyordu zihninde ve köklerinden başlayarak, onun başka köklerle, başka varlıklarla onların yaparak ya da meyvesiyle nasıl bir alışverişi olabileceğini, onlarla nasıl bütünleşerek uyum sağlayabileceğini anlamaya çalışıyordu.

– İyileşme ümidim var mı sizce? diye sordu paşa.

– Her şey, sizin iyileşme derken neyi kastettiğinize bağlı. Eğer iyileşme, yirmili yaşlarınıza geri dönme anlamına geliyorsa, hayır Paşa Hazretleri, iyileşmeyeceksiniz. Yok eğer yaşınızın izin verdiği ölçüde güçlü, huzurlu, rahat ve mutlu bir hayatı kastediyorsanız, kısa sürede ona kavuşacağınızı söyleyebilirim.

Türk duyduklarından memnun olmuştu.

– Gerekli ilaçları hazırlamak üzere evime dönmem gerekiyor, dedi Jean Baptiste. Yarın size kendim getireceğim.

– Gecikmeyin lütfen, dedi paşa, sabırsızlıkla. Ayrıca Juremi size söylemiş olmalı, ama gene de tekrarlamak istiyorum; bütün bunlardan hiç kimseye, özellikle de Frenklere tek kelime söylemeyeceksiniz!

– Paşa Hazretleri, ben de sizden bu konuda lütfunuzu rica edecektim. Kolonide hiç kimse, konsolos bile, Kahire'ye döndüğümü bilmiyor. Öğrenmelerini de istemiyorum. Gerçekte, ortağımı da ancak gece görebileceğim. Gündüzleri şimdilik bir oda kiraladığım ihtiyar bir Arap'ın Eski Kahire'deki pansiyonundan dışarı çıkmayacağım.

– Çok tuhaf! dedi paşa. Ben sizin resmî bir görevle kralınızı görmeye gittiğinizi sanıyordum.

– Ah! Paşa Hazretleri, bu çok acı bir hikâye, diye göğüs geçirdi Jean-Baptiste, kendi dertleriyle başkalarını da dertlendirmek istemeyen bir insan tavrıyla. Uzun bir macera üstelik o kadar inanılmaz olaylarla dolu ki, sizi yormasından korkarım.

– Lütfen anlatın, dedi paşa, bir öyküyü merakla nefesini tutarak dinlemek kadar hoşlandığı hiçbir şey olmayan Sultan Şehriyar gibi.

– Pekâlâ, diye başladı Jean-Baptiste. Ben Habeşistan'a gittim.

Yolculuğunu, imparatorla tanışmasını uzun uzun anlattı; o kadar güzel anlatıyordu ki paşa, gözleri yarı kapalı, dinlemekten duyduğu mutlululuğu belli ediyordu. Mutluluğunu artırmak için çörek ile naneli çay emretti.

Jean-Baptiste, necaşinin memleketinde yabancı rahipleri istemediğini ve Habeşistan Kilisesi'nin başının Mısır'dan geçişine izin verdiği için paşaya minnettar olduğunu da söyledi.

– Necâşi, dağlarının arasında, barış içinde yaşamak istiyor, diye sözünü bitirdi Poncet.

– Eh, Allah için, çok haklı! Ben onun bu kadar akıllı olduğunu bilmiyordum. Bu çok güzel bir haber. Ama, diye devam etti paşa, sizin burada neden saklandığınızı hâlâ anlayabilmiş değilim.

– Anlatacağım, Paşa Hazretleri! Versailles'a bu yolculuktan sonra gittim.

Jean-Baptiste Güneş Kral'ın sarayını paşanın hayranlıkla dinlediği bütün ayrıntılarıyla uzun uzun anlattı. Avrupa'nın pırıltılı başkentlerindeki sarayları her zaman merak ederdi. Jean-Baptiste, hınzırca bir muziplikle Versailles'daki kadınları, güzelliklerini, saç tuvaletlerini, sürdükleri kokuları da ayrıntılarıyla anlattı, zavallı yaşlı askere.

Sonra kralla görüşmesine sıra geldi, abartmaktan çekinmeden ve küflenmiş kulaktan hiç söz etmeden, sadece kralın Doğu'ya duyduğu büyük ilgiyi anlattı.

Kralın büyük bir hükümdar olduğu fikrinde birleştiler. Mehmed Bey onun Müslüman olmayışına üzüldü. Onda Müslüman olmasına yetecek bütün özellikler vardı aslında.

– Neden saklandığınızı hâlâ söylemediniz!

Saat geç olmuştu; uşak iki kez gelip, sobayı canlandırdı. Paşa nargilesini yaktırmış, Jean-Baptiste'le de paylaşmıştı. Şimdi iki dosttular ve sohbetin sıcaklığı aralarındaki sınıf farkını yok etmişti.

– Ne yazık! diye devam etti Jean-Baptiste. Bizim yüce kralımız da bir kral sadece, Tanrı'yla kıyaslanabilir mi? Göklerdeki efendimiz her şeyi görür!

Sürekli bu gözlem altında yaşayan Müslüman, bakışlarını tavana çevirdi:

- Allah'tan başka tanrı yoktur! dedi alışkanlıkla.
- Oysa yeryüzündeki hükümdarlar her şeyi göremez.
- Çok doğru.
- Hatta bazen kendi etraflarında olup bitenlerden bile haberleri olmaz, dedi Jean-Baptiste.

Paşanın uzattığı marpuçtan iki nefes çekti, devam etti:

- Eminim Kral XIV. Louis, sarayında hazırlanan, benim fark ettiğim o alçakça komplodan haberi olsa, kesinlikle izin vermezdi.
- Komplo mu? dedi paşa, saatin geç olmasına rağmen hekimin öyküsüne duyduğu merak daha da artmıştı şimdi.
- Başka ne denir buna? Neden saklandığımı öğrenmek istiyordunuz: gayet basit, bu entrikacı alçakların safına katılmayı reddettiğim için.

- Neyle ilgili bu? diye sordu paşa, sabırsızlıkla.
- Sizinle, Paşa Hazretleri.
- Benimle mi?
- Evet, sizinle, Mısır'la, Habeşistan'la! Kısaca, burada konukseverlik gösterdiğiniz, kabul ettiğiniz ve diplomatik korumanız altında bulunan kişiler söz konusu!

– Anlatın, bu Allah'ın belası iş neymiş? diye bağırdı paşa kalkacak gibi davranmış, duyduğu öfkeli merakla yüzü korkutucu bir ifade almıştı.

– Sakin olun, efendim, şimdi anlatacağım. Umarım bu sözünü edeceğim insanların kurbanı olan hekiminiz hakkında hak etmediği düşüncelere kapılmazsınız.

- Haydi, anlatın.
- Anlatıyorum, Habeşistan'a gidişimin amacı imparatoru tedavi etmektir. Kendisi beni, başka bir krala saygıya layık olduğuna inandığı bir krala şükranlarını iletme üzere Paris'e gönderdi.

- Bunları anlatmıştınız.
- Evet, ama Fransa'da Habeşistan kralının bu saygı ve selam mesajı, bazı kimselerde bazı hevesler uyandırdı.
- Kimlerde?
- Diyelim, kralın yakın çevresinde.
- Rahipler mi?
- Evet, tabii, üstelik, bu sizi şaşırtmamalı; o ülkeye sızma tut-

kularından hiç vazgeçmediler. Üstelik, yalnız onlar da değil, bu işi onlardan da ileriye vardiıranlar var.

– Beni ürkütüyorsunuz, bu adamlardan daha aşırıya vardiıran zor bulunur!

– Söylemek zorundayım, Paşa Hazretleri; daha karanlık, daha sinsî kafalar var. Çok daha şeytanca bir plan hazırlanıyor, inanın bana. Şu nefis lokumlardan bir tane daha alabilir miyim?

– Bırakın şimdi lokumu; sonra?

– Düşündükleri şu: Habeşistan çok zengin. Altını var, değerli taşları var, az bulunan ağaçları var. Habeşistan Hristiyan, onu Roma'nın hükümranlığından uzak tutan bazı doktrin farklılıkları olsa bile. Habeşistan Türk sınırlarının, yani sizlerin yanınızda Paşa Hazretleri.

– Evet? Sonra?

– Sonrası, bu nedenle Habeşistan'ı kazanmak gerekiyor.

– Ne demek bu?

– Daha doğrusu, onu içeriden fethetmek gerekiyor. Bunu başarmak için ne yapılabilir? Gerçek inanca Katolikliğe davet etmek, mesela? Ama bu yeterli olmayabilir, belki aksi daha mantıklı; önce ülkenin efendisi olmak, sonra din değiştirmek! İşte hazırlanan plan bu!

– Siz, Fransızların Habeşistan'ın efendisi olmak istediklerini iddia ediyorsunuz, öyle mi?

– İddia etmiyorum, gerçeği söylüyorum. Barışsever kralına hizmet ettiğimi zannederek Habeşistan için yaptığım girişimlerin hepsi, komplocuların fikirlerini pekiştirmekten başka hiçbir işe yaramadı: tepeden tırnağa silahlanmış altın ve armağan yüklü bir tek kevrın, bu kadar geri kalmış bir ülkeyi ele geçirmeye yeter! Cizvitler, yüz yıl önce, kralı kazanarak neredeyse gayelerine erişiyorlardı. Ama bu başarıyı fetihle sonuçlandırmalarına yetecek silahları yoktu. Bu kez önce silahlar gidiyor. Paşa yastıklarına dayanmış, kaygılı gözlerle Jean-Baptiste'e bakıyordu.

– Siz demek istiyorsunuz ki, gönderilen o elçilik heyeti...

– ... bazı kimselerin Habeşistan'a el koymak için kullanacakları bir vasıta.

– Olup, olacağı yirmi kişi... Siz hayal görüyorsunuz, Hekimbaşı!

– Paşa Hazretleri, ben o ülkeye gittim. Siyasî çekişmeler, rekabetler inanılmaz boyutlarda. Yirmi gözü dönmüş serseri, parayla ve kılıçlarıyla bir ordu toplayabilir, ülkeyi kaosa sürükler ve kendileri gibi bir haydudu, hatta içlerinden birini kral diye tahta oturtabilirler; geçen yüzyılda İspanyolların Güney Amerikalı İnkalara yaptığı gibi.

– Hımm! dedi paşa, daha hoşgörölü bir gülümsemeyle. Sözünlü ettiğinin komplo bu, sanırım.

– Evet ve ben onlara katılmadığım için tehdit edildim. Fransa'dan kaçmak zorunda kaldım ve gene aynı sebeple burada da saklanıyorum.

– Açıkçası dostum, size inanmıyorum. Orada bazı ciddi sorunlar yaşamış olabilirsiniz. Hatta bazı çılgın planlardan da söz edilmiş olabilir. Ama benim iznimle yola çıkan bu kervanın kendi kralını tahta çıkarmak için oraya gittiğini iddia etmek, biraz fazla oluyor.

– Paşa Hazretleri, sizden izin almak zorundaydılar. Her şeyi size güven verecek biçimde sunmasaydılar izninizin nasıl alabilirlerdi? Gerçekleri açıklamaları düşünülebilir mi? Mesela, bilim adamlarından oluşan bir misyon hakkında bilginiz var mı?

– Evet, Arabistan'a geçmek üzere Süveyş'e giden bir bilim heyetinden söz edildiğini duydum.

– Oradan da Habeşistan'a geçecekler. İmparatorun kendi sözcüsü olarak benimle buraya gönderdiği adamı da birlikte götürüyorlar.

– Şu aşâğılık Kürt'ü mü?

– Hayır, o Ermeni.

– Her neyse, fark etmez, dedi paşa. Onu da mı götürdüler? Bana bundan hiç söz etmediler.

– Görüyorsunuz ya! Şimdi gidenler yirmi değil, en az otuz kişi. Bir kısmının altını ve silahı var, kralın temsilcileri, ötekiler beraberlerinde Batı'nın bilim dünyasını götürüyorlar.

Paşa, şaşkınlığın kararsızlıkla karıştığı o azap verici ruh hali içindeydi. Jean-Baptiste yaşlı adama acıdı ve son bir sır vererek rahatlatmak istedi.

– Bu kadar da değil!

– Değil mi?

Jean-Baptiste paşanın gözlerine baktı.

– Paşa Hazretleri, bakın: bir grup Kapuçin neden bu kervanın ardından yola çıktı? Onlarla Sennar'da buluşacak olan bu Kapuçinler, Kıptî patriğın verdiği taç giyme yağın da götürüyorlar.

– Taç giyme yağı mı? O nedir? diye sordu paşa, gizli bir alayla.

– Kıptîlerin, iktidarı ve gücü yeni bir hükümdara devretmek için kullandığı kutsanmış yağ.

– Patrik bunu yapmış, ha?

– Kapuçinler çoktan yola çıktı.

– İzin bile almadan! Köpek soyları!

Uykusuz geçen geceyle yorgun dŒen paŒa, Œafak vakti öğren-
diklerinin öfkesi içindeydi. Kalktı, dolaŒmaya baŒladı, renkli cam-
lardan giren günün ilk ıŒıkları duvarların mavi çinilerinde yansı-
yordu, Jean-Baptiste'in önünde durdu, teŒekkr etti. Ertesi akŒam
ilaçları alıp geleceği sözünü aldı; daha sonra döndü, ortasındaki
havuzun pırıl pırıl suyuyla göz aldığı i avluya girdi. Hekim gizli
kapıdan çıkıp, gider gitmez Mehmed Bey nöbetçiye, derhal Kıpti
patriği, yatağından çıkarıp getirmelerini, bütün imamların da ağ-
ılmasını emretti.

Sekizinci kısım

Ertesi gece Jean-Baptiste aynı saatte gizli kapıdan içeri girdi. Elinde küçük bir sandık vardı. Paşa onu aynı odada kabul etti. Ve hekimi görür görmez ilaçlarını sordu. Hekim birkaç küçük şişe, bilinmedik bir tozla dolu bir kutu ve bir torbanın içinde birtakım kökler getirmişti. Paşanın hemen, hepsini birden kullanma arzusuna engel oldu Jean-Baptiste. Juremi Usta ona yaşlı Türk'ün ilaçlara çok düşkün olduğunu söylemişti, ama yine de bu dereceye vardıracağını tahmin etmemişti.

– İlaçlarınızı hazırlayacak bir hizmetkârınız vardır, sanırım, dedi Jean-Baptiste. Belki onu şimdi çağırmakta yarar var, benim ağzımdan nasıl kullanılacağını ve nasıl saklanacağını öğrenmesi için.

Paşa el çırpı, gelen uşağa bir isim söyledi. İki dakika sonra hizmetkâr görüldü, iki adamı saygıyla selamladı. Zayıf, ufacık bir ihtiyardı, ince, uzun, etsiz yüzü, terk edilmiş bir tazınıninki gibi hüznü doluydu.

– Bunlar yeni ilaçlarım, dedi paşa. İyi dinle Abdülmecid, nasıl kullanılacağını öğren.

Jean-Baptiste uzun uzun anlattı hizmetkâra, ezberletti, sonra küçük sandığı ona teslim etti. Paşa ilk dozu hemen almak istiyordu.

– Birkaç haftadan önce iyileşme beklemeyin, dedi Jean-Baptiste. Ama ilacı almak bile iyi gelmişti paşaya. Ağzında kınakının acımsı tadıyla, bir genç evli mutluluğuyla yastıklara uzandı, ama sonra birden o gün yaşadıkları aklına gelince yüzü değişti.

– O patrik köpeğini çağırttım, dedi. Yağlar konusunda haklıymışsınız. Her şeyi itiraf etti. Zaten işin içyüzünü ona ben anlattım. Ahmak herif, gözü sadece altınları görmüş. O da bu Kapuçinler, on beş yıldır tahtta oturan adama neden yeniden taç giydiriyorlar, diye düşünmüş, ama işi kurcalamamış. Kafasız, kırk kere af

diledi. Eğer kapıcım onu yaka paça dışarı çıkarmasa hâlâ burada olacaktı.

Paşa geğirdi, sonra devam etti:

– Fransız konsolosuyla da görüştüm. Ama onu çağırmadım. İki gün önce İskenderiye yolunda kızını kaçırmışlar, şikâyet gelmiş.

Jean-Baptiste şaşmış göründü.

– Tanır mıydınız ? diye sordu paşa.

– Uzaktan. Konsolosluk'ta görmüştüm. Çok güzel bir kız.

Jean-Baptiste Alix'ten böyle söz ederken birden heyecanlanmıştı.

– Evet, öyle söylediler, dedi paşa. Çok yazık, üzıldüm, ona da bunları söyleyebildim ancak. Eşkiya olmalı. Yol bu haydutlardan geçilmiyor. Başka bir kadın daha varmış, onu almamışlar, kuşkusuz pek genç olmadığından, haydutları tarif etmiş: başı türbanlı irikıyım iki adam, kara bıyıklı, Allah adıyla bir şeyler bağırıyorlarmış. Kızı atlarının terkesine almışlar, kuzeybatı yönünde gitmişler. Herhalde gemiyle Kıbrıs'a geçecekler. Balkanlar'da yahut başka bir yerlerdeki bir umumhaneye satacaklardır.

– Zavallı kız, dedi Jean-Baptiste, düşünmeden.

– Evet ya! Ama aslında başına böyle bir şey gelmeseymiş de daha güzel bir hayatı olmayacakmış kızcağızın.

– Neden ?

– Babası, manastıra girmek için Fransa'ya gittiğini söyledi. Açıkçası, Hekimbaşı, size saygım var ama, Hristiyan'sınız, sizlerde anlayamadığım bazı şeyler var: kadınları neden Tanrı'ya adayıp da bir yerlere kapatıyorsunuz ? Tanrı'nın böyle bir şey istediğine inanıyor musunuz ? İki cinsi birleşsinler diye yaratmadı mı ? Konsolos bana bunu anlattığı zaman az kaldı ona, öyle de kapalı böyle de, kızcağız şimdi hiç olmazsa etrafındakileri biraz mutlu edecek diyecektim. Neyse, şimdi bunları bırakalım. Özetle, Konsolos De Maillet çok telaşlıydı. Konsolosluğunu bile unutmuş gibiydi. Gibiydi diyorum, çünkü konuyu açar açmaz hemen üstüne atladı. Beni uyardığınızdan beri, bu meselenin onun açısından ne kadar önemli olduğunu anlıyorum.

Jean-Baptiste keyifsiz görünüyordu. Uşak çörek ile çay getirdi.

– İster inanın, ister inanmayın, dedi paşa, öğleden sonra biraz uyumak için uzandım; imkânı yok. Zavallı kafamın içi bu olanlarla dolu. Size bir sır vermek istiyorum, Hekimbaşı. Ben askerim. bana düşmanı gösterirler ve “vur !” derler. O zaman yapabildiğimin en iyisini yaparım. Şimdi, sizin sayenizde düşmanı görüyorum. Bu çok önemli ! Ama ona vurmaya gelince... Savaş meydana değiliz. Ne yapabilirim ? Babiâli'nin Fransa'yla olan ilişkisi-

ni biliyorsunuz: anlaşmalar, siyasî oyunlar, karşılıklı birbirini kollamalar. Bütün bunlar bizi ne noktaya getirdi, görüyorsunuz.

Vaktinin gelmesini bekleyerek susan Jean-Baptiste'e bakmadan konuşuyordu.

– Sadrazama yazamam, ne diyeceğini biliyorum; benden kanıt isteyecek. Gösterdiğim kanıtları yetersiz bulacaklar. Daha başka kanıtlar isteyecekler. Bu arada günler geçecek ve onlar çoktan o Du Roule dedikleri adanın alına yağları sürmüş olacaklar tacı giydirmek için.

Jean-Baptiste belli belirsiz onayladı.

– Öte yandan, kendi başına Frenklere karşı bir harekete girişecek olursam, konsolos yeri göğü birbirine katacak, üstelik, İstanbul da bunu nasıl karşılayacak, Allah bilir! Yok, iyice düşündüm; sorun çıkmadan yakasına yapışabileceklerim, sadece Kapuçinler. Biraz daha düşünmek için sabaha kadar bekleyeceğim ama, yarın şafakla onları tutuklayıp, yağları ve patriğin sertifikasıyla birlikte derhal buraya getirmeleri için Sennar'a bir birlik göndereceğim o takım sınırdışı edilebilir, hiç kimse benden bunun hesabını soramaz. Ama Frenklerin kervanını ne yapacağız? Hekimbaşı, siz çok akıllı, deneyimli bir insansınız, siz ne düşünürsünüz bu konuda?

Jean-Baptiste'in beklediği an gelmişti. Çayından iki yudum içti, o arada düşündü, daha doğrusu düşünür gibi yaptı, çünkü cevabı çoktan hazırды. Teklifini soru olarak sundu:

– Sennar kralını harekete geçiremez misiniz?

– Resmî bir Fransız heyetine saldırmayı asla göze alamaz.

– Bakarsınız halk böyle bir şey yapar, olamaz mı?

– Ne demek istiyorsunuz?

– Sennar'a uğradığımda Kapuçinler beni, halkı bana karşı kıskırtabileceklerini söyleyerek tehdit ettiler; benim büyücü olduğumu söylemeleri yeterliydi! Sennar halkı, duyduğuma göre, büyü ve sihirden çok korkar, beyazlardan kötülük geleceğine inanırmış. Bu, korkudan çıldırmış bir kalabalığın, kralın bile engel olamadığı bir öfkeyle yabancı yolculara saldırmış olmasını açıklayabilir.

Paşa bu fikre, sele kapılmış, uçurumun kenarına gelmiş birinin bir sarmaşığa sarılması gibi sarıldı. Birden ayağı kuru toprağa basınca da, bu Fransız'a güvenmekle akıllılık ettiğini düşündü. Sonra peş peşe, ayrıntılı sorular sordu. Jean-Baptiste açık, anlaşılır cevaplar verdi.

– Cevaplar zihninizde hazırmış gibi konuşuyorsunuz, dedi paşa, hiçbir dokundurma olmadan, gerçek bir hayranlıkla.

Nargileyi getirtti, büyük bir keyifle ilk birkaç nefesi çekti. Jean-

Baptiste sözlerin gerisini bekliyordu. Sonra birden yüzünü buruşturdu, duman geri tepti: yaşlı adam uzun uzun öksürdü, yüzü gözlerinin içine kadar kıpkırmızı olarak:

– Peki ya o bilim adamları? diye bağırdı. O Kürt’le birlikte gidenler?

– Onları bana bırakın, diye güldü Jean-Baptiste. Onlarla ben ilgilenemeyişim, Paşa Hazretleri.

Paşa şaşkınlıkla ona baktı.

– Cidde’ye kadar yanıma birkaç muhafız verin Mısır’da güvenliğimi sağlayın, biri beni konsolosa ihbar edebilir. Ben belgelerime göre Şövalye Vaudesorgues’um; siz bana kefil olursanız şehirde rahatça dolaşabilirim. Altı Cizvit’i bulacağım, size söz veriyorum Habeşistan’a asla gidemeyecekler.

Uzun bir terüddüitten sonra, yaşlı Türk:

– Olmaz, dedi. Mümkün değil!

Jean-Baptiste ürperdi, gözlerini ihtiyar savaşıdan ayırmıyordu.

– Burada hekimsiz kalamam, dedi paşa.

Sobada kalın ılgın dalları çatırdayarak yanıyordu.

– Nihayet en çok dört hafta sürecektir bir iş, Paşa Hazretleri. Siz en az üç ay yetecek kadar ilaç getirdim. Çok gerekirse, Juremi Usta gelir, şimdi biraz rahatsız olsa da.

– Doğu’da vebadan söz ediliyor. İsmailiye karantina altında. Hasta olabilirsiniz.

– Burada da olabilirim. Tanrı bizi istediği yerde bulur, dedi Jean-Baptiste, dokunaklı bir yüzle.

– Çok doğru, derken göğüs geçirdi paşa. Sonra böyle bir hal çaresinin bütün öteki çözümlerden daha iyi olduğunu düşünerek –zaten başka bir çözüm yolu da gelmiyordu aklına– kabul etti.

Her şey halledilmişti, daha doğrusu hemen hemen her şey. Tütünün keyfi, yumuşak yastıklar, hatta belki ilaçların bazı rahatlatıcı etkileri, ihtiyar askerin iri bedenine şu son birkaç yoğun günün yorgunluğunu unutturmuştu.

Jean-Baptiste erkenden ayrıldı, paşa yatmaya giderken Senar’la ilgili emirler verdi; hekimine Cidde’ye kadar eşlik edecek birliğin hazırlanmasını da emretti.

* * *

Şövalye Vaudesorgues kır atının sırtında Kahire sokaklarından geçerken çok kendinden emin görünüyordu. Şapkasını çıkarmıştı, başı yukarıda, başlarında beyaz börtükleri, bellerinde kılıçları

olan yeniçerilerin önünde yürüyen genç Fransız'ı görmek için kadınların birbirini ittiği üst kat pencerelerine bakıyordu. İlkbahar kendini ılık rüzgârla belli ediyor, kuşlar şehrin tepesinde dolanarak uçuyordu cıvıldaşarak. Birlik, bir renk cümbüşü içindeki çarşıdan geçti: halılar, bakırlar, kumaşlar dükkânlardan taşıyor, sokakları dolduruyor, uzun mavi ya da siyah giysileri içinde örtülere, peçelere bürünmüş kadınları çağırıyordu.

Süveyş'e kadar tek kelime konuşmadan yol aldılar, çünkü yeniçeriler refakat ettikleri adamın çok önemli bir kişi olması gerektiğini düşünüyor, sessizliği bozmaya cesaret edemiyorlardı. Jean-Baptiste'in onlara söyleyecek çok bir şeyi yoktu. Yapacağı işi düşünüyordu sadece. Zihni bir an dinlenmek istese Alix'i düşünmeye başlıyordu, çöllerden geçerken o zor yolculuğa katlanabilmiş miydi? Ama Jean-Baptiste'in ona güveni vardı, Françoise'a ve Juremi'ye de. Ve şanslarına güveniyordu.

Acı Göller'in yanından geçtiler, Serapeion'u uzağından dolandılar. İkinci günün akşamı, uzakta, bir İtalyan gölü gibi ince uzun körfezinin dibinde küçük Süveyş Limanı görüldü. Körfez, sürekli güneydoğuya esen rüzgârın şişirdiği beyaz, kül rengi yelkenlerle doluydu.

Yeniçerilerin görüştüğü liman görevlisi, sakallı, hoşsohbet bir Lübnanlı, iki direkli bir felukayı, birkaç top eklenerek savaş gemisine dönüştürülmüş eski bir tekneyi emirlerine verdi. Mürettebat Türk'tü, bu da, bu ulusun denizle arasının pek iyi olmadığı düşünülürse, çok güven verici sayılmazdı. Neyse ki pek çoğu, Sakız Adası'ndan, Müslüman olmuş Yunanlılardı. Beş vakit namaz kılıyor, Hz. Muhammed'e inanıyor, ama hâlâ Aristofanes'in dilini konuşuyorlardı.

Tekne açık denize çıktı, rüzgâr dinmemişti, ama fırtına da yoktu, uzaklarda, sisler arasında hep Sina Dağı'nı görerek kıyı boyunca yol aldılar.

Basra Körfezi ağzında dalgalar büyüdü. Gündüz kocaman, sıcağı bir güneş güvertenin ıslak tahtalarında ve denizcilerin bakıra dönüşmüş omuzlarında parlıyordu. Bir kez mola verdiler ve beşinci gün, şafakla Cidde'ye vardılar.

Kahire'deki paşa onlara Mekke şerifine yazılmış bir izin belgesi vermişti. Şövalye büyük bir konukseverlikle karşılandı. Onları, Markos adında Suriyeli bir Ortodoks'un işlettiği, şehirden uzakta, kumların sınırında, palmyelerin gölgesindeki bir otele yerleştirdiler. Hristiyanlar genellikle orada kalıyorlardı.

Binanın arkasında dört duvarla çevrilmiş taş döşeli, birkaç

portakal ağacı ile birkaç zakkum dikilmiş gölgeli bir bahçe vardı. Altıncı hissi Jean-Baptiste'i yanıltmamıştı; bahçeye girer girmez, kocaman bir yastığa oturmuş nargile içen Murad'ı gördü. Biraz ötede, ellerinde birer kitap altı bilim adamı, ciddi yüzleriyle, suskun bir daire oluşturmuştu.

Jean-Baptiste, tam bir şövalye tavrıyla, onlara tepeden bakan bir selanı verdi, Murad'a sırtını dönerek oturdu, çok şekerli bir Türk kahvesi ısmarladı. Yeniçerileri göndermişti. Varmak istediği yere geldiğine göre, onlara izin verebilirdi. Şehirde kalabilirlerdi. Hacılar şehri ve işlek bir liman olan Cidde, ağırbaşlı ve saygın görünümünün altında pek çok zevk imkânı saklıyordu. Jean-Baptiste birliğin başı olan yeniçeriye iki zecchino, ötekilere birer zecchino verdi, bu, iki batlakaya, elli altı harfe, yani yüz on iki divanîye, iki bin iki yüz kırk kibere ya da altı bin yedi yüz yirmi burcuka yani Kızıldeniz çevresinde kullanılan madenden değil, renkli Venedik camından ufak paraya eşdeğerdi. Kısaca, Jean-Baptiste onları zengin etmişti. Kibirli bir tavrıyla, ama aceleci adımlara şehir yönünde uzaklaştılar. Bu Frenk'in bilgisizliği sayesinde Allah'ın kendilerine bağışladığı mutluluğu yaşayacaklardı.

Akşam, otelin bütün müşterileri, duvarları beyaz badanalı bir salonda, sessizce yemek yiyorlardı. Tek süs, duvarda iki çiviye asılmış, eski ve paslı bir kılıçtı. Sonra yemekten kalkanlar, ellerinde birer mumla üst kata çıktılar, yukarıda zemin tahtalarının gıcırdadığı duyuldu. Jean-Baptiste, Murad'ın her zaman olduğu gibi, sofrada yenilecek ne varsa hepsini bitirmeden kalkmayacağını bildiği için, bekledi. Gitti, Ermeni'nin karşısına oturdu.

– Merhaba.

Murad miyop gözlerini kısararak, gizli bir kaygıyla baktı.

– Elçi Murad'sınız, değil mi? dedi Arapça.

– Evet! Ama nereden biliyorsunuz? dedi Murad. Şamdanı aldı, karşısında oturanın yüzüne tuttu.

– Ama... sen... Jean-Baptiste, sen misin?

– Şişş! Ben Şövalye Vaudesorgues'im.

– Ha! Peki, ben, şey sanmıştım, diye kekeledi Murad, hayal kırıklığına uğramıştı.

– Tabî ki benim, aptal! Ama kimsenin bilmemesi gerek. Özelikle de yeni dostlarının.

– Onlar benim dostlarım değil. Bu beyefendiler ünlü bilim adamları olarak yolculuk yapıyorlar. Habeşistan'ı tanımak istiyorlar. Senden hiçbir haber gelmeyince...

– Kahire'den ayrılmakla iyi ettin, dedi Jean Baptiste gülerek.

Emaye, yassı bir küçük şişe çıkararak Murad'ın boşalmış bardağına beyaz bir sıvı akıttı, masasından getirdiği kendi bardağına da koydu.

– Marc, dedi Ermeni. Arabistan'da, Peygamber'in toprağında... Korkmuyor musun ?

Çok da belli etmeden bardaklarını kaldırıp, içtiler.

– Evet, dedi Jean-Baptiste, senin için korkuyorum.

– Ne demek istiyorsun ?

– Massaua'ya doğru gideceksiniz, değil mi ?

– İki üç gün sonra, Mekke şerifi bilginlerin belgelerini onaylayınca.

– Naibi görmeyeli çok oldu, değil mi ?

– Evet ya, o sevgili ihtiyar!..

– Artık o değil !

– Ya! öyle mi, artık o korkunç Muhammed değil mi ?

– Hayır, Muhammed öldü, senin işin yeğeni Hasan'la. O daha da korkunç. Frenk rahiplerden nefret ediyor.

– Bizi ilgilendirmez. Necaşi bizzat bilim adamları getirmemi istedi, götürüyorum.

– Bilim adamları, evet! Ya Cizvitler ?

– Ne ? diye bağırdı Murad. Sen neler söylüyorsun ?

Jean-Baptiste, Murad'ın yakasına yapıştı, yüzünü yüzüne yaklaştırmakla konuştu:

– Şunu söylüyorum ki sen Massaua'ya su katılmamış altı Cizvit götürüyorsun. Sen bunu anlamayacak kadar aptal olabilirsin, ama naibin senden daha uyanık olacağı kesin. Farz et anlamadı, o zaman da imparator seni yanında kendisini din değiştirmeye zorlayacak altı cüppeliyle geldiğini görünce çok sevinecektir. Cizvitleri geri getirmeyeceğiz diye söz verdik adama, sen kuyruğunda yarım düzine cüppeliyle Habeşistan'a gidiyorsun.

Murad'ın yakasını bıraktı, Ermeni falakadan geçirilmişçesine bitkin, yığıldı kaldı.

– Öldüm ben, bittim ! diye inledi.

Çocuk gibi, sessizce ağlamaya başladı.

– Kes şu ağlamayı, dedi Jean-Baptiste bardağına biraz daha içki koyarak.

Murad bir dikişte içkisini bitirdi; şimdi daha da ağlamaklı görünüyordu.

– Ah, ah ! O zaman düşündüğüm gibi yapıp, Kahire'de bir eve aşçı diye girmem gerekti. Ben sadece o işi bilirim; dindi, siyasetti, sizin bütün o karışık işlerinize benim aklım ermez.

– Beni dinle Murad. Söyleyeceklerimi yaparsan korkacak bir şeyin kalmaz. İmparator seni en iyi şekilde karşılar, istersen onun sarayında aşçı bile olabilirsin.

Murad hiçbir şey söylemeden burnunu çekti, bardağı masaya bıraktı. Jean-Baptiste bir an mutfaktan yana baktı, bardağı tekrar doldurdu.

– Yarın sabah, güneş doğmadan limana gideceksin, diye fısıldadı. Sana bir kese altın vereceğim, onunla istediğin teknenin kapitanını razı edebilirsin. Kızıldeniz'i geç, naibe git. Ona, yakında oraya gelecek olan altı Cizvit'i haber ver ve Allah'ın yardımıyla ellerinden kurtulduğunu söyle. Sonra Gonder'e kadar yoluna devam et, imparatora selamımı götür Fransa kralının majestelerinin dostluk mesajını aldığını ve onu kutsadığını söyle. Senin görevin burada bitiyor. Git yeğenlerini, amcanı gör; bundan böyle mutlu bir hayat sürmeni dilerim.

– Ya Cizvitler? dedi Murad, Poncet'nin sözleri ve içtiği üç bardak marc'la birden canlanmıştı.

– Onlarla ben ilgileneceğim.

– Peki... sen, kendin.

– Ben, dostum... ben mutlu bir adamım. Yakında daha da mutlu olacağıma inanıyorum.

– Nişanlın?

– Birkaç gün sonra buluşacağız. Kim bilir, belki bir gün Gonder'de görüşürüz?

İki kez daha kadeh kaldırdılar. Jean-Baptiste yapacaklarını tekrar anlattı ayrıntılarıyla. Geceyarısına doğru sıcak bir kucaklaşmadan sonra ayrıldılar.

Dokuzuncu kısım

Ertesi gün Jean-Baptiste, otele Murad'la birlikte gelen altı müşteriyi dikkatle izledi. Ermeni'nin yokluğunu öğlene doğru fark ettiler, çünkü onun sabahları geç kalkmasına alışmışlardı. İçlerinden biri odasının kapısını çaldı. İndiğinde çok kaygılıydı. Bir gece önce Jean-Baptiste'le kararlaştırdıkları gibi Murad otelciye bir iş için şehre ineceğini söylemişti. Hiçbir yabancı özel bir izin olmadan oraya gidemeyeceği için Cizvitler kaygılarını güçlkle gizliyorlardı. Bahçeye çıktılar, sonra beş yüz metresi herkese açık olan liman kıyısına giden tozlu yolda yürüdüler.

Akşam, sonra gece oldu. Bir araya gelip konuştular, sonra sessizce yemeklerini yediler. O gece otelde Poncet'den başka müşteri yoktu. Mümkün olduğunca sakın yediği yemek bitince, iskemlesini Cizvitlerin yanına çekti. Onlardan, naneli çay ile çörek ikram etmek için izin istedi, istemeyerek kulak misafiri olduğu konuşmalarından vatandaşı olduklarını anlamıştı.

– Buyurun, hoş geldiniz, dedi altı bilim adamından biri, ama yüzü asıktı.

– Evet, burada sağlığa bir başka şeyle kadeh kaldıramadığımıza göre, çayımı kaldırıyorum; rengi de konyaya benziyor zaten, dedi. Hepimizin mutluluğuna!

Keyifsiz yüzleriyle çay bardaklarını kaldırdılar, sadece Jean-Baptiste gülümsüyordu.

– Kendimi tanıtmadım, özür dilerim: Şövalye Hugues de Vaude-sorgues; saygılarımı sunarım.

Bu sözlerden sonra, sahte şövalye iskemlesinden kalkar gibi yaptı, hafifçe eğilerek selam verdi.

– Bizler bilim adamlarıyız, dedi isteksizce, konukların en yaşlısı. İspanya Kraliyet Bilim Araştırma Derneği tarafından bir ince-

leme seyahati için görevlendirildik.

– Yolculuğunuz nereye? diye sordu Jean-Baptiste, en masum bakışıyla.

Altı adam huzursuzlukla birbirlerine baktılar.

– Habeşistan'a, dedi sonunda, grubun sözcüsü.

Şövalye hayranlık ve heyecanla bağırdı:

– Meçhul bir ülke! Beyler, cesaretinizden dolayı, sizi kutlarım!

Şu anda rehberlerini kaybetmiş, karşılarındaki şaklabandan tedirgin olmuş bu huzursuz ve şaşkın adamların cesaretle bir ilgileri olduğu söylenemezdi.

– Size patavatsızca bir soru sormama izin verir miydiniz? dedi Jean-Baptiste, alçak sesle.

– Eğer çok istiyorsanız...

– Soruyorum, ama cevaplamak zorunda değilsiniz. Evli misiniz?

Altı adam tatsız bir önseziyle irkildiler. Sonunda, aynı sözcü cevap verdi:

– Hayır Beyefendi, değiliz.

– Ah! Bakın bu çok iyi işte! Gerçekten de çok iyi, diye bağırdı Jean-Baptiste.

– Neden olduğunu sorabilir miyim? dedi masanın solunda oturan adam, saygısız konuğa ötekilerden daha büyük bir dikkatle bakıyordu baştan beri.

– Çünkü artık bu ülkenin dinini değiştirebileceğinizden hiç kuşum kalmadı.

Altı ürkek çılgılık aynı anda duyuldu ve hepsi aynı anda, neyse ki Jean-Baptiste'in tehlikeli sözlerini duyabilecek kimsenin bulunmadığı mutfak tarafına baktılar.

– Ne demek istiyorsunuz, anlatın, dedi soldaki adam.

– Çok basit. Size bir öykü anlatacağım, anlayacaksınız. Sennar'da yaşayan ve çalışmalarını biraz uzağa, Habeşistan'a kadar yaymak isteyen bir Kapuçin'den duydum. Ama bir dakika! Hey, Hancı! Bize mum getir. Cimrilik yapma, dünya kadar para ödüyoruz buraya!

Markos topallayarak geldi, istediklerini çok açık ve çok yüksek sesle söyledikleri sürece müşterilerini memnun etmeye hazırdı. Kulakları gitgide daha ağır işitir olmuştu.

– Evet, bu misyoner bir gün savanda bir köye geliyor: üç beş kulübe, adam boyu otlar ve bir baobabın altında ihtiyarların oturduğu alçak sıralar. Kendini tanıtıyor Arapça konuşuyor onlarla. Şef ondan hoşlanıyor, onu aralarına alıyor. Böylece üç beş gün geçtikten sonra dininden söz açıyor, sanırım, bizim dinimizden.

Yolcular merakla dinlemeye başlamışlardı, henüz tam rahatlamasalar da.

– Şef, mucizeler gerçekleştirmiş İsa'ya birden ilgi duymaya başlıyor. Kapuçin'i de seviyor: ona, daha fazlasını da öğrenmek istediğini söylüyor. Her şey yoluna girmiş gibi görünürken, eyvah! Gece oluyor ve bizim zavallı keşiş kulübesine girdiğinde yatağında gencecik bir kız buluyor. Ses çıkarmıyor, kıza dokunmadan, yatağın ayak ucunda yatıyor. Zavallı kız ertesi gün her şeyi babasına anlatıyor tabii. “Ne?” diye bağıyor şef, Kapuçin'e, “benim kızımı reddediyorsun, öyle mi?” Rahip, çok sıkılarak, dininin cinsel birleşmeye izin vermediğini anlatmaya çalışıyor.

Altı Cizvit, gitgide daha huzursuz, kaygıyla dinliyorlardı. Jean-Baptiste acele etmiyordu, çayını içti, devam etti.

– Şefte müthiş bir öfke! Korkunç bir sesle bağıyor: “Senin bize anlattığın bu tanrı nasıl bir tanrıdır ki böyle bir şeyi yasaklıyor? Eğer insanların mutluluğunu istiyorsa, kendisini çok sevdiğini söyleyen kullarının birbirini sevmemesini, bir kadına el sürmemesini nasıl isteyebiliyor? Senin tanrın acımasız bir tanrı! O doğanın yasalarına küfrediyor, bu nedenle doğayı o yaratmış olamaz!” Ve gece şef Kapuçin'i tekrar kıızıyla kulübeye kapatıyor. Bu kez köyün bütün erkekleri kulübenin çevresinde. Keşişe, güzel bakireye gerekeni yapmazsa oradan sağ çıkamayacağını söylüyorlar.

– Bu korkunç bir öykü Şövalye, dedi en yaşlı bilgin lütfen devam etmeyin.

Ama Cizvit çok da kesin konuşmamıştı, çünkü aslında hepsi işin sonunu merak ediyordu.

– Bitmek üzere, dedi Jean-Baptiste. Dostum bir ermiş değildi ya da belki bu sınavdan sonra olmuştur. Nihayet, görevi yerine getirdi. Şef ertesi sabah utanç verici araştırmalar yaptı ve mutlu bir yüzle Kapuçin'e gitti: “Kutlarım, arkadaş, dedi. Seninle iftihar ediyorum, artık İsanı dinlemeye hazırım. Artık bütün memleketi doğru inanca çağırabilirsin gücün, kuvvetin yerinde olduğu sürece çevreni küçük Hristiyanlarla doldurabilirsin. Çünkü” diyor şef, “dinini yaymanın en doğru yolu, çok çok çocuk yapmaktır, başkalarının çocuklarını çalmak değil”

Jean-Baptiste ağır bir sessizliğin ortasında öyküsünü bitirdi ve hiç önem vermez görünerek sıcak fincanı üfledi, büyük bir yudum çay içti.

– Siz, şimdi, diye söze başladı Cizvitlerin en cesuru. Bizim, altı kişi, bütün Habeşistan'ı tohumlayacağımızı mı söylemek istiyorsunuz?

Bunları söylerken şövalyeye aynı ısrarlı dikkatle bakıyor belleğinin derinliklerinden uzak ve silik bir imge çıkarmaya çalışıyordu, onun yüzü de Jean-Baptiste'e yabancı değildi. Alaycı tavrından birden vazgeçerek cevap verdi genç adam ve bu değişim dinleyiciler arasında buz gibi bir hava estirdi.

– Habeşistan, Sennar savanı değildir. O, böylesi ilkel düşüncelerle aşağılanmayı hak etmeyen eski ve onurlu bir Hristiyan ülkedir.

Sonra çevresindekilere bakarak devam etti:

– Hayır, Sayın Rahipler, sözlerim gizli bir anlam taşımıyor. Buna gerek de yok. Sadece çok güvenilir bir kaynağa dayanarak söylüyorum; kim olduğunuzu ve ne yapmak istediğinizi biliyorum.

Öylesine kesin ve tereddütsüz konuşmuştu ki bu konuda hiçbir kuşku olmadığını anladılar ve hemen başka bir cepheden saldırıya geçtiler.

– Pekâlâ, madem bizi tanıyorsunuz, projemize karşı çıkış sebebinizi bize açıklayabilir misiniz? diye sordu ilk sözcü. İncil'in bütün bu toprakları aydınlatmasına itirazınız var mı?

– Siz Peder De Monehaut'sunuz, değil mi? diye sordu Jean-Baptiste, Murad'ın yol arkadaşlarını, haklarındaki ayrıntılı tariflerden tanımıştı.

– Evet, öyle.

– Doğru, Sayın Peder, ona da itirazım var. Bu ülkeye İncil'i tanıtmaya gerek yok, çünkü o ülke sizin kadar eski tarihlerden beri tanıyor İncil'i. Biliyorum, benimsedikleri öğretiyi sizin katı dogmalarınızla tam örtüşmüyor, ama gerçek sorun bu değil.

– Peki, nedir o halde? diye sordu De Monehaut, yumuşak bir sesle.

Jean-Baptiste bir an tereddüt etti, sonra konuştu:

– Biliyor musunuz, aradan çok zaman geçti ve ben değiştim. Geçen yıl, tam bugünlerde bu ülkeyi rahatsız etmemeniz için size pek çok tarihî, dinî, insanî sebep ileri sürerdim coşkuyla, anlattırdım. Anlatmak için Versailles'a kadar gittim.

– Poncet! diye bağırdı ona dikkatle ısrarla bakan rahip. Jean-Baptiste o an, Rahip Plantain'le gittiklerinde Marsilya'da kaldıkları Cizvitler evinde rastladığı rahibi tanıdı.

– Evet, Peder, geçen yıl beni gördüğünüzde kendimi ifade edebilmek, anlatabilmek için çırpınıyordum, şimdi anlayan ben oldum.

– Peki, o zaman neyi anladığınızı anlatın hiç olmazsa bize, dedi Peder De Monehaut sabırla, bir deliyi sakinleştirmek ister gibi.

– Sizin sadece bir güç olduğunuzu, en açık ifadeyle.

Bazı dudaklarda aşağılayan gülümsemeler belirdi.

– Gücün emrindeki bir güç, diye devam etti Jean-Baptiste. İsa'yı bir bayrak gibi kullanan! Gerçekte başka bir bayrak da kullanılabilir, çünkü önemli olan sadece onun ardındaki güç, yani iktidar!

– Şu halde? dedi gene aynı rahip; eleştirilere alıştı.

– Şu halde sizi ancak bir güç durdurabilir. Uzun süre, ikna edilebileceğinize inanma gafletinde bulundum. Ama artık anladım.

Bir anlık bir sessizlik oldu. Arabistan'ın ucunda, kumların ötesinde kaybolmuş, sadece üç beş mumla aydınlanan bir mekânda olduklarını unutmuş gibiydiler. Jean-Baptiste birden bu mekânı bütün gerçekliğiyle gördü ve düşündü ki, bu mekân bir hapishane de olabilirdi.

– Murad'ı aramayın, dedi acımasızca. O gitti, şu sıralarda gideceği yere varmıştır. Massaua naibi gerçek kimliklerinizi öğrendi. Büyükbabası, kapısında iyi bir bekçi köpeği olduğunu kanıtlamak için Habeş imparatoruna sizden öncekilerin kesik kafalarını göndermekle ün yapmıştı. Torun dedenin bütün yeteneklerini almış. Türk değil. Uzaktaki Babilî'yle gerçek bir bağlılığı yok. Onu hiçbir entrika, hiçbir yalan, rica, sızlanmayla kandıramazsınız; denizi geçme tehlikesini göze alacak olursanız, Habeşistan'ı görme ümitleriniz tamamen hayal olur.

Cizvitler, kendilerine böylesine acımasızca vuran, kırmızı kostümü ve dantelleriyle bu kadar zarif, yakışıklı görünen genç adama korkuyla bakıyorlardı.

– Ne yapmamız gerekiyor, dedi Rahip De Monehaut, gene de soğukkanlılıkla.

– Çok kötü karşılanacağınız Kahire'ye gitmeyin. Karadan Habeşistan'a gitmeyi denemeyin, bütün yerli prensler size karşı uyarıldı. Bir tek çözüm var: bir tekne kiralayın, Süveyş'e dönün, oradan Kutsal Topraklar'a, Fransa'ya, istediğiniz herhangi bir yere gidin. Anavatanınızda sayılacağınız pek çok yer var yeryüzünde.

Jean-Baptiste kalktı, tek tek hepsine baktı sonra acemice, adeta özür dileyen bir tavırla veda etti:

– Hepinize, ayrı ayrı saygım var, inanın bana! Sizi onlara vermek gerekseydi, kesinlikle yapamazdım. Hayır, aksine. Böyle yaparak sizi kurtarıyorum. Ama çaresizim, imparatora verilmiş bir sözüm var.

Altı Cizvit, dönmüş talihlerini soğukkanlılıkla karşılamışlardı, Jean-Baptiste onlardan daha fazla etkilenmiş görünüyordu. “Çün-

kü ben özgürüm” diye düşündü. “Kararlarımdan kendim sorumluyum. Onların özgür iradesi yok; boyun eğiyorlar...”

Nezaketle selam verdi, kapının önünde durdu, döndü son kez konuştu:

– Kuşkusuz, Mekke şerifini bilgilendirmeye gerek yok. Şu an için, kim olduğunuzu bilmiyor, öğrenecek olursa, gerçek hüviyetlerin ortaya çıkmasından sizler benden çok daha fazla zarar görürsünüz. Her şeyi konuştuk, artık dinlenin biraz, saat geç oldu. İyi geceler, Sayın Rahipler!

Yukarı çıkarak odasına çekildi.

Sabah saat beşte, yaprak kıvıldamazken Jean-Baptiste’in kiralamadığı küçük feluka, şafak renklerinin yansımaya başladığı yağ gibi kaygan bir denizde süzülüyordu. Sekiz kürekçi, kuzey batı yönünde suları yarıyordu, Kassiope’yi izleyerek.

* * *

Aynı hafta, Türk paşanın gönderdiği bir süvari birliği, üçüncü çavlan yakınında iki Kapuçin yakaladı. Birinin heybesinde, Habeşistan abunasına verilmek üzere hazırlanmış bir belge ve bir şişe yağ bulundu. Kahire’ye getirilerek Kıptî patrikle yüzleştirildiler, patrik belgenin kendisine ait olduğunu itiraf ettiyse de yağın ve şişesinin kendisiyle ilgisi olmadığını söyledi kesin bir dille. Rahip Pasquale yağ ile şişenin nasıl olup da değiştiğini söylememekte direndi. Paşanın İstanbul’la bilgi alışverişinde özellikle altını çizdiği bu kötü niyet belirtisi, tarikat üyelerinin en az yarısının İtalya yönünde sınırdışı edilmesine neden oldu. Bu tarikatın Habeşistan’ı ele geçirme rüyası asla gerçekleşemedi.

* * *

Du Roule’ün tek kaygısı vardı: birliğinde disiplini sağlamak. Öyle korkusuz, fetihlere ve zenginliğe aç adamlar toplanmıştı ki sınırsız cüretlerini sürekli dizginlemesi gerekiyordu. Bu değerli askerler, cesaretlerini en iyi, bir zavallıyı tuzağa düşürüp soymakta gösterebilirlerdi. Ama Müslüman topraklarında bulundukları sürece onları zaptetmek gerekiyordu. Habeşistan’da öyle olmaya-caktı. Zaten, orada kovalanacak olanların kendileri olacağını düşünüyorlardı, bu halkın kadınlarının şehvet düşkünlüğü konusunda o kadar çok hikâye dinlemişlerdi ki.

İyi hazırlanmış, tepeden tırnağa silahlannuş, cephanesi ve erza-

kı bol tutulmuş kervan hiç olaysız Dungula'ya ulaştı. Ve şehrin kralı sarayında bütün olanaklarını seferber ederek onları ağırladı.

Du Roule ve Rumilhac gene de bu kralın onurlarına verdiği yemekte gülmek için çok zorlandılar, bu tantana aslında epey zavallı ve sefildi.

– Vahşi olmak veya vahşiye yakın olmak, iyi bir şey aslında, di-yordu Du Roule, birtakım avantajları var sanırsın; özgürlük, doğallık, mesela. Hayır! Bizim yaşlı düklerden daha fazla teşrifata meraklılar.

Aralarında, her şeyi ciddiye alan ve davranışlarından dolayı onları eleştiren tercüman Frisetti'yi çekiştiriyorlardı. Doğrusu bu harikaydı: sıradan bir adamı soylulara muaşeret dersleri versin diye peşlerine takıp zencilerin ülkesine getirmişlerdi!

Bu şehirde ilginç bir ticaret konusu göremediklerinden, hemen ertesi gün Sennar'a doğru yola çıktılar.

İlk iki vahaya kolay ulaştılar. Üçüncüye gelirken kervanbaşı Belak, Du Roule'e gelerek kaygılarını anlattı. Üç deveci, daha ileri gitmek istemediklerini söylemişlerdi. Söz anlatmak mümkün olmamıştı. Vaha halkı, bu beyazlara karşı anlaşılmaz bir tedirginlik gösteriyorlardı, oysa alışkindılar, korkmaları için bir neden olmadığını bilmeleri gerekirdi. Aksi gibi, kervandaki serserilerden biri, Dalmaçyalı bir kaçak, on iki yaşlarında, sümüklü, yalınayak bir kız çocuğuyla biraz fazla ilgilenmiş, yerliler kızın onurunu abartılı bir tepkiyle korumaya kalkışmışlardı. Du Roule sözde kurban Venedik camından bir kolye ve babaya bir çift eski pabuç vererek işi tatlıya bağlamıştı. Ama bu vahşiler hâlâ tatmin olmuş görünmüyorlardı. Tatsız bir olaydı. Ve açıkça –Rumilhac'ın fikrine göre– bu kabilenin, bu denli cömert olan yabancılara karşı kötü niyetli olduğunu gösteriyordu.

Ümitlerini dördüncüye bağlayarak bu vahadan ayrıldılar. Orada durum daha da kötüydü. Tatsızlık, şehre girişlerinde birtakım adamlar tarafından çok kötü karşılandıkları Sennar'a kadar devam etti. Tanrı'ya şükür kral, ulusunun soğukluğunu unutturacak kadar iyi ağırladı onları. Geldikleri gün yolcuları akşam yemeğine davet etti. Çokça yağlı ve baharatlı yemekleri hiç sevmedikleri halde Du Roule, Rumilhac ve kervandaki sözde önemli kişilerden ikisi sofrayı onurlandırdılar. Frisetti, rahatsızlık bahanesiyle davete katılmamıştı. Frenklerin, herkesçe bilinen ve göz yumulan âdetine uyarak dört davetli, ceplerinden çıkardıkları şişeleri bardaklarına boşalttılar. Yemekten kalktıklarında adamakıllı sarhoş olmuşlardı, Kralın, abartılı neşelerinin sebebini bilemeyeceğini

düşünüyorlardı, bu, onun kör olduğunu sanmaktı. Hükümdar fark etmez görünme nezaketini gösterdi, hatta, davetlilerden biri bu ülkede uzun entarilerin neleri gizleyebileceğini unutarak, eli ni hizmet edenlerden birinin eteğinin altına soktuğunu görmezden geldi. Kervana döndüler ve şehir kapılarının birinin yanında çadırların kurulmuş olduğunu gördüler. Zafer ve zenginlik rüyaları görerek mutlu insanlar gibi deliksiz uyudular.

Ertesi gün, çevrenin düşmanlığı daha da fazla hissedilir olmuştu. Şehirde dolaşan iki adamı taşladılar. Çarşıda teklif ettikleri trampa ve alışveriş hiç karşılık görmedi, onlardan gelen mallar uğursuzmuş gibi.

Du Roule, kendilerine iyi niyet gösterenlerden, yani kral ve saray halkından yararlanabileceklerini düşündü o zaman. Bir gün önce hükümdara götürdükleri armağanlara ek olarak, kraliçeye ve soylu hanımefendilere, Avrupa'dan getirdikleri özel bir gösteriyi sunmak istediklerini bildirdiler. Ertesi gün, saraydan on, on iki kadın, keşif kolu gibi gösteriye geldi. Kraliçe ertesi gün gitmeyi tercih etmişti.

Rumilhac, yüzlerini açık bırakan renkli tüllere sarınmış, iki yana sallanarak gelen şişman Nübyelileri görünce gülmek için eliyle ağzını örttü.

– Ne çirkin şeyler, dedi Fransızca, gelenlere gülümseyerek. Buyurun, Hanımefendiler, işte La Vallière de burada.

Kocaman, şişman, başının tepesinde iki kısa saç örgüsü olan bir kadını gösteriyordu.

– Ve işte sevgili Françoise d'Aubigné. Buyurun, Sayın Markiz!

Gelen, somurtkan görünüşlü yaşlı bir kadındı. Hepsi, kamp yerinin tam ortasında kurulmuş büyük çadırda yerlerini alınca, Du Roule gösterinin ne olduğunu söyledi: imgeleri bozan Venedik aynaları.

Kadınlar çadırın ortasındaydılar, aynalar çepeçevre, çadırın eteklerine konulmuştu. Örtündükleri tülleri çıkarmışlardı, bir arada, hareketsiz, öylece oturuyorlardı. Gösterinin sahipleri, müşterilerin karşısındaki hayalleri fark etmediklerini sandılar. Du Roule ve Rumilhac, kadınları teker teker yerlerinden kaldırmak ve hep Fransızca alaycı sözler söyleyerek olağanüstü imgelerini yakından göstermek istediler.

– Asla bu kadar ince olamazdınız! Bak, güzelim, bak, peygamberdevesine benzedin, ne güzel değil mi sade bacak, nohut kadar kafa!

– Yaklaşın da sevgili arkadaşınızı görün! Bakın bakın! Eni bo-

yundan çok ! Vay vay, buradaki beyefendiler kim bilir ne kadar beğeniyordur sizi !

Ama kadınların nurıldandıkları sözleri anlayan Frisetti –tercüman– gülmüyordu. Onların bu imgeler karşısında önce şaşkınlık, sonra korku içinde kaldıklarını anlamıştı. Kendilerini görüyorlardı, ama korkunç bir şekilde bozulmuş olarak, bir canavarın bedene girmiş gibi. İslam'ın, resmi ve imgeyi, sihir ve büyüü yasakladığı bu ülkede görüntü sadece görülen şey değildi. Du Roule'ün alaylı sözleri arasında onlara görünen, kendi kaderleriydi; cehennem, mahkûm edildikleri işkenceleri görmeleri için onlara bir an kapılarını açmıştı.

İlk çığlığın ardından başka çığlıklar yükseldi. Hepsi, daha iyi örtünebilmek için tüllerine sarılarak çadırdan dışarı fırladılar, nefes nefese, korku içinde, saraya kadar koştular, çığlıkları dar sokaklarda yankılandı.

Du Roule sonunda anlamıştı. Hemen bir araya toplanarak silahlarını hazırlamalarını emretti. Gergin bir sessizlikle geçen on dakikanın ardından ağır adımlarıyla tozları kaldıran büyük ve karanlık bir kalabalığın üç yandan geldiğini gördüler. Frenklerin hepsi birer el ateş etti, bir kişiyi öldürdü, ama o kadar çok geliyorlardı ki, ümit yoktu. Birkaç dakika içinde bütün kervan saldırganların eline geçmişti. Nübyelilerin inancına göre, bir büyücüü eliyle öldürmek, uğursuzluk getirirdi insana; bu yüzden mahkûmlar, boğazı sıkılıp öldürülen birinden çok daha uzun süre acı çekerek ölüme gittiler. Develere ve kervanın taşıdığı bütün mallara el kondu ve hükümdara götürüldü. Hükümdar aynı gün paşaya yazarak bilgi verdi. Kuşkusuz Kapuçinlerce yayılmış bazı karanlık amaçlı söylentiler, yolculardan önce buralara gelmişti. Kendisi elinden geldiğince dostluk kurallarına uygun hareket etmişse de, kalabalığa engel olamamıştı. “Halk kan istiyorsa” diyordu kral, alçakgönüllülikle, “hükümdar ne yapabilir?”

Onuncu kısım

Denizin iki körfeze ayrıldığı yerde güzel bir rüzgâr çıktı, yelken açabildiler ve Sina'ya doğru hızla yol aldılar. Uçuk mavi nisan göğünde dağın kızıl kahverengi doruğu görülmeye başlamıştı. Jean Baptiste'in yüzünde, ellerinde denizin tuzlu tadı vardı; güneş sıçrayan damlaları kurutuyor, geride tuzu kalıyordu.

Her şey bitecek ve başlayacaktı. Habeşistan'a giden üç misyon, şu an, savaşı kaybetmişti. Alix gözlerinin önünde saniye saniye büyüyen dağın kucagındaydı. Kuşkusuz, Jean-Baptiste'in yakın geleceği için çılgın hayaller kurmasını engelleyen belirsizlikler vardı. Ama yüreği, çok büyük sürprizler olmayacağını biliyordu. Burada, rüzgârın anaforlarıyla dalgaların akışını, buluştukları şu yerde gözetip kollayan bu ilahî barış içinde, denizde, insanın evrendeki yerini ve kaderini anlamlı ifadesiyle gösteren bu sırlarla dolu sonsuzlukta Jean-Baptiste, tıpkı uçuşunun kenarındaki bir insan gibi, sakin ve büyülenmiş, nihayet sevdiğiyle buluşacağı anı bekliyordu.

Arap denizciler, çevresinde, ayakları çıplak, tuzun soldurduğu küpeştede, ayaktaydılar. Uzun etekleri rüzgârla çırpınıyordu. Güneşle ısındıkları için mutluydular, teknelerini sağ salım getirebildikleri için de. Dağa, yükseklerden kendilerine bakan doğal, sıradan bir varlıkmuş gibi bakıyorlardı.

– Onlara benzemeliyiz, diye düşündü Jean-Baptiste. Olanlardan mutluluk duymak gerekir, mutluluğa mantıkla, akılla direnmek yerine...

Öğleden sonra Tur'a geldiler. Jean-Baptiste Araplar gibi giyinmişti, Avrupalı giysileri kaput bezinden torbasındaydı. Chartres dükünün verdiği altınlardan, on iki zecchino kadar bir şey kalmıştı. Bir katır satın aldı, deliklerinden, yırtıklarından kül rengi

samanlar çıkmış eski bir semerle birlikte. Bir elinde, miskin hayvanı kaburgalarından dürtüklemek için bir sopa, öbür elinde ona doğru yönü göstereceği dizgin, yarımada'nın içlerine yöneldi.

Kıyının bu bölümünde Sina, dağlık arazinin ortasına doğru ağır ağır yükselen bir düzlük oluşturunuyordu. İnsanda, her şeyin dağılıp, toz olduğu hissini uyandıran bir kum çölü değildi burası. Aksine, büyük kaya kütlelerine oturmuş çıplak, dik, boz renkli taşların, kendilerinininkinden başka, kayanın sonsuza dek taş kesilmiş hayatından başka hiçbir hayata izin vermeyen, sadece taştan ve madenden, ulaşılmaz ve hükmedilmez vahşiliğiyle, bir antik şehir kalıntısı görünüşüyle göz alabildiğine uzanıyordu. Arabistan içlerinden rüzgârların getirdiği ince bir toz her şeyi örtmüştü. Böylece ona, hizmetkârlarınca terk edilmiş ve başkaları daha fazla kirletmesin diye göklerin, üzerine ilahî kum saatinden kumlar serperek örttüğü bir eski saray hüznü vermişti.

Jean-Baptiste iki saat boyunca tek canlı görmedi. Gece inmek üzereydi. Katırını biraz hızlandırmak istedi. Boşuna! Hayvan tek şey biliyordu: böyle son nefesini veriyor gibi yürümek. Yol daha dik bir yokuşa sarıyor ve doruğu şimdiden kararmış bir tepeye ulaşıyordu. Jean-Baptiste, gökyüzünün mürekkep rengini aldığı ve kayaların siyah devlere dönüştüğü saatte tepeye ulaştı. Sina'nın doruklarını kesen iki derin vadinin girişinde, doğal kayaların yanında kesilip, işlenmiş bir taş keşfetti: bu, manastırın dört köşeli kocaman bedeninin duvarıydı. On iki yuvarlak kule, taş bedenden dışarı taşmıştı. Göğe yükselmiş iki sivri çan kulesi olmasa küçük bir doğu sarayı, çölde kaybolmuş bir kale sanılabilirdi. Katır Jean-Baptiste'e eziyet etmeye yemin etmişti herhalde, çünkü amacına bu kadar yaklaşmışken, dış duvarlardan birindeki görkemli kapıya ulaşmak için bir saat daha sabretmesi gerekti. Keşişler manastırı kendileri koruyorlardı: içlerinden ikisi, güreşçi gibi iriyapılı, cüppesinin belinde enli kuşağı ve elinde kılıcıyla yolcuyla kapıda bekleterek başpapaza haber vermeye gittiler. Ve kendilerine emir verilmeden içeri almadılar.

Yüksek duvarlarının içinde Aghia Katerina Manastırı gerçek bir şehirdi. Büyük kilise tam ortadaydı, ama çevresinde, binalar, galeriler, teraslar, küçük kiliseler, sıradan bir Ortadoğu şehrinde olduğu gibi sokakların, yolların daracık geçitlerin arasında üst üste, yan yana dizilmiş, yığılmıştı. Genç, Haçlı şövalyesi gibi sarışın bir keşiş Jean-Baptiste'i başpapazın konutuna götürdü. Konuk, çantasını aldı ve katırın girişteki keşişlere teslim edilmesini istedi.

İmparator İustinianos tarafından VI. yüzyılda inşa ettirilmiş olan Aghia Katerina Manastırı, belki duvarları, belki de bütün vicdanlara, Musa'nın emanetini unutmamalarını emreden kutsal dağın yakınlığı sayesinde hep korundu. Bu manastırdaki Ortodoks keşişler Kudüs patriğine bağlıydılar. Gerçekte, kendine özgü bir inancın hizmetkârı olmaktan çok neredeyse bağımsız bir güç, sır dolu ve korkunç bir mekânın bekçileriydiler. Manastırın koruduğu kaçaklar, milliyetleri ve suçları ne olursa olsun, kurtulmuş olurlardı. Bazıları kısa süre kalırdı, pek çoğu ömrünün sonuna kadar orada yaşar, manastırın nüfusunu çoğaltmış olur, hatta uzun süre Tanrı yolunda yürüdükten sonra bir gün başpapaz olmayı bile ümit edebilirlerdi.

Başpapazın konutunda Jean-Baptiste'in ilk ziyaretinde gördüğünden farklı garip bir atmosfer hissediliyordu. Keşişler alçak sesle konuşuyor, koridorlarda kâfuru ve üzerlik kokuları duyuluyordu.

– Başpapazımız çok hasta, dedi, yaşlı bir rahip Jean-Baptiste'e. Üç hafta önce, tam ayın sırasında düştü. Kaldırdığımızda kendinde değildi. Sonra kendine geldi, ama çok zorlukla konuşabiliyor. Geceleri ağrısı oluyor, inliyor, bazen bağırdığını duyuyoruz. Ortığınız onu rahatlatan bir ilaç yaptı, ama çok korkuyoruz.

Jean-Baptiste, başpapazı görmek için izin istedi. Ama önce dilinin ucuna gelip, bir türlü sormadığı şeyi sordu:

– Dostların neredeler, Juremi Usta ile öbür iki konuk?

– Merak etmeyin, iki hafta önce geldiler, sizi bekliyorlar. Tek aksilik şu, ki o da çok önemli değil tabii, belki biraz sıkıldıkları için –çünkü burada yapılacak pek bir şey yoktur– güneşin doğuşunu seyretmek için biraz uzağımızda, tepenin üzerinde kardeşlerimizin yaptığı küçük kiliseye gittiler. Yarın sabah dönecekler.

Jean-Baptiste bir an derin bir hayal kırıklığı hissetti, sonra bu gece dinlenerek üstünü başını değiştirmenin daha iyi olacağını düşündü o da. Sabah bedeni ve düşünceleri tertemiz olarak, onları karşılamaya gidecekti. Rahip onu başpapazın odasına aldı. Geniş bir odaydı, zakkum ve fuşyalarla yeşillenmiş bir balkona bakan yüksek pencereleri vardı. Duvarlardan birinde bir halıda Babil Kulesi görünüyordu. Başpapaz uzun yıllar Şam'da yaşamış bir mimardı. Karısı ve iki oğlunun ani ölümleri üzerine şehri terk etmiş bir süre nereye gideceğini bilmeden dolaşmış ve kendini Sina yolunda bulmuştu. Sonra Aghia Katerina'dan hiç ayrılmamış, on yılın sonunda başpapaz olmuştu. İlk ziyareti sırasında Jean-Baptiste onun hâlâ cetvel, gönye ve pergel kullandığını görmüş-

tü, çünkü manastırın genişletilme projelerini bizzat kendisi yapmıştı. Büyük bir masada, odanın bir köşesinde büyük kâğıt rulo-ları duruyordu. Kuşkusuz, tamamlanmayı bekleyen projelerdi.

Zavallı adam tanınmayacak haldeydi, zayıf, solgun yüzünde ağ-zı çarpılmıştı.

– Ölmeden evvel sizi gördüğüm için mutluyum, dedi güçlkle.

Jean-Baptiste hastanın kemikli parmaklarını tuttu, öyle üzgün-dü ki konuşamadı. İhtiyar adam biraz sonra daldı. Hekim dışarı çıktı ve rahibe fikrini söyledi. Ağrılarını biraz hafifletmeyi umabi-lirdi, ama ölüm mukadderdi.

– En inanılmaz olanı, dedi rahip. Onun ne birinden ne de öte-kindenden... ağrıdan da ölümden de korkmaması. Üzölüp kahrolan biziz.

– Sanıyorum, en çok iki gün...

Rahip istavroz çıkardı, gözyaşlarını saklamaya çalışarak Jean-Baptiste'i kendisine ayrılan odaya götürdü.

* * *

Sabah, saat yedide, güneşin doğuşunu seyrettikleri tepedeki düzlükten yürüyerek dönen Françoise ve Juremi Usta manastır-dan gelen Jean-Baptiste'le karşılaştılar. Coşkuyla kucaklaştılar, ona yolculuğunu, nasıl geldiğini anlattırmak istediler. Ama o Alix'i merak ediyordu.

– Biraz arkada kaldı, dedi Françoise. Bu sıralar arada bir yal-nız kalmak istiyor. Onu biraz yukarıda, kilisenin karşısındaki te-pede bulacaksınız.

Jean-Baptiste hemen ayrılacağı için özür diledi onlardan. Hava şimdiden çok sıcaktı, ceketini çıkardı, omzuna attı. Küçük ma-bet, yolun dönemecinde birden meydana çıkıyordu. Düzensiz taşlarla örülmüş basit bir binaydı. Keşişler, bu ilahî güzelliği sey-retmek için gelecek olanların değişik inançlarına saygı olarak mabede haç koymamışlardı. Bina ile kayalık tepenin arasında, ayakta bekleyen insanları andıran iri taşların bulunduğu küçük bir düzlük uzanıyordu. Bu tepecikten güneşin doğuşu seyredili-yordu. Manzara üç yanda da çok güzeldi. Jean-Baptiste, Alix'i bu yolun ortasında gördü. Daha doğrusu, gördüğünü hayal etti, Alix de onu görünce aynı duygu karmaşasıyla, ayağa kalktı. Genç adam koştu, ona on adım kala yavaşladı, yavaşladı. Ne kadar de-ğişmişti genç kız! Yüzü, bedeni, duruşu olgunlaşmıştı; güzelliği bütün varlığından fışkırıyordu. Binici giysisi içinde, süslü elbise-

lerden, korselerden kurtulmuştu, bağı çözülmüş saçları, özgürce dalgalanıyordu. “Bütün bunlar, bu soyluluğun, bu onurlu boyun eğmezliğin yanında nedir ki?” diye düşündü bir an. Ve o, Jean-Baptiste, genç kızın hayalindeki imgesi, yokluğuyla belki biçim değiştirmiş olan genç adam, birden ve yeniden hatlarının çekiciliğine, gözlerinin parıltısına, en basit hareketinde bile hissedilen güce ve zarafete yeniden kavuşuyordu.

İşte, her şey, hepsi yenilmişti. Aralarında taşlı bir düzlükte yürünecek on adım vardı sadece. Doğuşlarında onları ayıran fark, bir babanın iradesi, bir kralın umursamazlığı ve onca insanın kötülüğü artık yollarına çıkamazdı, sönmüş bir yanardağın ölmüş, dağılmış lav parçaları kadar bile.

Dokunacak kadar yaklaştıkları zaman durdular, birbirlerine baktılar. Bugüne kadar korkusuz, özenli bir buluşmayı başarabilmek için savaşmaktan başka bir şey yapmamışlardı. Bu, utançla yere çevrilen bakışlar, kaçırılan gözler komedisi değildi, olamazdı onlar için. Özgürdüler, önce birbirlerini görmeleri gerekiyordu, utanç duymadan görmeleri, ruhlarının derinliklerine kadar, zamanın değiştirdiği ve bundan böyle değişmeyecek olan ruhlarının derinliklerine kadar.

Alix usulca elini kaldırdı, Jean-Baptiste'in dudaklarına koydu. Genç adam parmak uçlarını öptü. Özgürdüler, hazzı daha yoğun tatmak için acele ederek kısacık mutluluğu bozmalarına gerek yok.

Gökyüzü büyük, beyaz, pamuksu bulutlarla doluydu. Jean-Baptiste ceketini çıkardı, bir kayanın üzerine attı, Alix'i kollarına aldı. Özgürdüler, arzularına yasak koymalarına neden yoktu. Öpüştüler dudakları, elleri birbirini buldu; hayatlarında bir kez olsun gerçek mutluluğu yaşamış olanlara daha fazlasını anlatmaya gerek yok.

Bütün sabah dağda kaldılar. Birbirlerine sarılmış olarak dolaştılar, dudakları sık sık birbirini buldu. Büyük, çok büyük bazalt levhalar, dev bir kitabın sayfaları gibi üst üste gelmişti. Uzaklar, en uzaktaki mora, Kızıldeniz'in moruna kadar mavinin her tonuyla ufka uzanıyordu. Hiçbir yer Sina'nın tepeleri kadar ürkütücü ve sarsıcı olamazdı: yerkürenin lav dolu karnından fişkırmış ve yağmur damlacıklarından bir peçenin ardına saklanmış fırtınalarla sarsılan öfkeli bir göge doğru uzanmışlardı.

– Büyüleyici bir yer, dedi Jean-Baptiste, Tanrı'nın her an şu bulutların arasından görünüvereceğini sanıyor insan.

– Birden önümüze iniverse ne yaparsın, diye gülerek sordu Alix.

– Ne mi yaparım? Eh, şuraya mesala, şu kayanın üzerine oturmasını söylerim, çünkü sanırım, çok ihtiyardır, çok da yorgundur.

– Sonra? dedi Alix, sevgilisinin alnuna düşen bir perçemi iterken.

– Sonra bizi kutsamasını isterim. Sonra kendimizden konuşuruz, onun hayatından, bizimkinden...

– Sonra emirler verirse?

– Ona, bunların kutsal kitaplarda zaten yazılı olduğunu söyleyirim; papazların, rahiplerin, kralların türlü kötülüklerin yaratılması için hiç kimseye, ayrıca birtakım şeyler söylememesini tavsiye ederim.

– Böylece saygısızlık etmiş olursun, üzerimize yıldırımlar yağdırır.

– Neden? dedi Jean-Baptiste ciddi bir yüzle. Eğer bir tanrı varsa, insanların mutlu olmasını istiyordur.

Mutluluk saatleri böyle geçti, kısa konuşmalar, kahkahalar ve uzun sevişmelerle.

Manastır yolunu tuttukları zaman, geçmiş ayrılıklarının hikâyelerini anlattılar, uzun süre konuşulup, bitmeyecek bir konuydu. Alix, kendisini bir başka erkeğe vermiş olduğunu anlatmak istedi, çünkü bu sır çok ağır geliyordu ona. Kim olduğunu ve kısaca, nedenini.

– Onu sevdin mi? dedi Jean-Baptiste.

– Sadece seni düşündüm ve bir an bile seni sevmekten vazgeçmedim.

– O zaman, unut bunu! Ben senin sahibin değilim ve bizim gibi bir aşkın ve birlikteliğin şartı olmaz.

Jean-Baptiste, içinden, özellikle istemediği halde, intikamının alınmış olduğunu düşündü.

Manastırda, Françoise ve Juremi Usta'yla birlikte yemek yediler. Protestan, mutluluğunu keyifle yaşıyordu. Konuşma ustağına ve gülümsemesine kavuşmuştu yeniden. Şimdi, en önemli soru şuydu: nereye gideceklerdi? Çünkü, Aghia Katerina'nın koruyucu kanatları altında olsalar da beyin toprağındaydılar. Kuşkusuz her yerde onları arıyorlardı.

– Françoise ile ben Fransa'ya dönüyoruz, dedi Juremi Usta.

– Fransa'ya mı? Sen Protestan'sın, unuttun mu?

– Ben unutsam da onlar hatırlatırlar, dedi Juremi Usta gülererek. Neyse, ciddi şeylerden söz edelim. Hangisi daha iyi? Parya olarak yaşamayı Doğu'da mı sürdüreceğiz, kendi toprağımızda mı? Biz, hazırlanan karşılama törenine göre hayatımızı düzenleyeceğiz.

Kararları kesindi, geri dönmelerini ümit etmek boşunaydı. Manastırda bir ay daha kaldılar, De Maillet'nin kuşkusuz haber ver-

diği kaçırma olayı İstanbul'da unutulur gibi olana kadar. Sonra Filistin'e çıktılar, gemiyle Kıbrıs'a, oradan Yunanistan ve Venedik üzerinden Fransa'ya gittiler.

Onları böyle sağlam, sakın, yaşadıklarıyla güçlenmiş ve derin bir sevgiyle birbirlerine bağlanmış gördüklerinde, ortak iradeleriyle yapamayacakları hiçbir şeyin olmadığını bir kez daha anladılar.

Alix, Habeşistan'ın hayalini kurmuştu hep. Jean Baptiste saatler boyu anlatarak onun merakını daha da artırmıştı. Bir ara gitmeyi düşündüler. Ama manastırda oldukları sırada Murad'ın, Turlu gemiciler eliyle gönderdiği bir mektup aldılar. Görevini yerine getirmişti Ermeni. Habeşistan'dan haberler veriyordu. İmparator İyasu, birkaç ay önce, herhalde Jean-Baptiste'in çok iyi bildiği o hastalıktan ölmüştü. Din adamlarının terbiyesiyle yetişmiş olan oğlu yabancılara karşı çok katı ve önyargılıydı, öyle ki Murad bile Şam'a ya da Kudüs'e giderek, orada, Kahire'deki Frenklerin yanında geliştirdiği açlıklar yeteneğinden faydalanmaya karar vermişti.

Bu haberler Jean-Baptiste'i biraz da imparatora olan dostluğu nedeniyle ve onun koruyuculuğuna güvenerek aldığı karardan vazgeçirdi. Yabancıların bu ülkeyi rahatsız etmemesi için bütün gücüyle mücadele ettikten sonra, onun, Batılılarla paylaşmak istemediği kendi geleceğine yürüme kararının saygıyla karşılanması gerekirdi.

Bu yüzden, Françoise ve Juremi Usta'yla birlikte önce kuzeye doğru at koşturmaya karar verdiler, sonra Akkâ'da nereye gideceklerini düşüneceklerdi.

Başpapaz bir hafta sonra öldü. Dualar arasında gömüldü. Keşişler tarafından seçilen yeni başpapaz yerini aldı. Alix ile Jean-Baptiste dağlarda ve artık kendilerine çok tanıdık gelen manastırın daracık sokaklarında uzun uzun dolaşmayı âdet edinmişlerdi. En çok sevdikleri yer, akşam inerken, sıcak hafifleyip biraz nefes almalarına izin verince gittikleri, kilise duvarının arkasındaki avluydu. Bu inanılmayacak kadar boş avluda bir küçük ağaç vardı, hiçbir güzelliği olmayan, kimsenin özellikle sulayıp, bakmadığı bir çalılık. Oysa manastırın var oluşunun sebebi, koca binanın çevresinde döndüğü kutsal eksendi. Önünde birbirlerini ilk kez gördükleri ve sonra Jean-Baptiste'in El Vaha'da eşine rastladığı –bu onları biraz hayal kırıklığına uğratmıştı– ağaççığa benzemiyordu, ama o, dediklerine göre, Musa'nın alevler içindeki çalılığıydı gerçekten.

Sonsöz

Jean-Baptiste'in, makideki Protestanlarla görüşmesini anlattığı günden beri Juremi Usta, onlarla buluşmaktan başka bir şey düşünmüyordu. Françoise bu tutkuya, hayır diyemeyecek kadar çok seviyordu Juremi Usta'yı. Fransa'ya döner dönmez, biriktirdikleri biraz parayla küçük bir han satın aldılar. Françoise, Katolik'ti, hiç kimsenin diyeceği bir şey olamazdı. Han, gündüzleri yolların, köylülerin, askerlerin yemek yiyip, şarap içtikleri bir yerdi. Gece, Juremi, dağda bulunduğu kaçaklarla birlikte hana iniyordu. Alt aya kalmadan isyancılar bölgede gerçek bir iç savaş başlattılar. Paris, sırtlarında bir tek gömlekle dövüşen ve o nedenle tarihe "Camisardlar" diye geçecek olan bu haydutlarla baş edebilmek için Mareşal Villars komutasında bir ordu göndermek zorunda kaldı. İsyancılar arasında Ravenel adıyla bilinen Juremi Usta hareketin şeflerinden biriydi. İsyanın bastırılması üzerine Fransa'dan kaçtı, tabii Françoise'la birlikte. O günden sonra izlerine rastlanmıyor, ki, büyük olasılıkla İngiltere'ye sığınmış olmaları gerekir.

Jean-Baptiste eşraftan birkaç kişiyi tedavi ettiği Akkâ'da, Suriye'ye gitmelerine yetecek kadar para kazandı. Alix'le Palmira'ya gittiler, çölü boydan boya geçtiler, Fırat kıyısına ulaştılar. Oradan, güvende olacakları İran'a geçtiler. Ülkeyi dolaştılar ve sevdiler. Jean-Baptiste, İsfahan'da eski mesleğine döndü ve çok başarılı oldu. Şehrin zengin tüccarları, İranlı veya yabancı diplomatlar, halktan insanlar, en tutucu imamlara kadar herkes yardımını istedi. Sonra Mavi Cami'nin yanında büyük bir ev satın alacak kadar para sahibi oldular. İklim, her tür bitkiyi yetiştirmeye elverişliydi. Şifalı bitkiler bahçesine, gelirken cebinde getirdiği tohumları ekti. Alix renk renk güller yetiştirdi. Buradan ayrılmak istemediler.

XIV. Louis'nin ölümünden sonra, Orléans dükünün kral naibi olduğunu epey geç öğrendiler; henüz Chartres dükü olduğu yıllarda istedikleri halde tanışmamışlardı. Jean-Baptiste ona mektup yazdı. Naip eliyle yazdığı bir mektupla cevap verdi ve onları Paris'e çağırdı. Jean-Baptiste Alix'le konuştu. Sonunda, yumuşak huylu güzel dağlarından ayrılmamaya karar verdiler; Alix güllerinden ayrılmak istemedi.

Habeşistan'a gelince... Du Roule'ün büyük yankılar uyandıran ölümünden sonra, Cizvitlerin uğradığı ağır yenilgi ve Kapuçinlerin sınırışı edilmeleriyle ülke çok uzun yıllar yüz elli yıla yakın bir süre, birkaç İngiliz coğrafyacının gerçekten bilim amaçlı yolculuğu dışında, tamamen içine dönük olarak yaşadı. Ancak XIX. yüzyılın ikinci yarısında, Süveyş Kanalı'nın açılmasıyla Kızıldeniz, sömürgeci entrikaların çekim merkezi oldu ve Poncet'nin uzun yıllar önce ülkeyi temizlediği kişiler birer birer Habeşistan'a geri döndü. Ama, belki ülke kendi köklü inancını ve geleneklerini koruduğu için onlara karşı koyacak kadar güçlü olabildi.

İtalya Eritresi'nin arşivlerinde, XX. yüzyıl başında Asmara'da yaşamış, Poncet adında bir eczacıya rastlanıyor. Alix ile Jean-Baptiste'in dört çocuğundan birinin birkaç göbek sonraki torunu olabilir. Aksini gösteren bir şey yok, ama doğrulayan bir kanıt da yok, çünkü mutlu insanlar hakkında pek bir şey bilinmez. Onlar sadece yaşarlar ve mutlulukları, anlatılacak her şeyin yerini tutar.